

2

NOVELLÁK-TÖRTÉNETEK ÁBC-SORRENDEN

F-TÓL MA-ME BETŰKIG

FINTA KATA

A Borítólapon látszó fát Buday Katica fotózta Visegrád- Gizella-telepen,
2015. koratavasán

2.

NOVELLÁK-TÖRTÉNETEK ÁBC-SORRENDEN

F-től Ma-Me betűkig

Gondolatok¹

*Ne mélyedj el a szomorúságban. Az élet szép.
Nézz körül, mert minden tavasszal kizöldül a rét,
virágok nyílnak a mezőn, a fákon madarak csivitelnek.
Emberek vesznek körül, akik szeretnek, ha Te is szereted őket!
Ne szomorkodj! Örülj az életnek!*

AJÁNLÓ

IDŐK FOLYAMÁN annyi minden történik az ember életében: nagy horderejű események pl. háborúból szokatlan események, élmények, családban apró történések, villanások, emlékek emberek, állatokról, tájakról, kellemes- vagy nem várt helyzetekről, eseményekről.

Olyan időben születtem, hogy már ifjú koromban háborús front közelgett országunk határaihoz; én átéltem a háború és front sok-sok borzalmát. Mivel különféle emberrel találkoztam, ezért nagyon sok tapasztalatra tettem szert.

Akik összegyűjtik az emlékeiket, és naplóban megőrzik, később kincsként találhatnak rá és írásaikhoz sokféle anyag között válogathatnak.

Már diákkorom óta rendszeresen vezettem naplót, később ritkábban, de nyugdíjas koromban ismét leírom az érdekes eseményeket. Sokat jelent nekem, hogy naplóimat, fényképeket, leveleket, iratokat megőriztem, ami ezekből is kimaradt, azokat emlékezetemben őriztem meg.

Prózaírással nyugdíjas koromtól kezdtem rendszeresen foglalkozni, majd a 20. század első éveiben próbálkozni kezdtem versírással is. Ma már igen sok anyag gyűlt össze, ezért elhatároztam, hogy betűrendbe téve gyűjtöm össze hatalmasra dagadt prózai írásaimat, köztük novellákat, meséket, hosszabb-rövidebb történeteket, apró néhány-perces iratokat és azokat abc-sorrendbe rakva, kötetben megőrzöm az utókor számára.

A második kötetben az f-g-h-i-í-j-k-l ma-me-betűs címmel ellátott írások sorakoznak.

Arra gondoltam, ha emlékeim gyöngyszemeit összegyűjtöm és megosztom másokkal, nem vesznek el a feledés homályában...

Akit érdekelnek egy nő küzdelmes sorsából kiemelt részletek, és ami körülötte másokkal is történtek, fogadják szeretettel írásomat, vegyék kézbe és olvassák megértéssel.

A kötetet kiadásra készítettem: Balassagyarmaton, 2016. május 16-án, Pünkösöd hétfőjén:

Finta Kata

Nívódíj, Lyra Irodalmi Díj, Aranyoklevél és
egyéb irodalmi díjak, oklevelek birtokosa

¹ Finta Kata gondolataiból

FAKARUSZ: Részlet az 1950-es évekből Kisvárosunk c. kisregényből.

Vonattal indultam Balassagyarmatról Szirákra, hogy láthassam kicsi fiamat, akit akkor átmene-
tileg, amíg lakást kapok, szüleim gondoztak. Nógrádkövesdnél kellett átszállnom vonatról autóbuszra.
Ne gondoljon senki valami kényelmes buszra, hanem – mint akkor neveztük, „fakaruszra” koncentrá-
lanak. Érts ez alatt egy ponyvával letakart ócska nyitott teherautót, amelynek platójára körben fa-
padokat helyeztek el, ülés céljára.

Azok, akik oly szerencsések lehettek, hogy leülve eme kemény kényelemben részesülhettek.

_

FALUN – NAPLÓRÉSZLET

KISBÁRKÁNY, 1945. május 30. – Mindig szeretem, a vidéki életet, de a sárban járni nem szerettem soha. Szeretem a virágos rétet, a zöld erdőket, a madárdalt, a csendet, a szép láthatárt, a távoli nagy hegyvonulatokat. A sok-sok aranyos állatot: a pelyhes csibéket, gömbölyű és játékos kiscicákat, a báránkákat, meg sok mást, ami a városban viszont nincs. Ha időm engedi, és csak leülök a szabadban, a kertben, nézem a tájat, egy kis állatot, egy fűszálat vagy virágot, a madárkákat, órákon át tudnám nézni és gyönyörködni a természet páratlan szépségében. Ilyenkor érzem: mennyi csoda van körülöttünk, csak észre kell vennünk. Elmerengek azon, hogyan keletkezett mindez? Igen, kell lennie valakinek, aki ezt a csodás világot létrehozta, megteremtette. Aki onnan fentről vigyázó szemmel néz le ránk, – csak most kissé elhanyagol bennünket. Hogy miért? Ez az, amit nem tudhatunk.

És milyen bölcsen rendezte be a világot. Most éppen egy olyan könyvet olvasok, ami e témába vág. Felicián Vilmosnak a „Csodálatos természet” c. művébe mélyedek el olykor. Mennyi minden van, ami szép, ami jó, amivel hasznosan lehet az időt kitölteni. És még van olyan ember, aki unatkozik? Annak nincs érzéke a széphez, a jóhoz, vagy egyszerűen csak nagyon ostoba lehet.

Azok, még nagyon örülhettek. Akiknek nem jutott a padon hely, azok tántoroghattak egész úton, egyik ülő embertől – vagy emberről – a másikra, avagy valaki ölébe, – netán a padlóra repülve...

A felszállás kicsit másként történt a járgányra, nem egészen úgy, mint a mai buszokra, lépcsőkön, hanem legalább másfél méter magasra kellett felkapaszkodni, szerencsés esetben, egy erős ember fölemelt, vagy ha nehezen a jármű oldalán föl tudtál kapaszkodni.

El lehet képzelni, micsoda „kényelmet” jelentett ilyen jármű-alkalmatosságon utazni, akarom mondani, rázkódni, mivel ennek rugózata egyáltalában nem erre a célra lett megkonstruálva, és az akkori utakról nem is tudom, milyen jelzőket lehetne zengedezni, amelyeken a háború okozta óriási gödrök, meg kiálló kövek még fokozták az utazóközönség utazás alatti élvezetét. Egyszóval: majd' kirázta lelkünket Nógrádkövesdtől Szirákig.

De milyen érdekes, ma már tréfálkozhatunk rajta, pedig az eset megtörtént.

FALUSI LAKODALOM

Részletek Életem regénye I. fejezetéből

SZOKÁS volt abban az időben, hogy a tanító házaspárt minden esküvőre meghívják, hiszen a község fiatalságát ők tanították, nevelték. Nagy eseményszámba ment egy esküvői ünnepségsorozat a csendes, dolgozó napok után. Édesanyám minden párnak óriási méretű „tornyos-tortát” sütött. Csodálták érte, hiszen a kis faluban csupán néhány egyszerű süteményfélét, – kenyérsütéskor túrós-lepényt, „Herócét” (fánkot), többféle „pitét” (tejes- vagy vizes-piskóta), meg „Bodag”-ot (pogácsa), görhét (kukoricalepény) sütöttek.

Lakodalmakra, bálokra cigányzenészeket a szomszéd faluból fogadták, mivel itt nem éltek cigánycsaládok. A ház mellett, az időjárástól függően, sátrat állítottak, vagy a hatalmas félig nyitott „fészert”, a pajtát rendezték be a vendégeknek. A rokonság asszonyai a nagy nap előtt jóval korábban készülődtek: csirkéket, kacsákat tisztítottak, télen disznótort rendeztek, sütöttek-főztek. Mindent, amit lehetett, előre elkészítettek.

Ezen az esküvőn, Terka néni (aki mosni-vasalni, háztartási munkákban segíteni járt hozzánk) lánya szép, fekete hajú, feketerigó-szemű, rendkívül csinos parasztlány. Malvinka a menyasszony, azok közé tartozott, akiket apám idehelyezésekor az új iskolában, az elsők között tanított.

A falu apraját-nagyját meghívták a lagzira, – csak a betegek, járóképtelenek maradhattak távol a nagy eseményről. Esküvőt megelőző héten két vőfély járt vendégeket hívogatni, összecsofítani a falubelieket és más községekben lakó rokonokat, ismerősöket. Versbe szedték a mondókát, felváltva skandálták a szöveget. Az alkalomra szép fekete ruhát öltöttek, falusi divatnak megfelelő, zakó alatt mellényt, fehér házilag szőtt és keresztszemmel kihímzett inget. Kezükben fokos, amolyan hosszú nyelű alkalmatosság, amellyel sétabotként lehet járkálni, felül a fogantyúja baltaszerű, acélból finoman és tetszetősen megmunkált. A fokost a lányok színes pántlikával díszítették föl.

Az esküvői szertartást a násznagy vezette, általában a családhoz tartozó nagybácsi vagy keresztapa töltötte be ezt a tisztséget. Szépen összeállított program szerint folytak az események. Esküvő előtti napon a családtól a vőlegény családja „kikéri” a menyasszonyt. Szép verseket mondanak, így is válaszolnak. Megható végighallgatni, mindenki megkönnyezi a búcsúztatókat.

A szép fehér ruhába öltözött, fátyollal ékesített, mirtuszkoszorús menyasszonyt és a vőlegényt (akinek fekete ünnepi ruhájának zsebét mirtuszcsozor díszítette), a násznéppel együtt lovas kocsik szállították át a szomszéd falu templomába (mivel a kis településen csak később épült templom). A lovakon, kocsikon röpködnek a díszek, a színes szalagok, ahogy jókedvűen, dalolva, cigányzene kísérettel teszik meg az utat odáig.

Előírt sorrendben, csendben érkeznek a templom elé, hogy Isten színe előtt kössék össze életüket. Akkor ez a szertartás úgy kötött, hogy valóban „holtomiglan-holtodiglan” egyezséget jelentett. Hívó, vallásos nép lakta a kis falut, akik nem szegték meg a parancsokat. Élték nehéz életüket békességben, talán nem mindenki boldogságban, de hűséggel, mint Malvinka is.

Házasságukból két gyermekük született, egy leány, egy fiú. A kislány szakasztott anyja, mire ő felserdül, ugyanaz a fekete haj, feketerigó-szem, szépen ívelt orr, sudár termet. Amikor sok-sok év után apám temetésén megláttam, előbb azt hittem, az anyjával állok szemben; ugyanis több évtized telt el, közben lánya felnőtt, ő meg itt hagyta az árnyékvilágot...

Nagy lakomát csaptak, pedig nem voltak gazdagok. A vacsora finom, egész tyúkokból főzött leves, amibe akkori szokás szerint kenyeret aprítottak. Utána töltött káposzta következett, frissen vágott sertéshúsból főzve. Ezt a fogást sült baromfihús követte köretekkel, majd disznótoros sült hurka-kolbász. Csak bírja a vendégsereg gyomra a sok finom falatot!

Étkezés előtt házilag készített pálinkát kínáltak, a fogások közt pedig saját termésű, akkor még otelló és Noa-szőlőből készült borral vendégelték meg az egybegyülteket. Később apám tanácsára már nemes szőlőtőkéket telepítettek a gazdák, így a rossz, emberi szervezetre káros direkt-termő szőlő termelése szinte teljesen megszűnt.

A vendéglátás mindenkor sokáig tartott. Szokás volt, hogy a násznagy, majd a szülők, rokonok (csak férfiak) pohárral a kezükben köszöntik a fiatal párt, jókívánságokat mondanak.

Éjfélkor kezdődik a menyasszonytánc, a násznagy fonott kosarat hord körbe, abba dobják a rászánt összeget, akik megtáncoltatják a menyasszonyt.

Ebből a pénzből vásárolja meg a fiatal pár új életük indulásához szükséges kellékeket. Esetünkben a menyasszony egy üsző árát táncolta össze. A tánc végén a menyecskék külön helyiségbe az ifjú asszonyt, ahol átöltöztetik szép népviseleti menyecske-ruhába.

Abban az időben, a faluban még mindenki kizárólag népviseletben járt. Az ifiasszony hosszú fekete haját középen elválasztották; előlről nézve a feje mindkét oldalán négyes fonatba fonták, kissé a füleit takarva, a homlokára igazították, hátul pedig az egészet kontyba fogták. Az első alkalommal szép piros-rózsamintás delén kendőből érdekes kis fészket kötnek az ifiasszony fejére, s ezt a műveletet úgy fejezik ki, hogy „kikötik az új menyecske fejét”. Az egész fejdísz, a kendőt hátul érdekes módon csomóba kötötték össze.

A lányok akkoriban „hajdonfőn” (fejfedő nélkül) jártak, hátul a hajuk hármass-fonatba fonva, a vége felé pántlikából masnit csomóztak. A lányok csak hideg időben kötötték be kendővel a fejüket.

A mulatság hajnalig tartott vidám cigányzene mellett, – dalolva, táncolva, közben bort, süteményeket fogyasztva. Akkoriban nem volt még divatban egyszerű falusiak körében a nászút. A fiatalok elvonultak, általában a menyecske ment a férfi házába. Esetünkben azonban a fiatalok a menyasszony otthonában maradtak az özvegy édesanya mellett. A fiatal pár kapta a „tisztaszobát”, amit szépen feldíszített, hímzett terítőkkal takart, hatalmas pehely- és tollpárnákkal, dunyhákkal feldúcolt, faragott nyoszolya (ágy) uralt. A szoba másik sarkában, háromszögben sötét színű, faragott lóca foglalta el a helyet, előtte hatalmas, nehéz asztallal. A berendezést képezte még néhány karosszék, egy festett tulipános láda, egy almárium, tetején kis állótükör, gyertyák, apró tárgyak, csecse-beccsek, fényképek, általában a szülők esküvői képe, az apa vagy fiútestvér katonaképe. A falon feszület, néhány szentkép – Jézusszíve, Mária Kisjézussal.

A „szar-val” mázolt padlót házilag szőtt, színes rongyszőnyeg borította. (Elnézést kérek a kifejezésért, de így hívták a tehéntrágyát, amelyet a temető mellől hordott agyagos, „apoka” földhöz kötőanyagként kevertek. Ezzel mázolták a ház előtti „padot” (döngölt folyosó), a konyhát, kamrát, néhol még a szobát is. A gazdagabb családok a szobát már fapadlóval borították, de ők is házilag, rongycsíkokból szőtt pokrócokkal terítették be. A lakás berendezése szerény, a legtöbb ház alacsony, kicsi ablakokkal.

_

FELEDHETETLEN KARÁCSONYOK...²

HA BEHUNYOM a szemem, megjelenik előttem kicsi szülőfalum. Kint zúzmarás hideg tél, a madárkák dideregve keresnek menedéket. Nagy pelyhekben hull a hó, ünneplőbe öltöztetve a tájat. Az ablakon kitekintve idelátszik a Mátra nyúlványainak hófehérbe öltözött kéksége. Sötétedik. A kis kályhában pattog a tűz. A tanító otthonában ünnepre készülődik a nagycsalád: szülők négy gyermekkel, három fiú között én, az egyedüli vézna szőke kislány.

A nagy konyhából finom illat terjeng az egész lakásban, incselkedve hívogatja a készülődésben megéhezett családot.

² Naplóim és jegyzeteim alapján összeállítottam: 2010 decemberében.

Ebédülőben terített ünnepi asztal, fenyő- és gyertyaillat vegyül a (gombával füstölt kolbásszal készült) karácsonyi-káposztaleves és a sült-hús illatával. A sütemények közül nem hiányzik a diós-mákos bejgli, torta és egyéb finomságok. A sarokban plafonig érő fenyőfa, szaloncukorral, aranyozott díóval, angyalhajjal díszítve, alatta a Kisded jászolban várja a pillanatot, amikor megszólal a csengő, s kezdődik Kisjézus születésének ünnepe.

A gyerekek a nappali szobában ünneplőbe öltözve készülődnek. Mindnyájan aprósággal lepik meg a szülőket, és testvéreket. Az ajándékok díszesen becsomagolva kerülnek a karácsonyfa alá. Mindnyájan izgalommal várják a csengettyű hangját. Anyukám kezével szemem betakarva vezetett át az ebédülőbe, ahol a sarokban új kályha csillogott, – fenyőfa és finom süteményillata lengett... a rádióban halk karácsonyi dal szólt.

A csengő hangjára egymást köszöntve, boldog karácsonyt kívántunk egymásnak, utána sorban énekeltük a szép karácsonyi dalokat, mindig a „*Mennyből az angyal*” karácsonyi énekkel kezdődött az ünnep. Szállt a dal a csendes éjszakában, az arcokon boldog mosoly csillogott. Aztán kíváncsian bontogattuk, mi van a selyempapírba rejtett, színes szalaggal átkötött csomagokban. Mindenre várt valami kedves apró meglepetés...

Kedves emlékek, óh, boldog gyermekkor...

1940. Karácsonykor életünk legnagyobb ajándékát kaptuk, apánkat Marosvásárhelyre helyezték egy nagy általános iskolához, ahol a felső osztályokba taníthat, Guszti bátyám friss tanítói oklevele birtokában Királyhágó melletti Barátkán kapott állást. Boldogok voltunk, hogy ezután helyből járhatunk iskolába, és együtt élhet a család. Emlékeim azonban visszahúztak szülőfalumhoz, ahol gyermekéveimet töltöttem. Fájó szívvel mondtam búcsút a pajtásoknak és a felejthetetlen karácsonyoknak. Indulás előtt a folyosón elmélázva néztem az ismerős tájat, a kék-szürke színek különböző árnyalataiban pompázó Mátra hegyvonulatait...

Marosvásárhely, 1943 Karácsony. Eddig Kisjézus születésnapját mindig együtt ünnepelte a család. És most? Az arcokon szomorú mosoly... valami rossz érzés vett rajtunk erőt, nem jó arra gondolni, mi lesz ezután, mi lesz jövő karácsonykor? Féltünk a jövőtől, pedig most is finom falatoktól roskadozott a szépen terített asztal: kalács, sütemények, és ajándékok a karácsonyfa alatt... és mégis...

Miért gondoltam most ilyenekre, Kisjézus születésnapján?

Elszorult szívvel néztem a karácsonyfát, s érthetetlen: miért nem tudok felszabadultan örülni? Apámra gondoltam, aki katonai szolgálatot teljesített, és nem jöhetett haza ünnepelni. Vajon gondol-e ránk? Talán jobb volna, ha ki tudnám verni fejemből ezeket a gondolatokat.³

Kisbárkány, 1944. december 24. vasárnap.

Számomra minden karácsony emlékezetes maradt, azonban ez évben nem a meleg családi együttlétet, a gondtalan, vidám hangulatot idézte az ünnep. Menekültként kerültünk újra a szülőföldre, s a háború, a front borzalmait ott éltük át. Szomorú háborús karácsony jutott nekünk ebben az évben.

Korábban együtt volt a család, csupán az elmúlt év volt a kivétel, amikor apukám a katonaságtól nem jöhetett haza. Most sincs itthon, sem ő, sem Guszti bátyám. Akkor még nem is sejtettük, hogy fogságba esett.

Mindig meghitt hangulatban telt a karácsony. Földíszített fenyőfa állt a legnagyobb szobában, az asztalra sok finomság került. Most semmi, csak a félelem és reménytelenség...

Este szerény vacsoránkat fogyasztva, kicsit beszélgettünk, távollévő szeretteinkre gondoltunk. Hol lehetnek most, hogyan ünnepelnek? Élnek-e? Gondolnak-e ránk? Tudják-e, hogy milyen napokat élünk át? – Karácsonyfa is csak az erdőben van...

³ Előérzet volt. A következő karácsonyt már menekültként, a front borzalmait átélve töltöttük édes otthonunktól és szeretteinktől távol.

A falu rettenetes látványt nyújt, az éléskamrák kiürültek. Mindentől megfosztottak a megszállók.

Alig lehet ép házat látni.

A kis faluban addig rend volt, most mindenütt szemét és romhalmaz. Ilyen kicsi községben három civil ember halt meg a háborús események miatt. Nem gondoltuk, hogy itt, a világvégi apró településen haditerület, front lehet!

Néhány orosz katona látogatott meg, egyébként csend van, legalább ma nem halljuk a lövöldözést.

1945. Karácsonyát Salgótarjánban töltöttük, ahol Pista bátyámmal éltem és dolgoztam. Azonban a család nem volt teljes, Guszti bátyám még mindig hadifogságban sýnylődik, valahol a távoli orosz tajgákon eszi a foglyok keserű kenyerét. Csak anyukám látogatott hozzánk, apuka és öcsém egy tanyai kis lakásban külön ünnepelt, ahol apukám a frontról visszatérve, ideiglenes tanítói állást kapott.

1947. karácsonykor Guszti bátyám három év után szabadult a fogságból, és az ünnepet nála, Zsúny-pusztán töltöttük. Oda nevezték ki tanítónak. Igaz, szentestén még most sem volt teljes a család, mivel apukám megbetegedett, Bede-pusztán maradt, Pityu bátyám pedig csak éjjel érkezett ide.

Budapesten készül az aranyműves- és ötvös mestervizsgára.

Másnap a közeli faluba: *Hollókőre* mentünk templomba.

Megismerkedtem a falu tanítónőjével, és barátnőjével, aki Esztergomból látogatott hozzá, s aki nemsokára sógornőm lett. Elnéztem a különleges, régi falusi házakat, az érdekes, hagyományos ruhájukat. Rengeteg szoknyát hordanak a lányok, asszonyok.

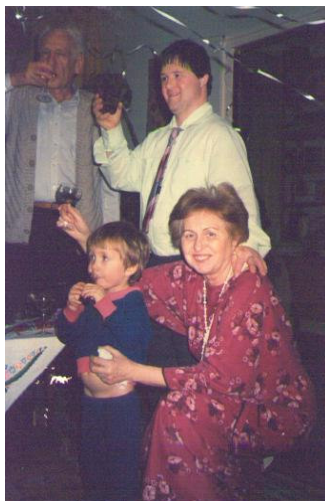
Olyan szépek ünnepnapon, amikor mindnyájan népviseletbe öltöznek.

Háború után karácsonykor hosszú évekig pici fenyőfát díszítettünk, – mivel abban az időben nem volt szaloncukor; alig múlt el a háború, nehéz éveket éltünk át, de valamivel pótolnunk kellett valahogy.

Ügyes kezek selyempapírt csipkézték, és sztanióllal vontak. Hosszú évekig használtunk apró tettünk.

Később, mikor már cukrot anyukám otthon főzött szalonmindaddig, amíg újra gyártani ládom lett, és valamennyire javult fákat díszítettünk, az elveszett vásároltunk, igyekeztem én is szép családomnak.

Városban laktunk, cseperedő mentünk az éjféli misére. Annyira éjféli miséket!⁴

szabtak, vágta, ollóval ki-be apró keksz-darabkákat. díszeket, amit magunk készí-

lehetett vásárolni (jegyre), cukrot, azt csomagoltuk be kezdték. Amikor külön csa-a helyzet, akkor ismét nagy szép díszek helyett újakat karácsonyokat szervezni kis

gyermekeimet kézen fogva szerettem a fenyőfás, megható

Boldogság volt látni cseperedő gyermekeim, majd unokáim ragyogó arcát, ahogy hallgatták az orgonán kísért karácsonyi éneket, és zengett a dal a zsúfolásig megtelt, fenyőfaillatú, földíszített templomban.

Abban az időben még igazi négy évszak váltotta egymást, általában karácsonykor ünnepi lepellel hó borította a tájat, jó volt családi körben a hópelyhes utcákon járkálni.

Karácsony előtt szüleimhez kis fenyőfát, díszeket, ajándékot vittünk, és igyekeztem nekik segíteni a karácsonyi előkészületekben, mert már megerőltető lett volna nekik mindent beszerezni.

Lassan megnőttek a gyerekek, ismét egyre kisebb fenyőfát díszítettünk.

⁴ Kép: fiammal: Attilával és Dani unokámmal.

Amikor ők is családot alapítottak, otthonukban, vagy hozzánk jöttek ünnepelni, majd az unokák megszületése után, újból plafonig nőttek fel a fenyőfák a szobában.

A ragyogó karácsonyfa alatt szívemet mindig öröm töltötte el, mikor láttam unokáim csillogó szemében a boldog várakozás.

A novellát naplóim és jegyzeteim alapján összeállítottam: 2010 decemberében.

**.*

Felvettek az Acélgyárba

Salgótarján, 1946. július 1. hétfő

ÜZENTEK, hogy fölvettem az Acélgyárba, bármikor kezdek a munkát!

Bementem a városházára bejelenteni – mivel oda is pályáztam, hogy nem tudom elvállalni a felajánlott állást, mert fölvettem az Acélgyárba.

A főjegyző nagyon megharagudott. Nekem viszont rosszul esett, amit mondott: – Tudja, hogy elronthatom a gyári az állását?

Ennyi rosszindulat! Csak azt válaszoltam: – Ha a főjegyző úrnak kedve telik abban, hogy elvegye valakinek a kenyerét, tessék, Tegye! Jó napot kívánok! – és kirohantam az irodájából. A sírás fojtogatott.

Időközben arról értesültem – hogy nagyon kellemetlen ember a főjegyző, a női dolgozókkal igyekszik közelebbi kapcsolatot létesíteni. Ezért különösen féltem közelében elhelyezkedni, – ez is befolyásolta döntésemet.

**.*

FÉLELMEIM...

NEM ALAPTALANOK a félelmeim. Egyik este összeültünk, megbeszélni apámmal és Pista bátyámmal leendő sorsunkat. Ha kapok állást, beköltözöm Salgótarjánba. Én még mindig kétségek közt vergődöm: mi lesz egy teljesen idegen városban, hisz' még nem annyira biztonságosak a körülmények, hogy ne lenne okom félelemre.

Vendégeink érkeztek Salgótarjánból, a főszolgabírói hivatalból. Apám már rég' ismeri őket, én is tavasz óta. Elmondták, milyen a helyzet: *embereket tartóztatnak le, ok nélkül üldöznek egyeseket. Az emberek rettegnek.* Nem ajánlják, hogy elfogadjam a fölajánlott rendőrségi állást Salgótarjánban (a napokban egy ismerősünk említette). *Borzasztó dolgok történnek ott.* Azon fölül drágaság van. A tisztviselők „feljavított” fizetése egyszerűen nevetséges. Érdeklődött, volna-e kedvem a továbbtanuláshoz?

– Nem érzek hivatást az irodai munkához, pedig megvan hozzá a képzettségem, hanem nagyon is volna kedvem a továbbtanuláshoz, de sajnos, nem olyanok a körülményeink, hogy ezt meg tudnám valósítani. Elmondtam, hogy minden vágyam a művészi pálya volt, és most is az. Most azonban nem tehetek mást, dolgoznom kell.

Kislánykorom óta elhivatottságot éreztem, és most is, hogy divattervező lehessek. Rajzolás, festéshez van tehetségem és kedvem, vagy aprólékos, finom kézimunkákat készíteni, tervezni. Szeretném a megkezdett zongora-tanulmányaimat folytatni, amit megszakított a háború.

Napokig ez a beszélgetés forgott a fejemben. Marosvásárhelyen még volt jövőm, otthonom, szerettek, és nem éreztem magam oly egyedül. Szüleim *nyugodt körülményeket tudtak biztosítani számunkra*, ők is jól érezték magukat. Voltak barátnőim, osztálytársaim, tanárain, akik bíztak bennem, munkámat elismerték. Az 57-es létszámú nagy osztályban mindig az első 4-5 között voltam tanulmányi eredményeimet illetően, pedig otthonról engem sohasem kellett készteni. Rokonaink is szeretettek, örültek, amikor náluk voltam.

Olyan emberek vettek körül, akikkel jól éreztem magam. És most minden elveszett, minden megváltozott. A iskolában mindent a magam erejéből, akaratából értem el. És most, hová jutottam? Mi lesz az érettséggel?

Én, aki mindig tudtam az anyagot, mindig fölkészülve mentem az iskolába, most ott állok, talán nem is lesz módom rá, hogy letegyem az érettségit. Szégyenfoltnak érzem. És miért? Mert nyomorult menekült lettem és kénytelen vagyok egy eldugott helyen, a „világvégen” élni, várni, de legalább tudnám, hogy mire? Rajtam senki sem segít, hogy mi legyen, hol induljak el. Már akkor is, amikor a fiatalságot készítettem föl a színdarabra, ezek a gondolatok gyötörtek. Amikor fáradtan, végre bejöhöttem az iskolából, amikor már teljes sötétségbe borult a lakás és csend volt, mindenki aludt. Akkor, akkor éreztem, mennyire egyedül vagyok... senki se hallja segélykiáltásaimat. Nekem mindig erősnek kellennem, de ilyenkor, egyedül, *szabad sírni*... Gondolatban a távollévő barátot, szeretteimet látom, velük vagyok, velük beszélek. Mindenfelé elkalandozom a múltban, majd a bizonytalan jövőben... Aztán csöndben, a sötétben imádkozva alszom el.

_

FÉLELMETES KORSZAKBAN ÉLTÜNK 1.

Naplórészlet, 1949-ből (Salgótarjánban)

TAVASZON és őszi időben félelmetes volt ez az út számomra, főleg amikor egyedül kellett indulnom reggel az irodába vagy estefelé haza. Sötét volt, az utcai lámpák alig adtak némi világosságot. Csak az egyik oldalon álltak házak, a másikon egy emelkedő, erdőrész keretezte az utat. Félttem.

Abban az időben nem volt ritkaság, s többször tanúja voltam, hogy sötétruhás alakok lefüggönyözött ablakoknál állva leskelődtek, hallgatóztak. Baráti társaságban szó esett arról, hogy emberekről híreket gyűjtenek.

Hamar bajba került bárki, ha ellensége olyan hírt terjesztett róla, hogy a „rendszernek nem híve”. Nem kellett bizonyíték hozzá, hamar ráállítottak valakit, aki aztán megtetézte „bűneit” például azzal, hogy a Szabad Európa híreit hallgatja... Persze, az sem kellett, hogy igaz legyen, elég volt ahhoz, hogy bevigyék a rendőrségre. Rákosi idejében sok embert eltüntettek. Egymás közt olyan hírek keringtek, hogy Rákosi így akarja megbosszulni - ártatlan emberek büntetésével – azt, amit Hitler művelt a zsidókkal (és másokkal). Mert Hitler idején sem csak a zsidókat hurcolták el – a haláltáborokba – hanem cigányokat, betegeket, illegális kommunistákat, diákokat, papokat s ki tudja, kiket még, ahonnan nagyon kevesen tértek vissza. De akkor sehogy sem fért a fejembe, hogy Rákosi miért akarta Hitler bűneit ártatlan, olyan emberek által megbosszulni, akik semmiről se tehettek. Sokan abban az időben – ezekről a borzalmakról nem is tudtunk, például én se, aki mint diák, nem foglalkoztam politikával.

FÉLELMETES KORSZAKBAN ÉLTÜNK 2.

Így történt!

Naplói alapján lejegyezte: Finta Kata

1.) Salgótarján, 1946

A TÖRTÉNET nem máshol, hanem Magyarországon, azon belül Salgótarjánban játszódott le, amit akkor sokan előszeretettel „Kismoszkvának” neveztek. Ideiglenes állást vállaltam, leltározást a Bányaigazgatóságnál. Egyszer elrendelték, hogy vasárnap is dolgozni kell.

– Miért? – kérdeztem.

– Például azért, amiért holnap Szentkútra akar menni. – kezdi válaszát főnököm. – Az üzleteket kinyitattják a városban, hogy az ott dolgozók el legyenek foglalva. Az Acélgárban valamilyen félhivatalos ünnepély lesz, a városnál pedig nagygyűlést tartanak.

Minden programot azért találtak ki, hogy sokaknak megakadályozzák azt a törekvését, hogy Mindszenty József bíboros, esztergomi érsek, Magyarország hercegprímásának Mátraverebély-Szentkúton történő látogatásán részt vehessenek. Nekem szerencsém volt, mert főnökömnél megértésre találtam. Megéreztem, hogy hozzám hasonlóan érez az akkori politikát illetően.

Másnap reggel, amikor megérkeztünk Szentkútra, a lépcsőkön már nem találtam helyet. Odamentem a rendező tisztelendő úrhoz, kértem, tegye lehetővé, hogy a szónoki emelvény közelében lehessenek, ahol jól hallok a beszédet, mert gyorsírással fogom jegyezni. Kérdőn, kutatóan nézett rám és azt kérdezte:

– Miért akarja leírni a beszédet? – majd folytatta: Tudok olyan esetről, amikor valaki úgy tette át jegyzeteit, hogy egészen más lett belőle, mint ahogyan elhangzott. Gyanakvásán nem csodálkoztam, hisz’ megmondtam, hogy Salgótarjánból jöttem. Amennyire meglepetésem miatt tudtam, megnyugtattam, és olyan könnyögőn néztem rá, hogy helyet keresett nekem az oltár melletti bástyában. Nagyon megörültem, mert éppen ezt a helyet szemeltem ki magamnak.

Gyönyörű volt a látvány onnan fönről. Örültem, hogy innen mindent láthatok, olyan érzésem támadt, mintha egy színházi páholyból figyelhetném az előadást.

Kezdődött az ünnepély. Több ének hangzott el, volt szavalókórus, majd korszerű kérdés-felelet műsor következett: divatról, a fiatalság gondjairól, mindennapi dolgokról. Utána következtek a köszöntések, üdvözlések.

Óriási tapsvihár és „éljenzésben” tört ki a hatalmas, vége láthatlan (többtízezres) tömeg. Egy talpalatnyi hely sem maradt szabadon. Rengeteg emberfej mindenfelé, amerre a szem elláthat. Aztán elült a tapsvihár, mély csend borult a térre, olyan mély csend, hogy én a ceruzám sercegését hallottam. Tele lett egy vastag gyorsírásfüzet, szinte minden szavát leírtam a bíboros úrnak. Sosem felejttem el ezt a napot, ezt a csodálatos emléket, külön részletes leírását ma is őrzöm, már amit sikerült belőle megmentenem az egykori naplómban. Teltek az évek, még évekig Salgótarjánban éltem. Ebből az időből idézek egy részletet a naplóból:

2. SALGÓTARJÁN, 1949

NEM, TELT EL SOK IDŐ, amikor közelebbről is meg kellett ismerkednem a rendszerrel, amely kifejlesztette az akkor „besúgásnak” nevezett-ismert módszereket.

Férjhez mentem. A lakásom messze esett az Acélgyártól, ahol akkor dolgoztam. Tavaszon és őszi időben félelmetes volt az út számomra, főleg amikor egyedül kellett indulnom reggel az irodába vagy este hazafelé. Sötét borította a környéket, az utcai lámpák alig adtak némi világosságot.

Csak az egyik oldalon álltak házak, a másikon egy emelkedő, erdőrész keretezte az utat. Félttem. Abban az időben nem volt ritkaság, s többször tanúja voltam annak, hogy sötétruhás alakok lefüggönyözött ablakoknál állva leskelődtek, hallgatóztak. Baráti társaságban szó esett arról, hogy emberekről híreket gyűjtenek. Hamar bajba került bárki, ha ellensége olyan hírt terjesztett róla, hogy nem híve a „rendszernek”. Nem kellett bizonyíték hozzá, hamar ráállítottak valakit, aki aztán megtetézte „bűneit” például azzal, hogy a Szabad Európa híreit hallgatja... persze, nem kellett, hogy igaz legyen, de ahhoz elég, hogy bevigyék a rendőrségre. Rákosi idejében ilyen módon sok embert eltüntettek. Egymás közt olyan hírek keringtek, hogy Rákosi így akarja megbosszulni – ártatlan emberek büntetésével – azt, amit Hitler művelt a zsidókkal (és másokkal).

Hitler idejében sem csak zsidókat hurcoltak el haláltáborokba, hanem cigányokat, betegeket, illegális kommunistákat, diákokat, papokat s ki tudja, kiket még, ahonnan nagyon kevesen tértek vissza.

De akkor sehogy sem fért a fejembe, hogy Rákosi miért akarja Hitler bűneit ártatlan, olyan embereken megbosszulni, akik semmiről se tehettek. Sokan abban az időben – ezekről a borzalmakról nem is tudtunk, például én se, fiatalok, nem foglalkoztak politikával.

** **

3. BALASSAGYÁRMAT, 1958

SOSEM TUDTAM MEGSZOKNI Salgótarját, a várost, de sajnós, férjem rokonságát sem. Férjem egyik nővére engem ellenségének tekintett azért, mivel istenhívő voltam és értelmiségi családból származom. Ő pedig minden indok nélkül döngette a mellét, olyan szavak kíséretében: „Az én munkás vérem az igazi!” Kikerültem, nem politizáltam, családon belül főleg nem. Az 50-es években Balassagyarmatra költöztem, hogy megszabaduljak tőlük és a várostól is. Arra gondoltam, hogy itt már nyugtom lesz.

Sajnos, olyan dolog történt velem, körülöttem, amilyen legrémesebb álmaimban sem fordult meg. Mindszenty bíboros úr beszédét irataim közt őriztem. Mellette voltak a naplóm, amelyben az ünnep eseményeit részletesen leírtam. Sajnos elfoglaltságom, és családi körülményeim miatt sosem tettem át a sztenogramot, csak az idők vasfoga miatt megkopott füzet és a naplóm lapult a fiókban.

Még az ötvenes évek vége felé is veszélyes volt hasonló jegyzeteket őrizni otthon, a fiókok mélyén is. De kinek jutott eszébe, hogy egy gyorsírás-jegyzet veszélyt rejt magában? A napló sorait még a beszéd idején, hazaérve otthon jegyeztem le, s végül ki kellett tépnem a „veszélyesnek” tűnő lapokat. Meg kellett semmisítenem a gyorsírási jegyzetfüzetemmel együtt, pedig micsoda érték lenne ma az a szó szerinti jegyzet! Ugyanis valaki följelentett érte. Ijedtemben arra gondoltam, hátha házkutatást tartanak, ezért összeszedtem mindenféle „gyanús” dokumentumot, s nemcsak a gyorsírás jegyzeteket égettem el a cserépkályhában, hanem családi fényképeket, például apukám és bátyám fényképeit, ahol magyar tisztí egyenruhában voltak láthatók.

Ne kérdezzék, ki volt az, aki följelentett, mivel annyira kegyetlen csalódás ért miatta, ami egész további életemet megváltoztatta, és ha nincs az ismeretségi körömben egy olyan ember, aki figyelmeztet a feljelentésre, talán meghurcoltak volna érte. Nekem egy ereklje volt mindaz, amit megsemmisítettem, emlék attól az embertől, akit csodáltam merész kiállásáért, akit nagyra értékeltem, – egy olyan írás, ami senkinek sem árthatott. Kincsként őriztem, mégis el kellett égetnem...

A feljelentésről szóló rövid ügyészégi határozatot ma is őrzöm: az van benne (csak a lényegét írom le), hogy az eljárást megszüntetik, mivel a beszédet nem terjesztettem, a birtoklás pedig nem bűncselekmény!

*

Ezért, saját átélt kegyetlen csalódásom miatt helytelennek tartom ma már bolygatni ezeket és a hasonló, régmúlt időkben történt eseményeket. Mit érnék vele én is, ha bosszútól lihegve járnám a levéltárakat, keresve, miért és kinek tette/tették vagy írták a jelentéseket...

Aki velem, gyermekeimmel, sőt, barátainkkal szemben ezt tette, és hasonlókat cselekedett, ma már nem él, ezért *Isten ítélőszéke előtt adhat számot cselekedeteiért, s egyedül Tőle kaphat felmentést!* S ha Ő megbocsátja vétkeiket, én is, mások is csak azt tehetik.

** **

FÉLELMETES KORSZAKBAN ÉLTÜNK 3⁵

Naplórészlet, 1949-ből (Salgótarjánban)

TAVASZON és őszi időben félelmetes volt ez az út számomra, főleg amikor egyedül kellett indulnom reggel az irodába vagy este hazafelé. Sötét volt, az utcai lámpák alig adtak némi világosságot. Csak az egyik oldalon álltak házak, a másikon egy emelkedő, erdőrész keretezte az utat. Félttem.

Abban az időben nem volt ritkaság, s többször tanúja voltam, hogy sötétruhas alakok lefüggönyözött ablakoknál állva leskelődtek, hallgatóztak. Baráti társaságban szó esett arról, hogy emberekről híreket gyűjtenek.

Hamar bajba került bárki, ha ellensége olyan hírt terjesztett róla, hogy a „rendszernek nem híve”. Nem kellett bizonyíték hozzá, hamar ráállítottak valakit, aki aztán megtetézte „bűneit” például azzal, hogy a Szabad Európa híreit hallgatja... Persze, az sem kellett, hogy igaz legyen, elég volt ahhoz, hogy bevigyék a rendőrségre. Rákosi idejében sok embert eltüntettek. Titokban olyan hírek keringtek, hogy Rákosi így akarja megbosszulni – ártatlan emberek büntetésével – azt, amit Hitler művelt a zsidókkal (és másokkal). Mert Hitler idején sem csak zsidókat hurcoltak el – haláltáborokba, hanem cigányokat, betegeket, illegális kommunistákat, diákokat, papokat s ki tudja, kiket még, ahonnan nagyon kevesen tértek vissza. De akkor sehogy sem fért a fejembe, hogy Rákosi miért akarta Hitler bűneit ártatlan, olyan emberek által megbosszulni, akik semmiről se tehettek.

Abban az időben sokan – ezekről a borzalmakról nem is hallottak, akik éltek mindennapi nehéz életüket egy világháború után, s nem akartak vagy nem is mertek politikával foglalkozni.

FELÉPÜLT A SZÍNPAD (JAVÍTANI KELL.)

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ alatt egy kis faluban húzódtunk meg, a frontot, rémségeit ott éltük át. Mivel a falu tanítónője onnan a szüleihez költözött, az iskolaköteles gyerekek elveszítettek volna egy évet, ezért a testvérbátyám, aki előző évben Marosvásárhelyen elvégezte a tanítóképzőt, megegyezett a körjegyzővel, hogy a gyerekeket a front elvonulása után tanította és levizsgáztatta. Én is segítettem őt azzal, hogy a felsőbb osztálybeli lányokkal időnként foglalkoztam, hiszen egy teremben kellett neki tanítani hat osztály, ezért a lányok tornáztatását átvállaltam és hímzéseket tanítottam nekik, sőt, még a tanítói lakásban főzni is tanítottam őket, hiszen a faluban nagyon egysíkú volt az étlapjuk.

Amikor befejeződött az iskolaév, akkor az ismétlőiskolás tanulókkal elhatároztuk, hogy rendezünk egy nagy ünnepséget, s arra betanítom – őket.

A választott szerephez az idősebbek közül is felkérünk szereplőket. Egész nyáron megbeszélte időkből az iskolában folyt a tanítás, egy rövid darabok kellett választani, ehhez találtam megfelelő témát.

Mindenki örömmel fogadta és délutánonként és esténként folyt a tanítás. Közben szereztem máshonnan, a szomszéd falusi barátnőm édesapja evangélikus pap volt, ezért a könyvtárból tudtam választani egy színdarabot. Megfelelő ruhákat és hozzávalókat is segített beszerezni.

A legénykorú fiúk pedig elvállalták, hogy megépítik a színpadot az iskolateremben, ami elkészült *1945. augusztus 16. csütörtökre*, mivel augusztus 20-ára küldtük ki a meghívókat.

⁵ Megjelent: Pápa, Lyra, Irodalmi antológia, 2006. januári számában.

Igaz, nem valami ragyogó, fényes színpad, mint városokban, de hát olyan, amilyen anyagot tudtunk hozzá szerezni. Majd ha feldíszítjuk az omladozó termet,⁶ eltűnnek hiányosságai. Jó lenne, ha összegyűjthetnénk nagyobb összeget, hogy az iskola javítására is fordíthatnánk belőle valamennyit.

„Színházi premierről” az abc, S-betűnél lesz olvasható.)

**.*

FÉRJEM BÚCSÚZÁSA

KORÁBBI férjemtől elváltam, majd 10 évi szünet után ismét férjhez mentem. Nem mondhatom, hogy jó lépés volt, mégis több mint 22 évig, haláláig együtt maradtunk.

Bármit éltem át vele, halálakor olyan hihetetlen dolog történt, amit – ha más mesélné el nekem – el se hinném. A történet előtti csütörtökön Budapestre került, szemészeti kezelésre kapott beutalót. Másnap, késő délután itthon csörgött a telefon, ő jelentkezett a Klinikáról. A rossz vonalon alig értettem, mit mond. Úgy kezdte, hogy valami fontosat akar velem közölni a folyamatban levő kárpótlásokkal kapcsolatban. Többször újra kezdte, mégsem értettem, a vonal nagyon recsegett, ezért próbáltam lassan, tagolva mondani neki, hogy nem értem, de ne aggódjon, mert másnap reggel megyek hozzá, már becsomagoltam, s elviszem, amire még szüksége lehet, s akkor mindent megbeszélünk. Utána megszakadt a vonal. (Akkor még nem tudhattam, hogy kettőnk között is megszakadt az a súlyos terhekkal teli kapcsolat – immár örökre.)

Este nyugtalanság vett rajtam erőt. Elkészítettem a ruháimat, amit másnap magamra veszek, aztán lefeküdtem, hogy kipihenjem magam. Még egy kicsit olvastam, a szobában csak az olvasólámpa égett. Közben megnéztem az órát, kilencet mutatott. S ekkor hihetetlen neszt hallottam. Fölnéztem a könyvemből, és a fotelban, ahol TV nézés közben ülni szokott, ott láttam őt felöltözve, a televízió felé fordulva, mintha azt nézné...

– Mi az? Káprázik a szemem? – Hisz Pesten van a Mária utcai Klinikán! Ez lehetetlen! Arra gondoltam, talán a felgyülemlett gondok kikezdték az idegeimet...

Mégsem, mert Attila már lefeküdt, de most megszólalt:

– Nézd, Anyuka! Papa ott ül a fotelben... Valóban, még mindig ott láttuk...

Túltettem magam rajta, aztán elaludtam.

Szombat reggel útra készülődve, csörgött a telefon. Ki lehet ilyenkor? Sietnem kell a buszhoz. A klinikáról egy orvos keresett, és a következőket mondta:

– Asszonyom! Sajnálattal közlöm, hogy férje tegnap este kilenc órakor meghalt (ez 1997. október 21-én történt).

Én szóhoz sem jutottam. Részleteket nem közölve, elbúcsúzott. Arra gondoltam, hogy este, amikor megszakadt a vonal, valamit akart mondani nekem, és amikor este őt a fotelban ülve láttam (már nem is élt), de búcsúzni eljött hozzám. Talán kiengesztelni akart a sok bántalomért, mert a korábbi udvariassága ezt követelte. Eddig nem hittem ilyen történetekben, de most velem megtörtént, láttam saját szememmel.

Nem részletezem a következő zűrös napokat. Budapesten lakó legidősebb fiam nem tudott segíteni, mivel a balesete miatt a sebei még nem gyógyultak be, nem mehetett ki az utcára sem, ezért lányom kísért el Budapesten a temetéssel kapcsolatos ügyek intézésére. Együtt jártuk végig a hivatalokat.

Félve szedtem elő az iratokat, mivel a megtalált papírjain és a saját igazolványában nem azonos adatok szerepeltek, s ahány okmány a kezembe került, mind más-más név és adat szerepelt rajtuk...

⁶ Front alatt az iskola egy tetőrésze találatot kapott.

Gondban voltam ezért, mivel több hivatalban el kell járnunk a szokásos temetési ügyek intézése miatt. Katicával jártuk a kálváriát... Még szerencse, hogy a kerületi irodán az ügyintéző nemigen vizsgálta a személyi adatait, – vagy talán elkerülte a figyelmét?

Hazafelé sétálva, beszélgetés közben kissé félve említettem a lányomnak (ugyanis második férjemmel nem kedvelték egymást), mi történt aznap este, amikor meghalt. Arra gondoltam, azt fogja mondani, hogy képzelődöm. Ezzel szemben csodálkozva hallgattam, amit mondott nekem.

– Anyukám! Engem is meglátogatott Papa aznap este. Kiengesztelni jött, sápadt arccal kért tőlem bocsánatot. Te tudod, miért. Eddig velem se történt még ilyen. Most már elhiszem, ha ezután hasonló történetet hallok!

_

FORRADALOM '56!

Részlet Életem regényéből 1956. november

AKKOR, a napi politikáról nemigen volt tudomásom, egészen mással voltam elfoglalva. Otthon töltöttem az időmet, igaz, nem gyesen (akkor még ki sem találták), hanem fel kellett mondanom az állásomat, és csak úgy, a két gyermekemmel maradtam otthon. Ugyanis idősebb kisfiam még bölcsődés korában úgy átfázott a délutáni pihenők idején, hogy tüdőgyulladást kapott, ezért egészen addig, míg kislányom is óvodába mehetett, velük maradtam, otthon. Katica ekkor még alig töltötte be a második életévét. Ez alatt egy szövetkezetnek palóc mintákkal szötteket készítettem, azzal igyekeztem kiegészíteni kevéske jövedelmünket. Ami ugyan nem sokkal gyarapította a pénztárcánkat, mivel hol volt anyag, hol nem volt, mint a mesében. Tehát jól elfoglaltam magam, elég időm jutott a két kisgyermekemmel foglalkozni, csendben éltük mindennapjainkat, sétáltunk, főleg szép időben a liget fái között sok időt töltöttünk.

Az 56-os eseményekről is csak úgy szereztem tudomást, hogy a szobánk utcai ablakából (amely a 22-es útra nyílt) – mint máskor – Katicával nézegettük a forgalmat, amikor furcsa zajt hallottam. Egyszer csak a kórház felől – szokatlan lárma, zörgés hallatszott, majd nem-sokára tankok jelentek meg és a ház előtt elhaladva, a másik irányba, Budapest felé vonultak át a városon. Eszembe jutottak a front idején átélt események, amikor nem volt szokatlan tankokat látni. De most? Nincs háború... Mit keresnek itt a tankok?

Nyugtalanság töltött el. Ezért elhatároztam, hogy megpróbálok utána járni, mi is történik tulajdonképpen? Katicát felöltöztettem, babakocsiba téve elindultam a Kossuth Lajos utcán, Gyurika elé az óvodába. Az evangélikus templom felé sétálva, majd a kisfiamat elhozva az óvodából, a Városházához érkeztünk. Az épület előtt sokan várakozva álltak; tőlük igyekeztem valamilyen tájékoztatást kérni, de senki sem tudta, mi történt.

Az utcákon szokatlanul sokan járkáltak, mindenki kíváncsi arra, mit jelent az egész hadi felvonulás?

Szerencsére semmi komoly dolog nem történt a városban, legalábbis pillanatnyilag, ami utána következett, azokat sokáig elhallgatták, csak később lehetett hallani az eseményekről.

Visszatérve a forradalom első pillanataira, akkor azt láttuk, ami eltért a szokásostól, hogy a Városháza épülete előtt valaki a kezében vastag kötelet lengetve, eszeveszetten szaladgált, két ember nevét emlegette: hogy hol van L. Márton és G. Misa? Az a Misa itt lakott közelünkben, a Kossuth utca elején, mi is jól ismertük. Nagy kommunista volt (szerintem szellemi fogyatékos), ott sem mehettek vele sokra. Abban az udvarban lakott egy rendőr is, rettenetes vad, neveletlen gyerekeivel, akik átjártak a mi udvarunkba, vasrudakkal, kardokkal fölszevelve, azzal hadonásztak. Mindig féltem, hogy valamelyik gyereknek kiszúrják a szemét.

Gyurikát is megsebesítették egy alkalommal. Lenn játszottak, s egy rozsdás, hegyes vas-pálcával megsebesítették a fejét. Ömlött belőle a vér. Én már rettegtem, mikor gyereksírást hallottam, félve néztem ki, hogy mi történik megint, s akkor láttam... Azonnal lerohantam, fölhoztam a gyereket, a kád fölötti csapot megnyitva kimostam a sebét, s próbáltam kötszerekkel a vérzést elállítani. A kabátkája, ami rajta volt, már teljesen átázott a vértől. Azonnal rohantam vele a kórház sebészeti osztályára, ahol megfelelő ellátást kapott. Még jó, hogy nagyobb baj nem lett belőle.

Ezt követően mindig föltereltem a gyerekeimet, mikor megláttam a jómadarakat az udvarban. Meghagytam nekik, azonnal jöjjenek fel a lakásba, ha meglátják őket, mert ha megjelentek, valaki mindig bajba került az itt lakó gyerekek közül.

Később is gyakran megesett, hogy ha a fiúk lenn játszottak, futkároztak az udvaron és szegény kisfiam fájós szívvel nézte őket az ablakból.

Visszatérve a forradalomra, később szomorú eseményekről hallottunk, főleg Budapestről jöttek nyugtalanító hírek. Mindhárom fiútestvérem, családjával Budapesten élt, szüleim akkor már Balatonkenese-üdülőtelepen laktak. Szerencsére a posta nem állt le teljesen. Itt tartom a megsárgult papírokat a kezemben. Anyukám levelet írt, testvéreimtől táviratot kaptam (sajnos, a telefon nem működött), anyósom és Joli is táviratozott, mivel őket az események Nagykovácsiban érték. Utána, október 31-én, Banditól már hosszú levél érkezett, amiben részletesen beszámolt a történekről. Guszti bátyámért nagyon aggódtam. Ő ugyanis éppen a legnehezebb idők alatt Budapesten, a Köztársaság téren tartózkodott. Később elmondta, milyen körülmények között tudott onnan ép bőrrel szabadulni.

Itt a városban, a Hunyadi utcában egy baráti család lakott, akikkel összejártunk. A férfi történelmet tanított a Szabó Lőrinc utcai általános iskolában. Őket féltettük, mert a férfi vidékre ment és ott hazafias előadásokat tartott, ami akkor nagy bátorság volt. Később megtudtuk, hogy ezért letartóztatták, majd több évre internálták (bányában dolgoztatták). Amikor szabadult, elköltöztek a városból, Gyöngyös mellé. Ott kántori teendőket látott el és az élet fintora, hogy évek múlva a Marxista-Leninista Egyetemre nevezték ki oktatónak, és ő tanította a káder-kommunistákat a marxizmusra!

Nos, nekem 1956-ról ilyen emlékeim maradtak.

Még annyit fűzök hozzá, hogy jóval később, gyakran emlegették ezeket az időt úgy, hogy ELLENFORRADALOM. Ilyenkor – amikor csak lehetett – én mindig hozzáfűztem: FORRADALOM volt, mivel a nép fölkelte az elnyomói ellen.”

FORRÓ NYÁR – ÁBRÁNDOZÁS⁷

MÁJUS VOLT, mint most. A nyitott verandán ültem Júliával, gyermekkori kedves barátnőmmel. Előttünk kis asztalkán vaníliaillatú sütemény, mellette kis csészékben forró tea párologott. Arcunkat kellemes szellő simogatja, mélyen beszívjuk az akácvirág mézes illatát. Régen találkoztunk, jól esik megemlékezni elmúlt fiatal éveinkről.

Júlia megkérdezi: – Emlékszel arra, amikor együtt jártunk a kisvárosi középiskolába? Te voltál a legjobb barátnőm, mindenhová ketten jártunk, mint egy ikerpár, s minden titkot megosztottunk egymással.

⁷ Több változatba készült, mivel több helyre elküldtem, pályázatokra is.

Egy kivételével, amit én, mint valami kincset őriztem, magamnak akartam megtartani. Annyira közel álltál hozzám, nem tudom, rájöttél-e mégis a titkomra? Most azonban, ennyi év után elmondod neked.

Szeme a távoli hegyvonulatra tekint, gondolatai a múltat kutatják. Nem szeretném megzavarni, csöndben ülök mellette. Kicsit megborzong, mikor egy hajtincs arcába hull az oda-tévedt szellőtől, ami visszahozza a jelenbe. Könnyű pulóverét összehúzza vállán, – majd elmeséli élete legszebb élményét.

A háború utáni nehéz állapotok miatt a középiskolai tanulmányaim után művészeti pályán szerettem volna továbbtanulni, női ruhatervezőnek készültem, azonban a háború utáni nehéz helyzet meggátolta terveimet, valamilyen kereset után kellett néznem, mivel Erdélyből visszatértünk a csonka hazába s lakásunk, minden anyagi javunk ottmaradt, vagy menekülés közben elveszett (a teherszállítmányt lekapcsolták a vonatról). Ezért nem folytathattam tanulmányaim a művészeti főiskolán, munkát kellett vállalnom.

Bátyámmal városba költöztünk, s alkalmi állások után sikerült megalapozni anyagi helyzetem. A közeli kis templomba jártam, annak kultúrházában a szerzetes atyák fiatalok részére műsort rendeztek, s a templom kórusába jelentkeztem, így ismerősökre-barátokra leltem. Most, hogy ránk süt a langyos tavaszi napsugár, látom az ébredő természet kibontakozását, mikor az akácvirág bódító illatát érzem, eszembe jut az a *gyönyörű tavasz*, mikor Lajossal találkoztam, aki a katolikus gimnáziumban tanított, egyben a cserkészcsapat parancsnoka volt, gyakran benézett a templomi kultúrházban szervezett műsorokra.

Szabad Katolikus Akadémia nyílt a városban. S mivel a nemrég' befejeztem középiskolai tanulmányaimat, ahol a humán tárgyak mellett gyakorlati tantárgyakat, – köztük gyorsírást is – tanultunk, amiben én jeleskedtem. Ezért Lajos engem kért föl, hogy az előadásokon elhangzott anyagot jegyezzem le az akadémián. Ígéretet kaptam rá, hogy szakmai segítséget kapok majd annak áttételéhez, ezért elvállaltam.

Nemsokára megkezdődött – hetenként két estén – az előadás-sorozat. Egyetemi tanárok, írók, a város nagy tudású, felkészült szakemberei, mindig más témában adták át ismereteiket a hallgatóságnak. A hatalmas teremben minden alkalommal megjelent a város színe-java, zömmel értelmiségi körökből; de nem maradtak távol a fiatalok sem, tekintve, hogy több középiskola működik a városban. Téged is láttalak az előadásokon, talán ismerted Lajost. Nem mindennapi jelenség: magas, sportos alkatával, dús fekete hajával, meleg barna szemeivel azt hiszem, sok nőnek megdobogtatta a szívét.

Fél ótkor kellett volna elindulnom akkor, de ebéd után lepihentem, és nem ébredtem föl időben, ezért sietve kellett készülődniöm, mert megbeszéltük, hogy a múlt heti előadáson elhangzottakat kell írógépbe tennünk.

Csengettek. Lajos, a fess fiatal tanár áll az ajtóban. Azt hitte, megfeledkeztem róla. Bátyám itthon volt, kicsit beszélgettünk, aztán indultunk hozzájuk, mert neki van írógépe. Szépen berendezett lakásuk dolgozószobájában helyezkedtünk el, én a gyorsítás-jegyzetet olvastam, Lajos átgondolva, a húgának diktálta a szöveget.

Erika kis asztalkára helyezett gépen írta a szakszerűen megfogalmazott mondatokat.

Mamája finom almás pitével kedveskedett a szorgos társaságnak, ezért rövid pihenőt tartottunk, utána ismét nekiálltunk a munkának. Tízet ütött a nagy falióra, mire befejeztük a hosszú beszédek áttételét.

Utána még kicsit beszélgettünk, Lajos hazakísért.

Júlia nagyot sóhajt, kortyol a teából, majd folytatta.

– Annak a tavasznak, és nyárnak talán minden napjára emlékszem. Gyorsan teltek a napok, annyira el voltam foglalva, azért mégis lejártam bátyámmal fürödni és csónakázni a folyóhoz. Szerencsére ma borús volt az idő, a fürdésről le kellett mondanunk, ezért nem fájt a szívem a víz után. Ugyanis megint a beszédeket tesszük át gépírásba.

Előre egyeztetett időben dolgoztuk ki a gyorsírás áttételét, már gyakorlott tempóban egyre jobban haladtunk, én olvasom a szöveget, Lajos rögtön gépbe írja, mert húgának más elfoglaltsága adódott. Közbe-közbe jókat nevettünk, amikor valami mást bogoztam ki a jegyzeteimből. Tegnap például azon a részen, amikor a felszólalásokhoz értünk, felém fordult, váratlanul megkérdezte: – Nem maga jegyezte papírra ezt a kérdést, Júlia?

– Ééén... miért kérdeztem volna? – tűnődtem, ugyanis a fiataikorúak szabados szerelmi életéről, az elhamarkodott házasságkötésekről volt szó. – Ez a téma engem igazán nem érintett. Arra se emlékeztem, ki volt a kérdező, de tény, hogy többször felvetődik társaságban is. – Igaz, nem könnyű döntenie még annak a fiatalnak sem, aki 24 évesen köt házasságot, hiszen egész életre szólóan kötelezi el magát ilyen fontos kérdésben. Komoly gondolkodású fiatal előtt világos: a házasságot életre szólóan kell eldönteni. Ebben mindketten egyetértettünk.

Befejezve a munkát szóba került, hogy a napokban bátyámmal látogatóban voltunk barátnőmnél, aki elemezte a kézjegyeimet. Nekem is van ilyen témájú könyvem, gyakran forgatom. A címe: „Amit a kéz beszél”. Éva sok érdekes dolgot említett ezzel kapcsolatban, amin elgondolkoztam, vagy csodálkoztam, de később rájöttem, hogy igen, volt alapja fejtegetéseinek. A kéz vonásaiban ugyanis benne van a múltunk, a jövőnk. Mivel Lajost is érdekli ez a téma, leemelte a polcra és együtt lapozgattuk a saját grafológia kötetét, majd érdeklődve tanulmányozni kezdte a tenyerem vonásait, és a könyv rám vonatkozó részét, ami – szerinte – sok jót mutat. Erre azt feleltem neki: ha ez így van, nem az én érdemem, adottság, – Isten ajándéka.

Aztán olyan intim rész következett, amiből nem tudtam, netán rám vonatkozik-e, gyorsan összecsaptam a kötetet, nem engedtem, hogy tovább vizsgálja a tenyeremet. Viszont kíváncsi voltam a folytatásra, ezért kölcsönkértem, hogy otthon egyedül böngésszem tovább.

Lassan sétálva ballagtunk hazafelé a néptelen utcákon, élveztük a tavaszi este nyugalját, egymás közelségét. Mikor megérkeztünk, azzal adott át bátyámnak: – Épségben hazahoztam a húgodat.

Forró nyár következett. Az akadémiai esték rendszeresen folytak, szerettem hallgatni az előadásokat. Mindig vártam a szerda- és szombatestéket. Mindkettőnknek más elfoglaltsága lévén, rövid időre abba kellett hagynunk a munkát; később ismét eljött értem Lajos. Kicsit lassan jöttünk bele a rendes kerékvágásba, mindig másra terelődött a szó. Azon csodálkoztam, ha kezébe veszi a füzetemet, folyékonyan olvassa vissza a sztenogramot, pedig általában nehéz más gyorsírását felismerni. Amikor elakadtam saját írásomon, ő segített ki engem. Ezen megint jót mulattunk. Azonban nevetésünket mégsem lehetett igazi vidámságnak nevezni. Közben majd' megszakadt a szívem, mikor elmondta, hogy beteg volt, ezért kellett szüneteltetni a munkát. Tudom, mi játszódott le benne. Nem először észleltem már érzelmeit. Teljesen ártatlan dolog, csak annyit éreztünk mindketten, hogy egymás társaságában kellemes és jó lenni. Biztos, hogy a jó Isten is mosolyogva nézi vergődésünket.

Júlia elmerengve figyelte a lemenő napsugár csodálatos színeit, közben felsóhajtott. Én meg teletöltöttem a csészéket teával, kóstolgattuk a süteményeket. Utána folytatta. – Még a napra is emlékezem: augusztus 10-én, egy szombati napon tartották az utolsó akadémiai előadást, a búcsúót. Milyen kár, hogy vége.

Az asztalomon nagy vázában gyönyörű rózsaszín szegfűcsokor pompázott. Vajon ki tehette oda? – Mintha nem tudnám! – Biztos voltam benne, hogy érzései szerint piros virággal kedveskedett volna, de nagy nyilvánosság előtt mégsem tehette. Meghatott a figyelmeisége.

Elmaradtunk az írással megint, ezért egész hónapban folytatni kellett a beszédek áttételét. Olyan megható volt, amikor az ő előadását írtuk át gyorsírásból. Szépen haladtunk vele. A végén megkérdezte: – tetszik-e?

– Igen! – válaszoltam röviden, mivel annyira meghatódtam, több szó nem jött ki a számon. – Sok mindentől függ – felelte – milyen gondolataim támadnak.

Nehezen olvastam vissza a gyorsírást, hiszen már rég' jegyeztem le, így a füzet fölé hajolva, végig együtt betűztük a sztenogramot. Nem láttam az arcát, nem mertem oldalt fordulni, nem akartam, hogy észrevegye, mert én ugyanazt érzem, amit ő, – de úgy is tudta! A szeretet titkairól szólt a beszéd, befejezésében van egy mondat, ami nagyon meghatott. Soha nem hallottam még embert így beszélni, ilyen kellemes, melegséggel átítatott hangon, ahogy halkán, lassan elszuttogta, mégis, mintha perzselt volna minden szava.

„Ha valakit szeretünk, igazán szeretünk, arra mindig gondolnunk is kell, gondolatai, ügyei, problémái a miénk. Arca elkísér bennünket mindenhová. Éjjel és nappal tudatunkban hordozzuk annak valóságát, talán álmatlan éjszakák vívódásaiban is. Szóval: nem tudunk, és nem is akarunk szabadulni tőle”.

Gyönyörű gondolatok, de mintha nem az előadáshoz kapcsolódna, inkább – végig se merem gondolni – beillett egy vallomásnak, – *a legszebb szerelmi vallomásnak!* Istenem! Milyen kifürkészhetetlenek a gondolataid!

Később abból a kézírásból analizált, amit a gondolatok-gyűjteményből írtam ki, a Hindu Hitregéből. A végén suttogva jegyezte meg: olyan írása van – nemcsak a külalakot tekintve – hogy amikor megláttam, még nem ismertem, de rögtön tudtam, hogy értékes kislány.

A munkát befejezve, szabadkozva célzott rá, valamivel honorálni szeretné, amiért időmet rászántam erre a munkára. Én határozottan válaszoltam, hogy erről szó sem lehet, mert annyi jót és szépet tanultam az értékes előadásokból, ami máshol nem pótolható. Számomra olyan felemelő, olyan tiszta... és oly eszményi volt az egész...

Búcsúzáskor arra kért, ne értsem félre!

Annyira egyértelmű volt, nem is lehetne félreérteni, gondoltam magamban, de hangosan a következőket mondtam: – Én, pont én érteném félre? – nyugtattam meg – hiszen én láttam, éreztem legbensőbb titkát, és minden csak két lélekben játszódtott le. Két lélek vívódása volt „végzete” ellen...

Júlia elgondolkozva emelte föl a teáscsészét és kortyolt belőle. Végigsimított a haján, csak utána folytatta.

Lajos nemsokára megint felkeresett. Örömben szinte beleremegtem, amikor megláttam az ajtóban. Bátyámmal behívtuk kicsit beszélgetni. Közöltem vele a jó hírt, hogy végre szüleimhez mehetek pihenni. Bátyám nemsokára Budapestre készül, tanulmányait befejezni.

Másnap útban hazafelé, eszembe jutott: este arra kért: út közben gondoljak rá, mivel előző reggel ő is arra járt. Egész úton az járt eszemben; tegnap ugyanezt a tájat nézte és érzem, hogy gondolatban velem volt. Hiszen azt írta le abban a mondatban... *„arca elkísér bennünket mindenhová...”* Elmélázva ballagtam az állomástól hazafelé, mondhatnám, hogy elkeseredve. Milyen árva vagyok. Itt megyek egyedül, egy lélek sincs a közelemben, aki elterelné borús gondolataimat, aki megvigasztalna. Egyedül járom az élet rögzös útját. Miért kellett találkoznunk? Eredménye mindkettőnk számára szenvedés, és gyötrelem... Mégis: a gyötrődés, a fájdalom olyan édes érzés... Kezünk gúzsba kötve, hiába nyújtánánk egymás felé... nem foghatjuk meg, soha... soha!

Szüleim örömmel fogadtak, szeretettel öleltem át őket. Otthon csend, és nyugalom vett körül. Éjjel szörnyű szélviharra ébredtem. Aztán egyszerre elállt a jégverés, csendes eső váltotta fel. Reggel későn ébredtem, s ahogy kinéztem az ablakon, láttam, súlyos kárt okozott a jégvihar. Ebéd után megint aludtam, közben kiderült az ég, ezért kimentem napozni az erdő szélére.

Estefelé megint kísértáram a közeli erdőbe naplementét nézni. Olyan szép, oly csodálatosan szép volt az est... a fák közül kikandikál a sötétnarancsszínű napkorong, ahogy lassan halad, megy lefelé a láthatáron. Először egészben látszik, mindig lejjebb, lejjebb ér, már csak a fele van meg, majd alig egy vékony ív, aztán hirtelen eltűnik egészen, csak a felhők emlékeztetnek rá, amint tűzpiros színben kergetőznek fölötte. Szép volt az alkonyat. Ott ültem a fűben, fejem egy fának támasztva, némán, mint akit megigéztek.

Néztem a csodát. Láttam a csodát! Fölébredve a mámorból, tovább sétáltam, emlékezetembe beásva Öt, behunyt szemmel magam elé parancsolva arcát. Elmosódottan jelent meg előttem. De én erősen, élethűen akartam látni! Talán kétszer sikerült is egy-egy pillanatra. Mindig oldalt ültem mellette írás közben –, nem akartam felnézni, mert féltem, – attól féltem, ami úgymint bekövetkezett...

Dúdolva indultam hazafelé, – hozzá szállt a dalom. *„Mért hideg a lelked forró nyári este, mért bolyong a lelkem, lelkedet keresve. Könnyeim utánad miért is peregnek? Ilyen bánatosan, ilyen halálosan, miért is szeretlek?”* Ez a sláger annyira illett most rám, mintha csak nekem írták volna...

Gyönyörű a nyárest, a hold kikandikál a felhők közül, a fák félig eltakarják. Olyan jó itthon pihenni, semmire sem gondolni. Semmire? Oh dehogy, szó sincs róla! Ábrándozni! Eszembe jutottak a szavai, és százszor ismételtam magamban, gondolatomban állandóan, refrénszerűen előjöttek: *„Ha valakit szeretiünk, igazán szeretiünk...”* Igen, tudom, ezt nekem szánta. De én nem mondhattam meg neki, hogy értem. Ő mégis tudta, megérezte. Milyen szép, – mégis fájó érzés... Lelkeinkkel szeretjük, igazán szeretjük egymást. De nem szabad ezzel az érzéssel foglalkozni. Úgy igaz, ahogyan ő lediktálta: *„... nem tudunk, és nem is akarunk szabadulni tőle”*.

– Még nincs vége. – fordult felém Júlia, majd folytatja:

Szent István napjára Marika barátnőm kirándulást szervezett a közeli kegyhelyre. Elhatároztam, hogy mindenképpen csatlakozom hozzájuk, mert Lajos ott pihen, talán engem vár. Látni akarom őt, ha csak néhány percre is, hogy arcát, tekintetét örökre emlékezetembe véssem...

Korán reggel velük indultam útnak. Kényelmesen sétálva, hegyen-völgyön kanyarogva tettük meg a hosszú gyalogutat. Odaérve, ketté váltunk, néhányan a sátrakhoz tartottak, én egyenesen a templomba mentem. Mise után az udvaron véletlenül összefutottam Lajossal. Marika elfelejtett a csomagba ivópoharat tenni, ezért engem kért, szerezzek neki. Tőle, Lajostól kértem. Megkérdezte, kikkel jöttem, és meddig maradunk? Elmondtam, hogy társasággal vagyok, nemsokára továbbmegyünk. Láttam rajta, hogy jobban szerette volna, ha egyedül lennék. Beszélgetés közben igyekeztem örökre emlékezetembe vésni a tekintetét, arcvonásait, miközben fájó szívvel búcsúztam minden közös szép emléktől.

Vajon neki mi jutott eszébe? Ha beleláthatnék a gondolataiba... Hibásak vagyunk-e ebben az egészben? Erre a fejleményre soha sem mertem gondolni. Csak akkor, amikor éreztem, hogy ő... Igen. Csak akkor eszméltem rá, milyen helyzetbe kerültem, hogy én is rabja lettem egy érzésnek, valakinek a gondolatai az enyéimmé váltak, ő és én érzésben, gondolatban és lélekben egyek vagyunk, csak a valóságban nem. És a valóságban nem lehet, – soha nem lehet... Búcsúzásul megfogtuk egymás kezét, mindkettőnké remegett, még egyszer szemébe néztem, láttam, nagyon szomorú. Tekintetét örökre szívembe véssem. Amikor kiértem az útra, visszafordulva láttam, hogy még mindig ott áll – tekintetével engem követve...

Nemsokára találkozott kis társaságunk, én visszavittem a csészét, siettem a templomba háborgó lelkem imával csillapítani. Nemsokára hazafelé indultunk.

A kis falusi szövetkezet vezetője vacsorára hívta az ifjúságot, mert diák fiuk születésnapját ünneplik.

Nagy trakta volt, rántott csirke, sült kacsa, mindenféle körettel, utána torta, sütemények, likőr, gyümölcs, minden finoman készítve, szépen tálalva. Utána mulatság kezdődött. Én ugyan legszívesebben hazaindultam volna, de Marika biztosított róla, hogy – kérésükre – Anyukám elengedett. Fáradt voltam, lábam feltörte a szandál a hosszú úton, de itt igazán nem lehetett pihenni. Valahogy nem tudtam beleélni magam a szórakozásba, pedig igazán szerettem a társaságot, azonban most nem volt kedvemre. Szemem előtt egy szempár jelent meg azzal a különös szomorkás tekintettel, ahogy búcsúra egymás felé nyújtjuk remegő kezünket...

Még pihenés közben is sokszor eszembe jut a bizonytalanság, egy egész keserű jövőkép gyötör untalan. Minden este zsebkendővel alszom el, és saját sírásomra ébredek. Talán hiába jöttem szüleimhez pihenni? Lehet, hogy testben megerősödve térek vissza, de lélekben... nem lesz több nyugalmam...

És én azt hittem, hogy örökre búcsúzunk. Tegnap estétől zuhog az eső, mégis meglepetésben volt részem. Ahogy kinéztem az ablakon, néhány cserkészfiút láttam, amint ide-oda rohangálnak a fák között, mintha nem is tudnák, kit vagy mit keresnek. Apukám behívta őket. Beszélgetés közben kitűnt, honnan valók, – de most ők is a búcsúhelyről jöttek, – azzal a feladattal megbízva, hogy egy „hölgyet” kell megtalálniuk. Ahogy ők mondták, a parancsnok úr üzenetét kell átadniuk. Még mások is várnak, itt a találkozóhelyük, a házhoz közeli keresztnél. Alig mondták el, szólt a síp és a többiek is megérkeztek.

Szüleim rám néztek: mit jelent ez? Csak én értettem igazán az egészet. A legnagyobb fiú bőrig ázottan, de katonásan megállt előttem és elmondta az üzenetet:

„Parancsnok úr üdvözlétét küldi. Az lesz a jel, hogy itt voltunk, és megmondjuk, valóban itt van-e Júlia kisasszony?”

Meglepetéssel, édes-fájó érzéssel hallgattam végig a fiú szavait, és eszembe jutott: Ő ismeri legjobban a köztünk magasló korlátokat, és mégis... mégis féltékeny lenne? Tudni akarja, hogy valóban ide jöttem, ahová mondtam? Megnyugtatót a gondolat, hogy legalább addig, amíg kiadta a napiparancsot a kis cserkészeknek, amíg rólam beszélt, rám gondolt. Tehát Őt is hasonló érzések foglalkoztatták, mint engem, ezért forróság árasztotta el a szívem.

Szegény gyerekek, teljesen eláztak, szárították a ruháikat. Még este vissza akartak menni, de nem engedhettük elindulni sötétedéskor, ilyen nagy útra, szakadó esőben; megnyugtattam őket, hogy felelősségemre maradjanak reggelig. Vacsorát készítettünk tíz éhes gyereknek. Néztem, ahogy kitágult, csillogó szemmel mesélték falatozás közben úti élményeiket, és azt, hogyan találtak rám.

Éjszakára szállást készítettünk nekik.

Barátnőm arcán mosollyal az folytatta. – Miért, miért nem, de azon az estén jóérzéssel, nyugodtan aludtam el. Reggel néhány sort papírra vettem, kimenteni őket, a felelősséget magamra hárítva. Leveletem szigorúan erre a témakörre korlátoztam. Olyan szívesen írtam volna mást is, gondolom, ő se bánná, de nem akartam, nehogy bárki félreértse, kifürkéssze kettőnk féltve őrzött titkát. Reggeli után nagy hálálkodással indult útnak a kis cserkészcsapat.

Gyorsan telnek a napok, eljött aranyszabadságom utolsó napja. Nézem a szép tájat, nem tudtam betelni vele. Kár, hogy sok eső esett, amikor ki se mozdulhattam a nagy sár miatt, ilyenkor apám könyvtárából válogattam olvasnivalót. Többet szerettem volna csak úgy, cél nélkül sétálni az erdőben, jó lett volna elmerengni a semmiben, élvezni ezt az egész csodás valószínűtlen valóságot. De így is nagyon jól tett nekem a pihenés. Fizikailag teljesen rendben vagyok, de lelkileg – sajnos, ugyanezt nem mondhatom el. Vissza kell mennem, dolgozni!

Megint hétköznapiak jönnek. Egy délután Lajos ismét jelentkezett. Majd' kiugrott a szívem a helyéből, amikor megláttam az ajtóban. Bátyámmal voltunk otthon, behívtuk.

Udvariasan megköszönte a kis cserkészek vendéglátását, a gondoskodást. Megtudtam, hogy helyettük egész éjjel neki kellett őrségben állnia. Jót nevettem vallomásán, mert tudtam, legalább addig rám gondolt.

Névnapomon kedves meglepetés ért: Jókívánságai mellé ajándékot küldött.

Eddig a visszaemlékezés a gyönyörű napokra.

Júliának most könnyű szökött a szemébe, úgy folytatta. – Most, hosszú évtizedek múlva kezembem a naplóm, benne féltve őrzött titkaim. Főlemelem és olvasom névjegyen az ismert kézírást:

„Elnézést kérek a késésért, de nyomát vesztettem, amíg ezt a megoldást megtaláltam. Névnapjára hálás szeretettel küldöm ajándékomat, kedves szívességeiért: Lajos.”

Este a meghatottságtól könnybe lábadt a szemem, akárcsak most. Ima után arra gondoltam: Istenem, milyen csodálatos, hogy utunk keresztezte egymást, s milyen szíváfájdító, hogy sorsunk mégis másfelé sodort bennünket. De így is szép volt, örökre emlékezetembe vésődtek az együtt töltött percek. Az a nap csodálatos volt, ahogyan 18 éves koromban történt. Még most is fülembe cseng, amint a gyorsírásfüzetemből velem együtt olvassa lágy, melegséggel átítatott hangján előadásának befejező mondatát: „Ha valakit szeretiünk, igazán szeretünk, arra mindig gondolnunk kell...”

Akkor azt írtam a naplómbe: „Arcát nem láttam, nem mertem oldalt fordulni, nem akartam, hogy észrevegye, hogy én értem, de úgyis tudta, érezte.” Igen tudtuk, ugyanazt éreztük mindketten. A meghatottságtól könnyes szemmel mondtam el esti imámat és ezek a szép gondolatok ringattak álomba. Vallomását soha nem lehet elfelejteni.

Júlia leteszi naplóját az asztalra. Valóban, nem lehet elfelejteni, mert minden szava érzéssel telített, s olyan igaz, megható, olyan gyönyörű, és emlékezetes marad mindörökre, hogy amikor felidézem gondolatban, még ma is bearanyozza életem.

Annyira meghatott Júlia története, én is megkönnyeztem.

FORRÓ NYÁR ÁBRÁNDOZÁS⁸

(Cserhát pályázat, Jutka)

MÉG TAVASZ VOLT, amikor Jutka a középiskola befejezése előtt állt, a férfi a gimnáziumban tanár, és az iskola cserkészcsapatának parancsnoka. Szabad akadémia nyílt a városban, a lányt kérték arra, hogy az előadásokat gyorsírással jegyezze. Ígéretet kapott rá, hogy nem lesz nehéz az áttétel, mert szakmai segítséget kap, ezért elvállalta. A tanárnak volt írógépe, a munkát ott folytatták. Jutka olvasta a gyorsírást, a tanár (nevezzük Lajosnak) átgondolva, gépbe mondta a hűgának. A mamája finom almás pitével kedveskedett a szorgos társaságnak.

Munka után kicsit még beszélgettek, tíz óra volt, mire befejezték. Lajos hazakísérte Jutkát.

Amikor mindketten ráértek, folytatták a beszédek áttételét.

Később már Jutka olvasta a sztenogramot, Lajos gépbe írta a szöveget. Közbe-közbe jókat nevettek. Tegnap a tanár váratlanul a lány felé fordult és azt kérdezte: – Nem maga írta ezt a kérdést Jutka?

– Miért kérdezném? – tűnődött Jutka, mert a papi nőtlenségről volt szó. Arra se emlékezett, ki volt a kérdező, de tény, hogy ezt többször fölvetik társaságban, még egyházi emberek közt is vita tárgyát képezi.

– Nem könnyű dolog valakinek 20-25 éves korában egész életre szólóan elköteleznie magát ilyen fontos kérdésben.

– Mennyivel könnyebb dönteni egész élete fölött annak, aki 18-24 évesen megházasodik? – kérdezte Jutka, mert komoly gondolkodású ember előtt világos: házasságot, és a papi hivatást is életre szólóan kell eldönteni. Ha egyiknél dönthet valaki ebben a korban, akkor a másiknál miért ne tehetné? Sőt, a papokat – már középiskolás kortól kezdve – úgy nevelik, hogy korábban megérnek a nagy elhatározásra, mint a többi fiatal.

Ebben egyetértettek mindketten. Befejezve a munkát, az emberi kézjegyekről esett szó köztük. Lajos elővette a könyvét, együtt nézegették. A kéz vonásaiban benne van a múlt, a jövő. A lány tenyerét vizsgálva olvasta Lajos: „Ilyen ember nehezen befolyásolható (nőnél nehezen hódítható), tartózkodó, a baráti közeledést távolfartással fogadja, amint abban bizalmaskodást, vagy szerelmi közeledést fedez fel. A szellemi fejlődése befejeződött kialakulást mutat.

⁸ 2005. Lyra Nyár pályázatnál Irodalmi I. Díj és Elismerő oklevél

Bizonyos fokig függetleníteni tudja magát az erotikától, az életben mindig boldogul, és előbb-utóbb célhoz jut.” Utána intim rész következett, Jutka ijedten összecsapta a könyvet, nem engedte tovább olvasni. Azért kíváncsi volt a folytatásra, kölcsönkérte a könyvet. A férfi ismét hazakísérte, azt mondta Jutka bátyjának: épségben hazahoztam a húgodat.

Egy időre abba kellett hagyni a munkát, csak később, folytatták az írást. Lassan jöttek bele, de mostanában már mindig másra terelődött a szó köztük. Jutka azon csodálkozott, hogy a férfi folyékonyan tudja visszaolvasni a gyorsírást, pedig általában nehéz más jegyzetét felismerni. Amikor elakadt saját írásán, Lajos segítette ki, amin jókat nevettek. De ez nem volt igazi nevetés. Beteg volt, ezért kellett abbahagyni a munkát. Jutka érezte, mi játszódott le benne. Észlelte, mit érez iránta. Tudta, teljesen ártatlan dolog, csak annyit éreztek mindketten, hogy egymás társaságában kellemes és jó lenni. Biztos, hogy a jó Isten mosolyogva nézi vergődésüket: rokon lelkek találkozását! Mégis: le kell győzni önmagukat, ami nehéz, nagyon nehéz. Küzdelem és harc, mégis borzalmasan jóérzés: Gondolatok és érzések harca...

Forró augusztus egyik szombatján volt az utolsó előadás. A terem asztalán gyönyörű rózsaszín szegfűcsokor pompázott. Jutka biztos volt benne, hogy érzései szerint pirosat tett volna oda, de a nagy nyilvánosság előtt mégsem tehetette. Még sok írás volt hátra, egész hónapban tartott a beszédek áttétele.

Egy délután Lajos beszédét tették át gyorsírásból. Megkérdezte Jutkát, hogy tetszik-e neki? – Igennel válaszolt. Zavarban volt a lány, nehezen tudta visszaolvasni a gyorsírást, ezért a füzet fölé hajolva, végig együtt betűzték a sztenogramot. Arcát nem láthatta, és nem mert feléje fordulni... Tisztában voltak egymás érzéseivel.

A szeretet titkairól szólt a beszéd, a befejezésben egy mondat nagyon meghatotta a lányt. Soha nem hallott még embert ilyen kellemes melegséggel átítatott hangon beszélni, ahogy halkan, lassan elszuttogta, mégis, mintha perzselte volna minden szó, amint hallgatta:

„Ha valakit szeretünk, igazán szeretünk, arra mindig gondolnunk kell, annak gondolatai, ügyei, problémái a miénk. Arca elkísér bennünket mindenhová. Éjjel és nappal tudatunkban hordozzuk annak valóságát, talán álmatlan éjszakák vívódásaiban is. Szóval: nem tudunk, és nem is akarunk szabadulni tőle.”

Gyönyörű gondolatok, de mintha nem az előadáshoz kapcsolódna, inkább beillett egy vallomásnak, – a legszebb szerelmi vallomásnak! Utána a kézírásból analizált: Azt mondta:

– Olyan írása van, mikor megláttam, még nem ismertem, de rögtön tudtam, hogy értékes kislány. Aztán szabadkozva célzott rá, valamivel honorálni szeretné, amiért az időt rászánta, de Jutka tiltakozott ellene.

– Erről szó se lehet – válaszolta határozottan – mert annyi jót és szépet tanultam, számomra olyan felemelő, olyan tiszta... és oly eszményi volt az egész...

– Ne értsen félre! – kérte búcsúzáskor Lajos. – (Annyira egyértelmű volt, nem is lehetne félreérteni, gondolta magában a lány, de hangosan azt kérdezte:)

– Én, pont én érteném félre? Én láttam, éreztem legbensőbb titkát, ezért nem értem félre. Hisz’ minden csak két lélekben játszódott le, két lélek vívódása volt a „végzet” ellen...

Két nap múlva bekopogott hozzájuk Lajos. Jutka szíve nagyot dobban, de közölte vele a jó hírt, hogy végre hazamehet pihenni. Bátyja nemsokára Budapestre megy, befejezni tanulmányait.

Jutkának útban szüleihez, eszébe jutott, hogy este arra kérte Lajos: „Gondoljon rám út közben, hogy tegnap reggel én is arra jártam”. Egész úton rá gondolt. Ő is ugyanezt a tájat nézte, erre járt. Elmélázva ballagott a lány, szomorú gondolatokkal telve. Milyen árva vagyok. Itt megyek egyedül, egy lélek sincs a közelemben, aki elterelné borús gondolataimat, aki megvigasztalna. Egyedül járom az „élet útjait”.

Miért kellett találkozoznunk? Az eredménye mindkettőnknek csak szenvedés és gyötrelem. Mégis: ez a gyötördés olyan édes érzés. Mindkettőnk keze gúzsba kötve, hiába nyújtánánk egymás felé... nem foghatjuk meg egymás kezét... soha... soha!

Otthon csend és nyugalom vette körül. Gyönyörű a nyárest, a hold kikandikált a felhők közül, a fák félig eltakarták. Olyan jó pihenni, semmire sem gondolni. Semmire? Oh dehogy! Ábrándozni! Eszébe jutott és százszor ismételte magában, állandóan, refrénszerűen előjönnek gondolatban szavai: „Ha valakit szeretünk, igazán szeretünk...” Tudta, hogy ezt neki mondta, mégse mondhatta, hogy érti. Ő mégis tudta. Milyen szép, mégis fájó érzés. Lelkeinkkel szeretni egymást, igazán szeretni. De nem szabad ezzel az érzéssel foglalkozni. Úgy van, ahogyan ő lediktálta: Szóval: „... nem tudunk, de nem is akarunk szabadulni tőle”.

Esténként kisétált az erdőbe naplementét nézni. Oly csodálatosan szép a nyári est. A fák közül kikandikál a sötétnarancsszínű napkorong, ahogy lassan halad, megy lefelé a láthatáron. Először egészben látszik, mindig lejjebb, lejjebb ér, aztán csak a fele van meg, már alig egy vékony ív, majd hirtelen eltűnik egészen, csak a felhők emlékeztetnek rá, amint tűzpiros színben kergetőznek fölötte. Szép volt az alkonyat.

Ott ült a fűben, fejét egy fának támasztva, némán, mint akit megigéztek. Nézte a csodát. Láta a csodát! Fölbredve a mámból, továbbsétált, emlékezetébe idézve Őt. Behunyta szeme előtt megjelent arca, de csak elmosódottan. De ő erősen, élethűen akarta látni! Azért van így, mert mindig oldalt ült mellette, félt felnézni, félt attól, ami mégis bekövetkezett...

Szent István napjára barátnője társasággal kirándulást szervezett a közeli kegyhelyre. Jutka elhatározta, hogy mindenképpen elmegy, mert Ő is ott pihen, és látni akarja, hogy arcát, tekintetét örökre emlékezetébe vesse...

Korán reggel indultak, sétálva tették meg az utat. Odaérve, egyenesen a templomba ment Jutka. Mise után véletlenül összefutott Lajossal. Tőle kért Piroskának ivópoharat. Lajos érdeklődött, kikkel jött, meddig lesz itt? Elmondta, hogy társasággal van, nemsokára továbbmennek. Jutka észrevette, jobban szeretne volna, ha egyedül lenne. Beszélgetés közben a lány igyekezett örökre emlékezetébe vésni a férfi arcvonásait. – Magában fájó szívvel búcsúzott minden közös szép emléktől. Vajon ő mit gondol? Ha beleláthatna gondolataiba... Erre a fejleményre soha nem gondolt. Csak akkor, amikor érezte, hogy ő... Igen. Csak akkor eszmélt rá, hogy milyen helyzetbe került, hogy rabja lett egy érzésnek, valakinek a gondolatai sajátjává váltak, hogy érzésben, gondolatban, lélekben már egyek, csak a valóságban nem. És a valóságban nem is lehet, – soha nem lehet...

Búcsúzásul kezét fogtak, mindkettőjüké remegett, Jutka még egyszer szemébe nézett, és látta, nagyon szomorú. Tekintetét örökre szívébe véste. Sietett a templomba háborgó lelkét imával csillapítani.

Hazafelé indultak. Este egy ismerős család születésnapi vacsorájára voltak hivatalosak. A lány nem tudta beleélni magát a multságba, pedig szerette a társaságot. De szeme előtt megjelent az a különös szomorkás tekintet, miközben búcsúzáskor egymás felé nyújtották remegő kezüket...

És Jutka még azt hitte, hogy örökre búcsúznak.

Tegnap estétől megint zuhog az eső, mégis meglepetés érte. Az ablakon kinézve, a fák között cserkészfiúk ide-oda rohanganak. Apukája behívta őket. Elmondták, honnan valók. A búcsúhelyről jöttek, egy „hölgyet” kell megtalálniuk. Parancsnok úr üzenetét kell átadniuk neki. A többiekkel a keresztnél találkoznak. Kint szólt a síp, megérkeztek. Jutka szülei ránéztek, hogy mi ez? Csak ő értette igazán az egészet.

A legnagyobb fiú bőrig ázottan, katonásan megállt előtt és elmondta az üzenetet: – „Parancsnok úr üdvözlét küldi. Az lesz a jel, hogy itt voltunk, és megmondjuk, Jutka kisasszony valóban itt van-e?”

Édes-fájó érzéssel fogadta az üzenetet. Ő ismeri legjobban a köztük magasló korlátokat, és mégis... mégis féltékeny lenne? Tudni akarja, hogy valóban ide jött, ahová mondta? Megnyugtatta a gondolat, hogy amíg kiadta a napiparancsot a gyerekeknek, addig rá gondolt. Tehát Őt is hasonló gondolatok foglalkoztatták, ezért forráság árasztotta el a szívét.

A gyerekek teljesen átáztak, szárították ruháikat. Nem indulhattak a fiúk ilyen nagy útra sötétedéskor, szakadó esőben. Vacsorát kapott a tíz éhes gyerek. Evés közben csillogó szemmel mesélték, hogy találtak ide.

Este olyan jóérzéssel, nyugodtan aludt el a lány. Reggel néhány sorban kimentette őket, a felelősséget magára hárítva. Levelét szigorúan erre a témakörre korlátozta. Szívesen írt volna mást is, talán, ő se bánná, de nem akarta, hogy bárki kifürkéssze kettőjük féltve őrzött titkát. Reggeli után hálálkodással indult útnak a kis csapat.

Augusztus végén letelt a szabadság, vissza kellett menni, várja a munka. Nemsokára bekopogtatott hozzájuk Lajos. Majd' kiugrott a szíve Jutkának a helyéből, mikor meglátta. Bátyjával volt otthon, behívták. Megköszönte a cserkészek vendéglátását. Helyettük egész éjjel ő állt őrsgben. Ezen mindnyájan jól nevettek, de Jutka arra gondolt, hogy legalább addig is rá gondolt.

Érdeklődött, mi történt az eltelt időben? Kérdezte, sikerül-e tanulmányait folytatni a főiskolán. Mikor elment, Jutka egész este kétségek közt vergődött. Aztán névnapján kedves meglepetés érte: Lajostól egy Missale-t kapott ajándékba, benne a névjegye.

Eddig a visszaemlékezés a gyönyörű napokra.

Hosszú évtizedek múlva került Jutka kezébe a napló, féltve őrzött titkaival. Olvassa a jól ismert kézírást: „Elnézést kérek a késésért, de nyomát vesztettem, amíg ezt a megoldást megtaláltam. Szívélyes üdvözlettel, dátum, aláírás Dr. K. L. gimn. tanár”.

Az imakönyv elejére pedig a következő sorokat írta: „Kedves Jutka! A liturgiába kapcsolódva érezze magát mindig a lelkek szent közösségében, – hogy nincs egyedül! Névnapjára hálás szeretettel küldi kedves szívességeiért: Aláírás.”

Visszaidézte a múltat. Akkor este ima után arra gondolt: Istenem, milyen csodálatos, hogy útjuk keresztezte egymást, – szívfájdító, hogy mégis másfelé vitték. De így is örökre emlékezetesek maradnak az együtt töltött percek. Most is fülébe cseng, amint a gyorsírásfüzetből olvasta lágy, melegséggel átítatott hangján beszédének befejező mondatát: „*Ha valakit szeretünk, igazán szeretünk, arra mindig gondolnunk kell...*”

Naplójában a következő szöveg olvasható: „*Arcát nem láttam, nem mertem oldalt fordulni, nehogy észrevegye, hogy én értem, de úgy is megérezte. Tudtuk mindketten. A meghatottságtól könnyes szemmel mondtam el esti imámat és ezek a szép gondolatok ringattak álomba. Tudom, hogy ezeket a gondolatokat, az Ő szavait soha nem lehet elfelejteni.*”

Eddig a naplóidézet. Könnyes szemei előtt megjelent a múlt: „*Valóban, nem lehet elfelejteni, mert minden szava érzéssel teli s olyan igaz, gyönyörű, megható, és emlékezetes, hogy amikor eszembe idézem, még ma is bearanyozza életem.*”

MÉG TAVASZ VOLT, mikor Jutka a középiskola befejezése előtt állt, a férfi a gimnáziumban tanár és az iskola cserkészcsapatának parancsnoka. Szabad akadémia nyílt a városban; a lányt kérték arra, hogy az előadásokat gyorsírással jegyezze. Ígéretet kapott rá, hogy nem lesz nehéz az áttétel, mert szakmai segítséget kap, ezért elvállalta. A tanárnak volt írógépe, a munkát nála végezték. Jutka olvasta a gyorsírást, a tanár (nevezzük Lajosnak) átgondolva, gépbe mondta a hűgának.

A mamája finom almás pitével kedveskedett a szorgos társaságnak. Munka után kicsit még beszélgettek, tíz óra volt, mire befejezték. Lajos hazakísérte lányt.

Amikor mindketten ráérték, folytatták a beszédek áttételét. Később már Jutka olvasta a sztenogramot, Lajos gépbe írta a szöveget. Közbe-közbe jókat nevettek. Tegnap a tanár váratlanul a lány felé fordult és azt kérdezte: – Nem maga írta ezt a kérdést Jutka?

– Miért kérdezném? – tűnődött a lány, mert a papi nőtlenségről volt szó. Arra se emlékezett, ki volt a kérdező, de tény, hogy ezt többször fölvetik társaságban, még egyházi emberek közt is vita tárgyát képezi.

– Nem könnyű dolog valakinek 20-25 éves korában egész életre szólóan elköteleznie magát ilyen fontos kérdésben.

– Mennyivel könnyebb dönteni egész élete fölött annak, aki 18-24 évesen megházasodik? – kérdezte Jutka, mert komoly gondolkodású ember előtt világos: házasságot, és a papi hivatást is életre szólóan kell eldönteni. Ha egyiknél dönthet valaki ebben a korban, akkor a másiknál miért ne tehetné? Sőt, a papokat – már középiskolás kortól kezdve – úgy nevelik, hogy korábban megérnek a nagy elhatározásra, mint a többi fiatal.

Ebben mindketten egyetértettek. Befejezve a munkát, az emberi kézjegyekről esett szó köztük. Lajos elővette a könyvét, együtt nézegették. A kéz vonásaiban benne van a múlt, a jövő. A lány tenyerét vizsgálva olvasta Lajos: *„Ilyen ember nehezen befolyásolható (nőnél nehezen hódítható), tartózkodó, a baráti közeledést távoltageással fogadja, amint abban bizalmaskodást, vagy szerelmi közeledést fedez fel. A szellemi fejlődése befejeződött kialakulást mutat. Bizonyos fokig függetleníteni tudja magát az erotikától, az életben mindig boldogul, és előbb-utóbb célhoz jut.”*

Utána intim rész következett, Jutka ijedten összecsapta a könyvet, nem engedte tovább olvasni. Kíváncsi volt a folytatásra, ezért kölcsönkérte a könyvet. A férfi ismét hazakísérte, azt mondta Jutka bátyjának: épségben hazahoztam a húgodat.

Egy időre abba kellett hagyni az írást, csak később, folytatták. Utána lassan jöttek bele a munkába, de mostanában már mindig másra terelődött a szó köztük. Jutka azon csodálkozott, hogy a férfi folyékonyan tudja visszaolvasni a gyorsírást, pedig általában nehéz más jegyzetét felismerni. Amikor elakadt saját írásán, Lajos segítette ki, amin jókat nevettek. De ez nem volt igazi nevetés. Beteg volt, ezért kellett szüneteltetni a munkát. Jutka látta, mi játszódott le benne, már korábban észlelte, mit érez iránta. Tudta, teljesen ártatlan dolog, mindketten csak annyit éreztek, hogy egymás társaságában kellemes és jó lenni. Biztos, hogy a jó Isten mosolyogva nézi vergődésüket: rokon lelkek találkozását!

Mégis: le kell győzni önmagukat, ami nehéz, nagyon nehéz. Küzdelem és harc, mégis borzalmasan jóérzés: gondolatok és érzések harca...

Forró augusztus egyik szombatján tartották az utolsó előadást.

A terem asztalán gyönyörű rózsaszín szegfűcsokor pompázott. Jutka biztos volt benne, hogy érzései szerint piros virágot kapott volna, de a nagy nyilvánosság előtt mégsem tehetette. Még sok írás volt hátra, egész hónapban tartott a beszédek áttétele. Egy délután Lajos beszédét írták át gépbe.

Megkérdezte Jutkát, hogy tetszik-e neki? – Igennel válaszolt. Zavarban volt a lány, nehezen tudta visszaolvasni a gyorsírást, ezért a füzet fölé hajolva, végig együtt betűzték a sztenogramot. Arcát nem láthatta, de nem mert feléje fordulni... Tisztában voltak egymás érzéseivel. A szeretet titkairól szólt a beszéd, a befejezésben egy mondat nagyon meghatotta a lányt. Soha nem hallott még embert ilyen kellemes melegséggel átítatott hangon beszélni, ahogy halkan, lassan elszuttogta, mégis, mintha perzselt volna minden szó, amint hallgatta:

„Ha valakit szeretünk, igazán szeretünk, arra mindig gondolnunk kell, annak gondolatai, ügyei, problémái a miénk. Arca elkísér bennünket mindenhol. Éjjel és nappal tudatunkban hordozzuk annak valóságát, talán álmatlan éjszakák vívódásaiban is. Szóval: nem tudunk, és nem is akarunk szabadulni tőle.”

Gyönyörű gondolatok, de mintha nem az előadáshoz kapcsolódna, inkább beillett egy vallomásnak, – *a legszebb szerelmi vallomásnak!* Utána a kézírásból analizált: Azt mondta:

– Olyan írása van, mikor megláttam, még nem ismertem, de rögtön tudtam, hogy értékes kislány. Aztán szabadkozva célzott rá, valamivel honorálni szeretné, amiért az időt rászánta, de Jutka tiltakozott ellene. – Erről szó se lehet – válaszolta határozottan – mert annyi jót és szépet tanultam, számomra olyan felemelő, olyan tiszta... és oly eszményi volt az egész...

– Ne értsen félre! – kérte búcsúzáskor Lajos. – (Annyira egyértelmű volt, nem is lehetne félreérteni, gondolta magában a lány, de hangosan azt kérdezte:)

– Én, pont én érteném félre? Én láttam, éreztem legbensőbb titkát, ezért nem értem félre. Hisz’ minden csak két lélekben játszódott le, két lélek vívódása volt a „végzet” ellen...

Két nap múlva Lajos bekopogott hozzájuk. Jutka szíve nagyot dobbant, mikor meglátta. Közölte vele a jó hírt, hogy végre hazamehet pihenni. Bátyja nemsokára Budapestre megy, befejezni a tanulmányait.

Másnap – útban szüleihez – Jutkának, eszébe jutott, hogy este arra kérte Lajos: „*Gondoljon rám út közben, hogy tegnap reggel én is arra jártam*”. Egész úton rá gondolt. Ő is erre járt, ugyanezt a tájat nézte. Elmélázva ballagott, szomorú gondolatokkal telve. Milyen árva vagyok. Itt megyek egyedül, egy lélek sincs a közelemben, aki elterelné borús gondolataimat, aki megvigasztalna. Egyedül járom az „élet útjait”. Miért kellett találkozunk? Az eredménye mindkettőnknek csak szenvedés és gyötrellem. Mégis: ez a gyötrődés olyan édes érzés. Mindkettőnk keze gúzsba kötve, hiába nyújtának egymás felé... nem foghatjuk meg egymás kezét... soha... soha!

Oththon csend és nyugalom vette körül. Gyönyörű a nyárest, a hold kikandikált a felhők közül, a fák félig eltakarták. Olyan jó pihenni, semmire sem gondolni. Semmire? Oh dehogy! Ábrándozni! Eszébe jutott és százszor ismételte magában, gondolatban állandóan, refrénszerűen előjöttek a szavai: „*Ha valakit szeretiünk, igazán szeretiünk...*” Tudta, hogy ezt neki mondta, mégse mondhatta, hogy érti. Ő mégis biztosan érezte. Milyen szép, mégis fájó érzés. Lelkeinkkel szeretni egymást, igazán szeretni. De nem szabad ezzel az érzéssel foglalkozni. Úgy van, ahogyan ő lediktálta: Szóval: „... *nem tudunk, de nem is akarunk szabadulni tőle*”.

Esténként kisétált az erdőbe naplementét nézni. Oly csodálatosan szép a nyári est. A fák közül kikandikál a sötétnarancsszínű napkorong, ahogy lassan halad, megy lefelé a láthatáron. Először egészben látszik, mindig lejjebb, lejjebb ér, aztán csak a fele van meg, már alig egy vékony ív, majd hirtelen eltűnik egészen, csak a felhők emlékeztetnek rá, amint tűzpiros színben kergetőznek fölötte.

Szép volt az alkonyat. Ott ült a fűben, fejét egy fának támasztva, némán, mint akit megigéztek. Nézte a csodát. Láta a csodát! Fölébredve a mámorból, továbbsétált, emlékezetébe idézve Őt. Behunyta szeme előtt megjelent arca, de csak elmosódottan. De ő erősen, élethűen akarta látni! Azért van így, mert mindig oldalt ült mellette, félt felnézni, félt attól, ami mégis bekövetkezett...

Szent István napjára barátnője társasággal kirándulást szervezett a közeli kegyhelyre. Jutka elhatározta, hogy mindenképpen elmegy, mert Ő is ott pihen, és látni akarja, hogy arcát, tekintetét örökre emlékezetébe vesse... Korán reggel indultak, sétálva tették meg az utat. Odaérve, egyenesen a templomba ment Jutka. Mise után véletlenül összefutott Lajossal. Tőle kért Piroskának ivópoharat. Lajos érdeklődött, kikkel jött, meddig maradnak itt? Elmondta, hogy társasággal van, nemsokára továbbmennek. Jutka észrevette, jobban szeretné, ha egyedül lenne.

Beszélgetés közben a lány igyekezett örökre emlékezetébe vésni a férfi arcvonásait. – Magában fájó szívvel búcsúzott minden közös szép emléktől. Vajon ő mit gondol? Ha beleláthatna gondolataiba... Ez a fejlemény soha nem jutott eszébe. Csak akkor, amikor érezte, hogy ő is... Igen. Csak akkor eszmélt rá, hogy milyen helyzetbe került, hogy rabja lett egy érzésnek, valakinek a gondolatai sajátjává váltak, hogy érzésben, gondolatban, lélekben már egyek, csak a valóságban nem. És a valóságban nem is lehet, – soha nem lehet... Búcsúzásul kezét fogtak, mindkettőjüké remegett, Jutka még egyszer szemébe nézett, és látta, nagyon szomorú. Tekintetét örökre szívébe véste. Sietett a templomba háborgó lelkét imával csillapítani.

Hazafelé indultak. Este egy ismerős család születésnap vacsorájára voltak hivatalosak. A lány nem tudta beleélni magát a multságba, pedig szerette a társaságot. De szeme előtt megjelent az a különös szomorkás tekintet, miközben búcsúzáskor egymás felé nyújtották remegő kezüket...

És Jutka még azt hitte, hogy örökre búcsúztak. Tegnap estétől megint zuhog az eső, mégis meglepetés érte. Az ablakon kinézve, a fák között cserkészfiúk ide-oda rohangáltak. Apukája behívta őket. Elmondták, honnan valók. A búcsúhelyről jöttek, egy „hölgyet” kell megtalálniuk. Parancsnok úr üzenetét kell átadniuk neki. A többiekkel a keresztnél találkoznak.

Kint szólt a síp, már meg is megérkeztek. Jutka szülei ránéztek, hogy mi ez? Csak ő értette igazán az egészet. A legnagyobb fiú bőrig ázottan, katonásan megállt előtte, és elmondta az üzenetet:

– „Parancsnok úr üdvözlétét küldi. Az lesz a jel, hogy itt voltunk, és megmondjuk, Jutka kisasszony valóban itt van-e?”

Édes-fájó érzéssel fogadta az üzenetet. Ő ismeri legjobban a köztük magasló korlátokat, és mégis... mégis féltékeny lenne? Tudni akarja, hogy valóban ide jött, ahová mondta? Megnyugtatta a gondolat, hogy amíg kiadta a napiparancsot a gyerekeknek, addig rá gondolt. Tehát Őt is hasonló gondolatok foglalkoztatták, ezért forróság árasztotta el a szívét.

A gyerekek teljesen átáztak, szárították ruháikat. A fiúk sötétedéskor, szakadó esőben már nem indulhattak ilyen nagy útra. Vacsorát kapott a tíz éhes gyerek. Evés közben csillogó szemmel mesélték, hogy találtak ide.

Este Jutka nyugodtan, boldogan aludt el. Reggel néhány sorban kimentette őket, a felelősséget magára hárítva. Levelét szigorúan erre a témakörre korlátozta. Szívesen írt volna mást is, talán, ő se bánná, de nem akarta, hogy bárki kifürkéssze kettőjük féltve őrzött titkát. Reggeli után hálálkodással indult útnak a kis csapat.

Augusztus végén letelt a szabadsága, vissza kellett mennie, dolgozni kell! Nemsokára bekopogtatott hozzájuk Lajos. Majd’ kiugrott Jutka szíve a helyéből, mikor meglátta. Bátyjával volt otthon, behívták a vendéget, aki megköszönte a cserkészek vendéglátását. Megemlítette, hogy helyettük egész éjjel *ő állt őrségben*. Ezen mindnyájan jó nevettek, de Jutka arra gondolt, hogy legalább addig is rá gondolt.

Érdeklődött, mi történt az eltelt időben? Kérdezte, sikerül-e tanulmányait folytatni a főiskolán? Mikor elment, Jutka egész este kétségek közt vergődött. Aztán névnapján kedves meglepetés érte: Lajostól egy Missale-t kapott ajándékba, benne a névjegye.

Eddig a visszaemlékezés a gyönyörű napokra.

Hosszú évtizedek múlva került Jutka kezébe a napló, féltve őrzött titkaival. Olvassa a jól ismert kézírást: „Elnézést kérek a késésért, de nyomát vesztettem, amíg ezt a megoldást megtaláltam. Szívélyes üdvözléssel, dátum, aláírás Dr. K. L. gimn. tanár”. Az imakönyv elejére pedig a következő sorokat írta: „*Kedves Jutka! A liturgiába kapcsolódva érezze magát mindig a lelkek szent közösségében, – hogy nincs egyedül! Névnapjára hálás szeretettel küldi kedves szívességeiért: Aláírás.*”

Visszaidézte a múltat. Akkor este ima után arra gondolt: Istenem, milyen csodálatos, hogy újtuk keresztezte egymást, – szíváfájdító, hogy mégis másfelé vitte őket. De így is örökre emlékeztetése az együtt töltött percek. Most is fülébe cseng, amint a gyorsírás-füzetből olvasta lágy, melegséggel átítatott hangján beszédének befejező mondatát: „*Ha valakit szeretünk, igazán szeretünk, arra mindig gondolnunk kell...*”

Naplójából a következő szöveget olvassa: „*Arcát nem láttam, nem mertem oldalt fordulni, nehogy észrevegye, hogy én értem, de úgy is megérezte. Tudtuk mindketten.*”

A meghatottságtól könnyes szemmel mondta el az esti imát, és ezek a szép gondolatok ringattak álomba. Tudom, és tudtam akkor is, hogy ezeket a gondolatokat, az Ő szavait soha nem lehet elfelejteni.”

Eddig a naplóidézet.

Könnyes szemei előtt megjelenik a múlt, és halkán mondja: valóban, nem tudom elfelejteni, mert minden szava érzéssel teli s olyan igaz, gyönyörű, megható, és emlékezetes számomra, hogy amikor eszembe idézem, még ma is bearanyozza életem.

FORRÓ NYÁR 3.

Röpke Ívek

MÁJUS VOLT, MINT MOST. A nyitott verandán ültem Júliával, gyermekkori kedves barátnőmmel. Előttünk kis asztalkán vaníliaillatú sütemény, mellette kis csészékben forró tea párolgott. Arcunkat kellemes szellő simogatja, mélyen beszívjuk az akácvirág mézes illatát. Régen találkoztunk, jól esik megemlékezni elmúlt fiatal éveinkről.

Júlia megkérdezi: – Emlékszel arra, amikor együtt jártunk a kisvárosi középiskolába? Te voltál a legjobb barátnőm, mindenhová ketten jártunk, mint egy ikerpár, s minden titkot megosztottunk egymással. Egy kivétellel, amit én, mint valami kincset őriztem, magamnak akartam megtartani. Te annyira közel álltál hozzám, nem tudom, rájöttél-e mégis? Most azonban, ennyi év után elmondom neked.

Szeme a távoli hegyvonulatra tekint, gondolatai a múltat kutatják. Nem szeretném megzavarni, csöndben ülök mellette. Kicsit megborzong, mikor egy hajtincs arcába hull az odatévedt szellőtől, ami visszahozza a jelenbe. Könnyű pulóverét összehúzza vállán, – majd elmeséli élete legszebb élményét.

– Most, hogy ránk süt a langyos tavaszi napsugár, látom az ébredő természet kibontakozását, ahogy nyílnak a virágok, érzem az akác bódító illatát, eszembe jut az a *gyönyörű tavasz*, mikor Lajossal találkoztam. Szabad akadémia nyílt a városban, a középiskola befejezése előtt álltunk, ő a gimnáziumban tanított, egyben a cserkészcsapat parancsnoka volt. Mi a humán tárgyak mellett gyakorlati tantárgyakat, – köztük gyorsírást is – tanultunk, amiben én jeleskedtem, ezért Lajos engem kért föl, hogy az előadásokat jegyezzem. Ígéretet kaptam rá, hogy szakmai segítséget kapok, ezért elvállaltam.

Nemsokára megkezdődött – hetenként két estén – az előadás-sorozat. Egyetemi tanárok, írók, a város nagy tudású, felkészült szakemberei, mindig más témában adták át ismereteiket a hallgatóságnak. A hatalmas teremben minden alkalommal megjelent a város színe-java, zömmel értelmiségi körökből; de nem maradtak távol a fiatalok sem, tekintve, hogy több középiskola működik a városban.

Téged is láttalak az előadásokon, talán ismered Lajost. Nem mindennapi jelenség: magas, sportos alkatával, dús fekete hajával, meleg barna szemeivel azt hiszem, sok nőnek megdobogtatta a szívét.

Félőtkor kellett volna elindulnom azon a napon, de ebéd után lepihentem, és nem ébredtem föl időben, ezért sietve kellett készülődni, mert megbeszéltük, hogy a múlt heti előadások jegyzetét ma át kell tennünk. Csengetnek. Lajos, a fess fiatal tanár áll az ajtóban. Azt hitte, megfeledeztem róla. Bátyám itthon volt, kicsit beszélgettünk, aztán indultunk hozzájuk, mert neki van írógépe. Szépen berendezett lakásuk dolgozószobájában helyezkedtünk el, én a gyorsítás-jegyzetet olvastam, Lajos átgondolva, a hűgának diktálta a szöveget. Erika kis asztalkára helyezett gépen írta a szakszerűen megfogalmazott mondatokat.

Mamája finom almás pitével kedveskedett a szorgos társaságnak, ezért rövid pihenőt tartottunk, utána ismét nekiálltunk a munkának. Tízet ütött a nagy falióra, mire befejeztük a hosszú beszédek áttételét. Utána kicsit még beszélgettünk, Lajos hazakísért.

Júlia nagyot sóhajt, kortyol a teából, majd folytatja.

– Annak a tavasznak, és nyárnak talán minden napjára emlékszem. Gyorsan teltek a napok, annyira el voltam foglalva, azért a bátyámmal lejártam a folyóra fürödni és csónakázni. Szerencsére ma borús volt az idő, a fürdésről le kellett mondanunk, ezért nem fájt a szívem a víz után. Ugyanis megint írjuk a beszédeket.

*

Előre egyeztetett időben dolgoztuk ki a gyorsírás áttételét, már gyakorlott tempóban egyre jobban haladtunk, én olvasom a szöveget, Lajos rögtön gépbe írja, mert húgának más elfoglaltsága adódott. Közbe-közbe jókat nevtünk, amikor valami mást bogoztam ki a jegyzeteimből. Tegnap például azon a részen, amikor a felszólalásokhoz értünk, felém fordult, váratlanul megkérdezte: – Nem maga jegyezte papírra ezt a kérdést, Júlia?

– *Één... miért kérdezném?* – tűnődtem, ugyanis a fiatalok szabad szerelmi életéről, az elhamarkodott házasságkötésekről volt szó. – Ez a téma engem igazán nem érintett. Arra se emlékeztem, ki volt a kérdező, de tény, hogy többször fölvetődik társaságban. – Igaz, nem könnyű döntenie még annak a fiatalnak sem, aki 24 évesen köt házasságot, hiszen egész életre szólóan kötelezi el magát ilyen fontos kérdésben. Komoly gondolkodású fiatal előtt világos: a házasságot életre szólóan kell eldönteni. Ebben mindketten egyetérttünk.

Befejezve a munkát – folytatja Júlia – szóba került, hogy a napokban bátyámmal látogatóban voltunk barátnőmnél, aki elemezte a kézjegyeimet. Nekem is van ilyen könyvem, gyakran forgatom. A címe: „Amit a kéz beszél”.

Éva sok érdekes dolgot említett ezzel kapcsolatban, amin elgondolkoztam, vagy csodálkoztam, de később rájöttem, hogy igen, volt alapja fejtegetésének. A kéz vonásaiban ugyanis benne van a múltunk, a jövőnk.

Mivel Lajost is érdekli ez a téma, leemelte a polcra és együtt lapozgattuk a saját grafológia tárgyú könyvét. Utána érdeklődve tanulmányozni kezdte a tenyerem vonásait, és a könyv rám vonatkozó részét, ami – szerinte – sok jót mutat. Erre azt feleltem neki: ha ez így van, nem az én érdemem, adottság, – Isten ajándéka.

Aztán olyan intim rész következett, amiből nem tudtam, netán rám vonatkozik-e, gyorsan összecsaptam a kötetet, nem engedtem, hogy tovább vizsgálja a tenyeremet. Viszont kíváncsi voltam a folytatásra, ezért kölcsönkértem, hogy otthon egyedül böngésszem tovább.

Lassan sétálva ballagtunk hazafelé a néptelen utcákon, élveztük a tavaszi este nyugalma, egymás közelségét. Mikor megérkeztünk, azzal adott át bátyámnak: – Épségben hazahoztam a húgodat.

Forró nyár következett. Az akadémiai esték rendszeresen folytak, szerettem hallgatni az előadásokat. Mindig vártam a szerda – és a szombatestéket. Mindkettőnknek más elfoglaltsága lévén, rövid időre abba kellett hagynunk a munkát; később ismét eljött értem Lajos. Kicsit lassan jöttünk bele a rendes kerékvágásba, mindig másra terelődött a szó.

Azon csodálkoztam, ha kezébe veszi a füzetemet, folyékonyan olvassa vissza a sztenogramot, pedig általában nehéz más gyorsírását felismerni. Amikor elakadtam saját írásomon, ő segített ki engem. Ezen megint jól mulattunk. Azonban nevetésünket mégsem lehetett igazi vidámságnak nevezni. Közben majd’ megszakadt a szívem, mikor elmondta, hogy beteg volt, ezért kellett szüneteltetni a munkát. Tudom, mi játszódott le benne. Nem először észleltem már érzelmeit. Teljesen ártatlan dolog, csak annyit éreztünk mindketten, hogy egymás társaságában kellemes és jó lenni. Biztos, hogy a jó Isten is mosolyogva nézi vergődésünket.

Júlia elmerengve figyelte a lemenő napsugár csodálatos színeit, közben felsóhajtott. Én meg teletöltöttem a csészéket teával, kóstolgattuk a süteményeket. Utána folytatta.

Még a napra is emlékezem: augusztus 10-én, egy szombati napon tartották az utolsó akadémiai előadást, a búcsúzóit. Milyen kár, hogy vége. A teremben, az asztalomon nagy vázában gyönyörű rózsaszín szegfűcsokor pompázott. Vajon ki tehette oda? – Mintha nem tudnám! – Biztos voltam benne, hogy érzései szerint piros virággal kedveskedett volna, de nagy nyilvánosság előtt mégsem tehette. Meghatott a figyelmessége.

Elmaradtunk az írással, ezért egész hónapban folytatni kellett a beszédek áttételét. Olyan megható volt, amikor az ő előadását írtuk át gyorsírásból. Szépen haladtunk vele. A végén megkérdezte: – tetszik-e?

– Igen! – válaszoltam röviden, mivel annyira meghatódtam, több szó nem jött ki a torkomon. – Sok mindentől függ attól – felelte – hogy milyen gondolataim jönnek.

A gyorsírást nehezen olvastam vissza, hiszen már rég' jegyeztem le, így a füzet fölé hajolva, végig együtt betűztük a sztenogramot. Nem láttam az arcát, nem mertem oldalt fordulni, nem akartam, hogy észrevegye, mert én ugyanazt érzem, amit ő, – de úgy is tudta! A szeretet titkairól szólt a beszéd, befejezésében van egy mondat, ami nagyon meghatott. Soha nem hallottam még embert így beszélni, ilyen kellemes, melegséggel átítatott hangon, ahogy halkan, lassan elszuttogta, mégis, mintha perzselte volna minden szava.

„Ha valakit szeretünk, igazán szeretünk, arra mindig gondolnunk is kell, gondolatai, ügyei, problémái a miénk. Arca elkísér bennünket mindenhová. Éjjel és nappal tudatunkban hordozzuk annak valóságát, talán álmatlan éjszakák vívódásaiban is. Szóval: nem tudunk, és nem is akarunk szabadulni tőle”.

Gyönyörű gondolatok, de mintha nem az előadáshoz kapcsolódnék, inkább – végig se merem gondolni – beillett egy vallomásnak, – *a legszebb szerelmi vallomásnak!* Istenem! Milyen kifürkészhetetlenek a gondolataid!

Később abból a kézírásból analizált, amit a gondolatok-gyűjteményből írtam ki, a Hindu Hitregéből. A végén suttogva jegyezte meg: olyan írása van – nemcsak a külalakot tekintve – hogy amikor megláttam, még nem ismertem, de rögtön tudtam, hogy értékes kislány.

A munkát befejezve, szabadkozva célzott rá, valamivel honorálni szeretné, amiért időmet rászántam. Én határozottan válaszoltam, hogy erről szó sem lehet, mert annyi jót és szépet tanultam az értékes előadásokból, ami máshol nem pótolható. Számomra olyan felemelő, olyan tiszta... és oly eszményi volt az egész...

Búcsúzáskor arra kért, ne értem félre!

Annyira egyértelmű volt, nem is lehetne félreérteni, gondoltam magamban, de hangosan a következőket mondtam: – Én, pont én érteném félre? – nyugtattam meg – hiszen én láttam, éreztem legbensőbb titkát, és minden csak két lélekben játszódtott le. Két lélek vívódása volt a „végzet” ellen...

Júlia elgondolkozva emelte föl a teáscsészét és kortyolt belőle. Végigsimított a haján, csak utána folytatta:

Lajos nemsokára ismét keresett. Örömben szinte beleremegtem, amikor megláttam az ajtóban. Behívtuk kicsit beszélgetni. Közöltem vele a jó hírt, hogy végre szüleimhez mehetek pihenni. Bátyám nemsokára Budapestre készül, tanulmányait befejezni.

Másnap útban hazafelé, eszembe jutott: este arra kért: gondoljak rá, mivel előző reggel ő is arra járt. Egész úton ő járt az eszemben. Tegnap ugyanezt a tájat nézte és érzem, hogy gondolatban velem volt. Hiszen azt írta le abban a mondatban... „*arca elkísér bennünket mindenhová...*” Elmélázva ballagtam az állomástól hazafelé, mondhatnám, hogy elkeseredve. Milyen árva vagyok. Itt megyek egyedül, egy lélek sincs a közelemben, aki elterelné borús gondolataimat, aki megvigasztalna. Egyedül járom az élet rögzös útját. Miért kellett találkozunk? Eredménye mindkettőnk számára szenvedés, és gyötrelme... Mégis: a gyötörődés, a fájdalom olyan édes érzés... Kezünk gúzsba kötve, hiába nyújtánánk egymás felé... nem foghatjuk meg, soha... soha!

Szüleim örömmel fogadtak, szeretettel öleltem át őket. Otthon csend, és nyugalom vett körül. Éjjel szörnyű szélviharra ébredtem. Aztán egyszerre elállt a jégverés, csendes eső váltotta fel. Reggel későn ébredtem, s ahogy kinéztem az ablakon, láttam, súlyos kárt okozott a jégvihar. Ebéd után megint aludtam, közben kiderült az ég, ezért napoztam az erdőszélen.

Estefelé kísértáltam a közeli erdőbe naplementét nézni. Olyan szép, oly csodálatosan szép volt az est... a fák közül kikandikál a sötétnarancsszínű napkorong, ahogy lassan halad, megy lefelé a láthatáron. Először egészben látszik, mindig lejjebb, lejjebb ér, már csak a fele van meg, majd alig egy vékony ív, aztán hirtelen eltűnik egészen, csak a felhők emlékeztetnek rá, amint tűzpiros színben kergetőznek fölötte.

Szép volt az alkonyat. Ott ültem a fűben, fejem egy fának támasztva, némán, mint akit megigéztek. Néztem a csodát. Láttam a csodát! Fölébredve a máorból, továbbsétáltam, emlékezetembe vésve Őt, behunyt szemmel magam elé parancsolva arcát. Elmosódottan jelent meg előttem. De én erősen, élethűen akartam látni! Talán kétszer sikerült is egy-egy pillanatra. Mindig oldalt ültem mellette –, nem akartam felnézni, mert félttem, – attól félttem, ami úgylis bekövetkezett...

Dúdolva indultam hazafelé, – hozzá szállt a dalom. *„Mért hideg a lelked forró nyári este, mért bolyong a lelkem, lelkedet keresve. Könnyeim utánad miért is peregnek? Ilyen bánatosan, ilyen halálosan, miért is szeretlek?”* Ez a sláger annyira illett most rám, mintha csak nekem írták volna...

Gyönyörű a nyárest, a hold kikandikál a felhők közül, a fák félig eltakarják. Olyan jó itthon pihenni, semmire sem gondolni. Semmire? Oh, dehogy, szó sincs róla! Ábrándozni! Eszembe jutottak szavai, és százszor ismételttem magamban, gondolatomban állandóan, refrénszerűen előjöttek: *„Ha valakit szeretünk, igazán szeretünk...”* Igen, tudom, ezt nekem szánta. De én nem mondhattam meg neki, hogy értem. Ő mégis tudta. Milyen szép, – mégis fájó érzés... Lelkeinkkel szeretjük, igazán szeretjük egymást. De nem szabad ezzel az érzéssel foglalkozni. Úgy igaz, ahogyan ő lediktálta: *„... nem tudunk, és nem is akarunk szabadulni tőle”*.

– Még nincs vége. – fordult felém Júlia, majd folytatta:

Szent István napjára Marika barátnőm kirándulást szervezett a közeli kegyhelyre. Elhatároztam, hogy mindenképpen csatlakozom hozzájuk, mert Lajos ott pihen, talán engem vár. Látni akarom őt, ha csak néhány percre is, hogy arcát, tekintetét örökre emlékezetembe véssem...

Korán reggel velük indultam útnak. Kényelmesen sétálva, hegyen-völgyön kanyarogva tettük meg a hosszú gyalogutat. Odaérve, kétfelé váltunk, néhányan a sátrakhoz tartottak, én egyenesen a templomba mentem. Mise után az udvaron véletlenül összefutottam Lajossal. Marika elfelejtett a csomagba ivópoharat tenni, ezért engem kért, szerezzek neki. Tőle, Lajostól kértem. Megkérdezte, kikkel jöttem, és meddig maradunk?

Elmondtam, hogy társasággal vagyok, nemsokára továbbmegyünk. Láttam rajta, hogy jobban szeretne volna, ha egyedül lennék. Beszélgetés közben igyekeztem örökre emlékezetembe vésni tekintetét, arcvonásait, miközben fájó szívvel búcsúztam minden közös szép emléktől.

Vajon neki mi jutott eszébe? Ha beleláthatnék a gondolataiba... Hibásak vagyunk-e ebben az egészben?

Erre a fejleményre soha sem mertem gondolni. Csak akkor, amikor éreztem, hogy ő... Igen. Csak akkor eszméltem rá, milyen helyzetbe kerültem, hogy én is rabja lettem egy érzésnek, valakinek a gondolatai az enyéimmé váltak, ő és én érzésben, gondolatban és lélekben egyek vagyunk, csak a valóságban nem. És a valóságban nem lehet, – soha nem lehet... Búcsúzásul megfogtuk egymás kezét, mindkettőnké remegett, még egyszer szemébe néztem, láttam, nagyon szomorú. Tekintetét örökre szívembe véstem. Amikor kiértem az útra, visszafordulva láttam, hogy még mindig ott áll – tekintetével engem követve...

Nemsokára találkozott kis társaságunk, én visszavittem a csészét, siettem a templomba háborgó lelkem imával csillapítani. Nemsokára hazafelé indultunk.

A kis falusi szövetkezet vezetője vacsorára hívta az ifjúságot, mert diák fiuk születésnapját ünneplik. Nagy trakta volt, rántott csirke, sült kacska, mindenféle körettel, utána torta, sütemények, likőr, gyümölcs, minden finoman készítve, szépen tálalva.

Utána mulatság kezdődött. Én ugyan legszívesebben hazaindultam volna, de Marika biztosított róla, hogy – kérésükre – Anyukám elengedett. Fáradt voltam, lábam feltörte a szandál a hosszú úton, de itt igazán nem lehetett pihenni. Valahogy nem tudtam beleélni magam a szórakozásba, pedig igazán szeretem a társaságot, most azonban nem volt kedvemre az egész.

Szemem előtt egy szempár jelent meg azzal a különös szomorkás tekintettel, ahogy búcsúra egymás felé nyújtjuk remegő kezünket... Még pihenés közben is sokszor eszembe jut a bizonytalanság, egy egész keserű jövőkép gyötör untalan. Minden este zsebkendővel alszom el, és saját sírásomra ébredek. Talán hiába jöttem pihenni? Lehet, hogy testben megerősödve térek vissza, de lélekben... nem lesz több nyugalmam...

És én még azt hittem, hogy örökre búcsúzunk. Tegnap estétől zuhog az eső, mégis meglepetésben volt részem. Ahogy kinéztem az ablakon, néhány cserkészfiút láttam, amint ide-oda rohangálnak a fák között, mintha nem is tudnák, kit vagy mit keresnek. Apukám behívta őket. Beszélgetés közben kitűnt, honnan valók, – de most ők is a búcsúhelyről jöttek, – azzal a feladattal megbízva, hogy egy „*hölgyet*” kell megtalálniuk. Ahogy ők mondták, a parancsnok úr üzenetét kell átadniuk. Még mások is várnak, itt a találkozóhelyük, a házhoz közeli keresztnél. Alig mondták el, szólt a síp és a többiek is megérkeztek.

Szüleim rám néztek: mit jelent ez? Csak én értettem igazán az egészet. A legnagyobb fiú bőrig ázottan, de katonásan megállt előttem és elmondta az üzenetet: „*Parancsnok úr üdvözlét küldi. Az lesz a jel, hogy itt voltunk, és megmondjuk, Júlia kisasszony valóban itt van-e?*”

Meglepetéssel, édes-fájó érzéssel hallgattam végig a fiú szavait, és eszembe jutott: Ő ismeri legjobban a köztünk magasló korlátokat, és mégis... mégis féltékeny lenne? Tudni akarja, hogy valóban ide jöttem, ahová mondtam? Megnyugtatót a gondolat, hogy legalább addig, amíg kiadta a napiparancsot a gyerekeknek, amíg rólam beszélt, rám gondolt. Tehát Őt is hasonló érzések foglalkoztatták, mint engem, ezért forróság árasztotta el a szívem.

Szegény gyerekek, teljesen eláztak, száríttgatták ruháikat. Még este vissza akartak menni, de nem engedhettük elindulni sötétedéskor, ilyen nagy útra, szakadó esőben; megnyugtattam őket, hogy felelősségemre maradjanak reggelig. Vacsorát készítettünk tíz éhes gyereknek. Néztem, ahogy kitágult, csillogó szemmel mesélték falatozás közben úti élményeiket, és azt, hogy találtak rám.

Éjszakára szállást készítettünk nekik.

Mosollyal az arcán folytatja barátnőm. – Miért, miért nem, este jóérzéssel, nyugodtan aludtam el. Reggel néhány sort papírra vettem, kimenteni őket, a felelősséget magamra hárítva. Levelemet szigorúan erre a témakörre korlátoztam. Olyan szívesen írtam volna mást is, gondolom, ő se bánná, de nem akartam, nehogy bárki félreértse, kifürkéssze kettőnk féltve őrzött titkát. Reggeli után nagy hálálkodással indult útnak a kis cserkészcsapat.

Gyorsan telnek a napok, eljött arany szabadságom utolsó napja. Nézem a szép tájat, nem tudtam betelni vele.

Kár, hogy sok eső esett, amikor ki se mozdulhattam a nagy sár miatt, ilyenkor apám könyvtárából válogattam olvasnivalót. Többet szerettem volna csak úgy, cél nélkül sétálni az erdőben, jó lett volna elmerengni a semmiben, élvezni ezt az egész csodás valószínűtlen valóságot. De így is nagyon jól tett nekem a pihenés. Fizikailag teljesen rendben vagyok, de lelkileg – sajnos, ugyanezt nem mondhatom el.

Kezdődtek a hétköznapiak, vissza kell mennem, dolgozni, kenyeret keresni. Egy délután Lajos ismét jelentkezett. Majd’ kiugrott a szívem a helyéből, amikor megláttam az ajtóban. Bátyámmal voltunk otthon, behívtuk. Udvariasan megköszönte a kis cserkészek vendéglátását, a gondoskodást. Elmondta, hogy helyettük egész éjjel neki kellett őrségben állnia. Jót nevettem vallomásán, mert tudtam, legalább addig rám gondolt.

Névnapomon kedves meglepetés ért: Jókívánságai mellé ajándékot küldött a húgával.

Eddig a visszaemlékezés a gyönyörű napokra.

Júliának most könny szökött a szemébe, úgy folytatta. – Most, hosszú évtizedek múlva kezemben a naplóm, benne féltve őrzött titkaim. Fölemelem és olvasom névjegyén az ismert kézírását:

„Elnézést kérek a késésért, de nyomát vesztettem, amíg ezt a megoldást megtaláltam. Névnapijára hálás szeretettel küldöm ajándékomat, kedves szívességeiért: Lajos.”

Este a meghatottságtól könnybe lábadt a szemem, akárcsak most. Ima után arra gondoltam: Istenem, milyen csodálatos, hogy utunk keresztezte egymást, s milyen szívfájdító, hogy sorsunk mégis másfelé sodort bennünket. De így is szép volt, örökre emlékezetembe vésődtek az együtt töltött percek. Az a nap csodálatos volt, ahogyan 18 éves koromban történt. Még most is fülemben cseng, amint a gyorsírásfüzetemből velem együtt olvassa lágy, melegséggel átítatott hangján előadásának befejező mondatát: „Ha valakit szeretünk, igazán szeretünk, arra mindig gondolnunk kell...”

Akkor azt írtam a naplómbe: „Arcát nem láttam, nem mertem oldalt fordulni, nem akartam, hogy észrevegye, hogy én értem, de úgyis tudta, érezte.” Igen tudtuk, ugyanazt éreztük mindketten. A meghatottságtól könnyes szemmel mondtam el esti imámat és ezek a szép gondolatok ringattak álomba. Vallomását soha nem lehet elfelejteni.

Júlia leteszi naplóját az asztalra. Valóban, nem lehet elfelejteni, mert minden szava érzéssel telített, s olyan igaz, megható, olyan gyönyörű, és emlékezetes marad mindörökre, hogy amikor felidézem gondolatban, még ma is bearanyozza életem.

Annyira meghatott Júlia története, én is megkönnyeztem.

FORRÓ NYÁR - SZERELMI VALLOMÁS

Igaz történet, az Aranytoll-pályázatra készítetten: 2006

MÁJUS VOLT, A TERMÉSZET ÉLEDT. gyermekkori barátnőm jött látogatóba. Most, hogy süt a langyos tavaszi napsugár, látom az ébredő természet kibontakozását, ahogy nyílnak a virágok, érzem az akác bódító illatát, eszembe jut az a *gyönyörű tavasz*, mikor Lajossal találkoztam. Szabad akadémia nyílt a városban, a középiskola befejezése előtt álltunk, ő a gimnáziumban tanított és egyben a cserkészcsapat parancsnoka volt. Mivel tudta, hogy gyorsírást is tanultam, ezért engem kért fel az előadásokat lejegyezni. Ígérte, segítséget kapok az áttételhez, ezért elvállaltam.

Nemsokára megkezdődtek az előadások, hetenként két estén a nagyteremben a város színe-java és sok diák is eljött meghallgatni. Izgultam, de jól sikerült jegyezni az elhangzottakat. Az első előadás áttételére megbeszélte időpontját elkéstem, sietve készülődtem, amikor csengettek; bátyám nyitott ajtót. Lajos állt ott, a fess fiatal tanár. Azt hitte, megfélemedtem a találkozásióról.

Hozzájuk indultunk, neki van írógépe. Szépen berendezett lakásuk dolgozószobájában én a gyorsírási-jegyzetet olvastam, Lajos átgondolva, a húgának diktálta a szöveget, aki a kis asztalkára helyezett gépen írta a szakszerűen megfogalmazott mondatokat.

Mamája almás-pitével kedveskedett nekünk. Rövid pihenő után ismét nekiálltunk a munkának. Tíz óra ütött a falóra, mire befejeztük a munkát. Lajos hazakísért.

Gyönyörű nyár következett, minden napjára emlékszem. Gyorsan teltek a napok, nagyon el voltam foglalva. Az egyeztetett időpontban tettük át a beszédeket. Hamar belejöttünk, én olvastam a szöveget, Lajos rögtön gépbe írta, mert húgának más elfoglaltsága adódott. Közben jókat nevettünk, amikor valami mást olvastam ki a jegyzetből. Egyszer, amikor a felszólalásokhoz értünk, váratlanul megkérdezte: nem maga jegyezte papírra ezt a kérdést, Katóka?

Én? Miért kérdezném? Ugyanis a fiatalok szabad szerelmi életéről, elhamarkodott házasságkötésekről volt szó. – Ez a téma engem nem érintett. Nem emlékeztem, ki kérdezte, de tény, hogy többször felvetődik a társaságban. Nem könnyű döntenie huszonévesen, mivel a házasságot életre szólóan kell eldönteni. Ebben egyetérttünk.

Szóba került az ember tenyerének tanulmányozása. Nekem is van ilyen témájú könyvem, gyakran forgatom. A kéz voná- a jövőnk. Lajos elővette saját te figyelni tenyerem vonásait és intim rész következett, amiből zik-e, gyorsan összezsáptam a tovább vizsgálja a tenyeremet. tatására, ezért elkértem tőle, zem. Lassan sétálva ballagtunk élveztük a tavaszi este nyu- (A főszereplő fényképe, vállán

Az akadémiai estétet rend- rettem hallgatni az előadásokat. szombatestétet. Más elfoglaltsá- hagytuk a munkát. Utána lassan vágásba, mindig másra tere- ha kezébe veszi a füzetem, folyékonyan olvassa vissza a sztenogramot, és amikor elakadtam benne, ő segített ki. Pedig nehéz másnak a sztenogramját olvasni. Ezen jól mulattunk. Azonban nevetésünket mégsem lehetett igazi vidámságnak nevezni.

Közben majd' megszakadt a szívem, mivel elmondta, hogy beteg lett és ezért kellett szüneteltetni a munkát. Tudom, mi játszódott le benne. Nem először észleltem már érzelmeit. Teljesen ártatlan dolog, csak annyit éreztünk mindketten, hogy egymás társaságában kellemes és jó lenni.

Egy augusztus szombatján tartották a búcsúzó akadémiai előadást. Asztalomon nagy vázában gyönyörű rózsaszín szegfűcsokor pompázott. Meghatott a figyelmessége.

Egész hónapban folytattuk a beszédek áttételét. Szépen haladtunk, amikor az ő előadását írtuk át gyorsírásból, megkérdezte: tetszik-e? Igen, válaszoltam, de annyira meghatódtam, több szó ki se jött a torkomon. Sok mindentől függ, hogy milyen gondolataim jönnek, válaszolta.

Nehezen olvastam vissza a rég' leírt gyorsírást, így a füzet fölé hajolva, végig együtt betűztük a sztenogramot. Nem láttam az arcát, nem akartam, hogy észrevegye, mert én ugyanazt érzem, amit ő. A szeretet titkairól szólt a beszéd, befejezésében egy mondat nagyon meghatott. Soha nem hallottam még embert így beszélni, ahogy halkan, lassan suttogetta, mégis, mintha perzselt volna minden szó:

„Ha valakit szeretiünk, igazán szeretünk, arra mindig gondolnunk kell, gondolatai, problémái, a miénk. Arca elkísér bennünket mindenhol. Éjjel és nappal tudatunkban hordozzuk annak valóságát, talán álmatlan éjszakák vívódásaiban is. Szóval: nem tudunk, és nem is akarunk szabadulni tőle”.

Gyönyörű gondolatok, de nem az előadáshoz kapcsolódtak, inkább beillett egy vallomásnak, a legszebb szerelmi vallomásnak!

A munkát befejezve, szabadkozva célzott rá, valamivel honorálni szeretné, amiért időt szántam arra, hogy írásba foglaljuk a beszédeket. Én határozottan válaszoltam, hogy erről szó sem lehet. Búcsúzáskor arra kért, ne értsem őt félre!

Annyira egyértelmű volt, nem is lehetne félreérteni, gondoltam magamban, de hangosan azt mondtam: Nem érthetem félre, hiszen láttam, éreztem legbensőbb titkát, és minden csak két lélekben játszódott le. Két lélek vívódása volt a „végzet” ellen...

Nemsokára felkeresett. Beleremegtem, amikor megláttam. Behívtuk bátyámmal beszélgetni. Közöltem vele a hírt, hogy szüleimhez megyek nyaralni. Bátyám nemsokára Budapestre készül, tanulmányait befejezni.

Másnap hazafelé az úton eszembe jutott, mire kért: gondoljak rá, mivel előző reggel ő is arra járt. Egész úton ő járt az eszemben. Tegnap ugyanezt a tájat nézte és érzem, hogy gondolatban velem volt. Hiszen azt írta le abban a mondatban... „*arca elkísér bennünket mindenhová...*” Elmélázva ballagtam az állomástól hazafelé, mondhatnám, hogy elkeseredve. Milyen árva vagyok. Itt megyek egyedül, egy lélek sincs a közelemben, aki elterelné borús gondolataimat, aki megvigasztalna. Egyedül járom az élet rögzös útját.

Szüleim örömmel fogadtak, csend, és nyugalom vett körül. Kellemes napokat töltöttem otthon. Estétként kísértálmam a közeli erdőbe naplementét nézni.

Olyan szép, oly csodálatosan szép volt az est... a fák közül kikandikál a sötétnarancsszínű napkorong, ahogy lassan halad, megy lefelé a láthatáron. Először egészben látszik, mindig lejjebb, lejjebb ér, már csak a fele van meg, majd alig egy vékony ív, aztán hirtelen eltűnik egészen, csak a felhők emlékeztetnek rá, amint tűzpiros színben kergetőznek fölötte.

Szép volt az alkonyat. Ott ültem a fűben, fejem egy fának támasztva, némán, mint akit megigéztek. Néztam a csodát. Láttam a csodát!

Fölbredve a mámorból, mindig rá gondoltam, behunyt szemmel magam elé parancsolva arcát, de csak elmosódottan jelent meg előttem. De én élethűen akartam látni! Mindig oldalt ültem mellette, nem akartam felnézni, mert attól féltem, ami úgylis bekövetkezett...

Gyönyörű nyárestén a hold kikandikált a felhők közül, a fák félig takarták.

Olyan jó itt pihenni, semmire sem gondolni. Semmire?

Szó sincs róla! Ábrándozni! Eszembe jutottak szavai, és százszor ismételtam magamban, gondolatomban állandóan, refrénszerűen előjöttek: „*Ha valakit szeretünk, igazán szere-tünk...*” Tudom, ezt nekem szánta. De nem mondhattam neki, hogy értem. Ő mégis tudta...

Szent István napjára Marika barátnőm kirándulást szervezett a közeli kegyhelyre. Elhatároztam, hogy mindenképpen csatlakozom hozzájuk, mert Lajos ott pihen, talán engem vár. Látni akarom őt, ha csak néhány percre is, hogy arcát, tekintetét örökre emlékezetembe véssem...

Korán reggel velük indultam útnak. Kényelmesen sétálva, hegyen-völgyön kanyarogva tettük meg a hosszú gyalogutat. Odaérve, kétfelé váltunk, néhányan a sátrakhoz tartottak, én egyenesen a templomba mentem. Mise után az udvaron véletlenül összefutottam Lajossal. Piroska barátnőm elfelejtett a csomagba ivópoharat tenni, ezért engem kért, szerezzek neki. Tőle, Lajostól kértem.

Megkérdezte, kikkel jöttem, és meddig maradunk? Elmondtam, hogy társasággal vagyok, nemsokára továbbmegyünk. Láttam rajta, hogy jobban szeretne volna, ha egyedül lennék. Beszélgetés közben igyekeztem örökre emlékezetembe vésni tekintetét, arcvonásait, miközben fájó szívvel búcsúztam minden közös szép emléktől.

Vajon neki mi jutott eszébe? Ha beleláthatnék a gondolataiba... Hibásak vagyunk-e ebben az egészben? Erre a fejleményre soha sem mertem gondolni.

Talán csak akkor, amikor éreztem, hogy ő... Igen. Csak akkor eszméltem rá, milyen helyzetbe kerültem, hogy én is rabja lettem egy érzésnek, valakinek a gondolatai az enyémmé váltak, ő és én érzésben, gondolatban és lélekben egyek vagyunk, csak a valóságban nem. És a valóságban nem lehet, – soha sem lehet...

Búcsúzásul megfogtuk egymás kezét, mindkettőnké remegett, még egyszer szemébe néztam, láttam, nagyon szomorú. Tekintetét örökre szívembe véssem. Amikor kiértem az útra, visszafordulva láttam, hogy még mindig ott áll – tekintetével engem követve...

Nemsokára találkozott kis társaságunk, én visszavítem a csészét, siettem a templomba háborgó lelkem imával csillapítani. Nemsokára hazafelé indultunk.

A kis falusi szövetkezet vezetője vacsorára hívta az ifjúságot, mert diák fiuk születésnapját ünneplik. Nagy trakta volt, rántott csirke, sült kacska, többféle körettel, utána torta, sütemények, likőr, gyümölcs, minden finoman készítve, szépen tálalva. Utána mulatság kezdődött. Én ugyan legszívesebben hazaindultam volna, de Piroska biztosított róla, hogy – kérésükre – Anyukám elengedett.

Fáradt voltam, lábam feltörte a szandál a hosszú úton, de itt igazán nem lehetett pihenni. Valahogy nem tudtam beleélni magam a szórakozásba, pedig igazán szeretem a társaságot, most azonban nem volt kedvemre az egész.

Szemem előtt egy szempár jelent meg azzal a különös szomorkás tekintettel, ahogy búcsúra egymás felé nyújtjuk remegő kezünket... Még pihenés közben is sokszor eszembe jut a bizonytalanság, egy egész keserű jövőkép gyötör untalan. Minden este zsebkendővel alszom el, és saját sírásomra ébredek. Talán hiába jöttem pihenni? Lehet, hogy testben megerősödvé térek vissza, de lélekben... nem lesz többé nyugalmam...

És én azt hittem, hogy örökre búcsúztunk. Tegnap estétől zuhogott az eső, mégis meglepetésben volt részem. Ahogy kinéztem az ablakon, néhány cserkészfiút láttam, amint ide-oda rohangálnak a fák között, mintha nem is tudnák, kit vagy mit keresnek. Apukám behívta őket. Beszélgetés közben kitűnt, honnan valók, – de most ők is a kegyhelyről jöttek, – azzal a feladattal megbízva, hogy *egy „hölgyet” kell megtalálniuk.* Ahogy ők mondták, a parancsnok úr üzenetét kell átadniuk. Még mások is várnak, itt a találkozóhelyük, a házhoz közeli keresztnél. Alig mondták el, szólt a síp és a többiek is megérkeztek.

Szüleim rám néztek: mit jelent ez? Csak én értettem igazán az egészet. A legnagyobb fiú bőrig ázottan, de katonásan megállt előttem és elmondta az üzenetet: *„Parancsnok úr üdvözlését küldi. Az lesz a jel, hogy itt voltunk, és megmondjuk, Katóka kisasszony valóban itt van-e?”*

Meglepetéssel, édes-fájó érzéssel hallgattam végig szavait, eszembe jutott: Ő ismeri legjobban a köztünk magasló korlátokat, és mégis... mégis féltékeny lenne? Tudni akarja, hogy valóban ide jöttem, ahová mondtam?

Megnyugtattott a gondolat, hogy legalább addig, amíg kiadta a napiparancsot a gyerekeknek, amíg rólam beszélt, rám gondolt. Tehát Őt is hasonló érzések foglalkoztatták, mint engem, ezért forróság árasztotta el a szívem.

Szegény gyerekek, teljesen eláztak, száríttatták ruháikat. Még este vissza akartak menni, de nem engedhettük elindulni sötétedéskor, ilyen nagy útra, szakadó esőben; megnyugtattam őket, hogy felelősségemre maradjanak reggelig. Vacsorát készítettünk tíz éhes gyereknek. Néztam, ahogy kitágult, csillogó szemmel mesélték falatozás közben úti élményeiket, és azt, hogy találtak rám.

Éjszakára szállást készítettünk nekik.

Miért, miért nem, este jóérzéssel, nyugodtan aludtam el. Reggel néhány sort papírra vetettem, kimenteni őket, a felelősséget magamra hárítva. Leveletem szigorúan erre a témakörre korlátoztam. Olyan szívesen írtam volna mást is, gondolom, ő se bánná, de nem akartam, nehogy bárki félreértse, kifürkéssze kettőnk féltve őrzött titkát. Reggeli után nagy hálálkodással indult útnak a cserkészcsapat.

Gyorsan telnek a napok, eljött arany szabadságom utolsó napja. Nézem a szép tájat, nem tudtam betelni vele. Kár, hogy sokszor esett az eső, amikor ki se mozdulhattam a nagy sár miatt, ilyenkor apám könyvtárából válogattam olvasnivalót. Még szerettem volna csak úgy, cél nélkül sétálni az erdőben, jó lett volna elmerengni a semmiben, élvezni ezt az egész csodás valószínűtlen valóságot. De így is nagyon jól tett nekem a pihenés. Fizikailag teljesen rendben vagyok, de lelkileg – sajnos, ugyanezt nem mondhatom el.

Kezdődtek a hétköznapiak. Otthon egy délután Lajos ismét jelentkezett. Majd' kiugrott a szívem a helyéből, amikor megláttam az ajtóban. Bátyámmal otthon voltunk, behívtuk. Udvariasan megköszönte a kis cserkészek vendéglátását, a gondoskodást. *Megtudtam, hogy helyettük egész éjjel neki kellett őrségben állnia.*

Jót nevettem vallomásán, mert tudtam, legalább addig rám gondolt. Névnapiom kedves meglepetés ért: Jókívánságai mellé ajándékot küldött. Eddig a visszaemlékezés a gyönyörű napokra. Akaratlanul könny szökött a szemembe. – Most, hosszú évtizedek múlva kezemben a naplóm, benne féltve őrzött titkaim. Kezembe veszem, olvasom névjegyén az ismert kézírását: „Elnézést kérek a késésért, de nyomát vesztettem, amíg ezt a megoldást megtaláltam. Névnapijára hálás szeretettel küldöm ajándékomat, kedves szívességeiért: Lajos.”

Este a meghiúsultságtól könnybe lábadt a szemem, akárcsak most. Ima után arra gondoltam: Istenem, milyen csodálatos, hogy utunk keresztezte egymást, s milyen szívfájdító, hogy sorsunk mégis kétfelé sodort bennünket. De így is szép volt, örökre emlékezetembe vésődtek az együtt töltött rövidke idők. Csodálatos volt, ami 18 éves koromban történt. Még most is fülemben cseng, amint a gyorsírásfüzetemből velem együtt olvasta lágy, melegséggel átítatott hangján előadásának befejező mondatát: „Ha valakit szeretünk, igazán szeretünk, arra mindig gondolnunk kell...”

Azt írtam a naplómba: „Arcát nem láttam, nem mertem oldalt fordulni, nem akartam, hogy észrevegye, hogy én értem, de úgyis tudta, érezte.” Igen tudtuk, ugyanazt éreztük mindketten. A meghiúsultságtól könnyes szemmel mondtam el esti imámat és ezek a szép gondolatok ringattak álomba. Vallomását soha nem lehet elfelejteni.

Letettem a naplóm az asztalra. Valóban, nem lehet elfelejteni, mert minden szava érzéssel telített, s olyan igaz, megható, olyan gyönyörű, és emlékezetes maradt mindörökre, hogy amikor felidézem gondolatban, még ma is bearanyozza az életemet.

Annyira meghatott még az emlékezés is, hogy örömkönnyek gyűlnek a szemembe.

Földrengés

NAPLÓRÉSZLET ÉLETEM REGÉNYÉBŐL

KORAREGGEL, VASÁRNAP. Rajtam kívül még senki nem ébredt föl. Most kel a nap, sugaraai bearanyozzák a szobát, ahol elmélázva figyeltem a szép reggelt. A nyitott ablakon át egy fecske pár repült be, itt köröztek mellett, a fejem fölött. Csicseregnek, meg-megkerülik a szoba mennyezetének közepén lógó, szépen megmunkált, aranyozott, fehérburás függő petróleumlámpát. Kis neszre ébredtem: Mi ez? Egyszer láttam, hogy a lámpa ide-oda leng. Jól látnak a szemeim? Igen. Kicsit mintha a bútorok is megmozdultak volna.

Az éjjeliszekrényen tartott apró tárgyak: gyertyatartó, fényképtartó is összezőrdült. Csak néhány percig tarthatott.

Nem képzelődés! Egy kisebbfajta földrengés volt.

Szüleim is fölébredtek a szokatlan neszre. Hálósobájuk az enyémtől alkóvval elválasztva, melynek nyílását egy nehéz, sötét bársonyfüggöny foglalta el. Anyukám átszaladt hozzám. Nem tartott sokáig az egész, így nem volt idő megijedni!

Átmentem a hálósobájukba, odabújtam anyám mellé. Olyan jó volt mellette. Jó volt hozzábújni, közelsége mindig biztonságot árasztott.

Ilyenkor szokott nekem mesélni, s kérdéseimre válaszolni. Még igen kicsi voltam akkor. Megkérdeztem tőle: hol voltam, mielőtt megszülettem? Az volt a válasza: – bár nem egészen értettem: – a Jordán vizében fürödtél, ahol nagyon jól éreztél magad. Iskolás koromban eszembe jutott ez a dolog, kíváncsiságból megnéztem a terem falán függő nagy térképen, hol van az a Jordán folyó. Elég nagy messzeségnek tartottam tőlünk.

Anyámék hálósobájában az éjjeliszekrény fölött volt egy bekeretezett fénykép, amely őt ábrázolta szép ruhában, fején divatos fehér kalappal. A menyasszonyi képe. Mosolya máig elkísér. Őrök róla egy másik kedves régi képet is. Ott elegáns kosztümben, akkori divatnak megfelelő kalappal látható. Ezt a képet máig a könyvespolcon legkedvesebb könyveim mellett őrzöm, ahol minden nap láthatom.

Front után új otthonban

Salgótarján, 1945. szeptember 29. szombat

Sokat jártunk utána, végül minden ismeretségünket igénybe véve – sikerült lakáshoz jutnunk. Pista bátyámmal együtt vettük igénybe a lakást. Ismét új helység, új lakás. Olyan az életünk, mint a kötöző madaraké... Egy év óta vándorolunk.

Első nap az új otthonunkban. De milyen? Túlzás „otthonnak” nevezni, legfeljebb szálláshelynek hívhatjuk. Ahol most lakunk, igazán nem lehet a szép otthonunkhoz hasonlítani, amilyenben Marosvásárhelyen laktunk. Mégsem bánkódom, legalább van már egy hely, ahol meghúzódhatunk; lassan majd rendbe jövünk, otthonossá tesszük.

Tegnap az út nagyon fárasztó volt. Itt meg egy öreg, kiszolgált inas lakik a lakásban. Már látom az előjelekből, hogy sok baj lesz vele. Irtó nagy a rendetlenség, kosz mindenütt. Vagyis volt, mert már valamit összetakarítottam belőle. Nem értem, hogy lehetett ennyi szemetet, lim-lomot összegyűjteni, megtűrni... Előttem – rejtély.

Anyukám gyakran jön hozzánk látogatóba, mindig hoz valami finomat, szeretett nálunk időzni. Olyankor jó, mert nekem munka után nem kell beszerzésekkel, főzéssel foglalkoznom. Ettiük az általa készített, megszokott finom ételeket. Apukám pedig el volt foglalva, mert – életében már másodszor – megbízták azzal, hogy iskolát szervezzen Bede-pusztán, a világvégnél is távolabb helyen...

*** ***

FUTNI ÉS GYALOGOLNI!⁹

Röviden

AZ ÁDÁM ÉBREDÉSE c. kötetem – Ótestamentum fantázia. Annak kiegészítésére készítettem eme mondandó részletet.

Kérdés: és mért ne lehetnének csodák mostanában is?

Némely emberek – néhányan nyilván kiérdemelték, hogy közel kilencven évükhöz még a 80 kilométeres versenyt végigfutják, sőt, olyanok is lehetnek, akik naponta egyfolytában 20 kilométert gyalognak. Ők azok, akik aztán bekerülhetnek a leg-legnyilvánartásba, mivel egyedül valának az országban vagy akár a világon is. Megérdemlik kiváltságukat!

Mondá nékem az én édes kislányom – a jó Isten áldja meg érte – jó anyám: vajon te miért nem gyalogolsz és futsz, mint tetted volt valamikor húsz- és negyvenéves korodban?

Igen én ezen sokáig elgondolkodtam, hiszen talán igaza is van. Miért nem futok én, s miért nem megyek vele együtt gyalogolni hétvégeken, amolyan 20 km oda és annyi visszafelé túrákra, hiszen mondtad, hogy egykor Te is sokszor megjártál ilyen utakat... (Istenem, de jó is lenne, mivel mostanában egyre gyakrabban – ha lábaimra felállok, jobb csípőmnél a villámok cikáznak, s vissza kell ülnöm, mivel egy ideig lábra se tudok állni!)

Magamban azt mondom a kérdésére: igazad van. Én is föltevém magamnak e kérdéseket már nem is egyszer vagy kétszer.

Miért?

Miért van az, hogy én mostanában már nem akarok gyalogolni sem futni, hiszen valamikor versenyfutásért érmet is nyertem, s 40 éves koromig nagyon sokszor legyalogolni azt a 20 kilométert nem jelentet nekem semmiféle gondot. Legfeljebb kifáradtam, s jobban aludtam éjszaka. Mindez igaz.

⁹ Mindez igaz, hogy jó és egészséges. De az is igaz: nem lehet mindenkire érvényes.

Amikor az én tevékeny szüleim öregkorba jutottak, én a korábbiakhoz képest sokszor utaztam hozzájuk – akkor még – hosszan, vonattal, busszal, hogy mikor már erejük fogytán volt, segíthessek nekik, s bőröndökben úgy hoztam haza sokszor a mosnivaló holmit, hogy legközelebb tisztán-vasaltan vigyem vissza nekik. Ebben az időben már hiába volt közel hozzájuk a Balaton – ahol minden nyarat ott tölthettem gyerekeimmel – ha később oda mentem, nemigen volt időm a tóban fürödni. Örültem, ha nekik segíthettem.

De munkáséveim idején mi volt? Dolgoztam napestig, hogy megszerezsem családom részére a mindennapi betevő falatot, s hogy jusson tanulásra, sőt, kirándulásokra, nyaralásra. Aztán végre, szereztem autót, s azzal jártam az országot, s amikor nyugalomba vonultam, örömmel jártam unokáimhoz, vagy hoztam haza őket, hogy szüleik is kellemes otthont teremtsenek.

Közben, ha időm volt, jártam az új tornacsarnokba labdajátékokra, tornára, majd kertet tettem magamnak, ahol még a fák töveinek helyét is magam ástam, s nagy vödrökben hordtam halomba földet 20-literes vödrökben, hogy fölépítsek egy dombot, ahol zöldségeket termeltem.

Öröm volt számomra, hogy kis unokáim minden nyáron, s szünidőben velem lehettek, s a kertben volt rá alkalom, hogy a természetet – fűvet-növényt-virágot, madarakat, s egyéb istenteremtette élőlényeket megismerjék. Máskor is sokszor hívtak nyugdíjas koromban, hogy vigyázzak unokáimra, amíg édesanyjuk az emeleten épülő otthonuknál munkálkodott.

Igaz, már kifáradtam, és erőm arra nem jut, hogy futni, gyalogolni járjak... örültem, ha nyáron 1-2 hétre még mehettem nyaralni, akkor is örömmel magammal vittem a családomat.

Azon el lehetne gondolkodni, hogy csak a jóságos Isten tudja, miért van az, hogy emberek szervezete bizonyos idő után fárad, nem úgy működik, mint ifjúkorukban. Egy alkalommal, épp' a Balatonnál – amikor a miskolci Irodalmi Rádió szervezésével a Down-szindrómás fiammal együtt tartózkodtam – a vízben ijedten vettem észre, hogy az úszás már nem megy nekem, s hiába emelgetem, hiába minden akaratom, a jobb lábam, nem engedelmeskedik, inkább lecövekel...

Kedves leányom aztán a munkahelyén Röntgen-felvételt készített s kisült, hogy csontjaim már nem olyanok, mint ifjú koromban, elmeszesedtek, térdeim elkoptak, gerincem elferdült, jobb felé, mindkettő, főleg a jobb csípőm, kiment a helyéről...

Nos, ezek után már – legalább is én magam – nem csodálkozom azon, hogy sem futni, sem húsz-kilométeres kirándulásokra nem vállalkozom. Örülök annak, hogy legalább bottal a lakásban, ha lassan is, de még járkálok, s ellátom magam, de időnként ülés vagy állás után a lábaimra állni nem tudok. Már a folyosón-sétálás is fárasztó, meg kell magam erőszakolni, hogy elinduljak járni egy keveset legalább.

Be kell látni, s én tudomásul vettem, hogy ilyen az élet. S ha nehéz elhinni, hogy a gyaloglás-futás miért nem megy, csak egy lehetőség lehet arra, hogy mindez megváltozzon! Ezért most írásom elejére visszatérve, arra gondolok: Talán ki kellene egészítenem az Ótestamentum fantáziás kötetemet:

Milyen jó lenne, ha valaki imával fordulna az égiekhez, s azt kérné: jöjjön le közénk ismét Jézus-krisztus – eme bűnös világra – mint valaha tette, s tegyen velünk csodát, hogy az embernek sokéves korában ne legyenek ilyen gondjai.

Milyen jó lenne, ha kezét homlokomhoz téve mondaná: „Ember, mondom néked, kelj fel és járj!” – mint olvasható a Bibliában. S én fürgén felállanék, elindulva járnék egy nagyot, mint korábban... S akkor mindjárt venném a telefont és leányomat arra kérném, vegyenek fel engem is abba a csoportba, akikkel túrázik.

Jó lenne nekem is járni a hegyeket, erdőségeket Dunántúl és a többi szép magyar hegyeket majd a felvidéki Tátrákat. Ezt még azzal is megtoldanám, hogy lányával, az én unokámmal pedig részt vennék a hosszú távú versenyfutásokon, hiszen fiatal koromban jó eredménnyel futottam, még érmet is nyertem!

Már a gondolattól ismét fiatalnak érzem magam!

.. ☺ ..

AZ ÁDÁM ÉBREDÉSE c. kötetem – Ótestamentum fantázia. Annak kiegészítésére készítettem eme mondandómat.

Kérdés: és mért ne lehetnének csodák mostanság is?

Némely emberek – néhányan nyilván kiérdekeltek, hogy közel kilencven évükhöz még a 80 kilométeres versenyt végigfutják, sőt, olyanok is akadnak, akik naponta egyfolytában 20 kilométert gyalognak. Ők azok, akik aztán bekerülhetnek a leg-legnyilvánvalóbbba, mivel egyedül valának az országban vagy akár a világon is. Megérdemlik kiváltságukat!

Mondá nekem az én édes kislányom – a jó Isten áldja meg érte – jó anyám: vajon te miért nem gyalogolsz és futsz, mint tetteid volt valamikor húsz- és negyvenéves korodban?

Igen ezen én sokáig elgondolkodtam, hiszen talán igaza van. Miért nem futok én, s miért nem megyek vele együtt gyalogtúrákra hétvégeken... (Istenem, de jó is lenne, mivel mostanában egyre gyakrabban – ha lábaimra felállok, jobb csípőmnél a villámok cikáznak, s vissza kell ülnöm, mivel egy ideig lábra se tudok állni!)

Magamban azt mondom a kérdésére: igazad van. Én is föltevém magamnak e kérdéseket már nem is egyszer vagy kétszer. Miért? Miért van az, hogy én mostanában már nem akarok gyalogolni sem futni, hiszen valamikor versenyfutásért érmet is nyertem, s 40 éves koromig nagyon sokszor legyalogoltam azt a 20 kilométert nem jelentet nekem olyan nagy gondot. Legfeljebb kifáradtam, s jobban aludtam éjszaka. Mindez igaz.

Amikor az én tevékeny szüleim öregkorba jutottak, én a korábbiakhoz képest sokszor utaztam hozzájuk – akkor még – hosszan, vonattal, busszal, hogy mikor már erejük fogytán volt, segíthessek nekik, s bőröndökben úgy hoztam haza sokszor a mosnivaló holmit, hogy legközelebb tisztán-vasaltan vigyem vissza nekik. Ebben az időben már hiába volt közel hozzájuk a Balaton – ahol minden nyarat ott tölthettem gyerekeimmel – ha később oda mentem, nemigen volt időm a tóban fürödni sem. Örültem, ha nekik segíthettem.

De munkáséveim idején mi volt?

Dolgoztam napestig, hogy megszerezsem családom részére a mindennapi betevő falatot, s hogy jusson tanulásra, sőt, kirándulásokra, nyaralásra.

Aztán végre, szereztem autót, s azzal jártam az országot, s amikor nyugalomba vonultam, örömmel jártam unokáimhoz, vagy hoztam haza őket, hogy szüleik is kellemes otthonot teremtsenek.

Közben, ha időm volt, jártam az új tornacsarnokba labdajátékokra, tornára, majd kertet teremtettem magamnak, ahol még a fák töveinek gödrét is magam ástam, s nagy vödörökben hordtam halomba földet 20-literes vödörökben, dombot rakni, hogy a zöldségeket dombon termeljem.

Öröm volt számomra, hogy kis unokáim minden nyáron, s szünidőben velem lehettek, s a kertben volt rá alkalom, hogy a természetet – fűvet-növényt-virágot, madarakat, s egyéb istenteremtette élőlényeket ők is megismerjék. Máskor is sokszor hívtak nyugdíjas koromban, hogy vigyázzak unokáimra, amíg édesanyjuk az emeleten épülő otthonuknál munkálkodott.

Igaz, mert már kifáradtam, ekkor időm arra nem jutott, hogy futni, gyalogolni járjak... örültem, ha nyáron 1-2 hétre még mehettem nyaralni, akkor is örömmel magammal vittem a családom.

Azon el lehetne gondolkodni, hogy csak a jóságos Isten tudja, miért van az, hogy emberek szervezete bizonyos idő után fárad, nem úgy működik, mint ifjúkorukban. Egy alkalommal, épp' a Balatonnál – amikor a miskolci Irodalmi Rádió szervezésével a Down-szindrómás fiammal együtt tartózkodtam – a vízben ijedten vettem észre, hogy az úszás már nem megy nekem, s hiába emelgetem, hiába minden akaratom, a jobb lábam, nem engedelmeskedik...

¹⁰ Mindez igaz, hogy jó és egészséges. De az is igaz: nem lehet mindenkire érvényes.

Kedves leányom aztán a munkahelyén Röntgen-fölvételt készített s kisült, hogy csontjaim már nem olyanok, mint ifjúkoromban, elmeszesedtek, térdeim elkoptak, gerincem elferdült, s főleg a jobb csípőm kiment a helyéről...

Nos, ezek után már – legalább is én magam – nem csodálkozom azon, hogy sem futni, sem húsz-kilométeres kirándulásokra miért nem vállalkozom. Örülök annak, hogy legalább bottal a lakásban, ha lassan is, de még járkálok, s ellátom magam, de időnként ülés vagy állás után még lábaimra állni sem tudok. S már a folyosón-sétálás is egyre ritkábban sikerül.

Be kell látni, s én tudomásul vettem, hogy ilyen az élet. S ha nehéz elhinni, hogy a gyaloglás-futás miért nem megy, hát csak egy lehetőség lehet arra, hogy mindez megváltozzon! S ezért most írásom elejére visszatérve, arra gondolok. Talán ki kellene egészítenem az Ótestamentum fantáziás kötetemet:

Milyen jó lenne, ha valaki imával fordulna az égiekhez, s azt kérné: jöjjön le közénk ismét Jézus-krisztus – eme bűnös világra – mint valaha tette, s tegyen velünk csodát, hogy az embernek öregkorában ne legyenek ilyen gondoljai.

Milyen jó lenne, ha kezét homlokomhoz téve mondaná: „Ember, mondom néked, kelj fel és járj!” – mint olvasható a Bibliában. S én fürgén felállnék, s elindulva járnék, mint korábban... S akkor mindjárt venném a telefont és leányomat arra kérném, vegyenek föl engem is abba a csoportba, akikkel ő hétvégeken járja a Dunántúlon és máshol az hegyeket. Ezt még azzal is megtoldanám, hogy leányával, az én unokámmal pedig részt vennék a hosszú távú versenyfutásokban, hiszen fiatalkoromban jó eredménnyel futottam, még érmet is nyertem vele!

Már a gondolattól ismét fiatalnak érzem magam!

.. ☺ ..

GLOBÁLIS FELMELEGEDÉS

Egy cikk margójára (07.03.04) írtam, ami most ugyanúgy érvényes

„SZÁLAB” BANDÓ BALÁZS „Elmélkedés a jövőről – avagy diktatúra kell” címmel írt egy cikket, melyben azt ecsetelte, milyen nehéz előre lépni ilyen fontos témakörben.

A cikket olvasva, a következő gondolatok jutottak eszembe.

Az emberek előtt álló talán legfontosabb témát boncolgatsz (a globális felmelegedésről). Tudományosan nem tudok hozzászólni, de azzal egyetértek, hogy ha semmi nem változik, akkor úgy robogunk a vesztünkbe, mint a kisiklott gyorsvonat.

De lehet-e olyan intézkedésekről beszélni világviszonylatokban, amelyek az emberek megszokott-kényelmi-luxus-igényeit bármilyen csekély mértékben is korlátoznák?

Vegyük csak kis hazánk jelenlegi helyzetét.

Ugyebár túlléptük azokat a határokat, amelyeket az állam finanszírozni tudna.

Ez nem kétséges. Az sem kétséges, hogy ezért bizonyos intézkedéseket kell hozni, hogy országunk hajója tovább ússzon, és ne süllyedjen le valahol a tenger mélyébe.

Ezt mindenki érzi, tudja, sőt, hangot is adnak aggodalmaiknak.

Azonban amikor az elindult intézkedések, amelyek gyeplőként érintik az embereket, ha érzik, hogy már van egy fék, egy határ, amit nem szabad túllépni annak érdekében, hogy normális viszonyok közé kerüljünk ismét, akkor mi a reakciónk?

Tüntetések, arrogancia... Lassan már polgárháborúval fenyegetés!

Lehet-e ilyen helyzetben a mi kis országunk gondjainál sokkal –, de sokkal komolyabb lépésekre erőfeszítéseket tenni?

Ha mindenkinek valamiről le kell mondania, amit már megszokott, azért, hogy majd jobb legyen a most élőknek és utódainknak? Mi lesz akkor, ha valaki ezt a tömeget még nagyobb lemondásokra, szigorú szabályok betartására köteleznék a jövő érdekében?

Erre, a jelenlegi körülmények között ki tudná a választ megmondani?

Én ezt nem tudom, nem is óhajtom boncolgatni, hiszen előttünk zajlanak az események, a reagálások.

De hogy a cikk írójának igaza van, hogy valamit tenni kell, az számomra természetes, abban vele egyetértek.

„Áldjon, én Uram a mi öcsénk, a Szél, az Ég s a Lég s a Hó s a Hő, s a derűs és borús idő, mik által éltetsz mindent, ami él” – olvastam egy másik írásban, aki szintén „Bolond idők címen” FÖLDÜNK sorsáért aggódik.

Többek között azt írja: „Valahol a szívek rejtekében kell kezdődni a változásnak: szeretni kell a Földet, szeretni kell egymást, a gyerekeket, és e szeretetből fakadó erővel, felelősséggel kell követelni az egészséges élethez való jogot.”

Mennyire igaza van. Mindenkor érvényes: a szeretet – a felelősség, szemben a közömbös-séggel, és az önző, szívtelen magatartással. Igen, ez is hozzájárulhat a nagy tervek és intézkedések mellett ahhoz, hogy csodálatos Földünk még sokáig a nekünk, és utódainknak maradjon.

.. ☹ ..

2004. MÁJUS 1. GONDOLATOK ÜNNEP ALKALMÁVAL

NÉHÁNY ÓRA VÁLASZT EL – és csatlakozunk Európához. Az egész ország ünnepléssel készül, – ki örömmel és várakozással (a derűlátók), ki fenntartással (a közömbösek), mások kétségbeeséssel (a negatív látókörűek), mondván, hogy az életük csak rosszabb lehet! Magam azok közé sorolom, akik örömmel várták ezt a napot, jóvátételnek érzem a sorstól, hogy újra Európához tartozhatunk.

Mindig, minden porcikám tiltakozott ellene, mikor Kelet-Európáról beszélve, bennünket is oda soroltak... Mert nem okos dolog visszafelé haladni!

Kisiskolás koromban földrajz-órákon még úgy tanították nekünk, hogy Magyarország Közép-Európa része!

Csendes határmenti városunkban háromnapos programmal készültek, közösen az Ipoly túloldalán fekvő – korábban szervesen Balassagyarmathoz tartozó községgel; a most két települést Trianon szabdalta ketté.

Én sosem éreztem a folyón túl lakókat idegeneknek, néha, amikor átjártunk, legtöbbször magyarul beszéltek velünk, és örültek, ha innen látogatókat kaptak. Hozzánk is sokan jöttek át, főleg a hét első, és az utolsó két napján. Némelyikük szlovákul, de legtöbbször magyarul beszéltek, – sokuk velünk együtt várakozott a bank automatája előtt.

Mindig úgy éreztem, az emberek sosem haragudtak egymásra, szívesen látott vendégek voltak nálunk, s (kevés kivétellel) mi is, ha átléptünk a határt jelző Ipoly-hídon.

Csupán a politika – némely politikus – szította az ellentétet, holott Trianonról nem mi döntöttünk, s hiába volt elfuserált döntés, nem lehetett rajta változtatni.

Ha visszaemlékszem, már kislányként – amikor főleg szóba került az Amerikai Egyesült Államok, vagy olvastam az amerikaiakról, – arra gondoltam, milyen jó lehet olyan helyen élni, ahol szövetséget alkot sok kisebb-nagyobb állam, átjárható határok vannak, ahol nem háborúznak egymással az emberek és békében él a különféle nyelvű, vallású és bőrszínű népesség...

Nem fért a fejembe, miért nincs így minálunk? Szigorú határőrizet, körülöttünk „ellenséges” népek, – országunktól elszakított magyarok... Most jött el az a pillanat, amikor már az embereket nem választják el szigorú őrizettel, vizsgálatokkal járó határok, békességgel járhatnak ismerősök-rokonok egymáshoz.

Milyen távolinak tűnt valamikor a Kétezredik év! Elhessegettem magamtól még a gondolatot is, mert gyerekfejjel el se tudtam képzelni, hogy azt az időt megélhetem. A tinédzserek már a harminc éves korú embereket „öregnek” tartják, – én is azt hittem, hogy a majdani gyermekeim – ha lesznek – arra az időre már ők is „megöregszenek”, talán addig nem is élünk...

Nemrég’, az ezredforduló idején hasonló gondolatok jutottak eszembe.

És íme, megengedte a Teremtő: élek, itt vagyok, és népes családom ellenére, magamban ünnepelek. Csendben, egyedül ülök – gondolataimba merülve – és örülök az általam rég’ várt történelmi eseménynek, amikor lezárul egy korszak, hogy május elsején csatlakozunk Európához!

Délelőtt, főzés közben örömkönnyeket hullattam, hogy ennek én is tanúja lehetek. Most már nem leszünk egyedül, elhagyatva, bármi jön, erősek vagyunk, nagy közösséghez tartozunk!

A körülöttem élők is várakozással tekintenek a nagy nap elé. Jó, hogy a határ-közel város-központban lakom. Kinézek: a város utcáin zászlók lobognak, az emberek az alkalomhoz öltözve, csapatostól vonulnak az ünnepségek helyszínére. Azt hiszem, sokan érzik a nagy esemény jelentőségét. Én a nemzeti ünnepeken szokásos széles és hosszú nemzetiszínű szalaggal földíszített virágos erkélyemről nézem az eseményeket.

Egyetlen fájó pont árnyékolja be hangulatomat. Attilámat nem tudtam hazahozni, vele együtt elmehettem volna nézni a műsort. Vele, a kedvéért, átmehetnénk az addig „szigorúan” ellenőrzött határon, éjfélről már útlevelel nélkül.

Örülök a határok megnyitásának, pedig én – sajnos, már nem sok hasznát veszem. Annyi előnyöm lehet belőle, hogy nem kell megújítanom az útlevelem, ha mégis uniós országba óhajtok utazni.

Lakásunkhoz még egy kilométerre sincs a szlovák határ, most olyan érzés, mintha ismét egyesülne a két ország. Remény van rá, hogy nemsokára megnyílik kelet felé a többi határ is. Istenem! Ha szüleim megérhették volna azt a nagy napot, hogy szülőföldjükre útlevelel nélkül mehetnek... Anyukám a felvidéki Rozsnyó megyében, Apukám pedig az erdélyi Háromszék megyében élt gyermekkorában, akkor még a történelmi Nagy-Magyarországon.

Érzésem szerint hiába volt „rendszer-váltás” – nekem nehezebb megélhetést hozott. De csak most érzem az igazi demokráciát, a rég’ várt szabadságot, mikor végre elértük, hogy (ismét) Európához tartozunk! Szomorú valóság, hogy 15 éve – a nálunk rosszul indított rendszer-váltás miatt a népesség nagyobb hányada fokozatosan elszegényedett.

Egyéni véleményem, de azt hiszem, nem járok messze a valóságtól, hogy nem kellett volna szétverni mindent, ami a „szocializmusban” létesült, – azt is, ami jó volt.

Most ölünkbe pottyant a szabadság, a kapitalizmus, sokan pucéran, – s mit érünk vele? Miért kellett szétrombolni, a rosszul üzemelő termelőszövetkezetek mellett a hasznos-hozókat, a kiválóan működő állami gazdaságokat, szinte az összes gyárat, üzemet, ahol az emberek megkeresték a napi betevő falatjukat, s mindenki élt, ahogyan, de nem munka nélkül...

„Nagyjaink” nem gondolták végig, hogy mindent jól előkészítve, lépésenként, csak lassan, fokozatosan változtassanak, s ne veszélyeztessék az emberek megélhetését.

S mi az eredménye? Saját példámat említem, de sajnos, nem vagyok egyedül. Fokozatosan csökkent az életnívónk, lassan minden addigi „luxusról” le kellett mondanunk. Első fájó érzésem az volt, hogy az előregedett Wartburg gépkocsink használatát redukálni kellett (sajnos, arra gondolni se mertem, hogy valamikor le tudjam cserélni új kocsira). Leginkább Attiláért jártam vele, a többi utat nem győztem anyagilag fedezni, aztán az előző kormány „áldásos” munkája alatt végképp’ le kellett állítani, – kivontam a forgalomból. Pedig beteg gyermekem szállítása miatt nekem igazán nem luxus-szenvedélyem kielégítésére kellett.

Utána sorban le kellett mondani szinte mindenről – sokadmagammal együtt – a ruházkodásról is, mert hiába, én képtelen voltam a rongyos-butikból öltözködni, inkább alakítottam, szabtam-varrtam a régit és kötött holmival bővítettem ruhatáramat. Ma már a háztartásban csupán a nélkülözhetetlen szükségletekre futja, a rezsi-kiadás annyira megnőtt, hogy a nyugdíjam 80%-át teszi ki; a maradék pedig nem fedezi az ételmezés- és még sok mást, ami fontos lenne.

Életemben egyetlen luxus a negyedévenként megvásárolt egy könyv, és havonta egy magazin előfizetése. Szabadidőmet a könyvtárból hozott könyvek olvasásával töltöm ki, na meg a fiam számítógépén írogatok. Kisebb-nagyobb műveket alkottam már rajta, de azok megjelentetésére, vagy arra, hogy egy-egy jó színházi darabot megnézzünk, netán’ üdülni mehessünk, már gondolni se lehet, és mindennek ellenére panasza se nyithatom a számat, mivel az átlagnál magasabb nyugdíjat „élvezek”.

Mit éreznek azok a fiatalok, akik nem tudnak elhelyezkedni, középkorúak, és nyugdíj előtt állók, akik munka nélkül maradtak... Élik reménytelen életüket, nélkülözve, boldogtalanul...

Miközben ilyen gondok cikáznak bennem, az ünnepre való tekintettel örömkönnyeimet nyelve, abban bízom, mégis jobb lesz ezután, ha nem is várhatunk azonnali fordulatot. Az igaz, nekem már nincs időm kívánni egy gondtalanabb életet, és mégis reménykedem, mivel az utóbbi két év alatt a horizonton derülni látszik a borús égbolt.

Mintha elkezdődött volna valami a jobb irány felé, mintha azokra is gondolnának, akik életkoruk miatt már nem tudnak magukon segíteni. Pedig most sem várom a sült galambot, hogy a számba repüljön, mert dolgozom, írok rendszeresen, mintha fizetnének érte... Vannak kész munkáim, de ki tudná a nyugdíjából fedezni a kiadás költségeit? Azt viszont hallani sem szeretem, hogy *a mindenkori kormány* ellenzéke gúnyolódik, becsmérli azokat az intézkedéseket, amelyek valóban segítik a leszakadt rétegeket.

Milyen jó lenne, ha inkább józanul átgondolva segítené és támogatná, a többség akaratából választott kormány kezdeményezéseit, ahelyett hogy bizalmatlanul, ellenségesen kezeli, s ezzel nehezíti, gátolja a munkáját.

A józan, higgadt, reális alapokon nyugvó ellenvéleményeket és javaslatokat szívesebben elfogadnák kormány-oldalon, mint az állandó gáncsoskodást, s úgy lehetne eredményes a munka, és hamarabb lábra állna az ország gazdasága. Ezzel lehetne elérni, hogy az eredmények a következő négy év után, könnyebbé tennék a munkát a bársonyszékekben ülők részére, hiszen jobb pozícióból indulni nekik is könnyebb lenne, mindaz mindnyájunknak jobb életet eredményezne.

A legjobban bántó a két tábor ellenséges viselkedése, hogy a rút politika valóban két részre szakította a nemzetet. Ez nem szólam, hanem szomorú valóság! Még a családokon belül is érezteti hatását.

Kedves barátnőm épp' a napokban arról panaszkodott (s nincs egyedül vele), hogy unokáit látogatva, már családi körben is mindig csak a politikára terelik a szót, s nem egyszer hangos vita kerekedik belőle. Annyi minden lenne, amiről beszélni lehetne, de folyton csak ez van, persze, a sajtó, a TV és rádió is mindig, mindenütt ezt harsogja... Ismerősök között is jobb kerülni a politizálást, ha nem akar az ember magának ellenséget szerezni.

A mostani agitátorok a jelenlegi helyzetért, a szegénységért, minden rosszért azokat okolják, akik nem arra a pártra szavaztak, amelyekre ők szerették volna. Pedig a választás legyen mindig az egyén számára magánügy, valóban szabad választás! Valahogy egészen más világot élünk most. Elanyagiasodtak és elidegenedtek egymástól az emberek. Hol van a szeretet, a megértés? Eszembe jutott: ha a mai nyugdíjasok megöregszenek, gyengülnek, és segítségre szorúlnak, vajon az ilyen gondolkodású gyermekek úgy fogják-e istápolni őket, mint annakidején mi a szüleinket? Ilyen gondolatok közben néztem a televíziót. Nem volt kedvem kimenni a városba, pedig esténként a máskor csendes utcákon most nagy a nyüzsgés, a rendezvényekre sietnek fiatalok-idősek. Nem volt kedvem az esőben egyedül járkálni, inkább a televízió gombját nyomkodva kerestem magamnak az ünnephez méltó műsort.

Ezeket a sorokat 2004. április 30-án, 21 órakor vetettem papírra. Kis városunk határváros, melyet a hírhedt Trianoni békediktátum szakított ketté, az Ipoly folyón túl maradt egy darabkája, Szlovákgyarmat. Remélni lehet, hogy a néhol fellelhető ellentéteket a szlovákok és magyarok között az Unióhoz való csatlakozás feloldja. Talán ezután már békességben, testvériesen élhetnek a tőlünk elszakadt magyarokkal, és rokonok-barátok könnyen átjárhatnak a korábban szigorúan őrzött országhatáron.

A határok átrajzolása idején megszüntetett vonatszerelvény tegnap első útjára indult Losoncra, amely ismét összekötő kapocs lehet. Városunk az uniós csatlakozást együtt ünnepelte a folyón túli kis községgel. A délutáni órákban a magyar határ előtti területen közös műsor volt. A túloldalon közös éjféli misére együtt vonulnak az Ipoly mindkét oldalán élők. A folyó és híd eddig elválasztotta, most már összeköti az embereket.

Jó érzés volt látni, hogy mikor éjfél ütött az óra, s megkondultak a harangok, átvágták a nemzetiszín szalagokat, ezzel szabaddá téve a határt, s kezet fogtak, örömmel ölelgették egymást magyarok-szlovákok.

A helyi TV-ben néztem az eseményeket, s annyira meghatott, mikor a lelkes tömeg együtt énekelte a két nemzet himnuszát, majd pezsgősüvegek durrogtak, azzal köszöntötték a csatlakozást. Egyedül voltam, – egyedül ünnepelem, de együtt örültem az ünneplőkkel, csak a himnuszokat hallva könnyeztem. Igen, magamban ünnepelek, mégsem akarok szomorúan átlépni az Európai Unióba! El kell felejteni minden rosszat, – én csak a jót, a kellemes emléket akarom magammal vinni!

Én is azt teszem, mint a fővárosiak; gondolatban az Erzsébet-téri nagy gödörbe hurcolom eddigi életem sok-sok felesleges, rossz emlékét idéző minden kacatját, és eltemetem örökre. A jövőben már „csak a szépre emlékezem”... Sokáig fenn maradtam, gyermekeimet e-mailban köszöntöttem, néztem és hallgattam a televíziót, hol Budapestre, hol a helyi adóra kapcsoltam. Kinéztem a folyosóra, a határon túli kis falu tűzijátékát figyeltem, majd a televíziót nézve, a budapesti tűzijátékban gyönyörködtem.

Csodálatos volt látni a főváros utcáin hullámzó, felszabadultan ünneplő tömeget.

Éjjel 2 óra volt, mikor lefeküdtem. Sokáig nem tudtam elaludni. Azon töprengtem: Mit hoz a jövő? – Reménykedem abban – ha számomra már nem is tartogat sokat – legalább gyermekeimnek, utódaimnak könnyebb, igazságosabb és szebb élet jusson osztályrészül. Azért fohászkodtam a Teremtőhöz, hogy végre békesség legyen „a vén Európán”, s mindenki megtalálja boldogulását.

GONDOLATOK ÜNNEP ALKALMÁVAL – MÁJUS 1¹¹

2004

NÉHÁNY ÓRA VÁLASZT EL, – és csatlakozunk Európához. Az egész ország ünnepléssel készül, – ki örömmel és várakozással (a derűlátók), ki fenntartással (a közömbösek), mások kétségbeeséssel (a negatív látókörűek), mondván, hogy az életük rosszabb lesz! Magam azok közé sorolom, akik örömmel várták ezt a napot, jóvátételnek érzem a sorstól, hogy újra Európához tartozhatunk. Mindig, minden porcikám tiltakozott ellene, mikor Kelet-Európáról beszélve, bennünket is oda soroltak... Kisiskolás koromban földrajz-órákon még úgy tanították nekünk, hogy Magyarország Közép-Európa része!

Csendes határmenti városunkban háromnapos programmal készültek, közösen az Ipoly túloldalán fekvő – korábban szervesen Balassagyarmathoz tartozó községgel; a most két települést Trianon szabdalta ketté. Én sosem éreztem a folyón túl lakókat idegeneknek, néha, amikor átjártunk, legtöbbször magyarul beszéltek velünk, és örültek, ha innen látogatókat kaptak. Hozzánk is sokan jöttek át, főleg a hét első, és az utolsó két napján.

Némelyikük szlovákul, de legtöbbször magyarul beszéltek, – sokuk velünk együtt várakozott a bank automatája előtt.

Mindig úgy éreztem, az emberek sosem haragudtak egymásra, szívesen látott vendégek voltak nálunk, s (kevés kivétellel) mi is, ha átléptünk a határt jelző Ipoly-hídon. Csupán a politika – némely politikus – szította az ellentétet, holott Trianonról nem mi döntöttünk, s hiába volt elfuserált döntés, nem lehetett rajta változtatni.

Ha visszaemlékszem, már kislányként – amikor főleg az Amerikai Egyesült Államok került szóba, vagy ha olvastam az amerikaiakról, – arra gondoltam, milyen jó lehet olyan helyen élni, ahol szövetséget alkot sok kisebb-nagyobb állam, átjárható határok vannak, ahol nem háborúznak egymással az emberek és békében él a különféle nyelvű, vallású és bőrszínű népesség...

Nem fért a fejembe, miért nincs így minálunk? Szigorú határőrizet, körülöttünk „ellenséges” népek, – országunktól elszakított magyarok... Most jött el az a pillanat, amikor már az embereket nem választják el szigorú őrizettel, vizsgálatokkal járó határok, békességgel járhatnak ismerősök-rokonok egymáshoz.

¹¹ Írásommal a BJAL által meghirdetett PRIMAVERA IRODALMI DÍJ pályázaton ELISMERŐ OKLEVÉL díjat nyertem el.

Milyen távolinak tűnt valamikor a Kétezredik év! Elhessegettem magamtól még a gondolatot is, mert gyerekfejjel el se tudtam képzelni, hogy azt az időt megélhetem. A tinédzserek már a harminc éves korú embereket „öregnek” tartják, – én is azt hittem, hogy a majdani gyermekeim – ha lesznek – arra az időre már ők is „megöregszenek”, talán már nem élünk...

Nemrég’, az ezredforduló idején hasonló gondolatok jutottak eszembe.

És íme, megengedte a Teremtő: élek, itt vagyok a huszadik században, és népes családom ellenére, magamban ünnepelek.

Csendben, egyedül ülök – gondolataimba merülve – és örülök az általam rég’ várt történelmi eseménynek, amikor lezárul egy korszak, hogy *május elsején csatlakozunk Európához!* Délelőtt, főzés közben örömkönnyeket hullattam, hogy ennek én is tanúja lettem. Most már nem leszünk egyedül, elhagyatva, bármi jön, erősek vagyunk, nagy közösséghez tarozunk!

A körülöttem élők is várakozással tekintenek a nagy nap elé. Jó, hogy a határ-közel városközpontban lakom.

Kinézek: a város utcáin zászlók lobognak, az emberek az alkalomhoz öltözve, csapatostól vonulnak az ünnepségek helyszínére. Azt hiszem, sokan érzik a nagy esemény jelentőségét. Én a nemzeti ünnepeken szokásos széles és hosszú nemzetiszínű szalaggal díszített, virágos erkélyemről nézem az eseményeket.

Egyetlen fájó pont árnyékolja be hangulatomat. Attilámat nem tudtam hazahozni, vele együtt elmehettem volna nézni a műsort. Vele, a kedvéért, átmehetnénk az addig „szigorúan” ellenőrzött határon, éjféltől már útlevél nélkül.

Örülök a határok megnyitásának, pedig én – sajnos, már nem sok hasznát veszem. Annyi előnyöm lehet belőle, hogy nem kell megújítanom az útlevelem, ha uniós országba óhajtok utazni. Lakásunkhoz még egy kilométerre sincs a szlovák határ, most olyan érzés, mintha ismét egyesülne a két ország. Remény van rá, hogy nemsokára megnyílik kelet felé a többi határ is. Istenem! Ha szüleim megérhették volna azt a nagy napot, hogy szülőföldjükre útlevél nélkül mehetnek... Anyukám a felvidéki Rozsnyó megyében, Apukám pedig az erdélyi Háromszék megyében élt gyermekkorában, akkor még a történelmi Nagy-Magyarországon!

Érzésem szerint hiába volt „rendszerváltás” – nekem nehezebb megélhetést hozott. De csak most érzem az igazi demokráciát, a rég’ várt szabadságot, mikor végre elértük, hogy (ismét) Európához tartozunk!

Szomorú valóság, hogy 15 éve – a nálunk rosszul indított rendszerváltás miatt a népesség nagyobb hányada fokozatosan elszegényedett. Egyéni véleményem, de azt hiszem, nem járok messze a valóságtól, hogy nem kellett volna szétverni mindent, ami a „szocializmusban” létesült, – azt is, ami jó volt.

Most ölünkbe pottyant a szabadság, a kapitalizmus, sokan pucéran, – s mit érünk vele? Miért kellett szétrombolni, a rosszul üzemelő termelőszövetkezetek mellett a hasznot hozókat, a kiválóan működő állami gazdaságokat, szinte az összes gyárat, üzemet, ahol az emberek megkeresték a napi betevő falatjukat, s mindenki élt, ahogyan, de nem munka nélkül...

„Nagyjaink” nem gondolták végig, hogy mindent jól előkészítve, lépésenként, csak lassan, fokozatosan változtassanak, s ne veszélyeztessék az emberek megélhetését.

S mi az eredménye? Saját példámat említem, de sajnos, nem vagyok egyedül. Fokozatosan csökkent az életnívónk, lassan minden addigi „luxusról” le kellett mondanunk.

Első fájó érzésem az volt, hogy az előregedett Wartburg gépkocsink használatát redukálni kellett (sajnos, arra gondolni se mertem, hogy valamikor le tudjam cserélni új kocsira). Leginkább Attiláért jártam vele, a többi utat nem győztem anyagilag fedezni, aztán az előző kormány „áldásos” munkája alatt végképp’ le kellett állítani, – kivontam a forgalomból. Pedig beteg gyermekem szállítása miatt nekem igazán nem luxus-szenvedélyem kielégítésére kellett.

Utána sorban lemondtam szinte mindenről – sokadmagammal együtt – a ruházkodásról is, mert hiába minden, én képtelen voltam a rongyos-butikból öltözködni, inkább alakítottam, szabtam-varrtam a régit és kötött holmival bővítettem ruhatáramat.

Ma már a háztartásban csupán „tűzoltó-felszerelésre” futja: a rezsi-kiadás annyira megnőtt, hogy a nyugdíjam 80%-át teszi ki; a maradék nem fedezi az ételmezés- és sok minden egyéb szükségletet.

Életemben egyetlen luxus a negyedévenként megvásárolt egy kötet, és havonta egy magazin előfizetése. Szabadidőmet a könyvtárból hozott könyvek olvasásával töltöm ki, na meg a fiam számítógépén írogatok. Kisebb-nagyobb műveket alkottam már rajta, de azok megjelentetésére, vagy arra, hogy egy-egy jó színházi darabot megnézzünk, netán’ üdülni mehessünk, már gondolni se lehet.

Mindennek ellenére panaszra se nyithatom a számát, mivel az átlagnál magasabb nyugdíjat „élvezek”.

S mit éreznek azok a fiatalok, akik nem tudnak elhelyezkedni, középkorúak, és nyugdíj előtt állók, akik munka nélkül maradtak... Élik reménytelen életüket, nélkülözve, boldogtalanul...

Miközben ilyen gondok cikáznak bennem, az ünnepre való tekintettel örömkönnyeimet nyelve, abban bízom, mégis jobb lesz ezután, ha nem is várhatunk azonnali fordulatot. Az igaz, nekem már nincs időm kívánni egy gondtalanabb életet, és mégis reménykedem, mivel az utóbbi két év alatt a horizonton derülni látszik a borús égbolt.

Mintha elkezdődött volna valami a jobb irány felé, mintha azokra is gondolnának, akik életkoruk miatt már nem tudnak magukon segíteni. Pedig most sem várom a sült galambot, hogy a számba repüljön, mert dolgozom, írok rendszeresen, mintha fizetnének érte... Vannak kész munkáim, de ki tudná a nyugdíjából fedezni a kiadás költségeit?

Azt viszont hallgatni sem szeretem, hogy *a mindenkori kormány* ellenzéke gúnyolódik, becsmérli azokat az intézkedéseket, amelyek valóban segítik a leszakadt rétegeket. Milyen jó lenne, ha inkább józanul átgondolva segítené és támogatná, a többség akaratából választott kormány kezdeményezéseit, ahelyett hogy bizalmatlanul, ellenségesen kezeli, s ezzel nehezíti, gátolja a munkáját.

A józan, higgadt, reális alapokon nyugvó ellenvéleményeket és javaslatokat szívesebben elfogadnák kormány-oldalon, mint az állandó gáncsoskodást, s úgy lehetne eredményes a munka, és hamarabb lábra állna az ország gazdasága. Ezzel lehetne elérni, hogy az eredmények a következő 4 év után könnyebbé tegyék a munkát a bársonyszékekben ülők részére, hiszen jobb pozícióból indulni nekik is könnyebb lesz, s mindaz mindnyájunknak jobb életet eredményezne.

A legjobban bántó a két tábor ellenséges viselkedése, hogy a rút politika valóban két részre szakította a nemzetet. Ez nem szólam, hanem szomorú valóság! Még a családokon belül is érezteti hatását. Kedves barátnőm épp’ a napokban arról panaszkodott (s nincs egyedül vele), hogy unokáit látogatva, már családi körben is mindig csak a politikára terelik a szót, s nem egyszer hangos vita kerekedik belőle. Annyi minden lenne, amiről beszélni lehetne, de folyton csak ez van, persze, a sajtó, a TV és rádió is mindig, mindenütt ezt harsogja...

Ismerősök között is jobb kerülni a politizálást, ha nem akar az ember magának ellenséget szerezni. A mostani agitátorok a jelenlegi helyzetért, a szegénységért, minden rosszért azokat okolják, akik nem arra a pártra szavaztak, amelyekre ők szerették volna. Pedig a választás legyen mindig az egyén számára magánügy, valóban szabad választás!

Valahogy egészen más világot élünk most. Elanyagiasodtak és elidegenedtek egymástól az emberek. Hol van a szeretet, a megértés? Eszembe jutott: ha a mai nyugdíjasok megöregszenek, gyengülnek, és segítségre szorulnak, vajon az ilyen gondolkodású gyermekek úgy fogják-e istápolni őket, mint annakidején mi a szüleinket?

Ilyen gondolatok közben néztem a televíziót. Nem volt kedvem kimenni a városba, pedig esténként a máskor csendes utcákon most nagy a nyüzsgés, rendezvényekre sietnek fiatalok-idősek. Nem volt kedvem az esőben egyedül járkálni, inkább a televízió gombját nyomkodva kerestem magamnak az ünnephez méltó műsort.

Ezeket a sorokat 2004. április 30-án, 21 órakor vettem papírra.

Kis városunk határváros, melyet a hírhedt Trianoni békediktátum szakított ketté, az Ipoly folyón túl maradt egy darabkája, Szlovákgyarmat.

Remélni lehet, hogy a néhol fellelhető ellentéteket a szlovákok és magyarok között az Unióhoz való csatlakozás feloldja. Talán ezután már békességben, testvériesen élhetnek a tőlünk elszakadt magyarokkal, és rokonok-barátok könnyen átjárhatnak a korábban szigorúan őrzött országhatáron.

A határok átrajzolása idején megszüntetett vonatszerelvény tegnap első útjára indult Losoncra, amely ismét összekötő kapocs lehet. Városunk az uniós csatlakozást együtt ünnepelte a folyón túli kis községgel.

A délutáni órákban a magyar határ előtti területen közös műsor volt. A túloldalon közös éjféli misére együtt vonulnak az Ipoly mindkét oldalán élők. A folyó és híd eddig elválasztotta, most már összeköti az embereket.

Jó érzés volt látni, hogy mikor éjfél ütött az óra, s megkondultak a harangok, átvágták a nemzeti szín szalagokat, ezzel szabaddá téve a határt, s kezet fogtak, örömmel ölelgették egymást magyarok-szlovákok. A helyi TV-ben néztem az eseményeket, s annyira megihatott, mikor a lelkes tömeg együtt énekelte a két nemzet himnuszát, majd pezsgősüvegek durrogtak, azzal köszöntötték a csatlakozást. Egyedül voltam, – egyedül ünnepeltem, de együtt örültem az ünneplőkkel, csak a himnuszokat hallva könnyeztem.

Igen, magamban ünnepelek, mégsem akarok szomorúan átlépni az Európai Unióba! El kell felejteni minden rosszat, – én csak a jót, a kellemes emléket akarom magammal vinni! Én is azt teszem, mint a fővárosiak; gondolatban az Erzsébet-téri nagy gödörbe hurcolom eddigi életem sok-sok felesleges, rossz emlékét idéző minden kacatját, és eltemetem örökre. A jövőben már „csak a szépre emlékezem”...

Sokáig fenn voltam, gyermekeimet e-mailban köszöntöttem, néztem és hallgattam a televíziót, hol Budapestre, hol a helyi adóra kapcsoltam. Kinéztem a folyosóra, a határon túli kis falu tűzijátékát figyeltem, majd a televíziót nézve, a budapesti tűzijátékban gyönyörködtem. Csodálatos volt látni a főváros utcáin hullámozó, felszabadultan ünneplő tömeget.

Éjjel 2 óra volt, mikor lefeküdtem. Sokáig nem tudtam elaludni. Azon töprengtem: mit hoz a jövő? – Én reménykedem abban – ha számomra már nem is tartogat sokat – legalább gyermekeimnek, utódaimnak könnyebb, igazságosabb és szebb élet jusson osztályrészül. Azért fohászkodtam a Teremtőhöz, hogy végre békesség legyen „a vén Európán”, s mindenki megtalálja boldogulását.

GYERMEKKORI EMLÉKKÉPEK- REGÉNYRÉSZLET¹²

Bicikli

NYURGA KISLÁNY VOLTAM, lehettem már nyolc éves, mikor apukám kerékpárján biciklizni tanultam. Akkor a faluban még csak neki volt kerékpárja, ezért nagy feltűnést keltettem vele. Fiútestvéreim már úgy-ahogy hajtották a gépet, csak én nem mertem ráülni.

Hosszú lábaim voltak, egyszer én is megpróbáltam. Nemsokára ha fölsegítettek rá, már tudtam rajta tekerni a pedálokat; természetesen az ülésre felülni egyedül még nem tudtam, ahhoz segítség kellett, hogy a magas vázon áttéve a lábam, állva hajtsam a két pedált. De ha elindultam, hajtottam rendesen, de a megállással sem boldogultam egyedül.

Egy késői nyári délután (segítséggel) rápattantam a biciklire és elindultam csak úgy, cél nélkül a nagyvilágba. Kikanyarodtam az udvarunkból, le a faluba, onnan irány az egyetlen, faluból kivezető útra. Én csak hajtottam, nagy lihegve sikerült feljutnom a dombra, az Ebhát-tetőre. Nemsokára ott vagyok Nagybárcány határában. Nem kanyarodtam a falu felé, hanem balra fordulva haladtam tovább, az elágazásnál sem Sámsonháza irányába, hanem ott is balra tartottam.

¹² Írásommal az Ezüst toll Pályázaton Emléklapot nyertem – 2005.03.04.

Most már volt egy kitűzött célom: átbiciklizem Lucfalvára, meglátogatni barátnőmet, Piroskát. Az út csak rémlett előttem, hiszen talán egyszer voltunk arrafelé, kocsival. Máskor gyalog szoktunk átrándulni, a hegyen keresztül, mert arra csak egy rövid sétaút az egész.

Csak mentem, hajtottam, az alig ismert úton, míg valóban elértem célomat, és bekanyarodtam a Paplak udvarára.

Mivel leszállni nem tudok a kerékpárról, elkezdtem jó messziről csengetni, hogy észrevegyék jöttömet. Kiszaladtak az udvarra, élém. Ekkorra már nem haladtam gyorsan, mert partra kellett fölhajtanom. Arra kértem őket, fogják meg a biciklit, hogy leszállhassak róla. Nagyot néztek, mert már szürkület volt. El se tudták képzelni, mit keresek én itt ilyenkor, egyedül. Mondtam, hogy csak elindultam, s mivel nem tudok föl- és leszállni, hát idejöttem, és ha segítenek fölszállni rá, hamarosan visszaindulok, de előbb pihennék egy kicsit.

Abban az időben nem volt telefon, hogy csak úgy, odaszóljanak a szüleimnek, hogy hol vagyok, nem volt más mód, mint az, hogy hazamenjek. Kaptam egy jó uzsonnát, aztán fölültettek a biciklire, s ugyanúgy, ahogy jöttem, hajtottam a pedálokat hazafelé. Az úton már kezdtem félni, mert sötétedett. Siettem haza, tudtam, nem fognak megdicsérni a kirándulásomért. Ők csak annyit tudtak, hogy a testvéreim fölültettek a biciklire. Szerencsém volt, mert minden baj nélkül hazaérkeztem. Annak biztosan örültek, hogy épségben látnak, de alaposan megleckéztettek, hogy szó nélkül, ilyen hosszú útra egyedül elmerészkedtem. Ezt követően már csak arra törekedtem, hogy megtanuljak leszállni a kerékpárról.

Barangolások a környéken. Ebben az időben szüleinken kívül családunk minden tagja – szanaszét tanult középiskolában, csak vakációkban találkoztunk. Ilyenkor nagy beszélgetések, élménybeszámolók folytak. Barangoltunk az erdőben, kirándulásokat szerveztünk barátainkkal. Minden forrást, bokrot ismertünk a vidéken. Akkor senkitől nem kellett félnünk, nyugodtan kószálhattunk, senki nem bántott bennünket.

Bármikor kaphatók voltunk rá, hogy valamilyen ürüggyel (vagy szülői megbízatásra) „átsétáljunk” Sámsonházára, postára vagy üzletbe. Mi volt nekünk öt kilométer oda és ugyanannyi vissza? Nem takarékoskodtunk a járkálással, nem számítottak hegyek, emelkedők. Már szokásunkká vált, hogy hazafelé kerülőutat választunk.

A falu szövetkezeti boltjában – a kapott zsebpénzből – pékkenyeret vagy kiflit, hozzá hentes-kolbászt vásároltunk. Nekünk mindkettő különlegesség, mert otthon házilag sült kenyert és házikolbászt ettünk. Uzsonnával fölszerelve – megbízatásunk teljesítése után – nem az egyenes úton, a várhegy mellett elhaladva mentünk hazafelé, hanem útirányt váltva, képesek voltunk megmászni a meredek hegyet. Szájhagyomány szerint valamikor rablólovagvár volt a hegy tetején.

A tetőn megpihelve, a szép kilátásban gyönyörködve fogyasztottuk el elemózsiánkat. Utána nyaktörő utakon, a hegy másik oldalán leereszkedve – sokszor nadrágfékkel – folytattuk utunkat hazafelé. Meleg időben az út melletti kis patakban lehűtöttük magunkat, vagy a réten sorakozó kenderáztató tavak mellett kígyókat-békákat lestünk még egy kis ideig.

Szomszédunkban jó módú család lakott: Idős nagymama, Rozi néni urával, Pista bácsival, velük élt a nős, középkorú fiúgyermekük, szintén Pista bácsi, a feleségével, Örszi nénivel és azok két gyermeke: Erzsi és Jóska.

Örszi nénit a szomszédos faluból, Nagybárkányból hozta ide az „ember” (így hívják a férjet, általában a férfit). Rendes, dolgos, mélyen vallásos emberek voltak mindnyájan. Hosszan elnyúló házban éltek, amely a végén L-alakot formálva istállóban, pajtában, fészerben folytatódott. A lakóházat oldalt és elől döngölt, mázolt pad (folyosó) borította. Bejárata a konyhába vezetett. Jobbra volt (virágoskertre néző ablakokkal) az ún. „tisztaszoba”, amelyet alig használtak.

A szobában tornyosodott a szépen feldíszített, gondos kezek által hímzett terítőkkal takart, hatalmas, tiszta pehellyel- és tollal degeszre tömött párnákkal, dunyhákkal feldúcolt, faragott nyoszolya (ágy).

A szoba másik sarkában, háromszögben sötét színű, faragott lóca foglalta el a helyet, előtte hatalmas, nehéz asztallal. A berendezést képezte még néhány karosszék, egy festett tulipános láda, egy almárium, tetején kis állótükör, gyertyák, apró tárgyak, csecse-becsék, fényképek, általában a szülők esküvői képe, az apa vagy fiútestvér katonaképe. A falon feszület, néhány szentkép – Jézusszíve, Mária Kisjézussal.

Abban az időben az eldugott kis falvakban, mint ez a település, nem olyanok voltak a lakásviszonyok, mint mostanában. Ugyanis akkor a „szarval” mázolt padlót házilag szótt, színes rongyszőnyeg borította. (Elnézést a kifejezésért, de így hívták azt az anyagot, amelyet a temető mellől hordott agyagos, „apokához” – {agyag} kötőanyagként tehéntrágyát kevertek. Ezzel mázolták a ház előtti „padot”, a konyhát, kamrát, néhol még a szobát is.

A gazdagabb családok, így Luczáék is, a szobát már fapadlóval borították, de ők is házilag, rongycsíkokból szótt pokrócokat terítettek rá. A lakás berendezése szerény, a legtöbb ház alacsony, kicsi ablakkal.

Náluk is csak díszül szolgált a szoba, inkább csak a fiókos-szekrényben elhelyezett női ruhák tárolására szolgált, mert a ház asszonya és a nagylány a konyhában, tömött szalmazsákkal ellátott ágyban aludt egymás mellett, mivel a szoba fűthetetlen, abban az időben nem volt benne kályha.

Az volt a szokás, hogy az „öregék” (nagyszülők) kiszorultak a „komrába” (kamra), a gazda a nagyobb „legényekkel” a fészerben vagy az istállóban aludt az ott összetákolt dikón, ők egyúttal vigyáztak az állatokra és a hatalmas portára.

Utca felől mindenütt gondozott virágoskert volt, amiben a sok tarka virág mellett nem hiányozhatott a rozmaring, fodormenta, „bazzalyicska-borsika” és egyéb illatos növény. Az udvarban épült még egy kiskonyha, külön kicsi épületben, nyáron itt főztek-sütöttek. Távolabb körben baromfi- és sertésólak helyezkedtek el, na meg elkülönítve, de szabadon a hatalmas „ganaly-rakás” (trágyadomb) terpeszkedett, amelyet kezdetben legtöbb helyen WC-ként is használtak.

Messze, az udvar legtávolabbi részén egy ásott, kövekkel kirakott kerek-kút állt (de a faluban leginkább gémeskút adta a vizet). Mellette nyílt egy kiskapu, ahonnan mi és a szomszédaink is bejártunk, ki-ki a maga veteményes- és gyümölcsöskertjébe. A kertek mellett volt a szomszédék szérűskertje, nagy széna- és szalma-kazlakkal. Itt történt a gabona betakarítása után a cséplés, eleinte még az ún. „tüzesgépekkel” (szén- vagy fatüzelésű alkalmatosság). Mikor az megjelent a falu határában, olyan eseménynek számított, hogy a gyerekek csapatostul eléje mentek az Ebhát-tetőig, hogy hazakísérjék.

A nagy porta közepén hatalmas gazdasági udvar terpeszkedett, ahol szabadon futkároztak a csirkék, tyúkok, libák és kacsák. Minden háznál sok macskát tartottak, ők a hajnali és szürkületi fejeskor ott sorakoztak a gazdasszony körül, hogy a friss tejből részesüljenek. Különben a táplálékszerzés ügyességükre hagyatkozott, ráérték éjjel-nappal a szérűs-kertben az egereket hajkurászni. Minden háznál kutyák őrizték a portát. A nagy udvaron keresztül vezették át az istállóból hajnalban és estefelé a teheneket, lovakat – a kút mellett felállított hosszú vályúhoz – itatásra. Minden istállóban rengeteg házinyulat tartottak, ott futkároztak az emberek és állatok lábainál.

A szomszédék házának tűzfala érintkezett az iskolaudvarral, amely kicsit megemelve épült az egyenetlen, emelkedő talajszint miatt. A házukat övező „padhoz” (folyosó) másfél méteres kis létrát állítottunk, azon közlekedtünk hozzájuk és udvarukon áthaladva, a kertünkbe. Ők pedig az út lerövidítése céljából erre, az iskolaudvart érintve jártak a falu felé. Ugyanis az előttünk levő utca, az út kövezetlen, ezért esős időben járhatatlan volt a nagy sár miatt.

Játszópajtás. Luczáék lánya két évvel idősebb volt nálam, így két osztállyal felettem járt az iskolába, mégis nagyon összebarátkoztunk. Hol nálunk, hol náluk vagy a kertben, szérűben együtt játszottunk, babáztunk, tanultunk, kézimunkáztunk, később együtt suttoztuk el titkainkat egymásnak.

Gyakran tanúja voltam, hogy készítik, öltöztetik nagy gonddal vásár- és ünnepi reggelenként a templomba menet előtt. Neki is gyönyörű, hosszú haja volt, szőke, mint az enyém. Gondosan átfésülték, felül simára, hátul összefogva, hármas fonással fonták egy vastag copfba, alul pedig nagy, a ruházathoz illő színű, széles pántlikából (szalag) masnit kötöttek. Csinos, magas, kék szemű lány volt.

Nem zavart bennünket az a másság, hogy őt így, engem pedig városi divat szerint fésültek és öltöztettek. Sok érdekes dolognak lettem tanúja azáltal, hogy teljes mélységében megismerhettem a falusiak életét.

Szép volt a falusi viselet. Fél lábszárig érő rakott-szoknyában jártak asszonyok, lányok, különféle alkalomra mindig másra váltották. Többféle szövetből, brokátból, selyemből vagy kartonból készültek a ruhák.

Volt belőle egyszínű, színes, virágos (minden színes volt rajtuk, egymáshoz illő, de nem tarka). A blúz hozzáillő, ugyanabból az anyagból készült, vagy más színű, de mindig a színhez megfelelő volt.

A felső rakott-szoknya alatt legalább 3-4 „slingelt”, keményített fehér alsószoknyát hordtak. Legfelülre kötényt kötöttek, amelyet körben slingeléssel, csipkével, vagy hímzéssel díszítettek.

Vasárnap „kiöltöztek” a templomba, „ünneplőbe”, délután a „létániára” (litánia) megint másik ruha illet, sétálni ismét átöltöztek, aztán karjukat összefonva, külön a kicsik, külön az „eladó lányok” (lányok) járták a falut, le-föl sétálva az úton, hangosan énekelve, míg az asszonyok a ház előtti „padon” ülve (lóca) beszélgettek, figyelték a lányokat. Külön meg kellett tanulniuk járkálni a sok szoknyában, csípőtől lefelé – mint egy-egy harang – ringott a szoknyájuk.

Amikor karonfogva egymás mellett járták a falu főutcáját, külön látványosságnak számított, ahogy egyszerre hullámozott, ringott csípőjükön a sok szép színes rakott-szoknya. Szerintem nem tréfa az a mondás a népviseletet hordó lányokról, amely így szól: „*Éccsanyám, indíjja el a faromot*” (mert a sok szoknyát a kezdő lépéseknél be kell állítani, hogy a csípőjükön ütemesen ringjon járkálás közben)!

Kirándulások. Szüleim ideköltözésük óta baráti viszonyban voltak a közeli falu evangélikus papék családjával. Ott két, velünk közel egykorú lány és fiú élt, mi négyen voltunk testvérek, én egyedül lány a három fiútestvérem között.

Gyakran összejött a két család, de nemcsak otthon, hanem jó időben, a szabadban is találkoztunk. A két falu közti kis dombon levő erdőbe jártunk kirándulni. Itt ugyan nem volt forrás, ezért nagy csörgős-korsóban vittük a vizet, a felnőttek pedig egy-egy üveg bor mellett beszélgettek.

Legtöbbször szalonnát sütöttünk nyárson, amit mi gyerekek nagyon szerettünk. Nyári délutánokként kellemesen éreztük magunkat a terebélyes bükk- és cserfák árnyékában. Barangoltunk a fák között, tavaszon szamócát szedve, máskor békákat, gyíkokat lesve, ősszel a fákról lehulló makkot gyűjtve.

Minden nyáron legalább egyszer a Gyertyánkúthoz mentünk egész napos kirándulásra. Ez kicsit messzebbre esett, mint a dombtetői kirándulóhelyünk, de nagyon szép a környéke és kitűnő forrása volt. Ilyenkor az egész falun keresztül kellett haladnunk. A kis haranglábnál kétfelé ágazik el az út, mi a jobboldali utca felé mentünk.

A falu vége felé, egy gazdag család háza állt. A Keletnek néző nyitott padon (folyosón) összeeszkábált ágyon mindig egy nagybeteg (TBC-s) ember feküdt, már messzire hangzott, hogy köhög ki a tüdejét. Csont-sovány, meggömbült teste és halálsápadt arca megrendített bennünket. Megilletődve, csendben haladtunk el a ház előtt.

A faluból kiérve, nemsokára ott voltunk a kis dombon elterülő temetőnél. Az út mellett a partot már lekoptatták az emberek, mert innen hordták haza az agyagos földet, amit apokának hívták. Ezt használták mázolásra, és házak, melléképületek vakolásához malternak (habarcs) is. Ezért aztán a függőlegesen egyenesre koptatott talajból itt-ott emberi csontmaradványok lógtak ki.

Mi félszemmél mertünk odanézni, és mindig megilletődve, csendben haladtunk el a falu kis temetője mellett.

Szellemek. Erre járva eszembe jutottak azok az esték, mikor valamelyik szomszédban csak a tűzhely világossága mellett hallgattuk a *szellemtörténeteket*, a hazajáró lelkekről, lidércekről szóló falusi meséket. A bíró lánya: Berta előszeretettel mesélt a „tüzes szekérről”, amelyben a holtak visszajárnak, és pont éjfélkor végigszáguldanak a falu utcáin, közben a szekérről szikraeső hullik szerteszét, s jaj, annak, akit elért egy szikrája! Egyik kedvenc mondókájuk egy szerelmespárról szólt, aki elvesztette párját, az is visszajárt élő szerelméhez. A falusiak így énekelték meg az esetet:

„*Jaj, de szépen süit a hold, ballag egy eleven, meg egy holt. Félsz-e rózsám? Nem félek én, mert velem az Isten, meg te!*” – És mindig akadt a mesélők vagy a hallgatóság között, aki ezeket látta, hallotta.

Kukoricafosztás. Őszön mindig nagy sürgés-forgás van a falvakon. Szorgos gazdák az egész háznéppel együtt betakarítják a termést.

A nyári aratás után a földeken talán a legnagyobb munka a burgonya betakarítása és a kukorica törése, majd hazaszállítása. De még ezzel sincs vége a teendőknél, mert otthon előbb csak nagy halomba rakják, utána sietni kell, minél előbb megszabadítani a fölösleges hánctól, hogy szárítani lehessen.

Aki nem eléggé gondos, bizony rosszul jár, mert a kissé nedves kukoricacsövek befüllednek, ha időben nem végzik el a munkát. Ezért aztán megszervezik a kukorica-fosztást az erre alkalmas borús, esős időre, amikor a többi sürgős őszi munkát a földeken szüneteltetni kell. Ilyenkor a lányok-legények, a család apraja-nagyja összegyűlik egy-egy gazda pajtájában.

Sötétedéskor petróleumlámpa hangulatos félhomályában folyik a fosztás. Lehántják a csövekről a fölösleges rétegeket, a hosszabb háncsokból (csuhéj) annyit hagynak a csövön, hogy párba lehessen kötni. Utána kirakják szárítani a ház teljes hosszában elnyúló folyosón e célra felszerelt rudakra (nagyobb gazdák külön szárítóba). Őszön, a házakon körbefutó folyosókat a száradó kukoricacsövek, meg az erős-paprikafüzérek díszítik.

A kukoricafosztás ugyanolyan ünnepélyesen zajlott le, mint télen a tollfosztás, mert munka közben mindnyájan, a család valamennyi tagja, meg a szomszédok, ismerősök jól szórakoztak, adomákat, történeteket meséltek, daloltak munka közben. Ilyen alkalommal hallottam egy „fűzfapoéta” által költött dalt, ami egy közeli faluban (Nógrádmegyerben) történt tragédiát mesélt el. Egy szerelmi féltékenységből elkövetett gyilkosságról szól, ami abban az időben megrázta a környéket (úgy írom olyan szavakkal, ahogy hallottam):

Ki hallotta, hogy Megyerben mi történt,
A szép Babindalyi Tercsit megölték.
A szép Tercsit kihítták az erdőbe,
Elevenen temették be a földbe.
A szép Tercsit öltöztetik fehérbe,
Domonkost meg kísérik a börtönbe.
Domonkos meg levelet ír anyjának
Fehér párnát kúggyön feje-allyának.
De az anyja azt válaszolta rája:
Bús könnyeid legyen a „fejed-allya”...
Jaj, istenem! Hogy lehet ilyen anya,
Kinek nem kell a maga-szült fia.

Lehet, hogy hiányos a leírás, de ilyen távlatban csak ennyire tudtam visszaemlékezni.

Még ma is fülemben cseng a dal szövege és dallama, amint fosztás közben szomorú hangon éneklik a megható történetet... Máskor adomákat mesélnek, tréfálkoznak, gyakran ilyen alkalmakkor szövődnek titkos szerelmek a lányok-legények között.

Kukoricafosztáskor és a téli tollfosztáskor a háziasszony nagylányával vagy a menyecskével együtt csemegét készít a friss, télen a morzsolt-szárított, kukoricából a vendégeknek. A főtt kukoricát melegen nagy tálakban, darált mákkal és cukorral bőven megszórva kínálják körbe. Az „emberek” (házigazda és a legények) pálinkás és borosüvegeket indítanak körbe, amitől a hangulat egyre emelkedik, s a dallamok messze szállnak a csendes falusi éjszakában...

** **

Gyerekek, talált kutya, meg Elekes

Életkép Finta Kata emlékeiből

A fürdőszoba ablakán kiláttunk oda, ahol – az épülettől kicsit távolabb – tüzelőtároló kamrák sorakoztak. A házban több család lakott, elég sok gyerek gyűlt össze az udvaron. Voltak kisebbek, nagyobbak, fiúk és lányok. A tágas helyen együtt játszottak, néha összevesztek. Egyszer egy csapat gyerek egy jól megtermett, németjuhász kóbor kutyaival vonult be az udvarba. Szelíd állat volt, biztosan hozzászokott a gyerekekhez, mert játszottak vele, lovagoltak rajta, mindent békésen elűrt.

Egyszer nagy kutyaugatásra lettem figyelmes. Kinéztem az ablakon. Mit látnak szemeim? Az egyik kamra ajtaja félig nyitva, s ott állt behúzódom Elekes bácsi, kezében baltával hadonászott a kutya felé, amivel még jobban bosszantotta az állatot. Nem mert kijönni, – de jobban is tette, mert az állat jogosan védte magát a felfegyverzett embertől. Csak ugatott, csaholt, ellenfelét nem engedte kijönni, ezzel is a világ tudtára adta, hogy védekezik.

A gyerekek félkört alkotva figyelték az eseményt, csodálkoztak, hogy a szelíd állat milyen dühösen viselkedik; némelyikük kárörvendőn kuncogott, mert Elekes bácsi nemegyszer már őket megkergette.

Nem akart elülni a zaj, ezért kicsit később az ablakból kértem a gyerekeket, hívják el onnan a kutyát, hogy kiszabadulhasson Elekes bácsi. Két gyerek elindult, szelíden elterelték az állatot, a fogságból szabadult szomszéd pedig gyorsan otthagya a csatateret.

Ilyen volt a mi időszomszédunk. Se a gyerekekkel, sem az állatokkal nem tudott bántani.

GYERMEKKOROMBAN

AZ ISKOLAÉPÜLET melletti tanítói lakásában laktunk. Reggelenként figyeltem, ahogy sorban érkeznek a gyerekek az iskolába. Hónuk alatt, egy kis vászonzsákban hozták a könyveiket, kisebbek a palatáblát. Nekem még iskoláskorom előtt volt egy palatáblám, azon gyakoroltam, utánoztam a betűket. Igyekeztem szép félkörökben rajzolni a csodálatos írást, ami akkor számomra varázslásnak hatott. Örültem, amikor a könyvespolcra leemelve a nagy képes, színes könyveket, ismerős betűket fedezhettem fel bennük.

Egyszeregy. – Amikor az iskolába érve összegyűltek a gyerekek, kórusban, hangosan kezdték mondani az egyszeregyet. Az akkor már hat osztályt magába foglaló egyetlen tanteremben zengett a gyerekek kórusa, amint a bűvös számokat skandálják.

A kicsik a nagyokkal együtt mondták, bár nem értették, mégis fülükbe csengett, s azon keresztül berögzült a buksi fejükben. Először fölfelé: egyszer egy az egy, kétszer egy kettő... tízszer tíz az száz, majd visszafelé: száz az tízszer tíz, kilencven az kilencszer tíz stb. oda és vissza! Apám mindig azt mondta nekik, hogy ezt úgy kell tudni mindenkinek, mint a Miatyánkot.

A tanítás mindig a magyar imádsággal kezdődött:

„Hiszek egy Istenben
Hiszek egy hazában
Hiszek egy isteni örök igazságban
Hiszek Magyarország feltámadásában
Amen”.

Mindezt ott hallgattam az iskola folyosóján, a tanterem ablakai alatt. Érdeklődéssel figyeltem, ami odabent történt. Később, amikor csak tehettem, besomfordáltam a terembe, ahol folyt a tanítás, elbújtam valahol és figyeltem, mi történik órák alatt.

Legjobban szerettem, amikor apám földrajzot tanított. Nagyon érdekelték a magyarázatai. A nagy kiterített térképeken bemutatta az ország folyóit, hegyeit, elmagyarázta, hol vannak a városok, az országban hány vármegye van. Sok érdekes, számomra csodálatos dolog észrevétlenül, örökre fészkelődött be agyam tekervényeibe. Mindig Nagy-Magyarországról hallottam kisgyermek koromban.

Amikor a gyerekek órák közti szünetekben elhagyták a tantermet, odamentem a térképhez és figyeltem a kék vonalakkal ábrázolt, kanyargós folyókat, a barna hegyvonulatokat. Csodáltam, hogy betűzik a gyerekek a színes olvasókönyvből a szöveget. A kis nebulók az első év végén valamennyien folyékonyan olvastak bármilyen szöveget. A gyerekek nem árultak el engem, ha ott láttak bujkálni a padok között.

Földrengés. – Korareggel van, vasárnap. Rajtam kívül még senki nem ébredt föl. Most kel a nap, sugarai bearanyozzák a szobát, ahol elmélázva figyeltem a szép reggelt. A nyitott ablakon át egy fecskepár repült be, ott köröztek a fejem fölött. Csicseregnek, meg-megkerülik a szoba mennyezetének közepére erősített, szépen megmunkált, aranyozott, fehérburás függő petróleumlámpát.

Kis neszre figyeltem. Mi ez? Egyszer csak látom, hogy a lámpa ide-oda leng. Jól látnak szemeim? Igen. Kicsit mintha megmozdultak volna a bútorok, az éjjeliszekrényen tartott apró tárgyak: gyertyatartó, fényképtartó is összezőrdült. Mindez néhány percig tarthatott. Nem képzelődés! Egy kisebbfajta *földrengés* volt.

Szüleim is fölébredtek a szokatlan neszre. Hálósobájuk az enyémtől alkóvvval volt elválasztva, melynek nyílását egy nagy, nehéz, sötét bársonyfüggöny foglalta el. Anyukám átszaladt hozzám. Nem tartott sokáig az egész rendkívüli eset, így nem volt idő megijedni! Átmentem a hálósobájukba, odabújtam anyám mellé. Olyan jó volt hozzábújni, közelsége mindig biztonságot árasztott bennem.

Ilyenkor szokott nekem mesélni, s kérdéseimre válaszolni. Még igen kicsi voltam akkor. Megkérdeztem tőle: hol voltam azelőtt, mielőtt megszülettem? Az volt a válasza: – bár nem egészen értettem: – a Jordán vizében fürödtél, ahol nagyon jól érezted magad. Ez engem megnyugtatót.

Az éjjeliszekrény fölött egy bekeretezett fénykép volt, amely őt ábrázolta szép ruhában, fején hatalmas fehér kalappal. A menyasszonyi képe. Mosolya máig elkísér. Örök róla egy másik kedves régi képet is. Ott elegáns kosztümben, akkori divatnak megfelelő kalappal a fején kedvesen mosolyog a fényképezőgép lencséjébe. Ezt a képet most velem szemben, a számítógépem polcán őrzöm, ha feltekintek, mindig látom.

Anyukám mesélte nekem, – de halványan magam is ködösen vissza tudom idézni a kiskori éjszakai sétáimat. Szüleim hálósobája melletti helyiségben aludtam. Nem is egyszer megtörtént, hogy álmomban fölkeltem, szépen megágyaztam magamnak a földön, aztán reggel fölébredve csodálkoztam, hogy kerültem oda. Máskor fölkeltem, kezembe fogtam a párnámat, és átsétáltam a nappali szobába, s ott a nyitott ablak felé igyekeztem. Félő volt elképzelni, mit akarok tenni álmomban, mert ott az ablakok emeletnyi magasságban voltak. Anyukám akkor nagyon megijedt. Egyszerűen: „*holdkóros*” voltam, de szerencsére idővel kinőttem belőle.

Gyermekkoromban szerettem egyedül maradni, ilyenkor *gyakran elmélkedtem*. Talán még nyolc éves sem lehettem, emlékszem, hogy ott ültem a hatalmas, háromszárnyú tükör előtt, bámultam saját arcomásomat. Azon törtem a fejem, hogy valahol él egy ugyanolyan lány, mint én, talán őt is Finta Katónak hívják. Neki is vannak babái, játéakai, mint nekem. Milyen jó lenne találkozni vele... S vajon látom-e valaha?

Ezek a gondolatok később ismétlődtek bennem. Talán arra vágyódtam, hogy a három fiútestvérem mellé jó lenne még egy kislány. Egy lány mégis csak más, mint a fiúk...

Pedig mi négyen nem unatkoztunk, jókat játszottunk együtt, szórakoztattuk egymást. Hányszor csatangoltuk be a környéket, az erdőket, mezőt. Sőt, Pityu bátyámmal babáztunk is. Ezért aztán egy karácsonyra ő is kapott egy fiú-babát, amit a szomszéd menyecske férjéről *Kanyó-babának* neveztünk el; ugyanis éppen olyan nagy, horgas-orra volt, mint neki. Jó időben kivittük a babákat a kertbe, ott öltöztettük, játszottunk együtt.

Tűz van! – Az éjjeli csendet a faluban egyszerre harangzúgás veri föl. Mindenki kiugrik az ágyból. Mi, gyerekek is felriadtunk. Mi lehet az? Az ebédlőszoba ablakához siettünk, mert onnan erős világosság szűrődött be a szobába. Nem messze, az úton túli szérűben lángok nyúltak az Égbe.

A közelben lakók vödrökkel fölszerelve rohannak a szérű felé. A falu kis szertárából az önkéntes tűzoltók az akkori egyszerű felszerelésüket vontatva, szintén sietnek a helyszínre. A nagygazdaság és a szomszédos házak kerekess- vagy gémes-kútjaiból sietve húzzák, merítik a vizet. Az egész falu felnőtt lakossága tudja ilyenkor, mi a teendő. Minden kútnál felsorakozik egy-egy csapat.

Férfiak, asszonyok és a nagyobb gyermekek sorba állva kézről-kézre adják a vödröket, a tűzoltók pedig locsolják, öntözik a tűzcsóvakat. Sietni kell, mert sok kazal sorakozik a nagy szérűskertben, nem messze állnak a gazdasági épületek, az istálló is, nehogy átkapjon a tűz máshová, mert óriási kárt okozna. Az istállóból már kivezették a megriadt állatokat a falu messzebb eső részére.

Ruhát kaptunk magunkra, kimentünk az udvar végébe, hogy közelebbről figyeljük a nagy eseményt. Néztük a veszélyes tűzijátékot, amely nappali fénnel világította be a keleti égboltot és az egész környéket.

Másnap átmentünk megnézni a tűz nyomait. Két hatalmas szalmakazal lett a lángok martaléka. Mindenütt füst és hamu... a gazda a szomszédok segítségével igyekszik eltakarítani a tűzvész maradványait.

Hallgattuk az embereket, akik egymás közt úgy értékelték az esetet: Igaz, kár az elégett szalmáért, de hála a gyors és szorgos munkának, na meg annak, hogy szélcsend volt, nem terjedtek tovább a lángok, mert nem messze a porták, házak, sűrűn épültek egymás mellé, jobban, mint itt, a faluvégén, veszélyezve lettek volna.

Kukoricafosztás. – Őszön mindig nagy sürgés-forgás van a falvakban. Szorgos gazdák az egész háznéppel együtt betakarítják a termést. A nyári aratás után talán a legnagyobb munka a földeken a burgonya betakarítása és a kukorica törése, majd annak hazaszállítása. De még ezzel sincs vége a teendőknél, mert otthon előbb csak nagy halomba rakják, utána sietni kell, hogy minél előbb megszabadítsák a felesleges hánctól, hogy szárítani lehessen. Aki nem eléggé gondos, bizony rosszul jár, mert a kissé még nedves kukoricacsövek befüllednek, ha nem időben cselekszenek.

Ezért minél hamarabb megszervezik a kukorica-fosztást az erre alkalmas borús, esős időben, mikor a többi sürgős őszi munkát a földeken szüneteltetni kell.

Ilyenkor a lányok-legények, de a család idősebb tagjai is összejönnek és egy-egy gazda pajtájában (fészerben) végzik ezt a feladatot. Sötétedéskor petróleumlámpa hangulatos félhomályában folyik a fosztás.

Lehántják a csövekről a felesleges rétegeket, a hosszabb háncsokból (csuhéj) annyit hagynak a csövön, hogy párba lehessen kötözni. Utána kirakják (nagyobb gazdánál külön szárítóba), a hosszú folyosókon e célra felszerelt rudakra, szárítani.

A kukoricafosztás ugyanolyan ünnepélyes munka volt a falvakban, mint télen a tollfosztás, mert munka mellett mindnyájan, a család apraja-nagyja, meg a szomszédok, ismerősök jól szórakoztak, adomákat, történeteket meséltek, daloltak. Ilyen alkalommal hallottam egy „fűzfapoéta” által költött dalt, amely egy közeli faluban történt tragédiát meséli el:

Ki hallotta, hogy Megyerben mi történt (Nógrádmegyer),
A szép Babindalyi Tercsit megölték.
A szép Tercsit kihítták az erdőbe,
Elevenen temették be a földbe.
A szép Tercsit öltöztetik fehérbe,
Domonkost meg kísérik a börtönbe.
Domonkos meg levelet ír annyának
Fehér párnát kűggyön felye-allyának.
De az anyja azt válaszolja rája
Bús könnyeid legyen a fejed-allya...
Jaj, istenem! Hogy lehet ilyen anya,
Kinek nem kell a maga-szültött fija...

Lehet, hogy nem pontos a leírás, de ilyen távlatban ennyire emlékszem vissza. Még ma is fülemben cseng a dal szövege és dallama, amint fosztás közben szomorú hangon éneklik a megható történetet...

Kukoricafosztáskor és a téli tollfosztáskor a háziasszony nagylányával vagy a menyecskével együtt csemegét készít a frissen morzsolt kukoricából a vendégeknek. A főtt kukoricát nagy tálakban darált mákkal és cukorral bőven megszórva kínálják körbe. Az „emberek” (házigazda és a legények) pedig borosüvegeket indítanak körbe, amitől a hangulat egyre emelkedik, s a dallamok messze szállnak a csendes falusi éjszakában.

Iskolaudvar. – Az iskolaudvarba az út felől (amely később Tátra utca nevet kapta) lécből készült, szépen megmunkált, két-szárnyú, kocsibejárónak alkalmas nagykapun, vagy a kiskapun keresztül lehetett betérni. Hatalmas területet foglalt el. Szemben a kapuval állt az iskolaépület, azzal egybeépítve a tanítói lakás, balról Luczáék lakóházának tűzfala, jobbról a lakáshoz tartozó virágoskert volt a kúttal, az utcához közelítve pedig a kisebb gazdasági udvar.

Száraz időben itt folytak a tornaórák, iskolai „tízpercekben” itt futkároztak a gyerekek, délutánonként pedig itt zajlottak le a nagy métacsaták és különféle szabadtéri játékok. Arra az időre, amelyre én vissza tudok emlékezni, az iskolaudvar és a tanítói lakhoz tartozó kerítés mellett hosszan egy virágpad lett kialakítva, gondosan ápolt rózsafákkal beültetve.

Ősszel minden évben lehajtották a rózsafákat, a koronákat földdel takarták be a hideg ellen.

Tavasszal kibontották a fákat, és megfelelő kezelés, gondozás után szinte egész nyáron, késő ősziig bontották csodálatos, különlegesen szép, illatos virágaikat.

Szinte minden rózsza más színű, mind nemes fajta. Itt pompázott és illatozott a piros, a rózsaszín-, a tearózsza, citrom- és narancssárga, bordó és fehér, aztán a fehérrel szegett piros és ki tudja még hányféle rózsza sok-sok árnyalata. Apukám úgy gondozta ezeket a virágokat, mint egy szakértő kertész.

Nyáridőben a hozzánk látogató hölgyek innen kapták a csodaszép rózsacsokrokat.

A kert. – Apám a lakhatással együtt járó nagy kertet még legény korában kezdte művelni, betelepíteni.

Kisebb részét két sor ribizlibokorral leválasztotta a többiektől. Termett ott fehér és piros, korai és későbbi fajta, kisebb és nagyobb szemű ribizli. Ezen kívül ide kerültek az egresbokrok is. Az első rész szolgált a zöldségfélék termelésére. Finom hagymafélék, húsleveshez használatos zöldségek, saláta, uborka, mindenfajta főzeléknek való itt termett meg a család részére.

A ribizlibokrok fölötti részre burgonyát, csemegekukoricát ültettek. Ide került többféle finom gyümölcsöt termő fa: körte, alma, cseresznye, meggy, ringló és birsalma.

Az út felőli részen, a kerítést képező bokrok mellett, a kert teljes hosszában szilvafák települtek, mind nemes fajták: fehér, vörös, duránci, de a legtöbb a nagy szemű, kiváló és jóízű Besztercei szilvafa volt.

Ősszel, teljes érés előtt befőttnek hasznosították, majd később, amikor jól megérett, kiváló szilvalekvárt főztek belőle. Még ma is érzem számban a finom ízt, és lehetőleg csak azt a szilvafajtát keresem, ha vásárolni akarok.

A képen családunk Balról jobbra: Középutána én, középen ül apám, majd Bandi sebb fiútestvérem:

Kisbárányban 1931. só testvérem: István, Édesanyám és Édesöcsém, végül legidő-Gusztó. Sok időt töltöttünk kertben. iskolai szünetekben – egy plédet, leszeltünk finom házi kenyér-vagy vajjal, papírban átruccantunk a kertbe

mindnyájan, vagy én gyakran egyedül is. Szerettem ott uzsonnázni a frissen szedett zöldhagymával, retekkel, megtoldva a kenyeret vitamindús friss zöldfélékkel.

Különös csemegének számított az első zöldhagyma vagy retek. Ilyenkor nem mulasztottuk elkántálni kórusban, mielőtt beleharaptunk volna: „Újság hasamba, betegség a pokolba.” Néhány lépésre volt a szomszéd kútja, ahol ezeket megmostuk, uzsonna után nagy bögréből ittunk belőle.

Gyakran álmodoztam vagy olvasgattam a ribizli sorok között, néztem a felhők járását, hallgattam a madarak csicsergését, a tücskök ciripelését. Egész délutánokat töltöttem el, kivittem folyóiratokat, könyveket. Egyszer aztán kint felejtettem a Pajtás gyermekújság köteteit, ami az őszi esőzések és a téli csapadék hatására tavaszra teljesen szétmállottak.

Későbbiekben a kert elejére apám áttelepítette a lakásunk előtti virágoskertből a száz családra fölszaporított méhesét. Mindig csodáltam, ahogy bánt ezekkel a szúrós kis bogarakkal. Legtöbbször rövid ujjú ingben dolgozott velük, csak a fejére húzott védőhálós sisakot. A méhecskék ott sétálgattak a csupasz karján százával, mégsem csípték meg.

Mikor látta, hogy félünk tőlük, vagy elszaladunk előlük, azt mondta: ha valaki nyugodt marad, nem fut, nem csapkod, nem rángatja a kezét, a méhek nem támadják meg. Hiába hallottam ezt tőle többször is, engem gyakran futásra kényszerítettek. Ha felém közelítettek, bizony igyekeztem nem bevárni őket.

Ennek ellenére megesett, hogy megszúrtak. De ez nem okozott nagy gondot; ott zöldellt közelben a petrezselyem, zöldjét összemorzsoltam, azzal dörzsöltem be a csípés helyét, – így semmi baj nem lett belőle. Elmúlt a viszketés és a szúrás helye.

Fiútestvéreimmal gyakran játszottunk a kertben, fára másztunk. Legjobban akkor ízlett az uzsonna, ha valamelyik fa tetején fogyaszthattam el.

A tágas iskolaudvaron labda- és metajátékokkal időztünk. Gyakran megkergettek a fiúk, – tudták, hogy iszonyodom a gilisztától, a békától, kígyóféléktől, s ezt jól kihasználták ellenem. Nem vártam be, hogy ezeket a nyakamba dobják, inkább futásnak eredtem... Talán ezért lettem később a középiskolai éveim alatt olyan jó futó, hogy még érmet is nyertem érte.

Egyszer a nedves réten mászkáltunk. Fiútestvéreim előszeretettel fogdosták össze a békákat. Most éppen egy siklókígyót szereztek, azt emelgették egy Y-alakú boton a fejük fölé. Iszonyodva néztem, én nemcsak irtóztam, de félttem is tőle. Uccu, neki! – futva indultam, s kifulladásra érkeztem haza.

Baromfiudvar. – A melléképület előtt volt egy kis baromfiudvar. Egy időben szüleim pulykákat neveltek, hatalmasra megnőttek. Mikor már iskolába jártam, az én feladatomból volt, hogy a zöldséges kertben rengeteg hagymáról leszedjem a zöldjének egy részét, azt kellett összevagdosi, s korpával megszórva lett a pulykák eledel. Messzire búzlóttek a hagymától. Mivel én is részt vettem az etetésükben, megszoktak, csoportba verődve kísérték, mindenhová követtek, ha betértem a baromfiudvarba.

A pulykakakasok azonban másokkal szemben nem viszonyultak nagy barátsággal. Ha idegen tévedt oda, alaposan megrugdosták erős lábaikkal. Amikor nagyra nőttek, úgy őrizték a portát, mint máshol a kutyák. Volt olyan eset, hogy a kapun nem engedtek be senkit, ilyenkor figyelni kellett, ki várakozik ott és érte kellett mennünk, hogy megvédjük a pulykakakas haragjától.

Bicikli. – Nyurga kislány voltam, lehettem már nyolc éves, mikor apukám kerékpárján *biciklizni tanultam*. Akkor a faluban még csak neki volt kerékpárja, ezért nagy feltűnést keltettem vele. Fiútestvéreim már úgy-ahogy hajtották a gépet, csak én nem tudtam vele boldogulni. Hosszú lábaim voltak, egyszer én is megpróbáltam. Nemsokára ha fölsegítettek rá, már jól tudtam vele haladni, természetesen az ülésre felülni nem tudtam egyedül. Ahhoz segítség kellett, hogy a magas vázon áttéve a lábamat, állva hajtsam a két pedált. De ha már elindultam, hajtottam rendesen, de a megállással sem boldogultam egymagam.

Történt egyszer, egy késői nyári délután, hogy rápattantam a biciklire és elindultam csak úgy, cél nélkül a nagyvilágba. Kikanyarodtam az udvarból, le a faluba, onnan irány az egyetlen, faluból kivezető útra. Én csak hajtottam, nagy-lihegve sikerült feljutnom a dombra, az Ebhat-tetőre. Nemsokára ott vagyok Nagybárhány határában.

Nem kanyarodtam be a faluba, hanem balra fordulva haladtam tovább, az elágazásnál sem Sámsonháza felé, hanem ott is balra tartottam. Most már volt egy kitűzött célom: Átbiciklizem Lucfalvára, meglátogatni barátnőmet, Piroskát. Az út csak rémlett előttem, hiszen talán csak egyszer voltunk arrafelé, kocsival. Máskor gyalog szoktunk átrándulni, a hegyen keresztül, mert arra csak egy rövid sétaút a falu.

Csak mentem, hajtottam, az alig ismert úton, míg valóban elértem célomat, és bekanyarodtam a Paplak udvarára. Mivel leszállni nem tudok a kerékpárról, már jó messziről elkezdtem csengetni, hogy észrevegyék jöttömet. Kiszaladtak az udvarra, elém. Ekkorra már jól lefékeztem, nem haladtam gyorsan, mert ide is partra kellett felhajtanom. Kértem őket, fogják meg a biciklit, hogy leszállhassak. Nagyot néztek, mert már szürkület volt. El se tudták képzelni, mit keresek én itt ilyenkor, egyedül. Elmondtam, hogy csak elindultam, s mivel nem tudok föl- és leszállni, hát ide jöttem, és ha segítenek fölszállni, hamar visszaindulok, csak előbb pihenek egy kicsit.

Abban az időben nem volt telefon, hogy csak úgy, odaszóljanak szüleimnek, hol vagyok, nem volt más mód, mint az, hogy hazamenjek. Kaptam egy jó uzsonnát, aztán fölültettek a biciklire, s ugyanúgy, ahogy jöttem, hajtottam a pedálokat hazafelé.

Az úton már kezdtem félni, mert sötétedett. Siettem haza, tudtam, nem fognak megdicsérni a kirándulásomért. Csak annyit tudtak, hogy a testvéreim fölültettek a biciklire. Szerencsém volt, mert minden baj nélkül hazaérkeztem. Annak biztosan örültek, hogy épségben látnak, de alaposan megleckéztettek, hogy szó nélkül, ilyen hosszú útra egyedül elmerészkedtem. Ezt követően már csak arra törekedtem, hogy megtanuljak a kerékpárról leszállni.

Kirándulások. – Nemcsak otthon, de a szabadban is gyakran találkoztunk. A két falu közti kis dombon levő erdőbe sokszor kirándultunk. Itt ugyan nem volt forrás, így csörgőkorsóban vittük a vizet, meg a gyümölcszörpöt, a felnőttek pedig egy-egy üveg bor mellett beszélgettek.

Legtöbbször szalonnát sütöttünk nyárson, amit mi gyerekek nagyon szerettünk. Nyári délutánokként kellemes időtöltés volt ott időzni a terebélyes bükk- és cserfák árnyékában.

Mi, gyerekek barangoltunk a fák között, tavaszon szamócát szedve, máskor békákat, gyíkokat lesve, ősszel a fákról lehulló makkot gyűjtve.

Minden nyáron legalább egyszer, mint például most, sor került egy nagy, egész napos kirándulásra; a *Gyertyánkúthoz* mentünk. Ez kicsit messzebbre esett, mint a dombtetői kirándulóhelyünk, de nagyon szép volt a környéke és kitűnő forrás fakadt ott.

Ilyenkor az egész falun keresztül kellett haladnunk. A kis haranglábnál kétfelé ágazott az út, mi a jobboldali utca felé mentünk.

A falu vége felé, egy gazdag család háza állt. A Keletnek néző nyitott padon (folyosón) egy összeeszkábált ágyon egy nagybeteg (TBC-s) ember feküdt, már messzire hangzott, hogy köhögi ki a tüdejét. Csont-sovány, meggömbült teste és halálsápadt arca megrendített bennünket. Csendben haladtunk el a ház előtt.

A faluból kiérve, nemsokára ott voltunk a kis parton elhelyezkedő temetőnél. Az út mellett a partot már elkoptatták az emberek, mert itt a talaj agyagos volt, s ezt használták fel a ház körüli folyosók, padok mázolásra, és a házak, melléképületek vakolásához *malternek* (habarcs) is. A függőlegesen egyenesre koptatott talajból itt-ott emberi csontmaradványok lógtak ki, ezért mi, gyerekek mindig megrendülve, csendben haladtunk el a falu kis temetője mellett.

Erre jártomban mindig eszembe jutottak azok az esték, mikor valamelyik szomszédban csak a tűzhely világossága mellett, mi gyerekek hallgattuk a *szellemtörténeteket*, a hazajáró lelkekről, lidércekről szóló falusi meséket.

A bíró lánya: Berta előszeretettel mesélt a „tüzes szekerről”, amelyben a holtak visszajártak, és pont éjfélkor végigszáguldanak a falu utcáin, közben a szekerről szikraeső hullik szerteszét, s jaj, annak, akit elér egy szikra! Egyik kedvenc mondókájuk pedig egy szerelmespárról szólt: egyik élő, aki elvesztette párját: „*Jaj, de szépen sütt a hold, ballag egy eleven, meg egy holt. Félsz-e rózsám? Nem félek én, mert velem az Isten, meg Te!*”

Mindig akadt a mesélők vagy a hallgatóság között, aki bizonygatta, hogy mindezeket látta, hallotta. Mi gyerekek meg borzongva hallgattuk a rémmeséket, este magunk előtt láttuk a rémisztő jeleneteket és alig tudtunk elaludni.

Gyermekszáj 1964.

Tízéves kislányom ölében ül a hároméves kisöccse, nagy albumot lapozva magyarázza, kit látnak a fényképeken.

Egyiken nagy fonott karosszékekben másfél éves kislánya képe látható, amint annak karfájába kapaszkodva nevet. Lányom megszólal: – Nézed, a képen ez a kislánya Anyuci.

Kisöccse megdöbbenve néz rá, majd komolyan megkérdezi: – Hülye vagy? Anyuka nem kislánya!

GYÓGYSZEREK GYÓGYÍTANAK?

FURCSA, MÉGIS KÉRDÉSSSEL KEZDEM. Hogy segítenek hozzá a gyógyszer-gyártók némely engedélyezett gyártmányukkal ahhoz, hogy az emberi életet megrövidítsék?

Miért csinálják? Talán túl sokan élünk a Földön?

Egy gyógyszernek a dobozán is azt ígérik, hogy az izom-és ízületi-fájdalmakat enyhítik. Én kipróbáltam, azonban nem úgy van, mert olyan, mintha be se szedtem volna...

Arra gondolok: akkor miért árusítják nem is kevés pénzért? Ugyanakkor bőven rendelkezik olyan tünetekkel, amit még az ellenségnek sem kívánok, s a kapszula gyártója által kiadott betegtájékoztatója apró betűkkel négy A5-ös papíron, oldalanként két-két hasámban, sűrűn szedve, gondosan takarékoskodva a hellyel – adja tudtunkra a fenyegetéseket, amelyek sajnos, nálam beváltak! Méterre lehetne mérni a kellemetlen és súlyos mellékhatások leírását. Csupán egyes részeit ismertetem, amelyek nálam beváltak!

Nem okos dolog, hogy némely orvos első szóra veszi tollat, receptet, vagy diktálja a nővérnek, milyen mérget ezután a ki tudja már, hányféle gyógyszer mellé ezt is szedje. Ez sem fogja gyógyítani, sem csillapítani fájdalmát, de több újabb gondot okoz neki, lehet, hogy már első nap, vagy egy idő után figyel rá, hogy valami nincs rendben...

Én is úgy jártam a fájdalomcsillapítóval, örömmel fogadtam, talán enyhíti a fájdalmakat. De nem ez történt.

Kis idő múlva kezdtem különleges furcsaságokra eszmélni: nem csak holdtöltekor vagy „front” idején, nem hatottak az addig bevált gyógyszereim, egymás után többször kerültem olyan állapotba, hogy a sürgősségi osztályra kerültem.

Aztán eszembe jutott: talán jó lenne, ha elolvasnám az utoljára kapott fájdalomcsillapító-gyógyszer tájékoztatóját. Megrémültem, amit ott olvastam (főleg olyan bajokat emelek ki, amelyek rám vonatkoznak, de egyéb betegségekre is veszélyesek lehetnek).

A tájékoztató elején: Ne szedje, ha magas a vérnyomása, máj, vese, emésztőrendszeri, problémája, stb. gondjai van. Második oldalon megint intenek, hogy csökkentheti a vérnyomáscsökkentők hatását (akkor nekem ezt miért írta ki a háziorvos?), mivel nekem holdtöltekor meg hideg-meleg front idején nagyon kell vigyáznom, a vérnyomásom nehogy felmásszon a veszélyes magasságba! Ezért ez nekem nem jó, többé nem veszem be, még ha fájjanak is az ízületeim...

Nos, legalább már tudom, hogy mostanában egyre jobban és gyakrabban felszökött a vérnyomásom, mióta szedem a csillapítót, szédülök, s féltő, hogy hanyatt esek. Utoljára ez okozhatta a torkomban megjelent kellemetlen duzzanatot, amitől fuldokolni kezdtem, amiért éjszaka az ügyeletre mentőkkel vittek be... (ezek is szerepelnek a felsorolásban!)

A csillapítónak a csillapító hatása nem vált be, mert egyre több furcsa dolog történt velem a leírtakon kívül is: hámlik a bőröm, igaz, a hajam kezdett sűrűsödni, aminek örültem, de annak nem, hogy testem mindenhol szőrösödik. Még jó, hogy szőke vagyok és olyan nagyon nem feltűnő, de az arcomra is kiterjedt, megijedtem, hogy nő létemre majd borotválkozhatok naponta, ha ezt a szert tovább szedném, netán szakállt növekszek?

Egy hete naponta kétszer zúg a fülem és félóraig meg sem áll. (Erről is szó van a mellékhatások listáján...)

Szeretek énekelni, ha szomorú vagyok, főleg a székely dalokat kedvelem, a korabeli kellemes filmszlágereket és magyar nótákat dúdolgatok.

Érdekes: miközben a szöveget mintha előre hallanám és nem csak a saját hangom szól, hanem fülemben visszhangzik a dallam, már előbb, mint ahogy elkezdek dalolni; olyankor, mintha koncerten lennék, mint ha a dallamot megzenésítették volna, hallom a hegedű kísérlőjét vagy a harmonikát. Ez nem befolyásolja az éneklést, s nem zavar, mert nagyon érdekes és élvezem... Csend és nyugalom szükséges hozzá!

Ahogy a mellékhatásokat tovább olvasom a tájékoztatóban, sajnos akad olyan, ami valósággal megrémít. Kíváncsi lennék arra, ha nem hagytam volna abba a fájdalomcsillapító szedését, mi jöhetne még ezek mellett, mert van még sokféle mellékhatása eme gyógyszernek, amit nem soroltam fel, hiszen méterre lehetne mérni az apró betűs felsorolást.

Sosem fogom megérteni, hogy ilyen sz.r-szereket miért engedélyezik kiadni, mért nem kísérleteznek tovább addig, amíg a gyógyszernek egyetlenegy mellékhatása sincs?

Nekem az a véleményem: addig nem gyógyszer, amelynek mellékhatása akár csak egy embernek is árthat, vagy az életét követeli, addig nem volna szabad engedélyezni! Ugyanis még ha százból, vagy akár ezrekből csak egyetlen embernek ártanak vele, amit lemerészelnek írni, mint például azt is, hogy fokozódhat a szívinfarktus vagy sztrók esélye, tehát halált okozhatnak vele? Minden embernek egy élete van, hogy merészelik azt elvenni tőle?

Nos, nagyon sok gyógyszer mellékhatása többet árt, mint használ. Jó lenne ezzel többet foglalkozni. Statisztika szerint a gyógyszerek mellékhatásaitól több haláleset történik, mint a közúton baleseteknél!

A szándék ne legyen az, hogy ha túl sokan élnek a földön, s ezt a kegyetlen formát használják ki a gyógyszer-gyártók: hogy fogyjon az emberek száma? Kell ez nekünk? Inkább addig kísérletezzenek a gyógyszerekkel, hogy egyetlen mellékhatásuk se legyen.

Az ember életével senki ne játszadozzon, annak kezdete és vége isteni feladat, hogy merészelik azt átvenni tőle?

Legyek igazságos! Lehetnek olyan gyógyszerek, amelyek megérdemelik a nevüket. Talán olyanok nem is léteznek vagy igen csekély mértékben, mert valóban csak gyógyítanak, nem rombolják az betegek állapotát, tehát nincsen semmiféle romboló mellékhatásuk.

Ez az írásom nem azokról szól!

„GYÓNTATÁS” MKP¹³ MÓDRA 1

Naplója alapján írta: Finta Kata

ABBAN AZ IDŐBEN a Rimamurány-Salgótarjáni Acélmű Rt. Irodájában dolgoztam. Nehéz összehasonlítani azt az időt a mostanival. Azoknak egy érdekes esetet mondok el, akiknek nem lehetnek arról személyes tapasztalataik. Teljes hűséggel, naplóm hitelességével írom le a következő megtörtént eseteket.

1948. december 4. szombat. – Az irodában dolgozókat kirendelték a MKP Járási Titkárságára. Nem tudtuk miért, némi félelem élt bennünk. Egyenként hívják be a lányokat. Akik átestek a vallatáson, elmondták, hogy a Pártirodára válogatnak irodai dolgozókat – nekik világnézeti és politikai szempontból megbízható munkaerőket. Már többen voltak bent, eddig még egyikük sem felelt meg a követelményeknek. Mikor megtudtam, miért vallatnak, azonnal elhatároztam, hogy kertelés nélkül fogok válaszolni a kérdéseikre. Ekkor került rám sor.

A következő kérdésekre kellett válaszolnom:

– Hogy hívják az elvtársnőt?

Bemutatkoztam.

– Hol dolgozik?

Acélgyár, Gazdasági Szerszámgyár üzemi irodája.

– Beosztása?

Önálló levelezés, gépírás, gyorsírás, irattárkezelés és mindenféle irodai munka.

– Fizetése?

650 forint.

– Jár templomba?

Igen.

– Minden vasárnap?

Minden vasárnap.

– Szokott gyónni?

Természetesen, igen.

– Havonta?

Nem kötöm időhöz. Van, mikor gyakrabban.

– Szükségét érzi?

(Csodálkozva:) Azt hiszem, Ön is ismeri a katolikus egyház előírásait, különben is – lelki életemnek megnyugvást jelent. Ezért válaszom: Igen!

– Bűnös, hogy gyónnia kell?

Igen, néha bűnösök lehetünk, – mivel emberek vagyunk mindannyian, – még Ön is!

– Én nem vagyok bűnös: Nem loptam, nem gyilkoltam, senkit sem zsákmányoltam ki, én mindenkinek jót akarok!

¹³ Ha valaki nem tudná, az MKP rövidítés a valamikori Magyar Kommunista Párt szót rejtette magában.

*Én sem loptam, nem gyilkoltam, nem zsákmányoltam ki senkit, én is jót akarok mindenkinek!
De nemcsak ezek lehetnek bűnök.*

– Bizonyára. Ha jár az elvtársnő templomba, hallja Mindszenty körleveleit.

Igen, hallom.

– Mit szól hozzá?

Semmit.

– Mégis – mi ezekről az egyéni véleménye?

Nem foglalkoztam eddig ezzel a kérdéssel. Nem politizálni járnak az emberek a templomba.

– Gyóntatás közben nem szokták megkérdezni, hogy párttag-e?

Nem, mert a gyóntatószékben sem politizálnak.

– Párttag? (hallgattam, és arra gondoltam: úgyis tudják, hogy mindenkit bekényszerítenek, aki állásban van, minek kérdezik?)

– Miért lépett be a pártba?

Csak beléptem. (Magamban: Mondjam, hogy „melegen” ajánlották, hogy lépjek be, ha az állásomban meg akarok maradni! De ez egy külön történet!)

– Mégis: Megagitálták?

Így is lehet mondani!

– Baráti köre? Kikkel jár társaságba, szórakozni?

Nemrég költöztem ide, ezért nincsenek barátaim, se időm, sem pénzem szórakozásra.

– Völegénye?

Van, és gyakran találkozunk. (Honnan tudta ezt is, amikor kesztyű van a kezemen, nem láthatta a gyűrűt. Nyilván mindenkiről előre kértek információt.)

– Foglalkozása?

Adóhivatali állásából „B”-listára került, most kényszerűségből kereskedő.

– Reakciós, kizsákmányoló?

Éppen őt lehetne annak nevezni, – amikor egész nap megállás nélkül dolgozik, és alig tud belőle megélni? Annyit sem keres, mint én.

Ezen kívül még több kérdést tettek fel. De miért? – Nem tartozik rájuk a magánéletem, a lelkiéletem. Abban biztos voltam, hogy nem tetszettek a válaszaim.

Ezért tőlem meg se kérdezték, hogy volna-e kedvem a pártirodán dolgozni. Nem kértek tőlem önéletrajzot sem – mint néhány lánytól, akik talán félve a következményektől, ijedtükben nem mertek határozott választ adni.

Mindezt nem bántam, – úgysem dolgoznék náluk szívesen. Fontos, hogy hagyjanak engem a jelenlegi állásomban, ahol már megszoktam a munkát, megbecsülnek, és jól is fizetnek.

„Gyóntatás” után, annak ellenére, este elmentünk az Ipartestület dísztermébe, ahol Máray: „Kaland” című művét adták elő, melyben kollégáim közül ketten is (Szamecz Ilonka és Vrana Tibor) szerepet kaptak. Utána a „Szürke fiúk” zenéjére táncoltunk.

GYÓNTATÁS” MKP MÓDRA 2.

Regényrészlet

AKKOR a Rimamurány-Salgótarjáni Acélmű Rt. Irodájában dolgoztam. Nehéz összehasonlítani azt az időt a mostanival. Két esetet mondok el – ajánlva azoknak, akiknek nincs arról az időről személyes tapasztalataik. Teljes hűséggel, naplóm hitelességével írom le a következő megtörtént eseteket.

Befogtak pártmunkára. *Salgótarján, 1947. február 13.* – Sok munka várt rám az irodában. Telefonon kerestek: Valaki bemutatkozik: – Juhász.

– Finta. – Mivel Katikának szólít, biztosan ismerjük egymást. De honnan? Nem jött elő. Mindegy. A lényeg, hogy vasárnap délutánra beosztottak egy pártgyűlésre gyorsírással jegyezni az előadásokat. Kettőtől estig fog tartani. Négyen leszünk, kettesével váltjuk egymást, és azonnal gépbe mondhatjuk. Utána műsor lesz, amire tiszteletjegyet kapunk. De kinek lesz kedve arra, egy egész délutánig tartó kemény munka után?

De hiába voltam fáradt, éjjel sokszor fölébredtem, nem tudtam pihenni. Szeretem a munkát, de az, ami itt a vállamra nehezedik, az már *sok*. Azt se tudom, melyikhez fogjak. Arra sincs időm, hogy kellő gondot fordítsak az irattárra. A levélhalmazban alig bírok eligazodni. Hiába, nagy az üzem, egyedül már képtelenség elvégezni a feladatokat. A kollégák megsértődnek, ha nem őket veszem előre. De nagyon sajnálom, egyszerre csak egyvel tudok foglalkozni.

Viroszták bácsi aggódva kérdezte, hogy mi van velem? – Sápadt, lefogyott, elhanyagolt bennünket.

Magam se tudom, miért, de így van. Azt is tudom, hogy nem helyes, de nem találom a jó megoldást. Ráadásul megint meg vagyok hűlve. Mindig felfázom. (Már második éve teleltem félcipőben.)

Beugrattak. *Még mindig szerdán.* Ma olyan történt velem, amit sose hittem volna. Végigjárták az üzemeket, érdeklődtek, ki, milyen pártnak a tagja? – Én? Egyiknek sem. Nem is akarok. Sem időm, se kedvem nem jut pártéletre. – *Azt mondták, hogy kötelező!*

H. Jóska odaült mellém és agitált. – Katika, lépjen be, még ma! Megéri, folytatja – annyi az egész, hogy kevés tagdíjat kell fizetni, amivel megmenti a fizetését. Különben – ezt bizalmasan közölte – *csak MKP tagok maradhatnak a gyárban!*

– Ha így van, mit tehetnék? Nekem létkérdés, hogy legyen állásom. Nem bánom, de azt biztosra ígérhetem, hogy nem fogok gyűlésekre járni. Megíratta az igazolványt, még aznap átadta. De úgy éreztem, hogy valójában aljas beugratás volt. Szabad ilyen módon tagokat toborozni, fenyegetéssel, ijesztgetéssel? – gondoltam magamban. Most, utólag szégyellem, mert nem vettem észre, hogy mire megy ki a játék. Azóta nem tudom becsülni Jóskát, lehet, neki jó pontnak számít, ha valakit beszervez, de ezt nem tételeztem fel róla.

„Gyóntatás.” *Salgótarján, 1948. december 4. szombat.* – Az irodában dolgozókat ki-rendelték a MKP Járási Titkárságára. Nem tudtuk miért, némi félelem élt bennünk. Egyenként hívják be a lányokat. Akik átestek a vallatáson, elmondták, hogy a Pártirodára válogatnak – nekik világnézeti és politikai szempontból megbízható munkaerőket.

Már többen voltak bent, eddig még egyikük sem felelt meg a követelményeknek. Mikor megtudtam, miért vallatnak, azonnal elhatároztam, hogy kertelés nélkül fogok válaszolni kérdéseikre. Ekkor került rám sor.

A következő kérdésekre kellett válaszolnom:

– Hogy hívják az elvtársnőt?

Bemutatkoztam.

– Hol dolgozik?

Acélgár, Gazdasági Szerszámgyár üzemi irodája.

– Beosztása?

Önálló levelezés, gépírás, gyorsírás, irattárkezelés és mindenféle irodai munka.

– Fizetése?

650 forint.

– Jár templomba?

Igen.

– Minden vasárnap?

Minden vasárnap.

– Szokott gyónni?

Természetesen, igen.

– Havonta?

Nem kötöm időhöz. Van, mikor gyakrabban.

– Szükségét érzi?

(Csodálkozva:) Azt hiszem, Ön is ismeri a katolikus egyház előírásait, különben is – lelki életemnek megnyugvást jelent. Ezért válaszom: Igen!

– Bűnös, hogy győnnia kell?

Igen, néha, – mivel emberek vagyunk mindannyian, – még Ön is!

– Én nem vagyok bűnös: Nem loptam, nem gyilkoltam, senkit sem zsákmányoltam ki, én mindenkinek jót akarok!

Én sem loptam, nem gyilkoltam, nem zsákmányoltam ki senkit, én is jót akarok mindenkinek! De nemcsak ezek lehetnek bűnök.

– Bizonyára. Ha jár az elvtársnő templomba, hallja Mindszenty körleveleit.

Igen, hallom.

– Mit szól hozzá?

Semmit.

– Mégis – mi ezekről az egyéni véleménye?

Nem foglalkoztam eddig ezzel a kérdéssel. Nem politizálni járnak az emberek a templomba.

– Gyóntatás közben nem szokták megkérdezni, hogy párttag-e?

Nem, mert a gyóntatószékben sem politizálnak.

– Párttag? (Hallgattam, és arra gondoltam: úgyis tudják, hogy mindenkit bekényszerítenek, aki állásban van, minek kérdezik?)

– Miért lépett be a pártba?

Csak beléptem. (Magamban: Mondjam, hogy „melegen” ajánlották, hogy lépjek be, ha az állásomban meg akarok maradni? De ez egy külön történet!)

– Mégis: Megagitálták?

Így is lehet mondani!

– Baráti köre? Kikkel jár társaságba, szórakozni?

Nemrég költöztem ide, ezért nincsenek barátaim, se időm, sem pénzem szórakozásra.

– Völegénye?

Van, és gyakran találkozunk. (Honnan tudta ezt is, amikor kesztyű van a kezemen, nem láthatta a gyűrűt. Nyilván mindenkiről előre kértek információt.)

– Foglalkozása?

Adóhivatali állásából „B”-listára került, most kényszerűségből kereskedő.

– Reakciós, kizsákmányoló?

Éppen őt lehetne annak nevezni, – amikor egész nap megállás nélkül dolgozik, és alig tud belőle megélni? Annyit sem keres, mint én.

Ezen túl még több kérdést tettek fel.

De miért? – Nem tartozik rájuk a magánéletem, a lelkiéletem.

Abban biztos voltam, hogy nem tetszettek a válaszaim. Ezért tőlem meg se kérdezték, hogy volna-e kedvem a pártirodán dolgozni. Nem kértek tőlem önéletrajzot sem – mint néhány lánytól, akik talán félve a következményektől, ijedtükben nem mertek határozott választ adni.

Mindezt nem bántam, – úgysem dolgoznék náluk szívesen. Fontos, hogy hagyjanak engem a jelenlegi állásomban, ahol már megszoktam a munkát, megbecsülnek, és jól is fizetnek.

„Gyóntatás” után, annak ellenére, este elmentünk az Ipartestület dísztermébe, ahol Máray: „Kaland” című művét adták elő, melyben kollégáim közül ketten is (Szamecz Ilonka és Vrana Tibor) szerepet kaptak. Utána a „Szürke fiúk” zenéjére táncoltunk.

Gyönyörű tavasz, Marosvásárhely, 1944. május 6.

Késő este az ablak mellett ültem. Ábrándozva gondoltam a délelőttre, mikor Kicsi olyan szerelmesen nézett rám, s remegve fogta a kezemet. Most olyan: nagy a csend, langyos esti szellő fújdogál. A holdvilág rám ragyog. Május és szerelem... Szép és boldog lehetne az élet, ha nem lenne minden olyan bonyolult.

Mindig ara gondolok, megtalálom-e az igazit? Vagy egyszer majd bevonulok egy zárdába. Ott csend van és nyugalom, nem olyan viharos, mint most az én szívem. Zűrök körülöttem!

Vasárnap a templomban megnyugodott háborgó lelkem. Szeretem a templomi csendet.

Eszembe jutott Ady gondolata: „Mikor elhagytak, amikor a lelkem roskadozva vittem, csendesen és váratlanul átölelt az Isten!”

* *

Gyönyörű falusi este. Kisbárkány, 1945. június 24. vasárnap.

Gyönyörű az este most, mikor írom a naplót – holdvilágnál. Idehallatszik a falusi lányok éneke és távolról a békák brekegése, a tücskök ciripelése... és csodás a sötétbeborult táj, amit csak a hold világít meg. Olyan valószínűtlen, mesebeli szép minden körülöttem, csak a szívem nehéz, – nagyon!

* *

Gyűjtőív- Naplórészlet, Salgótarján, Acélgvár, 1958. augusztus 18.

„Közszeretnek örvendő, sokat zaklatott és annál többet aggódó, néhai Finta Katalin kolléganőnk, független, szabad leányéletét befejezte. Ez alkalommal munkatársai tartós emlékek kívánnak adózni, köztiünk töltött fiatal leány életének.

Ezzel eddigi együtt töltött jó munkatársi szabad életének talonba helyezéséhez hozzájárulunk. E bejelentést ki-ki saját aláírásával jóváhagyni, és anyagilag jó szívvel támogatni szíveskedjék. Salgótarján, 1949. augusztus 18.

Fiatalférfiken sajnálkozó bizottság.”

Szeptember elsejei kelettel a gyár irodáiban dolgozó lányok-asszonyok pedig egy szép, kézzel körben kidíszített, mintákkal kifestett papírlapon, 48 névfelsorolásával köszöntöttek:

„Sok boldogságot kívánnak a Kartársnők.”

* *

HÁBORÚ – JÖN A FRONT – 1.

Részletek Finta Kata egykori naplójából

(Igaz történet, készült: 2002.09.12.)

ERDÉLYBEN, NAGYMAMÁNÁL NYARALTAM, amikor otthonról távirat érkezett a következő szöveggel: *Páva. 1944. augusztus 23.*”Kata azonnal induljon haza!”

Mi lehet otthon? Elsírtam magam. Gyors csomagolás. Másnap reggel elbúcsúztam rokonaimtól. Szegény nagyanyám! Azt mondta nekem: „Katakám, utoljára látlak!” (Utólagos bejegyzés: sajnos, valóban úgy történt, soha többé nem láthattuk egymást!)

Nagyon szomorú búcsúzkodás volt. Úgy éreztük mindnyájan, hogy veszélyes, komoly idők közelednek.

Ilus nagynéném lovaskocsival kísért az állomásra. Ott tudtuk meg, hogy a románok éjjel átálltak az ellentáborba.

Nagyon aggódott Ilus néném, hogy fogok hazaérni? Mi lesz, ha utazás közben megszakad a vasúti összeköttetés? Akkor aztán se náluk, se otthon nem leszek. Ellátott jó tanácsokkal, ha út közben valami nem várt dolog történne, menjek be bármelyik katolikus plébániára, ott kérjek segítséget.

Marosvásárhely, 1944. augusztus 24.

Ezeket a sorokat már itthon írom. Tegnap a vonaton mindenki olyan furcsán viselkedett. Hirtelen minden megváltozott. Mindenki politikával foglalkozott. A körülöttem ülők, mint én, telefon- vagy távirati értesítésre indultak útnak.

Egy kedves tanárnő volt az útitársam, Szegeden lakik. Székelyföldön, Kézdivásárhelyen járt katona férjét látogatni. Egy fiatal tanító pedig velem szemben ült, ő Kolozsváron lakik. Nagyon foglalatosságot éreztem.

Otthon izgalommal várták érkezésem. Félték, hogy mégsem fogok azonnal indulni. Még nem történt semmi baj, fontos, hogy itthon lehetek.

Sajnos, nem sokáig élvezhettük az új kedves otthonunkat Marosvásárhelyen. Gyorsan közeledett a front az országhatár felé és menekülnünk kellett, mert nem sok reményünk lehetett afelől, hogy Erdély a háború után magyar terület maradhat.

HÁBORÚ – FRONT

Regényrészlet

AZ EBHÁT-TETŐN ÁLLVA, nézem szülőfalumat, mint valamikor Apám az első világ-háborút követően, mikor idehelyezték az első iskolát megszervezni.

Négy éve költöztünk el innen, boldogan tekintve a jövőbe. Most itt állok kis csomagommal, minden „vagyonommal” a kezemben. Jól döntöttünk-e, mikor elhagytuk otthonunkat? Milyen élet várt volna ránk, ha ott maradunk? És itt miben reménykedhetünk? A front közeleg, csak idő kérdése, mikor ér el ide.

Agyamban képek, élmények kergetőznek. Mindez velem történik? Vagy csak álmodom az egészséget? Tavasszal kezdődtek a légiriadók, órák alatt futottunk az iskola pincéjébe! Igaz-e, hogy a hosszú vakáció alatt életem legszebb, felejthetetlen nyarát éltem át?

A nyár végét Páván töltöttem, ahonnan szüleim 1944. augusztus 23-án táviratilag rendelték haza. Szegény nagyanyám azt mondta búcsúzóul, hogy „utoljára látlak!” Fájón hagytam ott őket. A vonaton csupa izgatott, ijedt ember utazott.

Otthon, Marosvásárhelyen már teljes volt a felfordulás. Zongoraóráról hazafelé repülőgépek zajára lettünk figyelmesek. Megszokott dolog volt, állandóan fejünk fölött keringtek. Kisdiákok kiabáltak: „Nézd csak, „V” alakba fejlődnek!” Mi ez, bemutató?

„Nézd, az első valamit dob a gépből!” Nagy robbanás! Ez nem bemutató, hanem bombázás! Rohanás az óvóhelyre, ropogott körülöttünk minden! Nem először fordult elő, hogy elfogott gépekkel bombáztak, ilyenkor még légiriadó se volt. Később tudtuk meg, hogy a városon keresztülhaladó szász menekülteket célozták, mikor a Maroshoz értek. Borzasztó mészárlás történt, mert a szerencsétlenek nem tudtak a nyílt útról hová elbújni.

Pista bátyám képesítő oklevelét szeptember 8-án kapta kézhez, ennek öröme engem és Mezei Manyikát meghívtak egy ünnepi vacsorára. Öt fiúval mentünk a Ritz-picébe; ahol a Tordai-pecsenyére finom félédes pezsgővel koccintottunk. Daloltunk, táncoltunk. A fiúktól mindketten 50-50 szál pirosszegfű-csokrot kaptunk. De már másnap mindenki csomagolt, indulásra készült; apukám is bejelentette, hogy nekünk is mennünk kell.

Ebéd alatt mindnyájan arra gondoltunk, mikor fogunk megint terített asztalnál enni? Körbejártam a szobákat, tekintetemmel végigsimogatva a megszokott tárgyakat. A házat Róza nénire bíztuk. Az ebédlőszoba kandallóján ott piroslott a péntek esti szegfűcsokor. Apukám kikísért az állomásra, közbenjárásával kaptunk egy tiszti-fülkét. Lassan teltek a kocsik. Légiriadó! Gyorsan ki a vonatból, futás a dombra! Ez háromszor ismétlődött, mielőtt elindult a vonat, hogy menjünk a bizonytalanság felé szeretett otthonukból, Marosvásárhelyről 1944. szeptember 10-én.

Lassan haladtunk a hadi szállítások miatt. Mellékvágányokon kellett vesztegelni. Fáztunk, az élelmiszerünk fogyott. Beszerző körútra kellett indulnunk tanyákra, falvakba. Közben voltak kellemes napjaink, találkoztunk kedves emberekkel, barátságok szövődtek. Október 6-án érkeztünk Budapestre.

Elbúcsúztunk dr. K. Zoltán századostól, aki a szállítmányában kényelmesebb helyet juttatott nekünk. Pesten több ismerőssel találkoztunk: László Pistával, Kacsó Sárival, a 70-es postánál pedig Barna szólított meg.

Furcsa volt viszontlátni a szép fővárost elsötétítve. Vonatban aludtunk, ami csak másnap reggel indult úti célunk felé.

Egyszóval: visszatértünk – menekültként. „Kincseimet” átmentettem: fényképeket, imakönyvemet és naplóimat. Elhatároztam, hogy gondolataimat, titkaimat, életem eseményeit megörökítem.

Gusztai bátyám
háborúba indul

Barátaink Lucfalván szeretettel fogadtak. Piroskával nem győztük sorolni négy év történeteit. Néhány napot náluk töltöttünk, mikor október 14-én délután bekapcsoltunk a rádiót és Horthy Miklós kormányzó történelmi rádiószózatát hallottuk.

Előbb Nagybárcányban telepedtünk le; Pista bátyámmal a körjegyzői irodán dolgoztunk, amíg lehetett. Egy alkalommal telefonon kerestek.

Ki lehet az? Marschalkó Gusztáv zárszós! Gusztai bátyám Pásztórol hívott. Lehet, hogy egész télen itt fognak állomásozni. Ezt követően naponta beszéltünk telefonon. Egy este lóháton érkezett a legényével. Mikor visszament, az esti szürkületben fényképet készítettem róla, most is őrizgetem.

Apukám is meglátogatott, egy hétig lehetett velünk. Szécsényből gyalog jött át az erdőn keresztül három unokatestvéremmel.

Szöllősről csendőrök jöttek a faluba, azt mondták, hogy bármikor itt lehetnek az oroszok. Nagy a felfordulás. A főjegyző: Miklós nagyon ideges, nem lehet vele beszélni. Csomagoltak és több szekér holmival elmentek. Mi is összeköltöttünk. Kisbárcányban fogunk lakni, régi otthonunkban. A kis tanítónő hazamenekült, Ilonka, a jegyzőék alföldi szolgálólánya pedig velünk marad, mert már nem tud hazamenni az Alföldre.

Gondolataimból ébredve, könnyekkel küszködve nézem a kis falut, ahol gyermekként éltem. Abban a házban fogunk élni, ahol születtem 1925. december 30-án. A front elől jöttünk, de már itt is hallatszik moraja.

Mi azt hittük, itt csend lesz, mert ez a kis falu a világ vége! Innen még út sincs tovább, Zsúny-pusztá felé csak erdei gyalogösvény vezet egy kispatakon át, amelyen még híd sincs!

1944. december 16. szombat, 12 óra. Még hogy járhatatlan az út? Délben, az udvaron hógolyóztunk, a fejemet kapkodom, mert golyók süvöltenek mindenütt.

Három német autó érkezett a faluba. Érdeklődtek, láttunk-e oroszokat? Anyukám pogácsát süített, telepakoltuk zsebeiket, aztán továbbmentek, mondván: Lehet, hogy ez lesz az utolsó falatjuk. Az autókban fegyvereiket hátrafelé szegezve indultak. Ennek fele se tréfa! – gondoltuk. Az ebéd már senkinek se kellett.

A szomszédos ház palánkján ugráltak át a „*Dicsőséges Szovjet Hadsereg katonái*”, egymás után, vállukon, fejükön plédet, tarka ágytakarók, amit a falusiaktól zabráltak. Hogy néztek ki? Sokan voltak. A falu felé siettek. Hozzánk fél egykor nyitott be az első orosz. Se szó, se beszéd, egyetlen óránkat füléhez emelte, zsebre dugta. Aztán a helyére tett egy másikat, igaz, ami nem működött. Kínálás nélkül belemarkolt a pogácsába, s ahogy jött, köszönés nélkül ment. A faluban minden órát összeszedtek. Napok múlva láttuk, hogy némelyikük lábán térdtől bokáig karórák voltak fölcsatolva.

Vasárnap hajnalban zörgetésre riadtunk. A szomszédból Mari jött értem; egy idegen katona van náluk, németül beszél. Fáradt, átfázott, riadt ember kért menedéket. Elmondta, hogy lengyel, és majdnem elfogták az oroszok. Ellátták meleg holmival, később az udvarunkon lovakat itató németekkel sikerült elmenekíteni.

Ismét tele van a falu oroszokkal és körben az erdő is. Minden házba bemennek, mindent, ami kezükbe kerül, elvisznek. „Nyemecki, nyemecki!” – hajtogatják, nyitogatják a szekrényeket, fiókokat, németeket keresnek benne (?)

Benyit két zord tekintetű katona. Idegesek. Ők is németeket keresnek! Bandi testvéremre mutogatnak, hogy német! Anyukám szlovákul magyarázta nekik, hogy nem német, mert az ő fia, magyar. Fényképes, pecséttel ellátott vasúti igazolványát mutatja. Elkapták tőle, összetépvé ledobták, még rá is tapostak. Halálra rémültünk, mert látszott rajtuk, hogy egyszerűen nem akarják megérteni. Csak nehezen csillapodtak le.

Harcok szünetében pihenni jött Vaszil és Miklós, később Alexander kapitány. Látták, félek tőlük, megnyugtattak, hogy nem lesz bántódásunk. Épp a heverőn aludt a kapitány, amikor berobbant két fiatal katona. Körülnéztek, egyikük meglátta bátyám nadrágját, csomagolni kezdte. Anyukám, fölébresztette a kapitányt, mutatta, hogy a fia egyetlen jó nadrágját akarják elvinni. Nagyon begurult, elkapta a gyereket, megrázta, és hátulról alaposan „megbillentette”. Azt kérdezte tőle: „Nem szégyelled magad, menekültektől zabrálni, akiknek mindenük elveszett?”

Hajnalonként megindult az akna-zivatar. A házak körös-körül megrongálódtak. Többen laknak nálunk a szomszédok közül is. A padlásfeljárónál rendeztünk be helyet, (mert pince nem volt), ahol több fallal védve voltunk.

December 21. A szoba padlóján hasalva, dermesztő hidegben rovom e sorokat. Minden nap belopódzom, hogy leírhassem a történeteket. Most is röpködnek az aknák, reng a ház. Amikor nagyon erős hangot hallok, sarokba húzódok. Vasziltól nem félünk. Barátságos és tőle már tanultam néhány mondatot.

Estére bejelentette magát hozzánk két magas rangú tiszt. Pontosan megjelentek (mint békeidőben vizitre), extraruhában, kifogástalan modorral. Egyikük orvos. Vaszil is velük van és még egy fiatal fiú, Péter. Udvariasak, kulturált társalgás folyik.

Később énekeltek, a fiatalok orosz táncot mutattak be a „fogadósobánkban” (tágas konyha, mivel csak itt tudtunk fűteni, mivel máshol az ablakok mind kitörtek). Kértek, hogy én mutassam be a magyar csárdást. Nem volt nagyon kedvemre a dolog, de mit tehettem? Összekombináltam valamit, amit egyedül is lehet táncolni, nagyon tetszett nekik. Megtap-soltak.

Éjszaka az épületet találat érte. Beszakadt a tető, padlásajtó megfordult a légnyomástól, ott, ahol mi szoktunk meghúzódni. Mindenütt lehullt a vakolat, ablakok kitörtek.

Vastag papírokkal, pokrócokkal pótoltuk, a konyhában még egy gyúródeszkát is beillesztettünk, hogy védve legyünk a hidegtől. Még nappal is sötét van!

December 22. Vaszil búcsúzni jött, Lucfalvára megy, most ott van a front. Kértem, vigyen levelet a barátnőmnek, az akkori evangélikus tiszteletes lányának. Szívesen vállalta.

Sokan jöttek hozzánk aznap. Egyikük egy lőtt (!) tyúkot hozott, hogy főzzük meg egészben. A finom leves nem kellett nekik, csak a húst ették. Kézzel marcangolták szét, hiába kínáltunk nekik evőeszközt.

A második fogás emlékezetes marad számomra. Valahonnan egy egész vödör tehéntúrót „szereztek”. Elmagyarázták, hogy kell ebből süteményt készíteni. Nem volt nagy edényünk. Egyikük rámutatott a nagy mosdótálra, az, jó lesz!

Hiába mondta neki Anyuka, hogy az mire való. Csak legyintett: nem számít! Végül is abban kellett a süteményt összedolgozni, majd pogácsákat szaggatva nagy tepsiben, zsírban kisütni. Ízlett a társaságnak, biztosan otthoni ízeket éreztek benne. Kínáltak minket is, de nem kértünk belőle.

December 23. Pénteken megjelent Péter egy tanítóval, komoly dolgokról beszéltek. Szóltak, hogy mi is vigyük be a holminkat a „bunkerbe”. Péter udvarolni kezdett! Mondta, ha vége lesz a háborúnak, eljön értem és elvisz Kijevbe (komoly kérőm akadt)!

Csak Péter maradt velünk, anyukámat tolmácsolni hívták. Én félek az idegenektől, de Péter illendően viselkedett. Kért, hogy az iskolateremben játsszak neki valamit a harmóniumon. Már rég' nem zongoráztam, sokat felejtettem. Mondta, hogy majd *vesz nekem zongorát, ha a felesége leszek*, és Strauss-műveket játszhatok rajta. Egész nap nálunk volt. Fájt a torkom, nehezemre esett a beszélgetés. El van keseredve, mert reggel a frontra vezényelték.

Cirill-betűkkel írta le, hogy csak egy csókot kér tőlem. Megijesztett. Azt mondtam, hogy nem értem, nem ismerem az írást. Később egy kártyára fölírt a nevét és átadta. Szép kiírt betűkkel írta meg.

Hajnali 5 órakor Vaszil kopogott, jó hírekkel érkezett. Lucfalván Piroskáék jól vannak, az ő házuk is találatot kapott. Legalább húszan tartózkodnak a pincéjükben. Komoly ügyben kereste Miklós bácsit. Lucfalva szlováknyelvű község, ő – evangélikus pap lévén – a templomban „tótul prédikál”, így megértették egymást. Péter is itt van, örül, mégsem vezénylik a frontra. Vaszil jól megijesztette és búcsúzóul magyarul mondta nekem: Isten áldjon meg Katyusa. Addig integetett, amíg kiért az útra és eltűnt a látókörünkől. Péter meghatódva búcsúzott tőlünk, ajándékot hagyott az előszobában, egy üveg petróleumot!

Így telt 1944-ben Kisjézus születésnapja! Visszalapoztam naplómban tavaly karácsonyhoz. Már akkor éreztük, hogy nehéz idők következnek. És valóban, most:

A FALU KIFOSZTVA, ROMOKBAN, ALIG VAN ÉP HÁZ.
MINDENÜTT SZEMÉT ÉS FÉLELEM.
ÉLETEM KETTÉTÖRT.
CSALÁDUNK HELYZETE ROMOKBAN,
MINT ODAKINT A TÁJ, — HA KINÉZEK AZ ABLAKON!

Szép remények, gyermekkori álmok, hogy művészi pályára lépjek, hová lettetek? Befejezhetem-e iskoláimat?

1944. december 30. Születésnapom! Pityu köszöntött elsőként. Úgy szeretem őket, mindnyájukat! Már nyugodt a helyzet. Ünnepi ebéd készült. Naponta kimerészkedem kicsit sétálni, nem messzire, csak a kertekig. Éjszakára rendesen elhelyezkedtünk; eddig ruhában aludtunk a sötétkamrában, egy ágyon keresztben, néha öten, vagy csak ülve, összegörnyedve.

Szilveszter. Micsoda évet zárunk! Este arról beszéltünk, mit hozott ez az esztendő, hogy ünnepeltünk tavaly? Miből fogunk élni? Hogy kezdünk új életet? Végiggondolni is sok, mi minden történt velünk. – Aztán nyugovóra tértünk.

Éjfélkor dörömbölés az ajtón, egy csomó részeg orosz rontott be. Nem láttam őket, csak hallottam, mi történik – bolondnak hittem őket, úgy viselkedtek. Bandit és Pityut „robotra” vitték éjfélkor! Azt mondták, de egy kamrába zárták őket.

A zűrzavart észelve öltözni kezdtem az élelmiszert tároló kamrában, ez volt akkor hálóhelynek berendezve. Hallottam, hogy Ilonka sikoltozni kezd: „ne lőjetez agyon!” Tehát fegyvert fogtak rá.

Amilyen csendben csak lehet, fölmásztam létrán a padlásra, ott a törmeléken átbotorkálva, félelemtől remegve a ház végében leugrottam az aknák-ütötte lyukon, és a szomszédos kerteken menekültem. A pajtában húztam meg magam, csak jóval később merészkedtem haza, mikor elcsendesedett minden. Elmondták, hogy a fiúk kiszabadították magukat, és mikor beállítottak, akkor takarodtak el az oroszok azzal, hogy „viszont látásra holnap!”

Másnap a Parancsnokságon azt tanácsolták anyukámnak, hogy alakítsanak polgárőrséget a faluban. Így is volt, este már nálunk voltak, de az oroszok mégis megjelentek, kettesével váltották egymást.

Kérdezték, mit keresnek itt a civil magyarok? Azt válaszoltuk, hogy ünnepek alkalmával összejövünk és énekelünk. Közben remegtünk a félelemtől. Végre megunták, elmentek.

Őreink azt hitték, hogy már nem jönnek vissza, ők is elmentek, ígérve, hogy küldik a váltótársaikat. Kértem, várják be, amíg ide nem érnek. Megnyugtattak, de alig értek ki a kapun, a ház mögül azonnal megjelentek az oroszok, és előrszegezett fegyverrel rontottak be. Rettenetes kinézetű, bortól, kosztól bűzös banda volt, harckocsijuk a falu határában befagyott a sárban, és nem tudtak továbbmenni. Ezek a „tankosok” tartották rettegésben a falut és a környéket.

A fiúkat megint elvitték, anyukámat a szobába zárták. Odakint lövöldözés volt. Ott vannak a polgárőrök, de nem tudnak segíteni. Ezek is őrségben állnak. Én megint elbújtam a kamrában. Az egyik észrevett, mellém ült. Nagyon megijedtem: Lehet, hogy kiszemelt magának?

Próbált nyugtatni, szépen beszélt hozzám, hogy ne féljek. Alig mertem elhinni, úgy éreztem, hogy a többitől akar védeni, akik ott kiabáltak, hogy menjen, de nem mozdult el mellőlem. Ha elmegy, a többi vadállat rámaszabadul és akkor végem.

Többször zörgettek az ablakon, ami nagyon zavarta őket. Nekem olyan hosszúnak tűnt az idő, hogy amikor végre kitérült az ajtó és hazajöttek a fiúk, el se mertem hinni, hogy megszabadultam.

A parancsokságon megfegyelmehették őket, mert másnap józanul, illedelmesen somfordáltak be, bocsánatot kértek. Ígérték, hogy nem fognak bántani, ne menjünk többé a parancsnokságra.

A sok ijesztő tatár között akadt egy fiatal, még húszéves se lehetett, őt is Péternek hívták. Társai azt állították, hogy színész-növendék. Kirítt a társaságukból, ezért folyton ugratták szegényt. Más volt a beszéde a többitől, magatartása is. Finom arcvonásai, külseje ápolat. Mindig írt valamit és mutogatta nekem, de nem ismertem a cirill-betűiket.

Csak nem akar ő is udvarolni? Az egész olyan groteszknak hatott ezek között a vad tatárok között! Szegény fiú, ki tudja, hogyan alakult a sorsa? Ki tudná megmondani, hogy megélte-e a háború végét? Amikor elköszönt, szemében könnyek ragyogtak. Másnap vettük észre, hogy egy nagy üvegben petróleumot csempészett be hozzánk, letette az előszobába, ami akkor nagy kincs volt. Búcsúajándéknak szánta, és egy levelet, amit később Bede-pusztáról küldött nekem. Szerelmes levél volt, Anyuka el tudta olvasni.

HÁIDÁK 2007. ÁPRILIS

OLVASTAM AZ INTERNETEN EGY CIKKET, amelyben az illető leírta a Haidák történetét, miszerint: Schäffer Erzsébet „Egyszer volt” c. könyvében olvasható a haidák története, amely szerint tanúságot tesznek a természetes jóindulatról, egymás segítségéről, halászatból élnek, ehhez szükséges eszközöket rendben tartják.

„A haidák, egy indián törzs, halásznép”. Abból élnek, amit a víz ad nekik. Ezért az életük feltétele, hogy az eszközeik, a varsájuk, a csónakjuk rendben legyen. Van is egy olyan törvényük, ha valakinek tönkremegy a szerszáma, a közösség azonnal segít, csinálnak új csónakot, meg amit kell. Mindenben segítik egymást, jóindulattal, természetes készséggel.

Természetes jóindulattal viszonyulnak egymáshoz, megértik, önzetlenül segítik az arra rászorulókat. Mindarról nekem a következők jutottak eszembe:

Valóban szép gondolat és tett, amit a „HÁIDÁK” folytatnak. S igaz: hogy hol vagyunk mi attól, modern, mai emberek? Messze, elsüllyedve lent, a mélyben.

Miért mondom? Ma már szinte furcsán néznek arra az emberre, aki jót tesz, vagy akár szól is a másik, talán ismeretlen emberhez. Talán még taszítónak is találják, ha másnak valamit teszek csak úgy, jóindulatból, természetesen. S a másik azonnal arra gondol: most én ezt mivel tudom „visszafizetni”?

Miért kell, mindig mindent, egy természetes gesztust, cselekedetet, szívességet megfizetni? Vagy például azt is, ami az illetőnek kötelessége. Miért nem lehet az természetes?

Miért van az, hogy bizonyos foglalkozásoknál, ahol azok éppen úgy, mint mások, fizetést kapnak, ha nem is sokat, nem annyit, amennyit Amerikában, Nyugaton, hanem annyit, amennyit a mi kis országunk elbír, miért várják el azok másoktól, hogy azért, mert megteszi, ami kötelessége, amit hivatásként űz, azért neki fizessenek? Miért?

Mivel nem vagyunk HAIDÁK.

De ha nem is vagyunk azok, azért lehetnének egyszerű, jóindulatú, másokat megértő emberek.

Nem?

Úgy is mondhatjuk, hogy modern haidák.

Ilyen gondolatokat indított el bennem az írás.

A véleményem az alábbi cikkhez kapcsolódik:

A haidák Netelka: Schäffer Erzsébet „Egyszer volt” c. könyvében olvasható a haidák története, amely szerint *tanúságot tesznek a természetes jóindulatról, egymás segítségéről, halászatból élnek, ehhez szükséges eszközöket rendben tartják. Törvényük, ha „A haidák, egy indián törzs, halásznép”*. Abból élnek, amit a víz ad. Ezért az életük feltétele, hogy az eszközeik, a varsájuk, a csónakjuk rendben legyen.

Van egy törvényük, ha valakinek tönkremegy a szerszáma, a közösség azonnal segít, csinálnak új csónakot, amit kell.

Ha főbenjáró bünt követ el valaki, az a büntetése, hogy összetörik a csónakját, a varsáját, minden halászó szerszámát. Ez a törvény. Ám ebben a pillanatban életbe lép a másik törvény, mely szerint, akinek tönkremegy az eszköze, annak segíteni kell, hiszen éhen hal. A többiek felsorakoznak, megcsinálják, viszik neki az új csónakot. A bűnös haida ezen úgy megilletődik, hogy köszönetképpen ajándékokat kezd készíteni a törzsbelieknek. Azok meg meglepődnek, elfogadják az ajándékot, dicsérni kezdik, milyen figyelmes ember a földijük. És ők is készítenek neki ajándékot.

És halásznak tovább. Hát, nem szép ez? Hol van ettől a mi civilizált világunk? A törvényeket mi is megszegjük, és az esetek jó részében ki sem derül. Megmarad a csónakunk és halászatunk tovább a zavarosban. Ha mégis úgy alakul, hogy elveszik tőlünk a szerszámot, profilt váltunk, hisz’ mi mindenben olyan jók vagyunk.

Vagy ha mégsem, s ott állunk munka nélkül, elárvultan – ugyan, ki fog nekünk segíteni? Hiszen haida egy sincs a közelben.

Ha mégis ránk talál valaki, először is egyből gyanakodni kezdünk: vajon mit akar ez tőlem, hiszen önzetlenül nem akar segíteni, az biztos. Ha hagyjuk magunkat, akkor pedig ott az elkötelezettség érzése: hogy fogom én ezt meghálálni? Arról nem beszélve, hogy mindenki más is gyanakszik és a hátunk mögött kibeszél.

Minket is, akik megbuktunk s most más hátán próbálunk visszakapaszkodni, s azt is, aki segít: arra gondolunk: nyilván valami hátsó szándéka van, hiszen mégsem egy haida, hogy csak úgy önszántából, minden ellenszolgáltatás nélkül nekiálljon csónakot készíteni nekünk.

Hogy miért írtam le mindezt?

Mert megirigyeltem a haidáktól a természetességüket. Hogy képesek a dolgokat úgy látni, ahogy azok vannak. Nem néznek mögé, nem kombinálnak, nem tételeznek fel – csak elfogadják, befogadják a dolgokat. Nem tudom, mi képesek vagyunk-e erre. Sőt, azt sem tudom, én magam képes vagyok-e rá. Félek, hogy nem. Majd talán a következő életemben, ahol, ha lehet, haidaként fogok újjászületni.

HÁROM FIÚ KÖZÖTT

Részlet „Emlékek” c. kötetből

AZ BIZONY ÚGY TÖRTÉNT, hogy három fiútestvérem között nevelkedtem egyedül lányként. Ezért aztán mindenféle fiús játékokban benne voltam. Együtt járkáltunk mezőn, és az erdőben, együtt másztunk fára, métáztam velük. Hasonlóan ők is részt vettek az én játékaikban, sokszor babáztunk az én játékaikkal. Különösen Pista bátyám (középső a fiúk között) szerette a lányos játékokat. Ezért az egyik karácsonyra ő is kapott egy fiúbabát. Mivel nagy orra volt, Kanyónak neveztük el, hasonlított Kanyó nevű szomszédunkra.

Hármunknak külön nyelvet találtam ki; a szótagokat cseréltük ki egy-egy szón belül. Mi például: gyere szó helyett azt mondtuk, hogy re-gye, harap szó helyett azt, hogy rap-ha, Gyszi helyett Szi-gyu, Kati: Ti-ka, Pityu: Tyu-pi, Gyugyi helyett Gyi-gyu, egy szótagból álló szóra is találtunk módot, pl. a kert nálunk terk lett, a só pedig ós, stb. Olyan jól és gyorsan tudtunk így beszélni, mint saját anyanyelvünkön. Az volt jó az egészben, hogy mások nem értettek bennünket. Bármit elmondhattunk így módon egymásnak, az hármunk titka maradt.

Igaz, ennyi fáradsággal megtanulhattunk volna akár egy idegen nyelvet is, de akkor nekem ez nem jutott eszembe. Milyen kár...

Amikor három fiú unokatestvérem látogatóba jött hozzánk, velünk együtt másztuk meg a hatalmas kertünk fáit; a nagy diófa ágain uzsonnáztunk, oda vittük a vajás- vagy zsíros kenyeret, ott aprítottuk hozzá a kertből frissen szedett zöldhagymát-retket.

Gusztai Miskolcon megismerkedett első szerelmével. Nekem elmondta találkozásuk, ismerkedésük részleteit. A tanítóképző ablakaiból le lehetett látni a zárda udvarára, ahol Fajcsik Márta tanult. Természetesen a fiúk nem hagytak ki egyetlen alkalmat sem, hogy ott leskelődjének és keressék az alkalmat az ismerkedésre. Jöttek-mentek az üzenetek apró levélkék formájában, ők is így kerültek közelebbi ismeretségbe. Márta egy évvel volt nálam idősebb. Én is leveleztem vele. Aztán mikor valamiért összezőrdültek, az én feladatom lett a békítgetésük.

Gusztai volt legidősebb köztünk. Ő már 1940 tavaszán megkapta tanítói diplomáját. Mivel egyelőre más állás nem kínálkozott, ezért Losoncon egy siket-néma intézetben helyezkedett el, nevelőként. Amikor hazajött látogatóba, sokat mókáztunk vele, mert nekünk is mutogatva kezdett magyarázni. Lassan aztán átragadt az egész családra és gyakran mindnyájan mutogattunk társalgás közben.

Bandi köztünk a legfiatalabb, de ő nőtt a legmagasabbra, s egy kissé mindig testesebb volt mindnyájunknál.

Egy alkalommal az erdőben járkálva, arra figyeltünk föl, hogy nagyot ordít és termetét meghazudtolva magasakat ugrálva futásnak eredt. Egy lódarázs csípte meg. Akkor azonban még ez sem ártott nekünk. A szokásos módon jártunk el: kéznél levő fűvel-falevéllal bekentük és hamar elmúlt a duzzanat tőle.

Egymás iránt érzett szeretet, összetartozás elkísérte életünket. Háború alatt menekülnünk kellett, s szüleim minden vagyona elveszett, vagy a határon túl maradt. Sosem tudtuk bepótolni a nagy veszteséget.

Pityu bátyám még Marosvásárhelyen megkapta a tanítói képesítési diplomáját, én pedig egy év múlva befejeztem a középiskolai tanulmányaimat, ezért mi a legközelebbi városba költöztünk és állást vállaltunk, hogy szüleink nehéz gondjaiban részt vállaljunk.

Én előbb ideiglenes, majd végleges állást kaptam, ahol aránylag jól fizettek. Pityu pedig (nem a tanítói pályát választotta, hanem még a korábbi tanulmányai alatt megkezdett aranyművességet akarta befejezni; hiányzott a mestervizsgálata) alkalmanként készített egy-egy aranytárgyat, azzal járult hozzá a kiadásokhoz.

Mivel akkor én kaptam a legtöbb fizetést, öcsémnek (aki akkor Jászberényben a tanítóképző másodéves hallgatója volt), rendszeresen adtam, vagy küldtem pénzt, mivel Apukámnak akkor alacsony jövedelme volt, amíg évek múlva Szirákra, egy huszonnégy tanerős általános iskola igazgatójának kinevezték.

Pityu Budapestre költözött, mivel ott tudta megszerezni az ötvös-aranyműves mester-vizsgát, azonban addig, mint tanuló, ő is alig jutott némi pénzhez, ami a létfenntartását nem fedezte, ezért neki is kellett juttatnom a havi fizetésemből.

Gusztai bátyám sajnos, orosz fogságba került, három évig ette a hadifoglyok keserű kenyerét, csak azt követően tért haza.

Aztán ahogyan a helyzet javult, mindnyájan keresethez jutottunk, ami ha szűken is, de a megélhetésüket fedezte.

Az élet örlőmalmából mindnyájan kivettük részünket, az utána következő háborús viszonyok megedzettek bennünket, és becsülettel, szorgalommal láttuk el feladatainkat.

Azonban a gondtalan, gyermekkori élmények a nehéz időkben is mindig elkísértek, és még ma is élénken élnek emlékezetemben.

* . * - * . *

HÁROM FIÚ KÖZÖTT

Gyermekkori élményeim közül, kérésére Dani unokámnak küldtem:

HÁROM FIÚTESTVÉR KÖZÖTT nevelkedtem egyedül lányként. Ezért aztán mindenféle fiús játékban benne voltam. Együtt járkáltunk mezőn és erdőben, együtt másztunk fára, métáztam velük. Hasonlóan ők is részt vettek az én játékaimban, sokszor babáztunk az én játékaikkal. Különösen Pista bátyám (középső a fiúk között) szerette a lányos játékokat. Ezért az egyik karácsonyra ő is kapott egy fiúbabát. Mivel nagy orra volt, Kanyónak neveztük el, ugyanis nagyon hasonlított Kanyó nevű szomszédunkra.

Hármunknak külön nyelvet találtam ki; a szótagokat cseréltük ki egy-egy szón belül. Például: gyere szó helyett azt mondtuk, hogy re-gye, harap szó helyett azt, hogy rap-ha, Gyuszi név helyett Szi-gyu, Kati helyett: Ti-ka, Pityu neve helyett: Tyu-pi, Gyugyi neve helyett Gyi-gyu, egy szótagból álló szóra is találtunk módot, pl. a kert nálunk terk lett, a só pedig ós, stb. Olyan jól és gyorsan tudtunk így beszélni, mint saját anyanyelvünkön. Az volt jó az egészben, hogy mások nem értettek bennünket. Bármit elmondhattunk ily módon egymásnak, a mi titkunk maradt. Igaz, ennyi fáradsággal megtanulhattunk volna akár egy idegen nyelvet is, de akkor nekem ez nem jutott eszembe. Milyen kár...

Gyakran játszottam fiútestvéreimmel a kertben, minden fát megmásztunk. Legjobban akkor ízlett az uzsonna, ha valamelyik fa tetején fogyaszthattam el. A tágas iskolaudvaron labda- és metajátékokkal időztünk. Gyakran megkergettek a fiúk, – tudták, hogy iszonyodom a gilisztától, békától, kígyóféléktől, s ezt jól kihasználták ellenem. Nem vártam be, hogy a nyakamba dobják, inkább futásnak eredtem... Talán ezért lettem később a középiskolai éveim alatt olyan jó futó, hogy még érmet is nyertem.

Egy alkalommal a nedves réten mászkáltunk. Fiútestvéreim előszeretettel fogdosták össze a békákat. Amikor Gusztai bátyám egy siklókígyót talált, azt emelgette egy Y-alakú boton a feje fölé, iszonyodva néztem, én nemcsak irtóztam, de félttem is tőle. Uccu, neki! – futva indultam, s kifulladásra érkeztem haza.

Amikor három fiú unokatestvéreink látogatóba jöttek hozzánk, velünk együtt másztuk meg a hatalmas kertünk fáit; a nagy diófa ágain uzsonnáztunk, oda vittük a vajás- vagy zsíros kenyeret, ott aprítottuk hozzá a kertből frissen szedett zöldhagymát-retket.

Gusztai a Miskolci tanítóképzőben megismerkedett első szerelmével. Nekem elmondta találkozásuk, ismerkedésük részleteit.

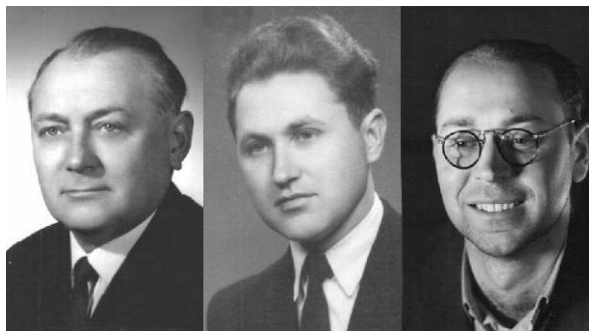
A tanítóképző ablakaiból le lehetett látni a zárda udvarára, ahol Fajcsik Márta tanult. Természetesen a fiúk nem hagytak ki egyetlen alkalmat sem, hogy ott leskelődjenek és keressék az alkalmat az ismerkedésre. Jöttek-mentek az üzenetek apró levélkéik formájában, ők is így kerültek közelebbi ismeretségbe. Márta egy évvel volt nálam idősebb. Én is leveleztem vele. Aztán mikor valamiért összezördültek, az én feladatomban lett a békítgetésük.

Amikor a középiskola első négy évét befejeztem, még nem töltöttem be a 15. életévemet, ezért várnom kellett egy évig, az otthon töltött idő alatt tanultam anyukám finom süteményeit gyártani, s mentek a csomagok a fiúknak... Ezért aztán előtűnt nagy tiszteletnek örvendtem.

Gusztai volt a legidősebb köztük. Ő már 1940-ben megkapta tanítói diplomáját. Mivel egyelőre más állás nem kínálkozott, ezért Losoncon, siket-néma intézetben helyezkedett el, nevelőként.

Amikor hazajött látogatóba, sokat mókáztunk vele, mert nekünk is mutogatva kezdett magyarázni. Lassan aztán átragadt az egész családra és gyakran mindnyájan mutogattunk társalgás közben.

Bandi köztünk a legfiatalabb, de ő nőtt a legmagasabbra, s egy kissé mindig testesebb volt mindnyájunknál. Egy alkalommal az erdőben járkálva, arra figyeltünk föl, hogy nagyot ordít és termetét meghazudrálva futásnak eredt meg. Akkor azonban nekünk. A szokásos módon levő fűvel-falevéllal elmúlt a duzzanat tőle. szeretet, összetartozás Háború alatt menekülőim minden vagyonhatáron túl maradt. Nem tételt. Sosem tudtuk bepótolni a nagy veszteséget.

tolva magasakat ug-
Egy lódarázs csípte
még ez sem ártott
don jártunk el: kéz-
bekentük és hamar
Egymás iránt érzett
elkísérte életünket.¹⁴
külünk kellett, és
na elveszett, vagy a
kaptunk érte jóvá-

Jól megvoltunk egymással testvértként, de talán Pityuhoz éreztem magam legközelebb, mivel menekülésünk után kicsi faluban, front idején – amikor ő, mint friss diplomás tanító elvállalta a gyerekek oktatását, hogy ne veszítsenek évet (ugyanis a tanítónő is hazamenekült szüleihez a front elől). Pityuval együtt élesztő helyett (amit akkor nem lehetett kapni), kovászt „gyártottunk” kenyérsütéshez, s az egész falut mi láttuk el vele.

Ezért tőlük mindenféle élelmiszert kaptunk cserébe, tejet, tejterméket, csirkét, stb. (amit nem vittek el az oroszok). Én segítettem neki mindenben a tanítás körül, a lányokkal sokat foglalkoztam, a kirándulások szervezésénél is vele voltam, s nyáron kérésükre színdarabot, és társas táncot tanítottam a felsőbb osztályosoknak.

Pityu ezt követően többé nem sok hasznát vette a tanítói diplomájának, mert az aranyművesség lett a fő bevételi forrása.

Még Marosvásárhelyen megkapta a tanítói képesítési diplomáját, én pedig egy év múlva befejeztem a középiskolai tanulmányaimat, ezért én vele mentem a legközelebbi városba, ahol állást vállaltam, Pityu suttyomban aranyműveskedve keresett némi pénzt (ami abban az időben majdnem semmit sem ért), s az egyik jó hírnevű aranyművesnél tovább folytatta az ötvös-aranyműves mesterség tanulását, amihez még hiányzott neki a mestervizsgálata. Akár milyen világ volt, kellett valami kereset után járni, mivel a család teljes anyagi ellehetetlenülése miatt, pl. én sem tudtam művészi pályán a tanulmányaimat folytatni.

Szüleink nehéz gondjaiban is részt kellett vállaltunk.

¹⁴ A képen testvéreim balról jobbra. Gusztai a legidősebb, utána Pista, majd Bandi.

Én előbb ideiglenes, majd végleges állást kaptam a korábban jó hírnevű Rimamurány-Salgótarjáni Acélművek egyik üzemi irodáján, ahol aránylag jól fizettek. Pityu pedig (nem a tanítói pályát választotta, hanem még a korábbi tanulmányai alatt megkezdett aranyműves-séget akarta befejezni; hiányzó a mestervizsgáját megszerezve) alkalmanként készített egy-egy aranytárgyat, azzal tudott hozzájárulni a kiadásokhoz.

Mivel akkor én kaptam a legtöbb fizetést, öcsémnek (aki akkor Jászberényben a tanítóképző másodéves hallgatója volt), rendszeresen adtam, vagy küldöztem csomagot és pénzt, mivel Apukám egy ideig igen alacsony jövedelemmel rendelkezett (menekülésünk után), amíg évek múlva Szirákra, egy nagy általános iskola igazgatójának kinevezték. Akkor már ők is kicsit rendbe tudtak jönni.

Később Pityu Budapestre költözött, mivel ott lehetett megszerezni az ötvös-aranyműves mestervizsgát, azonban addig, mint tanuló, ő is alig jutott némi pénzhez, ami a létfenntartását nem fedezte, ezért neki is kellett juttatnom a havi fizetésemből.

Azt eddig nem említettem, hogy Guszti bátyám sajnos, orosz fogságba került, három évig ette a hadifoglyok keserű kenyerét, csak azt követően tért haza.

Aztán ahogyan a helyzet javult, mindnyájan keresethez jutottunk, ami ha szűken is, de a megélhetést fedezte. Pityu előbb egy nagy cégnél helyezkedett el, a szakmában jó hírnevet szerzett, 56-ban a volt főnöke hívta, hogy menjen nyugatra, azonban akkor már egy gyönyörű nő feleségével élt, nem ment ki. Azonban az első házassága válással végződött (s azt sem mondhatnám, hogy a második sikeres lett volna). A munkahelyén megismerkedett egy nála több évvel, fiatalabb nővel, akitől egyetlen fia született. Sajnos, életét ODAFENT rövidre szabták, Apánk halálát követő második napon ő is követte hirtelen bekövetkezett halálával, még csak 54 éves volt.

Csodás ékszereket készített, külföldre szállították a munkáit.

Az élet őrlőmalmából mindnyájan kivettük részünket, az utána következő háborús viszonyok megedzettek bennünket és becsülettel, szorgalommal láttuk el feladatainkat.

A gondtalan, gyermekkori élmények a nehéz időkben is mindig elkísértek és még ma is élénken élnek emlékezetemben.

HAZAJÖTT A FIAM

2000. március 20.

REGGEL TELEFONON HÍVOTT, izgatottan közölte velem, hogy azonnal fel kell számolnia a lakását, fuvart bérelt, s szeretne egyelőre hozzám költözni, amíg ismét el tud helyezkedni. Délután megérkezett. A kis megtakarított pénzemet ki kellett venni az automata-ból, mert a fuvarhoz pótolni kellett. Bezsúfoltuk holmiját a garázsba, szegény Warbicsek kiszorult az udvarra. Nem sokáig, mert egy nap azzal lepett meg a fiam, hogy kevéske bútort olyan ügyesen rendezte el a garázs falai mellett, hogy a kocsival éppen (kicentizve) be lehet állni.

Néhány bútordarabot a lakásban helyeztünk el, ezért most eléggé zsúfolt körülmények között szorongunk. De mit tehettem? Nem mutatkozott jobb megoldás.

Közben sikerült elhelyezkednie Budapesten, sajnos ez is csak ideiglenes jellegű, 5 hónapot dolgozott egy cégnél úgy, hogy innen járt naponta hajnalban a fővárosba, s előfordult, hogy este kilenckor, vagy éjfél után érkezett haza. Nem volt neki könnyű, de legalább pár hónapig jó jövedelme volt, és a tartozását is tudta részletekben fizetni.

Minden nap azért imádkozom, hogy segítse őt az Isten ahhoz, hogy újra magára találjon, mert nem találja helyét. Mennyit küszködtem, hogy elvégezze az egyetemet, aztán túl korán nősült, késve diplomázott... ő is elrontotta az életét.

Igen, vannak mélypontok az életünkben. Most is benne vagyunk. Mi nem tudtunk vagyont örökölni vagy szerezni életünk során, a háború sodrában is minden anyagi javunkat elvesztettük, nekünk az életében megjelenő súlyos terhek elviselése sokkal nehezebb, mint azoknak, akik dúskálnak a javakban. Ki tudja, hány generáción keresztül kell viselnünk nehéz sorsunkat? Életünk nagy igazságtalansága, mert nem tudunk szabadulni a mindennapi gondjainktól. Igen, sokkal könnyebben tudnám én is elviselni a bajokat, ha megírnék egy csekket, s a bajbajutott gyermekemet kiséghetném nehéz helyzetéből...

HELYESÍRÁS VAGY HELYES SÍRÁS?

2006.11.11.

OLVASTAM EGY ÍRÁST, amelynek a témája aránylag még elfogadható lett volna, ha néhol kicsit sántított is, de a helyesírása? Erről nehéz beszélni, ha nem akarom megbántani azt, aki elkövette ezeket a hibákat.

Ezért talán úgy írnám le a címet is, hogy **helyes sírás!** Miért? Azért, mert az alig egy-oldalnyi fogalmazvány hemzsegett a helyesírási hibáktól.

Szegénykét nem akarom megsérteni, mivel fiatal az illető, bár azt hiszem, már középiskolába járhat, ha ugyan jár. De írni szeretne. Jól választotta meg az írása címét, de a fogalmazását is lerontja a kritikán aluli helyesírása.

Rádadásul annyi önkritikája sem volt, hogy legalább valakinek megmutassa munkáját, mielőtt elküldte oda, ahová nem kellett volna. Mert ha valaki hozzáértőnek átadja elolvasásra, bizonyára figyelmezteti, hogy munkáját ilyen állapotában ne adja ki a kezéből.

Nem akarom leírni se nevét, se művének címét. Mivel írni szeretne, ebben az esetben magánszorgalomból, vagy segítséget igénybe véve, szorgalmasan gyakorolnia kellene a helyesírás előírásait.

Az egésről az a véleményem, ha valaki az általános iskola első négy osztályáig nem tanulta meg a magyar helyesírást, ha nincs hozzá érzéke, akkor utána már nehéz dolga lesz, ha ki akar tartani az írás mellett.

Arra azért kíváncsi volnék, ma az ilyen ifjú milyen osztályzatot kapna arra a dolgozatára, amit én elolvastam?

Azt is jó volna tudni, ki tanította neki a magyar nyelvtant, de annyi biztos, hogy nem lehet rá büszke, inkább kudarcot vallott vele.

A nagy MŰ-ből csak a szavakat szemezgetem, ABC-rendben:

A4-es méretben, 12-es betűmérettel, meg sem haladta az oldalt az egész alkotása, de ha megszámloljuk, hány hiba van benne, akkor bizony szomorú képet kapunk. Nézzük:

afrikában	kis betűvel írta
Allak Allah helyett (félreérthető, mivel lehetne „alak” is egy l-lel, de a szó ebbe a szövegbe nem illett bele.	
Anyira	annyira helyett
Beleszolnia	beleszólnia (nem tanulta meg a teljes a-á-b-c-t!
Bonyolút dolog	bonyolult helyett
Előtti	előtti helyett
Formályát	formáját helyett
Idultak	indultak helyett (lehet, elütés az egy betű hiánya)

Indították	indították helyett (tán nem volt hosszú í a gépen?)
Kellett szótértenie	szót értenie (a gép alá is húzta, pirossal)
Keresztények	keresztények (lehet, csak elütés a betűhiány!)
kersztes-háborút	keresztes-háborút (mint előbb)
később	később helyett (ez már nem elütés)
Külömböző	különböző (aláhúzva pirossal, mégsem javított!)
Maga válassza ki	választja lett volna helyes (abban a mondatban, a gép is aláhúzta pirossal!)
Megvégjék	megvédjék helyett (lehet, hogy csak elütés)
Mostmár	most már
Mutatakbe	Mutattal be, szót értenie
Túloráznak	túloráznak
Valójában	valójában

A példák magukért beszélnek. Nem ismeri az illető, az ékezeteket, az egybeírás-különírás szabályait.

Nem tud különbséget tenni, hol írunk „j” és hol „ly” betűt.

Azt, hogy a tulajdon főneveket nagybetűkkel írjuk: Afrikát, pl. kicsivel írta.

Mit lehet olyan szavakra mondani, mint pl. valójában, túloráznak, mutatakbe,

Mindez már olyan „bonyolút” dolog, hogy nincs mit ragozni rajta.

Legszomorúbb az egészben, hogy mindezt nem kézírással vetették papírra, hanem számítógéppel küldték be egy íróklubba, egy ifjú embertől származik, aki írói pályát kíván választani.

Mi a tanulság belőle?

Az, hogy saját írásunkat még akkor is többször olvassuk át, mielőtt elküldjük, ha ismerjük a helyesírás szabályait, mivel mindig előfordulhatnak elütések, betűcserék, betűhiányok benne. Mivel saját hibáját, általában mindenki nehezebben ismeri fel, mint a másét, ezért ha valakinek a közelében olyan ismerőse akad, aki kritikus szemmel átnézné írását, jobban járna.

Még a számítógép sem tökéletes, bár sok hibát aláhúz, ezért utána is kell még javítanunk. Csak egy-két példát mondok: mondat közben leírok egy rövidítést, „pl.” „dr.” vagy „stb.” – legtöbbször a gép automatikusan, a pont után nagybetűre vált, s nem is olyan könnyű „rávenni”, hogy a javításunkat fogadja el, néha többször meg kell ismételnünk. Vagy nem ismeri az „**ébreszt**” kifejezést.

Lám, most is aláhúzta, s ha megnézem, mi nem tetszik benne, helyette a következő javaslatokat teszi: „**ébre**st”, „**ébre**szd”, „**ébre**sít”. Ne hagyjuk magunkat félrevezetni. Nem tudom, ki táplálta be a gépbe ezeket a kifejezéseket?!

Azt sem fogadja el a gép, ha valakinek a versében a sorok hol nagy, hol kisbetűvel kezdődnek. Ott is mindig automatikusan javítana nagybetűkre, pedig ma már mondatokban foglalva lehet verset írni! (Persze, ezen a téren még újabb „költőink” is gyakran hibáznak.) Olvastam már olyan **költeményt**, ahol egy oldalnyi írásban egyetlen egy NAGY BETŰ szerepelt, az első, és egyetlen pont, a végén (de ebben már nem vagyok egészen biztos), nem találtam benne egyetlen írásjelet sem, pedig könnyen mondatokra lehetett volna tagolni.

Sokan azt hiszik, hogy a versírásra nem tartoznak a helyesírás szabályai!

Ugyanis nemcsak a helyesírás körül kell hibát keresni, de a szép fogalmazás érdekében kerülni kell az egymáshoz közeli szóismétléseket is.

Néhány szavunkat, pl. a „van”, és „hogy, stb. szócskát gyakran használjuk beszéd közben is, ahol nem annyira feltűnő, mint egy irodalmi alkotásban. Hála a szép magyar anyanyelvünknek, bő választékot találunk egy-egy fogalomra, tehát el lehet kerülni a sok azonos szót, szóismétlést, bővem találunk rájuk helyettesítő szavakat.

Bármennyire szeretnénk, minden igyekezetünk ellenére is maradhat alkotásunkban egy-két apró elírás, de ez már nem olyan nagy bűn, mintha hemzsegek benne a hibák.

Alaposan lektorált, komoly kiadóknál készült regényekben-kötetekben is marad egy-egy oda nem illő betű, vagy betűhiányos szó, mégis arra kell törekednünk, hogy a kezünkől kiadott irodalmi alkotás hibátlan legyen.

FINTA KATA: HELYESÍRÁS A NAPVILÁGRÓL LEVÉVE

Kezdőknek, gyakorlatlanoknak ajánlom úgy leírva, ahogy alább olvasható

OLVASTAM EGY ÍRÁST (nem éppen mostanában), amelynek a témája aránylag még elfogadható lett volna, ha néhol kicsit sántított is, de a helyesírása? Erről nehéz beszélni, ha nem akarom megbántani azt, aki elkövette ezeket a hibákat. Mert nem akarok senkit bántani! Ezért inkább úgy írhatnám a kritikám címét is, hogy helyes-sírás!

Miért? Azért, mert az alig egyoldalnyi fogalmazvány hemzsegett a helyesírási hibáktól. Szegénykét nem akarom megsérteni, mivel az illető fiatal, bár azt hiszem, már középiskolába járhat, ha ugyan jár. De írni (!) szeretne, talán író- vagy költőnek készül.

Jól választotta meg az írása címét, de a fogalmazását is lerontja a kritikán aluli helyesírása. Ráadásul annyi önkritikája sem volt, hogy legalább valakinek megmutassa munkáját, mielőtt elküldené oda, ahová nem kellett volna. Mert egy hozzáértő valaki bizonyára figyelmeztette volna, hogy munkáját ilyen állapotában ki se adja a kezéből! Nem akarom leírni se nevét, se művének címét.

Mivel írni szeretne, ebben az esetben magánszorgalomból, vagy segítséget igénybe véve, szorgalmasan gyakorolnia kellene a helyesírás tudományát. Az a véleményem, ha valaki az általános iskola első négy osztályáig nem tanulta meg a magyar helyesírás legalapvetőbb szabályait, ha nincs hozzá semmi érzéke, akkor utána már nehéz dolga lesz, ha ki akar tartani az írás mellett. Arra azért kíváncsi volnék, ma az ilyen ifjú milyen osztályzatot kapna olyan dolgozatára, amit például én olvashattam? Azt is jó volna tudni, ki tanította neki a magyar nyelvtant, de annyi biztos, hogy nem lehet rá büszke, mivel inkább kudarcot vallott vele.

A nagy MŰ-ből csak a szavakat szemezgetem, ABC-rendben: A4-es méretben, 12-es betűmérettel, meg sem haladta az oldalt az egész alkotása, de ha megszámloljuk, hány hiba található benne, akkor bizony szomorú képet kapunk.

Nézzük sorban: afrikában/ szót kis betűvel kezdte!

Allak/ érthetetlen, valószínű Allah helyett írta, de félreérthető, mivel lehetne „alak” is, de a szó ebbe a mondatba nem illett bele.

Anyira/ szó nincs a magyarban. Nyilván annyira helyett írhatta.

Beleszolnia szót / beleszólnia helyett használta. Nem tanulta meg a teljes magyar A-Á-B-C-T!

Bonyolút dolog/ bizony, bonyolult helyett írva, elég bonyolult!

Előtti szó/ előtti helyett!

Formályát/ formáját helyett.

Idultak / indultak helyett (lehet, elütés az egy betű hiánya).

Inditották/ indították helyett. Tán nem volt hosszú í a gépen?

Kellett szótértenie/ szót értenie külön írjuk! (A gép alá is húzta, pirossal!)

Kereztények/ keresztények helyett. Lehet, csak elütés a betűhiány!

kersztes-háborút/ kereszt-háborút (mint előbb).

később/ később helyett (ez már nem elütés).

Külömböző/ különböző (aláhúzva pirossal, mégsem javított)!

Maga válassza ki/ a mondatban választja szó illett volna, a gép is aláhúzta pirossal!

Megvégjék/ megvédjék helyett. (Lehet, csak elütés!)

Mostmár/ most már helyett!
Mutatakbe/ mutattak be helyett.
Szótértenie/ szót értenie helyett.
Túloráznak/ túlóráznak helyett.
Valojjában/ valójában helyett.

Azt hiszem, a példák magukért beszélnek. Az illető nem ismeri az ékezeteket, az egybeírás-különírás szabályait.

Nem tud különbséget tenni, hol írunk „j” és hol „ly” betűt.

Azt, hogy a tulajdon főneveket nagybetűkkel írjuk: Afrikát, pl. kicsivel írta.

Mit lehet olyan szavakra mondani, mint pl. valojjában, túloráznak, mutatakbe?

Mindez már olyan „bonyolút” dolog, hogy nincs mit ragozni rajta!

Legszomorúbb az egészben, hogy mindezt nem kézírással vetették papírra, hanem számítógéppel írhatták és küldték be egy íróklubba; egy ifjú embertől származik, aki talán írói pályát kíván választani. Mi a tanulság belőle?

Az, hogy saját írásunkat még akkor is többször olvassuk át, mielőtt elküldjük, ha ismerjük a helyesírás szabályait, mivel mindig előfordulnak elütések, betűcserék, betűhiányok benne. Mivel saját hibáját, általában mindenki nehezebben ismeri fel, mint a másét (emberi gyarlóság!), ezért ha az illető közelében akad egy olyan ismerőse, aki kritikus szemmel hajlandó volna megtekinteni, jobban járna, ha átnézné vele!

Még a számítógép sem tökéletes, bár sok hibát aláhúz, ezért időnként utána is kell még javítanunk. Csak egy-két példát említenék: mondat közben leírok egy rövidítést, „pl.” „dr.” vagy „stb.” – legtöbbször a gép automatikusan, a pont után nagybetűre vált, s nem is olyan könnyű „rávenni, ráerőszakolni”, hogy a javításunkat fogadja el, néha többször meg kell ismételniük.

Vagy a gép nem ismeri az „ébreszt” szót. Lám, most nekem is aláhúzta, s ha megnézem, mi nem tetszik benne, helyette a következő javaslattal szolgál: „ébrester”, „ébresterd”, „ébrester”! Nos, ne hagyjuk magunkat félrevezetni! Nem tudom, ki táplálta be a gépbe ezeket a kifejezéseket, mivel akad több is?!

Azt sem fogadja el a gép, ha valakinek a versében a sorok hol nagy, hol kisbetűvel kezdődnek; ott is automatikusan javít. (Persze, ezen a téren még újabb „költőink” is gyakran hibáznak.) Olvastam nem is egy „költeményt”, ahol egy oldalnyi írásban egyetlen egy NAGY BETŰ szerepelt: az első. Máskor még az sem, egyetlen pontot, vagy más írásjelet sem leltem benne. A vers végét sem zárta le valamilyen írásjel. Egyszóval: a versben egyetlen írásjel sem szerepelt, pedig könnyen mondatokra lehetett volna tagolni, s akkor érthető lenne a leírt szöveg!

Ugyanis nemcsak a helyesírás körül lehet hibát találni, de a szép fogalmazás érdekében kerülni kell az egymáshoz közeli szóismétléseket is. Néhány szavunkat, pl. a „van”, és „hogy, stb. szócskát gyakran használjuk beszéd közben is, ahol nem annyira feltűnő, mint egy irodalmi alkotásban. Hála a szép magyar anyanyelvünknek, bő választékot találunk egy-egy fogalomra, tehát el lehet kerülni sok azonos szót, szóismétlést, bőven találunk helyettesítő szavakat.

Bármennyire szeretnénk, minden igyekezetünk ellenére is, maradhat alkotásunkban egy-két apró elírás, de ez már nem olyan nagy bűn, mintha hemzsegnek benne a hibák.

Alaposan lektorált, komoly kiadóknál készült regényekben-köteteken is marad egy-egy oda nem illő betű, vagy betűhiányos szó, mégis arra kell törekedniük, hogy a kezükből kiadott irodalmi alkotás hibátlan legyen.

Megjegyzés: Kritikámat a kezdők okulására szántam!

HIT – NYUGALOM 1.

Itt se csodálkozzanak egy-egy hibás szó láttán!

ELŐZŐ CÍMRE ÍRTAM rövid tanulmányomat, hogy „Helyesírás? – helyes írás? 1. Csak azért nem selejteztam ki, mivel annyira rettenetes, hogy néha legyen min megbotránkoznom, mint például az alábbiakon: A hit mindig-, és mindenkinek más jelentett; hisz mi emberek mást és mást vallunk a föld „külömböző” részein. A hitet nem túl „bonyolút” dolog megfogalmazni, hisz mindenkinek mást jelent, és napjainkban mindenki válszza ki maga, melyik a számára legmegfelelőbb, melyikben tud hinni annyira, hogy az igaz hit legyen.

Az őskorban élő embereknek is voltak isteneik, akik a Sámánokon keresztül „üzentek” az embereknek. Sámán nem lehetett akárki, hisz az istenekkel kellett „szótértenie”. A vadászatok „előtti” vadásztáncot „fel lehet” fogni kérésnek, a Vadász isten felé, hogy sikeres vadászatot hajtsanak végre. Az első nagy kultúra, mely az istenek köré épült fel az egyiptomi volt, ahol több mint húsz isten volt.

Minden istenségnek megvolt a saját „munkaköre”, hiszen ha nem így lett volna egy-istenhívők lenének mint a „keresztények”. A görögöknél már az isteneknek több „feladatuk” volt egyszerre. Minden istennek meg volt a megfelelő ünnepe, ahol nem volt helye más istennek (Dionüszosz ünnepe).

Róma is, mint az ókor nagy birodalmi is több istenhitre „épültek”. A rómaiak a görög istenségek átkeresztelésével „hoztak létre új isteneket”. Minden istennek saját templomai és papjai voltak. A hívek mindegyik templomban „mutatnak be” áldozatokat (állat-, ember-, növény áldozatok).

A zsidók az első olyan népcsoport, mely egyistenhitre épült.

A zsidók hite szerint csak egy isten van: Krisztus; Jézus. Lehet, hogy éppen ezért támadták meg annyiszor őket, az ókor óta. Az emberek nehezen viselik el a másságot a mai napig is. Az arabok „egyistenhite” sokkal később keletkezett, és valószínűleg ezért nem tanulunk történelem órán ilyenről. Az arabok istene „Allak”, míg a keresztényeké Jézus.

Mindkét hit közösség egy dologra vár, a messiás eljövételére.

Az ókor végén jelentünk meg mi magyarok, és költöztünk be a Kárpát-medencébe.

A körülöttünk élő „országok”, birodalmak már mind a keresztény hitet vallották, még mi voltunk a pogányok, akik másban hittek. I. (Szent) István királyunk volt az, aki házasságával behozta hozzánk a keresztény hitet.

A középkorban már az egyházaknak jogában állt „beleszólni” az ország ügyes-bajos dolgaiba. Francia ország elindította a kersztes-háborút, ahol isten parancsa szerint cselekedtek. A kereszténységet hirdetve idultak el, és hogy Jeruzsálemet „megvégezzék” a hitetlenektől (a Zsidóktól).

„Valójában” az egészet a pénzszerzés vágya miatt indították el az arisztokraták, és a papok. A „kereszténység” napjainkra már az egész világon jelen van. Három nagy csoportra oszthatók a „keresztények”, a római- és a görög katolikusokra, valamint a reformátusokra. Napjainkban is vannak olyan törzsek, melyek a több istenhit ősi „formáját” használják, a Sámánok által lévő közvetítést.

A hitben lévő nyugalom mindenkinek attól függ, hogy mennyire merül el benne. Napjainkban a „rohanó” embernek nincs ideje templomba járni, hiszen „tuloráznak”, vagy éppen délig alszanak az ágyukban.

A középkorban mindenkinek kötelező volt eljárnia a vasárnapi misékre, csak egy ember maradhatott otthon, még pedig az aki a tüzet őrizte.

Akkoriban az emberek azért jártak templomba, „mer” kötelező volt, és nem azért, mert megnyugvást éreztek, mikor betértek Isten házába.

A papokat „mostmár” nem a szüleik adják tanoncnak, a sok gyerek miatt, hanem a gyerek „válassza” (jobb esetben).

Az Isten és az egyház közötti nyugalom attól függ, hogy milyen korban élünk, és hogy az emberek miket tesznek minden napjaikban a „túlélésükért”.

Végül utószó tőlem: Tehát volt mit bosszankodnom, mivel az írás alkotója úgy érezte, hogy ő is egy író, aki tudományát közli másokkal.

HÍVATLAN VENDÉGEK¹⁵

Derűs történet

ÉRETTSÉGIJE UTÁN megkérdeztem lányomat: – Milyen pályát választanál? Volna-e kedved továbbtanulni? Eddig ugyanis nem beszélt róla, holott a szakközépiskola után többfajta egészségügyi főiskolára, sőt az orvosi egyetemre is pályázni lehetne. Osztálytársi közül többen kozmetikusnak tanulnak, néhányan védőnőnek jelentkeztek. Nem mondom, hogy anyagilag könnyű lett volna az életünk, ha a továbbtanulást választja; mégis, szerettem volna, ha diplomát szerez, de saját döntésére bíztam. Ő másként döntött. Azt válaszolta:

– Gyermekorvos szeretnék lenni, de az a kötelező egyéves gyakorlattal még hatévi tanulást jelentene, inkább elhelyezkedem, – röntgen-asszisztens leszek, ami munkavégzés mellett egy-két éves továbbképzést jelent.

Kellemes balatoni nyaralás után elhelyezkedett a helyi kórház Röntgen osztályán. Kedves úriember volt a főnöke, akinek a felesége is ott dolgozott. Jól ismertük egymást, tudtam, hogy jó sora lesz, ismerősök között. Egyébként sem volt idegen számára a kórház, mivel gyakorlatra oda jártak az iskolából.

Egerek. Már egész jól belejött a munkába; beosztották őket, fiatalokat is ügyeleti szolgálatra. Külön szobájuk volt, ahol alhattak, ha nem történt olyan eset, ami nem várható másnapig.

– Képzeld anyu, mi történt ügyelet alatt? – kérdezi a lányom, mikor hazaérkeztünk délután.

– Mi történt? – mondd gyorsan, mert láttam rajta, hogy nagyon izgatott.

– Este későn fejeztük be a munkát, mert a sebészetről beteget hoztak át Röntgen-vizsgálatra. Már lezuhanyoztam, s éppen lefeküdni készültem. Kezembe veszem a könyvet, egy kicsit olvasni szerettem volna. Furcsa neszezést hallok, mintha kaparászna valaki... Figyelni kezdtem. A fekhelyem alól jöttek a hangok. Fölkeltem megnézni, mi lehet az. Képzeld, egerek futkároztak az ágy alatt. Nem is egy, hanem két kicsi egér futott ide-oda ijedten. Úgy megijedtem, hogy ágyneműmet összecsomagoltam és kimentem az előtérbe, ott kuksoltam egész éjjel a keskeny vizsgálóasztalon. Persze nagyon kellemetlen volt a nagy hodályban, az egész éjszakát átvirrasztottam.

Mindig irtózott az egerektől, nem úgy, mint én. Ekkor elmeséltem neki, hogy gyermekkoromban sokat mászkáltunk erdőn-mezőn és sokszor találkoztunk egerekkel. Én nem féltem tőlük, meg is fogtam őket. Igaz, egyszer pórul jártam, mert, ahogy megfogtam a mezei pocok hosszú farkát, az ügyesen megfordult, és beleharapott az újamba. Ezután én is óvatosabb lettem.

János a pszichiátriáról. Nemsokára újabb beszámolóval rukkolt elő lányom. Több szoba, váró- és mellékhelyiség tartozott a Röntgen osztályhoz.

¹⁵ Írásommal a BJAL által meghirdetett PRIMAVERA IRODALMI DÍJ pályázaton OKLEVÉL díjat nyertem el.

Ügyeleti időben történt. Az volt a szokás, hogy mikor a munkaidő lejár, és az ügyeletes magára marad, bezárja az ajtókat, és a kis szobában tölti az időt.

Ha a kórház különböző osztályáról telefonálnak, hogy beteget visznek át Röntgenre, az ügyeletes kinyitja az ajtót. Most is így történt.

– Anyukám! Képzeld, mi történt megint ügyeletben! A sebészetről hoztak át egy férfit, aki a bokáját fájlalta. Mikor végeztünk a munkával, kikísértem őket, majd bezártam a külső ajtót. Később megint hoztak egy sürgős esetet. Ugyanolyan gondosan bezárkóztam. Arra gondoltam, hogy már nem történik semmi, – lefekvéshez készülődtem.

Még égett a villany, olvastam. Arra lettem figyelmes, mintha valami mozogna a közelben. Talán mégsem. Megint valami nesz hallatszik az ajtó előtt. Most már letettem a könyvem, s úgy kezdtem figyelni. Nemsokára kopognak az ajtón. Most már igazán megijedtem. Ki lehet ott? – biztos vagyok benne, hogy bezártam a bejáratit ajtót. Gyorsan magamra kapom a köpenyt, és hangosan kérdezem: – ki az?

Inkább motyogást, mint értelmes beszédet hallok. Megismétlem: – Ki van az ajtónál? Kérem, mondja meg a nevét! Az illető megismétli a nevét. Most már tudom, ki az, de ez igazán nem nyugtatott meg. R. János kért bebocsátást, aki a szomszédos épület Pszichiátriai osztályán kezelés alatt áll. Nem veszélyes, mert nap közben is szabadon járhatja a kórház területén, de így este, egyedül vele, bezárt ajtóknál... Kata érezte, hogy bajban van, nem tud telefonálni, a telefon ugyanis a kezelőben van. Most mit tegyen? Jobbnak látta, ha beengedi. Leültette. Megkínálta cigarettával, aztán megkérdezte, mi járatban van?

– Álmos voltam, és elaludtam – feleli.

– Hol? – A WC-ben – Mondja. Ki akartam menni, de nem tudtam, mert az ajtó be van zárva. Itt meg világos volt, hát bekopogtam.

– Most már értem, hogy került ide János – folytatta a lányom – de fogyott a cigaretta, az idő meg haladt. János kezdte magát túlságosan otthonosan érezni. Nagyokat röhögve akkor kezdte mesélni nekem, hogy egyszer már börtönben ült szeméremsértés miatt. Ennek fele sem tréfa, ki kell valamit találni, hogy megszabaduljak tőle! De mit tegyek? Mikor az utolsó cigarettával megkínáltam, megkértem, üljön nyugodtan, kinézek a Röntgen-gépekre, mindjárt visszajövök. Gyorsan kisurrantam mellette, felvettem a telefonkagylót, kértem a pszichiátriát. Az ügyeletes nővér vette föl. Gyorsan elmondom, milyen helyzetbe kerültem.

– Képzeld, itt ül nálam B. János. Nagyon kérlek, küldj valakit érte, mert félek tőle. Elmondtam, milyen történetekkel szórakoztat. Közben gyorsan kinyitottam a bejáratit ajtót.

Néhány perc és ott volt két ápoló, karon fogták látogatómat és elköszöntek. Nagyot sóhajtottam, hogy megszabadultam tőle. Aztán folytatta:

– Így történt, hogy János a nappali műszak végén bejött a váróhelyiségbe, ahol a betegek kezelésre vártak. Senki se figyelt rá, már mindenki ismerte őt. Bement a toalettbe, ahol elaludt. Mikor a betegek elmentek, délután a takarítónő nem vette észre, hogy valaki a WC-ben van, beszólt az ügyeletre, hogy elmegy. Utána lezártam a bejáratit ajtót.

Másnap reggel ijedten fogadták a kolléganők, mikor lányom elmesélte az éjszakai kalandját. Ezután az ügyeletesek mindig alaposan körülnéztek, mielőtt bezárkóznak a szobába.

HÓFEHÉRKE ÉS KRAMPUSZ CICA

Igaz mese, a történet az Ellentétek vagy mégsem? c. novella részlete

HOL VOLT, HOL NEM VOLT, messze innen, a történelmi Nagy-Magyarország erdélyi részén történt az én diákkoromban, Marosvásárhelyen, nagy cicacsalád élt nálunk. Öten éltek csendes békességben, kicsi kerttel övezett kedves otthonunkban. Közülük egyik színtiszta-fekete fiatal kandúr, minden szemmel látható porcikája fénylő-fekete, nemcsak a szőre, de szájszéle, orrocskája, a meztelen tappancsai csupa-fekete. Ezért Krampusz lett a neve.

Kecses, fiatal leány-cicánk mindenben ellentéte, a szőre, színtiszta-fehér, orra-szájszéle-tappancsai finom halványrózsaszínűek. Semmiféle más szín nem rontotta meg rajta az összhangot. Ezért ő Hófehérke lett. Együtt sétáltak, pihentek, üldögéltek az én kis szobám ablakában, szemléltek a külvilágot, vagy elnyúltak a puha szőnyegen.

Történt egy alkalommal, hogy a két cicával együtt nézegettem ki az ablakon, mikor lelassult, majd megállt előttünk egy elegáns hintó. Csinos, jól öltözött hölgy szállt ki belőle, közelebb lépett hozzánk, és arra kért: engedjem meg, hogy megsimogassa a cicákat.

– Ennek semmi akadály, szóltam. Azt mondta, már többször járt erre, mindig tetszett neki a furcsa fehér-fekete cicapáros. Szelídek, barátságosak, hagyják magukat simogatni. Egy kis idő múlva váratlan kérdéssel állt elő: Szívesen megvásárolná tőlem a cicákat, ha eladnám neki! Micsoda kérdés! – gondoltam magamban. Furcsán nézhettem rá, mert elnézést kért, majd kedvesen elbúcsúzott. A hintóról udvariasan eléje siető egyenruhás kocsis grófnőnek szólította.

Akkor meg sem fordult a fejemben, hogy nemsokára hirtelen kell majd elhagynunk otthonunkat, bizony jobb lett volna őket odaajándékozni a kedves látogatónak.

De akkor erre még nem gondoltunk, s a cicáink nagyon jól érzik magukat nálunk, sőt, közben szaporodott a macska-családunk. Sok állat lett gazdátlan, mert a környékünkről is embereket, családokat hurcoltak el származásuk és/vagy vallásuk miatt. Akkor lelt otthonra nálunk további, három árván maradt szürke-cirmos cica.

Ők hárman a házat körülölelő kicsi kertet kedvelték, s mi örököltük őket a korábban a környéken lakó családoktól. A cicák pedig elégedettek voltak valamennyien a csendes utcában ritkán lezajló események látványával.

Befejezés!

Ha fekete-fehér festéket összekeverünk, szürke színt kapunk. Hogy ezért-e vagy nem, azt én nem tudhatom, de a befogadott macskáink mind szürke-cirmos színű. Egyiket, az anyacicát Lilinek hívtuk, a hatalmasra megnőtt, erős kandúrt Bokszolónak neveztük el, míg a legkisebb cicalány Mici lett.

Nagyon jól beilleszkedtek nálunk, megszokták egymást. Az egész család szerette és kényeztette őket. Az újonnan érkezők kijártak a kicsi kertbe, a fűben hancúroztak, de szabad bejárásuk volt a lakás valamennyi helyiségébe, kivételt képezett a konyha és kamra.

Oda csak külön engedéllyel léphettek be, amikor eljött az étkezés ideje, vagy amikor olyan húsfélések voltak készülóban – számukra ínycsfalatok – például csirkeszív, tüdő, apró fecnik, és baromfi-borjú- vagy marhamáj.

Ilyenkor hangosan, különféle hangnemben előadott valóságos koncertet produkáltak, hálából a különleges csemegéért.

Egyébként ugyanúgy, mint a család, reggel, délben és este étkeztek. Sorban bevonultak a konyha egyik zugába, tálkáikat cicás pózban körbeülve, csendben várakoztak, amíg megkapták az adagjukat.

Utána egyszerre megrohamozták az ételt, és mohón elfogyasztották. Elsőnek a nagy szürke kandúr emelkedett ülőhelyzetbe, és figyelemmel várta, amíg a többi befejezi az evést.

Ha valamelyik tálkában maradt valami, azonnal odaugrott, és fényesre kinyalta. Korábban előfordult, hogy mikor ő hamarabb elkészült az evéssel, visszaélve a vendégjoggal, egyszerűen félretolta a másikat, s ha nem avatkozunk közbe, bizony az a cica éhesen maradt volna. Ezért felváltva vigyáztunk rájuk, amíg ő is megszokta a rendet. Utána nagy önmegtartóztatással csak ülve figyelt, és várt a kellő pillanatra...

Fejtegetésem azt is bizonyítja, hogy a világban nem minden fekete vagy fehér. Ugyanis sokan úgy értelmezik, mintha a két szín nem volna összeillő, nem férne meg egymással. Még hogy ellentétes? Az én cicáim nagyon jól érezték magukat együtt!

HOGY SZÜLETIK A ZÖLD-HÁLYOG?

2005. február 16-23.

ELMONDOM. Legalábbis el tudom mondani azt, hogy nálam hogyan született.

Előzmények: A jobb oldali szememet ugyanott műtötték, 2004. október 5-7-ikén. Homályos látásom elmúlt, utcán csupán a napfény ellen hordok védőszemüveget, íráshoz-olvasáshoz, számítógép használatához szemüveggel jól látok. Ismerős a hely, rendszeresen járok kontroll-vizsgálatokra.

Mit kell ettől félni? Három hónappal később, 2005. január 18-ára jelölte ki a főorvosnő a bal szemem műtétjét. Reggel bizalommal váraкоztam, közben nem féltem és biztattam a többi sorstársamat, akik velem együtt érkeztek.

Amikor elfoglaltam a helyem a szobában, olyan hangok ütötték meg a fületem, ami kissé elgondolkodtatott. Többen készülődtek haza, akiket előző nap operáltak; amíg mi váraкоztunk, azt állították, hogy az operált szemükkel nem látnak, némelyikük is csak homályosan. Érdekes. Hogy lehet az? Én az első műtét után, ahogy levették a kötést, azonnal jól láttam. Nem értettem az egészet, inkább biztattam őket, biztosan csak átmeneti állapot.

Másnap került rám a sor, mindjárt az elsők között, a műtét sem tartott sokáig.

Egy férfi-orvos végezte az előkészítést. Valahogy másként zajlott minden, mint először: mivel most, az injekció beadásánál fájdalmat éreztem. Hiába a nő keze finomabb – *gondoltam magamban. Azonban a műtét is másként hatott rám, mint az első, amikor nem* maradt bennem rossz érzés.

Talán nem a főorvosnő operált? – bár a hangját hallottam, de mintha átadta volna valakinek a műszereket, és ő csak irányította volna... Lehet, hogy valami kezdő kísérletezik rajtam? Ugyanis most, műtét közben is fájdalmat éreztem.

Azonban másnap igazi csalódás ért, amikor levették szememről a védőburkolatot: most én se láttam, akárcsak a tegnapi szobatársaim.

Na, most már magamon is tapasztaltam, hogy minden másképp alakult, mint az első műtétnél. Akik velem együtt jöttek, és már ma elmennek, mindenki azt állította, hogy nem látnak jól, akárcsak a tegnapiak.

Miért és hogy lehet ez?

A nyolcágyas szobában egyetlen akadt – egy szinte gyermekkorú kislány, aki másféle műtéten esett át – ő látott, amikor levették a szeméről a kötést.

A többiek – velem együtt – nem láttak. Elöttem minden homályos, mintha megvakultam volna a bal szememre. Aztán arra gondoltam, hogy talán lassabban áll helyre a látásom, mint az előzőnél... Ne legyek türelmetlen, próbáltam magam nyugtatni.

Mint a villámcsapás, jutott eszembe, hogy az előző napi hírekben erős **naptevékenységet** jeleztek az operáció napjára (2005.01.19.) Már nem is egyszer, hallottam, hogy bizonyos kórházakban a sebészek ilyenkor nem operálnak, hacsak nem elengedhetetlenül szükséges.

A jobb szemem operációja után, elengedtek a harmadik nap. Most, ha nem jön értem a lányom, egyedül nem mertem volna elindulni.

Az első kontrollt a következő hétre tűzte ki a főorvosnő. A vizsgálat közben megemlítettem neki, hogy a műtét napján erős naptevékenységet jeleztek, s ilyenkor több kórház sebészeten nem operálnak, mivel általában nem sikerülnek a műtétek. Csak nézett rám, azt mondta, hogy erről ő még nem hallott...

Elgondolkodtam azon, hogy számukra is jelenthetett volna valamit az, hogy az akkori műtétek utáni két napon, szinte senki sem látott, a nyolcágyas szobában egyetlen egy, fiatal kislány kivételével, akit másféle panasszal műtöttek.

Ha behunyom a jobb szemem, akkor a ballal még most sem látok semmit. A kezemet előtte mozgatva, nem látom az ujjaimat, csak némi mozgást érzlelek. A cseppeket és a gélt pontosan alkalmazom, ahogy előírták. Majd csak segít, biztattam magam.

Újabb kontroll február 14-én lesz. Igen ám, de a bajok nem egyedül szokták az embert meglepni. A következő találkozásnál a főorvos azt mondta, maradjak bent a kórházban, vagy szerdán jöjjenek vissza ismét, meg kell ismételni a műtétet!

Kellemetlenül érintett, ugyanis Attila igazgatónője felhívott, hogy nagyon nyugtalan, amiért később megyünk érte, hiszen 12-én, a születésnapját otthon szeretnénk volna megünnepelni. Ut közben mentem volna érte, együtt mentünk volna haza.

Tanácsalanságomban nem tudtam, mit tegyek? A látásom függ a következő műtétől, nem hiába jelölte ki az időpontot az orvos, hiszen egy méterre se látok a bal szememmel, egy sötét fátyol mindent eltakar előlem, a jól ismert lakásban sem tudok rendesen közlekedni. Ilyen körülmények között a járásom is bizonytalan...

Minden összeesküdött ellenem, mivel a kórház összes telefonvonala beázott, sehonnan nem tudtam telefonálni, se helyben a lányomnak, de Dunakeszire Attila ügyében, és haza sem, hogy közbe jött a nem várt műtét. Na, most látom, hogy soha nem kell másokra hallgatnom. Kár, hogy hagytam magam lebeszélni arról, hogy vegyek magamnak egy egészen egyszerű Mobil-telefont. Azzal most minden érintettet tájékoztathattam volna. Nekem igazán csak ilyen alkalomra kellene, de most nagyon!

Végül a Rókus patikában, ahol kiváltottam a receptet, kértem egy vonalat, hogy lányomnak elmondjam a történeteket, azonban bemosakodott egy műtéthez, ezért csak üzeni tudtam neki. Ő is üzenetet hagyott, hogy menjek hozzájuk, és este mindent megbeszélünk. Én ezt nem tehetem Attila miatt. Elindultam hát egyedül a autóbusz-állomásra, de a „csellengő járat” kellett mennem Dunakesziig. Teljesen kiborultam, tehetetlenségemben egész utat végigsírtam. Dunakeszire érkezve, a cukrászdába mentem egyenesen, ittam egy kávét, majd megkértem a tulajdonosnőt, telefonálhassak a készülékéről, mivel nem merek ilyen állapotban olyan hosszú útra vállalkozni. Otthagytam az iratokat (ugyanis nemsokára Attila operációjára is sor kerül, a labor-vizsgálatokat ezért most ott kell elvégezni. Telefonon kértem, küldjenek az iratokért a cukrászdába valakit, s hogy Attila is megnyugodjon, küldtem neki egy sütemény-csomagot.

Otthon csomagolni kezdtem, ami kell a többnapos kórházi tartózkodáshoz. Bevásároltam a cicának. Gyurinál biztosan marad még a budapesti utazási költségekből, abból vásárolhat, ha kell neki valami.

Mindent bepakoltam, kivéve a strandpapucsomat, ami viszont nagyon hiányzott utána a kórházban, mert az ottani fürdőszobában a lefolyót nem a legmélyebb pontra helyezték, s ott mindig áll a víz.

2005. február 16-23. Maca cica már a csomagolásból következtette, hogy ismét magára hagyom, pihenés közben mindig az ölembe akart ülni, hízelgett, dorombolt. Szerdán érzékeny búcsút vettem tőle, utána fiam kísért a buszhoz. Az útra ugyan vittem könyvet, de nagyon fáraszt az olvasás, ezért ki se nyitottam. Magamba roskadtam. Agykontrolloztam. Nehezen ment az ellazulás, nem úgy, mint máskor, hiába próbálgattam.

Az operáció óta nem tudom megjeleníteni azt a pici pontot (inkább tölcser), ami nálam az ALFA- tartományba érkezését jelenti. Lehet, hogy sokan megmosolyognák, ha elmondanám, de ez nálam valami olyat jelent, mint aki az agyhalál után visszatér, miközben felülről nézi, hogy mi történik körülötte. Nálam annyit jelent, hogy egy szép, fényes alagúton keresztül jutok el valahova; akik hisznek benne, Isten elé, a szellemvilágba... Ha a kis tölcser általában jobbra, az óra járásával egy irányban forog, mindig világosabb lesz, egyre hosszabb fénycsík jelenik meg előttem, ami nekem teljes kikapcsolódást, ellazulást és nyugalmat hoz.

Most nem sikerült. Erőltetve is elmondtam magamban sokszor egymás után: meg akarok gyógyulni. Látni akarok a bal szememmel is! Nem akarok sötétségben élni. Istenem! Te tudod, milyen szükségem van rá, hiszen itt van az én kisfiam, aki az én gondoskodásomra szorul. Nem hagyhatom magára. Mi lesz vele, ha én is tehetetlen leszek?

Katicámnál aludtam, szerda reggel korán indultam el, ugyanis azt mondta a főorvosnő, jobb lenne pihenten érkezni, nehogy egy hosszú utazás után fáradtan, egyenesen „beessek” a műtőbe. Másnap reggel került sor a harmadik szem-műtetre (2005. február 16-23).

Immár harmadszor, megkaptam a 118-as szobát. Mivel a korábbi helyemet valaki már elfoglalta, az ajtóhoz közeli első ágyat választottam, s milyen jó, mert itt jobb oldalon egy hűtő áll, ahová bepakolhattam az ételeket.

10 órakor már felvettem a szürke „talárt”, s én leszek az első, aki ebből a szobából a műtőbe kerül. Most ismét nőorvos készített elő az operációra, aki finomabban vett kezelésbe, mit az előző férfi. Megjegyeztem neki: Érdekes. Most nem zsibbadt el a bal arcom, mint legutóbb, akkor még a szájamnál is úgy éreztem a zsibbadást, mint foghúzásnál. Láttam az arcán a megütközést, azt mondta: szem-műtétnél nem kell az arcot érzésteleníteni, csak a szemet, azért, hogy az ne mozogjon operáció közben... tehát igazán nem mindegy: hol, mikor és ki foglalkozik velünk.

11-órakor kerültem a műtőasztalra, s 12 óra 20 perckor lett vége a műtétnek. Furcsa volt az egész. Megint mindent érzékelttem: hogy mit csinálhatnak velem, de nem éreztem fájdalmat, csak sejtettem, hogy mit művelnek a szememmel. Pontosan tudtam, hogy balról jobbra valamit lehúznak a szememről. Munka közben folyton öntöztek (mármint a szememet). Valamilyen szerkentyűvel (fűrész vagy fűrő, ki tudja?) körbekotorták a szemet. Olyan volt, mint amikor az utcán a járdát bontják, szinte dübörgött, aztán ollóval dolgoztak, majd varrtak, az öltéseket akár meg is számolhattam volna. Most is, épp’ úgy, mint először, az utolsó pillanatban balra fönt, egy villanásnyira fájdalmat éreztem. Aztán leszedték rólam a maszkot, bekötötték a szemem, s átölelve leszedtek a műtőasztalról, majd a már ismert fiú visszafurikázott a helyemre.

Csütörtök. Én naiv. Még azt hittem, hogy műtét után másnap hazaengednek, de most ragaszkodtak hozzám. Megint nem láttam semmit, amikor leszedték a védőkötetést, pedig annyira hittem, reméltem, hogy világosság gyúl ki a bal szemembe is. Szomorúan vettem tudomásul a tényeket, hogy talán hiábavaló megpróbáltatás volt az újabb műtét. A szobából a főorvosnő kettőnket berendelt a kezelőjébe, a többiek hazamentek.

Arra gondoltam, megnéz, aztán elenged. Azonban telt az idő, már dél, megebédeltünk. Gyanús az egész. Úgy néz ki, bennünket itt felejtettek. Csak a délutáni órákban hívott a kezelőbe, ahol megvizsgált. További kezelésekre szorulok, maradnom kell. Mit lehet tenni?

Dél körül Danika telefonált az egyetemről, hogy meglátogat. Mondtam neki, örülök, ha láthatom.

Éhesen érkezett, ezért a lányom által hozott sok zsemlyéből két szendvicset készítettem neki, hogy egyen. Jót beszélgettünk. Kérdezte: Barbit elhozhatja-e legközelebbi látogatásakor? (Tévedés ne essék, élő Barbiról van szó.)

Persze. Örülök, ha megismerhetem a barátnődet.

Katica lányom gyakran jön, mindennel ellát. Szinte már zavar, hogy annyit költ rám, pedig nem igénylem, nem is szeretnék elhízni.

Három szobatársammal megbarátkoztam. Egy kedves, 86 éves nő, Mariska néni súlyos plasztikai műtéten esett át. A szeme alatt az arcáról húztak fel bőrt valamiért. Ő is továbbfekvő, meg egy fiatalasszony, akinek egyik szemén zöld-hályog van, azt kell majd megműteni, közben a másik szemét is kezelik... Alig lát valamit, ráadásul egyik lábával nehezen járkal. Minden betegsége ellenére elven, életrevaló nő. Este jót beszélgettünk, gondolatban főztünk. Egy csomó erdélyi étel receptet elmondtam nekik.

Péntek. Ismét Danika és Barbi ül az ágyam mellett. Kellemesen társalgunk. Később megjelenik Emese. Aztán kisült, hogy kíséreléssel jött Istvánka, kint van a folyosón. Mondtam, nyugodtan hívja be. Örült az ötletemnek. Bemutattam „lakosztályomat”: a sarokban mosdó, hűtőszekrény a konyha, ruhásszekrény a gardrób, szemben a fürdőszoba, na meg az ágyam az éjjeliszekrényrel a hálószoba... Jót mulattunk rajta.

Este Katica jött, megint étel utánpótlással. Ha sokáig itt tartanak, azt hiszem, gyenge-kórházi koszt ellenére elhízom. Persze, sétálgatok a távoli automatához, kapuccinót inni. Finom. Érdekes érte fáradozni.

Délutáni vizit után megjelent egy nővér infúziós felszereléssel. Még ez is... Mikor lement a folyadék, a főorvosnő ismét megvizsgált. Olyan, mintha derengne valami a szememnél. Nem annyira sötét a fátyol előttem. Bal szememmel, ha letakarom a jobbat, mintha látnám a szemben levő ágyak végét, s hogy melyikben fekszik valaki.

Szombat. Már hajnalban siettem zuhanyozni, amíg nincs árvíz a fürdőszobában. Tegnap este kimostam néhány apró holmit, mivel nem készültem ennyi időre. Azt hittem, kiengednek másnap vagy harmadnap. Tiszta hálóinget vettem magamra, úgy feküdtem vissza. A többiek még az igazak álmát alusszák.

A főorvosnő korán jött vizitelni, ő az ügyeletes. A vizsgálatnál tapasztalta, mintha picit javulna a látásom. Reménykedhetem?

Katica délelőtt finom húslevest hozott, mind megettem. Bár kivételesen elég lett volna ma a kórházi ebéd, vadas-húsnak becézték, spagettivel. Kivettem belőle azt a fél falat húst, ami benne volt, pár villa téstával megettem. Az adagokra azt mondtuk: ez kórház, nem hizlalda. Viszont ennyi pótlás mégsem kellene. Katica azt hiszi, éhen halok a kórházi koszton. Mikor bejöttem, már első nap hozott egy doboz margarint. Azt kérdeztem tőle: ki eszik meg ennyit? Akkor még nem tudtam, hogy addig itt tartanak, amíg bizony elfogy az egész.

Megvárta, amíg megebédelek, aztán sietett, mivel telefon-ügyeletes. Vacsora: joghurt, 2x2 cm-es dobozban vaj, két szeletke kenyérrel. Nekem elég. Különben is van a hűtőben pótlás, még gyümölcs is.

Akiket megoperáltak, már hazamentek. Alig vagyunk a szobában, este sokáig beszélgettünk. Aztán zuhanyoztam. Mindenki aludt már, de én olvastam egy kicsit. Nagyon fárasztó „fél szemmel”, s ráadásul a jó szemembe is belógnak a bal szemem hibái: fent valami függöny, máshol pálcikák, meg valamilyen végelények...

Éjjel engem nem zavar az utcai zaj: a mentők, rendőr-kocsik szirénái, amit otthon megszoktam, hanem az utcai lámpák bevilágítanak a gyér rolettán, meg a folyosó felőli ajtón is üvegablak van, ahol majd' egész éjjel világítanak. Elalvás előtt kinyitottam az ablakot, sokáig szellőztettem, közben néztem a most is forgalmas Blaha Lujza-tér és a Rákóczi út forgalmát.

Egy gyenge nyugtatót bevettem lefekvés után, s 9-től aludtam reggel fél 7-ig. Igaz, rend szerint megszakítással, mert ha fölébredek, szívesebben lezuhanyozom hajnalban, amíg a többiek alusznak.

Vasárnap. Reggelire zsemlét vajazok, kis párizsival eszem, utána teát iszom. Sétálok a hosszú folyosón, nehogy berozsdásodjanak az izmaim. A távoli automatából iszom meg a kapuccinót. Aztán egész nap, rendszeres időközönként csepegtetik, kenegetik a szemeket. Nemsokára megint hozzák az infúziós-készüléket.

Sokat pihenek. Nagyon barátságos asszony a 86 éves Mariska néni Dunakesziről. Természetes észjárású, közvetlen ember. Egyenes háttal járkal, sosem panaszkodik, pedig elég súlyos plasztikai műtéten esett át. Kiterjedt családjából mindig látogatják. Ebből is kiténik, hogy szeretik.

Kilenc óra tájban Emese robban be. Ma a délelőttjét Katinál tölti a Klinikán, együtt ebédelnek, mert Dani Barbival randevúzik. Emese finom ebédet hozott: két szelet sült csirkedarabot, zöldborsós rizs-burgonya-körítéssel, ráadásul savanyú uborkával. Édesség is volt a csomagjában: tortaszelet, gyümölcs és ásványvíz. Nem panaszkodhatom. Jó dolgom van. Az itt kapott ízetlen teához már citromom és méz is akad.

Még el se ment, amikor belépett a szobába egy elegánsan öltözött férfi, azt hittük előbb, hogy valakinek a valakije, de bemutatkozott, így hamar kisült, hogy katolikus pap, aki lelki vigaszt hozott a betegeknek.

Kérte, ha valaki részt akar venni a közös imán, fáradjon az asztal mellé, vegyen részt rajta. Emese szemben ült velem, integetett, hogy ő elmegy, nyugodtan menjek oda, mert onnan látta, hogy kitette az asztalra a pici ostyatartót. Gyorsan elköszönt tőlem, én pedig odasiettem. Hat közül négyen vettünk részt a rövid szertartáson. Áldoztunk. Ilyen szorongatott helyzetben, lehangolt állapotban nagyon jól esett, hogy az egyház gondoskodik rólunk.

Ma kivételesen jó ebédet kaptunk. A levest megettem. Utána valamilyen pici hús, leöntve finom tejfölös szafttal, amit csigatésztával tálaltak. Ha nincs hazai, Katicától, megettem volna az egészet, de csak belekóstoltam. A nővérek megmelegítették a tegnap kapott étel mára meghagyott részét, amit jóízűen befalatoztam.

Ebéd után pihentem. Sok látogató jött, ami engem nem zavart, közben elaludtam, majd rám kapcsolták az infúziót. Egy óra alatt csöpögött le a folyadék. Utána sétáltam a folyosón. Kint szép az idő, a nagy ablakokon besütött a nap, megfigyeltem, hol kel fel reggel, amiből kiszámítottam, hogy az én ágyam megfelelő É-D irányban áll. Meg kell gyógyulnom. Igaz, ma ismét homályosan látok. Valóban nem sokáig örülhettem a javulásnak.

Katica lányom többször hívott telefonon, ma ügyeletes, nem tudott bejönni. Megnyugtattam, hogy nem engednek haza. Akarom mondani: megkérdezett a főorvosnő, tudnék-e még maradni, mert rám férne az intenzív kezelés folytatása. Ha ő mondja... Mit tehetek? Azt válaszoltam: ha jónak látja, maradhatok.

Közben néztem a napos téli udvart. Korán kaptuk a vacsorát, utána beszélgettünk. Lassan telik az idő. Hiányzik a számítógép. Kicsit olvasok, de hamar elfárad az egyetlen jó szemem. Már fél kilenc és rajtam kívül mindenki alszik a szobában. Szellőztetés után eloltottam a lámpát.

Hétfő. Már azt se tudom, hányadika lehet. Sorban érkeznek az új betegek a szobába. Csak egy üres ágy maradt. De nemcsak lassan halad, inkább mintha megállt volna az idő... Már megszoktam. Egy-két rövid ébrenlét után újból elalszom. Reggel nagy a készülődés. A Szent Rókus Kórház volt nagyja: Vörösmarty professzor jön operálni. Ugyanis megtudtam, hogy a rendelőintézetben hetenként egyszer rendel, s a pácienseit ő műti, a szobában most is ketten rá várnak. Korán tartottak vizitet.

Szomszédom (Évike) Gödöllőről érkezett, ő az egyik páciense. Már 8 óra előtt hozták neki a műtős-öltözéket, utána elvitték, majd a többieket is. Tele van a szoba. Sőt, még egy ráadás is van, akinek egyelőre nincs helye, csak ül egy széken.

Aztán átirányították egy másik kórterembe. A mai ebédet nem az én kedvemre főzték. Leves a szokásos: valamit visz a víz, de nem Zilahitól. Azért ehető. Megettem, látván a következő fogást: spenót, szögletes, kemény „tükörtojással”. Ahhoz nem nyúltam. Kértem megmelegíteni az eltett csirkedarabomat a maradék körettel.

Katica délután érkezett, csomagokkal a hosszú ügyelet után. Megint egy csomó ennivalót akart itt hagyni, de van elég tartalékom, gyümölcs is, nem tudok annyit enni.

Csak a margarint, meg pár zsemlet fogadtam el. Sokáig beszélgettünk, aztán együtt mentünk kapuccinót inni. Elkísértem a lépcsőig.

A szobában már nem Mariska néni a legidősebb, egy 96 éves nő is érkezett. A lánya irányította, ő tette fel az ágyra. Járókeretre támaszkodik, az ágyra fel kell rakni, öltöztetik, etetik, mosdatják, pisiltetik. De a nővérek kedves természetességgel teszik körülötte a dolgukat. Bal szemére nem lát, a jobb szemét neki is ma operálták, úgy, hogy egész nap teljesen vak szegény.

Aztán elcsendesedett a szoba és az egész ház. A főorvosnő a kopaszra nyírt Zsuzsikát (asszisztense) küldte értem, menjek a kezelőbe. Legalább másfél óráig „csöpögtettek”. Először, majd a végén is megvizsgálta a szemem a világító-kukucskálójával. A végén injekciót kaptam. Nem éreztem. Kértem, mondja meg őszintén: mire számíthatok, mert tegnap ismét sűrűbb fátylon néztem (volna, ha láttam volna) a világot az újraműtött szememmel. Azt kérdeztem: egyáltalán „javítható, vagy javíthatatlan” vagyok?

Azt mondta: az előbbi. Hihetem? Igaz, amikor csak tehetem, agykontrollozom magam, és javulásomért ostromolom az Egek Urát, hogy legyen segítségemre meggyógyulni, hogy újra lássak mindkét szememmel. Mi lenne szegény Attilámmal, ha én is tehetetlen lennék? Erre gondolni sem szabad! Nem szeretnék ilyen „örökséget” hagyni az egészséges gyerekeimre. Azt nem akarom semmiképpen! Én látni, jól akarok látni, még ha szemüveg segítségével is!

Nem lehet, hogy most veszítsem el a szemem világát, mikor éppen (igaz, közvetett) ígéretet kaptam a könyvem kiadásának támogatására. Ugyanis néhány hete hívott Cs. Pali. Beszélt a polgármesterrel, aki ezt neki megígérte.

Csak az a bökkenő, hogy közben a könyvtárban olyan nagy a hajtás, a költségvetés készítésével foglalkoznak, az igazgató nem tudott fogadni, hogy megmutassam neki az elkészített két novelláskötetemet, meg floppyn a regényemet. A Helytörténeti Gyűjteménynek is van előkészítve egy anyag, de V. Ági is nagyon elfoglalt mostanában. Ha erősen fogalmaznék, azt mondhatnám: szóba se állnak velem.

Senki se lehet saját hazájában próféta! Kicsit (nem is kicsit) rosszul esik nekem, hogy máshol szinte mindenütt megjelennek pályázataim irodalmi antológiákban, ősszel pedig országosan meghirdetett pályázaton, pénzzel járó fődíjat nyertem.

Kedden. Majdnem egy hete kezelnek. Már azt hittem, hogy végre hazamehetek. Reggel korán kellett a vizsgálóba mennem. Egyeztetjük a gyógyszereket, meg a csöpögtetőket. A főorvosnő kezembe nyomott 2 pirulát, vegyem be, aztán egy óra múlva menjek vissza. 10-11-ig csöpögtettek, kentek, injekciót is kaptam a szemembe.

A szobába érve szóltak, hogy többször jelzett a Mobilom. Aztán ismét megszólalt. Katica keres, érdeklődött: mi újság? Elmondtam. Ma is mehetnék, de akkor holnap vissza kell jönnöm még egy kezelésre, hogy a főorvosnő lássa az eredményt. Akkor inkább maradok, abban állapotunk meg.

Délelőtt elengedték a kellemes szobatársaimat, akikkel címeteket váltottunk: Erzsikét és Évikét. Évikét Vörösmarty professzor operálta, mégis, azt mondta, hogy homályosan lát. Mariska néni még tegnap hazament.

Katám finom ebédet hozott megint. Kiíratta a gyógyszereimet, mert itt csak a szemészeti gyógyszereket tudják receptre fölírni, amit hoztam otthonról, azok elfogytak. Nem gondoltam, hogy ennyi ideig itt tartanak. Katica sokáig nálam maradt, 4-kor ment el. Ittunk kapuccinót és elkísértem, utána még sétáltam a folyosón.

Megint csak négyen vagyunk a szobában. A mostaniak ugyan egyszerű emberek, azért mégis jókat beszélgetünk együtt, főleg estefelé.

Erzsike (jól megtermett, testes asszony) azzal „dicsekedett”, hogy ő soha nem mosott fogat, mégis a saját fogai vannak a szájában. Ahogy beszélgetés közben láttam, nem sokkal dicsekedhet, alig van néhány foga! Elmondtam, hogy milyen sok betegségen esett már át, és milyen sok gyógyszert szed. A másik idős és vézna nő (legalább 70 éves, ha nem, több), elmondtam, hogy kilencszer szült, egyik csecsemője meghalt, de nyolcat fölnevelt. Azt mondta: nekem nem volt időm megbetegedni, most sem szedek gyógyszert.

Velem szemben az ágy lábánál ült, s akkor rám nézett és kezét a gyomrára helyezve, úgy folytatta szomorúan: *de mostanában olyan émelygéseket érzek a gyomromban, és hányingerem van...* Akkor nekem eszembe jutott, s nem tudtam magamban tartani, részvéttel néztem rá, s megkérdeztem tőle, a hasára mutatva: Mancika! Baba lesz, terhes? Rám nézett, aztán mindhárman egyszerre elneveltük magunkat, alig bírtuk abbahagyni.

Reggel 8-kor mentem zuhanyozni. Épp a víz alatt álltam, amikor meghallottam a Mobilom hangját, azonban mire beértem, azóta néma. Katica biztosan visszahívott volna. Akkor ki hívott? Az is lehet, hogy őt hívta valaki, hiszen tőle kaptam kölcsön a telefont. Kimentem a folyosóra, hogy felhívjam. De úgy látom, átállította a készüléket. Nagy nehezen mégis bejött, de Emese vette fel.

Ő meg szélesen, engem meg sem hallgatva, csak annyit mondott, hogy anya visszahív és letette a kagylót. Na, úgy látom, ma már nem tudok vele beszélni, hiába vártam. Föltettem a töltőre, hátha lemerült az akkuja, vagy ki tudja, mi baja lehet?

Másnap azt mondta, hogy a kártya merült ki benne. Nos, ennyit egy ismeretlen masináról. Ha valamit vásárolok, valamilyen ismeretlen készüléket, én elolvasom a használati utasítást, s addig próbálom, amíg működőképes lesz. Amit csak úgy gyors-hadarással elmondanak, nekem nem elég. Hiába: a technika...

Az esti csöpögtetés „csúcs” volt: háromféle csöpögtető után gél, aztán megismételve.

Nem tudtam elaludni. A többiek már mind csendben voltak, látszólag aludtak, én olvasni kezdtem. Emese hozta be nekem, Emile Ajar-tól az *Elöttem az élet* c. könyvet, azt olvasom. Állandóan nevetgetnékem támadt Momó szövegétől, ahogy elmeséli élete történetét.

Szerda. Hajnali négykor arra ébredek, hogy szemben az egyik ágy fölött ég a villany, valakit behozhattak, ott a holmija, de ő sehol. Sokáig kezelték, közben elaludtam. Reggel látom, hogy Mariska néni fekszik ott megint, arca bekötözve. Bevérzett a műtét helye, alig tudták elállítani a vérzést. Örömmel üdvözlöttük egymást.

Korán hívtak kezelésre, az ügyeletes orvos látott el. Vizitre már megérkezett a főorvosnő, és behívott a kezelőbe. Megvizsgált. Reménykedtem, hogy hazaenged. De mégsem. Azt mondta: jó lenne, ha maradnék. Ha nem, akkor kimehetek a lányomhoz, de holnap jöjjen be kezelésre. Abban állapotunk meg, hogy inkább maradok. Ne kelljen valakinek megint kísérgetni reggel. Sokáig kezelt, kaptam a cseppeket, majd injekciót is. Utána leragasztotta a szememet.

Csütörtök. Kezelés után végre hazaengedett, de még mindig azzal a feltétellel, hogy holnap elutazás előtt be kell jönnöm egy kezelésre. Katicával elindultunk. Dél elmúlt, mire hazaérkeztünk. Töltött-paprika készült ebédre, de volt a tegnapi ételből is bőven.

Engem nagyon zavart, hogy mindenütt a Hír-rádió, utána meg a Hír-TV megy. Rettene-tesen unom az állandó szövegét, mindig azt a ronda kommunista korszakot juttatja eszembe, amikor mindenkit meg akartak agítani, beledumálni, az emberek fejébe sulykolni a maszla-got.

A TV-ben bemutatták a sok szép fényesre csiszolt traktor felvonulását. Szegény gazdák, *milyen nehéz soruk lehet, hogy az új traktoraik mellett ott sorakoznak a lakókocsik, luxus-terepjárók- és autók,* ugyanis már nem Trabanton járnak. Ha időm és kedvem lenne rá, még sajnálnám őket szomorú sorsukért...

Eszembe jutott: mehetnének sokan, mi városlakók is tüntetni azért, mert az előző ciklusban a kényszerűen igénybe vett bankkölcsönöket nem tudjuk visszafizetni?

Na, de hagyjuk. Sajnálom, de elítélem a politikát, amiért ilyesmire buzdítja a lakosságot.

Péntek. Katica ma már dolgozik, Danika kísért el, előbb a kórházba, aztán a busz-állomásra. Felnőtt unokáim vannak. Este randevúzott, Emesét pedig hazakísérte a „barátja”, reggel pedig eléje jött, együtt indultak a gimnáziumba. Isten őrizzen olyat mondani, hogy ez szerelem, ragaszkodik ahhoz, hogy csupán barátság. Mindkettőjük partnere nekem szimpá-tikus. Istvánka hozott nekem egy szatyor diót.

A Rókusban várakozás közben kijött a főorvos, sietve mondta, mindjárt visszajön. De kiderült, hogy rosszul lett, s legalább egy órát kellett rá várakoznunk.

Sápadtan érkezett vissza. Behívott, a kezelés is legalább egy órát vett igénybe. Megállapodtunk, hogy (márc. 1.) hétfőn jövök kontrollra, Attilát is akkor kell az Uzsoki kórházba vinnem.

Még Katitól telefonáltam Dunakeszire, hogy megyek Attiláért. Gyurit is értesítettem, hogy várjon bennünket a busznál.

Nem éreztem jól magam. Csak a 12,35-ös buszt értem el. Danika olyan helyes volt. Várakozás közben a balassagyarmati túszerdrámáról írt kötetemről faggatott.

Itthon rend várt. Főzött is a fiam, a szokásos specialitásait. Leves után az általam „*madáreledel*”-nek becézett étel, jénaiban sült. De jól fűszerezi, ezért ehető ételt készített.

Macuka cica annyira örült nekem, hempergett, azt se tudta, mit tegyen örömében, mikor beléptem az ajtón.

Postabontás. Megérkezett az Újévi antológia, benne Kirándulások Erdélyben c. írásom. Szép a borítója, jól olvasható, mert fehéren sötétkéssel írták. A postában találtam az APEH levelét, 14-i keltezéssel. Közlik velem, hogy valami nem stimmel az adóbevallásban.

„Óriási” forgalmam miatt, azt hiszem, hogy a levelezés költségét sem éri meg. Azt írják, hogy 8 napon belül iratokkal, stb. jelenjek meg Salgótarjánban... Na, még csak az hiányozna nekem! Úgyis alig vagyok itthon, s menjek Salgótarjánba! De akkor minek van itt, épp’ a házunk földszintjén az APEH kirendeltsége? Na, majd valamit kitalálok, hátha itt is megoldható, oda meg levelet írok. Persze, egyeztetnem kell a számítógép adataival az átírt számokat, lehet, hogy valami elcsúszott, mert így ¼ szemmel elképzelhető a tévedés, hiszen alig látok.

Fölhívtam a könyvtárt. Hátha tud fogadni az igazgató. Szerencsém volt. Másnap aztán floppyn leadtam négy novellámat a Röpke Ívekbe, most gyűjtik az anyagot. Megbeszéltem a novelláskötetem sorsát is. A Jobbágy Károly Alapítványba április elejéig lehet leadni kész anyagot, de oda már kérnek árajánlatot a nyomdai költségekről.

Kontrollok. Állandó felügyeletre szorulok, többször sor került különféle vizsgálatokra, beavatkozásokra. Egy alkalommal valamit lehúztak a szememről, aztán lézerrel is kezeltek. A látótér is figyelik, ami nem mutat jó eredményt. Mindhiába, azt hiszem, a bal szemem, alig ha 5 %-ot ér, vagyis majdnem semmit.

Eleinte hetenként kellett kezelésre, kontrollra járnom, utána havonként, most már 2007. évet írunk és ott tartok, hogy „csak” háromhavonta kell jelentkeznem.¹⁶

Gyógyszerek. Néhány éve fedeztem fel, hogy gyógyszer-allergiás vagyok. Azt hiszem, korábban is úgy hatottak volna rám a gyógyszerek, mint most, csupán azért nem tudtam róla, mivel nemigen kellett gyógyszert szednem. Mostanában bármit fölírnak, csak legritkább eset, ha nem kell abbahagyni a szedését már a másnap.

A szemészetben is többször írtak ki olyan cseppeket, amikkel mindig úgy jártam, hogy abba kellett hagyni. Sokszor hívtam itthonról a kórházat, mit tegyek, mert ödémás lett mindkét szemhéjam, testem tele lett piros pettyekkel és éjszaka a torkom is összeszűkült.

Nézegetem a kezeléseket tartalmazó iratot, és látom, hogy a főorvosnő már 2005 márciusától kezdte nekem előírni a *MAXIDEX szemcseppet*.

Csodák-csodája, ettől nem lettem allergiás, de ennél sokkal rosszabb történt. Hónapokig kellett vele – másik cseppekkel kombinálva – csepegtetnem a bal szemet, amíg kiderült, hogy rettenetes mellékhatása rajtam kiütött. Előszedtem a gyógyszer *mellékhatásait* feltüntető listát, s amikor elolvastam, megborzongtam.

Legközelebb, amikor kontroll-vizsgálatra jelentkeztem, megkérdeztem a főorvosnőtől: *Tulajdonképpen milyen bajjal kezel engem, mivel mindkét szememet szürke-hályog miatt operálták, akkor miért kapok én olyan szemcseppeket, amelyeket zöld-hályogra írnak ki?*

Azért, mert zöld-hályog van a bal szemén, s ez gyakran előfordul műtét után. Mégsem szólt, nem figyelmeztetett engem, pedig tudta, hogy gyógyszerekre érzékeny a szervezetem, mivel felhívtam rá a figyelmet.

Elolvastam a MAXIDEX használati utasítását, ahol leírják, hogy a szemcsepp használóinak 25%-ánál zöld-hályogot idéz elő! Azt elfelejtették hozzá tenni, hogy az majdnem egyenlő a vaksággal!

A főorvosnő csak legyintett. Mindenre kiírnak ilyesmit, de ez a legritkább esetben válik be.

¹⁶ 2007-től továbbra is háromhavonta, aztán félévenként kellett jelentkeznem.

Szerintem, ha a gyógyszergyártó cég rá meri írni a tájékoztatójára, hogy 100 közül 25-nél előfordul, akkor az már nem tartozik a legkritább esetek közé! S nem is olyan enyhe eset, hiszen valakit vakká, vagy félvakká teszi!!! **Az viszont már nem csekélység, hogy százból huszonötön megvakulhatnak,** vagy csak az ezredik esetben fordul elő néhánynál súlyos eset! **Miért kell valakinek, akár a huszonötödik, vagy ha éppen az ezredik, megvakulnia gyógyszer-mellékhatás miatt? S az a néhány, nem számút embernek? Milyen engedélyezési eljárás az, hogy egy gyógyszer használatát megengedik ilyen lehetőséggel?**

Ekkor megkértem arra a főorvosnőt, hogy nekem ezt a szemcseppet soha többé ne írja ki, mivel nem fogom használni. Igaz, ezzel már semmit sem lehet jóvátenni! Az is igaz, hogy késő a bánat, mivel nálam a fenyegetés bevált.

Sajnálatos, hogy nem vettem észre korábban, mert máskor el szoktam olvasni a tájékoztatókat. **De mit tehetek? Pereljem be a gyógyszergyártó céget, vagy azt, aki nekem ezt kiírta és ajánlotta? Mire megyek vele? Visszakapom a régi látásomat?**

Csend. Bizony a bal szememnél már mindenféle baj előfordult, előbb csórlátás, aztán kettős-látás, de mindig rosszabb, vagyis már alig látok a bal szememre. Ha lenézek a járdára, vagy lépcsőre, baloldalon nem látom, hová lépek, s ha valaki onnan közeledik felém, nem veszem észre. Már kaptam szemrehányást ismerőseimtől, mert azt hitték, hogy nem akarom fogadni a köszönésüket. Csak azzal tudom magam vigasztalni: ha egyik szememre csak alig látok, a másik használható, s azért adjak hálát a Jóistennek. **További életemben, mert a 25. voltam, aggódhatok félvakon, hogy a másik szememet ne kelljen ismételten megoperálni...**

De azt, hogy mi a véleményem az ilyen gyógyászatról, azt egyelőre magamban tartottam.

Utólag megbántam!

Többször olvastam arról, hogy sok helyen (USA) óriási perek folynak hasonló esetekben, amikor valamelyik gyógyszergyártó cég által előállított szerek az embereknek kárt okoztak, hogy súlyos összegekkel kell kártalanítani az elszenvédőket. S nálunk?

S ilyen esetben felmerül bennem az a kérdés egyéb súlyos gondjaink miatt, amit ebben a kötetemben már fölvettem: Ilyen módon, hogy nálunk ilyenek megtörténhetnek, s így csatlakozunk az Európai Unióhoz?

De azt sosem fogom megérteni, hogy hasonló félresikerült műtétek után is elfogadják (mert elfogadták!) a megtömött borítékokat, sőt, az utána következő vizsgálatoknál is láthatóan elvárták azt...

Persze, amíg jártam a szemészetre, addig egyéb, más és sok minden történt.

HOGY SZÜLETIK A ZÖLD-HÁLYOG? RÖVIDEBBEN

ELMONDOM. Legalábbis azt el tudom mondani, hogy nálam hogy született.

Előzmények: A jobb oldali szememet ugyanabban a kórházban 2004. október 5-7. sikeresen megoperálták. Gyors műtét, egyiknap megérkezik az ember, másnap megműtik, harmadnapon hazaengedik.

A Homályos látásom elmúlt, utcán csupán a napfény ellen hordok védőszemüveget, íráshoz-olvasáshoz, számítógép használatához szemüveggel jól látok. Rendszeresen jártam kontroll-vizsgálatokra, már ismerős a hely, nem idegenek az orvosok.

Az ápolószemélyzet és a környezetet megszoktam. Mit kell ettől félni? Három hónappal később, 2005. január 18-ára jelölte ki a főorvosnő a bal szemem műtétjének idejét. Reggel bizalommal váraкоztam, közben nem féltem és biztattam a többi sorstársamat, akik velem együtt érkeztek.

Amikor elfoglaltam a helyem a szobában, olyan hangok ütötték meg a fületem, ami kissé elgondolkodtatott.

Többen készülődtek haza, akiket előző nap operáltak; amíg mi várakoztunk, azt állították, hogy amikor levették szemükről a védő kötést – az operált szemükkel nem látnak, vagy csak nagyon homályosan. Érdekes. Hogy lehet az? Én az első műtét után azonnal jól láttam. Nem értettem az egészet, de akkor nem gondolkoztam rajta. Biztattam őket, biztosan csak átmeneti állapot.

Másnap került rám a sor, mindjárt az elsők között, a műtét sem tartott sokáig.

Egy férfi-orvos végezte az előkészítést. Valahogy másként zajlott minden, mint először: az injekció beadásánál fájdalmat éreztem. Hiába a nők keze finomabb – gondoltam magamban. A műtét is másként hatott rám, mint az első, pedig nem maradt bennem rossz érzés. *Talán nem is a főorvosnő operált? – bár a hangját hallottam, de mintha átadta volna valakinek a műszereket, és ő csak irányította volna a műtétet... Lehet, hogy valami kezdő kísérletezik rajtam? Ugyanis most, műtét közben is éreztem fájdalmat.*

Azonban másnap ért az igazi csalódás, amikor levették szememről a védőburkolatot: most én se láttam, akárcsak a tegnapi szobatársaim. Na, most már nemcsak másan, de magamon is tapasztaltam, hogy minden másképp alakul, mint az első műtétnél.

Akik velem együtt jöttek, és elmennek, mindenki azt állította, hogy ők sem látnak jól, akárcsak a tegnapiak. Hogy lehet az? A nyolcágyas szobában egyetlen akadt – egy igen fiatal, szinte gyermekkorú kislány, aki egészen másféle műtéten esett át – ő látott, amikor levették a szeméről a kötést.

A többiek – velem együtt – nem láttak. Mi lehet ez? Teljesen homályos előttem minden, mintha megvakultam volna a bal szememre. Aztán arra gondoltam, hogy talán lassabban áll helyre a látásom, mint az előzőnél. Ne legyek türelmetlen, próbáltam magam biztatni.

Azonban mint a villámcsapás, eszembe jutott, hogy az előző napi hírekben erős naptevékenységet jeleztek az operáció napjára (2005.01.19.) Többször hallottam róla, hogy bizonyos kórházakban a sebészek ilyenkor nem operálnak, hacsak nem elengedhetetlenül szükséges. Mégis, mint a jobb szemem operációja után, elengedtek 20-án, a harmadik napon.

Az biztos, ha nem jön értem a lányom, egyedül nem mertem volna elindulni.

Az első kontrollt a következő hétre tűzte ki a főorvosnő. A vizsgálatnál említettem neki, hogy a műtét napján erős naptevékenységet jeleztek, s ilyenkor több kórház sebészetén nem operálnak, mivel általában nem sikerülnek a műtétek.

Csak nézett rám, azt mondta, hogy erről ő még nem hallott... Pedig számukra is jelenthetett volna valamit az, hogy az akkori műtétek utáni két nap is, szinte senki sem látott, a 8 ágyas szobában egyetlen egy, fiatal kislány kivételével, akit másféle panasszal műtöttek.

Ha behunyom a jobb szemem, akkor a ballal még most sem látok semmit. A kezemet előtte mozgatva, nem látom az ujjaimat, csak némi mozgást érzek. A cseppeket és a gél szorgalmasan alkalmazom, pontosan, ahogyan előírták. Majd csak segít, biztattam magam.

Újabb kontroll február 14-én lesz. Igen ám, de a bajok nem egyedül szokták az embert meglepni. A következő találkozásnál a főorvos azt mondta, maradjak bent a kórházban, vagy szerdán jöjjenek vissza ismét, meg kell ismételni a műtétet!

Nagyon kellemetlenül érintett. Már úgyis telefonált Attila igazgatónője, hogy nagyon nyugtalan, amiért később megyünk érte, hiszen 12-én, a születésnapját otthon szerettük volna megünnepelni.

Arra gondoltam, hazafelé, út közben akartam érte menni. Tanácsalanságomban nem is tudtam, mit tegyek? *A látásom függ a következő műtétől, nem hiába jelölte ki az időpontot az orvos, hiszen egy méterre se látok a bal szememmel, egy sötét fátyol mindent eltakar. A jól ismert lakásban sem tudok rendesen közlekedni. Ilyen körülmények között a járásom is bizonytalan...*

Minden összeesküdött ellenem, mivel a kórház összes telefonvonala beázott, sehonnan nem tudtam telefonálni, se helyben a lányomnak, de Dunakeszire Attila ügyében, és haza sem, hogy közbe jött a nem várt műtét.

Na, most látom, hogy soha nem kell másokra hallgatnom. Kár, hogy hagytam magam lebeszélni arról, hogy vegyek magamnak egyszerű Mobil-telefont. Azzal most minden érintettet tájékoztathattam volna. Nekem igazán csak ilyen alkalomra kellene, de most aztán nagyon!

Végül a Rókus patikájában, ahol kiváltottam a receptet, kértem egy vonalat, hogy lányomnak elmondjam a történeteket. Azonban ő már bemosakodott egy műtétéhez, ezért csak üzeni tudtam neki. Ő meg azt üzente vissza, hogy menjek hozzájuk, és otthon, este megbeszélünk mindent. De én ezt nem tehetem Attila miatt. Elindultam hát egyedül a busz-állomásra, de a csellengő járatlással kellett mennem Dunakesziig. Az egész utat végigsírtam tehetetlenségemben. Teljesen kiborultam.

A cukrászdába mentem egyenesen, ittam egy kávé, majd megkértem a tulajdonosnőt, telefonálhassak a készülékéről, mivel nem bírok ilyen állapotban annyit gyalog megtenni. Kedves volt, beleegyezett. Otthagytam az iratokat (ugyanis nemsokára Attila operációjára is sor kerül, a labor-vizsgálatokat ezért most ott kell elvégezni. Kértem, küldjenek az iratokért a cukrászdába valakit, s hogy Attila is megnyugodjon, küldtem tőlük a fiamnak egy sütemény-csomagot is.

Otthon aztán készültem az utazásra, csomagoltam, ami kell a néhánynapos kórházi tartózkodásra. Bevásároltam a cicának. Gyurinál biztosan marad még a budapesti utazási költségek-ből, abból vásárolhat, ha kell neki valami. Mindent bepakoltam, kivéve a strandpapucsomat, ami viszont nagyon hiányzott, mert a kórházi fürdőszobában a lefolyót nem a legmélyebb pontra helyezték, ezért ott mindig áll a víz.

2005. február 16-23. Szerdán, fiam kísért a buszhoz, hozta a csomagot, miután Macától (a cica) érzékeny búcsút vettem. Ugyanis már a csomagolásból következteti, hogy ismét magára hagyom. Pihenés közben mindig az ölembe akart ülni, hízelgett, dorombolt. Az útra ugyan vittem könyvet, de nagyon fárasztott az olvasás, ezért ki se nyitottam. Magamba roskadtam. Agykontrolloztam.

Nehezen ment az ellazulás, nem úgy, mint máskor, hiba próbálkoztam ismételten, hiába erőltettem. Az operáció óta nem tudom megjeleníteni azt a pici pontot (inkább tölcsezt), ami nálam az ALFA tartományba érkezését jelentette.

Lehet, hogy sokan megmosolyognák, ha elmondanám, de ez nálam valami olyat jelent, mint aki az agyhalál után visszatér, s közben felülről nézi, mi történik vele. Nálam pedig annyit jelent, hogy egy szép, fényes alagúton keresztül jutok el valahova; akik hisznek benne, Isten elé, a szellemvilágba... Ha a kis tölcsest általában jobbra, az óra járásával egy irányban forog, mindig világosabb lesz, mindig hosszabb fénycsík jelenik meg előttem, ami nekem teljes pihenést, kikapcsolódást, ellazulást és nyugalmat hoz.

Most nem sikerült. Inkább keseregtem. Erőltetve is elmondtam magamban sokszor egymás után: meg akarok gyógyulni. Látni akarok a bal szememmel is! Nem akarok sötétségben élni. Istenem! Te tudod, milyen szükségem van rá, hiszen itt van az én kisfiam, aki az én gondoskodásomra szorul. Nem hagyhatom magára. Mi lesz vele, ha én is tehetetlen leszek?

Katicámnál aludtam.

Harmadik szem-műtét. *2005. február 16-23. szerda reggel korán*, Katicától indultam el, mivel náluk aludtam. Ugyanis azt mondta a főorvosnő, jobb lenne pihenten érkezni, nehogy egy hosszú utazás után fáradtan, egyenesen „beessek” a műtőbe.

Megkaptam a 118-as szobát, immár harmadszor. Mivel a korábbi helyemet valaki már elfoglalta, az ajtóhoz eső első ágyat választottam, s milyen jó, mert itt jobb oldalon egy hűtő állt, ahová bepakolhattam némi ételféleséget.

10 órakor már jöttek a szürke „talárral”, s én leszek az első, aki ebből a szobából a műtőbe kerül. Most ismét nőorvos készített elő az operációra, aki finomabban vett kezelésbe, mit az előző férfi. *Megjegyeztem neki: Érdekes. Most nem zsibbadt el a bal arcom, mint legutóbb, akkor még a szájamnál is úgy éreztem a zsibbadást, mint foghúzásnál.*

Furcsa lehetett neki, mert azt mondta: szem-műtétnél nem kell az arcot érzésteleníteni, csak a szemet, azért, hogy az ne mozogjon operáció közben... Nos, úgy-e, nem mindegy: hol, mikor és ki foglalkozik velünk.(Úgy érzem utólag, hogy sok minden nem úgy történt a műtét idején is, mint az első alkalommal!)

11-órákor kerültem műtőasztalra, s 12 óra 20 perckor lett vége a műtétnek. *Furcsa volt az egész.* Megint mindent érzékelttem, hogy mit csinálhatnak velem, de nem éreztem fájdalmat, csak sejtettem, hogy mit művelnek a szememmel. Pontosan tudtam, hogy balról jobbra, valamit lehúznak a szememről.

Munka közben folyton öntöztek (mármint a szememet). Valamilyen szerkentyűvel (fűrészes vagy fúró, ki tudja?) körbekotorták a szemet. Mindezt csak ők tudhatják, a szem tudósai, nagymesterei. Olyan volt, mint amikor az utcán a járdát bontják, szinte dübörgött, aztán ollóval dolgoztak, majd varrtak, az öltéseket akár meg is számolhattam volna. *Most is, épp' úgy, mint először, az utolsó pillanatban balra fönt, egy villanásnyira fájdalmat éreztem.* Aztán leszedték rólam a maszkot, bekötözték a szemem, s átölelve leszedtek a műtőasztalról, majd a már ismert fiú visszafurikázott a helyemre.

Csütörtök. *Én naiv. Még azt hittem, hogy műtét után másnap hazaengednek, mint korábban. De most ragaszkodtak hozzám. Sajnos, most nem láttam semmit, amikor leszedték a védőkötést, pedig annyira hittem, reméltem, hogy világosság gyúl a bal szemembe is. Szomorúan vettem tudomásul a tényeket, hogy talán hiábavaló megpróbáltatás volt az újabb műtét is. Kettőnket a szobából a főorvosnő berendelt a kezelőjébe, a többiek hazamentek.*

Gondoltuk, megnéz, aztán bennünket is elenged. Azonban telik az idő, már dél van, megebédeltünk. Gyanús az egész. Úgy néz ki, bennünket itt felejtettek. Csak a délutáni órákban hívott a kezelőjébe, ahol megvizsgált. *Azt mondta, maradnom kell, további kezelések kellenek hozzá, hogy lássa az eredményt. Mit lehet tenni? Ha ő úgy látja jónak...*

Dél körül Danika telefonált az egyetemről, hogy hozzám indul. Mondtam, csak jöjjön, de még nem döntött el, hogy meddig kell bent maradnom. Éhesen jött, ezért lányom által hozott sok zsemlyéből két szendvicset készítettem neki, hogy egyen valamit. Jót beszélgettünk. Kérdezte: Barbit elhozhatja-e legközelebbi látogatásakor? Persze. Örülök, ha megismerhetem a barátnődet. Katica minden nap jön, mindennel ellát. Szinte már zavar, hogy annyit költ rám, pedig nem igénylem.

Közben három szobatársammal jól összebarátkoztunk. Egy kedves, 86 éves nő, Mariska néni súlyos plasztikai műtéten esett keresztül. A szeme alatt az arcáról húztak föl bőrt valamiért. Ő is továbbfekvő, meg egy fiatalasszony, akinek egyik szemén zöld-hályog van, azt kell majd műteni, közben a másik szemét is kezelik... Alig lát valamit, ráadásul egyik lábával sok baja lehet, nehezen járkal. Minden betegsége ellenére elven, életrevaló nő. Este jót beszélgettünk, gondolatban főztünk. Több erdélyi étel receptjét elmondtam nekik. Megbeszéltük, hogy majd a lánya e-mailjére – ha megkapom – küldjem el a recepteket. Adtam neki névjegyet.

Péntek. Danika és Barbi itt ül az ágyam mellett. Kellemesen társalgunk. Később megjelenik Emese. Aztán kisül, kísérvével jött, Istvánka kint ül a folyosón.

Mondtam, hogy nyugodtan hívja be. Örült az ötletnek. Elmondtam nekik, milyen „lakosztályom” van. Megmutattam apartmann-szállásomat: rámutattam a sarokra: ott a mosdó, hűtőszekrény a konyha, ruhásszekrény a gardrób, szemben van a fürdőszoba, az ágyam az éjjeliszekrénnel együtt a hálószoba... Jót mulattunk rajta.

Este Katica jött, megint étel utánpótlással. Ha sokáig itt tartanak, azt hiszem, a gyenge kórházi koszt ellenére elhízom. Igaz, sétálgatok is közben, nehezen, düledezve, mint egy ittas, de a távoli automatához járok kapuccinót inni. Finom. Érdeemes érte fáradozni.

Délutáni vizit kicsit megijesztett. Megjelent egy nővér, hozta az infúziós felszerelést az ágyam mellé. Még ez is... Mikor lement a folyadék, a főorvosnő ismét megvizsgált. Olyan, mintha derengne valami a szememnél. Nem annyira sötét a fátyol előttem.

A bal szememmel is látom a szemben levő ágyak végét, s azt is, hogy melyikben fekszik valaki, de csak úgy, ha letakarom a jobb szememet.

Szombat. Reggel, inkább még csak hajnal lehet, de sietek zuhanyozni, amíg nincs árvíz a fürdőszobában. Még tegnap este kimostam néhány apró holmit, mivel nem készültem ennyi időre. Azt hittem, kiengednek másnap vagy harmadnap. Tiszta hálóinget vettem magamra, úgy feküdtem vissza. A többiek most is az igazak álmát alusszák.

Ma a főorvosnő lesz az ügyeletes, korán jött vizitálni. A vizsgálatnál tapasztalta, hogy mintha picit javulna a látásom. Reménykedhetem? Neki is azt mondtam, hogy nem szabad soha semminek előre örülnöm, mert nálam az ilyen nem szokott beválni.

Katica délelőtt finom levest hozott, mind megettem. Bár kivételesen elég lett volna ma a kórházi ebéd is, vadas-húsnak becézték, spagettivel. Kivettem belőle azt a fél falat húst, ami benne volt, pár villa tésztával megettem. Az adagokra azt szoktuk mondani: ez kórház, nem hizlalda. Viszont ennyi pótlás mégsem kellene. Katica mindig hoz valamit. Azt hiszi, éhen halok a kórházi kosztón. Mikor bejöttem, már első nap hozott egy doboz margarint. Azt kérdeztem tőle: ki eszik meg ennyit? Akkor még nem tudtam, hogy addig itt tartottak, amíg elfogyott az egész.

Katica megvárta, hogy megebédeljek, aztán sietett, mivel telefon-ügyeletes, ami azt jelenti, hogy bármikor behívhatják. Vacsora: joghurt, 2x2 cm-es dobozban vaj, két szeletke kenyérral. Nekem elég. Különben is van a hűtőben pótlás, még gyümölcs is.

Akiket megoperáltak, már hazamentek. Kevesen maradtunk a szobában, este sokáig beszélgettünk. Aztán zuhanyoztam. Mindenki aludt már, de én még olvastam egy kicsit. Nagyon fárasztó „fél szemmel”, s ráadásul a jó szemembe is belógnak a bal szemem hibái: fent valami függöny, máshol pálcikák, meg valamilyen véglények...

Éjjel engem nem zavar az utcai zaj: a mentők, rendőr-kocsik szirénái, amit otthon megszoktam, hanem az utcai lámpák is bevilágítanak a gyér rolettán, meg a folyosó felőli ajtón is üvegablak van, ahol majd' egész éjjel világítanak, ami kimondottan zavar. Elalvás előtt kinyitottam az ablakot, sokáig szellőztettem, közben néztem a most is forgalmas Blaha Lujz tér és a Rákóczi út forgalmát.

Ezért egy gyenge nyugtatót beveszek lefekvés után, s 9-től alszom reggel fél 7-ig. Igaz, rend szerint megszakítással, mert ha fölébredek, szívesebben lezuhanyozom hajnalban, amíg a többiek alusznak.

Vasárnap. Reggelire zsemlet vajazok, kis párizsival eszem, utána teát iszom. Sétálok a hosszú folyosón, nehogy beroszódjanak az izmaim. A távoli automatából szoktam kapuccinót inni. Aztán egész nap, rendszeres időközönként csepegtetik, kenegetik a szemeket. Nemsokára hozzák az infúziós-készüléket.

Sokat pihenek. Kedves emberekkel ismerkedtem meg a hosszú idő alatt. Velük gyakran beszélgetek. Nagyon barátságos asszony a 86 éves Mariska néni Dunakeszről. Természetes észjárású, közvetlen ember. Egyenes háttal járkal, sosem panaszkodik, pedig elég súlyos plasztikai műtéten esett át. Kiterjedt családjából mindig látogatják. Ebből is kitűnik, hogy szeretik.

Kilenc óra tájban Emese robban be. Ma a délelőttjét Katinál tölti a Klinikán, együtt ebédelnek, mert Dani Barbival randevúzik. Emese finom ebédet hozott: két szelet sült csirkedarabot, zöldborsós rizs-burgonya-körítéssel, ráadásul savanyú uborkával.

Édesség is volt a csomagjában: tortaszelet, gyümölcs és ásványvíz. Nem panaszkodhatom. Jó dolgom van. Az itt kapott ízetlen teához már citromom és méz is akad.

Még el se ment, amikor belépett a szobánkba egy elegánsan öltözött férfi, azt hittük előbb, hogy valakinek a valakije, de bemutatkozott, így hamar kisült, hogy katolikus pap, aki lelki vigaszt hoz a betegeknek. Kérte, ha valaki részt akar venni a közös imán, fáradjon az asztal mellé, vegyen részt rajta.

Emese szemben ült velem, integetett, hogy ő elmegy, nyugodtan menjek oda, mert onnan látta, hogy kitette az asztalra a pici ostyatartót. Gyorsan elkészönt tőlem, én pedig odasiettem. Hat közül négyen vettünk részt a rövid szertartáson. Áldoztunk. Ilyen szorongatott helyzetben, lehangolt állapotban nagyon jól esett, hogy az egyház gondoskodik rólunk.

Ma kivételesen jó ebédet kaptunk. A levest megettem. Utána valamilyen pici hús, leöntve finom tejfölös szafttal, amit csigatésztaival tálaltak. Ha nincs hazai, megettem volna az egészet, de csak belekóstoltam. Aztán megmelegítették a nővérek a tegnap kapott étel mára meghagyott részét, amit jóízűen befalatoztam.

Ebéd után pihenek. Sok látogató jött, de az engem nem zavart, közben elaludtam. Utána elsétáltam a kapuccínóért. Kis pihenést követően rám kapcsolták az infúziót. Egy egész óra alatt csöpögött le a folyadék. Utána sétáltam a folyosón. Kint szép az idő, a nagy ablakokon besüt a nap. Megállapítottam, hol kel fel reggel a nap, amiből kiszámítottam, hogy az én ágyam megfelelő É-D irányban fekszik. Mégis meg kell gyógyulnom. Igaz, ma ismét homályosan látok. Sajnos, nem sokáig örülhettem a javulásnak.

Katica lányom többször hívott telefonon, ma ő is ügyeletes, nem tud bejönni. Megnyugtattam, hogy nem engednek haza. Akarom mondani: megkérdezett a főorvosnő, tudnék-e még maradni, mert rám férne az intenzív kezelés folytatása. Ha ő mondja... Mit tehetek? Azt válaszoltam: ha jónak látja, maradhatok.

Közben néztem a napos téli udvart. Korán kaptuk a vacsorát, utána beszélgettünk. Lassan telik az idő. Hiányzik a számítógép. Kicsit olvasok, de hamar elfárad az egyetlen jó szemem. Már fél kilenc és rajtam kívül mindenki alszik a szobában. Szellőztetés után én is eloltottam a lámpát.

Hétfő. Azt se tudom, hányadika lehet. Sorban érkeznek az új betegek a szobába. Már csak egy üres ágy maradt. De nemcsak lassan halad, inkább megállt az idő... Már megszoktam. Egy-két rövid ébrenlét után újból elalszom. Reggel nagy a készülődés. Ma a Szent Rókus Kórház volt nagyja: Vörösmarty professzor jön operálni. Megtudtam, hogy a rendelőintézetben hetenként egyszer rendel, s a pácienseit itt műti meg, a szobában most is kettőt ő operál. Korán tartottak vizitet. Szomszédom (Évike) Gödöllőről érkezett, ő az egyik páciense. Már 8 óra előtt hozták neki a műtős-öltözéket, utána elvitték, majd a többieket is. Tele van a szoba. Sőt, még egy ráadás is van, akinek egyelőre nincs helye, csak ül egy széken. Aztán átirányították egy másik kórterembe.

A mai ebédet nem az én kedvemre főzték. Leves a szokásos: valamit visz a víz, de nem Zilahitól. Azért ehető. Megettem, látván a következő fogást: spenót, szögletes, kemény „tükrörtojással”. Ahhoz nem nyúltam. Kértem megmelegíteni az eltett csirkedarabot a maradék körettel.

Katica délután érkezett, csomagokkal a hosszú ügyelet után. Megint egy csomó ennivalót akart itt hagyni, de van elég tartalékom, gyümölcs is, nem tudok annyit enni. Csak a margarint, meg pár zsemlet fogadtam el. Sokáig beszélgettünk, aztán együtt mentünk kapuccinót inni. Elkísértem a lépcsőig.

A szobában már nem Mariska néni a legidősebb, egy 96 éves nő is érkezett. A lánya irányította, ő emelte fel az ágyra.

Járókeretre támaszkodik, az ágyra fel kell emelni, öltöztetik, etetik, mosdatják, pisiltetik. De a nővérek kedves természetességgel teszik körülötte a dolgukat. Bal szemére nem lát, a jobb szemét meg neki is ma operálták, úgy, hogy egész nap teljesen vak szegény.

Aztán elcsendesedett a ház. A főorvosnő a kopaszra nyírt Zsuzsikát (asszisztense) küldte értem, menjek a kezelőbe. Legalább másfél óráig „csöpögtettek”. Először, majd a végén is megvizsgálta a szemem a világító-kukucsalkájával. A végén injekciót kaptam. Nem éreztem. Kértem, mondja meg őszintén: mire számíthatok, mert tegnap ismét sűrűbb fátylon néztem (volna, ha láttam volna) a világot az újraműtött szememmel. Azt kérdeztem: egyáltalában „javítható, vagy javíthatatlan” vagyok? Azt válaszolta: az előbbi.

Elhihetem? Igaz, amikor csak tehetem, agykontrollozom magam, és javulásomért ostromolom az Egek Urát, hogy meggyógyuljak, hogy újra lássak mindkét szememmel. Mi lenne szegény Attilámmal, ha én is tehetetlen lennék? Erre gondolni sem szabad! Nem szeretnék ilyen „örökséget” hagyni az egészséges gyerekeimre. Azt nem akarom semmiképpen! Én látni, jól akarok látni, még ha szemüveg segítségével is!

Nem lehet, hogy most veszítsem el a szemem világát, mikor éppen (igaz, közvetett) ígéretet kaptam a könyvem kiadásának támogatására. Ugyanis néhány hete hívott Cs. Pali. Beszült a polgármesterrel, aki ezt neki megígérte. Csak az a bökkenő, hogy közben a könyvtárban olyan nagy a hajtas, a költségvetés készítésével foglalkoznak, az igazgató nem tudott fogadni, hogy megmutassam neki az elkészített két novelláskötetemet, meg floppyn a regényemet. A Helytörténeti Gyűjteménynek is van előkészítve egy anyag, de V. Ági is nagyon elfoglalt mostanában.

Ha erősen fogalmaznék, azt mondhatnám: szóba se állnak velem. De senki se lehet saját hazájában próféta! Kicsit (nem is kicsit) rosszul esik nekem, hogy máshol szinte mindenütt megjelennek pályázataim irodalmi antológiákban, ősszel pedig fődíjat nyertem.

Kedd. Majdnem egy hete kezelnek. Már azt hittem, hogy végre hazamehetek. Reggel korán kellett a vizsgálóba mennem. Egyeztettük a gyógyszereket, meg a csöpögtetőket. A főorvosnő kezembe nyomott 2 pirulát, vegyem be, aztán egy óra múlva menjek vissza. 10-11-ig csöpögtettek, kentek, injekciót is kaptam a szemembe.

A szobába érve szóltak, hogy többször jelzett a Mobilom. Ismét megszólalt. Katica keres, érdeklődik: mi újság? Elmondtam. Ma is mehetnék, de akkor holnap vissza kell jönnöm még egy kezelésre, hogy lássák az eredményt. Akkor inkább maradok, abban állapodtunk meg.

Mariska néni még tegnap hazament. Délelőtt elengedték a szobatársaimat, akikkel címekeket váltottunk: Erzsikét és Évikét. Évikét Vörösmarty professzor operálta, mégis, azt mondta, hogy homályosan lát. (Lám, lehet igazság abban, hogy bizonyos időszakokban nem jó operálni.)

Katám finom ebédet hozott megint. Kiíratta a gyógyszereimet a Klinikán, mert itt csak a szemészeti gyógyszereket tudják receptre fölírni, amit otthonról hoztam, azok elfogytak. Nem gondoltam, hogy mostanáig itt tartanak. Katica sokáig nálam maradt, 4-kor ment el. Ittunk kapuccinót és elkísértem, utána még sétáltam.

Megint négyen vagyunk a szobában. A mostaniak ugyan egyszerű emberek, azért jókat beszélgetünk együtt, főleg estefelé. Erzsike (jól megtermett, testes asszony) azzal „dicsekedett”, hogy ő soha nem mosott fogat, mégis a saját fogai vannak a szájában. Ahogy beszélgetés közben láttam, nem sokkal dicsekedhet, alig van néhány foga! Elmondta, milyen sok betegségen esett már keresztül, és sokféle gyógyszert szed. A másik idős és vézna nő (legalább 70 éves, ha nem, több), elmondta, hogy kilencszer szült, egyik csecsemője meghalt, de nyolc gyereket felnevelt. Hozzá tette: nem volt ideje megbetegedni, most sem szed gyógyszert.

Velem szemben ült az ágy lábánál, rám nézett és kezét a gyomrára helyezve, úgy folytatta szomorúan: de mostanában olyan *émelygéseket érzek a gyomromban, és hányingerem van...* Akkor nekem eszembe jutott, s nem tudtam magamban tartani, részvéttel néztem rá, s megkérdeztem tőle, a hasára mutatva: *Mancika! Babát vár, terhes?* Rám nézett, aztán mindhárman egyszerre elneveltük magunkat, alig bírtuk abbahagyni.

Nyolc órákor mentem zuhanyozni. Épp a víz alatt álltam, amikor meghallottam a Mobilom hangját, azonban mire beértem, elnémult. Katica biztosan visszahívott volna. Akkor ki hívott? Az is lehet, hogy őt hívta valaki, hiszen tőle kaptam kölcsön a telefont. Kimentem a folyosóra, hogy felhívjam őt. De úgy látom, átállította a készüléket. Nagy nehezen mégis bejött, de Emese vette fel. Ő meg szélesen meg sem hallgatva csak annyit mondott, hogy anya visszahív és letette a kagylót.

Ma már nem tudok vele beszélni, hiába vártam. Föltettem a töltőre a telefont, hátha kimerült az akkuja, vagy ki tudja, mi baja lehet. Másnap azt mondta, hogy a kártya merült ki. Nos, ennyit egy ismeretlen masináról.

Ha valamit vásárolok, valamilyen ismeretlen készüléket, mindig elolvasom a használati utasítását, és addig próbálgatom, amíg működőképes lesz. Amit csak úgy, gyors-hadarással elmondanak, számomra nem elég. Hiába: a technika...

Az esti csepegtetés is „csúcs” volt: háromféle után megint gél, majd megismételték.

Nem tudtam elaludni. A többiek már mind csendben voltak, látszólag aludtak, olvasni kezdtem. Emese hozta be nekem, Emile Ajar-tól az *Előttem az élet* c. könyvet olvasom. Állandóan nevetgetnékem támadt Momó szövegétől, ahogy elmeséli élete történetét.

Szerda. Hajnali négykor arra ébredek, hogy szemben az egyik ágy fölött ég a villany, valakit behozhattak, ott a holmija, de ő sehol. Sokáig kezelték, közben elaludtam. Reggel láttam, hogy Mariska néni fekszik ott megint, arca bekötözve. Bevérzett a műtét helye, alig tudták elállítani. Örömmel üdvözöltük egymást.

Korán hívtak kezelésre, az ügyeletes orvos látott el. Vizitre már megérkezett a főorvosnő, és behívott a kezelőbe. Megvizsgált. Reménykedtem, hogy hazaenged. De mégsem. Azt mondta: jó lenne, ha maradnék. Ha nem, akkor kimehetek a lányomhoz, de holnap jöjjen be kezelésre. Abban állapotunk meg, hogy inkább maradok. Ne kelljen valakinek megint kíséretet reggel. Sokáig kezelt, kaptam a cseppeket, majd injekciót is. Utána beragasztotta a szememet.

Csütörtök. Kezelés után végre hazaengedett, de még mindig azzal a feltétellel, hogy holnap elutazás előtt be kell jönnöm egy kezelésre. Katicával elindultunk. Dél elmúlt, mire hazaérkeztünk. Töltött-paprika készült ebédre, de volt a tegnapi ételből is bőven.

Engem nagyon zavart, hogy mindenütt a Hír-rádió, utána meg a Hír-TV megy. Rettenetesen unom az állandó szövegét, mindig a kommunista korszakot juttatja eszembe, amikor mindenkit meg akartak agitálni, beledumálni, az emberek fejébe sulykolni a maszlagot.

A televízióban bemutatták a szép fényesre csiszolt traktor felvonulását. Szegény gazdák, milyen nehéz soruk lehet, hogy az új traktoraik mellett ott sorakoznak a lakókocsik, luxusterepjárók- és autók, ugyanis már nem Trabanton járnak. Ha időm és kedvem lenne rá, még sajnálnám őket szomorú sorsukért...

Eszembe jutott: mehetnének sokan mi városlakók is tüntetni azért, mert az előző ciklusban a kényszerűen igénybe vett bankkölcsönöket nem tudjuk visszafizetni?

Na, de hagyjuk. Sajnálom, de elítélem a politikát, amiért ilyesmire buzdítja a lakosságot.

Péntek. Katica ma már dolgozik, Danika kísért el a kórházba, aztán a busz-állomásra. Felnőtt unokáim vannak. Este randevúzott, Emesét a „barátja”, kísérté haza, a reggel pedig eléje jött, együtt indultak a gimnáziumba. Isten őrizzen olyat mondani, hogy ez szerelem, ragaszkodik ahhoz, hogy csupán barátság. Mindkettőjük partnere szimpatikus. Istvánka hozott nekem egy szatyor diót.

A Rókusban várakozás közben kijött a főorvosnő, sietve mondta, mindjárt visszajön. De kiderült, hogy rosszul lett, s legalább egy órát kellett rá várakoznunk. Sápadtan érkezett vissza. Behívott, a kezelés is legalább egy órát vett igénybe. Megállapodtunk, hogy (márc. 1.) hétfőn jövök kontrollra, Attilát is akkor kell az Uzsoki kórházba vinnem.

Még Katitól telefonáltam Dunakeszire, hogy megyek Attiláért. Gyurit is értesítettem, hogy várjon bennünket a busznál.

Nem éreztem jól magam. Csak a 12,35-ös buszt értem el. Danika olyan helyes volt. Várakozás közben a balassagyarmati túszedrámáról faggatott.

Itthon rend várt. Főzött a fiam, a szokásos specialitásait. Leves után az általam „*madár-eledel*”-nek becézett, jénaiban sült valami. De jól fűszerezi, ezért ehető ételeket készít.

Macuka cica annyira örült nekem, hempergett, azt se tudta, mit tegyen örömeiben.

Postabontás. Megérkezett az Újévi antológia, benne Kirándulások Erdélyben c. írásom. Most igazán szép a külalakja, jól olvasható, mert fehéren sötétkéssel írták. A postában találtam az APEH levelét, 14-i keltezéssel. Közlik velem, hogy valami nem stimmel az adóbevallásban.

„Óriási” forgalmam miatt, azt hiszem, hogy a levelezés költségét sem éri meg. Azt írják, hogy 8 napon belül iratokkal, stb. jelenjek meg Salgótarjánban... Na, még csak az hiányozna nekem! Úgyis alig vagyok itthon, s menjek Salgótarjánba! De akkor minek van itt, épp’ a házukban az APEH kirendeltsége? Na, majd valamit kitalálok, hátha itt is megoldható, oda meg levelet írok. Persze, egyeztetnem kell a számítógép adataival az átírt számokat, lehet, hogy valami elcsúszott, mert így $\frac{1}{4}$ szemmel elképzelhető a tévedés, hiszen alig látok.

Egyik nap föl hívtam a könyvtárt. Hátha tud fogadni az igazgató. Szerencsém volt. Másnap aztán floppyn leadtam négy novellámat a Röpke Ívekbe, ő gyűjti az anyagot, s majd átadja a szerkesztőnek.

Megbeszéltem a novelláskötetem sorsát is. A Jobbágy Károly Alapítványba április elejéig lehet leadni kész anyagot, de oda már kérnek árajánlatot a nyomdai költségeikért.

Kontrolllok. Állandó felügyeletre szorulok, többször akkor is sor került különféle vizsgálatokra, beavatkozásokra. Egy alkalommal valamit lehúztak a szememről, aztán lézerrel is kezeltek. A látótér is figyelik, ami nem mutat jó eredményt. Mindhiába, a bal szemem már azt hiszem, alig ha 5 %-ot ér, vagyis majdnem semmit.

Eleinte hetenként kellett kezelésre, kontrollra járnom, utána havonként, most már 2007. évet írunk és ott tartok, hogy „csak” háromhavonta kell jelentkeznem.

Gyógyszerek. Sajnos, néhány éve felfedeztem, hogy gyógyszer-allergiás vagyok. Azt hiszem, korábban is úgy hatottak volna rám a gyógyszerek, mint most, csupán azért nem tudtam róla, mivel nemigen kellett gyógyszert szednem. Mostanában már bármit fölírnak, csak legritkább eset, ha nem kell abbahagyni a szedését már a másnap.

A szemészetben is többször írtak föl olyan szemcseppeket, amikkel mindig úgy jártam, hogy abba kellett hagynom. Hányszor hívtam telefonon itthonról a kórházat, mit tegyek, mert ödémás lett mindkét szemhéjam, testem tele lett piros pettyekkel és éjszaka a torkom is összeszűkül.

Nézegetem a kezeléseket tartalmazó iratot, és látom, hogy a főorvosnő már 2005 márciusától kezdte nekem előírni a MAXIDEX szemcseppeket. Csodák-csodája, ettől nem lettem allergiás, de ennél sokkal rosszabb történt. Hónapokig kellett azzal – másik cseppekkel együtt kombinálva csöpögtetnem a bal szemet, amíg kiderült, hogy rettenetes mellékhatása rajtam bizony kiütött. Előszedtem a gyógyszer *mellékhatásait* feltüntető listát, s amikor elolvastam, megborzonek.

Legközelebb, amikor jelentkeztem kontroll-vizsgálatra, megkérdeztem. Tulajdonképpen milyen bajjal kezel engem, mivel mindkét szememet szürke-hályog miatt operálták, akkor miért kapok én olyan szemcseppeket, amelyeket zöld-hályogra írnak ki?

Azért, mivel zöld-hályogja van, s ez gyakran előfordul műtét után. *De nekem nem szólt, nem figyelmeztetett engem, pedig tudta, hogy gyógyszerekre érzékeny a szervezetem. Elolvastam a MAXIDEX használati utasítását, ahol leírják, hogy a szemcsepp használóinak 25%-ánál zöld-hályogot idéz elő!*

Csak legyintett. – Mindenre kiírnak ilyesmit, de ez a legritkább esetben válik be.

– Szerintem 100 közül 25-nél előfordul, hiszen rá merik írni a papírra, ami nem is olyan csekélység!

Ekkor megkértem rá, hogy nekem ezt a szemcseppet soha többé ne írja ki, mivel nem fogom használni.

Igaz, késő bánat, mivel nálam a fenyegetésük bevált. De mit tehetek?

Pereljem be a gyógyszergyártó céget, vagy azt, aki nekem ezt kiírta és ajánlotta? Mire megyek vele? Visszakapom a régi látásomat?

Csend. Bizony a szememnél már mindenféle baj előfordult, előbb csőlátás, aztán kettőslátás, de mindig rosszabb, vagyis már alig látok a bal szememre. Ha lenézek a járdára, vagy lépcsőre, baloldalon nem látom, hová lépek. Ha valaki arról az oldalam felől közeledik, nem veszem észre. Tény, hogy hiányzik a másik szemem! Persze, azzal vigasztalom magam: ha még az egyik nem is százszázalékos, de használható, s azért adjak hálát a Jóistennek.

De mi a véleményem az ilyen gyógyászatról, azt egyelőre magamban tartottam.

De azt sosem fogom megérteni, hogy az ilyen félresikerült műtétek után is elfogadják a megtömött borítékokat, s az utána következő vizsgálatoknál is láthatóan elvárják azt. Persze, amíg jártam a szemészetre, addig más és sok minden történt.

HOGY TELNEK A NYUGDÍJAS NAPJAIM?

2007-8. napi beosztásom.

KÉRDEZEM ÚGY IS: Mit csinál egy nyugdíjas egész nap?

Egy biztos, hogy én nem unatkozom, sőt, öröm tölt el, ha győzöm mindazt elvégezni, amit magam elé tűztem.

Válaszolhatnék rá röviden is: Köszönöm jól vagyok, mozgalmasan. De én többet is elárulhatok, s ez a kötet is sok mindent elmond arról, mit lehet csinálni, ha valaki nyugdíjba megy.

Nekem éppen elég teendőm akad. Nem panaszként mondom, de nem unatkozom. Igaz, erre kevés időm jut, mindig elfoglaltam magam, néha éppen az a bajom, hogy megállás nélkül be van osztva az időm.

Igaz, nem kelek hajnalban, mivel este nem tudom abbahagyni a munkámat a számítógépen, előfordul, hogy elmúlik 11 óra, és sietve kell befejeznem azt, amin éppen dolgozom, s mire pihenésre hajtom a fejem, már az éjfél utáni óra.

Most, még csak reggel van. Amikor fölébredek, legjobb esetben fél nyolckor, de előfordul, hogy egy órával később, ha nem állítom be a csörgőórát valami fontos teendő miatt.

Fölkelek, az ágyeműt szellőztetem.

Közben „macskamosdást végzek”, utána fölteszem a kávé, majd forralom a tejet és előkészítem a reggelit.

Addig fölébred Attila fiam, kijön, együtt reggelizünk. Gyuri fiam nem ragaszkodik a hagyományos étkezési rendhez. Ő délelőtt eszik valami zöldségfélét. Én is kipróbáltam egyszer-kétszer, de nálam nem vált be, mivel ha bármilyen nyers étellel kezdtem a napot, a vége egy kínos hasgörcsben végződött. Azt pedig én nem szeretem.

Nos, mi Attilával általában megisszuk a feketét, utána egy csésze kakaót, néha tejet iszunk, legtöbbször zsíros-pirítóssal, időnként kiflit-zsemlyét vajjal, de nagyon szeretjük a közeli üzletben kapható kakaós kuglófot is reggelire. Elmosom azt a néhány edényt.

Utána rendet teszek a lakásban, elpakolom az ágyeműt, a sajátját Attila rakja a helyére, majd befejezem a reggeli tisztálkodást, felöltözöm és kimegyek a városba, s elintézem – ha van, a hivatalos ügyeket, postát, banki teendőket, bevásárolok.

Általában hetente szerzem be az élelmiszert, hét közben csak akkor, ha valami elfogy a készletből. Előfordul, hogy Attilával orvosi rendelőbe megyek.

Ilyenkor legtöbbször már fél tizenegy, mire hazaérkezem, vagy már több is.

Ekkor expressz-ebéd készül. Nem szeretek sokáig a konyhában időzni.

Igyekszem a bevásárlásokat és a főzéseket úgy intézni, hogy legyen otthon félkész étel, vagy előző napokban dupla adagban készített leves vagy főzelék. Ilyenkor gyorsan elkészül az ebéd. Attila pontban a déli harangszó előtt tíz perccel indul asztalt teríteni. Legtöbbször az ebéd el is készül a harangszóra. Ha valami miatt később érkezem, úgy is megfő az ebéd, vagy fölmelegítem félegy-egy órára, olyankor azt mondom Attilának, hogy már dél van, de ebéd még nincs készen. Nyugodtan veszi tudomásul.

Azonban rájöttem arra, hogy jobb lenne ebédet hozatni, s a Kábelgyár-telepen találtam egy jó konyhát, ahonnan házhoz szállítják az ételt.

Ebéd után Attilával kávét iszunk, elmosom és elpakolom az edényeket, elrakom az ételmaradékot, és egy-két órát pihenek, közben olvasni szoktam vagy a megkezdett könyvet-regényt, vagy a helyi lapokat böngészem át.

Három óra, mire megpihen a lábam, akkor fölkelek és bekapcsolom a számítógépet, s kisebb pihenők közbeiktatásával, uzsonnaszünettel, egész estig, gyakran éjfélig is dolgozom a számítógépen, a megkezdett munkámon.

Ilyenkor írom meg, ami éppen eszembe jut este vagy álmomban, s azokat fel szoktam jegyezni, és délután megírom a legújabb naplóba.

Most kb. két hete kezdtem el, ezért átnézem, az Életem regénye, ha hibára lelek, kijavítom, amelyik formailag nem tetszik, ott javítok rajta, éppen ma érkeztem az utolsó két fejezethez, ahol bizony dátumok miatt nagyobb átalakításra van szükség. Az egyes fejezetekhez tartozó képjegyzéket is kiegészítettem. Egész nap ezeket böngésztem, de nem értem a végére.

A tizenharmadik fejezet címe: Megyünk Európába, áttekintve úgy érzem, hogy ha dátumok szerint időrendbe rakom, s a hiányosságokkal, akkor ez a fejezet is rendben lesz. A 14. fejezet: Több év története dióhéjban, az utolsó négy év története, ebben rögzítettem a 2005-6-7-8. évek történéseit. Mondhatom: mozgalmas évekkel zárom a könyvemet, mert ekkor műtötték a bal szememet több ízben is, sajnos, nem sikerrel. 2005-ben tartotta a kiterjedt nagy családukat az első Finta találkozót Telkibányán, ahol közeli rokonokkal, első- és másodfokú unokatestvéreimmel találkoztam, akikről korábban fogalmam sem volt. Ugyanis családukat a háborúk a világ minden tájára szétszórta.

Erre az időszakra esett a második, az Erdélyben tartott családi találkozó, ahol nem vehettem részt a nagy távolság miatt, és a harmadik, Szlovák-Komáromban, ahol nagyon sokan jöttünk össze, sokan jó ismerősként köszöntöttük egymást.

Attilával a fővárosba jártunk a klinikai fogászatra, ami eltartott másfél évig. Olyan rendes orvos-társasággal találkoztunk, ami mostanában ritkaság. Szintén Attilának volt két műtétéje, egyik 2005-ben, a másikra 2008-ban került sor. Mindkét csípőjén végeztek műtétet.

Részesültünk jóban-rosszban, mivel nagy szomorúságot jelentett számunkra, hogy a harmadik, a kedves Maca-cica is itt hagyott bennünket.

2007-ben a Napvilág Íróklub a budapesti Pince színházban sikeres bemutatkozó, felolvasó estet rendezett, ahol családommal együtt vettem részt. Ugyanebben az évben Szántódon, az Irodalmi Rádió alkotóközössége nyári táborát szervezett, a következő évben Szigligeten, az Irodalmi Alkotóházban jöttünk össze, mindkét helyre Attilával mennem. Nagyon jól éreztük magunkat és esténként felolvasásokat hallgattunk, és két ízben zenés estén vettünk részt.

Közben Budapesten, a Körösi Csoma művelődési központban, Pesti Színház címmel négy összejövetelt tartott, ahol az alkotó közösség szintén bemutatkozott új szerzeményeivel.

2006-2008. években nyolc kötetem jelent meg elektronikus úton a világhálón, amelynek olvasottsága nem várt sikert hozott számomra. Végül nyomdai kivitelben is megjelent egy novella kötetem, címe: Sokáig integettünk. Tény: Nem unatkozom nyugdíjas koromban sem!

* * *

HOGY VAGY? GYÓGYSZEREK DICSÉRETE!

HOGY VAGY? – kérdezi tőlem barátnőm. – Köszönöm! – Térdeim fájnak, egyik fülem zúg, jobb szememet hamarosan, a balt kicsit később operálják, bokám bedagadva a gyógyszertől, amit a hirtelen magasba szökött vérnyomásom miatt rám erőltettek, na meg ugyanettől a hajam csomókban hull... Egyébként – köszönöm, – jól vagyok!

Évek óta szenvedek csendesen, mert mindkét térdem duplájára dagadt. Persze, nem a kényelmes életem miatt. Hol az egyik, hol a másik kezdett fájni, aztán mindkettő. Kenegettem gyógyírral, nem sokat segített. Legyintettem, ha érdeklődtek. Semmi az egész! Csak azért nem sántítok, mert nem tudom, melyikre kellene...

Több éve jelentkeztem az ortopédiai-, majd reumatológiai szakrendelésen, fölírtak gyógyszert és kezeléseket. A természetes gyógymódnak örültem, mivel nálam egyéb patikaszer csak végső megoldásként jöhet szóba. Szedtem a piros- sárga, és ki tudja milyen színű tablettákat és kapszulákat, de csak két napig, mert tele lettem vörös kiütésekkel, hólyagokkal, mindkét szemem beduzzadt.

Miért éppen hétvégén fordul elő ilyesmi? Nem tudom. Felkerestem orvos-szomszédomat, kértem, segítsen rajtam. Végignézett, aztán a gyógyszereimet vizsgálta át. – Ezek közül akár három is okozhatja ezeket a tüneteket – válaszolta. – Ez igen! – gondoltam. – Ezek a „jó gyógyszerek”, – Kiírják, kifizeted drágán, beszedsz belőlük néhányat, aztán abba kell hagyni, vagy élvezhetem a mellékhatások miatt fellépő újabb bajokat! – mormogtam elégedetlenül.

– Nem ajánlom, hogy egyelőre bármelyiket is beszedd – intett a doktornő, mert csak külön vizsgálatokkal lehet megállapítani, melyik okozza a tüneteket. Kaptam tőle receptet, az ellenszerekért elsétáltam az ügyeletes patikába és a kúra után lassan kezdtek rólam elmúlni a foltok. A bőrgyógyászatot azt mondták, hosszú időt vesz igénybe annak kivizsgálása, hogy a négyféle pirula közül melyikre lehetek allergiás. Aztán egy hónapon keresztül naponta kell bejárnom a rendelőbe, ezért inkább nem érdekelt, melyik gyógyszer okozta a bajomat. Nem szedtem tovább.

A reumatológiai kezeléseken viszont pontosan megjelentem; a masszázs és lábtorna jót tett. De mindez kevésnek bizonyult. Rövid időközökben enyhültek a fájdalmak, máskor kegyetlenül fájtak a térdeim, néha alig bírtam lemenni a lépcsőn. Mint például azon a pénteki napon, mikor nem rendelt a szakorvos, már alig vánszorogtam. A kezelések vezetői is úgy látták jónak: jobb, ha abbahagynom az elektromos gyógymódot, én is éreztem, nem javult, inkább romlott az állapotom.

A közeli épületben felkerestem az éppen ügyeletes főorvos ismerősömet. Mikor meglátta a gyulladásban levő térdeimet, azt mondta: – oh, – te szegény! Kértem, segítsen rajtam, – nagyon szenvedek. Egy speciális injekciót a sebészek vagy ortopédusok tudnak alkalmazni, de csak kivételesen adagolják mellékhatásai miatt.

Mindezt tudtam, de most nem érdekelt. Az ortopédián is bent találtuk még a szakorvost, aki hajlandó volt fogadni. Minden gyógyszernek van mellékhatása, figyelmeztetett, ennek *csupán egyféle „csekélység, – az, hogy rombolja immun-rendszert!”* Ezért az orvosok nem szívesen írják ki ezt a szert. A recepttel elsántikáltam a patikába kiváltani, vissza, aztán beadta, és egy teljes hónapig valóban szüneteltek a fájdalmaim, ami szinte már hihetetlen volt számomra!

Utána megint kiújultak a fájdalmak. Éjszakára dunsztkötést raktam mindkét térdemre, ami kissé enyhítette szenvedésemet. Kedves unokáimmal együtt nevettünk bekötözött térdeimen. Megint újra kezdődött minden. Egyre jobban fáj a lábam, bokám, karom és a vállam... Csendesen szenvedtem. Ha megkérdeztek, hogy vagy? Mindig rámondtam: – Köszönöm, különben teljesen jól vagyok!

Végre arról értesültem, hogy beutalót lehet kérni gyógyfürdőbe. Nagyon örültem, végre talán rajtam is segít egy ilyen kúra.

Felírták a kezeléseket, majd teljes fürdő-fölszereléssel indultam a helyszínre. Persze, a 2 órás buszozás – fővárosban metró, s megyéből jármű igénybevétele, a fürdőben meg a pénztárnál, masszázsok előtt, szabadfürdő bejáratánál kígyózó sorokat kellett kivárnom.

Előfordult, hogy késő délután értem a végére. De mindent pótol a szabadban, a meleg vízben lubickolás és pihenés. Eleinte nem figyeltem a feliratokra, örültem a kellemes gyógyvíznek. Mindig jól éreztem magam a fürdők után. A fájdalmaim kezdtek elmúlni mindenféle gyógyszerek, kenőcsök nélkül, csupán a vízben-mozgástól.

Nem örülhettem sokáig. Ötödik alkalommal kerestem fel a fürdőt, sokan voltak, ezért olvasással töltöttem a várakozás idejét. Egyszerre kellemetlen érzésem támadt... Mintha rosszul lennék... Én mindent kibírok, híres fájdalomtűrő képességemmel... Nem szoktam rosszul lenni. – De most leizzadtam, furcsa szív körüli nyomást éreztem. „*A szívvel játszani, jaj, nem szabad...*” – jutott eszembe a dal szövege, meg az egészségügyi tanácsok szövege.

Elhessegettem magamtól, hátha képzelődöm. De nem akart elmúlni. Szomorúan ballagtam a váróterem felé, az orvosi rendelő előtt senki se várakozott, bekopogtam. Fiatal nőorvostól kértem tanácsot, hogy legalább a szabadfürdőt igénybe vehetném-e? – Szó se lehet róla! – válaszolta. Pihenni kell, legjobb lenne minél előbb lefeküdni. Ha tovább tart a rosszullét, mentőt hívok!

Most ijedtem meg igazán! Leültem a váróban, a falon elhelyezett telefonon hívni akartam a lányomat, de hát mi lenne, ha minden simán menne? A telefonhoz nem jó a pénzérme, s az én hazaszámláló kártyám se hozza működésbe. Az értékmegőrzőben ülő hölgy segített, kérésre felhívta a klinikát, azonban a lányomat éppen nem lehetett telefonhoz hívni, – üzenetet hagyott. Nemsokára megérkezett s együtt hagytuk el a fürdő épületét.

A klinikán megvizsgáltak, EKG-t készítettek, azt mondták, jó lenne, ha mindenkinek ilyen eredményt mutatna a készülék! A vérnyomásmérő azonban rosszat jelzett. Magam is rájöttem, hogy a meleg víz, na meg a víz alatti erős vízszugár emelte meg a vérnyomásomat: az ajánlott 20 percet én túlléptem, későn vettem észre a falon elhelyezett felhívást.

Másnap a klinikán vérképet készítettek. Folyamatosan kellett mérnem (és följegyezmem) a vérnyomásom állását, és ezekkel utaztam haza. Itthon megismételték az EKG-t, a laborvizsgálatot (ez a takarékos gyógykezelés)! Kaptam néhány napra gyógyszert, nemsokára másfélét. Szándékosan nem olvastam el a dobozban talált intelmeket, hogy *ne támadjon előítéletem.*

Egy hét se telt bele, csomókban hullott a hajam, bokáim bedagadtak, alig fér abba a szandálba, amelyiket eddig bekapcsolva is lerúgtam a lábamról. Ezért mégis elolvastam a félméteres, „gyógyszer” mellékhatásairól írt felsorolást. Még jó, hogy csak ennyi teljesült az ijesztgetésből, mert a hányás, hascsikarás (ami ugyan előfordult közben, csak nem tudtam, mitől!), de az eszméletvesztés, ájulás szerencsére eddig elmaradt...

Eszembe jutott egy kabaré, amikor a beteg orvoshoz fordul azzal, hogy viszket a háta... Biztos hallotta mindenki, nem akarom ismételni. Minden gyógyszernek, amit felírtak neki, volt valamilyen kellemetlen mellékhatása, rosszabb, mint az eredeti baj. Orvoshoz kellett menni, írta a receptet, elmúlt az is, de újabb gond. S ez így megy, míg végül a különféle gyógyszerek után a páciens örömmel keresi föl kezelőorvosát, és újságolja: – Doktor Úr! Köszönöm, elmúltak a bajaim, már csak a hátam viszket...

Mindez egy kabaréban hangzott el, de nekem a gyógyszerekről mindig eszembe jut. Azonban nem fér a fejembe: *addig hogy engedélyezhetik bármely gyógyszer forgalmazását, amíg valamilyen súlyos mellékhatást válthat ki?*

Erre gondolva, félve említettem orvosomnak tapasztalataimat, s megkérdeztem, meddig kell még szednem a gyógyszert? – Életfogytig, volt a rövid válasza, holott a tájékoztató füzetben, amit tőle kaptam, az volt leírva: ha eléri valaki a normális vérnyomás-értéket, akkor abba lehet hagyni, és életmód-változtatással kell folytatni a terápiát. Ezt miért nem tudják az orvosok, akik kiírják? Ezért én már közben magamtól is elkezdtem.

Elhatároztam, hogy a második dobozt még elfogyasztom, de visszatérek a korábban adott pirulákhoz, ami nem okozott ekkora szörnyűségeket, hiszen a vérnyomásom nem szervi eredetű, hanem a meleg gyógyvíz túlzott igénybevétele okozta!

Ez a szemlélet járul hozzá, hogy *tele vannak a várótermek*, ezért van az országban annyi beteg és betegség. Egyik bajt orvosolják, a gyógyszerekkel újabb bajt oltanak be az emberekbe. A körforgás pedig állandó.

Nekem már az is sérti a fületem, ha valaki orvoshoz fordul bármilyen gondjával, és ott azonnal BETEGNEK titulálják! Én nem megyek többé ahhoz az orvoshoz, aki egyszer velem ezt tette. Valami kisebb gonddal kerestem fel, s azt diktálta az asszisztensének: Megjelent nálam XY sápadt nőbeteg (!)... nos, – *én csak úgy, egyszerűen embernek, nőnek érzem magam, nem nőbetegnek!*

Akadnak orvosok, akik csak azt kérdezik: mit írjunk föl? S máris készülnek a receptek. Akár a szatócsboltban a pult túloldalán: – Mit kér? – Kenyeret és füstölt-sajtot, – s máris csomagolják!

Mikor ezeket írásban rögzítem, – megkövetem, és bocsánatot kérek azoktól az orvosoktól, akik nem így tesznek, hanem mindenkiben a teljes embert látják, és kivizsgálják, kikérdezik a hozzájuk fordulót, amiből következtetni lehet arra, mi okozza a baját? Sokszor talán elég volna néhány szó, együttérzés, ami gyógyírként hatna, s gyógyszer nélkül is *gyógyulna az ember!*

E kis elmélkedés után folytatom a fürdőkúrát, ami nagyon jót tesz nekem. Most, ha megkérdezik tőlem: – Hogy vagy? – Eggyel kevesebb a felsorolás.

– Már csak ez fáj. Különb – köszönöm – egészen jól vagyok!

HOGY VAN? GYÓGYSZEREK „DICSÉRETE” 1

HOGY VAN? – kérdezi rég nem látott – valamikor kollégám.

– Köszönöm érdeklődését! – Térdeim fájnak, egyik fülemre alig hallok, jobb szemem hamarosan, majd a másikat is operálni kell, bokáim bedagadva a gyógyszerektől, amit a hirtelen magasba szökött vérnyomásom miatt rám erőltettek, na meg ugyanettől a hajam is csomókban hull... Különb – ismeri már az elméletemet: – Köszönöm érdeklődését! Én ilyen állapotomban is jól vagyok.

Évek óta csendesen szenvedek. Mindkét térdem duplájára dagadt, nem a megkímélt, kényelmes életem okozta. Eleinte az egyik felváltva a másikkal – elkezdett fájni, aztán úgy is volt, hogy egyszerre mindkettő lerobbant, alig bírtam menni. Kenegettem, kipróbáltam többféle gyógyírt, nem sokat segített rajtam.

Ha szóba került, csak legyintettem. Semmi az egész! Csak azért nem sántítok, mert nem tudom, melyikre kellene...

Már több éve fölkerestem előbb az ortopédiai-, majd reumatológiai szakrendelést, itt is, ott is fölírtak két-két gyógyszert. Utóbbi helyen rendeltek vagy háromféle elektromos- és mágnes kezelést, gyógytornát, száraz- és víz alatti masszázst. Az összes közül csak a természetes gyógy módoknak örültem, mert a gyógyszerektől ódzkodom, és szedésük csak végső megoldásként jöhet szóba nálam. De most már nem válogathattam. Szedtem a piros- sárga, meg barna, és ki tudja milyen színű tablettákat, kapszulákat. De csak két napig, mert már első napon kezdtem viszketni, vakarózni, majd észrevettem, hogy tele vagyok kiütésekkel.

A szemhéjam is megduzzadt, mintha mind a négyféle gyógyírnak valamennyi káros mellékhatása kiütkezött volna rajtam...

Ennek fele se tréfa! Mit tegyek? Ha valami gondom adódik az egészségem körül, biztos, hogy hétvégén történik. Mint most is, péntek délután. Nem szívesen akartam felkeresni az ügyeletet, inkább egy emelettel följebb lakó orvos-szomszédomat kértem, nézze át a gyógyszerimet, melyik árthat ennyire? Végignézett előbb engem, aztán sorra vette a gyógyszereket.

– Ezek közül akár három is okozhatja a panaszt.

Ez igen! – Gondoltam, de ki is nyilvánítottam a véleményemet. – Ezek a jó gyógyszerek! Kiírják, beszéd belőlük valaki néhányat, aztán a mellékhatások miatt abba kell hagynia. Korszerű gyógyítási módszer! – mormogtam elégedetlenül.

– Nem ajánlom, hogy egyelőre bármelyiket is szedjed, mert csak külön vizsgálatokkal lehet megállapítani a bőrgyógyászatban, melyik okozza a kiütéseket, de lehet, hogy mindegyik. Ezután receptre írta az ellenszereket, lelkemre kötötte, hogy szedjem szorgalmasan.

Így tettem. Lassan múlni kezdtek a foltok... A bőrgyógyászatban jelentkeztem, azt mondták: hosszú időt vesz igénybe a kivizsgálás, naponta kellene megjelenni a rendelőben.

– Köszönöm, inkább nem kérek belőle.

A kezelésekre szorgalmasan jártam, tudtam, ha nem történik valami csoda, örökre lesantulok. A masszázs és lábtorna kimondottan jót tett, azon kívül otthon természetes alapanyagú gyógykenőcsöket használtam. De mindez nekem már kevés. Néha ugyan rövid időközökben enyhült a fájdalom, máskor kegyetlenül fáj mindkét térdem, már alig bírtam járkalni a lépcsőn.

Épp akkor történt, megint egy pénteki napon – mikor nem rendelt a szakorvos – hogy rettenetesen fáj mindkét térdem, alig vánszorogtam, még a könnyem is hullott. Többé nem merem igénybe venni az elektromos gyógy módokat, ezért a kórház másik osztályán ügyeletben lévő főorvos ismerősömtől kértem segítséget. Ránézett a térdeimre. – Oh, te szegény! Nagyon rosszul néz ki a térded. – Kértem, adjon injekciót, mutattam, hogy korábban már kaptam belőle, és hosszabb időre elmúlt a fájdalom.

– Én nem tehetem, mivel annyira speciális injekció, csak sebészek és ortopédusok értenek hozzá. Különben is, kivételes esetben adagolják a mellékhatása miatt.

– Tudom, a sebészet egyik orvosa korábban segített rajtam. De már nincs az osztályon, és én bármilyen fájdalomtűrő vagyok, nem bírom tovább!

Körbetelefonált a kórházban, de péntek lévén, mindenütt ügyeleteseket talált, csak az ortopédián volt bent egy orvos, akivel megbeszélte, hogy fogad engem. Persze, ő is elismételte, hogy nem szívesen teszi mellékhatása miatt...

– De van-e olyan készítmény, amelynek nincs mellékhatása? – kérdeztem.

– Ennek csupán „annyi, hogy rombolja immun-rendszert!” Az igaz, hogy legalább egy hónapra szünteti a fájdalmat!

– Tehát csuda jó gyógyszer! – Én már semmit se bánok – válaszoltam – csak a fájdalmaim szűnjenek, számomra ez a legfontosabb!

Receptre fölírta a gyógyírt, elsántikáltam a közeli patikába kiváltani, majd vissza, aztán beadta, és egy teljes hónapig valóban szüneteltek a fájdalmaim, ami szinte már hihetetlen volt nekem!

Közben megint csak a régi, bevált módszerekkel kúráltam magam, kenőccsel kenegtettem, majd esténként mindkét térdemre dunszt kötést raktam, s nyári szünidőben, mikor kedves unokáim is nálam vannak, együtt nevettünk a látványon: alul kopott, vizes pelenka, rajta puha nejlon, piros-fehérpettyes kendővel rögzítve. Aztán lassan kezdődött minden. Egyre jobban fáj a lábam, a bokám, majd a karom és a vállam... És csendesen szenvedtem, mint Kormi cicánk elmúlása előtti időben...

Ha kérdeztek, hogy vagy? Mindig rámondtam: – különben teljesen jól vagyok!

Kedves ismerősöm említette, hogy gyógyfürdőbe jár beutalóval. A kezeléseket tetszés szerint veheti igénybe. Elhatároztam: én is megpróbálom.

Felírtak száraz- és víz alatti masszázst, meg fürdést. Nagyon örültem, végre talán rajtam is segít egy ilyen kúra. Nemsokára itthonról teljes felszereléssel, tízóráival-teával fölpakolva indultam a gyógyfürdőbe. Persze, mire 80 km buszozás – a fővárosban metró, földalatti, s egyéb jármű igénybevétele – hosszú időt vett igénybe. Ott meg mindenütt, a pénztárnál, a masszázsok előtt, majd a szabadfürdő bejáratánál kígyózó sorokat kellett kivárnom, rozoga lábaimat változtatva.

Azonban mindent pótol a szabadban, a kellemes meleg vízben lubickolás és pihenés. Örömmel vettem az élményfürdő adta lehetőséget, a különféle hőmérsékletű medencéket. Áprilisban még három órát lehetett tartózkodni a medencéknél. Én megelégedtem másfél-két órával. Előfordult, hogy lányomnál aludtam, és másnap onnan mentem megint a fürdőbe, majd haza, így egymás után nap is fürdözhettem. Mindig nagyon jól éreztem magam utána. Fájdalmaim végre enyhültek mindenféle gyógyszer- és kenőcsök nélkül is, csupán a vízben-mozgástól.

Nem tartott sokáig örömöm. Mikor ötödik alkalommal jelentkeztem a fürdőben, kiváltottam, befizettem mindent, amit kellett, leültem és várakoztam a víz alatti masszázsra. Sokan voltak, olvastam. Egyszerre kellemetlen érzésem támadt... Mintha rosszul lennék... Nem szoktam rosszul lenni. Én vagyok, aki mindent kibírok, a híres fájdalomtűrő képességemmel...

De most leizzadtam, és valamilyen furcsa nyomást éreztem a mellkasomban. „*A szívvel játszani, jaj, nem szabad...*” – jutott eszembe. Előbb elhessegettem magamtól, hátha csak képzelődöm, majd csak elmúlik. De nem akart szünni. Nem merem igénybe venni a kezeléseket. Megkérdeztem a folyosón üldögélő hölgyet, aki a sorszámokat osztogatja, mi a teendő ilyenkor? Azt mondja: ha nem veszem igénybe a kezeléseket, ráírják a lapomra, s majd később is felhasználhatom. Azt tettem.

A folyosón szomorúan ballagtam a váróterem felé, az orvosi rendelő előtt nem várakozott senki, gondoltam: bekopogok. Fiatal nőorvosnak mondtam el, mit érzek, és tanácsot kértem tőle, hogy legalább a szabadfürdőt igénybe vehetném-e?

– Szó se lehet róla, volt a válasza. Tessék leülni, pihenni, de legjobb lenne minél előbb lefeküdni. Ha tovább tart a rosszullét, mentőt hívok. Most ijedtem meg igazán! Leültem a váróban, a falon észrevettem egy telefont, gondoltam, kártya segítségével fölhívom a lányomat, aki nem messze innen dolgozik egy klinikán. Legszívesebben oda mennék, hogy legalább megvizsgáljanak. De hát mi is lenne, ha minden simán menne! A telefonhoz nem jó a pénzérme, sem a kártyám. Talán elromlott a készülék? Az értékmegőrzőben unatkozott egy hölgy, gondoltam, megkérem, hátha megenged egy telefont az asztalán fekvő készülékről.

Készséggel segített: igaz, innen nem szabad vendégeknek telefonálni, mondta, de szívesen megteszi, ha megadom a számot. Úgy lett. Azonban a klinikán nem találták a lányomat, de vállalták, ha előkerül, visszahívják a számot, és figyelmeztettek: addig is fekédjek le! Ezzel még jobban rám ijesztettek! Már azt hittem, valóban nagybeteg vagyok!

Nemsokára kapjuk az üzenetet, hogy lányom mindjárt itt lesz. Megérkezett, együtt hagytuk el a fürdő épületét. Karonfogva átvitt a közeli klinikára, ahol dolgozik, EKG-t készítettek (eredmény teljesen jó, sőt, azt mondták, jó lenne, ha mindenkinek hasonló mutatót mutatna a készülék)! De sajnos, a vérnyomásmérő már nem jelzett jót. Mint utólag magam is rájöttem, a víz alatti erős vízszugár emelte meg a vérnyomásomat.

Még egy napot maradtam lányomnál, másnap vele mentem be a klinikára, ahol teljes vérképet készítettek.

Kaptam egy vérnyomásmérőt, hogy azzal folyamatosan mérjem (és jegyezzem fel) a vérnyomásomat; ezekkel felszerelve utaztam haza, s a doktornőt kértem meg, adjon tanácsot a bajaimra.

Persze, itt se úsztam meg, megint EKG, újból vérvétel, és ellátott néhány napra gyógyszerrel... Aztán otthon megkaptam tőle a többi. Szándékosan nem olvastam el a mellékhatásokat, ne alakuljon ki bennem előítélet.

Azonban egy hét se telt el, fésülködéskor csomókban kezdett hullani a hajam, mindkét bokám bedagadt, már alig fért be abba a szandálba, amelyiket tavaly bekapcsolva akár lerúghattam volna a lábamról.

Ezért elővettem a gyógyszer dobozából (nem tréfa, fél méter hosszú!) hosszú listát, mindkét oldalán olvashattam a mellékhatásokat. Még jó, hogy csak a hajam hull és dagadnak a lábaim, mert a hányás, hascsikarás (ez is volt közben, csak nem tudtam, mitől) az eszméletvesztés, ájulás eddig elmaradt – szerencsémre!

S ekkor, hirtelen eszembe jutott az a kabarészám, amikor a beteg orvoshoz fordul, hogy viszket a háta (a sorrendben nem vagyok biztos). Elmegy a rendelőbe, fölírnak neki gyógyszert. Már nem viszket a háta, de lesántul.

Orvoshoz. Új recept. Elmúlik a lábfájása, de meggömbül a dereka.

Orvoshoz. Gyógyszer. Attól hullik a haja, megkopaszodott.

Orvos, gyógyszer, kinő a haja, de állandóan köhög...

Újabb recept. S ez így megy, míg végül a különféle gyógyszerek után ismét visszatér a rendelőbe. Örömmel keresi fel kezelőorvosát, ujjongva mondja: – Doktor Úr! Köszönöm, már csak a hátam viszket!

Mindez ez kabaréban hangzott el, de nekem a gyógyszerekről mindig eszembe jut. Nem fér a fejembe: *hogyan engedélyezhetik addig a gyógyszer forgalmazását, amíg bármilyen mellékhatása van?*

Most is félve említettem a saját tapasztalatokat orvosomnak, megkérdeztem, meddig kell szednem a gyógyszereket? Azt válaszolta: életfogytig... Holott a tájékoztató füzetben, amit tőle kaptam, otthon azt olvastam: ha valaki tartósan eléri a normális vérnyomás-értéket, akkor lassanként abba lehet hagyni, és életmód változtatással folytassa a terápiát. Amit én már közben meg is kezdtem.

Ezért vannak tele a várótermek, ezért a rengeteg beteg és betegség. Egyik bajt orvosolják, a gyógyszerrel újabb kórt adagolnak az emberekbe.

Nekem már az is sérti a fülemet, ha valaki orvoshoz fordul bármilyen gondjával, aki azonnal betegnek titulálja! Attól fogva nem megyek ahhoz az orvoshoz, aki egyszer velem ezt tette. Téli fáradtsággal, valami kisebb gonddal mentem hozzá, s azt diktálta az asszisztensének: „Megjelent nálam XY sápadt *nőbeteg*” (!)...

Nos, én embernek, nőnek érzem magam, *nem nőbetegnek!*

Legtöbb rendelőben csak megkérdezik, mit írunk föl? S máris készül a recept. Akár csak a szatócsboltban a pult túloldalán: – Mit kér? – Kenyeret és füstölt-sajtot, – s máris csomagolják!

Amikor ezeket írásban rögzítem, – megkövetem és bocsánatot kérek azoktól az orvosoktól, akik nem így tesznek, hanem a teljes embert látják mindenki és megvizsgálják, s netán kikérdezik a hozzájuk fordulókat, amiből következtethetnek, mi okozza a bajukat? Sokszor – kezdetben – talán elég volna néhány szó, együttérzés, ami gyógyírként hatna, s gyógyszer nélkül is gyógyulna *az ember!*

E kis elmélkedés után folytatom a fürdőkúrámat, ami nagyon jól tesz nekem. Most, ha megkérdezik tőlem... – Hogy vagy?

Rövidebb a felsorolás: – már csak ez vagy az. Különben – köszönöm – egészen jól vagyok!

HOGY VAN? GYÓGYSZEREK „DICSÉRETE” 2

KÉT ISMERŐSÖM BESZÉLGET. – Hogy van? – kérdezi rég nem látott, volt kollégám: Jenő.

– Köszönöm érdeklődését! – kezdi válaszát Juci, a szomszédasszonyom. – Igaz, térdeim fájnak, egyik fülemre alig hallok, jobb szememet hamarosan, a balt kicsit később operálni kell, bokáim bedagadva a gyógyszertől, amit a hirtelen magasba szökött vérnyomásom miatt rám erőltettek, na meg ugyanettől a hajam is csomókban hull... Különben – ismeri már az elméletemet: – Köszönöm érdeklődését! Én akkor is jól vagyok. Ilyen a természetem, néha dalolok!

Nos, az úgy történt, hogy már évek óta szenvedek csöndesen – folytatja mondókáját Juci, – mert mindkét térdem duplájára dagadt, amit persze, nem a megkímélt, kényelmes életem okozza. Eleinte hol az egyik, felváltva a másikkal – elkezdett fájni, aztán úgy is volt, hogy egyszerre mindkettő lerobbant, alig bírtam vánszorogni. Kenegettem, kipróbáltam többféle gyógyírt, nem sokat segített rajtam.

Ha szóba került, csak legyintettem. Semmi az egész! Csak azért nem sántítok, mert nem tudom, melyikre kellene...

Már több éve, hogy felkerestem előbb az ortopédiai-, majd reumatológiai szakrendelést, itt is, ott is fölírtak két-két gyógyszert. Utóbbi helyen rendeltek vagy háromféle elektromos kezelést és gyógytornát, száraz- és víz alatti masszázst is. Az összes közül csak a természetes gyógy módoknak örültem, mert a gyógyszerektől ódzkodom, és szedésük csak végső megoldásként jöhet szóba nálam. De most már nem válogathattam.

Szedtem a piros- sárga meg ki tudja milyen színű tablettákat, kapszulákat. De csak két napig, mert már első nap kezdtem viszketni, vakarózni, tele lettem kis vörös kiütésekkel, hólyagokkal, pörsenésekkel, szemeim beduzzadtak, mintha mind a négyféle patikaszernek káros mellékhatása mind kiütkezött volna rajtam... Ennek fele se tréfa! De mit tegyek?

Ha valami gondom adódik az egészségem körül, biztos, hogy hétvégén történik. Mint most is, péntek délután. Nem szívesen akartam felkeresni az ügyeletet, inkább egy emelettel följebb lakó orvos-szomszédomat kértem, nézze át a gyógyszereimet, melyik árthat nekem ennyire? Végignézett előbb engem, aztán sorra a négyféle gyógyszert.

– Ezek közül akár három is okozhat ilyen panaszokat.

Ez igen! Gondoltam, de ki is nyilvánítottam a véleményemet. – Ezek aztán a jó gyógyszerek! Kiírják, beszéd belőlük valaki néhányat, aztán a mellékhatások miatt abba kell hagynia. Korszerű gyógyítási módszer, ráadásul elég sokat fizettem érte! – mormogom elégedetlenül.

– Nem ajánlom, hogy egyelőre bármelyiket is tovább szedjed – szól figyelmeztetően az orvos – mert csak külön vizsgálatokkal lehet megállapítani (a bőrgyógyászatban), melyik okozhatja a kiütéseket. Majd receptre írta az ellenszereket, s a lelkemre kötötte, hogy szedjem szorgalmasan. Így tettem, ezért lassan kezdtek múlni rólam a foltok...

A bőrgyógyászatban jelentkeztem, ahol azt mondták, hogy hosszú időt vesz igénybe a kivizsgálás, amelyre naponta kell bejárni.

– Köszönöm, inkább nem kérek belőle – legyintettem, majd elkészöntem tőlük. Viszont a kezelésekre szorgalmasan eljártam, mert tudtam, ha nem történik valami csoda, örökre lesántulok. A masszázs és lábtorna kimondottan jól tett, azon kívül természetes alapanyagú gyógykenőcsöket használtam. De mindez nekem már kevés volt. Néha ugyan rövid időközökben kicsit enyhültek a fájdalmaim, de máskor megint kegyetlenül fájtak a térdeim, alig bírtam lemenni a lépcsőn.

Aztán megint egy pénteki napon – mikor nem rendelt a szakorvos – rettenetesen megfájdult mindkét térdem, alig vánszorogtam. Megbeszéltem a kezelést végző asszisztensekkel, hogy már nem merem igénybe venni az elektromos gyógy módot.

Éreztem, hogy attól romlott az állapotom. Ebben maradtunk, ezért csak a masszázst és lábtornát vettem igénybe. Látták rajtam, hogy nagyon szenvedek, pedig erősen fájdalomtűrő vagyok, de ezt már nem bírtam elviselni, még a könnyeim is potyogtak.

Fölkerestem a közeli kórházi osztály főorvosát, akivel közeli barátságban vagyok, tőle kértem tanácsot és segítséget. Szerencsémre ügyeletes volt, bent találtam. Ránéz a térdeimre. – Oh. Te szegény! Nagyon rosszul néz ki a térded.

Kértem a segítségét, hogy valaki adja be nekem azt az injekciót, amilyent korábban egyszer-kétszer már kaptam, s attól elmúlt a fájdalom.

– Ez annyira speciális injekció, kevesen értenek a beadásához is, a sebészek vagy ortopédusok kellene hozzá. Különben csak kivételesen adagolják a mellékhatása miatt.

– Tudom, már a sebészen kerestem az orvost, aki korábban segített rajtam, de most nem találok. Bármilyen fájdalomtűrő vagyok, már nem bírom tovább!

Körbetelefonált a kórházban, péntek lévén, mindenütt ügyeleteseket talált. Azonban az ortopédián még bent volt a helyettes orvos, akivel megbeszélte, hogy fogad engem. Persze, ő is elismételte, hogy nem szívesen teszi... – s kezdi magyarázni, miért. De milyen ez a gyógyszer? S van-e olyan, amelynek nincs mellékhatása? Ennek *csupán csak egyféle „csekélység, az, hogy rombolja immun-rendszert!”*

– Tehát csuda jó gyógyszer! – vette át a szót Juci az orvostól. – De legalább egy hónapra szünteti a fájdalmat, és számomra most ez nagyon fontos. Én már semmit se bánok, csak a fájdalmaim szűnjenek. Receptre fölírta, elsántikáltam a közeli patikába kiváltani, vissza, aztán beadta, és egy teljes hónapig valóban szüneteltek a fájdalmaim, ami szinte már hihetetlen volt nekem!

Közben megint csak a kenőcseimet alkalmaztam, de sajnos, megint előjöttek előbb csak kisebb fájdalmak. Esténként mindkét térdemre dunsztkötést alkalmaztam, s nyári szünidőben, mikor kedves unokáim is nálam időztek, együtt nevettünk a látványon: egy réteg régi pelenka hidegvízbe mártva, rá egy réteg hosszú csík nejlon, megkötve egy régi piros-fehérpetyes kendővel, ami megtartja a térdeken.

Aztán lassan megint előlről kezdődött minden. Egyre jobban fájt a lábam, a bokám, majd a karom és a vállam... És csendesesen szenvedtem, mint nemrég' a cicánk, elmúlása előtti időben... Ha kérdeztek, hogy vagy? Mindig rámondtam: Különben teljesen jól vagyok!

Kedves ismerősöm említette, hogy gyógyfürdőbe jár beutalóval. A kezeléseket tetszés szerint veheti igénybe. Elhatároztam: én is megpróbálom! Nekem is fölírtak száraz- és víz alatti masszázst, meg fürdést. Nagyon örültem, végre talán rajtam is segít egy ilyen kúra.

Amint rendezni tudtam itthoni körülményeimet, megkezdtem a fürdő-kúrát és reméltem, hogy segíteni fog. Itthonról teljes fürdő-fölszereléssel, tízóraival-teával fölpackolva mentem, egyenesen a gyógyfürdőbe. Persze, mire 80 km buszozás – a fővárosban metró, földalatti, s megyéből jármű igénybevétele – hosszú időt vett igénybe.

Ott meg mindenütt, a pénztárnál, a masszázsok előtt, majd a szabadfürdő bejáratánál kigyózó sorokat kellett kivárnom. Volt olyan eset, hogy mire végre célomhoz értem, már délután három óra volt.

Azonban mindent pótol a szabadban, a kellemes meleg vízben lubickolás és pihenés. Eleinte nem figyeltem, mi minden található a fürdő területén. Örömmel vettem az élményfürdő adta lehetőséget, a különféle hőmérsékletű medencéket. Áprilisban még három órát lehetett tartózkodni kint a medencéknél.

Úgy éreztem, nekem elég másfél-két óra is. Mindig hamarabb befejeztem. Néha nem jöttem haza, lányomnál aludtam, és másnap onnan egyenesen a fürdőbe tartottam, majd utána hazafelé vettem az irányt, így megszabadultam egy hosszabb utazástól. Mindig nagyon jól éreztem magam a fürdők után. Fájdalmaim kezdtek elmúlni mindenféle gyógyszerek, kenőcsök nélkül is, csupán a vízben-mozgástól.

Örömöm azonban nem tartott sokáig. Mikor ötödik alkalommal jelentkeztem a fürdőbe, kiváltottam, befizettem mindent, amit kellett, majd leülök, és várakozom a víz alatti masszázsra. Sokan voltak, olvasni kezdtem. Egyszerre kellemetlen érzésem támadt... Mintha rosszul lennék... Én nem szoktam rosszul lenni! Én vagyok, aki mindent kibírok, a híres fájdalomtűrő képességemmel... De most leizzadtam, és valamilyen furcsa szív körüli nyomást éreztem a mellkasomban.

„A szívvel játszani, jaj, nem szabad...” – jutott eszembe a régi dal. Előbb elhessegettem magamtól a kellemetlen gondolatokat, hátha csak képzelődöm. De nem akart múlni, s nem merem igénybe venni a kezeléseket. Megkérdeztem a folyosón üldögélő hölgyet, aki a sorszámokat osztogatja, mi a teendő ilyenkor? Azt mondta: ha nem veszem igénybe a kezeléseket, ráírják a lapomra, máskor is felhasználható. Azt tettem.

A folyosón szomorúan ballagtam a váróterem felé, az orvosi rendelő előtt elhaladva, senki se várakozott, gondoltam: bekopogok. Fiatal nőorvos ült az asztal mellett, egyedül. Elmondtam, mit érzek, megkérdeztem, hogy legalább a szabadfürdőt igénybe vehetném-e? – Szó se lehet róla, – válaszolta. Tessék leülni, pihenni, de legjobb lenne minél előbb lefeküdni. Ha tovább tart a rosszullet, mentőt hívok. Most ijedtem meg igazán!

Leültem a váróban, a falon észrevettem egy telefont, gondoltam, hívom a hazaszámláló kártyám segítségével lányomat, aki nem messze innen dolgozik egy klinikán. Legszívesebben oda mennék, hogy megvizsgáljanak. De mi lenne, ha minden simán menne! A telefonhoz nem jó a pénzérme, sem a kártyám.

A várócsarnokból nyíló értékmegőrzőben unatkozott egy hölgy, gondoltam, megkérem, hátha megenged egy telefont az asztalán fekvő készülékről. Kedves volt, készséggel segített: Igaz, innen nem szabad vendégeknek telefonálni, mondta, de szívesen megteszi, ha megadom a számot. Úgy lett.

A klinikán azonban a lányt nem tudták, hol van. Juci elmondta, hogy ki és miért keresi a lányát, megígérték, hogy fölkeresik hollétét, s visszahívják a megadott számot, s lelkére kötötték a hölgynek, hogy figyelmeztessen: addig is feküdjek le!

Ott voltam az ablaknál, mindent hallottam, még jobban rám ijesztettek! Már azt hittem, hogy valóban nagybeteg vagyok!

Nemsokára kapjuk az üzenetet, hogy lányom elindult értem, mindjárt itt lesz. Megköszöntem a segítségét. Nemsokára megérkezett, együtt hagytuk el a fürdő épületét. A klinikán megvizsgáltak, EKG-t készítettek (eredmény teljesen jó, sőt, azt mondták, jó lenne, ha mindenkinek ilyen eredményt mutatna a készülék)! De sajnos, a vérnyomásmérő már nem mutatott ilyen jó eredményt. Utólag magam is rájöttem, az okozhatta a bajt, hogy a meleg víz, na meg a víz alatti erős vízszugár megemelte a vérnyomásomat: 20 percet ajánlanak a kiírásom, de én nem figyeltem, s jóval több időt vettem igénybe.

Még egy napot lányomnál töltöttem; másnap vele mentem be a klinikára, ahol teljes vérképet készítettek.

Kaptam egy vérnyomásmérőt, hogy azzal folyamatosan mérjem (és jegyezzem fel) a vérnyomásomat, s ezekkel együtt utaztam haza, itthon kedves ismerős doktornőt kértem meg, adjon tanácsot a bajaimra. Persze, nem úsztam meg, megint volt EKG, meg vérvétel, egy borítékban kaptam néhány napra egy marék gyógyszert... Aztán hozott nekem a másfélét is, egy dobozzal. Szándékosan nem néztem meg a mellékhatásokat, nehogy előítéletem támadjon tőlük!

Azonban egy hét se telt el, fészülködéskor csomókban jött ki a hajam, mindkét bokám bedagadt, alig fér már be abba a szandálba, amelyiket tavaly bekapcsolva is lerúghattam volna a lábamról. Ezért elővettem a gyógyszer dobozából a hosszú leírást, melynek mindkét oldalán legalább 70 centi hosszúságban olvastam a mellékhatásokat. Még jó, hogy csak a hajam hullik, és a lábaim dagadnak, mert a hányás, hascsikarás (de ez is volt közben, csak nem tudtam, mitől) eszméletvesztés, ájulás eddig elmaradt...

Hirtelen eszembe jutott az a kabarészám, amikor a beteg orvoshoz fordul azzal, hogy viszket a háta (a sorrendben nem vagyok biztos). Elmegy az orvoshoz, fölírnak neki egy bizonyos gyógyszert.

Már nem viszket a háta, de lesántul.

Orvoshoz meg, aki receptet ír.

Elmúlik a lábfájás, de meggörbül a dereka.

Orvoshoz.

Újabb gyógyszertől hull a haja.

Megint orvos, gyógyszer, amitől a sűrű szakálla-haja nő, de állandóan köhög.

S ez így megy, míg végül a különféle gyógyszerek után ismét visszajön a hátán a viszketés.

Örömmel keresi föl a kezelőorvosát, és újságolja: Doktor Úr! Köszönöm, már csak a hátam viszket!

Mindez ez egy kabaréban hangzott el, de nekem a gyógyszerekről mindig eszembe jut. Csak azt nem értem, *hogy engedélyezhetik addig a gyógyszerek forgalmazását, amíg bármilyen mellékhatásuk van?!*

Most is félve említettem az orvosnak tapasztalataimat, s kérdeztem, meddig kell még szednem a gyógyszert? Az volt a válasza, hogy életfogytig! Holott a tájékoztató füzetben, amit éppen tőle kaptam, azt olvastam, ha eléri valaki a normális vérnyomás-értéket, akkor lassanként abbahagyhatja, és életmód változtatással folytassa a terápiát. Amit én már közben megkezdtem. Nos, elhatároztam, hogy a második dobozt még elfogyasztom, de visszatérek a korábban adott pirulákhoz, ami nem jár ekkora szörnyűségekkel, hiszen a vérnyomásom nem szervi eredetű, hanem valami más, a meleg fürdő túlzott adagolása is okozhatta.

Nos, szerény véleményem szerint ezért vannak tele a várótermek, ezért van az országban az a rengeteg beteg és betegség... Egyik bajt orvosolják, a gyógyszerrel újabb betegséget adagolnak az emberekbe. Nekem már az is sérti a fületem, ha valaki orvoshoz fordul bármilyen gondjával, aki őt azonnal betegnek titulálja! Attól kezdve nem megyek ahhoz az orvoshoz, aki egyszer velem ezt tette. Téli fáradtsággal, valami kisebb gonddal fordultam hozzá, s azt diktálta az asszisztensének: megjelent nálam XY sápadt *nőbeteg* (!)...

Nos, én embernek, nőnek érzem magam, *nem nőbetegnek!*

Legtöbb rendelőben csak megkérdezik, mit írjunk föl? Máris készül a recept. Akár csak a szatócsboltban a pult túloldalán: – Mit kér?

– Kenyeret és füstölt-sajtot, – és csomagolják!

Mikor ezeket írásban rögzítem, – megkövetem, és bocsánatot kérek azoktól az orvosoktól, akik nem így tesznek, hanem a teljes embert látják, és vizsgálják, s netán kikérdezik a hozzájuk fordulókat, amiből következtetni tudnak, mi okozza a bajukat? Sokszor – kezdetben – talán elég volna néhány szó, együttérzés, ami gyógyírként hatna, ahogy régen tették az idős doktor-bácsik, kikérdezték az illetőt és érdeklődtek, hogy élnek a családok. Természetes jó tanácsokkal ellátva, sokszor gyógyszer nélkül is gyógyulna *az ember!*

Ma már ilyesmire nincs idő, kiadják az előírt Leletet, Ambuláns lapot, egyebet, ami tele van latin szóval, nehogy megértse az, akinek jó lenne, ha értené, és kész!

Ez az előírás, mert a Minisztériumban most sok-sok jogász ül, akik így találták jónak, ezért előírják a rengeteg adminisztrációt, hogy ne legyen idejük az orvosoknak gyógyítani, csak leírjanak mindent, amit ők odafent előírnak!

E kis elmélkedés után folytattam a fürdőkúrát, ami nagyon jót tesz nekem. Most, ha megkérdezik tőlem: – Hogy vagy? – Eggyel kevesebb a felsorolás.

– Már csak ez fáj bennem. Különbö – köszönöm – egészen jól vagyok, főleg akkor, ha nem rongálják lefelé a korábbi jó Forintot, ami korábban elég volt, de lassan már semmit sem ér, és el kell tőle búcsúzni!

HOL VAN AZ A NYÁR...

Hajléktalan álmodozása 2012. augusztus 12.

SIVÁR VASÁRNAP DÉLUTÁN... Amikor elfogyasztotta korábbi szomszédja kidobált ebédmaradványait, a kopár erdőszélen heverészik, nézi az erdő sárgulni kezdő faleveleit, s az égen futó bárányszerű felhőket... Szemét lehunyja, képek jelennek meg előtte a múltból, amikor egy ilyen augusztusi délután kisfiával kirándulni jött ide, egy ragyogó napsütötte vasárnap...

Erdőszélen, patakparton kötöttek ki, horgászbótokat vittek magukkal, kisfia a parton, vízben ficáncoló halakat figyelte, utánozta a patakparti békák ugrándozását. Nagyokat kacagott.

Sóhaj hagyta el ajkát... Most nagy távolság választja el őket egymástól, minden tekintetben, azt se tudja, mi van fiával és unokáival; hosszú ideje nem látta őket.

Szégyelli Magát, amiért ilyen helyzetbe került, pedig igazán nem is tehet róla. Hányan vannak így az országban, már megszámolni is nagyon sok...

Milyen jó rágondolni saját gyermekkorára, amikor még a mamája gondoskodott róla. Nem volt gazdag, de szorgalmas, munkahelyén helyt állt, szerették és megbecsülték.

A kapott fizetését mindig gondosan beosztotta, s amikor elérte azt a kort, rábeszélte fiát, hogy érettségi után tanuljon tovább.

Azt mondta neki: ne félj, segítek addig, amíg megszerzed a diplomád. S ő megköszönte, jelentkezett. Elég pontszámot kapott, de a sok jelentkező miatt úgy vették fel a Műegyetemre, hogy csak a következő évben kezdheti meg a tanulmányait. Nagyon örült, mivel egy évig munkát vállalhat, amit félre tehet a tanulmányaira, annyival megkönnyíti édesanyja helyzetét.

Utána kilenc hónapig be kellett vonulnia, Debrecenben töltötte le a katonai idejét.

Az egyetemen lassan telt az idő, sikeresen befejezte, édesanyja büszke volt rá, hogy diplomát szerzett. Jó állást kapott a fővárosban egy nagy informatikai cégnél, szép jövedelemmel honorálták minden hónapban. Gyűjtögette a pénzét. Nem tartott sokáig legény élete, megismerkedett egy kedves lánnyal, s hamar összeházasodtak. Előbb csak egy szobát béreltek, majd takarékoskodni kezdtek, s az akkori törvények szerint gyermekvállalással kölcsönt is kaptak úgy, hogy nemsokára saját házában raktak fészket. Boldog apaként várta születendő kisfiát, s nagy reményeket fűzött családjá jövőjéhez, mert bízott a jövőben.

Jó körülmények között éltek, felesége is munkát vállalt a gyes letelte után. Minden évben nyaralni mentek. Szerettek a Balaton melletti üdülőkben pihenni, karácsonyi szünetekben pedig, Sopronban töltöttek el néhány napot.

A fiú felnőtt, leérettségizett. Apját követve, őt is az informatika érdekelte.

Azután történt a nagy politikai váltás. Örvendett az ország lakosságága, végre, megszabadultak az idegen katonáktól – a szovjetek vezényletétől...

Nem telt el sok idő, amikor az öröm ürozmé vált, mert a váltás nem úgy sikerült, ahogyan legelőbb szeretnék volna.

Az ország megszabadult egy idegen hatalomtól, de a gazdasághoz nem értő vezetők hagyták eltékozolni a korábban elért sikereket, a jól működő gazdaságot tönkretették, megszüntették a nagygazdaságokat, gyárakat, üzemeket fillérekért eltékoztatták, s lassan, de biztosan futott az ország szekere a lejtő felé...

A négy éves ciklusok sem úgy működnek, ahogyan kellene. A vezércsapat vagy nem úgy áll hozzá a kormányzáshoz, ahogyan kellene, megfontoltan, a legértelmesebb szakemberekkel társulva. Amikor megfelelő emberek kormányoznának, akkor pedig az ellenzék igyekszik minden, még a legjobb intézkedéseket is elutasítani, ezért nálunk a kormánynak leginkább ellenzék helyett általában ellensége van.

Lassan az ország virágzó mezőgazdaságát is sikerült teljesen leépíteni, most a korábban szorgos munkával gondosan megmunkált földeken, a cukorrépa- és búzátáblák helye parlagon hever és allergiát okozó, Amerikából importált fű teszi tönkre az emberek egészségét.

A válság mellett e tények is hozzájárultak ahhoz, hogy az uniós országok sorában az utolsó helyeken kullogunk, ez az oka annak, hogy munkahelyek alig-alig létesültek az elmúlt rendszer után megszüntetettek helybe, ezért egyre többen kerülnek utcára. Most is nő a szegények, éhezők száma. Ezért nem lehet a jelenlegi súlyos helyzetet kizárólag a válságra hárítani.

A mi emberünk egy szép napon arra ébredt, hogy a cég, ahol dolgozott, tönkrement, s elbocsátották az ott dolgozókat, köztük őt is. Ijesztő volt számára, nem kapott mindjárt más munkát, mert egyre több cég lehúzta a rolóját, leállt. Fél év múlva kapott új állást, de az sem tartott sokáig. Addig felesége fizetéséből szűkösen megéltek.

S eljött az idő, hogy a gondok kikezdték az idegeiket, a kapcsolatuk annyira megromlott, hogy elváltak. A nagyfiú pedig nem tudta elviselni szülei válását, egy Németországból ide látogató emberrel megismerkedett, aki meghívta őt, hogy látogasson el hozzájuk. Elfogadta az ajánlatot és körülnézett idegenben; megtetszett neki a kinti élet. Hazajöve nekifogott elsajátítani a német nyelvet, s nemsokára itt hagyta szüleit és hazáját, azóta ott él családjával együtt.

Mire a nap lemenőben, az apa elmerengett a múlton. Szétfoszlott minden reménye, a lakásukat el kellett adni, annak ráeső részét lassan, az évek során fölélte. Rosszul gazdálkodott vele, kellett volna egy hajlékot biztosítani magának belőle, mert telt volna rá, de nem tette. Próbálkozott a pénzét megforgatni, megbánta, mert elúszott a készlete. Hiába minden, a megtörténtekeket nem lehet visszacsinálni! Eszi a hajléktalanok keserű, sokszor penészes kenyerét.

S hol van már, az a nyár? ...amikor úgy sütött rá a nap, mint azon a gyönyörű nyári délután, s nyugodt boldogságban éltek, mikor még a családjával, vasárnapi ebéd után járt erre az erdőszerű patakparton...

Ahogy minden, ez a nyár is, lassan elköszön és közeleg a kegyetlen tél, a hajléktalanok rémálma. S a nyárral együtt örökre elmúlik még a halvány reménye is annak, hogy valamikor jobb sorsa lehet.

* * * *

HORTHY-KORSZAK

LÁNYOM LEVELET KAPOTT e-mailben, majd nekem elküldte, hogy mondjak róla véleményt, mivel én is éltem már ABBAN A KORBAN, ha nem is sokáig, de jól emlékezem rá, és gyermekeim kicsi korában sokat meséltem nekik róla. A levelet, ahogy kaptam, úgy helyezem ide, s utána én is leírtam a véleményemet és tapasztalataimat mindenféle kendőzés nélkül.

Tehát a levél, amit a lányom elküldött nekem:

Érkezett. 2012. február 15. (Küldte: Katica lányom, aki ennyit tett hozzája:

Érdekes, mintha nekünk, annak idején nem ezt tanították volna.)

Számvetés egy tanulságos összeállítás Horthy 17 évéről

Tizenhét év, ez a történelemben semmicske, apró idő, mégis, néha megtelik nemzetpusztító tragédiákkal, mint egykor Mohácstól a törökök berendezkedéséig, de megtelhet nemzetet felemelő építkezéssel, mint máskor: az 1832-es reform-országgyűléstől a szabadságharcig eltelt több mint másfél évtized.

Épp ennyi, tizenhét évünk adódott – hatalmas csapások sora után – végre újból egy független Magyarország felépítésére.

Nem volt könnyű: infláció, munkanélküliség, válságok, kis háborúk, merényletek környékeztek bennünket, nagyhatalmak és kellemetlen szomszédok acsarkodtak ránk. De sikerült.

Hazánk lakossága e rövid idő alatt 1.639.479 fővel növekedett.

Alap- és középfokú iskoláink száma 7418-ról csaknem a duplájára: 13780-ra; óvodáinké 975-ről 1140-re emelkedett.

Új kórház 160-at is építettünk a kezdetekkor meglévő 187 mellé, s bennük megkétszereződött az orvosok száma.

2628 km elsőrendű országot építettünk, vasútvonalaink hossza 8671 km-re nőtt, ebből 243 km-t villamosítottunk - magyar találmány alapján. Dieselmotordízek gyártásában pedig világszereplők lettünk!

Duna-tengerjáró flottánk összeköti vízi útjainkat a világtengerekkel.

Államadósságunkat az időszak felére kifizettük, sőt el tudtuk engedni a gazdák összes tartozását.

Megteremtettük a mindenkire egyaránt vonatkozó szociális ellátórendszert, biztonságos működéshez szükséges vagyonnal látva el a nyugdíj- és betegségbiztosítókat.

Ingyenes gyógyszert kaptak a növekvő számú cukorbeteg.

Budapest (gyógy-) fürdővárossá vált.

Nyaralótelepeket építettünk a munkásoknak a Dunakanyarban, a Soroksári Duna ágyában; a tisztviselőknek a hegyvidékeken és a Balatonnál.

Filléres vonatok szolgálják a hétvégi kikapcsolódást.

A köz-szolgáinak (közüzemek dolgozó, köztisztviselő, közalkalmazottak) vasúti, üdülési biztosítási, közüzemi díjbélt és egyéb kedvezményekkel honoráltuk áldozatos munkáját.

Mindehhez a világ egyik legértékállóbb valutájának megteremtése is járult.

Politikai téren önállóságra törekedtünk.

Korlátok közé szorítottuk a szélsőséges pártok működését, megtiltottuk a horogkereszt használatát, és az Egyesült Államokat másfél évtizeddel megelőzve (!) eltöröltük a más-különbben csupán ideiglenesen bevezetett numerus-clausust.

Horthy Miklós kormányozta ekkor – a világháborút elszenvedett, spanyolnáthát, vörös terrort, és Trianont elszenvedő – Magyarországot, vagyis az 1920 és 1937 közötti, a még újvilágháborútól mentes korszakról szól az írás.

Adataim pontosak. A Kádár-korszak alatt kiadott enciklopédia-félékből szemelgettem őket, legfőképp az 1982-ben megjelent Magyar Történelmi Kronológiából (Akadémiai Kiadó).

A milliósámra előforduló munkás-mozgalmára szócikk közé nyilván nem a gaz Horthy-fasiszta érát dicsérendően pötytyentették ezt a néhány adatot, így bátran elfogadhatjuk hitelesnek mindet. Természetesen felhasználtam saját jegyzetanyagomat is.

Lássunk ezekből is egyet! Nagyanyám, Sárközy Istvánné, született Bleszkányi Irén - a Csobánc utcai elemi iskola tanítónője 275 pengő nyugdíjra volt jogosult.

Egy pengő ma 1200-1300 Ft-nak felel meg, Unokája (kétszer hosszabb munkaviszonnyal, néhány diplomával és egy vasas szakmával) mintegy a negyedét-ötödét kapja ennek a nyugdíjnak.

Jómagam egy megbélyegzett osztályban érettségizvén (Antall József volt az osztályfőnökünk) kényszerűségből Angyalföldön dolgoztam évekig, tanultam szakmát.

S nemcsak szakmát tanultam az öreg szakiktól, hanem azt is, hogy az esztorgályos kétszeres úr volt (Herr Dreher), és glaszékesztyűben, keménykalapban ment be dolgozni a Lángba, Ganz-Mávagba – s az általa gyártott diesel-vonatok máig vidáman szolgálják a dél-amerikai közlekedést.

Üres óráiban nem maszekolt, hanem énekelt a gyár kórusában, evezett a gyár csónakházában, sportolt a kötelezően (úgy bizony!) előírt, és felépített gyári sportpályán – tehette, mert a feleségének nem kellett dolgoznia. Gyermekai pedig – óh, borzalom! – a hazáról tanultak az iskolában. A hazáról!

Természetesen – mai szóval – „vesztesei” is voltak e kornak. Gyámoltásukra ott voltak az ONCSA-házak, az ínség- akciók, a tehetségmentő szolgálatok.

Tehettünk, amennyit tehettünk. Hisz ne feledjük: ebből a tragédiákkal induló 17 évből 3-4 év a Nagy Gazdasági Világválságnak épp a közepén volt!

És hogy állunk azzal a rémületes Horthy-fasizmussal?

Mindenekelőtt szögezzük le: Horthy alatt nálunk se fasizmus, se nemzeti szocializmus nem volt!

(Csupán zárójelben fűzöm ide: ma Magyarországon új politikai fogalom született, itt nem nemzeti szocializmus, hanem 60 évig nemzetellenes szocializmus dühöngött).

Nem uralta egy, egyetlenegy politikai irányzat a médiumokat, és hallatlan választék: 1500 lap, s ebből mintegy 400 politikai jellegű jelent meg e korban!

És bizony, nem tartotta rettegésben semmiféle terrorrendszer a lakosságot.

Természetesen nem volt XXI. századi értelemben vett demokrácia, már csak azért sem, mert a XX. Század elejéről van szó. A mai fogalmak visszavetítése egy más korra elemi tudatlanság, vagy gonosz indulat!

A valóban antidemokratikus és szélsőséges pártok korlátozása akkor nemzetet mentett.

Tekintélyuralmi rendszer? A Kormányzó csupán egyszer küldhette vissza megfontolásra a képviselőháznak a törvényjavaslatokat – emlékezzünk Göncz papára, mit művelhetett az Antall-kormány törvényeivel! A pusztá tekintélyt pedig megérdemelte, mint tisztakezü, becsületes, erős akaratú magyar vezető!

Barátaim! Egyszer végre el kellett mondani mindezt.

És még valami, mikor lemondatták, a Horthy család birtoka ugyanakkora volt, mint mikor kormányzóvá választották!!!

Csak azt kérem: adjátok tovább!

Czikó Árpád”

*

Eddig a levél. Válasz lányom kérdéseire:

Kedves Kislányom!

Ahogy írták a tárgyban, s ahogyan te is mondtad: nem ezt tanították - (akkor, s talán ma sem) az iskolákban... S ez úgy igaz!

Nem tudom, honnan kaptad az anyagot, de örülök, hogy olvashattam. Nagyon sok igazság van benne. Nektek nem ezt tanították az iskolában azért, mert a Második Világháború után fenekestől felfordult az egész világ, s ezen belül főleg Magyarország sorsa!

Arról az utána következő korszakról nem nagyon akarok beszélni, mert akkor már Te is éltél, sok mindent tapasztalhattál fiatal létedre is, azért, mert akkor már az „Átkosnak” már a javuló korszakát éltük! Emlékezzél vissza diákkorodra, hányszor mentetek iskolával (de velem is nem csupán nagyszüleidhez a Balaton mellé, mert amikor már autóval jártam, mindenhol vittem a családot, s nyáron az unokáimat fürdőkbe, nyaralni.

Én pedig sajnos, a gyönyörű korabeli Nagy-Magyarország előnyeit már nem élvezhettem, hiszen azt Trianon megsemmisítette. A Horthy korszakban nyugdíjazott tisztviselők pl. ugyanannyi fizetéssel mentek nyugdíjba, amennyi a fizetésük akkor volt. Még az utána következő évek is emberi léptékű életet biztosítottak az embereknek, még akkor is, ha (kicsi koromban a 29-30-as években dühöngött egy világválság, s a 33-as évek vége felé, amikor már eszmélni kezdtem, ill. még később, a középiskolás korom idején tapasztalhattam a Horthy-korszak előnyeit, s abban reménykedtem, hogy majd felnőtt koromban én is élvezhetem az Úri-korszaknak az *emberi életet* biztosító nyugalomát-előnyeit, pl. a nyugdíjazás valóságát.

Nem igaz, amit aztán hirdettek, hogy rettegtek a rendőrségtől. Igen, a csendőröktől azok, jogosan reszkethettek, akiknek volt rá okuk (csaltak, loptak, verekedtek, gyilkoltak), s a látványuktól is okuk volt félni. De olyanról nem lehetett hallani (12 éves koromig falun éltem, saját tapasztalatom, hogy valakit ok nélkül begyűjtötték, vagy netán bántották volna.)

De az biztos, hogy rend és nyugalom volt, sosem kellett félni!

Középiskolás-koromban – a naplóim sorai között több helyen is utaltam rá: arról ábrándoztam, hogy felnőve pl. bankban vagy egy jól menő nagykereskedelmi vállalatnál, netán állami hivatalban elhelyezkedve (egy bankban már biztosan alkalmaztak volna érettségi- vagy főiskola után), tisztességes tisztviselői fizetéssel. A mai fizetéseket még összehasonlítani sem lehet azzal, ahogyan a nóta is mondja: „havi 200 pengő fixszel, az ember könnyen viccel...” Hasonló gazdasági élet volt, akár most a gazdagabb nyugati országokban.

Erről később, a háború utáni valóságban már ábrándozni sem lehetett.

(Én erről sokszor beszéltem otthon is, biztosan tisztában vagy azzal, hogy eredeti terveim nem sikerültek, mert Marosvásárhely-Budapest között akkor is nagy távolság volt. Nem akartam távol tanulni, ismét bentlakásos internátusban, mint az első középiskolai években Pásztón, ezért iparművészeti közép- és főiskola helyett, kereskedelmi-közgazdasági középiskolába iratkoztam be. Ott olyan tantárgyak is voltak, mint sehol máshol, pl. gép- és gyorsírás, jog három évig, levelezés, könyvelés, közgazdaságtan, alkotmánytan, két idegen nyelv és minden nyáron legalább egy hónapig valahol munkát kellett vállalni.)

A háború után elitelő vélemények voltak a Horthy-korszakról – biztosan olyasmit tanítottak Nektek is az iskolában. De a valóság az volt, hogy a tisztviselők (az OTBA-tagok) 100 %-os nyugdíjat élvezhettek, s az OTI-tagok – az akkori munkás-osztály is (biztosan nem tudom, de sokkal nagyobb %-os nyugdíjat kaptak, mint utána bármikor.

Az „Átkos” alatt, a salgótarjáni acélgyári kolléganőimtől tudom, hogy pl. a munkások – az ő szüleik – milyen körülmények között éltek és dolgoztak valamikor. Az acélgyári munkások feleségei úgy öltöztek-költöztek, mint az előkelő úriasszonyok, moziba-színházba jártak, gond nélkül, nyugalomban éltek, gyerekeik tanulhattak. A munkások is olyan kedvezményeket élveztek, hogy abból jómódban éltek. pl. ingyenes lakást, a fűtés-világítást, vízszolgáltatást kaptak, és nyugdíjba-helyezésük után is, abban a lakásban élhettek tovább, azokkal a kedvezményekkel. Képzeld el, ha most ilyet élvezhetnénk, mennyivel jobb életünk volna még a kisfizetésűeknek s a nyugdíjasoknak is. Igaz, az a gyár a legjobban fizetők közé tartozott. Persze, ezt nem minden vállalat – és cég tudta nyújtani a dolgozóinak.

A bányászokat is jól fizették, biztos, hogy nem voltak nekik napi gondjaik, és a feleségek nem kényszerültek munkába járni, otthon süthettek-főzhattak és nevelhették a gyerekeiket, olyan nem volt, hogy éheznek a gyerekek sokasága és hajléktalanok se voltak.

A munkanélküliség ismeretlen fogalom volt és hajléktalanokról hallani sem lehetett!, legfeljebb a templomok előtt néhány koldus kéregetett.

Képzeld el, milyen gondot jelent a jelenlegi rendszerben a nincstelenek- és munkanélküliekről való gondoskodás.

S mivel a lakosság minden épkézláb embere dolgozott, a munkáltatók utánuk fizették a társadalom-biztosítási járulékot, tehát nem jelentett gondot az államnak, mert volt miből fizetni az időskorúak nyugdíját.

Tehát – az írás, amit küldtél, a valóságot tartalmazza – szerintem majdnem teljességében...

*

S mindaz megszűnt a 2. világháborúval, mert a fél ország romhalmazzá vált. Ráadásul egy kegyetlen korszak következett (gyárakban-üzemekben „jóvátétel” fizetés miatt a szó szoros értelmében éjjel nappal működtek), főleg az elején, ami a sztálini-rákosi évekre különösen jellemző.

A korszak vége felé azért – még akkor is, ha történtek alaposan elitelendő cselekmények (hiszen idegenek, a szovjetek parancsoltak negyven évig), mégis javult – főleg a megélhetési helyzet, háború utáni időben is.

Ez elsősorban a gazdasági helyzet javulására vonatkozik, megdönthetetlen tény az is, hogy a 60-as évek után minden téren konszolidálódott a helyzet (nem a politikai érzelmeket értem alatta).

Az emberek normális körülmények között kezdtek élni, a napi szükségleten felül jutott rá pénz (már Trabant hátán hordták be a hűtőszekrényeket Ausztriából, s az addig nélkülözött egyéb újdonságokat, ami akkor még nálunk nem volt, de építhettek házat (a falvakon akkor épültek a modern, több helyen emeletes családi házak) és a városokban is, járhatott üdülni mindenki szinte ingyen a szakszervezetek jóvoltából, csak zsebpénz kellett szórakozásra.

Én is egyedül neveltelek titeket, mégis, vásárolhattam autót (igaz, csak elő-takarékosságra, de a saját keresetemből, amikor már ti is felnőttetek. Viszont Attila fenntartása mindenkorra megmaradt nekem. Warbicseket még hosszú ideig olcsó benzinárral használtam én is, a fél-országot bejártam vele, én fuvaroztam papát is, amikor kiszállásra ment, s mindig telt arra és út közben természetes volt, hogy megebédeljünk vagy vacsorázzunk egy vendéglőben, mert nem jelentett gondot.

Ezt a korszakot már ismered, hiszen később, amikor a Lenin lakótelepre kerültünk, tudod, hogy a lakást teljesen újra be tudtuk rendezni, még ha hitelt is vettünk igénybe a nagyobb beszerzésekhez.

Azok az évek anyagilag emberi létet jelentettek.

A parlamentbe és a minisztériumokba is, már nem csak keményfejű hat-elemis kommunisták kerültek, hanem normális, szakemberek-közgazdászok, akik értették a szakmájukat, s országunk a szocialista államok közül kiemelkedett a fejlődés terén!

Sajnos, hiába jött a „szabadság és demokrácia” s hiába ordíthatta mindenki a véleményét szabadon, ami neki tetszett (úgy is, ha az senkit sem érdekelt), de Nagy Okosok még az Átkos vívmányait is tönkre tették, mivel bármelyik párt került kormányra, gyakorlatlan, hozzá nem értők sokasága került vezető helyzetbe busás fizetéssel. A hozzá nem értés miatt inkább ne rombolták volna le, ami jó volt, hanem finomítottak volna azon, ami nem tetszett, de legalább meghagyták volna azt a szintet, amit háború után sikerült megvalósítani.

S mindez annak „köszönhető” (én azonban nem köszönöm meg), hogy az államvezető pozícióba lévők annyit sem értettek-értenek ahhoz, amire vállalkoztak-vállalkoznak, mint a kommunizmusban szereplő elődeik (sok helyen bányászok, földmunkások, gyári munkások kaptak vezető állásokat!) Szomorú. Közgazdászok helyett mindenféle hozzá nem értő is pozícióba kerülhetett, legtöbbszörnek csupán a saját megtollasodásán járt az esze. E téren valamenynyien alaposan kitettek magukért, mert legyünk őszinték, legtöbbször meggazdagodott, s még az is hasznát akar húzni magas beosztásából, akinek elég csúfosan kellett búcsút mondania, mert alkalmatlan volt rá, és kicsikarja azokat a sok-milliárdos helyzeti előnyöket, amelyek beosztásához jártak, pedig sokmilliós vagyontulajdonosa, s a bankban is soknullás összeg kamatozik nekik itthon, sokuknak külföldön is...

Hol vagyunk attól, hogy Hazánkat most igazi, hozzáértő ÁLLAMFÉRFIAK-államvezetők – nem pedig s..gfejek (tisztelet az igazán ritka kivételnek!) – kormányozzák, mint valamikor... (gondolok a 18. századra és a 19. sz. elejére a világháborúig).

S ezért állunk most ott, ahol vagyunk, hogy nem is lassan, de biztosan haladunk lefelé a lejtőn, esztelenül, a remekül jól vizsgázott Forintunk pedig sebesen halad lefelé) egyenesen bele a szakadékba! Amit jelez az egyre sokasodó nyomorgó, éhező ember.

S hidd el, nincs kivétel, mert minden négy éves váltásnál óriási hibákat követtek el, hiába mutogatnak mindig a visszafelé az elődökre (mint a gyerekek, hogy nem én voltam, hanem valaki más: Ő)!

Tanulság: Szerintem – ha egy tanulatlan gazdasszony-csoportot ültetnének trónra (pl. akik bizonyították, hogy családjuk hajóját jól navigálták, a nehéz években is felnevelték, tanították csemetéiket), azok se tudnának ennyi rosszat elkövetni az ország és mindnyájunk kárára! Viszont ha egy tanult, képzett asszonycsapat vezette volna és vezethetné az országot, biztosan nem itt tartanánk! Az a véleményem, hogy a csúcsra jutott férfiak 98 %-a hiszi, hogy ő sz..ta a spanyolviaszt!

Nem folytatom, mert felmegy a vérnyomásom, és annyit már nem ér az egész!!!
Jó, hogy elküldted az anyagot, nagyon elgondolkodtam rajta.
Sokszor pusztillak: Mama

*

Utóirat: Orbán legnagyobb bűne – és hülyesége (saját maga ellen is), hogy azt, amit elért a nagy dumájával, hogy 2/3-os többséget szerzett a parlamentben, mindezt a kivételes helyzetet rosszul használta fel!!!

Ahelyett, hogy komoly hozzáértőkkel megpróbálták volna a lesilányított gazdaságot jól átgondoltan, lépésről-lépésre javítani, helyette minden (jó-vagy rossz) törvényt átalakítani. Nem csak a saját pártjuk érdekeit szolgálni, amelyeket Európa legtöbb országa hibásnak tart (s az is!). Ezen kívül legnagyobb gondjuk „bűnösöket” keresni a többi párt tagjai között (holott a saját pártjukban is, több ezren vannak, akik kommunista-vezetők, párttagok voltak. Maga a kormányfő sem kivétel ebben a tekintetben. Alig van, aki nem az volt párttag: pl. én! Ugyanis azt a listát is összegyűjtötték már, én is olvastam, hogy a fidesz-ben is ki, milyen pozíciót töltött be a kommunizmusban!

Viktorkánk pl. KISZ-titkár, apukája pedig párttitkár volt, és meggazdagodott. Tehát ez nem csak az ellenzéki pártokra vonatkozik!

S most ott tartunk, hogy az ország fele koldus-sorsra jutott, a kevés munkahelyet nem tudják növelni, hanem sorjában megszüntetik. S van olyan ütődött magas beosztásban, aki azt állítja (nem én találtam ki), saját fülemmel hallottam, hogy többször is nyíltan hangoztatta, igen is, hogy 47 ezer forintból meg egy kecskéből egy család meg tud élni!) Normális ember az, aki ma ilyet állít Magyarországon?

Nem normális, hanem idióta, be kellene zárni az elmeorvosintézetbe, sajnos, hogy bezárták azokat az intézményeket, s talán már nincs, hová lakat alá tenni őket!) Még akkor sem igaz, ha mellette valaki élelmet termel, egy család szükségletére minden élelmet hogyan tudna megtermelni egy pelenkányi földön? Hiszen' egekbe szöktek a háztartást fenntartó különféle rezsi-árak, nem beszélve az élelmiszer-árakról! A későbbi rezsi-csökkentés ellenére a választék most is: „*Enni, vagy csekket fizetni!*”¹⁷

Az emberek tömege éheznek, s a kisjövedelműek (pl. 100 ezer forintos munkások) bére a tökéletlen adópolitika miatt, havonta 14-20 ezerrel csökkent.

De hogy tudná mindezt egy olyan ember, aki jó állásban megfelelő jövedelmet élvez, pl. a minisztériumiban (majd legelőkelőbb bankvezetőként). Csak az, aki nem ismeri az elszegényedett emberek életét, az képes ilyen egetverő hülyeségeket állítani, akinek ugyanazon adótörvény alapján, a 600 ezer Ft havi fizetése további 200 ezerrel megnőtt!!! (Később ezek és a minisztériumi nagyokosok fizetése minimum havi félmillió, amiből mi is vígan elnyomorgnánk, még egy szelet süteményre is jutna rá vasárnaponként!

S most kapkodnak, mert bajban vannak, de ahelyett, hogy komoly szakemberekkel egyeztetve összeülnének és megbeszélnék a legfontosabb teendőket, össze-vissza beszélnek, saját magukat is többször meghazudtolva.

Első lenne a legfontosabb néhány tökéletlen, átalakított rendeletet újra szabályozni, s nem azt mondani, hogy igen, megteszik, amit az EU előírt, de mire visszatérnek a TV-ből a Minisztériumba, már azt is elfelejtik!

A Jóságos Isten s a Magyar Szentjeink sokasága imádkozhatna az elszegényedett Hazánkért, mert amit műveltek-művelnek a minisztériumokban, azt csak ő tudná visszavezetni a normális mederbe!

* *_* *

¹⁷ Bizonyítékok erre az én állandóan vezetett háztartási füzeteim, hogy akkor a kis összegű Forintból meg lehetett élni, és a most többen nullás-soknullás Forint nem elég a háztartási kiadásokra!

HOSSZÚ VAKÁCIÓ

Regényrészlet¹⁸

VÉGE A TANÉVNEK! – Beteljesedett, amit talán mindnyájan sejtettünk, amitől féltünk, amiért annyira kellett hajtánunk, egész iskolaév alatt szinte rohamléptekben vettük át a tananyagot. Íme, naplóm ezzel kapcsolatos része:

Marosvásárhely, 1944. március 31. péntek. – Igen. Vége a tanévnek, de most, ennek a vakációnak nem örülünk. Minden lány arcán valami különös borongós-félelem ül. Érezzük, hogy *a háború jeges keze fojtogat bennünket*. Holnap délután négyre még be kell mennünk az iskolába. Az osztályterem már üres... kong... Furcsa valami facsarja a szívemet. Olyan rossz

nézni a kiürített termet, pedig nemes célra adjuk át, kórházat fognak benne berendezni.¹⁹

Április 1. szombat. – Szomorú, bágyadt napsugár kandikál be az ablakon. Az égen nyomasztóan sötét fellegek gyülekeznek, mintha azok is háborúba indulnának. Nekünk még ma iskolába kell mennünk? Igen! Ma, utoljára! Út közben velünk szemben – egy végeláthatatlan hosszú csapat közeleg, rozzant zenekar kíséretében, mely bús melódiá-

kat játszik. Asszonyok, gyermekek sírnak, kapaszkodnak a családfő, testvér, szerető férj vagy feleség karjába. Hová mennek? Ki tudná megmondani?

Az iskolában a diri különböző rendeleteket ad ki. Ferike (osztályfőnöknő) mindenféle tanáccsal lát el bennünket, aztán leosztályozza a társaságot.

De megint mi ez? Sziréna... le a pincébe!

Ott adtuk át a tanárnőknek és barátnőinknek az ajándékot, – kis rózsafüzért. Úgy örültek neki! Sokáig maradtunk még az iskolában.

– Székely Klári is készülődik, aki nálunk lakik a kis udvari szobában, ő az utolsó vonattal utazik haza.

Az iskolából hazajövet az úton még mindig mennek, csak mennek a katonák, az autók, szekerek, – asszonysírás zaja vegyül a zúrzavarba. Olyan zavart a máskor gyönyörű, vidám és csendes város, mint egy megbolydult méhkas. Ilyennek még sohasem láttam. Mennek, mennek... hova? Védni a hazát, minket védeni? Szent kötelesség! Így tanították nekünk. Ne sírjatok, asszonyok, anyák! Szeretteitek hősök, akár élnek, akár halnak.

Április 3. hétfő. – Anyukával a postára mentünk feladni az idei tandíj V.-VI. részletét. Az iskola előtt elhaladva Ferike meglátott bennünket a tanterem ablakából, behívott. Beszélni akart velem. Mondta, hogy vakáció idejére jó állást tartogat számomra, az Iparkamarában. Ott Egy ismerőse van ott, már említette neki, hogy küld valakit, akiért kezességet vállal minden tekintetben. Hízott a májam! Hiába, Fricike jó osztályfőnök, szeret engem.

Váratlanul és gyorsan vége lett az iskolai évnek.

Hosszú vakáció következett. Akkor is meglepetéssel fogadtuk, mikor közölték velünk. Tudtuk, éreztük, hogy nem véletlen, – ennek komoly oka lehet. Azt se tudom, mivel fogom eltölteni az előttem álló hosszú hónapokat.

¹⁸ Megjelent a BJAL (Pápa) LYRA Irodalmi Antológia –2004. irodalmi antológia júniusi számában.

¹⁹ Hatalmas középiskolai épület, a mienk az első emeletet foglalta el.

Körülöttünk már dúlt a háború, de mi a hosszú vakáció alatt mégis jól éreztük magunkat. Azt hiszem, nyugodtan leírhatom, hogy ez volt 17 éves korom gyönyörű vakációja, **életem legszebb nyara!** Igaz, itt-ott a háború szele megérintett, nyugtalanított, de nem sokat foglalkoztunk vele.

Gusztai bátyám írogat a frontról, minden lapja ajándékot jelent a családnak.

Jó, hogy Ferike figyelmes és gondos, hogy állásba ajánlott. Az Iparkamarai állást végül mégsem vállaltam el, inkább beálltam Júliához (ügyvéd) titkárnőnek, délelőtt kilenc órától délután egyig dolgozom az irodájában. Nem vált káromra ez az idő; gyakoroltam a gép- és gyorsírást, azon túl sok jogi témába belekukkanthattam. Együtt járunk tárgyalásokra, munka közben többször átváltunk német nyelvre. Ki tudja, talán majd még hasznát vehetem?

Időnként levelek jöttek Dunántúlról. Ezek felüdítettek, vágyat oltottak belém egy szebb, boldogabb élet után. László mindig komolyan, megfontoltan írt nekem, ami leánykérésnek is beillik.

Délutánokat a sportpályán, vagy a Maroson töltöm. Nagyon szeretek evezni egyedül vagy mással, húzni az evezőlapátokat, közben nézni a gyönyörű vidéket, a folyó nyugodt vizét, vagy a szélről felkavart hullámokat... Kétoldalt a part, a kis rejtkehelyekkel, nádasokkal... Kellemes a sziget virágaiban gyönyörködni. Osztálytársaimmal és a megszokott társasággal járok a Maros holtágra. Nem egyszer megtettük az utat vízen evezve Marosszentannáig, – volt, amikor viharban eveztünk végig a folyón. Az idén már koratavaszon megkezdtük a vízi életet, még hideg volt, gyakran kabátban eveztünk.

Egy alkalommal, Ildivel ketten ültünk egypárevezős csónakban. Alig értünk át a híd alatt, a gátnál, a part felől nagy nevetések közt felénk úsztak holmi „egyenfürdőruhás”, jóképű fickók. A fele se tréfa, – gondoltuk – ketten felénk tartottak. Nem volt kormány a csónakunknak, nem tudtunk másfelé fordulni. Odaértek hozzánk... Megszólatnak – németül. Ildivel egymásra nézünk, mivel jókedvünk volt, elneveltük magunkat. De egy szót se szóltunk, tovább eveztünk.

Gyakran kijártam a sportpályára Kucival és Gabival. Bevettek a kézilabda csapatba. A nyár folyamán sepsiszentgyörgyi diákcsoporttól, meg a békéscsabaiaktól vereséget szenvedtünk, de a *bajnoki mérkőzést Csíkszeredán* mi nyertük meg. Ott ünnepséget rendeztek tiszteletünkre, *székelyruhában táncoltunk* (50 pár) és nagy sikert arattunk. Ma is örööm a fényképeket. Kellemesek voltak a sport délutánok. Legtöbbször Haraszty Vilivel jöttem haza, ő futni és kosarazni járt ki.

Marosvásárhely, 1944. június 4. vasárnap. – Izgalommal vártuk a sportbemutató napját: jártunk edzésekre és táncpróbákra. Elkészült a szöttes ruhám, melynek anyagát kedves nagyanyám küldte. Kötényen a hímzést tegnap fejeztem be.

Délelőtt a gyönyörű Városháza előtti téren ünnepséggel kezdődött a nap. Kucival, Zsozsóval és Gabival voltam együtt. – Délután kezdődött a sport-bemutató. Távugrásból érmet nyertem. Kucika remek súlydobó. Ki hitte volna eddig?

Fricike is itt volt, velünk együtt izgult. Szüleim fent vannak a tribünön, onnan nézik a bemutatót. Legszebb szám a mi táncunk volt. Nagy kört alkotva, mind székely szöttes ruhában táncoltunk. Olyan, mint egy hatalmas virágcsokor a színes lánycsapat. Zsozsó a párom. Nem volt hiábavaló a sok próba, jól sikerült.

Mennyit bajlódtam a kicsikkel, de megérte. Olyan aranyosak voltak. Kifelé jövet utunkat elállva, végig tapsoltak bennünket.

Nyár végén nagyanyámék Páván (Háromszék megye), már nagyon vártak. Még egy felejthetetlen hónapot náluk tölthettem. Az utána következő időszak már nem gondtalan diákélet, mivel feltartóztathatatlanul közeledett a front.

Ebben az időben is részletes naplót vezettem, abból idézek: *Páva, 1944. augusztus 23.* – Táviratot kaptam otthonról: „*Kata azonnal induljon haza!*” *Mi történt otthon? Elsírtam magam. Gyors csomagolás, búcsúzkodás. Másnap reggel búcsút vettem a rokonoktól.*

Szegény Nagymamám! Azt mondta nekem: Katakám! – utoljára látlak. Nagyon szomorú búcsúzkodás volt. Valóban úgy éreztük mindnyájan, hogy veszélyes, komoly idők következnek.

Egy borús, hideg hajnalon Ilus nénivel lovas-kocsival indultunk az állomásra. Sok utas várakozott a vonat indulására. Minden olyan szokatlan és nyomasztó volt.

Ott tudtuk meg, hogy Romániában éjjel árulás történt: Yassinál a románok visszavonultak és átálltak a szovjet csapatokhoz. Ilus néném nagyon aggódott azért, hogy fogok hazaérkezni? Mi lesz, ha közben a vasútvonal valamelyik szakasza átkerül a frontvonalra? Akkor aztán se itt, se otthon nem leszek. Igyekezett jó tanácsokkal ellátni, ha valami nem várt esemény történne út közben. Azt mondta: nyugodtan menjek be bármelyik katolikus plébániára, és ott kérjek segítséget.

Az utasok mind olyan furcsán viselkedtek. Hirtelen minden megváltozott. Mindenki a politikai helyzettel foglalkozott. A körülöttem ülők valamennyien telefon- vagy távirati értesítésre indultak haza. Egy kedves tanárnő volt az útitársam, Szeged mellett, Kézdivásárhelyen lakik, ő is Székelyföldön járt, katona férjét látogatni.

Otthon izgalommal várták érkezésem. Félték, hogy mégsem fogok azonnal indulni. Szerencsére semmi gond nem adódott utazás közben. Fontos, hogy bármi történik, itthon, szeretteimmel együtt lehetek.

* *_* *

HOSSZÚ VAKÁCIÓ – CSÓNÁKHÁZ A MAROS-PARTON

VÉGE A TANÉVNEK! – Beteljesedett, amit talán mindnyájan sejtettünk, amitől féltünk, amiért annyira kellett hajtánunk, egész iskolaév alatt szinte rohamléptekben vettük át a tananyagot.

Naplómból idézek: *Marosvásárhely, 1944. március 31.* – Igen. Vége a tanévnek, de a korai vakációnak nem örülünk. Minden lány arcán valami különös borongós-félelem ül. Érezzük, hogy a háború jeges keze fojtogat bennünket.

Holnap még be kell mennünk az iskolába. Az osztályterem már üres... kong... Furcsa valami facsarja a szívemet. Olyan rossz nézni a kiürített termet, pedig nemes célra fordítják, kórházzá alakítják át.

Április 1. – Szomorú, bágyadt napsugár kandikál be az ablakon. Az égen nyomasztóan sötét fellegek gyülekeznek, mintha azok is háborúba indulnának. Mégis be kell mennünk az iskolába? Igen! Ma, utoljára!

Út közben velünk szemben – végeláthatatlan hosszú csapat közeleg, rozzant zenekar kíséretében, mely bús melódiákat játszik. Asszonyok, gyermekek sírnak, kapaszkodnak a családfő, testvér, szerető férj vagy feleség karjába. Hová mennek? Ki tudná megmondani?

Az iskolában a diri különböző rendeleteket ad ki. Ferike (osztályfőnöknőnk) tanácsokkal lát el bennünket, majd leosztályozza a társaságot.

De megint mi ez?

Sziréna... le a pincébe!

Ott adtuk át a tanárnőknek és barátnőinknek az ajándékot, – kis rózsafüzért. Örültek neki!

Sokáig maradtunk az iskolában.

Hazafelé jövet az úton még mindig mennek, csak mennek a katonák, autók, szekerek, asszony sírás zaja vegyül a zürzavarba.

Olyan zavart a máskor gyönyörű, vidám és csendes város, mint egy megbolydult méhkas. Még sosem láttam ilyenek. Mennek, mennek... hova? A hazát, minket védeni? Szent kötelesség! Így tanították nekünk. Ne sírjatok, asszonyok, anyák! Szeretteitek hősök, akár élnek, akár halnak.

Április 3. – Anyukával a postára mentünk. Tanárnőm meglátott a tanterem ablakából, behívott.

Azt mondta, hogy vakáció idejére állást tartogat számomra, az Iparkamarában. Ismerősének már említette, hogy küld valakit, akiért kezességet vállal minden tekintetben. Hízott a májám! Hiába, Fricike jó osztályfőnök, szeret engem.

Hosszú vakáció következett. Meglepetéssel fogadtuk, mikor közölték velünk, de sejtettük, hogy nem véletlen, – komoly oka lehet. Nem tudom, mivel töltöttem el a hosszú hónapokat.

Körülöttünk már dúlt a háború, de mi a hosszú vakáció alatt mégis jól éreztük magunkat. Azt hiszem, nyugodtan leírhatom, hogy ez volt 17 éves korom gyönyörű vakációja, *életem legszebb nyara!* Igaz, itt-ott a háború szele megérintett, nyugtalanított, de nem sokat foglalkoztunk vele. Guszti bátyám írogat a frontról, minden levele ajándékot jelent a családnak.

Jó, hogy Ferike állásba ajánlott. Az Iparkamarai állást mégsem vállaltam el, inkább beálltam Júliához (ügyvéd) titkárnőnek, naponta 4 órát dolgozom. Nem vált káromra az idő; gyakoroltam a gép- és gyorsírást, sok jogi témába belekukkanthattam. Együtt járunk tárgyalásokra, munka közben többször átváltunk német nyelvre. Ki tudja, talán még hasznát vehetem?

Időnként levelek jöttek Dunán-oltottak belém egy szebb, boldomolyan, megfontoltan ír, ami

Osztálytársaimmal és megszoholtágra. A parton áll a csónakcsönözünk. Nagyon szeretek kat, közben nézni a gyönyörű vagy a szélről felkavart hullámokis rejtekhelyekkel, nádasokkal... evezve Marosszentannáig, – volt, a folyón. Az idén már koratavamég hideg volt, gyakran kabátban

Egy alkalommal, ketten ültünk értünk át a híd alatt, a gátnál, a két „egyenfűrdőruhás”, jóképű fickó. A fele se tréfa, – gondoltuk. A csónaknak nincs kormánya, nem tudtunk megfordulni. Már oda is értek, és nevetve, de németül köszöntöttek...

Ildivel egymásra nézünk, s mivel jókedvünk volt, elneveltük magunkat. De egy szót se szöltünk, csak tovább evezünk.

Gyakran kijártam a sportpályára két osztálytársnőmmel, engem is bevettek a kézilabda csapatba. Nyáron a sepsiszentgyörgyi diákcsapattól, meg a békéscsabaiaktól kikaptunk, de a bajnoki mérkőzést Csíkszeredán mi nyertük meg. Ünnepséget rendeztek tiszteletünkre, székelyruhában táncoltunk, sikert arattunk. Kellemesek voltak a sport-délutánok. Legtöbbször Haraszty Vilivel jöttem haza, ő futni és kosarazni járt ki. (Rokkantsága miatt egylovas kocsival közlekedett.)

Marosvásárhely, 1944. június 4. vasárnap. – Izgalommal vártuk a sportbemutató napját: edzésekre és táncpróbákra jártunk. Elkészült a székely-szőttes ruhám, anyagát kedves nagyanyám küldte. A kötény hímzését tegnap fejeztem be.

Délelőtt a Városháza előtti téren ünnepséget tartottak, délután kezdődött a sport-bemutató. Távugrásból érmet nyertem. Kucika remek súlydobó. Ki hitte volna? Fricike velünk izgult. Szüleim a tribünről nézték a bemutatót. Legszebb szám a mi táncunk volt.

Nagy kört alkotva, székely szőttes ruhában táncolt 50 pár. Olyan, mint egy hatalmas virágcsokor a színes lánycsapat. Nem volt hiábavaló a sok próba. Mennyit bajlódtam a kicsikkel, aranyosak voltak. Kifelé jövet utunkat elállva tapsoltak bennünket. Nyár végén nagyanyámék a Háromszék megyei Páván nagyon vártak.

Csónakház előtt,
a Maros-holtágnál

túlról. Ezek felüdítettek, vágyat dogabb élet után. László mindig leánykérésnek is beillik.

kott társasággal járunk a Maros ház, ahonnan csónakokat köl-evezni, húzni az evezőlapáto-vidéket, a folyó nyugodt vizét, kat... Kétoldalt a virágos part, Gyakran megtettük az utat amikor viharban eveztünk végig szon megkezdtük a vízi életet, eveztünk.

egypárevezős csónakban. Alig part felől nevetve úszott felénk

gondoltuk. A csónaknak nincs

Még egy felejthetetlen hónapot náluk töltöttem. Utána következő időszak már nem gondtalan diákélet, mivel feltartóztathatatlanul közeledett a front. Naplómból idézek:

– Táviratot kaptam otthonról: „Kata azonnal induljon haza!”

Mi történt otthon? Elsírtam magam. Gyors csomagolás. Másnap reggel búcsút vettem a rokonoktól. Szegény Nagymamám mondta, mikor átölelt: – Katakám! Utoljára látlak!

Szomorú búcsúzkodás volt. Úgy éreztük, hogy veszélyes idők következnek.

Borús, hideg hajnalon Ilus nénivel lovas-kocsival indultunk az állomásra. Sok utas várakozott a vonat indulására. Minden olyan szokatlan, nyomasztó volt. Ott tudtuk meg, hogy Romániában éjjel árulás történt: Yassinál a románok visszavonultak, átálltak a szovjet csapatokhoz. Ilus néném nagyon aggódott, hogy fogok hazaérkezni? Mi lesz, ha közben a vasútvonal valamelyik szakasza átkerül a frontvonalra? Akkor aztán se itt, se otthon nem leszek. Igyekezett jó tanácsokkal ellátni, ha valami nem várt esemény történne út közben.

Az utasok is másként viselkedtek. Hirtelen minden megváltozott. Mindenki a politikai helyzettel foglalkozott. A körülöttem ülők valamennyien telefon- vagy távirati értesítésre igyekeztek haza. Kedves tanárnő volt az útitársam, ő is Kézdivásárhelyen járt katona férjét látogatni, Szegedre utazott.

Otthon izgalommal várták érkezésem. Féltek, hátha mégsem indulok időben. Szerencsére semmi gond nem adódott utazás közben. Fontos, hogy bármi történik, itthon, szereteteimmel együtt lehetek.

** **

Hová fajult az ifjúság? 2009.

FIATALOKAT hallottam beszélni az utcán, s utána jutott eszembe:

Nincs már semmiféle gyepelő, amivel vissza lehetne terelni őket a normális mederbe... Hol van a természetes szégyenérzet? Mit lehet hallani, látni utcán, úton-útfélen? Rossz hallgatni, hogy beszélnek egymással, mindenkivel. Hadarnak, de úgy, hogy nem lehet megérteni, mit mondanak. Édes anyanyelvünket lassan elfelejtik, tele van beszédjük trágár szavakkal, idegen kifejezésekkel. Úgy ömlik a szájukból az ocsmányság, mintha az természetes lenne...

Gyermekekoromban azt mondták, hogy csak a kocsisok (értsd: lovat hajtók) beszélnek csúnyán. Most? Ki nem? Lassan annak kell szégyenkeznie – sokak számára talán nevetséges is – hogy aki szépen, választékosan beszél, aki rendes életet él, aki nem lop, nem csal, nem botránkoztat meg másokat és nem bánt senkit...

** **

HUMOR: A KUPLUNG ÉS NŐNAP EGYÜTT

HÁRMAN VOLTUNK NŐK az autóvezetési tanfolyamon sok fiatal fiú között, akik már mind konyítottak valamit az autó szerkezetéhez, többen – úgy-ahogy – a vezetéshez is, mi „lányok” teljesen kezdők voltunk. Nekem egyébként sem volt különösebb érzésem a technikai dolgok iránt; most sem tudtam, mi van az autó motorterében, és arról, hogy az a sok alkatrész, vezeték, műtűr mi célt szolgálhat. Eddig nem is érdekelt, hogy működik egy ilyen masina.

A műszaki foglalkozásokon két fiatal nő között ültem egy padban. Egyik órán az elméleti oktatónk a kuplungról magyarázott, sejtésünk se volt róla, mi lehet az. Figyelni sem tudtunk az előadóra, egész idő azzal telt, hogy végiglapoztuk a vastag műszaki könyvet, a tartalomjegyzéket, sehol nem találtuk.

Az óra végén derült ki, miért. Megkérdeztük az oktatót, a mai anyag hol található a könyvben? Közölte az oldalszámot, ahol vastag betűkkel nyomtatva olvashattuk: **TENGELY-KAPCSOLÓ!** Csodálkozva néztünk össze, és azt válaszoltuk, hogy mi a kuplungot, nem a tengelykapcsolót kerestük.

A fiúk kinevettek bennünket, amiért azt sem tudjuk, mi a kuplung! Valóban nem tudtuk.

NŐNAP ÉS JÓKÍVÁNSÁG:

Újpesten, egy piros lámpa előtt megálltam, várakoznom kellett, amíg a jelzőlámpa zöldre vált. Hallok egy nagy csattanást, – valaki nekem jött. Hátra nézek, egy fekete Volga áll mögöttem, illetve az én kocsim állította meg, mert a vezetője úgy látszik, elbámészkodott.

Megijedtem. A sofőr kiszállt, bekopogott az ablakomon, elnézést kért a koccanásért. Közben a lámpa zöldre váltott, nem lehetett feltartani a forgalmat, megbeszéltük, hogy csendesebb helyen tárgyaljuk meg a teendőket.

Bekanyarodtunk egy mellékutcaba.

A kocsiból kiszállt három férfi tiszti egyenruhában; hozzám jöttek,) bemutatkoztak, bocsánatot kértek, (s március 8-a lévén) Nőnap alkalmából minden jót kívántak...

– Köszönöm, – magamban azt gondolva: már megvan!

Az autó utasai a Kecskeméti Polgári Védelem tisztjei voltak. A sofőrön meglátszott, hogy bántja a dolog, ismételt elnézést kért, és hozzátette: húsz éve balesetmentesen vezet (hivatásos vezető), de még ilyen nem történt vele, – valahogy most elkalandozott.

Hát, – ilyen is történik néha!

*** **

IBOLYASZŐNYEGEN JÁRTUNK – Marosvásárhely, 1944. április 23. vasárnap

Délután a Somostetőre mentünk. Gyönyörű az erdő. Minden üde zöld, a fák, a fű, – rengeteg virág! Szinte ibolyaszőnyegen, vagy talán a Mennyekben jártunk!

Ez már nem is április, hanem MÁJUS! Azért az ördög nem alszik! Észnél kellett lennem, pedig én is szerelmes voltam: a tavaszba, a májusba, az egész szép világba! Talán nem is lett volna bűn egy ártatlan csók.

Labdázunk, futottunk, virágot szedtünk. Kicsi minden szál ibolyával hozzám jött. Hazaérve Nusi szobájában táncoltunk. Kicsi nagyon jól keringőzik. Nekem is ez a kedvenc táncom, persze, jó partnerrel, Kicsi pedig remekül táncol. Játszott a harmonikáján, aztán elbúcsúztak.

*** **

IJAÚ – A PALÓC LIGETBEN - Életkép Finta Kata emlékeiből

E gyönyörű helyen gyakran üldögéltünk, különösen egy használaton kívüli, zöldre festett kerek kút közelében, amit kis Gyurka annakidején „IJAÚ”-nak nevezett el. Nála ez valami ismeretlen jelenthetett, más tárgyak láttán is ezt a szót használta. Volt ott egy régi szobor, a II. világháború idején elesettek emlékére körülötte padokkal. Szép időben ott időztünk. Én kézimunkáztam, félszemmel pedig a gyerekek játékát figyeltem.

Egyik alkalommal egy idős hölgy foglalt helyet a közelünkben. Előbb ő is csak nézte a gyerekek játékát, majd később társalogni kezdtünk. Beszédéből kitűnt, hogy intelligens asszony. Megtudtam tőle, hogy Budapestről helyezték át ide, a szociális otthon lakóival együtt. Most a régi Megyeháza épületében alakítottak ki számukra férőhelyeket, ott él. Kedves, barátságos hölgy volt.

Én elnéztem, hogy kora ellenére jól tartja magát, haja szépen rendben, látszik, hogy fodrászhoz jár, csinosan öltözködik. Ezt követően többször is találkoztam vele ezen a helyen.

*** **

IMA AZ ÁLDOZATOKÉRT! – 2015. déli 12. óra

Leálltam az olvasással és a Párizsban történt rémtettre gondoltam, az áldozatokra, akik ott szörnyethaltak. Istenem, kegyelmezz az ártatlanoknak, add, hogy többé ilyen rémtörténetek ne legyenek.

Fogd le azok kezét, akik bombákkal, fegyverekkel ártatlan embereket ölnek.

Okosítsd azokat, akik agyát butasággal teletömve gyilkosságra tanítanak.

Akiknek életet adtál, add azoknak, hogy földi életüket nyugalomban tölthessék el.

Mindörökké úgy legyen!

IPOLY 2005 BÓV.

CSENDESEN KANYARGÓ IPOLY, hazánk Északi határfolyója mentén sétálva, a város természetkedvelő közönsége élvezzi a tiszta, jó levegőt. Minden évszakban felüdülést jelent egy folyóparti séta: télen a befagyott folyó mentén, térdig gázolva a fehér hóban, csupasz fűzfák közelében, a táj szépségében gyönyörködünk, tavasszal az ébredő természet köti le az oda látogatók figyelmét, nyáron a dús puha pázsiton, árnyas fák alatti, ősszel a nyarat búcsúztató természet nyugalma nyújt kellemes kikapcsolódást a rohanó világban.

Az Ipoly folyó általában sekély vize mélyen kanyargós medrében csendesen folydogál. Régebben minden nyáron kijelöltek fürdésre egy folyószakaszt, ahová sokan szívesen jártak családostól.

Száraz időben olyan alacsony volt a vízszint, hogy kisgyermekek ficáinkoltak benne, a nagyobb lurkók mezítláb átgázolnak a túlpartra.

Az is előfordult, hogy a határfolyón átléptek a tilosba, „idegen ország” tiltott területére. Nem rossz szándékkal, talán csak véletlenül, de gyakran kellemetlenség támadt belőle, mivel a szolgálatot teljesítő határőrök éberen vigyázták a határt.

Nem most történt, amiről regélek, akkor 1966-ot mutatott a naptár. Március volt, a hideg gyorsan megre váltott, olvadni kezdett a hideg télen felgyülemlett hó. A közeli Tatra magas hegyeiből lezúduló víz egyre jobban közeledett a csendes folyó felé, nemsokára veszéllyel fenyegetve kis városunkat.

Csak jött hömpölygött megállíthatatlanul, minden útjába akadt hordalékot, mindenféle szennyet, ágakat, állatokat görgetve, magával sodorva, zúgva, megállíthatatlanul hömpölygött a hatalmas áradat, félelmet keltve az emberekben.

Nem először fordult már elő, hogy kiöntött a folyó, ezért nem jött egészen váratlanul. Tavaszi hóolvadáskor a csendes folyócska sokszor hatalmas és veszélyes folyóvá változott, óriási gondot jelentve a folyóparti településeknek, és városunk lakóinak. Nemcsak a hirtelen tavaszi hóolvadás, hanem a nagyobb esőzések alkalmával az Ipoly-part felőli területet fenyegette az árvíz.

Tavasszal hóolvadáskor az Ipoly szinte menetrendszerűen kilépett medréből, elárasztva réteket, kerteket, part menti utcákat, az óvárost, a folyóparton sorakozó épületek pincéit, udvarát megtöltötte a piszkos áradat.

A város vezetősége felkészülten várta az áradatot, most is mozgósította a megszokott szervezeteket: a helyi Határőrséget, Tűzoltóságot, a Polgári védelmi osztagokat, a városvezető embereit a szakemberekkel, a tanácsapparatúszinte valamennyi dolgozóját, és minden képzőlémbert, akire számítani lehetett.

Nagy későzűlésség volt, rendben folytak a mentési munkálatok a folyóparton, az előntött részeken. Jöttek-mentek a telefonok, nyüzsgött az egész ház, olyan volt, mint a megbolygatott hangyaboly, hasonlóan az előntött vízparti részek, ahol egymás mellett serénykedtek a város lakói is.

Óránkért kellett az Ipoly régi, láncokkal lezárt, határt jelölő, gyaloghídja melletti mércénél, az áradás szintjét ellenőrizni, mivel a mostani, az eddigieknél is nagyobb pusztító áradás tört a városra, olyan, hogy hiábavalónak bizonyult az ún. „nyúlátakkal” való védekezés.

Már nemcsak a part menti utcákat öntötte el, hanem feljött egészen a Révész Gábor utcáig, ahol az akkori bank épületének falát nyaldosta. Mi akkor az utcával szemközt, a Rákóczi út 41. számú épületben laktunk, az ablakból is látni lehetett a hatalmas folyó káros tevékenységét, amely már majdnem a főutcat fenyegette, csak centiméterek hiányoztak tőle, hogy eláraszsa.

Megteltek a pincék, a part menti, és a mélyebben fekvő utcák házaiba is beszivárgott a víz, óriási károkat okozva a lakosságnak.

Szerencsésnek mondható, hogy alig egy éve, egy tette kész, rátermett ember került a város élére tanácselnöknek, aki szívvel-lélekkel látta el feladatát, valóban mindent megtett a városért, amit lehetett azokban a nehéz időkben. Most is amint leapadt az ár, a legmagasabb fórumokon tett lépéseket annak érdekében, hogy szabályozzák a folyót, nehogy megismétlődjék a mostani pusztítás. Mozgósította az apparátuszszakembereit, felkereste az országos szervek vezetőit, a parlamentben folyosóbeszélgetéseket, és minisztériumokban tárgyalásokat folytatott. Elképzelhető, mennyi utánjárást, tárgyalást, munkát igényelt ennek véghezvitele, hiszen egyeztetni kellett idegen állami szervekkel, ami később a határ kiigazítását is maga után vonta.

Nagy erőfeszítések árán sikerült megnyernie az illetékes fórumokat, és megkezdődtek a munkálatok az országhatár mindkét oldalán az Ipoly szabályozásának óriási munkálatai, a folyó eltérítése a várost elkerülő részen. Az Ipoly már 1967 novemberében új mederbe terelve folytatta útját. Ezzel egy időben elkészült az új híd, és a közös csehszlovák-magyar határátkelő állomás épületegyüttese.

Az Ipoly szabályozásával a város bizonyos területet nyert, amit aztán a nemzetközi tárgyalásokat követően máshol kárpótoltak, lévén az Ipoly határfolyó. Még jó, hogy a munkálatok szinte egy év alatt elkészültek, viszont a határ kiigazítása hosszú időbe telt, és csak nemrég történt meg.

Annak az embernek köszönhető, hogy a folyó mellé épített gátak védik a várost az áradásoktól. Azonban megváltozott a csendes és békés Ipoly-part, mivel ott épült ki a várost elkerülő új út. Igaz, hogy ezzel a városközpontban lakók megszabadultak a nagy kamion- és egyéb nagy jármű-forgalomtól, azonban az Ipoly folyó környéke, bája, már nem a régi. Amikor mostanában kimegyek a folyóhoz, nosztalgiával gondolok a környék elmúlt szépségére, de eszembe jut az a hatalmas, hömpölygő áradat is, ami bennem, és mindenki bennem félelmet keltett korábban.

** **

IPOLY 2005

CSENDESEN KANYARGÓ, hazánk Északi határfolyója mentén sétálva, a város természetkedvelő közönsége élvezi a tiszta, jó levegőt. Minden évszakban felüdülést jelent egy folyóparti séta: télen a befagyott folyó mentén, térdig gázolva a fehér hóban, csupasz fűzfák közelében, a táj szépségében gyönyörködünk, tavasszal az ébredő természet köti le az oda látogatók figyelmét, nyáron a dús puha pázsiton, árnyas fák alatti, ősszel a nyarat bűszűztató természet nyugalma nyújt kellemes kikapcsolódást a rohanó világban.

Közel folyik az Ipoly a lakásunkhoz, ezért gyakran oda vittem kisgyermekeimet sétálni, a legkisebbet még babakocsiban tolva. A két idősebb testvér ott vizsgálódott a növények között, csokrot kötöttek a virágokból, figyelték a folyóba ugráló békákat és úszkáló halakat.

Az Ipoly folyó általában sekély vize mélyen kanyargós medrében csendesen folydogál. Régebben minden nyáron folyószakaszt, ahová sorörsz, családotól. Száraz volt a vízszint, hogy kisbenne, a nagyobb lurkók túlpartra.

Az is előfordult, hogy a tilosba', „idegen ország” rossz szándékkal, talán gyakran kellemetlenség társzolgálatot teljesítő határ-a határt.

kijelöltek fürdésre egy kan szívesen jártak fűidőben olyan alacsony gyermekek ficáncoltak mezítláb átgázolnak a

a határfolyón átléptek tiltott területére. Nem csak véletlenül, de madt belőle, mivel a örök éberen vigyázták

Nem most történt, amiről regélek, akkor 1966-ot mutatott a naptár. Március volt, a hideg gyorsan megre váltott, olvadni kezdett a hideg télen felgyülemlett hó. A közeli Tatra magas hegyeiből lezúduló víz egyre jobban közeledett a csendes folyó felé, nemsokára veszéllyel fenyegetve városunkat.²⁰

²⁰ Megáradt az Ipoly-folyó.

Csak jött megállíthatatlanul, minden útjába akadt hordalékot, mindenféle szennyet, ágakat, kis állatokat görgetve, magával sodorva, zúgva, megállíthatatlanul hömpölygött a hatalmas áradat, félelmet keltve az emberekben.

Nem először fordult már elő, hogy kiöntött a folyó, ezért most sem jött egészen váratlanul. Tavaszi hóolvadáskor a csendes folyócska sokszor hatalmas és veszélyes folyóvá változott, óriási gondot jelentve a folyóparti településeknek, és a városunk lakóinak. Nemcsak a hirtelen tavaszi hóolvadás, hanem a nagyobb esőzések alkalmával az Ipoly-part felőli területet fenyegette az árvíz.

A tavasszal hóolvadáskor az Ipoly szinte menetrendszerűen kilépett medréből, elárasztva réteket, kerteket, part-menti utcákat, az óvárost, a folyóparton sorakozó épületek pincéit, udvarát megtöltötte a piszkos áradat.

A város vezetősége felkészülten várta az áradatot, most is mozgósította a megszokott szervezeteket: a helyi Határőrséget, Tűzoltóságot, a Polgári védelmi osztagokat, a városvezető embereit szakemberekkel, a tanácsapparatúszinte szinte valamennyi dolgozóját, és minden épkézláb embert, akire számítani lehetett.

Nagy készültség volt, rendben folytak a mentési munkálatok a folyóparton, az elöntött részekben. Jöttek-mentek a telefonok, nyüzsgött az egész ház, olyan volt, mint a megbolygatott hangyaboly, hasonlóan az elöntött vízparti részek, ahol egymás mellett serénykedtek a város lakói is. Óránkért kellett az Ipoly régi, láncokkal lezárt, határt jelölő, gyaloghídja melletti mércénél, az áradás szintjét ellenőrizni, mivel a mostani, az eddigieknél is nagyobb pusztító áradás tört a városra, olyan, hogy hiábavalónak bizonyult az ún. „nyúlátakkal” való védekezés. Már nemcsak a part menti utcákat öntötte el, hanem feljött egészen a Révész Gábor utcáig, ahol az akkori bank épületének falát nyaldosta. Mi akkor az utcával szemközt, a Rákóczi út 41. számú épületben laktunk, az ablakból is látni lehetett a hatalmas folyó káros tevékenységét, amely már majdnem a főutcat is elárasztotta.

Megteltek a pincék, a part menti, és a mélyebben fekvő utcák házaiba is beszivárgott a víz, óriási károkat okozva a lakosságnak.

Szerencsésnek mondható, hogy alig egy éve, egy tetre kész, rátermett ember került a város élére tanácselnökként, aki szívvel-lélekkel látta el feladatát, valóban mindent megtett a városért, amit lehetett azokban a nehéz időkben.

Most is amint leapadt az ár, a legmagasabb fórumokon tett lépéseket annak érdekében, hogy szabályozzák a folyót, nehogy megismétlődjék a mostani pusztítás. Mozgósította az apparátus szakembereit, felkereste az országos szervek vezetőit, a parlamentben folyósó-beszélgetéseket, és minisztériumokban tárgyalásokat folytatott.

Elképzelt, mennyi utánjárást, tárgyalást, munkát igényelt ennek véghezvitele, hiszen egyeztetni kellett idegen állami szervekkel, ami később az országhatár kiigazítását is maga után vonta.

Nagy erőfeszítések árán sikerült megnyernie az illetékes fórumokat, megkezdődhetek az országhatár mindkét oldalán az Ipoly szabályozásának óriási munkálatai, Ipoly (várost elkerülő részén) medrének eltérítése.

Az Ipoly már 1967 novemberében új medrébe terelve folytatta útját. Ezzel egy időben elkészült az új híd, és a közös csehszlovák-magyar határátkelő állomás épületegyüttese.

Az Ipoly szabályozásával a város bizonyos területet nyert, azt a nemzetközi tárgyalásokat követően máshol kárpótolták, lévén az Ipoly határfolyó.

Még jó, hogy a munkálatok szinte egy év alatt elkészültek, viszont a határ kiigazítására hosszú idő után került sor, és csak nemrég történt meg.

Annak az embernek köszönhető, hogy a folyó mellé épített gátak attól fogva védik a várost az áradásoktól.

Megváltozott a csendes és békés Ipoly-part, mert ott épült ki a várost elkerülő új út.

Igaz, hogy ezzel a városközpontban lakók megszabadultak a nagy kamion- és egyéb nagy jármű-forgalomtól, azonban az Ipoly folyó környéke, bája, már nem a régi.

Amikor mostanában kimegyek a folyóhoz, nosztalgiával gondolkodom a környék elmúlt szépségére, de eszembe jut az a hatalmas, hömpölygő áradat is, ami bennem, és mindenki bennében félelmet keltett.

..*

IRODALMI ELSŐ DÍJ 2004. OKTÓBER 6.

SZOMORÚ EMLÉKŰ GYÁSZNAPUNKON, egy sötétzöld, hosszú kórházi köpönyegbe burkolva ülök – ahogy mondta a műtetre várókat kiskocsiban betegeket tologató fiatalember – egy „vendégszéken”, a Szent Rókus Kórház szemészeti osztálya műtőjének előkészítőjében.

Nem mentem haza, lányomnál maradtam, mert másnap, 9-én Pápára indul a család bátyámmal és sógornőmmel, mert egy pályázaton Irodalmi első díjat nyertem, annak átadási ünnepségére megyünk Pápára.

A kórházban az utolsó vizsgálat alkalmával megemlékeztem a főorvos asszonynak, hogy nekem 9-ikén jelenésem volna Pápán, mivel az országosan meghirdetett Lyra Irodalmi Díj novellapályázaton első díjat nyertem és meghívtak a díj és a vele járó pénzjutalom ünnepélyes átadására. Legnagyobb csodálkozásomra a főorvosnő azt mondta, nyugodtan elmehetek.

Pápa, 2004. október 9. Igaz, kissé bizonytalanul jártam és napszemüveget kellett hordanom, de a helyi autóbusszjárással, lányom kíséretében mentem hozzájuk. Ő közben felhívta telefonon bátyámékat, s említette, hogy milyen ünnepségre vagyok hivatalos, és nevemben őket is meghívta. Sógornőm kedvesen fölajánlotta, hogy ők kocsival indulnak, s engem és még két személyt el tudnak vinni Pápára. Ezért aztán négyen mentünk két nagydiák unokámmal: Danikával és Emesével a bátyámék kocsijában, míg Katica lányom vonattal érkezett Pápára.

Délután került sor az ünnepélyre, ahol szót kaptam.

A következők hangzottak el *2004. október 9-én, Pápán*, Mécs László Irodalmi Díj és szavalóversenyen, és a Lyra Irodalmi Díj átadási ünnepségén:

„*T. Szerkesztő Bizottság, Kedves Megjelentek!* – Köszönöm a lehetőséget, hogy a mai ünnepségen szót kaptam. Engedjék meg, hogy bemutatkozzam: N-né F. Katalin vagyok, Balassagyarmaton élek immár fél évszázada. Alig másfél éve fedeztem fel a SANSZ újságban, hogy a Boldog Jövőnk Alapítvány Kiemelkedően Közhasznú Szervezet rendszeresen pályázatokat hirdet, versek és prózai írások megjelentetésére. Ettől az időtől rendszeresen beküldtem a pályázataimat, és már több alkalommal megjelentek írásaim a kiadott antológiákban. Középiskolás koromban, önképzőkörben foglalkoztunk irodalommal, otthon pedig apukám példáját követve szerettem meg az irodalmat. Nem szándékoztam irodában tölteni el az életem, mégis, a háború hozta magával, hogy főiskola helyett állást kellett vállalom.

Szerencsémre, olyan helyekre kerültem dolgozni, ahol módom nyílt önálló alkotásokra, s az újságokkal is én tartottam kapcsolatot.

Mióta nyugdíjba mentem, természetesen több időm jutott kedvteléseimnek hódolni, főleg mióta az írógépet átválthattam számítógépre, nagyon sok időt töltök írással. „Kis unokám” – nálam egy fejjel magasabb, immár egyetemista, aki most is elkísért ide – sokat segített és segít a komplikáltabb számítógépes feladatok megoldásában.

Olyannak születtem, mint az őseim, kiskoromtól mindent elteszek, bármit, amit értékesnek találok, ami emléket idézhet fel bennem.

Ha kezembe kerül egy lepréselt virág, egy képeslap vagy írás, előjönnek emlékeim, s késztetést érzek azok megörökítésére magamnak, gyermekeimnek, és másoknak.

Szeretek írni, mindent leírni, ami körülöttem történik, amit látok és hallok, magamról, másokról, emberekről, állatokról, növényekről, egy kismadárról, egy szerény virágról, akár egy fűszálról, napsugárról, felhős égről, napkeltéről és napnyugtáról, szivárványról. Mindez csodálattal tölt el, amit valaha Valaki létrehozott.

Mégis, legjobban az emberi agyat csodálom, mert az a legcsodálatosabb, amit az idők kezdetétől az ember kigondolt, és létrehozott. Ha csak rövidtávra visszagondolok, édesapám életére, hogy mi minden történt fél évszázad alatt világunkban, mindaz csodálnivaló.

Gyermekkoromban egyszerű detektoros-fülhallgató rádió is „nagy felfedezés”-nek számított, – ma pedig a legeldugottabb tanyákon ennél sokkal többet tudó, ki tudja, hányféle készüléket használnak, nem akarom sorolni, mi mindent. Most már mindenütt a petróleumlámpák helyett villany ég, és lassan mindenhol természetessé válik a számítógép használata. Nemcsak az utakon, a vízen, de a légtérben is repülőcsodák szelik a levegőt hihetetlen sebességgel...

Olyan felfedezéseknek lehetünk tanúi, ha apám fölébredne örök álmából, talán el se hinné, hogy amit ő csak megálmodott, a maiaknál sokkal szerényebbeket, mindaz a ma élőknek természetes, s amit ő valaha leírt, az „Ördög távirója” című regényében, már megvalósult, sőt, általános használati tárgy lett, és sokat közülük a kisiskolások is használják.

Hihetetlen, mégis valóság, – mi minden történt az eltelt időben, – sajnos nemcsak az emberek hasznára!

Ezért ha leülök a számítógépem elé, minden másról megfeledkezem, sokszor még az időről is. Nekem az írás nem munka, hanem élvezet. És jönnek a gondolatok, az emlékek. Elrakogatott emlékeimről felelevenedek előttem az a kor, az érzés, ami valamikor megtörtént velem, vagy körülöttem. Mindegy, hogy szép és kellemes volt, vagy nehéz időkre emlékeztet. Derűlátásomnak köszönhetően idővel sok minden megszépült, ami ifjúkoromban talán még gondot okozott.

Idézhetném Hankiss Elemér gondolatát, amit egyik írásában olvastam. Azt hiszem, elmondhatom a könyv írójával, ami nemrég' került a kezembe: Abban a korban éltem én is, „amely a huszadik század második felében zajlott le Közép-Európában. Fájdalmasan nehéz, tragikus, de lenyűgözően izgalmas korban.”... „bár lényem s pályám másképp alakult, mint e portré alanyáé, valamiképpen engem is ez a kor formált.”²¹

Gondolatait magaménak vallom, mert én is abban a korban éltem, amikor ő, de a nehéz súlyos gondok mellett voltak szép napok és kedves emlékek, s azt is hozzátehetem: nekem és talán sokunknak. Igen, megmaradtak abból az időből sohasem feledhető emlékeim, mert én is akkor voltam fiatal és diák, és először szerelmes.

Számomra emlék a háború, az egy hónapig tartó menekülés Erdélyből – vagonban, aztán a front borzalmai, és utána is jöttek nehéz napok. De én akkor, a nélkülözés napjaiban is hittem és bíztam, hogy elmúlik, s eljön a megbékélés napja. Hittem, kiskorom óta, s most is bízom a Teremtőben, mert a nehéz időkön is mindig átségtett.

Ady szép gondolatai, főleg annak első versszaka, egész életemet elkísért. Kérem, olvassák megértéssel és szeretettel.

ADY ENDRE: AZ ÚR ÉRKEZÉSE CÍMŰ VERSÉT:

„Mikor elhagytak,
Mikor a lelkem roskadozva vittem,
Csöndesen és váratlanul
Átölelt az Isten.”
Nem harsonával,

²¹ Hankiss Elemér Idegen világban? 142. oldal, Helikon Kiadó, 2002.

Hanem jött néma, igaz öleléssel,
Nem jött szép, tüzes nappalon,
De háborús éjjel.
És megvakultak
Hiú szemeim. Meghalt ifjúságom,
De őt a fényest, nagyszerűt,
Mindörökre látom.

_

Ezért írok, mindig írok, s minden elkészült írásomnak örülök, mert mindegyik az én édes gyermekem. Most hogy elismerték szerény írásomat, azt jelenti számomra, hogy gondolataim másokat is megragadott és az elismerés jóérzéssel tölt el.

Köszönöm mindazoknak, akik írásomat értékelték és díjazásra érdemesnek minősítették.

* * * *

IRODALMI MUNKÁSSÁGOM VERSEKKEK

Költészet napjára bővebben²²

MEGHATOTTSÁGGAL-VEGYES érzésekkel fogadtam, amikor a Klub elnöke felkért arra, hogy ezen az ünnepségen, a költészet napján beszéljek szerény költői munkásságomról, arra kért, hozzak ízelítőt a verseimből. Nem vagyok a szavak embere, inkább írásban tudom magam kifejezni, ezért engedjék meg, hogy felolvassam, amivel készültem.

Magamról röviden: Nem volt könnyű sorsom, bár vidéken töltött gyermekoromból csak a szépekre emlékezem, hiszen az élet terheit szüleim viselték. Kézügyességem, rajz- és kézimunkáknál tanúsított tehetségem miatt művészeti pályára készültem, azonban a sors keze közbelépett.

Be sem fejeztem iskoláimat, amikor jött a háború, nehéz idők következtek, én főiskola helyett munkát vállaltam, hogy legalább magamat elláthassam és szüleimet is tudjam segíteni, mivel Erdélyből való menekülésünk idején minden anyagi javunk odaveszett. Házasságom sem volt sikeres, magam neveltem három gyermekemet, köztük a legfiatalabb betegséggel születettet. Mégis, a nehéz, gondokkal teli életem végigkísérték Ady Endre: *Az Úr érkezése* c. költeményének sorai: „*Mikor elhagytak, amikor a lelkem roskadozva vittem, csöndesen és váratlanul átölelt az Isten.*” A vers mély gondolata gyakran szerepel kislány korom óta vezetett naplóim, majd az utána következő években készült novelláim és regényeim sorai közt. Mert hittem varázsserejű szavaiban, sokszor imádságként idéztem fel magamban, s éreztem, hogy a Teremtő nekem a nehéz, kilátástalan helyzetekben erőt adott és mindig kíségetett a gondokból.

Ezért, amikor nyugdíjba mentem, kicsit föllélegeztem. Igyekeztem rendbe tenni magam körül mindent, elsősorban a lelkivilágomat. Korábban nemigen jutott arra időm, hiszen irodai elfoglaltságom és gyermekemről való gondoskodás teljesen lefoglalt.

Egy könyv került a kezembe, amiből elsajátítottam az agykontrollt és naponta, lelkiismeretesen végeztem az előírt gyakorlatokat.

Jó hatással volt rám a csend és ellazulás. Mindig segített, ha gondokkal kellett megküzdenem, amiben sosem szenvedtem hiányt.

Életem folyamán kevés alkalom nyílt arra, hogy kedvteléseimnek hódoljak. Aztán amikor eljött az idő, gyermekeim is kirepültek a családi fészekből, kis lakásomban egyedül maradtam, első ténykedésem volt otthonomat az egyedüllétre átrendezni.

²² Irodalmi klubtársam meghívott, hogy Salgótarjánban, ahol egy klub elnöke, tartsak előadást a költészet napján, mint Nógrád megye egyik írója és költője, életemről és munkásságomról.

Lakásomat tataroztattam, új bútordarabokkal egészítettem ki, könyveimnek polcokat rendeltem, csoportosítottam és átrendeztem írók szerint, katalógust készítettem, hogy könnyen hozzáférjek minden darabjához.

Így történt, hogy elcsendesedett a ház, vége lett a tatarozásnak, festésnek, majd a nagytakarításnak és sorban behordtam a dobozokat az erkélyről, hetekig tartott, míg átnéztem a tartalmukat, helyre raktam mindent, rendezgettem, kiselejteztam a fölöslegessé vált limlomot.

Csodával határos, hogy miközben a család minden vagyona a front előtt menekülésünk közben odaveszett, azonban a naplók és az akkori kislány féltett kincsei: imakönyvek, fényképezőgép és fotók a zavaros időket átvészelve épségben megmaradtak.

Ennek köszönhetően tudtam megörökíteni hű ábrázolással fiatalságom szép emlékei mellett a háború borzalmait, mert a front alatt is, az ablaktalan, hideg szobában hasalva írtam naplómbe szinte történelmi hűséggel az átélt napok eseményeit.

Sok-sok év után megtaláltam – addig mindenki előtt gondosan elrejtett csomag kincseit: – korabeli naplókat, régi fényképeket, leveleket, egy csomó ifjúkori kedves emléket; amelyekkel addig nem volt időm foglalkozni.

...és eszembe jutott 1944. szeptember 10, amikor Marosvásárhelyen ebéd után végső búcsúcsút vettünk a családi otthontól, ahol feledhetetlen négy évet töltöttünk békés családi körben. Kis bőröndömben fényképezőgéppel, fotóimmal és naplóimmal, imakönyvemmel, emlékeimmel, és váltás ruhával szomorúan ballagtam az állomás felé. Éreztem: vége a gondtalan szép diákéveknek. *Életem talán legszomorúbb napját éltem meg, amikor az utolsó menekülteket szállító vonatszerelvényre fölszálltam. Fiatal létemre ekkor lettem igazán nagykorú.*

Mégis, a kis bőröndbe csomagolt emlékeket sikerült megmentenem. S a lakás tatarozása után kezdtem a fényképeket csoportosítani, beleolvastam a naplókba, közben elmerengtem fiatal életem kedves emlékein...

Képzeljék el: négy aprókockás vaskos füzet (80, 327, 182 és 113), több mint 700 oldal. A legelsőt gyorsírással írtam, nehogy valaki kilesse „titkaimat”, a többi apró betűimmal teleírva...

Azonnal felötlött bennem, milyen kincsre bukkantam.

Az is csoda, hogy a nagy világégésben nem veszték oda, mint minden egyéb anyagi javunk menekülés közben. A naplók aprókockás lapjai mindkét oldalán teleírva tintával, kicsi betűkkel... Mindezt fél évszázad távlatában kissé halványan, de olyan jó állapotban találtam, hogy minden írott betűje és sztenogramja jól olvasható. Minél tovább lapozgattam, éreztem: micsoda kincshez jutottam azokból az időkből, amikor kis hazánk határainál már fegyverek ropogtak és folyt a háború...

Erdélyben kezdtem első diákkori naplómat írni, Páván, Háromszék megyében, a történelmi Magyarország délkeleti csücskén, ahol az én drága nagymamám élt, ahol az iskolai szünetekben sokszor megfordultam. Kis jegyzetfüzetbe gyorsírással írtam, majd Marosvásárhelyen folytattam; a középiskolai éveim örömet-bánatát örökítettem meg a következő naplókban. Később sem hagytam fel a naplóírással, hosszú évekig, még a front zűr-zavaros napjaiban is rögzítettem minden fontosnak tartott eseményt.

A Nógrád megyei kicsiny szülőfaluban húzódtunk meg a front idején, s kitört ablakok mellett, a földre hasalva róttam a sorokat, miközben körülöttem ágyúk, aknák, különféle gyilkos lövedékek röpödtek szanaszét...

Így sikerült a 20. századi történelem jelentős szakaszát megörökítenem, a körülöttem történő eseményeket szinte naponként lejegyezve. Rendkívül érdekes, történelmi eseményeknek lettem tanúja és azok megörökítője.

Nos, visszatérve lakásom felújításához, első dolgom volt a naplókat gépírásba áttenni. A gyorsírással írt naplóval kezdtem.

Utána időrendben vettem a többi; legalább hétszáz oldal lett sűrű sorokkal gépelve, mire befejeztem. A szöveg rendezését hagyományos módon kezdtem összeállítani; a gépelt oldalakat ollóval elvagdostam, majd egymás mellé ragasztgattam az egybeillő témák szerint.

Fiam meglátogatott és látva, micsoda nagy munkába kezdtem, elhozta a számítógépét, javasolta nekem, próbálkozzam azzal megbarátkozni... Talán mondanom se kell, előbb tiltakoztam: már megszoktam az írógépet, hiszen tizennégy éves koromban tanultam meg, mindjárt úgynevezett „vakírással” dolgozni rajta. Nekem nehéz lenne a bonyolult, számomra ismeretlen masinával boldogulnom, de ő kitartón bátorított, hogy sokkal könnyebb dolgozni számítógépen, mint a hagyományos írógépen. Elmondta, mennyire megkönnyítené a dolgomat, ha megpróbálnám.

Engem mindig is érdekelték az új, modern találmányok, hiszen a háztartásban is sok gép segítette a háziasszonyok munkáját. Addig gyözködött, amíg megpróbáltam.

Így történt, hogy évtizedeket hátrahagyva, nyugdíjas koromban, de fiatalos lendülettel, önszorgalomból kezdtem a számítógép rejtelseinek megismeréséhez.

A takarítás, rendezgetés alatt saját emlékeim mellett előkerült Apukám legutóbb kiadott, hosszú évek alatt elrongyolódott, egyetlen megmaradt verseskötete, amit Marosvásárhelyen adott ki. Annak leírásával ismerkedtem a számítógép rejtelseivel. Sorban kezdtem írni belőle apám gyönyörű hazafias verseit. Mondhatom, nem volt könnyű dolgom minden előtanulmány nélkül belevágni, megszokni az okos szerkezetet. Viszont megcsodáltam, mennyi mindent lehet rajta csinálni, ami valóban megkönnyíti az írásbeli munkát.

De hogy eleinte miket műveltem én szegény géppel... az is megér néhány mondatot. Fiam egyszer csendesen megjegyezte: – Anyukám! Különös érzéssel tudod rongálni a számítógépet!

Az biztos, hogy nekem se volt könnyű átállni írógép után, és mégis, ha már belefogtam, kitartóan gyakoroltam rajta, könyveket tanulmányoztam és érdeklődtem, ha megakadtam. Végül beláttam, hogy valóban könnyebb dolgozni rajta, mint a hagyományos írógépen. Nem telt el hosszú idő, mikor az írógépeimet nyugállományba helyeztem, elajándékoztam. Ugyanis amikor nyugdíjba mentem, megvásároltam két írógépet, gondolván, hogy furcsa lenne az életem nélkülük.

Ahol életem folyamán dolgoztam, mindenütt nagy hasznát vettem annak, hogy diákkoromban – szorgalomból – tanultam gépelni. Mindenütt fölfedezték, hogy jó íráskészséggel áldott meg a Teremtő, már diákkoromban is, tanárain megelégedésére fogalmaztam meg az írásbeli dolgozatokat. A családi környezet is hozzájárult a könyvek szeretetéhez, ahol mindenki olvasott.

Megérlelődött bennem az elhatározás: nem hagyhatom veszendőbe, ami az ölembé pottyant. Megörökítettem, átírtam számítógépbe az írógéppel már leírt naplóm rengeteg szövegét, változás nélkül, ugyanúgy, mint ahogyan akkor, régen tömondatokban fogalmaztam. Jó volt kezdetnek, gyakorlásnak.

Minden napló teljes szövegét átírtam számítógépbe. Valóságos, megtörtént eseményekből írtam sok-sok novellát, történetet, mesét, majd nekifogtam rövidebb-hosszabb kisregény összeállításához, végül családom számára a 14 kötetre terjedő **Életem regénye** összeállításához. Abban rögzítettem az egykor művészi pályára készülő kislány reményeit, akit a sors más irányba terelt. Van benne öröm- és bánat, szerelem és küzdelem, háború és borzalom, minden, ami előfordulhat egy hosszú élet évei alatt.

A naplószerű írás átível két világháborút, három rendszerváltást, majd a legutóbbi válság évei kezdetének egyre nehezedő időszakát. A regény lapjai őrzik az átélt két sikertelen házasságom nehézségeit, gyermekeim nevelése- és taníttatásának küzdelmeit, utána a nyugdíjas idő örömeit-küzdelmeit kötöttem csokorba, nagyrészt vállalva kedves unokáim neveléséből.

Arra gondoltam: úgysem tudok gyermekeimnek kellő részletességgel beszélni azokról az időkről, amiket átéltem a hosszú évek alatt; a küzdelmekről, életem szép- és árnyoldalairól. Eszembe jutott egy nemrég' olvasott könyv mondata, s én is rájöttem, hogy az élet nagy örlőmalmában mindig kevés idő jut a legfontosabb dolgokra, amelyeket nem szabad feledésre ítélni.

Arra gondoltam: ha nem lehettem művész – miről ifjú koromban ábrándoztam, hogy iparművészeti közép- és főiskolában szerettem volna továbbtanulni, akire büszkék lehetnek utódaim, ha nem tudok anyagi értéket hagyni rájuk, legalább ez maradjon örökül számukra.

Arra gondoltam, hogy írásaimból megismerhetik az életemet, s ne csak tankönyvekből – a 20. századi történelem egy darabkáját, lássák, milyen volt az életem, s azért, hogy én se vesszek bele a jeltelen semmibe...

Egyetértek az íróval: „*az el nem beszélt élet, vagyis az élet, amelyet pusztán megélsz, de nem beszélsz el újra és újra magadnak és esetleg másoknak, az nem is igazán élet.*”²³

Nem vállalkoztam könnyű feladatra, mert ilyen nagy terjedelmű írásba eddig még sosem fogtam.

Azt se tudtam, hogy kell hozzákezdeni egy regény írásához. Mindig szerettem írogatni, de eddig ilyesmi – regényírás... – eszembe se jutott, persze, időm sem engedte. Böven elfoglalt az irodai munkám, nem beszélve gyermekeim s a háztartás ügyes-bajos, mindennap felmerült gondjairól.

És akkor rájöttem, hogy szeretek írni és írni, mindent leírni, ami körülöttem zajlik. Ahogy haladtam, és szaporodtak a sorok, majd az oldalak, a fejezetek, éreztem, hogy egy ember élete valóban sokkal fantasztikusabb lehet, mint bármilyen más kitalált történet.

Közben megakadt szemem egy pályázati felhíváson.

Három kategóriában hirdették meg, ötoldalas prózai műveket lehetett beküldeni. Igaz, nekem új volt minden: a számítógép, a pályázati feltételek, mégis a készülő regényemben számtalan epizódot alkalmasnak találtam a pályázatra, ezért elhatároztam: belevágok.

Elkészítettem, és beküldtem négy pályaművet. Persze, nem nyertem, hisz' a magazin, ahová pályáztam, világméretekre kiterjedő, ahová nyilván híres írók is benyújtották műveiket, – mégsem bántam meg.

Ez indított arra, hogy saját kedvtelésemmre később átdolgozzam mind a négy művet és igazítsak, szépítsek a dolgozatokon. Elértem azt, hogy mostani formájukban és tartalmukban már inkább pályázatra érett mind a négy, mint akkor, mikor papírra vettem.

Szabadidőmet azzal töltöttem, hogy folytattam a regényt, javítottam újraolvastam, megtoldottam, formáztam. Élveztem, hogy elkészült 200, majd 300 oldal. A leírt részt szántam a regény első kötetének.

Mint kezdő számítógépes, nem értettem kellőképpen a formázáshoz, csak egyszerűen sorban leírtam az egyes fejezeteket.

Ezért fiam, a számítógép könyvtárában létrehozott nekem egy olyan mappát, melynek segítségével egységesen lehet formázni a kész művet, a bekezdéseket, betűformákat, címeket, alcímeket, sőt, már képeket is elhelyeztem a sorok között.

Ellátta tartalomjegyzékkel; így a több-száz oldalas műben könnyen tudtam keresgélni, tetszés szerint ugrálhattam egyik fejezetből a másikba, ha eszembe jutott valamilyen módosítás benne.

A számítógép könyvtárában egyes írásaim több helyen, különféle fájlneven is szerepeltek. Eszembe jutott, jó lenne köztük rendet teremteni.

Azzal még nem voltam tisztában, hogy kell könnyen máshová biztonságosan átpakolni az egyes anyagokat. S az igazat megvallva, szégyelltem mindig kérdezősködni, ezért magam nekiláttam a munkának.

²³ Idézet Hankiss Elemér *Idegen világban* c. művéből.

Eleinte rendben ment minden, több mappát egybeolvasztottam, vagy szétválasztottam, egyet-egyet máshova tettem át a képernyőn, vagy új nevet kaptak egyes írásaim. Szépen haladtam addig, amíg a legnagyobb munkámhoz, a regényhez értem.

Ott ugyanazt az eljárást alkalmaztam, mint máshol, hogy az egér mutatójával egyszerűen máshová áthúzzom, de sajna' – út közben az egész anyag egy pillanat alatt teljesen elszállt...

De mindent olyan „ügyesen” eltüntettem, hogy a fiam se tudta többé elővarázsolni... persze, erről csak később szóltam neki. Legszívesebben sírva fakadtam volna a csodálatosan elkészített, formába öntött, teljesen kész, óriási munka elvesztése miatt, hiszen akkor már fejezetekre bontva teljesen készen állt az Életem regénye...

Napokig sirattam a semmivé vált munkát, aztán beláttam, hogy ez nem vezet sehová, valamit ki kell találnom. Még szerencse, hogy megvolt a legelső, nyers összeállításom, igaz, csak nyomtatásban, mert a gépből töröltem még akkor, amikor átstilizáltam a szöveget.

S most előről kellett kezdenem az egészet.

Ebből az anyagból dolgoztam át újra a terjedelmes regényt, leírtam a rengeteg anyagot, s újból kezdhettem – az időközben eltűntnek megfelelően – kiegészíteni a változtatásokkal a sok-száz oldalt, annak minden betűjét átolvasni, kijavítani, – nem is egyszer – nem volt könnyű.

Amikor újraolvastam a sorokat, eszembe jutottak a korábbi betoldások, amit kifelejtettem belőle. Egyes helyen megálltam és kezdtem beírni a hiányzó szöveget, – már szinte kívülről tudtam az egész anyagot. Legalább egy hónapig tartó, megfeszített munkát jelentett az egyeztetés, az újraformázás.

Most kezdtem érteni fiam intelmeit, hogy mindig menteni és menteni kell az anyagot. Eddig ezt úgy értelmeztem, hogy egy oldalon többször megnyomom a *mentés gombot*. Most már megtanultam – saját keserves tapasztalataim alapján, – hogy ez nem elég, hanem minden munkát fontos külön lemezre elmenteni! Akkor még floppykra (kis lemezekre) mentettük az anyagot.

Okos emberek más kárán tanulnak, – de én saját káromon szenvedve tanultam meg a leckét.

Az újonnan átdolgozott regényrészlet – az első kötetet – sok más anyaggal együtt, mind lemezre mentettem. Ugyanis nemsokára már nem az én hibámból, hanem a gép meghibásodása miatt *minden rajta lévő anyag elveszett*... De milyen jó, hogy sok anyagot átmentettem lemezre, mivel azokat egyszerűen csak rá kellett telepíteni a számítógépre.

Amikor elkészültem a naplók feldolgozásával, utána korabeli emlékeim, levelek, dokumentumok alapján kezdtem újra a regény folytatásához. És *jöttek az emlékek, gondolatok* – a készen kapott naplók túl – alig győztem leírni emlékezetemben felbukkanó eseményeket. Regényem már több kötet terjedelműre dagadt.

Végül 2011. évben 14 kötetre osztva minden fejezetét sikerült föltenni a világhálóra.

Nemsokára már számítógépen írtam a hivatalos és baráti leveleket, válaszokat.

Időközben – korom ellenére – jelentkeztem számítógépes tanfolyamra, hogy bővítsem az addig magánszorgalomból tanultakat, tökéletesítsem az Internet-kezelést, azért, hogy az elektronikus levelek írásához se kelljen mások segítségét kérnem.

2000-ben kezdtem számítógépen írni, s nemsokára ott tartottam, hogy a nagyregényemen túl kiadásra várt több kisregény, sok novella, állattörténet, mese, úti-kaland, újságcikk, és több – általam pillanatképeknek nevezett írás, amelyekből több kötetet állíthattam össze.

Első versemet 2002-ben írtam, kérem, hallgassák meg:

VIGASZTALÓ SZAVAK ZSUZSÁNAK²⁴

Balassagyarmat, 2002. május 16.

Mikor olvasom szomorú soraid
szívem megtelik irántad részvéttel.
Kérdem magamtól és Tőled:
mért adod föl minden reményed?
Hisz' az élet telve minden széppel,
nézz körül gondosan, hittel és reménnyel.

*

Mosollyal, ha lépdelsz göröngyös utadon
mindenki meglásd, örömmel fogad,
szomorúságod utána örökre elmarad.
Számodra is tartogat sorsod még örömet,
csak vedd észre; ne figyeld a múltat.
Néz mindig előre, s feledd el a rosszat!

Ha esténként fáradtan megpihensz,
majd magadban mondod imáid,
boldogság tölt el, szívedben érzed:
lám, ez a nap is szép volt!
Hidd el, álmod is szebb lesz,
belátod, érdemes még élned!

Szeretettel küldi Neked, fogadd szeretettel: Kata

* _ * _ *

A KÖVETKEZŐ VERSEMET 2004-BEN ÍRTAM,

CÍME: METRÓN

(2004. június 29.)

Budapesten jártam, utaztam a metrón
elmélázva néztem borongós arcokat,
amint velem szemben jönnek, jönnek,
de sosem mosolyognak.
Miért olyan borús mindenki tekintete?
Tán' senkinek sincs semmiben öröme?
– Miért, tán' temet mindenki?

*

Látom a tömeget, ahogy özönlenek
lefelé a lépcsőn, az arcukon mindnek
bánat ül, mélán néznek a semmibe.
Csak egyet látnék köztük mosolygón!
Tán' ettől másoknak is földerülne
lelke, egész napja mindenkinek
– sokkal jobban menne.

*

²⁴ A kép címe: Virág a kézben.

Nem vagyok gazdag, csak magyar nyugdíjas.
Nincs kincsem-pénzem, annál több a gondom,
mégis úgy élek én: az örömet keresem.
Ha nem lelem, gondjaim úgyis maradnak,
csak ne tartsanak fogva,
kinek kell a bánat?
– Szállj, el tőlem gyorsan te búbánat!

*

Temetni akkor kell, ha meghal valaki,
akkor sírjunk, ha elment tőlünk
örökre, kit nagyon szerettünk,
aki jó volt hozzánk,
annak elvesztését illendő siratnunk.
Sírjunk akkor, ha szívünk telve bánattal.
– Mikor fáj a lelkünk, kicsordul könnyünk.

*

Jó lenne, ha utcán, metrón a sok ember
derült szívvel, arcán mosollyal járna.
Akkor földerülne másoknak is lelke,
ha mindenki érezné a szépet és jót
emberben, madárban,
harmatos fűszálban, virágban,
– zenében, dalban, gyermekacagásban.

*

Más lenne a világ, körülöttünk:
megszépülne minden, és
jobban menne munkánk,
meglelnénk a szépet. Derűs életünk
vonzaná a jót, a könnyebb létet.
Jobb lenne a világ körülöttünk,
s mindig volna, aminek örüljünk...

*_*_*

Én is, mint sokan mások, ún. szabadvers-formában kezdtem verseket írni, de igyekeztem ismét tanulmányozni a verstan előírásait, minél előbb áttérni – a formázott, szabályos versek írására. Az utóbbi években megbarátkoztam a nem könnyű, de nagyon szép szonettek írásával, s a legutóbbi verseskötetem valamennyi verse szonettből áll.

Számomra nehéz feladatot jelentett a versírás, s ezzel nem tudok versenyre kelni kedves édesapám gyönyörű, verstani szempontból szabályosan megírt verseivel, – mégis megpróbáltam, mivel tanulni sosem késő, s én örökifjúnak tartom magam; mindig szerettem az újat, most is haladok, de nemcsak az életkorommal!

Teltek az évek, s én szorgalmasan dolgoztam. Szinte az ölembe pottyant naplóim tartalmát az évtized alatt, sorban feldolgoztam.

Először a Pápán működő, Boldog Jövők Alapítvány által kiírt pályázatokon vettem részt. 2004 szeptemberében három beküldött novellával, jelentős pénzjutalommal járó ELSŐ DÍJAT nyertem, ünnepélyes keretek között vehettem át a díjakat.

Ösztönzőleg hatott rám, hogy utána ott, és máshol is sorba nyertem díjakat, első, második és harmadik, sőt, különdíjat is. Most már az íróasztalom fölött nem férnek el az Oklevelek (20 fölött van). Antológiákat is adtak ki, és a nyertes pályázatokat megjelentették nyomtatásban.

Egyik helyi íróklubnak évekig tagja voltam, minden évben kiadtak egy-egy kötetet, amelyben megjelentek írásaim. Sajnos, a klub egy idő óta nem tart összejöveteleket.

2006-ban beléptem a Napvilág Íróklubba, ahol számtalan novellám és versemet föltehettem, barátokat, ismeretségeket szereztem, és sokan felkeresnek különféle kérdéssel, akik olvassák írásaimat.

A klub ún. DIGI-kötetek megjelentetésére hívta fel a figyelmet, amire én azonnal jelentkeztem, és két év alatt egymás után nyolc kötetem jelent meg náluk, elektronikus kiadásban, köztük egy verseskötetet, a nagy port felvert Tűszdráma is köztük van, annak az eseménynek leírása, ami Balassagyarmaton történt, 1973-ban.

A könyveket a Széchenyi Könyvtárnál is jegyzik, és láthatók, olvashatók.

Tagja vagyok a Miskolci Irodalmi Rádióknak, ahol megjelentettek több nyomtatott és hangos-könyvet is, benne az én verseimmel-novelláimmal.

Nyaranta szervezett nyári táborokon részt vettem a – Down szindrómával született fiammal együtt, aki színes filctollakkal gyönyörű képeket alkot, s már több kiállítása volt. Így jutottam el egyik évben Szigligetre, ahol valamikor a híres írók, költők, festő- és más nagyságaink alkottak és pihentek. Az ódon kastélyban szép és emlékezetes napokat töltöttünk. Egyébként remek konyhájuk van, érdemes ott megszállni, és egy-két hétig megpihenni.

Tagja vagyok a Feleségek hu honlapnak, és a Cserhát művészeti körnek is, ahol évente szerveznek színvonalas ünnepi fesztiválokat, s pályázataimmal *2009-ben Art díjas költői címet nyertem el, s 2010-ben Irodalmi Nívódíjban részesítettek.*

Egyetlen könyvem, egy novelláskötet jelent meg nyomtatott formában (címe: *Sokáig integettünk*), mivel a kortárs írók-költők sorsa mostanában nem idilli, ugyanis sokba kerül a kiadás, s nem vállalnak részt a kötetek értékesítésében, mint korábban, amikor nem csak kinyomtatták, hanem terjesztették az új kiadványokat, amiből részesültek az írók. Sajnos, a terjesztés ma nagyon nehéz.

Az írók- és költők helyzetét két versben magam is megörökítettem, címük:

A költő álma és Szegény poéta. A két vers születésének története van, mégpedig:

Miskolctapolcán pihentünk 2008 nyarán, az Irodalmi Rádió szervezésében, ahol naponta – délután vagy este – egymás alkotásait hallgattuk meg, erre az előre megrendelt versekkel-novellákkal készültünk. Egyik irodalmi estén könyvbemutatókra került sor, az én Sokáig integettünk c. kötetemre is, azonban a bemutató elég rosszul sikerült. Ugyanis amikor a novella felolvasóját szólítottam volna, meglepve hallottam, hogy erről a szervezők megfélemeztek, pedig levélben konkrét ígéretet kaptam rá, s el is küldtem az általam javasolt novellákat a kötetből. Ott álltam szinte elnémulva, mivel nem vagyok rögtönző-szereplő.

Kárpótlásul az előző estére készített két versemet szerettem volna elmondani, azonban kimaradtak a műsorból a másokéval együtt, ami nagyon elszomorított, mivel Miskolctapolcán születtek, a felolvasó estre.

Kérem, hallgassák meg:

ÁLMODIK A KÖLTŐ

(Miskolctapolca, 2009. augusztus 17-22.)

Álmodik a költő – a szeme még lezárva –
írásztalnál ül – mint a valóságban
s a gép monitorján verssorait látja.

Szeme lassan rebben, pirkad már a hajnal,
a költő érzéke és agysejtje hamar beindul,
s úgy ébred most is, álmaira gondol.

Ágyából fölkelve felhörpint egy kávé,
elmélázva nyitja ki a számítógépét,
s íróasztal mellett elfoglalja helyét.

Ahogy szemüvegén a képernyőt nézi:
– mint álmában a sorok, ott is olyanok –
szavakból lesznek mondatok, majd verssorok.

Gondolatban szavak gyorsan előjönnek,
de nem nyugodnak – soraiból a költő,
mint a bűvész – szakaszt varázsol elő.

A költeményéből semmi nem hiányzik,
mivel a gondolatból versek születnek,
s elégedett, ha az olvasóknak tetszenek.

*_*_*

Következik a
SZEGÉNY POÉTA
című vers
(Miskolctapolca, 2009. július 17-22.)

Kinek nincsen munkája,
kiürül bukszája.
Csak dohánya marad neki,
amivel pipáját megtömi.
Meggyújtja, és szívogatja,
a füstjét eregeti...
Pipa füstje gomolyog,
hideg-rideg szobájában
gomolygó füstkarikáit
elmerengve figyeli,
de sűrű dohány füstjétől
az agya kiürül.
Lassan jó az alkonyat,
a poétánk jövőjét
fölborítják a füstkarikák.
Gondolkodik, mit tegyen?
Hisz' munkája-pénze nincsen.
Hoppá! Űt a homlokára, s
jó ötlet villan az agyába,
hogy verseit felkínálja,
gyorsan indul útjára.
De a költeményei
sem kiadójának,
se másnak nem kellenek,
versei most is
árván – a fiókjában hevernek.
Ezennel elvégeztetett!

De mit tehet egyebet?
Már indulhat koldulni,
vagy akár kukát üríteni...
Dideregve ballag hát haza,
a fűtetlen szobába,
ahol emberfia nem várja.
Lakása ajtajában
csak hűséges kutyája
és a macskája várja;
(ők is csak azért),
mert étket kérnek tőle,
s most is azért dörgölődznek
oly' szorgalmasan hozzája!

*_*_*

Amikor a Napvilágnál kellő érdeklődés hiányában megszüntették az elektronikus kiadást, elhatároztam: nem hagyom a feledés homályába veszni az írásaimat, hanem az Országos Széchényi Könyvtárnál sorban kiadattam a legtöbb kész anyagomat, elektronikus formában.

Mostanáig 33 alkotás olvasható a Széchényi Könyvtár mek.oszk.hu oldalán, mivel a könyveim nyomtatására nem tudtam a szükséges összeget előteremteni. (Időnként eszembe jut: ha mindazt nyomtatásban egy kiadó cég elvállalta volna a hagyományos szokások szerint terjeszteni is, nekik munkát és jövedelmet jelentene, én pedig ma már hírneves, és a bevételből gazdag író lehetnék. Sajnos, ez csak elképzelés.)

2002-ben írtam első versemet, 2004-ben kettőt, 2005-ben 13-at, utána évenként egyre szaporodtak, ma már nehéz megszámlálni, de számuk meghaladja a 200-at (természetesen attól fogva még sokat írtam). Pályázatra beküldött költeményeim során a Boldog Jövőnk Alapítványától Lyra Irodalmi Díjat kaptam pénzjutalommal, a Batsányi Cserhát Művész Körától 2009-ben Art-díjat, majd Nívódíjas költői címet, Aranyoklevelet, máshonnan is különdíjakat, első- és második díjakat stb. nyertem el beküldött pályázatokon. Szonettek írásával 2009-től kezdtem foglalkozni, mivel nagyon megtetszett a versforma zártsága, s különösen az ölelkező rímképletek hangulata. Eddig 25 szonettet írtam köztük többet két-háromrészes, egyik ötrészes. A mester-szonettekhez, szonett-koszorúkhöz eddig nem éreztem kellő gyakorlottságot.²⁵

Aki szeret kortárs-irodalmat olvasni, kérem, nyissa meg a (www.mek.oszk.hu) honlapot, ahol ma már 33 kötetem sorakozik egymás után, köztük *a 14 kötetre terjedő Életem regénye*. Azokban olvasható az egykor művészi pályára készülő kislány reményei, akit a sors más irányba terelt. Van benne öröm- és bánat, szerelem és küzdelem, háború és borzalom, minden, ami előfordulhat egy hosszú élet éve alatt. (*Megjegyzést lásd*²⁶)

A naplószerű írás átível két világháborút, három rendszerváltást majd a válság éveit kezdetének egyre nehezedő időszakát (én a háborús éveket is ide sorolom). A regény lapjai őrzik az átélt két sikertelen házasságom nehézségeit, gyermekeim nevelése- és taníttatásának küzdelmeit, utána a nyugdíjas idő örömeit-küzdelmeit kötöttem csokorba, nagyrészt vállalva kedves unokáim neveléséből.

²⁵ Később azzal is foglalkoztam és 36 szonett-koszorúm van. Köztük Édesapám egy, a világháborús idők miatt elrongyolódott verseskötetét is betűpontossággal leírtam, testvéremmel együtt hozzátevé különösen érdekes élettörténetét föltem a világhálóra. Kérésre a Könyvtár azt is az enyének helyére tette, elsőként szerepel az oldalon.

²⁶ E kötet írásakor 44 van az oldalon fölité. Három prózán dolgozom abc-s kötetként, ahol valamennyi, eddig készült prózám jelen van. Utána szintén abc-s rendben szeretném még valamennyi versemet is kiadni, nem tudom hány kötet lesz belőle, szintén az Országos Széchényi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtár „polca”: www.mek.oszk.hu oldalon.

Köztük található négy verseskötet. Verseim száma meghaladja a kétszázat (akkor), a Napvilágra föltett verseim nagy része sikerlistára került, mivel olyan sokan elolvassák és értékelik. Könyveim címlapját is magam készítem, fortélyait a már számítógép-, és elektromérnök unokám segítette elsajátítani.

Múlt év végén, városom részéről megtiszteltetésben részesültem: a megjelent BALASSA-GYARMAT JELES POLGÁRAI c. lexikonban a nevemet és irodalmi munkásságomat megörökítették. (A kötetet a városban régebben élt és néhány ma élő jeles polgárának adatait tartalmazza.)

Bemutatóját Budapesten, 2011. szeptember 20-án tartották a Duna-palotában. Gyermekeim-unokáim elkísértek a bemutatóra.

Legkedvesebb szórakozásom mindig az olvasás volt, most is az. Azonban be kell vallanom, hogy örömmel tölt el, ha nemcsak mások írásait olvashatom, hanem sajátomat is látom nyomtatott formában, vagy az Interneten, ahol százak és ezrek olvassák a munkáimat.

Ma már azt is elmondhatom, hogy legjobb barátom a számítógép. Most is folyamatosan, naponta dolgozom rajta, egy szakácskönyv is szerepel köteteim között.

Magammal hoztam az egyetlen nyomtatásban megjelent novelláskötetem megmaradt példányaait. Kérem, tekintse meg, s akinek megtetszik, vihet belőle... Hoztam még néhány saját verset, ha kedvük van hozzá, kérem, hallgassák meg. A verseket felolvassa-elmondja salgótarjáni versmondó.

Köszönöm az érdeklődésüket, köszönöm, hogy meghallgattak.

ÍRÓ-OLVASÓ TALÁLKOZÓ

Megint bűnöző! Feltöltve: 2007.06.23.

Jelen voltam Varga Lajos Önmagunk körül c. könyvének bemutatóján, melyet magam is megvásároltam. Csendestárs cím alatti rész utolsó mondatainak olvasása közben, a következőket jegyeztem fel magamnak:

Az már „akasztófa-humor”, hogy az a szolid és intelligens (hozzátennem, hogy néha a TV képernyőjén bemutatott gyakran szimpatikus kinézetű) gyilkos, azon sajnálkozik, hogy „a drót vághatta a kiszenvedett nyakát!”

Milyen megható tőle, hogy átérzi áldozatának az érzéseit...

Az író kötetében megemlíti egy feltalálót, akit én magam is szörnyetegnek tartok, mivel találmányával pillanatok alatt milliók pusztulhatnak el, s még az emberi lét lehetősége sem marad fenn a tájon. Az a szigorú véleményem, hogy pusztításra nem volna szabad értelmes emberi agyat pazarolni, és ilyen célra egy fillért is áldozni!

..*

ITÁLIÁBAN KATICÁVAL

1976. szeptember 17-24.

ELHATÁROZTUK Katica lányommal, hogy ismét megyünk világot látni. Nyolc napos út előtt álltunk. A csoport nagy része kollégákból állt, velünk volt a pénzügyről Bugi, Juci, elnökhelyettesünk: Kálmán, a művelődésügyről B. Sanyi és Irmuska, anyakönyvvezetőnk: Mari a férjével, Margó, kolléganőm és szomszédom, közvetlen kolléganőmnek, Irénkének a lánya, aki Katica osztálytársa, meg Erzszi, szintén a lakótelepről.

Az intézményekből is csatlakoztak hozzánk, a Bajcsy iskolából az igazgató felesége és testvére Pálmáiné Erzszi, velünk tartott lakásunk fölött lakó (bennünket folyton beáztató) tanítónő: Irénke, de ezen túl az Ügyészségről, a Bíróságról is jelentkeztek erre az útra.

Végül (de nem utolsósorban) velünk utazott a gyarmati „Parasztkirály”, aki tele volt pénzzel, szerencsénkre, mert később bárkit kisegített, valutát vásárolhattunk tőle út közben (de az a mai napig titok maradt előttem, hogy sikerült a határokon átügyeskedni a sok pénzt).

Hajnali 4 órakor indultunk autóbusszal a Tanácsháza elől. Budapesten haladtunk át a Dunántúlra, a Balaton déli partján érintettük Fonyódot, Nagykanizsát, majd Letenyén léptük át a jelenlegi magyar határt.

Jugoszláviában megálltunk Zágrábban, sok szép régi (magyar) nevezetességet, épületet néztünk meg, érintettük *Fiumét*, élveztük a szép (én még mindig így mondom és érzem, hogy magyar-) tájakat.

Velencében szálltunk meg, két éjszakát töltöttünk a Hotel IRIS-ben, ott étkeztünk. A város minden gyönyörűségét megnéztük.

A következőkben Katica lányom és én is szorgalmasan jegyeztük le az élményeket, majd itthon a szöveget én véglegesítettem.

1. nap: Otoce: (Jugoszlávia. Út közben ott pihentünk meg és aludtunk egy motelben. Jó volt pihenni a hosszú buszozás után.

Korán reggel keltünk útra Velence felé. Gyönyörű volt a hosszú utazás, száguldani a *kitűnő olasz autópályákon*. (Rengeteg fénykép készült az úton.)

Életem legsodálatosabb nyolc napja Itáliában!

Gondolatok és feljegyzések Itáliáról: Az ember itt döbben rá, milyen kicsi, milyen buta, mennyit kell tanulnia, mennyit kell dolgoznia és nézni-látni ahhoz, hogy legalább csodálni tudjuk elődeink nagyságát, ha követni nem is tudjuk. Az ember kicsi, de akinek megadatott, hogy naggyá legyen, másokat tesz boldoggá azáltal, hogy leborulhatnak alkotásaik előtt (Idézet lányom, Buday Katitól). Borzalmas kár érné a világot, ha Velence elpusztulna, – ilyen csodálatos várost a világon sehol sem tudnának létrehozni!

2. nap: Velence (Venezia). Érkezés a délutáni órákban, majd vacsora után este séta a Szent Márk téren. A gyönyörű éjszakai Velence megtekintése. Térzene: Strauss-keringők, betöltik az egész környéket. Nemzetközi kavalkád. A tér középső részén sorakoznak festők, grafikusok, akik a helyszínen képeket festenek Velencéről.

Óratorony a tér bejáratával szemben, háromféle időt mutat:

Egész órákat római számmal, arab számokkal a percek, hónapokat, csillagképeket.

Ma este 10 órakor az óratorony tetején, jobb oldalon a **Mór** először üti meg hatalmas kalapácsával a hatalmas harangot, s ekkor a tér egy szempillantás alatt elcsendesedik, mindenki a torony felé fordul. A 10. ütés után, pár másodperc múlva a bal oldali **Mór** válaszol a jobb oldali ütésre.

A két hatalmas, kb. 4-embermagasságú Mór évszázadokon át figyelmezteti Velencét – és az egész világot – az idő múlására. Minden órában – megszokott lassú mozdulataival, az egész tért betöltő hangjával – megállítja az embereket, ünnepi csendet parancsol, s egy percre uralja a hatalmas teret. Olyan érzésünk támadt, hogy le kell térdelni, és áldozni kell a művészet oltára előtt, azoknak az embereknek emlékére, akik ezt a csodálatos várost és teret alkották.

A téren ismét zivaj, mozgolódás, mintha Csipkerózsika országa évszázados álmából ébredne. Ismét megszólal a térzene, és mindenki folytatja útját. Az esti Velence csodálatos, egy felbolydult méhkas érzését kelti.

A térről kisétálva, élénk tárulnak a *Canale Grande* mentén épült csodálatos épületek, paloták sora, kivilágítva, a vízben visszatükröződve. Minden épület egy-egy remekmű, nagyrészt márvány, másrészt kő, – freskókkal, mozaikképekkel díszítve.

A kis utcákon, szűk sikátorokon végighaladva üzletek színes sora, árusok kiáltása tölti be az éjszakát.

A Rialtó Velence legszebb hídja, 22 méter széles, 42 méter hosszú, 12 000 cölöpre épült. 1320-ban (fahíd volt) leégett, utána épült újjá mai formájában. (Szerettünk rajta átsétálni. Ezen a hídon másnap voltak élményeink vásárlás közben.

Megnéztünk egy ernyőt, magyarul szólalt meg az eladó. Hasonlóan ott is, ahol Katicának egy fiatal olasz farmernadrágot próbált. Itt vásároltuk meg kicsi Lénárd unokámnak a sok szép olasz holmit.)

A Canale Grandén halkan úsznak a gondolák, és a Santa Lucia dala magnóról szól a turistáknak. (Mi is behunyt szemmel, ábrándozva hallgattuk, mikor motoros hajóval, éjfélkor tértünk vissza szállásunkra, és fáradtságtól, a sok élménytől szinte álomba zuhantunk.)

3. nap: Velence nappal: Reggeli után ismét motoros hajóra szálltunk, és a Szent Márk térnél kötöttünk ki. Etettük a fejünk fölött röpködő galambokat. A tér középső részén sorakoznak festők, grafikusok, helyszínen készítik képeiket Velencéről (s azokról, akik saját magukat akarják megörökíteni a téren), mi is modellt álltunk egyiküknek. Nappal egészen más itt minden, szinte csodálatot kelt az emberben – a napfényben ragyogó, színes márványlapokkal díszített – Doge palota. A téren szembetűnő a két hatalmasba emelkedő oszlop. Egyik tetején egy oroszlán (Szent Márk evangélium szimbóluma), Velence védőszentje, a másikon krokodilon ülő Szent Teodor szobra áll, aki Szent Márk előtt Velence védőszentje volt. A téren balra a Dogé-palota, mellette a Szent Márk bazilika helyezkedik el. A templom homlokzatán 4 ló-szobrot láttunk.

A monda szerint *valahányszor megmozdul a négy ló, egy birodalom omlik össze*: Mikor a lovakat Bizáncból Velencébe szállították, – a Római birodalom összeomlott. Napóleon a négy lovat Párizsba vitte, – megbukott a Velencei Köztársaság. Amikor visszahozták Velencébe, – Napóleon bukott meg. Az I. világháborúban Rómába vitték (nehogy megrongálódjon), – akkor az Osztrák-Magyar Monarchia szűnt meg. A II. világháborúban ugyancsak elmozdították, akkor pedig Hitler bukása következett be. Szent Márk Bazilika 700 éves, Velence legszebb temploma, 1063-ban kezdték el építeni, a konstantinápolyi SZOFIA mintájára, velencei és konstantinápolyi művészek, 109-ben szentelték fel.

Homlokzata román és skót stílusban készült, belseje román, gót és barokk. A város jelentős katedrális, két püspökéből lett pápa, Pius és János.

Szent Teodor helyét akkor vette át Szent Márk, amikor holttestét 828-ban Velencébe hozták. A bazilika volt a harmadik épület, amelyet cölöpökre építettek, amely jelképe volt a városnak. 697-1697-ig önálló köztársaság volt a város. Minden jelentősebb kereskedelmi hajónak valamilyen értékes ajándékot kellett adományoznia a templom számára, annak értéke fejezte ki az ide érkezők gazdagságát. II. Szent Márk templomának tartják nyilván. Közel-keletről hozott vékony márványlapokkal burkolták. Falazatát 4224 m² mozaik borítja, melyen a teljes Biblia tartalmát feldolgozták, s aranyfüsttel vonták be.

A főoltáron Szent Márk sírja van, előtte velencei művészek által faragott, 14 600 éves márványszobrok helyezkednek el, mégpedig a 12 apostol, Szűz Mária és Keresztelő Szent János. Magasabb vízállásnál a Szent Márk-tért és a bazilikát is elönti a tenger.

Dogé-palota (Palazzo Ducale), amely homokzátonyra épült. A Dogé volt a város legfőbb embere, aki csak aláírási joggal rendelkezett, de nem dönthetett egyedül semmilyen ügyben, ugyanis a köztársaság legfőbb szerve a Parlament és a Szenátus volt.

Szenátusi teremben megtekintettük Tintoretto két festményét, a Mennybemenetelt és János pápa portréját. A Tizek tanácstermében döntöttek élet-halál fölött. A tanácsnak joga volt még a Dogé fölött is ítéletet hozni. Egy ízben előfordult, hogy ítélet alapján egy Dogét (aki egyeduralomra tört) le is fejezték.

Itt található egy kis, másik terem felé nyitható szekrény, s velenceiek ide dobták be panaszos leveleiket és feljelentéseiket. Névtelen leveleket már akkor sem vették figyelembe. Ettől eltekintve, minden ügyet kivizsgáltak, hamis vád esetén pedig a vádlót fogták perbe. A tízek tanácsterméből vezet az út a Sóhajok hídjára. Ez kötötte össze a palotát a börtönnel, amelyet 1922-ig használtak. A Parlament terem területe 54x54x15 méter.

A gyűléseken Velence patríciusai (kb. 2 000 fő) vehettek részt, akiknek neve az aranykönyvbe be volt jegyezve. Itt található a világ legnagyobb Tintoretto hatalmas (25 m széles és kb. 10 m magas) festménye, a Paradicsom. Ugyancsak itt láttuk Veronese: Királynő c. alkotását is. A falra felfüggesztve találhatók a Dogék arcképei, annak az egynek kivételével, akit kivégeztek. Megnéztük még a palota belső udvarában lévő két híres, régi kutat is. A palotával szemben áll Szent György, és a 1 500 000 cölöpre épült Santa Marie Saluse templom, mindkettőt a pestisjárvány emlékére állították.

VELENCE

Írta lányom: Buday Katalin
2076. szeptember 19.

Falaidat mossa Adria vize
Ne süllyedj el soha,
Ne zúgjon feletted hullámok moraja.
Köveidet nagymesterek verítéke, könnye,
Dühe, fájdalma, képzelete,
Ereje, tudása, tapasztotta össze,
Ne hagyd elpusztulni.
Vizeiden évszázadok óta
Csendesen úszik a gondola,
Ó, te szerelem városa
Ne pusztulj el soha!
Ne tedd szegényebbé világunkat,
Ne hagyd hullámsírba zuhanni a múltat.
Ne hagyd, hogy elnyelje sóstenger vize,
Mít századokkal előbb alkotott ember keze,
Ne hagyd elsüllyedni
E gyönyörű alkotást,
Mert ezzel szegényebb lenne
Mind az egész világ!

Egy történetet hallottunk, amely az épülethez fűződik: A császár be akarta bizonyítani Istennek, hogy ő még nála is hatalmasabb. Bizonyítéknak szánta, hogy a hatalmas, nehéz kupolát képes feltétni a mauzóleum tetejére; ami sikerült is neki, azonban mikor már fenn volt, éppen a síremlék fölött, *kettérepedt*.

Ugyancsak Ravennában láttuk a császárné 548-ban épült templomát, amely az egyik legszebb bizánci emlék.

Mivel a császárné nem örvendett köztisztületnek (lévén táncosnő), a császár azért az ő emlékére építtette ezt a hatalmas, csodás templomot. Gyönyörű freskók és mozaik-képek díszítik, itt van a kék mozaik-terem.

Elzarándokoltunk ahhoz, aki ugyan Firenze szülöttje, de onnan elűzték, és Ravennában talált menedéket. Itt viszont szerették, ezért tisztetére a város épített számára egy gyönyörű síremléket. Később, halála után – mikor Dante híres lett – Firenze város kérte Ravennától Dante holttestének kiadatását, de azt a választ kapták, hogy: „Ha életében nem kellett, halálában se kelljen!”

S most fájó szívvel búcsúzom tőled, csodálatos Velence, (Katica lányom által mondott, ill. írt) „költeménynel.”²⁷

4. nap: Este volt, amikor Riminibe értünk; a vacsoránkat már szállásunkon költöttük el, ahol teljes ellátást kaptunk. Rimini etruszk város volt, még a római időkől származik. *Augustus* császár, *Tibérius* császár kedvelte a várost, egy köhidat, és egy amfitheatrumot építtetett. *Dante* idejében pedig *Trecsentó* festőiskolája épült a városban. Ebben az időben *Malatesta* család uralkodott.

Hasonlóan Rómeó és Júliához – itt is élt egy híres szerelmespár (Franceszka és Pauló), akik a Malatesta család áldozatai lettek. *Dante* emlékezik meg róluk az *Isteni színjáték* című művében.

A további egész napot a tenger (csak nagyon nyugtató morajlását, nézni hullámozó felszínét.

(Gyűjtöttünk kagylókat, kezembem, ahol társaságunk háttal a lencsének – szemét kagylókat. Riminiben volt ajándékokat vásároltunk, feladtuk a postára.)

tengeren töltöttük. Csodásos), jó hallgatni a meg-beláthatatlan távolságát, és

csigákat, itt egy fénykép a tengerparton – mind lefelé fordítva, keresi a időnk, és sokat sétáltunk, levelezőlapokat írtunk és

Rimininél a part hossza 40 kilométer, nagy fürdőváros, rengeteg ember fordul meg a városban. A part mentén gyönyörű szállodasorok emelkednek.

(Szabadidőnkben séta közben megnéztünk egy kedves delfin műsort.)

5. nap: Félnapos fakultatív kirándulásra indultunk **SAN MARINÓBA**. Magas, sziklás hegy tetejére épült a város. A tetejéről messzire csodás kilátás nyílik körben, mindenfelé. Három bástyája magasan emelkedik ki a házak közül, valamikor ezek védelmezték a települést.

1676 éve, Diokletianus császár elől menekülve, San Marinó és San Leó a hatalmas sziklák között talált védelmet (a város templomában ma is megtalálhatók azok a fekhelyek, amelyekben védelmet leltek egykor). Ők alapították a keresztény várost. San Marinó védőszentje Sz. Marinó, Sz. Leó, Sz. Petrus és Sz. Agatha. Mind a négyük képe a templomot díszíti.

Önálló állam, 20000 fő lakossal, melyből a főváros létszáma mindössze 5-6000 fő. Területe csupán 60 km², ezért a települések közti távolságot nem kilométerben, hanem csak méterben jelölik (Liliput!)

Fő megélhetési forrásuk az idegenforgalomból adódik, elsősorban bőrdíszműárut, emléktárgyakat készítenek és értékesítenek (mi is sok szép apróságot vásároltunk. Ma is megvan egy bőr cigarettatárca).

6. nap: Riminiből fakultatív kirándulás keretében **Firenzébe**, a művészetek városába látogattunk. Először a *Santa Crucia* templomot (Itália panteonját) néztük meg. Az épület előtt áll *Dante* hatalmas szobra, jelképes sírja pedig a templomban van. A templom román stílusban épült, belső tetőszerkezetét faragott fából készítették. Az egyház (Ferencesek rendje) sírhelyeket adott el, melyek a márványpadló alatt vannak. Itt található *Rossini*, *Galilei* sírja is, akitől az a mondás származik, hogy: „És mégis mozog a föld!”

Itt van *Toscanelli* és *Raffaello* arcmása. Oldalkápolnában látható *Donatelli*: „Krisztus a kereszten” c. alkotása (az egyik leghíresebb feszület). Egy történet fűződik hozzá:

²⁷ A fénykép készült Rimininél a tengerparton. Balról jobbra áll: Kmetti Kálmán a városi tanács tanácselnök-helyettes, mellette én: Finta Katalin a titkárság vezetője, Bacsúr Sándor a művelődési osztályvezető és lányom: Buday Katalin, aki a verset írta.

Mikor elkészült a művel, Donatello elhívta kortársát, mondjon véleményt a művéről. Brunelleschi megáll a feszület előtt, és azt mondja: *Nincs eléggé kidolgozva, nem ilyen volt Krisztus a keresztfán!* Donatello azt válaszolta: Könnyebb kritizálni, mint megalkotni. Brunelleschi megfogadta Donatello tanácsát és neki látott a feszület elkészítéséhez. Mikor készen lett, találkozott Donatelloval, aki éppen a piacról jött, kötényében tojásokat hozva. Csatlakozott hozzá, látni akarta a feszületet. Mikor Brunelleschi kinyitotta az ajtót, és Donatello a feszület előtt állt, kiejtette a kötényéből a tojásokat, és csak ennyit mondott: *Igazad volt!* (Brunelleschi feszülete a Pádúai Szent Antal templomban van.)

Palazzo Vecchio: a középkori városháza 94 méter magas tornya 1298-1314-ig épült. Előtte van felállítva Michelangelo Dávid szobrának másolata. Firenzének 3 Dávid szobra van, az eredetit az akadémián, egy külön csarnokban őrzik.

Uffizi palotát a Palazzo Vecchioval híd köti össze. Két folyosóján mellszobrok és egészalakos szobrok foglalnak helyet.

Az elsőn látható:

Cicero (fehér márvány), Pompeius, Augustus, Titus és Caesar mellszobra, és Apolló egész alakos szobra.

A második folyosón a képtár van, a termekben világhírű festmények találhatók:

Dürertől (1471-1528.): Sz. Giacomo Maggiore, Ádám-Éva.

Lorenzo Costa (1460-1535.): Sz. Sebastian, stb. művei.

Firenzét az ARNO folyó szeli át, két leghíresebb hídja:

Ponte Vecchio helyén valamikor Etruszk-híd állt. Most Cellini szobra díszíti, amely azonban inkább érdekes, mint szép. (Itt sorakoznak az arany- és ezüstműves mesterek boltjai, és árulják portékáikat. (Többször átkeltünk a hídon, és gyönyörködtünk az ékszerekben.)

Pontavelli a Santa Trihita (Szentháromság), amit a II. világháború idején felrobbantottak, utána eredeti formájában állították helyre. Mindkét végén 2-2 híres szobor áll, ezek négy a négy évszakot jelképezik. A robbantás idején a tavasz c. szobor elveszett, később azonban a folyóban rátaláltak.

1966-ban, Firenzében nagy *árvíz pusztított*, a szennyes áradat 3 méter magasan borította az utcákat. Ma emléktábla jelzi a víz szintjét.

Firenzei dóm a legsodálatosabb építmény, amit valaha emberi kéz alkotott. Lenyűgöző látvány, amit sem fénykép, sem elbeszélés nem pótolhat. Ezt látni kell! A monumentális alkotást 1434-ben fejezték be. Külseje színes márvány, gyönyörű szobrokkal, aprólékos munka jellemzi minden négyzetméterét. A kereszthajó méretei: 150x3890 méter.

A dóm mellett van a Campanille (Paradicsomkapu), a Mediciek kápolnája, mely 1200-1350-ig épült.

(Eme írás alkotója által feljegyzett észrevételek: Az már természetes, hogy itt is minden szép épületet lefényképeztünk, vagy vásároltunk képes emlékeket. Van egy fényképünk a dóm közelében, amelyen egy szűk sikátorban igazi „olasz módra”, minden emeletnél kiterített ruhák száradnak.)

A program befejeztével indultunk *volna* tovább, azonban a találkozásra megjelölt helyen a „népszámlálásnál” fájó szívvel kellett tudomásul vennünk, hogy valaki (egy fiú) nem tért vissza. Vártuk, várunk sokáig, mindhiába. Később megtudtuk (mert valakinek említette, hogy majd „elfelejt velünk hazajönni”, vagyis *disszidált!*)

Nagy szó volt ez abban az időben, de megtörtént. Nekünk viszont indulnunk kellett vissza a szállásunkra, Reginibe.

Az autóbuszon, utazás közben egy nyugdíjas tanítónő a következő *dalművet* alkotta a megtörtént esetről, róla, megemlékezésül:

„CSASZTUSKA” (AKKORTÁJT DIVATOS SZÓLAMRA):

Egy tarjáni nagy busszal
Elindult sok „fiatal”.
Otthagyták a munkát,
(hogy) meglássák Itáliát:
A gyarmati tanácsban
Egy hétig most nagy csend van.
Bezzeg a kirándulóktól
Mindvégig csak egy nóta szól
/: :/
Ám de hétfőn dermedten
Előálltak e hírrel:
Egy lovagunk meglógott
Búcsú nélkül távozott.
/: :/
Lelécelt már Ottóka,
Senki őt nem siratja.
Zsebében SZEX-újsággal
Ülhet korgó gyomorral.
/: :/
Volt még egy epizódunk,
Eltévedt egy kislányunk.
A férfiak drukkoltak,
Mind keresni indultak.
/: :/
S íme! Megállt egy zöld taxi,
Kiszállt abból kis Gönczi.
Mosolyogva így inte (új lovagjának):
„Csau Robert! Grácia!”
/: :/
Mi folytatjuk utunkat,
Nézzük a szép tájakat.
Csau! Csau! Itália,
Nem felejtünk el soha!
/: :/

Katikának (ez én vagyok, nekem írta) szeretettel, e MŰ szerzője: Pálmainé, Erzsébet tanítónő.

7. nap: Reggeli után, menet közben megálltunk Páduában (programon kívül), ahol megtekintettük a Szent Antal bazilikát. Ez egy XII. században épült műemlék, melynek 8 kupolája van. Alapzata latin kereszt, román, gót stílusban, 1310-ben készült el. Szent Antal testét az Istenanya kápolnából 1350-ben helyezték el – fekete márványkoporsóban – a Szent Antal kápolnában.

Megnéztük a Szent Giacomoról elnevezett kápolnát, melyben a szent történetét 1372-ben készült freskókban örökítették meg. A főoltáron Donatello alkotásait, freskókat, 7 bronzszobrát (Pádova védőszentjeit) láttuk.

Összefoglalva: A már leírtakon kívül, ami megragadott Itáliában, az a modern építkezés. Biztos vagyok benne, hogy a korabeli építészeti csodák mellett a mai Olaszország építészeti alkotásait is emlegetni fogják sok évszázad múlva, s a XX. Századi modern építészet mestereiként fogják emlegetni alkotóikat.

Utódaink is ugyanúgy megcsodálják majd azokat, mint ahogyan én, végig Olaszország városaiban megcsodáltam a korabeli építészet remekeit. Olaszország mai mesterei méltó utódai a híres elődeiknek. Ugyanis e hosszú utat végigjárva, nem láttunk két egyforma modern házat. A merész vonalvezetés, színválasztás, a színek (csodálatosan finom pasztell-színek) megválasztása, színösszeállítás, a síkok harmóniája, minden az építészek merész fantáziáját dicsérik. Hasonlóan erkélyek, díszítések különleges, változatos formáival, valamint a színek ötletes változataival mindegyik építmény egyedi darabbá vált.

„Aridé verci, Italiano! Aridé verci bellissimo Italiano!!!”

Este volt, mire Ottoce-ba érkeztünk. Vacsora után ott szálltunk meg, ahol utunk kezdetén.

8. nap: Reggeli után indulás haza, Balassagyarmat felé. Út közben azonban még körülnéztünk Zágrábban (most Horvátország fővárosa). Megnéztük a Szent István templomot, amely román-gót-barokk stílusban épült. Többször szenvedett kárt, tatárok pusztítása, tűzvész, földrengés következtében, s felújítások idején érte el a mai vegyes stílusát.

Végigsétáltunk az évszázados parkban, ahol Zrínyi szobra áll. A park nevezetessége a kiállítási palota, amely eredetileg Budapesten, a nemzetiségek kiállítására volt felállítva. Darabjaira szedve szállították Zágrábba, ahol ismét eredeti formájában állították föl – örök emlékül – az akkori kiállításnak.

Egyetlen leányom szép megemlékező soraihoz nem sokat lehet hozzáfűzni, csak annyit, hogy legutóbbi állomásunkon szép régi (*magyar*) nevezetességeket, épületeket néztünk meg, élveztük a szép (én mindig csak úgy fogalmazom:) *magyar, Történelmi Nagy-Magyarország tájait*.

Egyszóval otthon éreztem magam! Nem hagyhatom ki azt, hogy velünk tartott kedves kolléganőm, a pénzügyi osztály vezetője: dr. X Vera, akivel már évek óta baráti viszonyban vagyok. Jó volt vele járkálni. Ő már nem először gyönyörködött Itália szépségeiben, mégis olyan évezettel rótt velünk (rokkant lába ellenére) a fárasztó utat, a lépcsőket, ami még bennünket is alaposan próbára tett.

Rengeteg fényképet készítettünk, sok emlékekkel, képeslappal, színes diával megrakodva tértünk haza. Mindenholnan küldtünk képeslapot ismerősöknek, rokonoknak, kollégáknak.

Ma is szívesen előveszem a csomagot, és nosztalgiával forgatom az emlékeket, és felidézem a csodálatos itáliai napokat, ahol ezeket összegyűjtöttük.

Most, hogy újraolvasom az olaszországi utazást, a Csasztuskáról eszembe jutnak „azok az idők”, az 1945-50-es évekre gondolok (milyen jó, hogy már ezen túl vagyunk!)

Nos, én soha nem tudtam elhinni azokat, a különben nagyon szép szavakat, amelyek arra utaltak, hogy egyszer majd az egyszerű NÉP valóban átveheti a hatalmat. Túlságosan messze álltak a tettek a valóságtól, s ami a legnagyobb hiba volt, igen sok helyre olyan (igaz párthű, de) szellemileg annyira gyenge embereket állítottak fontos posztokra, akiktől túlzás lett volna elvárni, hogy vezetésre képesek lennének. Tudnék példát mondani rá, egyik munkahelyemen volt szerencsém tapasztalni.

Bojna elvtárs (bányászból lett egy nagykereskedelmi vállalat igazgatója), aki igazán jóindulatú, rendes, becsületes ember volt ugyan, a légynek sem ártott volna, de nem is használt! Csak ott volt! Szerencsére a kisebb-nagyobb beosztású alkalmazottak értettek hozzá, mit kell tenniük, ezért ment a gépezet tőle függetlenül is.

Csak azon csodálkoztam, hogy tanult emberek hogy tudtak beállni azok közé, akiket viszont „lelkésített a zakatolás, a falujárás”, akik szívből tudták énekelni a Szovjetuniót életető csasztuskákat...

Ezen az olaszországi társasutazáson volt szerencsém „élvezni”, mikor több, különben kedves ismerőseim ezeket zengték-dalolták az autóbussen.

** **

JÁTSZÓPAJTÁSOM ERZSI

Részlet Életem regénye 2. fejezetéből

LUCZÁÉK LÁNYA Erzsi névre hallgatott, két évvel volt idősebb nálam, így két osztállyal felettem járt az iskolába, mégis nagyon összebarátkoztunk. Hol minálunk, hol náluk vagy a kertben, szerűben együtt játszottunk, babáztunk, tanultunk, kézimunkáztunk, később együtt suttogtuk el titkainkat egymásnak. Ünnepi reggelenként gyakran tanúja voltam, hogy készítik, öltöztetik őt, mikor a templomba készültek. Neki is gyönyörű, hosszú haja volt, szőke, mint az enyém. Gondosan átfésülték, felül simára, hátul összefogva, hármassal fonással fonták egy vastag copfba, alul pedig nagy, széles, a ruházatához illő színű, széles pántlikából masnit kötöttek. Csinos, magas, kék szemű lány volt.

Nem zavart bennünket az a másság, hogy őt így, engem pedig városi divat szerint fésültek. Sok érdekes dolognak lehettem tanúja azáltal, hogy teljes mélységében megismerhettem a falusi életet.²⁸

Szép volt a falusi viselet. Rakott-szoknyában jártak asszonyok, lányok, különféle alkalomra mindig más-más volt az illendő. Többféle szövethől, brokátból, selyemből vagy kartonból készültek a ruhák. Volt belőle egyszínű, színes, virágos, kockás. Minden színes volt rajtuk, egymáshoz illő, hozzáillő, ugyanabból vagy más színűt választva mindig ahhoz megfelelt.

A felső szoknya alatt „gelt” vagy csipkés, keszoknyát hordtak. A felinkább fehér csipkés viseltek. Vasárnap „kiba, „ünneplőruhába”, (litánia) megint másikat átöltöztek, aztán karjukat összefonva, külön a kicsik, külön az „eladó lányok” járták a falut, le-föl sétálva az úton, hangosan énekelve, míg az asszonyok a ház előtti „padon” ülve ráérősen beszélgettek, figyelték a lányokat. Már fiatal korban megtanították, hogy kell járkálni a sok szoknyában. Séta közben csípőtől lefelé – mint egy-egy harang – ringott a szoknyájuk.

Amikor karonfogva egymás mellett járkáltak a falu főutcáján, külön látványosságnak számított, ahogy egyszerre hullámozott, ringott a sok szép színes rakott-szoknya. Szerintem nem tréfa az a mondás a népviseletet hordó lányokról, amely így szól: „Éccsanyám, indíjja el a faromot”, mert a sok szoknyát a kezdő lépéseknél be kell állítani, hogy ütemesen ringjon járkálás közben!

**. **

JÁTSZÓPAJTÁS - SZOMSZÉDOK

Részletek Életem regénye első fejezetéből

ÉLETEM SORÁN mindig nosztalgiával gondoltam Palócföld kicsiny falujában eltöltött gyermekéveimre. Nemrég’ meglepetés ért. Kisbárkány alpolgármestere e-mailben keresett meg, mivel olvasta a Napvilág íróklub honlapján egyik novellámat, s nevem ismerősként csengett neki. Érdeklődött édesapámról, szeretettel emlékezett meg róla.

²⁸ Kisbárkányi iskola udvarában készült a kép. Malvinkával állunk palóc ruhában és fejkendőben, a 40-es években, amikor visszatértünk Erdélyből. Mögöttünk a Cserhát hegység nyúlványai látszanak.

Természetesen, csak hallomásból ismerte a nagy korkülönbség miatt. A második világháború után apukám ott kapott tanítói állást, ő szervezte meg a falu első iskoláját.

Így kerültem ismét kapcsolatba szülőfalummal; több ismerős megkeresett, azóta levelezünk. Eljuttattam apukám verseit, és több olyan novellámat, amely a faluval, és az ott töltött gyermek éveimmel kapcsolatos, tájékoztattam őket családjunk sorsáról.

A következőkben gyermekkorom emlékeiből közlök részleteket.

1. Az iskola mellett, szomszédunkban jó módú család lakott: idős nagymama, Rozi néni urával, Pista bácsival, velük élt a nő, középkorú fiúgyermekük, szintén Pista bácsi, feleségével, Örszi nénivel és azok két gyermeke: Erzsébet és József.

Örszi néni a szomszédos faluból, Nagybárcányból hozta ide az „ember” (így hívják a férjet, általában a férfit). Rendes, dolgos, mélyen vallásos emberek éltek ott mindnyájan, hosszan elnyúló házuk volt, amely a végén L-alakot formálva istállóban, pajtában, fészerben folytatódott. A lakóházat oldalt és elől döngölt, mázolt pad (folyosó) borította. Bejárata a konyhába vezetett. Jobbra volt (virágoskertre néző ablakkal) az ún. „tisztaszoba”, amelyet alig használtak.

A szobában tornyosodott a szépen feldíszített, gondos kezek által hímzett terítővel takart, hatalmas, tiszta pehellyel- és tollal degeszre tömött párnákkal, dunyhákkal feldúcolt, faragott nyoszolya (ágy). A szoba másik sarkában, háromszögben sötét színű, faragott lóca foglalta el a helyet, előtte hatalmas, nehéz asztallal. A berendezést képezte még néhány karosszék, egy festett tulipános láda, egy almárium, tetején kis állótükör, gyertyák, apró tárgyak, csecsebecsék, fényképek, általában a szülők esküvői képe, az apa vagy fiútestvér katonaképe. A falon feszület, néhány szentkép – Jézusszíve, Mária Kisjézussal.

Abban az időben az eldugott kis falvakban, mint ez a település, nem olyanok voltak a lakásviszonyok, mint mostanában. Ugyanis akkor a „szarval” mázolt padlót házilag szőtt, színes rongyszőnyeg borította. (Elnézést a kifejezésért, de így hívták azt az anyagot, amelyet a temető mellől hordott agyagos, „apoka”- {agyag-} földhöz kötőanyagként tehéntrágyát kevertek. Ezzel mázolták a ház előtti „padot” {folyosó}, a konyhát, kamrát, néhol még a szobát is. A gazdagabb családok, így Luczáék is, a szobát már fapadlóval borították, de ők is házilag, rongycsíkokból szőtt pokrócokat terítettek rá. A lakás berendezése szerény, a legtöbb ház alacsony, kicsi ablakkal.

Náluk is csak díszül szolgált a szoba, inkább csak a fiókos-szekrényben elhelyezett női ruhák tárolására szolgált, mert a ház asszonya és a nagylány a konyhában, tömött szalmazsákkal ellátott ágyban aludt egymás mellett, mivel a szoba fűthetetlen, abban az időben nem volt benne kályha.

Az volt a szokás, hogy az „öreg” (nagyszülők) kiszorultak a „komrába” (kamra), a gazda a nagyobb „legényekkel” a fészerben vagy az istállóban aludt az ott összetákolott dikón, ők egyúttal vigyáztak az állatokra és a hatalmas portára.

Utca felől mindenütt gondozott virágoskert volt, amiben a sok tarka virág mellett nem hiányozhatott a rozmarin, fodormenta, „bazzalyicska-borsika” és egyéb illatos növény. Az udvarban épült még egy kiskonyha, külön kicsi épületben, nyáron itt főztek-sütöttek. Távolságban körben baromfi- és sertésólak helyezkedtek el, na meg elkülönítve, de szabadon a hatalmas „ganaly-rakás” (trágyadomb) terpeszkedett, amelyet kezdetben legtöbb helyen WC-ként is használtak.

Messze, az udvar legtávolabbi részén egy ásott, kövekkel kirakott kerek-kút állt (de a faluban leginkább gémeskút adta a vizet). Mellette nyílt egy kiskapu, ahonnan mi és a szomszédaink is bejártunk, ki-ki a maga veteményes- és gyümölcsöskertjébe. A kertek mellett volt a szomszédok szérűskertje, nagy széna- és szalma-kazlakkal. Itt történt a gabona betakarítása után a cséplés, eleinte még az ún. „tüzesgépekkel” (szén- vagy fatüzelésű alkalmatlanság). Mikor az megjelent az Ebhat-tetőn, a falu határában, olyan eseménynek számított, hogy a gyerekek csapatostul futottak oda és végigkísérték.

A nagy porta közepén hatalmas gazdasági udvar terpeszkedett, ahol szabadon futkároztak a csirkék, tyúkok, libák és kacsák. Minden háznál sok macskát tartottak, ők a hajnali és szürkületi fejkor ott sorakoztak a gazdasszony körül, hogy a friss tejből részesüljenek. Különböző táplálékszerzés ügyességükre hagyatkozott, ráérték éjjel-nappal a szérüs-kertben az egereket hajkurászni. Minden háznál kutyák őrizték a portát. A nagy udvaron keresztül vezették át az istállóból hajnalban és estefelé a teheneket, lovakat – a kút mellett felállított hosszú vályúhoz – itatásra. Minden istállóban rengeteg házinyulat tartottak, ott futkároztak az emberek és állatok lábainál.

A szomszéd ház tűzfala érintkezett az iskolaudvarral, amely kicsit megemelve épült az egyenetlen, emelkedő talajszint miatt. A házukat övező „padhoz” másfél méteres kis létrát állítottunk, azon közlekedtünk hozzájuk és udvarukon áthaladva, a kertünkbe. Ők pedig az út lerövidítése céljából erre, az iskolaudvart érintve jártak a falu felé. Ugyanis az előttünk levő utca, az út kövezetlen, ezért esős időben járhatatlan volt a nagy sár miatt.

2. Játzópajtás. – Luczáék lánya két évvel idősebb volt nálam, így két osztállyal feljebb járt az iskolába, mégis nagyon összebarátkoztunk. Hol nálunk, hol náluk vagy a kertben, szérűben együtt játszottunk, babáztunk, tanultunk, kézimunkáztunk, később együtt titkokat suttogtuk egymásnak. Gyakran tanúja voltam, hogyan készítik, öltöztetik őt, nagy gonddal vasár- és ünnepi reggelenként a templomba menet előtt.

Neki is gyönyörű, hosszú haja volt, szőke, mint az enyém. Gondosan átfésülték, felül simára, hátul összefogva, hármas fonással fonták egy vastag copfba, alul nagy, a ruházathoz illő színű, széles pántlikából masnit kötöttek.

Csinos, magas, kék szemű lány volt. Nem zavart bennünket az a másság, hogy őt így, engem pedig városi divat szerint fésültek és öltöztettek. Sok érdekes dolognak lettem tanúja azáltal, hogy teljes mélységében megismerhettem a falusiak életét.

Ebben a faluban szép volt a falusi viselet. Fél lábszárig érő rakott-szoknyában jártak asszonyok, lányok, különféle alkalomra mindig más-más volt az illendő. Többféle szövetből, brokátból, selyemből vagy kartonból készültek a ruhák. Volt belőle egyszínű, színes, virágos (minden színes volt rajtuk, egymáshoz illő, de nem tarka). A blúz hozzáillő, ugyanabból az anyagból készült, vagy más színű, de mindig a színhez illő volt. A felső rakott-szoknya alatt legalább 3-4 „slingelt”, keményített fehér alsószoknyát hordtak.

Legfelül kötényt kötöttek magukra, amelyet körben slingeléssel, csipkével, vagy hímzéssel díszítettek.

Vasárnap „kiöltöztek” a templomba, „ünneplőbe”, délután a „létániára” (litánia) megint másik ruha illett, sétálni ismét csak átöltöztek, aztán karjukat összefonva, külön a kicsik, külön az „eladó lányok” járták a falut, le-fel sétálva az úton, hangosan énekelve, míg az asszonyok a ház előtti „padon” ülve beszélgettek, figyelték a lányokat.²⁹ Külön meg kellett tanulniuk járkálni a sok szoknyában, csípőtől lefelé – mint egy-egy harang – ringott a szoknyájuk.

Amikor karonfogva egymás mellett járkáltak a falu főutcáján, külön látványosságnak számított, ahogy egyszerre hullámoztak, ringott csípőjükön a sok szép színes rakott-szoknya. Szerintem nem tréfa az a mondás a népviseletet hordó lányokról, amely így szól: „Éccsanyám, indíjja el a faromot” (mert a sok szoknyát a kezdő lépéseknél be kell állítani, hogy a csípőjükön ütemesen ringjon járkálás közben)!

**.*

²⁹ Falusi asszonyok már 50 éves kortól kezdve fekete ruhát, kendőt viseltek.

JUTALOMUTAZÁS – (REGÉNYRÉSZLET)

Visszaemlékezés egy régi utazásra

1970 NOVEMBERBET MUTATOTT A NAPTÁR, amikor meglepetésemre, főnököm közölte, hogy eddigi sikeres munkám jutalmául részt vehetek egy Szovjetunióbeli utazáson, melynek keretében megcsodálhatom Kiev, Leningrád és Moszkva nevezetességeit. Az utazási költségek mellett a költőpénzt is a hivataltól kapom. Kitoró örömmel fogadtam a hírt, megyek világot látni!

Budapestről gyorsvonattal indultunk egy hideg őszi hajnalon. Négyen tartottunk együtt, itthonról a hivatali gépkocsival szállítottak Budapestre a pályaudvarig. Rajtam kívül elnökhelyettesünk felesége: Éva társult hozzánk.

A tanácsapparátusból a szakszervezeti titkárunk Baba, végül pedig Margó, aki szomszédom volt a Lenin lakótelepen, különben a terv-osztályon dolgozott; talán ő volt egyedüli az egész vonatszerelvényen, aki saját zsebére utazott a vonaton, mivel neki be kellett fizetnie az út költségeit. A többiek jutalomként kaptuk.

Elhelyezkedtünk a hálókocsokban. Úgy osztottuk be a fülkét, hogy Margó és én vállaltuk az emeletet, mert másik két társunknak – az „öregeknek” derék-problémái voltak – emiatt nehézséget okozna a föl- és lemászás a magasból. Esténként sokat meséltünk, nevetgélünk. Mikor végre elálmosodtunk és aludtunk volna, Margó rázendített a horkolásra, amit hajnalig abba sem hagyott!

A vonatban, a közlekedő folyosón egy igazi orosz szamovár állt, onnan kaphattunk teát, gyakran éltünk a lehetőséggel. A vonat személyzete fiatalabb nőkből tevődött össze. Sorra járták a fülkéket, szívesen vásároltak az utasoktól bármit, amit magunkkal hoztunk. Főleg női fehérnemű, harisnya és piperecikkek érdekelték őket. Én azonban erre nem számítottam, amit a táskámban hoztam, arra mind szükségem volt az utazás idejére, ezért velem nem kötöttek üzletet. A vonatban étkeztünk. Nekem ízlettek a különleges orosz ételkülönlegességek, csak a kenyérrel nem voltam kibékülve. Ugyanis minden négyszemélyes asztalra helyeztek egy-egy kosárkába fehér, a másikba barna kenyeret. Kolléganőmnek, Babának nagyon ízlett a csokoládébarna kenyér, én éreztem rajta a korpa ízét, ami a háborús idők juttatta eszembe, nem tudtam megenni. Ezért amikor elfogyott a fehér kenyér, pótlást kértem. Háború alatt sem bírtam megenni a rosszul sült, vagy inkább keletlen-sületlen kenyeret. Különféle magokból: kukoricából, rozsból, árpából, és ki tudja, még miből gyártották a szomorú háborús kenyereket. Abban időnként bogár, sőt, még egér is előfordult; nem a jó sikértartalmú, magyar honban termett búzából süttették szakértő kezek. Akkor is sokat nélkülöztem, nem bírtam megenni. Helyette bármi mást elfogyasztottam, ami volt, például főtt krumplit.

Általában éjszaka utaztuk át a hatalmas távolságokat, gyorsvonattal, a nappalokat pedig városnézéssel töltöttük.

Utunk első állomása Kijev, a szép, régi város, melynek határában megnéztük a Babij Jar szakadékot, ahol 1941 szeptemberében harmincötezer zsidót lőttek halomra. Mondhatom, rémületes látvány volt, még ilyen időtávlatban is. A városban gyönyörű régi műemlék-épületet tekintettünk meg, sokat romos állapotban. Egy fényképezőgépet vásároltam, amin az utána következő évek során legalább 20 évig sok-sok felvételt készítettem. Nehézséget jelentett számomra a vásárlás, mert nem tanultam oroszul. Igaz, Éva kivételével, aki az általános iskolában kötelező nyelvként tanulta, velem együtt a többi útitársam sem értette az orosz nyelvet.

Estefelé már sötétedett, amikor a pályaudvarról tovább utaztunk Leningrád felé. Lefüggönyözött kocsikban robogtunk a következő célunkhoz. Kértük Évát, figyelje az állomásokat, ahol elhaladunk, és közölje velünk is, hogy tudjuk, merre járunk. Ő készséggel figyelt a függöny mellett, s mikor meglátta a következő állomást, csak annyit mondott: – Igaz, tanultam oroszul, de a *szaladó Cirill-betűket nem ismerem.*

Ezért továbbra is csak ismeretlen tájakat láttunk, ha kinéztünk az ablakon. Ősz lévén, amúgy is borús az idő, mindenütt sötétség fogadott.

De amit láttunk, az felülmúlta minden képzeletünket. Itthon is vannak kis, eldugott községek, elhagyott tanyák, de ami ott élénk tárult, az egészen más volt. Szegénység, rozoga viskók, kocsi-tengelyig érő sár mindenütt, sivár, nyomorúságos, elhanyagolt hatalmas térségek, a tajgák.

A szomszéd fürkében kellemes társaság gyűlt össze. Az erdészettől mérnököket, tanult fiatalembereket szállásoltak el, gyakran társalogtunk velük a folyosón, náluk, vagy a mi fürkénkben.

Napjaim azzal kezdődtek, hogy belebújtam a köpenyembe, vállamra dobtam a törülközőt, magamhoz vettem a tisztálkodási eszközeimet és bejelentettem, hogy megyek fürödni. Ez annyit jelentett, hogy bevonulok egy kicsi, szűken is csak alig négyzetméternyi helyiségbe. Elneveztem fürdőszobának. Ez volt az egyedüli hely, ahol egy icipici víz csordogált. Itt helyezték el a WC kagylót, meg egy magas, keskeny állványon a tenyérszerű kézmosó-szerkezetet. A vízhez csak úgy lehetett hozzájutni, ha az egyik kezemmel nyomva tartottam az e célra készült valamit.

El lehet képzelni azt a tisztálkodást: fél kézzel, ahol alig csordogál a víz, közben a csomagomat is magamnál tartva, mert nincs alkalmas hely, ahová letehetném. Minden nap külön élvezetet jelentett számomra ez a különleges mosdási lehetőség. Még szerencse, hogy több szivacsot vittem magammal, így ezeket neveztem ki színük szerint, különböző testrészeim tisztítására, amit aztán a csordogáló víz fölött leöblöttem.

Innen visszavonulva a fürkébe, sietnem kellett az öltözködéssel, fésülködéssel, különben - ha Éva már elkezdte a piperézkedést - akkor mi belátható időn belül lemondhattunk róla. Gondosan, szinte szálszálként rendezgette el dús fekete hajkoronáját.

Leningrád híres régi városa. Megcsodáltuk gyönyörű régi épületeit, a palotákat, gazdag múzeumokat és képtárakat. Nem is tudom, hogy maradt meg ilyen szépnek a nagy világégés, a második világháború után, s hogy tudták megőrizni a háború alatt ezt a töméntelen kincset. Igaz, rengeteg holmit összezabráltak Európa ódon városaiban, többek között a magyar múzeumokból, képtárakból is. Több híres magyar művésztől láttunk kiállítva képeket, szobrokat, amit nyilván ilyen módon kaparintottak meg.

Akadtt némi szabadidőnk, amikor mindenki tetszése szerint járkalhatott a városban. Én Margóval kísértáltam a tengerpartra, ahol hajók parkoltak.

Hatalmas területen katonák gyakorlatoztak. Mi nem sokat törődtünk velük, nyugodtan sétálgattunk a kellemes napsütésben. Egyszer egy csinos tiszt kivált a gyakorlatozók közül és felénk tartott. Nem tudtuk, mit akarhat. Udvarias, barátságos arccal beszélt hozzánk, de egy mukkot sem értettük belőle, mert oroszul akart velünk valamit közölni. Az én orosz nyelvtudományom már csak annyira terjedt, hogy „Nye ponyemáj pa ruszki” (fonetikus), ami azt jelentheti, hogy nem értek-, vagy beszélek - oroszul, ezért most is ezt hajtogattam, majd átváltottam németre, de azt meg ő nem értette. Aztán kézzel-lábbal magyarázva mégis sejtettük, hogy ez katonai terület, egyébként láttuk, hogy gyakorlat folyik, és kitaláltuk: nyilván azt magyarázza, hogy civileknek nem szabad itt tartózkodni. Kézzel mutattuk, hogy elnézést kérünk, és visszafordultunk.

Este megnéztük a hidak zárását. Itt csak egyetlen éjszakát töltöttünk.

Utolsó állomásunk, Moszkva következett. Különleges fogadásban részesítették szerelvényünk utasait. Ugyanis abban utaztunk mi, a megye „elitje”, akik abban a kiváltságos helyzetben voltunk, hogy jutalomként jöhettünk ide. Mikor megállt a hosszú szerelvény, autóbuszok vártak bennünket. Egyébként Kijevben is így történt. Gyorsan bepakoltuk bőröndjeinket, utána vissza kellett mennünk, mert köszönteni akarták a különleges utas-szállítmányt, mint előbb említettem, Nógrád megye, köztük „Kismoszkva” - vagyis Salgótarján - kiválóságait!

Az idős úr, *pardon: elvtárs*, egy tábornok, nyilván valamelyik, vagy mindkét világháború veteránja, kitüntettetje, mivel széles melle – válltól lefelé derékig – teleaggatva jelvényekkel-érmékkel. (Későbbiek folyamán még találkozunk vele!) Mindenképpen jól esett a barátságos fogadtatás. Itt már végre több éjszakán át szállodában, ágyban alhattunk, ami nem mozgott alattunk, mint a gyorsvonat.

Megérkezve a szálloda előterébe, elosztották a szobákat. Én Margóval társultam, mivel nemcsak kollégák, de szomszédok is voltunk otthon. Mikor végre megkaptuk a kulcsot, gyorsan elfoglaltuk helyünket és kipakoltunk.

Örömmel vettük tudomásul, hogy végre fürdőszoba is van! Csomagolás után első utam oda vezetett, hogy a fél hete rám rakódott – *hogy is mondjam?* – *koszt*, lemossam magamról. Nagy örömmel nyitottam meg a csapot, de – ó, *jaj!* – olyan valami kezdett folyni belőle, amilyen színű, sötétbarna kenyeret kaptunk a vonaton! Nagyon csodálkoztam rajta, mert eddigi életemben ilyen csapból folyó valamivel még nem találkoztam. Nem tehettem mást, csak beleültem, és megfürödtem benne. Arra gondoltam, hogy legalább valamennyi kosztól mégis megszabadít. Aztán kisült, hogy máshol nincs fürdőszoba, ezért meghívtuk vonatfülkétársainkat egy nagy fürdés-partira! De úgy vettük észre, megsértődtek, amiért nekünk van, s nekik nincs ilyenjük, pedig erről mi igazán nem tehattunk.

Szekrény is volt a szobában, ezért igyekeztünk rendbe tenni ruhatárunkat, kivasaltuk, majd egyenként fogasokra aggattuk a darabokat. Mivel már igazi, szállodai étteremben szolgálják fel az étkezéseket, rendesen öltözve kell megjelenünk az étteremben. Moszkvában sok közös és egyedi programban volt részünk, de kimehettünk cirkálni magunkban is a városba. Ismerkedtünk a Metróval, többször utaztunk benne Moszkva központjába. Egy alkalommal úgy eltévedtünk Margóval, hogy alig tudtunk visszatalálni. Nehézen igazodtunk el, mivel nem ismertük a Cirill-betűket.

Minden nap közös programmal kezdődött. Böven szereztünk tapasztalatot, élményekkel gazdagodtunk. Annak ellenére, hogy óriási a szegénység az oroszok földjén, mégis, csodálatos múzeumokat, képtárat, templomot láttunk ebben a városban is.

El ne feledkezzem a *Vörös-téri látogatást*, amire egy esős délelőtt került sor. Hatalmas tömeg várakozott Lenin mauzóleuma előtt, rendezett sorokban állva. Ott futottam össze későbbi szomszédommal, Cs. Palival, egy fiatalemberrel. Papáját régebről ismertem, de őt, eddig csak hallo-másból. Az esőben egy ernyő alatt, élményeinket kicserélve töltöttük a várakozás hosszú perceit. Bent a mauzóleumban szigorú őrizet mellett kellett haladni, csendben, szó nélkül mentünk egymás után liba-

sorban. Nekem idegennek, lárvaszerűnek tűnt Lenin arca. Annyira ki volt világítva, mintegy glóriával vette körül a fény – valószínű, nem véletlenül! Eszembe jutott, vajon miért nem hagyják már békében nyugodni?

Ezt követően a Kreml-területére mentünk, ott töltöttük a nap további részét; a cárok rezidenciáját, a csodás görögkeleti hagymakupolás koronázó templomot, a nagy megcsorbult harangot néztük meg, ahol fényképet is készítettünk. (A nagy harangnál³⁰ a csoportunk egy része ismerhető fel.) Utolsó nap autóbusszal kivittek bennünket Katalin cárnő vidéki nyári palotájába, ami ugyancsak zsúfolásig telve van műkinccsel. Nekem egy szép, kék mintákkal díszített finom porcelán étkészlet tetszett legjobban, mondtam is, hogy elfogadnám ajándékba.

³⁰ Lásd a képen: mi középtől jobbra állunk.

A múzeum előtt várakozva, Margóval valamit fölfedeztünk, illetőleg valakit. Előttünk hosszú sor állt, köztük két jólöltözött úr, akik szintén bennünket figyeltek. Nekem feltűnt, hogy az egyik nagyon hasonlít dr. E Gy-re, az én kedves szegedi gavalléromra. Mivel Margó otthon egyszer beugrott hozzám, mikor nálam volt, egyetértett azzal, hogy valóban nagy a hasonlóság köztük. Később bemutatkoztak, kisült, hogy egyikük katonatiszt, Salgótarjánban szolgál, ide azonban civil ruhában jött. Említettem neki, hogy egy ismerősünkre nagyon hasonlít. Utána több alkalommal találkoztunk vele, sőt, később egyik hivatalos útja alkalmával Balassagyarmaton is fölkeresett bennünket az irodában.

Külön élményben volt részünk. Egy nap Margóval elindultunk szőrmét vásárolni, mert megtudtuk, hogy az egyik üzlet szállítmányt kap. Beálltunk a sorba, s ami túl hosszúnak bizonyult, ezért igyekeztünk egy kicsit előre tolnakodni, csak úgy, mintha nézegetnénk. Aztán hirtelen fölénk tornyosul egy hatalmas ruszki, megfogja Margót és csoda „udvarias” gesztussal egyszerűen kipenderíti a sorból. Eszembe jutott a front alatti mondásuk: szinte méterben mutatták, milyen hatalmas a *ruszki kultúúúra!* – Sokáig mondta még a szövegét, amiből nem sokat értettünk, de engem nem is érdekelt, nem akartam vásárolni, csak nézni szerettem volna a szép szőrméket.

Többször megfordultunk a két nagyáruházban: a **Gum**-ban, és a **Cum**-ban. Csak azért látogattunk oda, mert minden található anyag-tárgy ott volt felhalmozva óriási összevisszaságban, s apróságot, emléket akartunk vásárolni az otthoniaknak. Úgy is mondanám, hogy lezseren rendezték be az áruházat, általában az üzleteiket. Mindenhol minden, de nem rendben, hanem kupacokban. Egy ablakmélyedésben például a földön, kalapokat láttunk csak úgy, egymásra dobálva, mellettük forrasztópáka, női cipő, zománcozott edény, fél pár fekete férfi félcipő, esernyő, gyertyatartó és melltartó! Megállva elcsodálkoztam rajta, mi lenne, ha valaki a cipőt párban szeretné megvásárolni... megtalálnák a zűr-zavarban?

Az utcákat járva, talán egyetlen olyan üzletet találtunk, amely hasonlít a hazaiakhoz, ahol ugyanaz látszott a kirakatban, amit rendszeren, kulturáltan elhelyezve bent az üzletben árultak. Ilyennel máshol sehol nem is találkoztunk.

Szállodánk földszintjén, a hátsó bejáratnál cukrászdát fedeztünk fel. Nem kell azt képzelni, hogy főváros lévén, össze lehetne hasonlítani egy budapesti vagy egyszerű városi cukrászdával. Ez egy kicsi helyiség, mint otthon vidéki kis faluban egy régimódi konyha. Mindegy, nekünk tetszett, többször megfordultunk ott, feketekávé szerettünk volna inni. Igazi finomat, amilyet otthon ihatunk.

Egész utunk alatt nem sikerült fölfedezni valahol egy finom feketekávé. De az, amit ott élénk tettek! Nagy bögrékben jó híg levet kaptunk, még jó, hogy előre figyelmeztettek, és vittünk magunkkal gyorsfőzőt és Nescafé.

Egyik este hivatalosak voltunk a moszkvai ún. Magyar házba, ahol zene szólt, és akinek tetszett, táncolhatott. Megnéztük a Kongresszusi palotát is. Hatalmas épület, a teremben, körben emelkedő ülésekkel, mindegyik előtt pici kihúzható asztalkával. Itt ülészik a szovjet Duma. Kipróbáltuk a honatyák ülőhelyét. Mivel az épületet színházteremnek is használják, s tudtuk, hogy terv szerint megnéznünk majd egy darabot, ezért Margóval „kicsíptük” magunkat az alkalomra; este elegáns estélyi öltözkében léptünk be a terembe. Örültem, hogy a kis bőröndömben alkalmi ruhát is csomagoltam; egyébként, sokan nem gondoltak rá, hogy ilyen helyen is megfordulunk.

Eljött az utolsó nap, a búcsúest, amit szépen rendeztek meg. Egy hatalmas teremben úgy helyezték el az asztalokat, hogy lehetőleg mindnyájan szembefordulva láthassuk vendég-látóinkat, akik egy hosszú asztalnál, velünk szemben foglaltak helyet. Én jó helyen ültem, felismertem az idős urat, aki érkezésünk alkalmával a vasútállomáson fogadott bennünket, most is majdnem tetőtől-talpig érmekkel és kitüntetésekkel teletűzdelve. Egy fiatal tolmács foglalatzkodott körülötte.

Tisztán, érthetően beszélt magyarul, arra gondoltam, hogy magyar egyetemista lehet, aki Moszkvában tanul. Odamentem hozzá és megkérdeztem:

– Mondja, ön magyar diák? Azért kérdem, mivel szép irodalmi nyelven beszél a nyelvünket. Mire kihúzta magát és büszkén válaszolta:

– „Én szovjet állampolgár vagyok!”

Az idős úr nemsokára felállt, néhány barátságos mondat után fölemelte poharát, azzal köszöntötte a vendégeket. Minden teríték mellé vodkát töltöttek egy pici pálinkáspohárba. Mindnyájan megragadtuk, s szájunkhoz emelve kortyoltunk belőle. Azt hittem, hogy menten kigyullad tőle a torkom, olyan erős volt.

A finom vacsora után az eddig halk zeneszó átváltott tánczenére. Elsőnek egy Strauss-keringőt játszottak.

Mivel éppen az idős katonával szemben ültem, a keringő dallamait hallgatva, amikor felénk nézett, feléje emeltem a poharamat. Erre felállt, előttem meghajolva táncra kért. Nagyon jól vezetett, s tánc után helyemre kísérve, búcsúzóul kezét csókolt. Nagy tapsot kaptam a társaságtól.

Másnap reggel élményekkel gazdagodva, fáradtan, de jókedvűen indultunk hazafelé. A vonaton játékos vetélkedőt szerveztek, azzal a címmel: ki tud többet Szovjetunióról? A mi fülkénk szövetkezett az erdészfiúkkal. Azt hittük, hogy nehéz kérdéseket kapunk, de olyan jól sikerült, hogy elsők lettünk és mindnyájan egy csomó apró ajándékkal tértünk haza.

**.*

JUTALOMUTAZÁS

(Visszaemlékezés egy régi utazásra Röv.)

BUDAPESTEN, 1970. OKTÓBER, hideg-borús hajnalán foglaltuk el helyünket a különvonat hálófülkéjében, amely *Kiev, Leningrád és Moszkva* felé repített bennünket.

A szomszédos fülkében erdészek utaztak, akikkel hamar összebarátkoztunk.

A vonat fiatal személyzete szívesen vásárolt az utasoktól bármit, főleg női fehérnemű és harisnya érdekelte őket.

Velem nem kötöttek üzletet, mert amit magammal vittem, arra szükségem volt az utazás ideje alatt. Út közben igazi orosz szamovárból ittuk a teát.

Ízlettek az étkezőben tálalt különleges ételek, csak a kenyérrel nem voltam kibékülve. Babának nagyon ízlett a csokoládébarna kenyér, nekem a háborús időköt juttatta eszembe: a sületlen, keletlen *háborús kenyeret* nem sikértartalmú, jó magyar honban termett búzából alkották szakértő kezek, hanem kukoricából, rozsból, árpából, és ki tudja, még miből gyártották, amiben bogarakat, még egeret is belesütöttek. Elhatároztam, hogy abból én soha többé nem kérek!

A gyorsvonat éjszaka, lefüggönyözött ablakkal robogott velünk a hatalmas térségeken; a nappalok városnézéssel teltek. Első állomásunk Kiev volt, ahonnan már este tovább utaztunk Leningrád felé. Évát kértük, figyelje az állomásokat, és közölje, merre járunk. Készséggel kinézett az ablakon, s mikor a következő állomás mellett elhaladtunk, csak annyit mondott: – Igaz, tanultam oroszul, de a *szaladó Cirill-betűket* nem ismerem. Ősz lévén, borús időben, mindenütt sötétség honolt. Mégis felülmúlta képzeletünket, amit utazás közben tapasztaltunk. Nálunk is vannak elhagyott tanyák, de ami ott van, az egészen más.

A nagy térségek közt amerre szemünk ellát, szegénység, nyomorúságos, elhanyagolt viskók, kocsitengelyig erő sár mindenütt...

Reggelenként a vonaton belebújtam köpenyembe, vállamra dobva a törülközőt, magamhoz véve tisztálkodási eszközeimet – vonultam tisztálkodni! Fürdőszobának neveztem azt a tenyérnyi helyet, ahol egy icipici víz csordogált. A WC-kagyló mellett, tenyérnyi kézmosó.

A vízhez csak úgy jutottam hozzá, ha az egyik kezemmel nyomva tartok *egy valamit*. Minden nap *külön élvezetet jelentett* ez a különleges lehetőség: fél kézzel, közben csomagot tartva, mert nem volt alkalmas hely lerakni a kellékeket. Még jó, hogy több szivacsot vittem magammal, különböző testrészeim tisztítására, ezeket a szerényen csordogáló víz fölött leöblögettem. Visszatérve a fürkébe, – ha Éva elkezdi a piperézkedést, és olyan gondosan, szálánként rendezgeti dús fekete hajkoronáját –, akkor belátható időn belül nem jut másnak hely az öltözködésre.

Megcsodáltuk Leningrád gyönyörű épületeit, palotáit, gazdag múzeumokba és képtárakba látogattunk.

Nem foghattam fel, hogy tudták a nagy viláégés alatt, a második világháborúban a töméntelen kincset megőrizni. Igaz, rengeteg holmit *összezabráltak* Európa ódon városainak múzeumaiból, képtárakból, igaz volt rá idejük nem csak a front alatt, hanem 40 évig vendégeskedtek nálunk. Több híres magyar művész alkotásával volt szerencsénk találkozni.

Margóval kísértáltunk a tengerpartra, ahol *hajók „parkoltak”*, a téren katonák gyakorlatoztak. Mi nem törődtünk velük, nyugodtan hallgattuk a tenger mormolását, mikor egy fiatal tiszt kivált a katonák közül, s felénk tartott. Barátságosan beszélt hozzánk, de *egy mukkot sem értettünk belőle*.

Orosz nyelvtudományom csak addig terjedt, hogy „Nye ponyemáj pa ruszki.” (Bocs’, még ezt is rosszul jegyeztem ide, nem tanultam oroszul!) Próbáltam németül diskurálni, azt meg ő nem értette. Aztán kézzel-lábbal magyarázva rájöttünk, hogy *katonai területre* tévedtünk, nyilván azt közölte, hogy civileknek nem szabad itt tartózkodni. Kézzel jeleztük, hogy elnézést kérünk, és visszafordultunk.

Este megnéztük a hidak zárását, – reggel tovább indultunk.

Moszkva pályaudvarán autóbusz várt ránk, különleges fogadtatásban részesítették Nógrád megye ELIT-jét, s bennünket, akik abban a kiváltságos helyzetbe cseppentünk, hogy jutalomként jöttünk, kivéve Margót –, aki talán egyedülállóan a hosszú vonatban – maga fizette a kirándulást. Egy tábornok (nyilván valamelyik, vagy mindkét világháború veteránja – széles melle válltól lefelé térdig – teleaggatva volt kitüntetésekkel) köszöntötte a különleges utas szállítmányt, mint említettem, a megye, köztük „Kismoszkva” (Salgótarján) kiválóságait! Az idős úrral (pardon, elvtárssal), később még találkozunk.

Itt végre, több éjszakán át szállodában, *ágyban alhattunk*. A szobák elosztásánál Margóval társultam, aki otthon nemcsak kollégám, szomszédom is. Kulccsal a kezünkben, gyorsan elfoglaltuk a szobát, kipakoltunk. Örömmel vettük tudomásul, hogy *valódi fürdőszobánk* van! – első utam oda vezetett, hogy a napok alatt rám rakódott (hogya is mondjam?) *koszt* lemossam magamról. Nagy örömmel nyitottam meg a csapot, de (ó, jaj!) amolyan színű valami kezdett folyni belőle: sötétbarna! – amilyen színű kenyeret kaptunk a vonaton.

Csodálkoztam, mert eddigi életemben ilyen, csapból folyó valamivel nem találkoztam. Nem tehettem mást, megfürödtem benne azt gondolva, hogy legalább valamennyi *kosztól* mégis megszabadít. Útitársainknak nem jutott fürdőszoba, meghívtuk őket *egy nagy fürdés élvezetére*, de ők megsértődtek, amiért nekünk van, s nekik nincs, – pedig mi is véletlenül jutottunk hozzá. Igyekeztünk rendbe tenni kevés holminkat, vasaltunk, mert ma igazi, szállodai étteremben találják az ételt, – gondoltuk: ki kell csípni magunkat!

Közös programmal kezdődtek napjaink, itt már *egyedül is cirkálhattunk a városban*. Rengeteg élménnyel gazdagodtunk, annak ellenére, hogy óriási szegénység van az oroszok földjén. Mellette gazdag kincsekkel telt múzeumokat, képtárakat, templomokat láttunk. A Vörös-téri látogatásra egy esős délelőtt került sor. Hosszú sorokban kigyózva nagy tömeg várakozott Lenin mauzóleuma előtt.

Ott futottam össze későbbi szomszédommal, egy ernyő alatt élményeinket kicserélve töltöttük a várakozás hosszú perceit. A mauzóleumban szigorú őrizet mellett, csendben haladtunk, a fiatal örök árgus szemmel figyelték mozdulatainkat.

Annyira idegennek, lárvaszerűnek tűnt Lenin arca, mintegy glóriával vette körül az erős fény (valószínű, nem véletlen). Vajon miért nem hagyják már békében nyugodni? A nap további részét a Kreml-területén töltöttük.

Megcsodáltuk a cárok rezidenciáját, a gazdag görögkeleti hagymakupolás koronázó templomot; a megcsorbult nagyharang előtt fényképeztünk. Autóbussszal vittek bennünket a közeli Katalin cárnő nyári palotájába, ami ugyancsak tele van műkinccsel. Nekem legjobban egy kék mintákkal díszített finom porcelánkészlet tetszett, mondtam: elfogadnám ajándékba.

Többször utaztunk a metrón Moszkva központjába. Egy alkalommal eltévedtünk Margóval, alig találtunk vissza.

Nehezen igazodtunk el, nem ismerve se a nyelvet, se a Cirill-betűs feliratokat. Itt külön élményben volt részünk: Hallottuk, hogy az egyik üzletbe szállítmány érkezik, elindultunk szőrmét vásárolni. Beálltunk a hosszú sorba, igyekeztünk előre tolnakodni. Egyszer *fölnék tornyosul* egy hatalmas ruszki, megfogja Margót és (csuda „udvarias” gesztussal) egyszerűen kipenderíti a sorból.

Eszembe jutott a front alatti mondásuk: Szinte méterben (karjukat széttárva) mutatták, milyen hatalmas a *ruszki kultúúúra!* – Sokáig mondta még a szövegét, de nem értettünk belőle semmit, – nem is érdekelt engem, csak látni akartam a prémeket. A *Gum*-ban, és a *Cum*-ban, Moszkva két áruházában emléket vásároltam az otthoniaknak. Volt ott minden óriási összevisszaságban. Szokatlanul rendezték be a termeket. Mindenhol minden, de nem rendben, hanem kupacokban. Egyik ablakmélyedésben kalapok egymásra dobálva, mellettük forrasztópáka, női cipő, esernyő és melltartó, máshol gyertya, gumicsizma és női ruha!

Az utcákat járva, egyetlen olyan üzletet láttam, amely hasonlít a miénkhez, ahol ugyanazt mutatják a kirakatban, ami bent az üzletben található, és rendesen van minden elhelyezve.

Szállodánk földszintjén, a hátsó bejáratnál *cukrászda* volt. Ne képzelje azt senki, hogy főváros lévén, össze lehet hasonlítani egy budapesti vagy városi cukrászdával. Egyszerű hely, mint itthon vidéken. Mégis többször felkerestük. Csak a kávé! Egész utunk alatt nem sikerült találni olyan helyet, ahol finom feketekávét lehetne kapni. Még jó, hogy előre figyelmeztettek, és vittünk magunkkal gyorsfőzőt és neszkávét.

Hivatalosak voltunk a moszkvai Magyar házba, ahol zene szólt, és akinek tetszett, táncolhatott. Megnéztük a Kongresszusi palotát, ahol a szovjet Duma ülészik. Kipróbáltuk a honatyák ülőhelyét. Az épületet színházteremnek is hasznosítják, – Margóval „kicsíptük” magunkat estére, és elegáns öltözékben néztük a Hattyúk tava (balett) előadását.

A *búcsúesten* hatalmas teremben velünk szemben foglaltak helyet vendéglátóink, köztük az idős úr, aki érkezésünk idején, az állomáson köszöntött bennünket, – most is tetőtől-talpig kitüntetésekkel teletűzdelve. Fiatal tolmácsa szép tisztán beszélt magyarul. Azt hittem Moszkvában tanuló magyar egyetemista.

Megkérdeztem: Talán magyar diák? – olyan tiszta irodalmi nyelven beszéli a nyelvünket. Mire kihúzta magát, büszkén válaszolta: Én szovjet állampolgár vagyok! Az idős úr nem-sokára felállt, néhány barátságos mondat után pohárát fölemelve köszöntötte a vendégeket. Terítékünk mellett pici pohárban vodkát töltöttek. Szájamhoz emelve kortyoltam belőle. Azt hittem, menten kigyullad tőle a torkom, olyan erős volt. A finom vacsora után az eddig halk zeneszó átváltott tánczenére. Az első szám egy Strauss-keringő; én éppen az idős katonával ültem szemben; a keringő dallamait hallva, felé emeltem a poharam. Erre felállt, odajött hozzám és meghajolva, táncra kért. Utána visszakísérve – búcsúzóul kezet csókolt!

Reggel élményekkel gazdagodva, – fáradtan, de jókedvűen indultunk hazafelé. A vonatban játékos vetélkedőt szerveztek, *ki tud többet Szovjetunióról?* – címmel. Azt hittük, nehéz lesz, de az erdészfiúkkal szövetkezve, elsőkké lettünk és élményeinket kiegészítve, egy csomó ajándékkal megrakodva tértünk haza.

KARÁCSONY 1943

Részletek Finta Kata korabeli naplójából

ELTELT EGY HÓNAP rengeteg tanulással. Mivel ezt a tanévet jóval később kezdtük, tanáraink nagyon hajtanak bennünket, minden tudást belénk akarnak gyömöszölni. Alig győzzük, egymás után íratják velünk a dolgozatokat, és sorra feleltetnek bennünket. Észre se vettem, itt a karácsony!

Marosvásárhely, 1943. december 24.

Istenem, megint itt van Karácsony este, a legszebb ünnep! Apukám kivételével mindnyájan együtt vagyunk. Őt még tavasszal behívták katonai szolgálatra, jelenleg Szászrégenben állomásoznak.

Úgy volt, hogy hazajön ünnepelni, de valami közbe jöhetett. Elnéztem sorban, mindnyájunk arcát: mindenki valami jót akart, de senki sem mondta ki... Azt hiszem, mindnyájan azt érezték, amit én. Érezzük, félünk attól, hogy mi lesz ezután? Mi lesz jövő karácsonykor? Valahogy rossz érzés erre gondolni... nem jó...

Milyen elégedetlenek vagyunk, pedig az asztalunkon finom falatok vannak, kalács és sütemények, ajándékok a karácsonyfa alatt... és mégis... Lehet, hogy ezért még fizetnünk kell? Talán lesz olyan is, hogy csak gondolunk majd a jólétre, a nyugalomra...

Mi ez? Miért gondolok én most ilyenekre, Kisjézus születése napján? Nem tudom...

Úgy látszik, hogy nekem mindig ilyen gondolatok fordulnak meg a fejemben, sokszor társaságban is, hogy szabad-e örülni? Talán jobb volna, ha ki tudnám verni az ilyen gondolatokat a fejemből.

Elszorul a szívem, ha a karácsonyfát nézem. Miért nem tudok felszabadultan örülni, miért nem vagyok vidám? Apámra és Madárkára³¹ gondolok... Vajon ők gondolnak-e most ránk?

(Utólagos bejegyzés: Valóban előérzet volt. A következő karácsonyt már menekültként, a front borzalmait átélve töltöttük szeretett otthonunktól ezer kilométer távolságra.)

KARÁCSONYESTE A LUBY-HÁZBAN

Salgótarján, 1945. december 24.

KARÁCSONYESTE, 8-óra. Már járt a Jézuska. Mindnyájunknak hozott valamit. Én egy pár szép harisnyát, egy kombinét anyukámtól, játék kiskutyát Pityutól, és egy díszszobkendőt Pali bácsitól. Az ajándékozás kölcsönös volt, én is készítettem vagy vásároltam mindenkinek apróságokat. Nekem a szeretet ünnepe mindig megható. Kisjézus születésnapja most mégis milyen szomorú. Az emberek önzők, kicsinyesek, szeretetlenek. Gizi még ma se tudta megállni, hogy ne bántson meg.

Lefekvés után elmondtam esti imámat:

„Istenem, adj mindenki szívébe szeretetet, ne engedd, hogy a gyűlölet uralkodjék el mindenütt. Segítsd haza a távollévő szeretteinket, hogy érezhessék az otthon melegét. Add, hogy a szerető szívek újra egymásra találjanak. Adj az emberek szívébe szeretetet, békét, melegséget. Amen.”

Tartozom annyival azoknak, akik olvassák soraimat, hogy írásomban előforduló ismeretlen embereket bemutassam. Pali bácsival társbérletben lakunk. Ő a Luby-ház örököse. Egyedül élt egy nagy lakásban, vele előzetesen megbeszéltük, hogy lakásának egyik nagy szobáját (a mellékhelyiségek közös használatával) *kiutalják* nekem és bátyámnak.

Így jutottunk egy lakáshoz, ami abban az időben sokat jelentett.

³¹ Marosvásárhelyen a tornatanárnőnket hívtuk Madárkának.

Még ennek a megoldásnak is örültünk.

Idézetemben szerepel Gizi neve is, aki szomszédunk. Egy folyosóról nyílik mindkét lakás, ahol lakunk. Különös természetű vénlány volt akkor.

Ismét naplóból idézek:

December 25. kedd. Közel lakunk a Ferences atyák templomához, ezért elhatároztuk anyukámmal, hogy együtt megyünk az éjféli misére. Láttam rajta, hogy neki is jólesik velem jönni. Nem is tudom miért, de ez az első éjféli mise, amin részt vehetek.

Kisbárkányban nem volt a faluban templom, s szomszéd faluba jártunk misére. Marosvásárhelyen hiába volt sok templom, messze esett a lakásunktól, és nem volt kivel mennem.

Ott sem járkálhattam egyedül az éjszakában.

KARÁCSONY 1947

Részletek Finta Kata egykori naplójából:

Zsúny-pusztá, 1947. december 24. szerda

MA MÁR nem kellett dolgozni, mert a túlóráim fejében szabadnapot kaptam. Délelőttöm készülődéssel telt. Úgy határoztam, hogy a Nagyállomáson szállok vonatra. Hosszú ideig tartott az út, és nagyon hideg volt a vonatban. Szerencse, hogy készültem rá, jól felöltöztem. Pásztón lovas kocsit küldtek értem a szüleim, onnan már nincs messze Zsúny-pusztá. Mi voltunk az első „vendégek” Guszti (bátyám) otthonában, mert őt egyelőre ide nevezték ki tanítónak, a fogságból való visszatérése után. Bandi utánam érkezett, egy idevalósi bácsival, aki visszafelé élelmet visz Apukának.

Utoljára háború előtt negyvenkettőben voltunk együtt teljes létszámban. Azt hittem, hogy annyi év távlatában végre együtt lehet a család.

Sajnos, apuka megbetegedett, nem tud eljönni, hiányozni fog. Pityu csak éjszaka érkezett. Ezért mégsem volt teljes a család létszáma az ünnepi vacsoránál, pedig mennyire számítottam erre.

A szomszédfaluba, *Hollókőre*,³² mentünk a templomba.

Megismerkedtem egy csinos fekete tanítónővel. Elnéztem az érdekes, különleges falusi viseletet. Rengeteg szoknyát hordanak a lányok, asszonyok.

Élvezet nézni, milyen szépek ünnepnapon, amikor mindnyájan népviseletükbe öltöznek. Mikor Kisbárkányban éltünk, az udvarunk előtt énekelve haladtak el búcsúval, Szentkútra, akkor is mindig gyönyörködtem bennük.

Nagyon sajnálom Gyugyit, mert Ilitől (Nagyváradról) ugyan kapott leveleket, sorai mögött olvasva, talán kitalál dolgokat. Az a baj, hogy sem Gyugyi, sem Ili nem kapott útlevelet, hogy személyesen tisztázzák kettőjük további sorsát. Pedig Gyugyi bátyám elhatározta, hogy megnősül, amint lehet.

Igazat adok neki ebben, mert nem élet neki ott egyedül, a világtól elzárt kis településen. Amilyen kényes Ili... ha ezt tudná, hogy most hol tanít Gyugyi... nem biztos, hogy tetszene neki.

³² Hollókő régi hagyományokat őrző kis falucska.

Karácsonyi pillanatképek

EREDETI

HA BEHUNYOM A SZEMEM, megjelenik előttem szülőföldem, a kicsi falu. Kint hideg tél, a madárkák dideregve keresnek menedéket. Nagy pelyhekben hull a hó, ünneplőbe öltöztetve a tájat. Az ablakon kitekintve idelátszik a Mátra nyúlványainak lassan hófehérbe öltözött kéksége. Sötétedik. A kályhában meleget árasztva pattog a tűz. A tanító otthonában ünnepre készülődik a nagycsalád: szülők négy gyermekkel, három fiú között én, az egyedüli vézna szőke kislány.

A nagy falusi konyhában finom illat terjeng, – incselkedve hívogatja a készülődésben megehezett családtagokat. Az ebédlőben terített ünnepi asztal, fenyő- és gyertyaillat vegyül a (gombával füstölt kolbásszal készült) karácsonyi-káposzta és a sült-hús illatával. A tálalón a sütemények közül nem hiányzik a diós-mákos bejgli, hatalmas torta és más édességek.

A sarokban plafonig érő fenyőfa, szaloncukorral, aranyozott dióval, angyalhajjal díszítve (alatta a Kisded jászolban) várja a pillanatot, amikor megszólal a csengő, s kezdődik Kisjézus születésének ünnepe.

A gyerekek a kis nappali szobában ünneplőbe öltözve készülődnek. Mindnyájan valami aprósággal lepi meg a szülőket, és testvéreket.

Az ajándék díszesen csomagolva kerül a karácsonyfa alá. Mindnyájan izgalommal várják a csengettyű hangját.

Anyukám kezével szemem betakarva vitt át az ebédlőbe, ahol a sarokban új kályha csillogott, – fenyőfa és finom süteményillat lengett... a rádióban halk karácsonyi dal szólt.

A csengő hangjára egymást köszöntve, boldog karácsonyt kívántunk, utána sorban énekeltük a szép karácsonyi dalokat, mindig a „Mennyből az angyal” karácsonyi énekkel kezdődött az ünnepi este.

Száll a dal a csendes éjszakában, az arcokon boldog mosoly csillog. Aztán kíváncsian bontogattuk, mi van a selyempapírba rejtett, színes szalaggal átkötött csomagokban. Mindenkire várt valami kedves apró meglepetés: Bandi, a legfiatalabb köztünk, kisautót kapott, ami nem esett le, hanem megfordult az asztal szélén. Mindnyájan szájtátva néztük, ahogy a kis masina az asztalon körbe-körbe száguldozik.

Gyönyörű porcelánfejű baba volt a nagy fa alatt, én kaptam ajándékba. Kék szeme volt, amely mozgatva ki-becsukódott, haja szőke és göndör, amit fésülni lehetett, mozdításra pedig hol nevetett, hol síró hangot hallatott attól függően, hogy előre vagy hátra mozdítottam. Nagyon szerettem ezt a babát, Piroskának neveztem el, igaz ő barna, a baba meg szőke volt, de ez nem sokat számított. Annyira vigyáztam rá, nagylány-koromig őrizgettem, csak a háború szele sodorta el tőlem. Barátnőmmel sokszor játszottunk vele, mikor szüleivel átjöttek hozzánk a szomszéd faluból. Papája evangélikus pap volt, a falu tiszteletese.

Két idősebb bátyám könyvet talált a fa alatt, meg iskolai felszerelést, színes tollat, irattartót, mivel ők már a közeli városban középiskolába jártak... Én terítőt hímeztem Anyukámnak, Apukának képet rajzoltam, a fiúk szalagra virágokkal hímezett könyvjelzőt kaptak tőlem.

Három fiútestvérem között nőtem föl, ezért mindenféle fiús játékban részt vettem. Nyaranta együtt kalandoztuk be az erdőt-mezőt. Együtt másztunk fára, métáztam velük. Ők meg részt vettek az én játékaimban, sokszor babáztunk, az én játékaimmel töltöttük az időt. Különösen Pista bátyám szerette a játékaimat, jó időben kihurcoltuk a baba-bútort a ház előtti széles folyosóra, a kertbe. Egy karácsonyra bátyám fiú-babát kapott. Kanyónak neveztük el, mert olyan nagy orra volt, mint a szomszédunknak.

A fiúk maguk készítették az ajándékot. Nekem Pista bátyám bakelit fogkefe-nyélből, bicskával apró szívet faragott pici kulccsal, mindkettő kis karikán lógott. Nagyon ügyes balkezével csodás dolgokat tudott faragni. Pedig – egyedül ő a családban – balkezes volt! Felnőtt korában aztán – bár tanítói oklevelet szerzett – mégis ötvös-aranyműves lett. Marosvásárhelyen már diák-korában aranyműves rokonunk üzletében kezdte tanulni a mesterséget. Gyönyörű munkái voltak.

Anyukámnak karácsonyra kép-keretet fűrészelt-faragott, finom csipke-mintával (abban őrzöm Édesanyám lánykori fényképét), Apukámnak cigarettás dobozt, tetején szép minták faragva, Guszti bátyámnak pipát faragott, Bandinak díszdobozt eszkábált.

Később nekem aranygyűrűt munkált ki, az volt az első ékszer munkája. A gyűrű közepén egy nagyobb, körülötte 8 pici rubinkő volt elhelyezve. Következő karácsonykor vékony aranylánccal lepett meg, olyan stilizált aranykereszttel, amelyet fekete ónix-kő borított. Egyszer kihúzható-fiókos (1 cm²-es) kávédarálóval, vagy más apró tárggyal lepte meg szeretteit, a fogantyúját forgatni lehetett, mint az igazi darálónak (most is őrzöm a vitrinben).

Szomszédunkban két évvel idősebb lány lakott, Lucza Erzs, aki két osztállyal feljebb járt nálam, hozzá szinte barátság fűzött. Nem zavart az a másság, hogy őt népviseletben, engem meg városiasan öltöztettek. Neki is hosszú szőke haja volt, mint nekem, csak övét egy vaskos, nagy masnival megkötött copfba fonták, én meg két vastag hajfonatot viseltem.

Abban az időben a falusi családok borókafát díszítettek karácsonyra, amit a konyhasarokban álló hatalmas asztal körüli támlás ülőpadra tettek. Nekem nagyon tetszett az is. Karácsony másnapján egymást meghívtuk, megnéztük az ünnepi díszeket és ajándékokat.

Erdély visszakerült Magyarországhoz, Apukám áthelyezését kérte, mivel mind a négyen különböző helyeken bentlakásos internátusban, középiskolában tanultunk már, s csak a szünidőket tölthettük együtt.

1940. karácsonyán életünk legnagyobb ajándékát kaptuk, apánkat áthelyezték Marosvásárhelyre szaktanárnak, Guszti bátyám (friss tanítói oklevele birtokában) Királyhágó melletti Barátkán kapott állást. Boldogok voltunk, hogy helyből járhatunk iskolába, és együtt élhet a család. Emlékeim azonban visszahúztak szülőfalumhoz, ahol gyermek éveimet töltöttem. Fájó szívvel mondtam búcsút a kis falunak és pajtásoknak. Indulás előtt a folyosón elmélázva néztem az ismerős tájat, a kék-szürke színek különböző árnyalataiban pompázó Cserhát és Mátra hegyvonulatait.

Számomra minden karácsony emlékezetes maradt, azonban az 1944. évben nem a meleg családi együttlétet, a gondtalan, vidám hangulatot idézte. Menekültként kerültünk vissza szülőföldemre, s a háború, a front borzalmaival ott éltük át.

Naplóban rögzítettem emlékeimet: „A falu kifosztva, romokban, alig van ép ház, mindenütt szemet, szívünkben félelem... Életem kettétört, családjunk helyzete romokban, mint odakint a táj, – ha kinézek az ablakon.”

Szomorú karácsony volt. A front még el se vonult, csupán annyi öröm ért, hogy hírt kaptunk a szomszéd faluban lakó barátainktól. Egy orosz katonával küldtem levelet, s ő hozott rá választ.

Menekülésünk miatt minden anyagi javunk elveszett, ezért Pista bátyámmal 1945-ben, mikor már közlekedni lehetett, beköltöztünk a közeli városba; állást vállaltunk. Salgótarjánban, a Luby-házban kaptunk lakást. 1945. Karácsonyát már ott töltöttük.

Azonban a család nem volt teljes, Guszti bátyám orosz hadifogságba esett, ott ette a foglyok keserű kenyerét. Csak Anyukám jött be hozzánk, Apukám és Bandi egy tanyai kis lakásban külön ünnepelt. Naplóból idézek:

„Karácsony, este 10 óra. Már járt a Jézuska. Mindnyájunknak hozott valamit: Én egy pár harisnyát és pulóvert kaptam Anyukámtól, játék kiskutyát Pityutól, és díszszobkendőt Pali bácsitól.

Az ajándékozás kölcsönös volt, én is készítettem mindenkinek valami csekélységet. Nekem a szeretet ünnepe mindig megható. Kisjézus születésnapja most mégis szomorú. Hiányoznak szeretteim.

Lefekvés után így imádkoztam: Istenem, adj mindenki szívébe szeretetet, ne engedd, hogy a gyűlölet uralkodjék el mindenütt. Segítsd haza távollévő szeretteinket, hogy érezhessék az otthon melegét. Add, hogy a szerető szívek újra egymásra találjanak. Adj az emberek szívébe szeretetet, békét, melegséget. Amen.”

„Közel laktunk a Ferences atyák templomához, ezért Anyukámmal együtt mentünk az éjféli misére. Igaz, ő evangélikus, mégis éreztem, hogy szívesen tart velem. Nem is tudom miért, de ez az első éjféli mise, amin részt vehetek. Kisbárkányban nem volt a faluban templom, s szomszéd községbe jártunk misére ünnep első napján. Marosvásárhelyen hiába volt sok templom, messze esett a lakásunktól, nem volt kivel mennem. Ott sem járkálhattam egyedül az éjszakában.”

Háború után sokáig pici fenyőfát díszítettünk, – nem volt szaloncukor, selyempapírt szabtuk, vágtunk, ollóval csipkéztük, sztanióllal vontuk be. Apró kekszdarabkákkal pótoltuk a szaloncukrot. Sokáig használtuk az apró díszeket, amit sikerült újra beszereznünk. Később, mikor már cukrot lehetett vásárolni (jegyre), Anyukám otthon főzött szaloncukrot, azokat csomagoltuk be mindaddig, amíg újra gyártottak, és vásárolni lehetett.

Amikor már külön családom volt és javult a helyzet, akkor ismét nagy fákat díszítettünk, az elveszett szép díszek helyett újakat vásároltunk, igyekeztem én is szép karácsonyokat szervezni. Akkor már városban laktunk, jártunk az éjféli misére, kézen fogva vezettem cseperedő gyermekeimet.

Annyira szerettem a fenyőfás, megható éjféli miséket! Abban az időben még *igazi négy évszak volt*, általában karácsonykor ünnepi lepellel hó borította be a tájat, olyan jó volt családi körben a hópelyhes utcákat járni. Szüleimhez kis fenyőfát, díszeket és ajándékokat vittünk. Segítettem a karácsonyi előkészületekben, mert már megerőltető lett volna mindent rájuk hagyni. Aztán ahogy lassan megnöttek a gyerekek, a karácsonyfák egyre kisebbedtek.

Mikor a gyermekeim már családot alapítottak, előbb ők jártak hozzánk, s amikor az unokák is megjelentek, újból plafonig nőttek a fenyőfák nálunk. A ragyogó karácsonyfa alatt szívemet mindig öröm tölti el, szemem behunyva hallgatom a gyönyörű karácsonyi dalokat, a „Mennyből az angyal” csodálatos karácsonyi éneket, ahogy száll a dallam a csendes éjszakában és unokáim csillogó szemében boldog várakozás ragyog...

Karácsonyi pillanatképek

KARÁCSONYI PILLANATKÉPEK NAPVILÁGNAK

***HA BEHUNYOM A SZEMEM**, megjelenik előttem szülőföldem, a kicsi falu. Kint hideg tél tombol, madárcák kopognak az ablakon, dideregve keresnek eledelt és menedéket. Nagy pelyhekben hull a hó, ünneplőbe öltöztetve a tájat. Az ablakból idelátszik Cserhát- és a Mátra nyúlványainak lassan hófehérbe öltözött kéksége. Alkonyodik. A kályhában meleget árasztva pattog a tűz. A tanító otthonában ünnepre készülődik a nagycsalád: szülők négy gyermekkel, három fiú között én, az egyedüli vézna szőke kislány.

A nagy vidéki konyhában finom illat terjeng, – incselkedve hívogatja a készülődésben megéhezett családtagokat. Az ebédlőben terített ünnepi asztal, fenyő- és gyertyaillat vegyül a gombával, füstölt kolbásszal ízesített karácsonyi-káposztaleves- és a pecsenye illatával.

A tálalón feltornyozott sütemények közül nem hiányozhat a diós-mákos beigli, hatalmas torta és más édesség. A sarokban plafonig érő fenyőfa áll, szaloncukorral, aranyozott dióval, angyalhajjal díszítve – alatta a Kisdéd a jászolban.

A gyerekek a nappali szobában, ünneplőbe öltözve, kipirult arccal készülődnek. Mindnyájan valami aprósággal lepik meg a szülőket, testvéreket. Az ajándékokat díszesen csomagolva pakolják a karácsonyfa alá. Izgalommal várják a pillanatot, amikor megszólal a csengő, s kezdődik Kisjézus születésének megünneplése. Anyukám kezével szemem betakarva, vezetett át a még elsötétített ebédlőbe, ahol a sarokban új kályha csillogott, – fenyőfa és finom süteményillat csiklandozta meg az orrom, a rádióban halk karácsonyi dal szólt...

A csengő hangjára boldog karácsonyt kívántunk egymást átölelve, utána sorban énekeltük a szép karácsonyi dalokat; mindig a „Mennyből az angyal” dalt énekelve- kezdődött a karácsony estéje. Száll a dal a csendes éjszakában, arcokon boldog mosoly...

Aztán kíváncsian bontogattuk, mit rejtenek a színes szalaggal átkötött csomagok. Mindenre várt valami kedves meglepetés: Bandi, a legfiatalabb köztünk, kisautót kapott, ami járt körbe-körbe az asztalon. Mindnyájan szájtátva néztük, ahogy a kis masina nem esik le, az asztal szélén megfordul, majd folytatja körjáratát.

Gyönyörű porcelánfejű baba volt a nagy fa alatt, én kaptam ajándékkul. Kék szemét mozgatta, ki-és becsukódott, haja szőke és göndör, amit fésülni lehetett, mozdításra pedig hol nevetett, hol síró hangot hallatott attól függően, hogy előre vagy hátra mozdítottam. Nagyon szerettem ezt a babát. Barátnőm után Piroskának neveztem el, igaz ő barna, a baba meg szőke, de ez nem sokat számított. Annyira vigyáztam rá, nagylány-koromig őrizgettem, csak a háború szele sodorta el mellőlem. Barátnőmmel sokszor játszottunk vele, mikor szüleivel átjöttek hozzánk a szomszéd faluból, a papája evangélikus pap, a falu tiszteletese.

Két idősebb bátyám könyvet talált a fa alatt, meg iskolai felszerelést, színes tollakat, irattartót, mivel ők már a közeli városban középiskolába jártak... Én terítőt hímeztem anyukámnak, apukának képet rajzoltam. A fiúknak selyemszalagra – gondos munkával – virágokkal hímzett könyvjelzőket készítettem.

Három fiútestvér között nőttem föl, ezért mindenféle fiús játékokban részt vettem. Nyaranta együtt kalandoztunk erdőn-mezőn. Együtt másztunk fára, métáztam velük. Ők meg részt vettek az én játékaikban, sokszor babáztunk az én játékaikkal is. Különösen Pista bátyám szerette, ha jó időben kihurcoltuk a baba-bútort a ház előtti széles folyosóra, vagy a kertbe. Egy karácsonyra bátyám éppen ezért szüleimtől egy fiú-babát kapott. Kanyónak neveztük el, mert olyan nagy orra volt, mint a szomszédunknak.

A fiúk maguk készítettek ajándékot. Nekem Pista bátyám bakelit fogkefe-nyélből, bicskával apró szívet faragott pici kulccsal, mindkettő kis karikán lógott.

Nagyon ügyes kezével csodás dolgokat produkált. Pedig – egyedül ő a családban – balkezes volt! Felnőtt korában aztán – bár tanítói oklevelet szerzett – mégis ötvös-aranyműves lett. Marosvásárhelyen már diák-korában rokonunk üzletében kezdte elsajátítani a mesterséget.

Ügyes kezével csodás díszeket készített. Anyukámnak karácsonyra lomfürésszel, és bicskával, kép-keretet faragott finom csipke-mintával (amiben most én őrzöm édesanyám lánykori fényképét). Apukám cigarettás dobozt kapott tőle, tetején vésett mintákkal, Gusztai bátyámnak meg vadrózsából pipát faragott, Bandinak díszdobozt eszkábált össze.

A későbbi években nekem aranygyűrűt készített, az volt az első ékszer munkája (még most is őrzöm). A gyűrűt közepén nagyobb, körülötte 6 pici rubin díszíti. Egy későbbi karácsonykor vékony aranylánccal lepette meg, olyan stilizált aranykereszttel, amelyet fekete ónix-kő borított.

Egyszer kihúzható-fiókos (1 cm²-es) arany kávédarálóval, vagy más apró tárggyal lepte meg szeretteit.

Ennek a fiókját kihúzni, a fogantyúját forgatni lehetett, mint az igazi darálónak (most is megvan a vitrinben).

Szomszédunkban két évvel idősebb lány lakott, Lucza Erzsi, aki két osztállyal járt feljebb nálam, hozzá őszinte barátság fűzött. Nem zavart az a másság, hogy őt népviseletbe, engem meg városiasan öltöztettek. Neki is hosszú szőke haja volt, mint nekem, csak az övét egy vaskos, nagy masnival megkötött copfba fonták, én meg két vastag hajfonatot viseltem.

Abban az időben a falusi családok borókafát állítottak karácsonyra, amit a konyhasarokban álló hatalmas asztal körüli támlás ülőpadra helyeztek, és mézeskalács figurákkal díszítettek. Nekem nagyon tetszett az is. Karácsony másnapján egymást meghívtuk, megnéztük az ünnepi díszeket és ajándékokat.

Erdély egy része visszakerült Magyarországhoz, apukám áthelyezését kérte, mivel akkor már mind a négyen különböző városban, bentlakásos internátusban, középiskolában tanultunk, s csak a szünidőket tölthette együtt a család.

1940. karácsonyán életünk legnagyobb ajándékát kaptuk, apukám megkapta áthelyezését Marosvásárhelyre szaktanárnak, Guszti bátyám pedig – friss tanítói oklevele birtokában – a Királyhágó melletti Barátkán kapott állást. Boldogok voltunk, hogy helyből járhatunk iskolába. Emlékeim azonban visszahúztak szülőfalumhoz, ahol gyermekéveimet töltöttem. Fájó szívvel mondtam búcsút a kis falunak, és pajtásoknak. Indulás előtt a folyosón elmélázva néztem az ismerős tájat, a kék-szürke színek különböző árnyalataiban pompázó Mátra hegyvonulatait.

1941-42. Boldog karácsonyok Erdélyben, kedves rokonaink, drága Nagymamám közelében. Nem messze országhatárainktól már javában dúlt a háború, apánkat is behívták, igaz, csak helyi katonai szolgálatra. Mint tizenéves, nem sokat törődtem vele, mindig boldog ünnepeket töltöttünk el szeretteink körében.

Gyermekkori karácsonyokra addig csak kellemes emlékekkel gondolhattam vissza, azonban a következő években megérintett a háború szele. Idézet a naplóból:

„Marosvásárhely, 1943. december 24. – Eltelt egy hónap rengeteg tanulással. Ezt a tanévet már később kezdtük a szokottnál, tanáraink nagyon hajtanak bennünket. Mindegyikük, minden tudását belénk akarta gyömöszölni, alig győzzük, egymás után írástak velünk a dolgozatokat, sorra feleltettek. Istenem! Észre se vettem, megint eljött s legszebb ünnepünk:

Karácsony! – Apámat tavasszal ismét behívták katonai szolgálatra, Anyukámmal kísértük el Szászrégenbe. Úgy volt, hogy karácsonyra hazajöhet, még sincs közöttünk. Hiányzik a családfő, nem ünnepelhet velünk. Eddig Kisjézus születésnapján mind együtt voltunk, boldogan, felszabadultan ünnepeltünk. És most? Az arcokon szomorú mosoly... Mindenki jót akart, de valamit senki sem mondott ki...

Rossz érzés vett rajtunk erőt, nem jó arra gondolni, mi lesz ezután, mi lesz jövő karácsonykor? Félünk a jövőtől. Elégedetlenek vagyunk, pedig finom falatoktól roskadozik a szépen megterített asztal: kalács, sütemények, és ajándék mindenkinek a karácsonyfa alatt... és mégis...

Lehet, hogy ezért még fizetnünk kell? Talán megéljük, hogy csak gondolunk majd a jólétre, a nyugalomra? Mi ez? Miért gondolok én most ilyenekre, Kisjézus születésnapján? Nem tudom...

Elszorul a szívem, nézem a karácsonyfát. Miért nem tudok felszabadultan örülni, miért nem vagyok vidám? Szabad-e örülni, mikor édesapánkra, rokonainkra, Ferike osztályfőnöknőre és Madárkára (tornatanárnőmre) gondolok... Vajon ők gondolnak-e ránk?

Talán jobb volna, ha ki tudnám verni fejből ezeket a fájó gondolatokat.”³³

³³ Utólagos bejegyzés: Valóban előérzet volt. A következő karácsonyt már menekültként, a front borzalmait átélve töltöttük, édes otthonunktól és szeretteinktől távol.

1944. évben a karácsony már nem a meleg családi együttlétet, nem a gondtalan, vidám hangulatot idézte. Menekülteként kerültünk vissza szülőföldre, s a háború, a front borzalmaival ott éltük át. Naplóban rögzítettem emlékeimet: „A falu kifosztva, romokban, alig van ép ház, mindenütt szemét, szívünkben félelem... Életem kettétört, családjunk helyzete romokban, mint odakint a táj, – ha kinézek az ablakon.”

Szomorú karácsonyunk volt akkor: Apuka még nem tért haza a háborúból, Guszti bátyám pedig orosz fogságba esett. Innen a front még el se vonult, csupán annyi öröm jutott nekünk, hogy hírt kaptunk a szomszéd faluban lakó barátainktól, az evangélikus lelkész családjától. Egy orosz katonával küldtem nekik levelet, s ő hozott rá választ.

Menekülésünk idején minden anyagi javunk odaveszett, ezért Pista bátyámmal – amikor már közlekedni lehetett, beköltöztünk a közeli városba, ahol állást vállaltunk. Salgótarjánban, a Luby-házban béreltünk lakást.

1945. Karácsonyát már ott töltöttük. Azonban a család nem volt teljes, Guszti bátyámra gondoltunk, aki hadifogságban sánylik, ott eszi a foglyok keserű kenyerét.

Csak anyukám látogatott hozzánk, apuka és öcsém egy tanyai kis lakásban külön ünnepelt, ahol Apánk a frontról visszatérve, ideiglenes tanítói állást kapott. Naplóból idézek:

„Karácsony, este 10 óra. Már járt a Jézuska, mindnyájunknak hozott valamit: én egy pár harisnyát, kötött pulóvert kaptam anyukától, játék kiskutyát Pityutól, és díszszobkendőt Pali bácsitól (tőle béreljük a lakást).

Az ajándékozás kölcsönös volt, én is készítettem mindenkinek valami csekélységet. Nekem a szeretet ünnepe mindig megható, Kisjézus születésnapja most mégis szomorú. Hiányoznak szeretteim.

Lefekvés után így imádkoztam: Istenem, adj mindenki szívébe szeretetet, ne engedd, hogy a gyűlölet uralkodjék el mindenütt. Segítsd haza távollévő szeretteinket, hogy érezhessék az otthon melegét. Add, hogy a szerető szívek újra egymásra találjanak. Adj minden ember szívébe szeretetet, békét, melegséget. Amen.

Közel lakunk a Ferences atyák templomához, ezért anyukámmal együtt indultunk az éjféli misére. Igaz, ő evangélikus, mégis éreztem, hogy szívesen tart velem.

Olyan jó volt éjféli misére menni. Kisbárhányban nem volt a faluban templom, s a szomszéd községbe jártunk misére vasárnap, és ünnepek alkalmával. Marosvásárhelyen hiába volt sok templom, messze esett a lakásunktól, nem volt kívül mennem. Nem járkálhattam egyedül az éjszakában.”

Háború után sokáig picit fenyőfát díszítettünk, – mivel abban az időben nem volt szaloncukor (alig múlt el a háború, ezért pótolnunk kellett valahogy): otthon ügyes kezek selyempapírt szabtak, vágtak, ollóval kicsipkézték, és sztanióllal vonták be az apró keksz-darabkákat.

Hosszú évekig használtuk a kis díszeket is, azt is magunk készítettük. Később, mikor már cukrot lehetett vásárolni (jegyre), anyukám otthon főzte a szaloncukrot, azt csomagoltuk be mindaddig, amíg újra gyártottak, és vásárolni lehetett.

Amikor már külön családom volt, és valamennyire javult a helyzet, akkor ismét nagy fákat díszítettünk, az elveszett szép díszek helyett újakat vásároltunk, igyekeztem én is szép karácsonyokat szervezni kis családomnak.

Akkor már városban laktunk, cseperedő gyermekeimet kézen fogva, mindig elmentünk az éjféli misére. Annyira szerettem a fenyőfát, megható éjféli miséket!

Boldogság volt látni kisgyermekeim ragyogó arcát, ahogy hallgatták az orgonán kísért karácsonyi éneket, és zengett a dal a zsúfolásig megtelt, fenyőfaillatú, feldíszített templomban.

Abban az időben még igazi négy évszak váltotta egymást, általában karácsonykor ünnepi lepellel hó borította be a tájat, jó volt családi körben a hópelyhes utcákon járkálni. Karácsony előtt szüleimhez kis fenyőfát, díszeket, ajándékot vittünk.

Igyekeztem nekik segíteni a karácsonyi előkészületekben is, már megerőltető lett volna nekik mindent beszerezni.

Lassan megnőttek a gyerekek, a karácsonyfák egyre kisebbedtek. Amikor családot alapítottak, akkor előbb hozzánk jöttek ünnepelni, majd az unokák megszületése után, újból plafonig nőttek a fenyőfák a szobában.

A ragyogó karácsonyfa alatt szívemet mindig öröm töltötte el, mikor láttam unokáim csillogó szemében a boldog várakozást.

Szemem behunyva hallgatom a gyönyörű karácsonyi éneket, a „Mennyből az angyal” dalt, szívem megtelik hálával és szeretettel, miközben száll a dallam a csendes éjszakában...

EGY NAGYMAMA ÉLETÉBŐL

HA BEHUNYOM A SZEMEM, megjelenik előttem szülőföldem, a kicsi falu. Kint hideg tél tombol, madárcák kopognak az ablakon, dideregve keresnek eledelt és menedéket. Nagy pelyhekben hull a hó, ünneplőbe öltöztetve a tájat. Az ablakból idelátszik Cserhát-Mátra nyúlványainak lassan hófehérbe öltözött kéksége. Alkonyodik. A kályhában meleget árasztva pattog a tűz. A tanító otthonában ünnepre készülődik a nagycsalád: szülők négy gyermekkel, három fiú között én, az egyedüli vézna szőke kislány.

A nagy vidéki konyhában finom illat terjeng, – incselkedve hívogatja a készülődésben megéhezett családtagokat. Az ebédlőben terített ünnepi asztal, fenyő- és gyertyaillat vegyül a gombával, füstölt kolbásszal ízesített karácsonyi-káposztaleves- és a pecsenye illatával. A tálalón feltornyozott sütemények közül nem hiányozhat a diós-mákos bejgli, finom ünnepi torta és más édességek. A sarokban plafonig érő fenyőfa, szaloncukorral, aranyozott dióval, angyalhajjal díszítve – alatta a Kisded jászolban.

A gyerekek a nappali szobában, ünneplőbe öltözve, kipirult arccal készülődnek. Mindnyájan valami aprósággal lepik meg a szülőket, testvéreket. Az ajándékok díszesen csomagolva díszellegnek a karácsonyfa alatt. Izgalommal várják a pillanatot, amikor megszólal a csengő, és kezdődik Kisjézus születésének ünnepe.

Anyukám kezével szemem betakarva, vezetett át a még elsötétített ebédlőbe, ahol a sarokban új kályha csillogott, – fenyőfa és finom süteményillat csiklandozta meg az orrom, a rádióban halk karácsonyi dal szólt...

A csengő hangjára boldog karácsonyt kívántunk egymásnak, utána sorban énekeltük a szép karácsonyi dalokat; mindig a „Mennyből az angyal” dalt énekelve kezdődött a karácsony estéje. Száll a dal a csendes éjszakában, arcokon boldog mosoly.

Aztán kíváncsian bontogattuk, mit rejtenek a színes szalaggal átkötött csomagok. Mindenkire várt valami kedves meglepetés: Bandi, a legfiatalabb köztünk, kisautót kapott, ami csak járt körbe-körbe az asztalon. Mindnyájan száj tátva néztük, ahogy a kis masina nem esik le, az asztal szélén megfordul, majd folytatja körjáratát.

Gyönyörű porcelánfejű hajas-baba volt a nagy fa alatt, én kaptam ajándékba. Kék szemét mozgatta, ki-és becsukódott, haja szőke és göndör, amit fésülni lehet, mozdításra pedig hol nevetett, hol síró hangot hallat attól függően, hogy előre vagy hátra mozdítottam. Nagyon szerettem ezt a babát. Barátnőm után Piroskának neveztem el, igaz ő barna, a baba meg szőke, de ez nem számított.

Annyira vigyáztam rá, nagylány-koromig őrizgettem, csak a háború szele sodorta el mellőlem. Barátnőmmel sokszor játszottunk vele, mikor szüleivel átjöttek hozzánk a szomszéd faluból, papája evangélikus pap, a falu tiszteletese.

Két idősebb bátyám könyvet talált a fa alatt, meg iskolai felszerelést, színes tollakat, irattartót, mivel ők már a közeli városban középiskolába jártak... Én terítőt hímeztem anyukámnak, apukának képet rajzoltam. A fiúknak selyemszalagra – gondos munkával – virágokkal hímzett könyvjelzőket készítettem.

Három fiútestvér között nőttem fel, ezért mindenféle fiús játékokban részt vettem. Nyaranta együtt kalandoztunk erdőn-mezőn.

Együtt másztunk fára, métáztam velük. Ők meg részt vettek az én játékaimban, sokszor babáztunk az én játékaimmal is. Különösen Pista bátyám szerette, ha jó időben kihurcoltuk a baba-bútort a ház előtti széles folyosóra, vagy a kertbe.

Egy karácsonyra bátyám éppen ezért szüleimtől egy fiú-babát kapott. Kanyónak neveztük el, mert olyan nagy orra volt, mint a szomszédunknak.

A fiúk maguk készítettek ajándékot. Nekem Pista bátyám bakelit fogkefe-nyélből, bicskával apró szívet faragott pici kulccsal, mindkettő kis karikán lógott. Nagyon ügyes kezével csodás dolgokat tudott alkotni, pedig – egyedül ő a családban – balkezes volt! Felnőtt korában aztán – bár tanítói oklevelet szerzett – mégis ötvös-aranyműves lett. Marosvásárhelyen már diák-korában rokonunk üzletében kezdte elsajátítani a mesterséget. Gyönyörű munkái voltak.

Anyukámnak karácsonyra lomfűrészsel, és bicskával, kép-keretet faragott finom csipke-mintával (amiben most én örzöm édesanyám lánykori fényképét). Apukám cigarettás dobozt kapott tőle, tetején vésett mintákkal, Guszti bátyámnak vadrózsátöböl pipát faragott, Bandinak díszdobozt eszkábált össze.

Későbbi években nekem aranygyűrűt készített, az volt az első ékszer munkája (még most is örzöm). A gyűrűt középen nagyobb, körülötte 6 pici rubin díszítette. Egy későbbi karácsonykor vékony aranylánccal lepett meg, olyan stilizált aranykeresztel, amelyet fekete ónix-kő borított. Egyszer kihúzható-fiókos (1 cm²-es) arany kávédarálóval, vagy más apró tárggyal lepte meg szeretteit, a fiókját kihúzni, a fogantyúját forgatni lehetett, mint az igazi darálónak (most is megvan a vitrinben).

Szomszédunkban két évvel idősebb lány lakott, Lucza Erzsi, aki két osztállyal járt följebb nálam, hozzá őszi barátság fűzött. Nem zavart az a másság, hogy őt népviseletbe, engem meg városiasan öltöztettek. Neki is hosszú szőke haja volt, mint nekem, csak az övét egy vaskos, nagy masnival megkötött copfba fonták, az én hajamat két vastag hajfonatba fésülték.

Abban az időben a falusi családok borókafát állítottak karácsonyra, amit a konyhasarokban álló hatalmas asztal körüli támlás ülőpadra helyeztek, és mézeskalács figurákkal díszítettek. Nekem nagyon tetszett. Karácsony másnapján egymást meghívtuk, megnéztük az ünnepi díszeket és ajándékokat.

Erdély egy része visszakerült Magyarországhoz, apukám áthelyezését kérte, mivel akkor már mind a négyen különböző városban, bentlakásos internátusban, középiskolában tanultunk, s csak a szünidőket tölthette együtt a család.

1940. karácsonyán életünk legnagyobb ajándékát kaptuk, apukám megkapta áthelyezését Marosvásárhelyre szaktanárnak, Guszti bátyám pedig – friss tanítói oklevele birtokában – a Királyhágó melletti Barátkán kapott állást. Boldogok voltunk, hogy helyből járhatunk iskolába. Emlékeim azonban visszahúztak szülőfalumhoz, ahol gyermekéveimet töltöttem. Fájdó szívvel mondtam búcsút a kis falunak, és pajtásoknak. Indulás előtt a folyosón elmélázva néztem az ismerős tájat, a kék-szürke színek különböző árnyalataiban pompázó hegyvonulatokat.

1941-42. Boldog karácsonyok Erdélyben, kedves rokonaink, drága Nagymamám közelében. Nem messze országhatárainktól már javában dúlt a háború, apánkat is behívták, igaz, csak helyi katonai szolgálatra. Mint tizenéves, nem sokat törődtem háborúval, mindig boldog ünnepeket töltöttünk el szeretteink körében.

Gyermekkori karácsonyokra addig csak kellemes emlékekkel gondolhattam vissza, azonban a következő években már megérintett a háború szele. Idézet a naplóból:

„Marosvásárhely, 1943. december 24. – Eltelt egy hónap rengeteg tanulással. Ezt a tanévet már később kezdtük a szokottnál, tanáraink nagyon hajtottak bennünket. Mindegyikük, minden tudását belénk akarta gyömöszölni, alig győzzük, egymás után írták velünk a dolgozatokat, sorra feleltettek. Istenem! Észre se vettem, megint eljött legszebb ünnepünk:

Karácsony! – Apámat tavasszal ismét behívták katonai szolgálatra, Anyukámmal kísértük el Szászrégenbe. Úgy volt, hogy karácsonyra hazajöhet, még sincs közöttünk. Hiányzik a családfő, nem ünnepelhet velünk. Eddig Kisjézus születésnapján mind együtt voltunk, boldogan, felszabadultan ünnepeltünk. És most? Az arcokon szomorú mosoly... Mindenki jót akart, de valamit senki sem mondott ki... Rossz érzés vett rajtunk erőt, nem jó arra gondolni, mi lesz ezután, mi lesz jövő karácsonykor? Félünk a jövőtől.

Elégedetlenek vagyunk, pedig finom falatoktól roskadozik a szépen megterített asztal: kalács, sütemények, és ajándék mindenkinek a karácsonyfa alatt... és mégis... Lehet, hogy ezért még fizetnünk kell?

Talán megéljük, hogy csak gondolunk majd a jólétre, a nyugalomra? Mi ez? Miért gondolok én most ilyenekre, Kisjézus születésnapján? Nem tudom...

Elszorul a szívem, nézem a karácsonyfát. Miért nem tudok felszabadultan örülni, miért nem vagyok vidám? Szabad-e örülni, mikor édesapánkra, rokonainkra, Ferike osztályfőnöknőre és Madárkára (tornatanárnőmre) gondolok... Vajon ők is gondolnak rám? Talán jobb volna, ha ki tudnám verni fejemből ezeket a fájó gondolatokat.”³⁴

1944. évben a karácsony már nem a meleg családi együttlétet, nem a gondtalan, vidám hangulatot idézte. Menekültként kerültünk vissza szülőföldemre, s a háború, a front borzalmaival ott éltük át.

Naplóban rögzítettem emlékeimet: „A falu kifosztva, romokban, alig van ép ház, mindenütt szemet, szívéinkben félelem... Életem kettétört, családjunk helyzete romokban, mint odakint a táj, – ha kinézek az ablakon.”

Szomorú karácsonyunk volt akkor: Apuka még nem tért haza a háborúból, Guszti bátyám pedig orosz fogságba esett. Innen a front még el se vonult, csupán annyi öröm jutott nekünk, hogy hírt kaptunk a szomszéd faluban lakó barátainktól, az evangélikus lelkész családjától. Egy orosz katonával küldtem nekik levelet, s ő hozott rá választ.

Menekülésünk idején minden anyagi javunk odaveszett, ezért Pista bátyámmal – amikor már közlekedni lehetett, beköltöztünk a közeli városba, ahol állást vállaltunk. Salgótarjánban, a Luby-házban béreltünk lakást.

1945. Karácsonyát már ott töltöttük. Azonban a család nem volt teljes, Guszti bátyám hadifogságban sínylődik, ott eszi a foglyok keserű kenyerét. Csak anyukám látogatott hozzánk, apuka és öcsém egy tanyai kis lakásban külön ünnepelt, ahol Apukám a frontról visszatérve, ideiglenes tanítói állást kapott. Naplóból idézek:

„Karácsony, este 10 óra. Már járt a Jézuska, mindnyájunknak hozott valamit: én egy pár harisnyát, kötött pulóvert kaptam anyukától, játék kiskutyát Pityutól, és díszszobkendőt Pali bácsitól (tőle béreljük a lakást). Az ajándékozás kölcsönös volt, én is készítettem mindenkinek valami csekélységet. Nekem a szeretet ünnepe mindig megható, Kisjézus születésnapja most mégis szomorú. Hiányoznak szeretteim. Lefekvés után így imádkoztam: Istenem, adj mindenki szívébe szeretetet, ne engedd, hogy a gyűlölet uralkodjék el mindenütt. Segítsd haza távollévő szeretteinket, hogy érezhessék az otthon melegét.

Add, hogy a szerető szívek újra egymásra találjanak. Adj minden ember szívébe szeretetet, békét, melegséget. Amen.

³⁴ Utólagos bejegyzés: Valóban előérzet volt. A következő karácsonyt már menekültként, a front borzalmait átélve töltöttük, édes otthonunktól és szeretteinktől távol.

Közel lakunk a Ferences atyák templomához, ezért anyukámmal együtt indultunk az éjféli misére. Igaz, ő evangélikus, mégis éreztem, hogy szívesen tart velem. Olyan jó volt ismét éjféli misére menni.

Kisbárkányban nem volt a faluban templom, s a szomszéd községbe jártunk misére vasárnap, és ünnepek alkalmával.

Marosvásárhelyen hiába volt sok templom, messze esett a lakásunktól, nem volt kivel mennem. Nem járkálhattam egyedül az éjszakában.”

Háború után sokáig pici fenyőfát díszítettünk, – mivel abban az időben nem volt szaloncukor (alig múlt el a háború, ezért pótolnunk kellett valahogy): otthon ügyes kezek selyempapírt szabtak, vágtak, ollóval kicsipkézték, és sztanióllal vonták be az apró keksz-darabkákat. Hosszú évekig használtuk a kis díszeket is, azt is magunk készítettük. Később, mikor már cukrot lehetett vásárolni (jegyre), anyukám otthon főzte a szaloncukrot, azt csomagoltuk be mindaddig, amíg újra gyártottak, és vásárolni lehetett.

Amikor már külön családom volt, és valamennyire javult a helyzet, akkor ismét nagy fákat díszítettünk, az elveszett szép díszek helyett újakat vásároltunk, igyekeztem én is szép karácsonyokat szervezni kis családomnak. Akkor már városban laktunk, cseperedő gyermekeimet kézen fogva, mindig elmentünk az éjféli misére. Annyira szerettem a fenyőfás, megható éjféli miséket! Boldogság volt látni kisgyermekeim ragyogó arcát, ahogy hallgatták az orgonán kísért karácsonyi éneket, és zengett a dal a zsúfolásig megtelt, fenyőfaillatú, földísztett templomban.

Abban az időben még igazi négy évszak váltotta egymást, általában karácsonykor ünnepi lepellel hó borította be a tájat, jó volt családi körben a hópelyhes utcákon járkálni. Karácsony előtt szüleimhez kis fenyőfát, díszeket, ajándékot vittünk, és igyekeztem nekik segíteni a karácsonyi előkészületekben, mert már megerőltető lett volna nekik mindent beszerezni.

Lassan megnőttek a gyerekek, a karácsonyfák egyre kisebbedtek. Amikor családot alapítottak, akkor előbb hozzánk jöttek ünnepelni, majd az unokák megszületése után, újból plafonig nőttek a fenyőfák a szobában³⁵. A ragyogó karácsonyfa alatt szívemet mindig öröm töltötte el, mikor láttam gyerekeim és unokáim csillogó szemében a boldog várakozást.

Szemem behunyva hallgatom a gyönyörű karácsonyi éneket, a „Mennyből az angyal” dalt, szívem megtelik hálával és szeretettel, miközben száll a dallam a csendes éjszakában...

Karácsonyi ünnepekre emlékezem...

2006

HA BEHUNYOM A SZEMEM, szülőföldemet, a kicsi falut látom magam előtt. Kint hideg tél tombol, madárcák kopognak az ablakon, dideregve keresnek menedéket. Nagy pelyhekben hull a hó, ünneplőbe öltöztetve a tájat. Az ablakból idelátszanak a Cserhát-Mátra nyúlványai, lassan hófehérbe öltöznek hegyek. Alkonyodik.

³⁵ Kedves karácsonyi kép: Attila fiam karácsonykor a fenyőfa előtt, a kisasztalon előtte filctoll-festményei.

A kályhában pattog a tűz, meleget árasztva. A tanító otthonában ünnepre készülődik a nagycsalád: szülők négy gyermekkel, három fiú között én, az egyedüli vézna szőke kislány.

A nagy vidéki konyhában finom illat terjeng, – incselkedve hívogatja a készülődésben megéhezett családtagokat. Az ebédlőben terített ünnepi asztal, fenyő- és gyertyaillat vegyül a gombával, füstölt kolbásszal ízesített karácsonyi-káposztaleves- és a pecsenye illatával.

A tálalón feltornyozott sütemények közül nem hiányozhat a diós-mákos bejgli, a feldíszített torta, egy tálon ünnepekre eltett szőlőfürtök, és más édességek. A sarokban plafonig érő fenyőfa, szaloncukorral, aranyozott dióval, angyalhajjal díszítve – alatta a Kisded jászolban.

A gyerekek a nappali szobában, ünneplőbe öltözve, kipirult arccal készülődnek. Mindnyájan valami aprósággal lepik meg a szülőket, testvéreket. Az ajándékok díszesen csomagolva kerülnek a karácsonyfa alá. Izgalommal várják a pillanatot, amikor megszólal a csengő, s kezdődik Kisjézus születésének megünneplése.

Anyukám kezével szemem betakarva, vezetett át a még elsötétített ebédlőbe, ahol a sarokban új kályha csillogott, – fenyőfa és finom süteményillat csiklandozta az orrom, a rádióban halk karácsonyi dal szólt...

A csengő hangjára boldog karácsonyt kívántunk egymásnak, utána sorban énekeltük a szép karácsonyi dalokat; mindig a „Mennyből az angyal” dallal kezdődött a karácsony estéje. Száll az ének a csendes éjszakában, arcokon boldog mosoly. Aztán kíváncsian bontogattuk a színes szalaggal átkötött csomagokat, érdekelt, hogy mit rejtenek magukban. Mindenkiire várt valamilyen kedves meglepetés: Bandi, a legfiatalabb köztünk, kisautót kapott, ami csak járt körbe-körbe az asztalon. Mindnyájan szájtátva néztük, ahogy a kis masina nem esik le, az asztal szélén megfordul, majd folytatja körjáratát.

Gyönyörű porcelánfejű baba a nagy fa alatt, az én ajándékom. Kék szeme, ki- és becsukódott, mozgatta, a haja szőke és göndör, amit fésülni lehetett, mozdításra pedig hol nevetett, hol síró hangot hallatott attól függően, hogy előre vagy hátra mozdítottam. Nagyon szerettem ezt a babát. Barátnőm után Piroskának neveztem el, igaz ő barna, a babának meg szőke haja volt, de ez nem sokat számított.

Annyira vigyáztam rá, nagylány-koromig őrizgettem, csak a háború szele sodorta el mellőlem. Barátnőmmel sokszor játszottunk vele, mikor szüleivel átjöttek hozzánk a szomszéd faluból, akinek a papája evangélikus pap, a falu tiszteletese.

Két idősebb bátyám könyvet talált a fa alatt, meg iskolai felszerelést, színes tollakat, irattartót, egy társasjátékot, mivel ők már a közeli városban középiskolába jártak... Én terítőt hímeztem anyukámnak, apukának képet rajzoltam. A fiúknak selyemszalagra – gondos munkával – könyvjelzőket készítettem, színes virágokat öltögettem rájuk.

Három fiútestvér között nőtem fel, ezért mindenféle fiús játékban részt vettem. Nyaranta együtt kalandoztunk erdőn-mezőn. Együtt másztunk fára, métáztam velük. Ők meg részt vettek az én játékaimban, sokszor babáztunk az én játékaimmal is. Különösen Pista bátyám szerette, ha jó időben kihurcoltuk a baba-bútort a ház előtti széles folyosóra, vagy a kertbe. Egy karácsonyra bátyám éppen ezért szüleimtől egy fiú-babát kapott. Kanyónak neveztük el, mert olyan nagy orra volt, mint a szomszédunknak.

A fiúk maguk készítettek ajándékot. Nekem Pista bátyám bakelit fogkefe-nyélből, bicskával apró szívet faragott pici kulccsal, mindkettő kis karikán lógott. Nagyon ügyes kezével csodás dolgokat tudott alkotni. Pedig – egyedül ő a családban – balkezes volt! Felnőtt korában aztán – bár tanítói oklevelet szerzett – mégis ötvös-aranyműves lett. Marosvásárhelyen diákkorában rokonunk üzletében kezdte elsajátítani a mesterséget. Gyönyörű munkái voltak.

Anyukámnak karácsonyra lomfűrészszel, és bicskával, képkertet faragott finom csipke-mintával (amiben most én örzöm édesanyám lánykori fényképét).

Apukám cigarettás dobozt kapott tőle, tetején vésett mintákkal, Guszti bátyámnak meg vadrózsatöbblől pipát faragott, Bandinak díszdobozt eszkábált össze.

A későbbi években nekem aranygyűrűt készített, az volt az első ékszer munkája (még most is öröm). A gyűrűt közepén nagyobb, körülötte 8 pici rubin díszítette. Egy későbbi karácsonykor vékony aranylánccal lepette meg, olyan stilizált aranykereszttel, amelyet fekete ónixkő borított.

Egyszer kihúzható-fiókos (1 cm²-es) arany kávédarálóval, vagy más apró tárggyal lepte meg szeretteit, a fiókját kihúzni, a fogantyúját forgatni lehetett, mint az igazi darálónak (most is megvan a vitrinben).

Szomszédunkban két évvel idősebb lány lakott, Lucza Erzsi, aki két osztállyal járt feljebb nálam, hozzá is őszinte barátság fűzött. Nem zavart az a másság, hogy őt népviseletbe, engem meg városiasan öltöztettek. Neki is hosszú szőke haja volt, mint nekem, csak az övét egy vaskos, nagy masnival megkötött copfba fonták, én meg két vastag hajfonatot viseltem.

Abban az időben a falusi családok borókafát állítottak karácsonyra, amit a konyhasarokban álló hatalmas asztal körüli támlás ülőpadra helyeztek, és mézeskalács figurákkal díszítettek. Nekem nagyon tetszett az is. Karácsony másnapján egymást meghívtuk, megnéztük az ünnepi díszeket és ajándékokat.

Erdély egy része visszakerült Magyarországhoz, apukám áthelyezését kérte, mivel akkor már mind a négyen különböző városban, bentlakásos internátusban, középiskolában tanultunk, s csak a szünidőket tölthette együtt a család. *1940. karácsonyán* életünk legnagyobb ajándékát kaptuk, apukám megkapta áthelyezését Marosvásárhelyre felsőosztályos tanárnak, Guszti bátyám pedig – friss tanítói oklevele birtokában – a Királyhágó melletti Barátkán kapott állást.

Boldogok voltunk, hogy helyből járhatunk iskolába. Emlékeim azonban visszahúztak szülőfalumhoz, ahol gyermek éveimet töltöttem. Fájó szívvel mondtam búcsút a kis falunak, és pajtásoknak. Indulás előtt a folyosón elmélázva néztem az ismerős tájat, a kék-szürke színek különböző árnyalataiban pompázó hegyvonulatokat.

1941-42. Boldog karácsonyok Erdélyben, kedves rokonaink, drága Nagymamám közeliében. Nem messze országhatárainktól már javában dúlt a háború, apánkat is behívták, igaz, csak helyi katonai szolgálatra.

Mint tizenéves, nem sokat törődtem vele, mindig boldog ünnepeket töltöttünk el szereteteink körében. Gyermekkori karácsonyokra addig csak kellemes emlékekkel gondoltam vissza, azonban a következő években már megérintett a háború szele.

1943/44. évben – még az iskolában is másként zajlott minden, mint addig. Az évet sem szeptemberben, hanem októberben kezdtük. Persze, mi örültünk a meghosszabbított vakációnak, hiszen járhattunk a városunkhoz közeli falvakban lakó osztálytársainkhoz szüreti mulatságokra. De utána be kellett pótolnunk a mulasztásokat. Tanáraink nagyon hajtottak bennünket. Mindegyikük, minden tudását belénk akarta gyömöszölni, alig győzzük, egymás után írtatták velünk a dolgozatokat, sorra feleltettek. Istenem! Észre se vettem, megint eljött legszebb ünnepünk:

Karácsony! – Apámat még tavasszal behívták katonai szolgálatra, Anyukámmal kísértük el Szászrégenbe. Úgy volt, hogy karácsonykor velünk ünnepelhet, még sincs közöttünk. Hiányzik a családfő, nem ünnepelhet velünk. Eddig Kisjézus születésnapján mind együtt voltunk, boldogan, felszabadultan ünnepeltünk. És most? Az arcokon szomorú mosoly... Mindenki jót akart, de valamit senki sem mondott ki...

Rossz érzés vett rajtunk erőt, nem jó arra gondolni, mi lesz ezután, mi lesz jövő karácsonykor? Félünk a jövőtől. Elégedetlenek vagyunk, pedig finom falatoktól roskadozik a szépen megterített asztal: kalács, sütemények, és ajándék mindenkinek a karácsonyfa alatt... és mégis... Lehet, hogy ezért még fizetnünk kell? Talán megéljük, hogy csak gondolunk majd a jólétre, a nyugalomra? Mi ez?

Hogy jutnak nekem most ilyenek eszembe, Kisjézus születésnapján?

Nem tudom... Elszorul a szívem, nézem a karácsonyfát. Miért nem tudok felszabadultan örülni, miért nem vagyok vidám? Szabad-e örülni, mikor édesapánkra, rokonainkra, osztályfőnökhöz és kedves tanárnőkhöz száll a gondolatom... Vajon ők gondolnak-e miránk? Talán jobb volna, ha kivenném fejemből ezeket a fájó gondolatokat.

1944. évben a karácsony már nem a meleg családi együttlétet, nem a gondtalan, vidám hangulatot idézte. Menekültként kerültünk vissza szülőföldemre, s a háború, a front borzalmait ott éltük át.

Naplóban rögzítettem emlékeimet: „*A falu kifosztva, romokban, alig van ép ház, mindenütt szemét, szívünkben félelem... Életem kettétört, családunk helyzete romokban, mint odakint a táj, – ha kinézek az ablakon.*”

Szomorú karácsonyunk volt akkor: Apukám még nem tért haza a háborúból, Guszti bátyám pedig orosz fogságba esett. A front még el se vonult, csupán annyi öröm jutott nekünk, hogy hírt kaptunk a szomszéd faluban lakó barátainktól, az evangélikus lelkész családjától. Egy orosz katonával küldtem nekik levelet, s ő hozott rá választ.

Menekülésünk idején minden anyagi javunk odaveszett. Le kellett mondanom gyermekkori álmaimról, hogy művészi pályán folytassam tanulmányaimat. Pista bátyámmal – amikor már közlekedni lehetett, beköltöztünk a közeli városba, ahol állást vállaltunk. Salgótarjánban, a Luby-házban béreltünk lakást.

1945. Karácsonyát már ott töltöttük. Azonban a családnem volt teljes, Guszti bátyám hadifogságban sínylődik, ott eszi a foglyok keserű kenyerét. Csak anyukám látogatott hozzánk, apuka és öcsém egy tanyai kis lakásban külön ünnepelt, ahol Apánk a frontról visszatérve, ideiglenes tanítói állást kapott. Naplóból idézem a történeteket:

Karácsony, este 10 óra. Már járt a Jézuska, mindnyájunknak hozott valamit: én egy pár harisnyát, kötött pulóvert kaptam Anyukától, játék kiskutyát bátyámtól, és díszszobkendőt Pali bácsitól (tőle béreltük a lakást). Az ajándékozás kölcsönös volt, én is készítettem mindenkinek valami csekélységet.

Nekem a szeretet ünnepe mindig megható, Kisjézus születésnapja most mégis szomorú. Hiányoznak szeretteim. Lefekvés után így imádkoztam: *Istenem, adj mindenki szívébe szeretetet, ne engedd, hogy a gyűlölet uralkodjék el mindenütt. Segítsd haza távollévő szeretteinket, hogy érezhessék az otthon melegét. Add, hogy a szerető szívek újra egymásra találjanak. Adj minden ember lelkébe szeretetet, békét, melegséget. Amen.*

Közel laktunk a Ferences atyák templomához, ezért Anyukámmal együtt indultunk az éjféli misére. Igaz, ő evangélikus, mégis éreztem, hogy szívesen tart velem. Olyan jó volt ismét éjféli misére menni. Kisbárhányban nem volt a faluban templom, s a szomszéd községbe jártunk templomba. Tavaly még alig vonult el a front, templom sem volt a faluban, alig mozdulhattunk ki a lakásból.

Háború után sokáig pici fenyőfát díszítettünk, – mivel abban az időben nem volt szaloncukor (alig múlt el a háború, ezért pótolnunk kellett valahogy): otthon ügyes kezek selyempapírt szabtak, vágtak, ollóval kicsipkézték, és sztaniollal vonták be az apró keksz-darabkákat. Hosszú évekig használtuk a kis díszeket, azokat is magunk készítettük. Később, mikor már cukrot lehetett vásárolni (jegyre), Anyukám otthon főzte a szaloncukrot, azt csomagoltuk be mindaddig, amíg újra gyártottak, és vásárolni lehetett.

Amikor már külön családom volt, és valamennyire javult a helyzet, akkor ismét nagy fákát díszítettünk, az elveszett szép díszek helyett újakat vásároltunk, igyekeztem én is szép karácsonyokat szervezni a családomnak.

Akkor már városban laktunk, cseperedő gyermekeimet kézen fogva, mindig elmentünk az éjféli misére. Annyira szerettem a fenyőfát, megható éjféli miséket! Boldogság volt látni kisgyermekeim ragyogó arcát, ahogy hallgatták az orgonán kísért karácsonyi éneket, és zengett a dal a zsúfolásig megtelt, fenyőfaillatú, feldíszített templomban.

Abban az időben még igazi négy évszak váltotta egymást, általában karácsonykor ünnepi lepellel hó borította be a tájat, jó volt családi körben a hópelyhes utcákon járkálni. Karácsony előtt szüleimhez kis fenyőfát, díszeket, ajándékot vittünk, és igyekeztem nekik segíteni a karácsonyi előkészületekben, mert már megerőltető lett volna nekik mindent beszerezni.

Lassan megnőttek a gyerekek, egyre kisebb karácsonyfát kellett díszítenünk. Amikor családot alapítottak, akkor előbb hozzánk jöttek ünnepelni, majd az unokák megszületése után, újból plafonig nőttek a fenyőfák a szobában. A ragyogó karácsonyfa alatt szívemet mindig öröm töltötte el, amikor láttam unokáim csillogó szemében a boldog várakozást.

Szemem behunyva hallgatom a „Mennyből az angyal” gyönyörű karácsonyi éneket, szívem megtelik hálával és szeretettel, miközben száll a dallam a csendes éjszakában. Ezzel a visszaemlékezéssel kívánok minden kedves Napvilág Íróklub-társamnak békés, boldog karácsonyi ünnepeket – szeretettel: Finta Kata

Karácsonyvárás 1944-ben

KARÁCSONYVÁRÁS 1944-BEN...³⁶

KISBÁRKÁNY, 1944. DECEMBER 16. – Ablakból látom, a szomszéd kertből orosz katonák – vállukon, fejükön tarka abroszokkal, ágytakarókkal – egymás után ugrálnak át az udvarra, és sietve távoznak a falu felé. Hozzánk is benyitott egyikük: Szó nélkül leemeli konyhaszekrényre fölakasztott egyetlen zsebóránkat, füléhez emeli, zsebre dugja, majd másikat akaszt a helyére, ami nincs felhúzva. Utána a hivatlan „vendégünk” kínálás nélkül belemarkolt a pogácsába, s ahogy jött köszönés nélkül távozott.

Hajnali négy órakor minden zúg, remeg a környéken... Félelmetes, ahogy fejünk fölött süvöltnék a különféle gyilkos lövedékek. Tehát itt, a világvégén sem kerülhettük el a frontot, hiába menekültünk ezer kilométeren át!

Zörgetnek az ajtón, a szomszédból jöttek értem. Egy idegen van náluk, nem értik egymást! Sietve indulok hozzájuk, a kerítésen másztam át. Egy hiányos öltözetű, riadt ember ült a konyha saroklócáján. Lengyelül és németül beszélt, érdeklődtem, honnan jött, mi a célja? – Az oroszok elől menekült.

Kapott enni, meleg ruhát, kabátot, én pedig a kerítésen átmászva jutottam haza. Az udvar megint németekkel van tele, itatták a lovakat. Újra kezdődött a csimm-bumm. A németek hamar indultak Nagybárkány felé, a lengyel menekültnek sikerült velük elmenni.

Sokáig tartott a lövöldözés. Még hogy ez a világ vége? A front ide-oda mozog. Hol németek, hol oroszok váltják egymást.

Micsoda fontos hely lett Kisbárkány, ez a 44 házból álló kis falu! Megint tele van az erdőszéle orosz katonával, körös-körül feketéllik tőlük a behavazott környék.

Mindenhová benyitnak, hozzánk is. Ami kezükbe kerül, mindent visznek. Nyitogatják az ajtókat, szekrényeket, fiókokat, – németet keresnek, azt kiabálva: „Nyemecki, nyemecki?” Idegesek, barátságtalanok.

Megint benyit két vad tekintetű orosz, ők is németeket keresnek, közben Bandi testvéremre mutogatnak. Anyukám eddig szót tudott velük érteni, de most hiába magyarázta, hogy nem német, hanem az ő fia. Mutatta pecséttel ellátott arcképes vasúti igazolványát. Elkapták tőle, összetépték, rátapostak, tovább hadonásztak. Mindnyáján halálra rémültünk. Mi lesz most? *Nem akarják megérteni!* Azt hittük, hogy a szemünk előtt fogják agyonlőni.

Csak nagy nehezen csillapodtak le.

³⁶ Megjelent a Boldog Jövők Alapítvány Karácsonyi Irodalmi Antológia, 2004. decemberi számában.

Sokan bejöttek melegedni, a földön körben ülve kártyáztak. Még a lábszárukon is, bokától térdig sok-sok karóra van fölcsatolva. Ki tudja, miért van szükségük annyi órára?

December 19-20. – Alexander kapitány napok óta befészkelte magát hozzánk: Azt mondta, itt marad, hogy ne féljünk. (Én mégis félttem.) A frontról jött pihenni, a konyhában egy heverőn elaludt. Közben két fiatal katona berobban, körülnéznek. Az egyik Pityu bátyám nadrágját gyömszőli a táskájába. Anyukám fölébresztette a kapitányt: – Elviszik a fiam egyetlen nadrágját! Alexander felkelt, nagyon begurult. Elkapta a gyereket és a szó szoros értelmében hátulról s....be rúgta Anyukám értette, mit mondott nekik: – „Nem szégyellitek magatokat, menekültektől zabrálni?” Gyorsan eliszkoltak.

Lövöldözések idején a padlásfeljáróban kuksolunk, mert ott több fal véd bennünket. Egy fiatal katona, minden reggel almát meg diót osztogatott. Ki tudja, hogy hol és kitől zabálta el? A nappalok csak elteltek valahogy, de minden hajnalban megindult az akna-zivatar. Ha csendesedtek a harcok, kimerészkedünk a házból.

Szécsény felé sötétben a hegyeken túl, félelmetes morajjal kísért „tűzijáték” látszik az erdő fölött köralakban: a *Katyusa* fegyver fényei vibrálnak...

A faluban a házak már körös-körül megrongálódtak, a közeli istálló teteje beszakadt, nálunk csak az ablaküvegek törtek ki, ezért Mari a szomszédból átjött hozzánk két gyerekével.

December 21. csütörtök. – Az oroszok bejövételének első pillanatait – a légnyomás miatt kitöredezett ablakú, dermesztően hideg szoba padlóján hasalva – naplómban örökítettem meg. Alig bírom a tollamat használni a dermesztő hidegben. Naponta ide lopódzom be, hogy leírhassem a történeteket. Fejünk fölött röpködnek az aknák, csak úgy reng a ház. Amikor nagyon erős a hangja, sarokba húzódok. Vaszillal már megbarátkoztunk, sok orosz szót lediktált nekem, megtanultam néhány mondatot.

„Vizit” front alatt. – Két magas rangú orosz tiszt bejelentette magát hozzánk, hogy estefelé tiszteletüket teszik nálunk. A megbeszélrt időben ketten (egyikük nő, és doktor) extra egyenruhában, tisztán csinosan kopogott be hozzánk, akárcsak békeidőben, vizitelni. Mindketten tanult ember benyomását keltette. Két ismeretlen rangú katona jött velük, ők is kifogástalanul viselkedtek.

Mi – jobb híján, a konyhában fogadtuk „előkelő” vendégeinket, mert a szobákban jéghideg volt, minden ablak betört. Előbb beszélgettünk, aztán énekelni kezdtek. Egyik fiatal katona eljárta az orosz táncot. Megtapsoltuk. Kértek, hogy mi is énekeljünk, és mutassam be nekik a magyar csárdást. Bús magyar és székely dalokat énekeltem Anyukámmal, majd összekombináltam valamit, amit egyedül el lehet táncolni. Nagyon tetszett nekik. Megnyugtató volt számunkra, hogy a közelünkben vannak elszállásolva. Éjjel ez a ház is találatot kapott.

Az iskolai résznél beszakadt a tető, a padlásajtó (mi ott szoktunk megbújni) megfordult a légnyomástól, hullt a vakolat, a meglevő ablakok is kitörtek, mindenhol üvegcserep... Szörnyű látványt nyújtott a ház. Az ablakokat vastag papírokkal, plédekkel tömtük be, a konyha ablakába egy gyűrődeszkát illesztettünk, hogy jobban védjen a hideg ellen. Most sötét van még nappal is. Pocsék a háború!

Vaszil, már „rég” ismerősünk, korán reggel megjelent. Búcsúzni jött, azt mondta, hogy a frontra megy, Lucfalvára. Nem tudta, miért örülök annyira. Kérdeztem, elvinne-e levelet a barátnőmnek? Arra kértem, legyen barátságos velük, mert Pirkó félénk. Szívesen vállalta, még ceruzát is adott az íráshoz.

December 22. péntek. – Több orosz katona állított be, lőtt (!) tyúkokat hoztak, hogy egészben főzzük meg. Csak a hús kellett nekik. Zöldség volt a háznál, liszt is, abból Anyukám finom tojásos tésztát is gyúrt hozzá. Evőeszközt nem igényeltek, a fazékból kiemelve, kézzel fogva szaggatták szét, úgy ették, látszott rajtuk, hogy régen ettek finom húslevest. Az ebéd második fogásához valahonnan, egy vödör tehéntúrót hoztak.

Anyukámat kérték, süssön belőle süteményt. Nem volt olyan edényünk, amiben ezt a mennyiséget össze tudná keverni (Marosvásárhelyről menekültünk ide). Egyikük a mosdótálra mutatott: Az, jó lesz! Kézzel-lábbal magyaráztuk, milyen célt szolgál. De nem számított. Alapos súrolás után abban kellett összedolgozni a süteményt, majd két nagy süteményes tepsiben, zsírban sütöttük ki a tésztát. Megsajnáltam őket, mert nekiugrottak, s úgy ették, mint akik még soha nem laktak jól.

Persze, érthető, ki tudja, mikor jutottak utoljára házi koszthoz? Nagy tetszést aratott körükben, dicsérték, hogy nagyon finom! Bennünket is kínáltak, mi azonban megköszöntük, de nem kértünk belőle. Leírtam a receptjét, ma is őrzöm. Aki elolvastá, jót kacagna rajta, mert úgy van leírva, ahogyan az eset megtörtént. *Háborús orosz fánk* címet adtam neki. (Ha kiadom a szakácskönyvemet, abba bele fogom tenni.)

December 23. szombat. – Reggel két katona arra figyelmeztetett bennünket, hogy a holminkat vigyük be a „bunkerbe” (nálunk a padlásfeljárót jelenti). Délután Anyukámat elhívták tolmácsnak (ismeri a „tót-szlovák” nyelvet), addig Péter maradt velünk. Félek az idegenektől, de ő illedelmesen viselkedett. Kért, hogy az iskolateremben játsszak neki valamit a harmóniumon. Már rég’ nem ültem zongora mellett, sokat felejtettem.

Különben is, ez egészen más hangszer, aztán hideg van ott, és fejük fölött – ha kilépünk a folyosóra – golyók röpködnek.

Olyan szépen kért, hogy mégis megpróbáltam. Később cirill betűkkel kezdett írni egy papírra, aljára odaírta a nevét, címét, és átadta nekem: Szép, kiírt betűket láttam rajta. Aztán elment. Én nem tanultam oroszul, fogalmam sincs, mi lehet a levélben. Később valaki elolvasta nekem, a következő állt rajta: „Várj rám Katyusa, háború után eljövök érted.”

(Hogy mik történnek? Megkérték a kezemet!)

Háborús karácsony. – Még ilyen karácsonyunk sem volt. Eddig együtt voltunk mindnyájan (kivételesen az elmúlt év, amikor Apukám a katonaságtól nem jöhetett haza, Guszti bátyám pedig hadifogságban szenvedett). Mindig meghitt volt az ünnep, karácsonyfa állt a legnagyobb szobában, asztalunkra sok finomság került. Most semmi, csak a félelem és reménytelenség... A falu rettenetes látványt nyújt, a kamrák üresek, szinte mindentől megfosztottak a megszállók. Alig lehet ép házat látni, a kis faluban mindig rend volt, most mindenütt romhalmaz, szemet. Három civil halt meg a háborús események alatt ilyen kicsi községben! Nem gondoltuk, hogy ez haditerület lehet! Milyen szomorú karácsony jutott mindenkinek, főleg azoknak, akik elvesztettek valakit a családjukból.

December 24. vasárnap. – Korán reggel, ötkor kopogtak. Vaszil áll az ajtóban. Olyan kajánul nézett, tudtam, jó hírt hozott. Kértem a levelet, de csak lobogtatta a kezében. Aztán táncolni kezdett, végül ideadta. Pirkó azt írja, hogy – a körülményekhez képest – jól vannak, bár a paplak találatot kapott. Legalább húszan húzódtak meg a pincéjükben. Vaszil először megijesztette őket, aztán rájöttek, hogy csak mókázik. Miklós bácsival komoly ügyben tárgyalt. Jól megértették egymást, mert ő evangélikus pap, a templomban gyakran tótul (anyanyelvükön) prédikál a híveinek.

Péter is itt van, most már örül, mert szó sem volt arról, hogy kiküldik a frontra, Vaszil csak ijesztgette. Nemsokára elbúcsúzott. Magyarul mondta érthetően, de tagolva: Isten áldjon meg Katyusa. Addig integetett, amíg kiért az útra és eltűnt látókörből. Péter is elment. Meghatódva búcsúzott tőlem. Komolyan vette talán, amiket nekem írt és mondott? Szegény fiatal fiú, talán az iskolapadból küldték ki a frontra, és örül, ha valahol barátságosan fogadják.

Karácsonyeste, karácsonyfa nélkül. Szerény vacsoránkat fogyasztva, kicsit beszélgettünk, távollévő szeretteinkre gondoltunk. Élnek-e? Gondolnak-e ránk? Hol lehetnek most, és ők hogy ünnepelnek? Tudják-e, hogy mi most milyen napokat élünk át? Így telt el Kisjézus születésnapja az Úrnak 1944. esztendejében!

KÁRPÓTLÁS – 1998.01.09

TEGNAP A POSTÁBAN Miklós³⁷ nevére levél érkezett a Kárpótlási Hivataltól. Majdnem visszaküldtem bontatlanul. Talán ezt várta annyira. Egyelőre félreteszem, nem tudom, foglalkozzam-e vele? Úgy döntöttem, hogy írok néhány sort, megkérdezem, hogy ügyét csak ő vihetné-e tovább vagy megpróbálhatom én is? Azt hiszem, megérdemelném, hiszen 22 évig egyébbel se foglalkoztam, mint az ő ápolásával. Ebből legalább vissza tudnám fizetni a temetési kiadásokat. Itt lóg a fejem felett, s nem tudom törleszteni.

Mostanában megint gyakorolom az agykontrollt. Sokszor segítséget jelent számomra.

1999. január 10. vasárnap, megint a Szalézi templomba mentem a kilences misére.

Ebéd után kicsit pihentem, aztán Attilával sétáltunk egy nagyot. Visszafelé bementünk a temetőkápolnába. Gyújtottam mécseseket. Arra kértem Miklóst, ha már életében – (hogy is fejezzem ki magam, hogy ne bántsam meg) – szóval, elhanyagolt, és csak saját érdekeit nézte, legalább onnan túlról próbáljon segíteni ebben a mostani ügyemben.

Ha csak egy kicsit is gondosabb lett volna, úgy, hogy beavat a dolgaiba, azt hiszem, most sokkal könnyebb dolgom lenne. Itt hagyott az összekuszált, rendezetlen dolgaival...

Hazatérve, aztán rendezgetni kezdtem az összekevert iratai között. A polcokon felhalmozva rendezetlenül minden... Még összerakni is nehéz. Egy privát levél, egy nyugdíjjal kapcsolatos, aztán mellette kárpótlási ügy, közte a munkahelyével kapcsolatos iratok... Talán jobb lenne, ha szeméttárolóba dobnám az egészet. Mit bajlódom itt vele?

* * *

KATI ÉS AZ EGEREK – BÖV.

ÉRETTSÉGI UTÁN megkérdeztem lányomat: volna-e kedved továbbtanulni? Eddig nem beszélt róla, holott a szakközépiskola után több egészségügyi főiskolára, sőt az orvosi egyetemre is pályázni lehetett. Több osztálytársa kozmetikusnak tanul, és néhányan védőnőnek jelentkeztek.

Nem mondom, hogy anyagilag könnyű lett volna az életünk, ha a továbbtanulást választja, én mégis szerettem volna, ha diplomát szerez, de saját döntésére bízam.

Úgy döntött, hogy inkább munkába áll. Azt mondta: Ha tanulni szeretnék, csak gyermekorvos szeretnék lenni, de az a kötelező egyéves gyakorlattal még hat évet jelent, inkább röntgen-asszisztens leszek.

Kellemes balatoni nyaralás után munkába állt a helyi Kórház Röntgen osztályán. Kedves úriember volt a főnöke, akinek a felesége is ott dolgozott. Jól ismertük egymást, tudtam, hogy jó sora lesz, ismerősök között. Egyébként sem volt idegen számára a kórház, mivel gyakorlatra oda jártak az iskolából.

Ügyeletek. – Katica már egész jól belejött a munkába. Hamar beosztották őket, a fiatalokat is ügyeleti szolgálatra. Külön szobájuk volt, ahol alhattak, ha nem történt olyan eset, ami nem várható másnapig.

– Képzeld anyu, mi történt ügyelet alatt? – mondja a lányom, mikor hazaérkeztünk délután. Mi történt? – mondd gyorsan, mert láttam rajta, hogy nagyon izgatott. – Este későn fejeztük be a munkát, mert a sebészetről betegeket hoztak át Röntgen-vizsgálatra. Már lezuhanyoztam, s éppen lefeküdni készültem.

Mikor kezembe vettem a könyvemet, hogy egy kicsit olvassak még, furcsa neszezést hallok, mintha kaparászna valaki... Figyelni kezdtem.

³⁷ Második férjem, aki akkor már nem élt.

Éppen a fekhelyem alól jöttek a hangok. Felkeltem és megnéztem, mi lehet az. Képzeld, egerek, nem is egy, hanem kettő futkározott ijedten az ágyam alatt!

Úgy megijedtem, hogy ágyneműmet összecsomagoltam, és kimentem az előtérbe, ott kuksoltam egész éjjel a keskeny vizsgálóasztalon. Persze nagyon kellemetlen volt ott a nagy hodályban, egész éjszakát átvirrasztottam.

Mindig irtózott az egerektől, nem úgy, mint én. Ekkor elmeséltem neki, hogy gyerekkoromban sokat mászkáltunk erdőn-mezőn és sokszor találkoztunk egerekkel. Én annyira nem irtóztam tőlük, meg is fogtam őket.

Igaz, egyszer pórul jártam; ahogy megfogtam a mezei pocok hosszú farkát, az ügyesen megfordult, és beleharapott az ujjamba. Utána kicsit én is óvatosabb lettem.

_

KATI ÉS AZ EGEREK – RÖV.

KATICA LÁNYOM MÁR ÉRETTSÉGIZETT, két éves kiegészítőt már munka mellett kitűnő minősítéssel elvégezte. A város kórházában a röntgen osztályon dolgozott, egész jól belejött a munkába. Hamar beosztották őket, a fiatalokat is ügyeleti szolgálatra. Külön szobájukban alhattak, ha nem történt olyan eset, ami nem várható másnapig.

– Képzeld anyu, mi történt velem este, ügyelet alatt? – kérdezi a lányom, mikor hazakerestünk délután.

– Mi történt? – mondd gyorsan, mert láttam rajta, hogy nagyon izgatott. – Este későn fejeztük be a munkát, mert a sebészetről betegeket hoztak át Röntgen-vizsgálatra. Már lezuhanyoztam, s éppen lefeküdni készültem. Amikor kezembe vettem a könyvemet, hogy egy kicsit olvassak még, furcsa neszezést hallok, mintha kaparászna valaki... Figyelni kezdtem. Éppen a fekhelyem alól jöttek a hangok. Felkeltem és megnéztem, mi lehet az. Képzeld, egerek, nem is egy, hanem két egér futkározott az ágyam alatt!

Úgy megijedtem, hogy ágyneműmet összecsomagoltam, és kimentem az előtérbe, ott kuksoltam egész éjjel a keskeny vizsgálóasztalon. Persze nagyon kellemetlen volt ott a nagy hodályban, egész éjszakát átvirrasztottam.

Mindig irtózott az egerektől, nem úgy, mint én. Elmeséltem neki, hogy gyerekkoromban sokat mászkáltunk erdőn-mezőn és sokszor találkoztam egerekkel. Én annyira nem irtóztam tőlük, néha megfogtam őket. Igaz, egyszer pórul jártam: ahogy kezemben tartottam a mezei pocok hosszú farkát, az ügyesen megfordult, és beleharapott az ujjamba. Utána kicsit én is óvatosabb lettem.

KATI LÁNYOM DOLGOZÓ NŐ

ÉRETTSÉGI UTÁN, megkérdeztem lányomat: volna-e kedve továbbtanulni? Eddig nem beszélt róla, holott a szakközépiskolai érettségi után több egészségügyi főiskolára, sőt az orvosi egyetemre is pályázni lehetett. Több osztálytársa kozmetikusnak tanul, és néhányan védőnőnek jelentkeztek.

Nem mondom, hogy anyagilag könnyű lett volna az életünk, ha a továbbtanulást választja, én mégis szerettem volna, ha diplomát szerez, de saját döntésére bízta.

Úgy határozott, hogy inkább munkába áll. Azt mondta: ha tanulni szeretnék, a gyermekorvosi pályát választanám, de ott az egyetemen a kötelező egyéves gyakorlattal az egész hat évet jelent, ezért inkább röntgen-asszisztens leszek.

Kellemes balatoni nyaralás után munkába állt a helyi kórház Röntgen osztályán. Kedves úriember volt a főnöke, akinek a felesége is ott dolgozott.

Jól ismertük egymást, tudtam, hogy jó sora lesz ismerősök mellett. Egyébként sem idegen számára a kórház, mivel gyakorlatra oda jártak a középiskolából.

János a pszichiátriáról. Nemsokára újabb beszámolóval rukkolt elő. Több szoba, váró- és mellékhelyiség tartozott a Röntgen osztályhoz.

Ez is ügyeletben történt. Szokás szerint, mikor a munkaidő lejár, és az ügyeletes magára marad, bezárja az ajtókat, és a kis szobában tölti az időt. Ha a kórház különböző osztályáról telefonálnak, hogy beteget visznek át Röntgenre, az ügyeletes kinyitja az ajtót. Most is így történt.

– Anyukám! Képzeld, mi történt megint ügyeletben? A sebészetről hoztak át egy férfit. Mikor végeztünk a munkával, kikísértem őket, majd kulcsra zártam a külső ajtót. Később megint hoztak egy sürgős esetet. Ugyanolyan gondosan bezártam az ajtót. Arra gondoltam, hogy már nem történik semmi, lefekvéshez készülődtem.

Még égett a villany, olvastam, amikor arra lettem figyelmes, hallom, mintha valami mozogna a közelben. Talán mégsem. Megint valami neszt hallottam az ajtó felől. Most már letettem a könyvem, s úgy kezdtem figyelni. Nemsokára kopognak az ajtón. Most már igazán szinte rettegni kezdtem.

Ki lehet ott, hiszen biztos vagyok benne, hogy bezártam a bejárati ajtót. Gyorsan magamra kapom a köpenyt, és hangosan kérdezem: ki az?

Inkább motyogást, mint értelmes beszédet hallok. Megismétlem: ki van az ajtónál? Kérem, mondja meg a nevét! Az illető megismétli a nevét. Végre, már tudom, ki az: R. János kér bebecsátást! Az illető a szomszédos épület Pszichiátriai osztályán kezelés alatt áll. Nem veszélyes, mert nap közben is szabadon járkálhat a kórház területén. De így este, egyedül vele, bezárt ajtóknál...

Kata érezte, hogy bajba került, nem tud telefonálni, mivel a készülék a kezelőben van. Most mit tegyen? Jobbnak látta, ha beengedi. Leültette. Megkínálta cigarettával, aztán megkérdezte, mi járatban van?

– Álmos voltam, és elaludtam – feleli.

– Hol?

– A WC-ben. Aztán nem tudtam kimenni, mert az ajtó be van zárva. Itt meg világos volt, gondoltam, bekopogok.

– Most már értem azt is, hogy tévedt ide János. – De fogy a cigaretta, az idő halad. János kezdte magát túlságosan otthonosan érezni. Nagyokat röhögve épp’ most mesélte el, hogy egyszer már börtönben ült szeméremsértés miatt. Ennek fele sem tréfa, ki kell valamit találni, hogy megszabaduljak tőle!

De mit tegyek? Mikor az utolsó cigarettával megkínáltam, megkértem, üljön nyugodtan, kinézek a Röntgen-gépekre, mindjárt jövök. Kisurrantam, kinyitottam a bejárati ajtót, aztán fölvettem a telefonkagylót, kértem a pszichiátriát.

Az ügyeletes nővér vette föl. – Képzeld, itt ül nálam B. János. Nagyon kérlek, küldj valakit érte, mert félek tőle. Néhány perc és ott állt két ápoló, karon fogták látogatómat és elköszöntek.

Az eset úgy történt, hogy János a nappali műszak végén bejött a váróhelyiségbe, ahol a betegek kezelésre vártak. Senki se figyelt rá. Bement a toalettre, ott elaludt.

Mikor a betegek elmentek, délután a takarítónő nem vette észre, hogy valaki a WC-ben van, beszólt az ügyeletre, hogy elmegy, s a lányom utána lezárta a bejárati ajtót.

Nagy ijedtséggel fogadták reggel a kolléganők is, mikor elmesélte az éjszakai kalandját. Ezután az ügyeletesek mindig alaposan körülnéztek, mielőtt bezárkóztak volna a szobába.

_

NEMSOKÁRA újabb beszámolóval rukkolt elő. Több szoba, váró, és mellékhelyiség tartozott a Röntgen osztályhoz. Ez is ügyeletben történt. Az volt a szokás, hogy mikor a munkaidő lejár, és az ügyeletes magára marad, bezárja az ajtókat, és a kis szobában tölti az időt. Ha a kórház különböző osztályáról telefonálnak, hogy beteget visznek át Röntgenre, az ügyeletes kinyitja az ajtót. Most is így történt?

– Anyukám! Képzeld, mi történt megint ügyeletben! A sebészetről hoztak át egy férfit. Mikor végeztünk a munkával, kikísértem őket, majd bezártam a külső ajtót.

Később megint hoztak egy sürgős esetet. Ugyanolyan gondosan bezártam az ajtót. Arra gondoltam, már nem történik semmi, lefekvéshez készülődtem. Még égett a villany, olvastam. Arra lettem figyelmes, mintha valami mozogna a közelben. Talán mégsem. Megint valami nesz az ajtó előtt. Most már letettem a könyvem, s úgy kezdtem figyelni. Nemsokára kopogtak az ajtón. Most már igazán megijedtem. Ki lehet az ajtónál? Biztos vagyok benne, hogy bezártam a bejárati ajtót. Gyorsan magamra kaptam a köpenyemet, és hangosan kérdezem: ki az? *(A fényképen Katica kórházi öltözékben.)*

Inkább motyogást, mint értelmes beszédet hallok... Megismétlem: Ki van az ajtónál? Kérem, mondja meg a nevét! Az illető megismétli. Most már tudom, ki az: R. János kér bebozósítást! Az illető a szomszédos épület Pszichiátriai osztályán kezelés alatt áll. Nem veszélyes, mert nap közben is szabadon járkal a kórház területén. De így este, egyedül vele, bezárt ajtóknál...

Kata érezte, hogy bajban van, nem tud telefonálni, a telefon a kezelőben van. Most mit tegyen? Jobbnak látta, ha beengedi. Leültette. Megkínálta cigarettával, aztán megkérdezte, mi járatban van?

– Álmos voltam, és elaludtam – feleli.

– Hol?

– A WC-ben. Aztán nem tudtam kimenni, mert az ajtó be van zárva. Itt meg világos volt, bekopogtam.

– Most már értem, hogy került ide János. – De fogy a cigaretta, az idő halad. János kezdte magát túlságosan otthonosan érezni. Nagyokat röhögve épp’ most mesélte el, hogy egyszer már börtönben ült szeméremsértés miatt. Ennek fele sem tréfa, ki kell valamit találni, hogy megszabaduljak tőle!

– De mit tegyek? – Amikor az utolsó cigarettával megkínáltam, kértem, üljön nyugodtan, kinézek a Röntgen-gépekre, mindjárt jövök. Kisurrantam, felvettem a telefonkagylót, kértem a pszichiátriát. Az ügyeletes nővér vette föl. – Képzeld, itt ül nálam B. János. Nagyon kérlek, küldj valakit érte, mert félek tőle.

Néhány perc és ott volt két ápoló, karon fogták látogatómat és elköszöntek.

Az eset úgy történt, hogy János a nappali műszak végén bejött a váróhelyiségbe, ahol a betegek kezelésre vártak. Senki se figyelt rá. Bement a toalettre, ott elaludt. Mikor a betegek elmentek, délután a takarítónő nem vette észre, hogy valaki a WC-ben van, beszólt az ügyeletre, hogy elmegy, s a lányom utána lezárta a bejárati ajtót.

Nagy ijedtséggel fogadták reggel a kolléganők, mikor elmondta az éjszakai kalandját. Ezután az ügyeletesek mindig alaposan körülnéztek, mielőtt bezárkóztak a szobában.

..*

³⁸ A fényképen Katica kórházi öltözékben.

KISLÁNYOM – ZORD TÉLI ÉJSZAKA

Részlet Életem Regény 13. fejezetéből

2005. január 25.

JANUÁRBAN IS ÜNNEPEL a családuk, most Katica lányom születésnapjára készülődve, e-mailen elküldtem neki a születésnap üdvözlét. Azért vezetem őt vissza a korabeli születésének körülményeire, mivel azt mondta egy alkalommal, hogy nem ismeri a részleteket.

Ezért leírtam neki, hogy történt, ráadásul egy versikét is komponáltam mellé. Az idei személyes üdvözlés az én sorozatos szemműtétem miatt más időpontra lettek elhalasztva.

Kislányom. *1954-et mutatott a naptár. Nehéz döntés előtt álltam.* Bátyádat, elsőszülött fiamat betegsége miatt (tüdőgyulladást kapott a bölcsődében) felgyógyulása után sem vihettem újra oda, mivel ott fázott át a délutáni alváskor, a kőpadlós helyiségben. Nekem nem volt senkim, akire rábízhattam volna, amíg én a munkámat végzem. Én pedig a gyerek egészségét tartottam legfontosabbnak, ezért arra gondoltam, bármilyen nehéz lesz, otthon maradok, amíg megerősödik és eléri az óvodás kort. Fel kellett mondanom jól jövedelmező állásomat, pedig igen nagy szükségünk lett volna a keresetemre. Munkahelyem nem járultak hozzá, Munkaügyi Bíróságra került az ügy, de úgy sem tehettem mást, bármilyen döntés született. Akkor ilyen idők jártak. Ma már nehéz elhinni, ha a munkaadó ragaszkodott valakihez, ezt is megtehetette. Mindennek ellenére otthon maradtam.

Nehéz anyagi helyzetbe kerültünk, mivel kiesett az én biztos jövedelmem. Próbáltam olyan munka után nézni, amit otthon végezhetnék. Egyelőre nem sikerült. Azzal segítettem magunkon, hogy ruháinkat magam kötöttem, varrtam. Nagyon sokat jelentett, hogy a gyermekemet magam nevelhettem otthon. Jó időben sokat sétáltam a városban, a Palóc ligetben, a jó levegőn mozogtunk, játszottunk. Ezért a liget szinte második otthonunkká vált. Így telt el az esztendő. Ennek is megvolt az előnye. Bár kevesebb pénz jutott a konyhára, de legalább együtt lehettem a gyermekemmel.

Újra kisbabát vártam. Ez az idő egészen másként zajlott le, mint az első. Mostani állapotomban testem formája más volt, amiből a – tapasztalt asszonyok véleménye szerint – lányom lesz. Szélesebb voltam, mint az előző terhességnél, és 10 kg súlytöbbletet szedtem magamra, elértem a 60 kg-ot! Olyan furcsa volt ennyire meghízni, sehol se fértem el, mindennek nekiütköztem. Lehet, hogy ezért, az utolsó időszak nehéz lett számomra.

Anyukám most is jókor érkezett. – Már nálunk volt, mikor „eljött az időm”. Vasárnap délután a közeli kultúrházban színházi előadásra került sor, fővárosi színészekkel, férjem jegyeket váltott rá. Engem is invitált, de lemondtam róla, már alig bírtam mozogni. Ezért Anyukám ment el velem. Éjfél tájban éreztem, hogy közeleg az időm. Telefonunk volt, ezért biztonságban éreztem magam, ha sürgős, segítséget hívhatok magamnak.

Borzasztó hideg tél köszöntött ránk januárban, ma éjjel -25°C hőmérséklettel³⁹. Mikor hazaérkeztek a színházi előadásról, kértem férjemet, hívja a mentőket. Abban az időben csak két mentőautója volt a kórháznak, s épp’ mindkettő vidékre ment. Aggódni kezdtem. Ki tudja, mikor érkeznek vissza ebben a rettenetes időben? Mi lesz, hogy jutok be a kórházba? – csúszós úton képtelen vagyok közlekedni.

Ólomlábakon haladt az idő, engem pedig egyre jobban sürgetett az állapotom. Kezdtém idegeskedni. Később, több telefonálás után, a laktanyai mentőt irányították hozzánk. Emlékszem, még segítséggel is alig bírtam fölmászni a magas kocsira. Mikor beértünk, azonnal a szülészobába irányítottak.

1954. január 25. hétfő, hajnali négykor érkezett e világra a kislányom, akinek Katalin nevet adtam. Majdnem négykilós, nagy baba volt.

³⁹ Akár csak akkor, amikor én, valamikor régen megszülettem.

Mikor megszülettem, a kórházi osztályon szárnyra kapott a hír, hogy valaki gyönyörű nagy hajas-babát hozott a világra. A kisbaba dagi volt, egy hétig alig lehetett a pufók arcában a szemét meglátni. Mivel a terhességem teljesen normális mederben folyt, nem kellett orvosokhoz járnom, csak a kötelezően előírt vizsgálatokon vettem részt. A szülésnél Bak doktor segédkezett. Katica lányom születésnapja megegyezik Guszti bátyáméval, ő is január 25-én jött a világra, csak jóval korábban.

Amíg a kórházban tartózkodtam, meglepetéssel fedeztem fel, hogy a vizitek alkalmával még Salgótarjánból ismerős, dr. OE az osztály főorvosa járja a kórtermeket. Ő is emlékezett rá, hogy Salgótarjánban kisfiamat ő segítette világra.

Az újszülöttek osztálya közel volt a szobánkhoz; egy kisbaba sírása mindig behallatszott. Talán nem ez a találó kifejezés, pontosabb, ha azt mondom, hogy mély hangon minden éjszakát végigordította. Arra gondoltam: szegény asszony, aki ezt a gyereket haza viszi, lesz vele elég baja otthon.

Egy hét múlva, rá kellett jönnöm, hogy az a mély hangú, éjjel síró baba az én Katica lányom. Szegényke biztosan azért sírt, mert éhes lehetett, nem elégedett meg azzal az adaggal, ami jutott neki. Az akkori elmélet nála megdőlt, hogy csak bizonyos időközökben ajánlották az újszülöttek és csecsemők etetését.

Otthon is kitartóan átsírta az éjszakákat. Anyukám hasonló véleményen volt, mint én, ezért elhatároztuk, hogy megszegem a szabályt, és ha éjjel a teával nem elégedett meg, hajnalban jóval korábban megszoptattam. Ez sem bizonyult hatásosnak, még mindig sírt éjszakánként. Egy teljes hónapig tartott, – mindenkit kiborított. Mindnyájan fáradtak, elgyötörtek voltunk reggel és egész nap szédelegtünk az átvirrasztott éjszakák miatt.

Aztán egyszerre csak úgy, magától megtanulta, hogy váltakoznak nappalok és az éjszakák. Utána semmi baj nem volt vele azon kívül, hogy engem valósággal meg akart enni. Szép kisbaba hurkás, fodros combokkal, testtel született, úgy nézett ki, mint Murillo angyalkái. Anyukám sokáig maradt nálunk, segített nekem most már a két gyerek körüli teendőkben. Rám is fért, mert különben eléggé magamra voltam hagyatva.

Férjem ígéretése és kedveskedése ellenére hamar rájöttem, hogy mégsem zavartalan az életünk. Sehol sem tudott megmaradni, hozzá nem illő emberekkel barátkozott, sosem jött haza időben, mindez igazán nem tetszett nekem.

Apuka nyugdíjba ment, szüleim akkor költöztek a Balaton partjára, amikor Katica másfél éves lett. Pici korától kezdve szeretett pancsolni, csodálta a hullámozó Balatont. Megálltam vele a parton, be akart ugrani a tóba, ahol a víz felnőtt embereknek is mellmagasságig ért. Alig tudtam visszatartani. Minden nyáron ott nyaraltunk, gyermekeim később a vakációkat a nagyszülőknél töltötték.

A házat, ahol lakunk, hatalmas udvar vette körül, egyik végében használaton kívüli, elhanyagolt terület volt, benne épületmaradványok, kő, meg különféle lim-lom felhalmozva. Kértem a Városházán, engedjék meg, hogy kitisztítsuk és kertnek megműveljük. Hozzájárultak, mi pedig rendbe tettük.

Következő évben már paprikát, zöldhagymát, paradicsomot termeltünk benne.

A cseperedő gyerekeim nagyon élvezték, mert kis szerszámaikkal, öntözőkannával nagy igyekezettel ők is „dolgozhattak” körülöttünk. Következő évben a kert egyik sarkában dróthálóval elkerítettem egy területet, kiscsirkéket vásároltam és neveltem.

Csak az volt a bökkenő, hogy sohasem vágtam csirkét, még a gondolattól is irtóztam, mert Anyukámtól se láttam soha, mindig más végezte el ezt a kegyetlenséget. Amikor csirkét akartam ebédre főzni, ha nem jött valaki hozzám, aki ezt megtette volna helyettem, bizony késett az ebéd.

Egyik évben – akkor már Katica kicsit nagyobb volt, a csirkék között akadt egy nagy hófehér fehér, piros-tarajú „Lekhorn” kakas. Hogy, hogy nem, Katicát nem tűrte el, nem mehetett a kerítés közelébe, mert a kakas fölugrott, és lábával dühösen rugdosott feléje.

Mindig nagy csapat gyerek játszott az udvarban, hiszen több család élt a közelünkben, és a szomszédos udvarokból is átjöttek barátok, meg hívatlan vendégek.

Mielőtt rendbe tettük volna a mostani keret, a gyerekek szerettek ott a dzsungelben játszani, bujkálni az eldugott részen. Egyszer Katica a szomszédunk kislányával együtt, fontoskodó arccal jött hozzám. Biztattam őket, bátran álljanak elő, mit akarnak mondani? Suttogva, titkolózva elmondták, hogy a gyerekek, köztük az én fiam is – ott játszanak a dzsungelben, és uram bocsá', cigarettáznak!

Azonnal utánajártam a dolognak, előállítottam a „bűnösöket” és alaposan megdorgáltam őket.

Amikor az érintett szülőknek szóvá tettem, hogy figyeljék csemetéjüket, nehogy tüzet okozzanak játék közben, szabadkoztak, hogy az ő gyerekük ilyet nem tesz! A kislányok viszont határozottan állították, felsorolták, hogy kiket láttak a bokrok között.

Ekkor nekem eszembe jutott az a régi idő, mikor gyermekkoromban a többi gyerekkel – főleg fiúkkal – a kertünkben együtt *pipáztunk*! Nem kell arra gondolni, hogy igazi dohányt tettünk a vadrózsa gyökeréből magunk-faragta pipába, csupán száraz tökszárat nyomkodtunk bele. Ezért aztán olyan nagy felháborodást nem jelentett számomra a dolog, – talán minden gyerek megpróbál ilyesmit. Inkább a tűzveszély miatt kellett rájuk figyelni.

Férjem fizetése megközelítőleg sem volt elég a négytagú család ellátására, ezért lázas igyekezettel kerestem a lehetőséget arra, hogy valamilyen jövedelemhez jussak. Megismerkedtem egy tanító feleségével, aki négy gyermek nevelése miatt szintén bedolgozói munkát vállalt; a helyi Háziipari Szövetkezet részére otthon szőtéseket készített.

Kiürítettük a kisebb szobánkat, oda éppen elért egy szövőszék. Beléptem a szövetkezetbe és közel három évig azon dolgoztam. Palóc mintákat szőttünk, amiből falvédők, díszpárnák, különféle terítők, később függönyök készültek. Persze, mikor a szövőszékkel valami gond adódott, olyankor az én férjem sosem volt kéznél és mindig a szövetkezet emberét kellett segítségül hívnom.

Ezért gyakran le kellett állni a munkával, mert hol a gép romlott el, máskor meg nem kaptunk anyagot a folyamatos munkához. Hamar megtanultam a szövés technikáját, szerettem csinálni. Amikor már jól belejöttem, saját elképzelésem szerint terveztem mintákat. Ezeket a darabokat meg lehetett vásárolni, így a lakás díszítéséhez szükséges díszpárnákat, asztalterítőket és falvédőket jutányos áron megvehettem. A kézimunka, a magyaros népi szőtések mindig érdekelték, tetszettek nekem. Nem mondom, hogy túlságosan sokat lehetett vele keresni, de időm volt, és némi jövedelemhez jutottam.

A gyerekek fejlődtek. Közben Gyuri fiam hároméves korában óvodába ment. Szabadidőben sokat sétáltunk, gyakran a kedves, idős barátnőmmel, aki Anna névre hallgatott. Erdélyből származott, egyedül élt. Korábban bankban dolgozott; nemsokára nyugdíjba ment.

Sokszor járt hozzánk, szerette a gyerekeket, ezért gyakran csatlakozott hozzánk és együtt sétálgattunk, így én sem éreztem magam annyira magányosnak. Ha szükség volt rá, szívesen vigyázott a gyerekekre. Egyik este, már lefektettem őket. Katica ketreces ágyacskája a cserépkályha mellett állt, Annuska a közelében helyezkedett el.

Amikor hazaérkeztem, nevetve mesélte, mi történt addig, amíg távol voltam. A kislány sehogy sem akart elaludni, zavarta, hogy nem én vagyok vele, mint máskor. Ő igyekezett szórakoztatni, mesélt neki, de nem jött álom a szemére. Aztán csendben maradt, hátha mégis elalszik, de nem így történt.

A kislány azonban elővette minden tudományát, amit nyilván az udvarban szedett össze a gyerekektől. Ezek bizony csúnya szavak voltak. Annuska nem akart reagálni rá, úgy tett, mintha nem is hallaná, de Katica hangosan, kiabálva kezdte mondani neki, hogy: sz.....rád!

Annuskának nagy önuralomra volt szüksége, hogy el ne nevesse magát, de továbbra is csak hallgatott. Katica pedig nem hagyta abba, egyre gyakrabban ismételte.

Annuska megunt, felé fordulva azt mondta neki: én is rád! – Mire Katica sértett arccal, megbotránkozva kérdezte tőle: – De Annusta! Miért beszélsz ilyen csúnyán?

Szívesen hurcolta magával a Gimnázium-közbe, ahol lakott. Idős barátnői nagyon élvezték a kislány csacsogását. Rengeteget beszélt, aranyos volt.

Érdekesen ejtett ki bizonyos betűket. Én úgy fogalmaztam meg, hogy kicseréli vagy le hagyja az ékezeteket. Ugyanis az ő betűt például ó-nak ejtette, az ü-t meg u-nak.

Nagy hahota támadt az idős hölgyek körében, mikor megkérdezték, hogy hol van anyukád, miért nem jött el ő is? Erre azt válaszolta: mert „dolgozik, szó (sző), azért hogy nekem cipőt (cipőt) vegyen”. Ha megkérdezték, ki vagy te? – erre azt válaszolta (Annuska tanította rá): „Ulinó!” (értsd: úrinő) vagyok! Ha pedig azt kérdezték, hány éves vagy, azt felelte: „Kétésfélés” (két és fél éves) vagyok.

Nagyon kedvelte a szép ruhákat, amikor újat kapott, azt feltétlenül be kellett mutatni az idős barátnőknek. Ott illegett-billegett előttük. Szerették őt.

Egy időben nagy fekete sérült madár (talán varjú) tévedt az udvarukba. Nem tudott repülni, inkább csak jött-ment, már nem félt senkitől és ő se bántott senkit. Az ott lakó idős úr etette, amíg annyira gyógyult, hogy elröpülhetett. Itthon, egyszer kis Katica azt mondta Annuskának: „Annusta, gyere, menjünk Csóka bácsihoz”, ugyanis a madarat Csókának hívták, s ha az Csóka, a gazdája is csak Csóka bácsi lehet!

Katica már három éves, ősszel óvodás lesz, nincs akadály, hogy ismét járjak dolgozni. Talán szerencsés voltam gyermekeimmel, mert hamar beilleszkedtek az új helyzetbe. Szerettek óvodába járni, rendesen felszerelt óvodában, az óvónők fölkészült, kedves emberek.

Gyorsan teltek az évek, s mikor nagycsoportban, már jól ismerte a tunk, leadtam az óvodában, s mivel délután négykor elengedték, ő jött re. Akkor még tehette, mert alig mérszeten többször gyakoroltuk a csak akkor léphet le a járdáról, ha nem közeledik jármű. A farsangi szülődtünk, mert komoly szerepet ban tartották előttem. Csak megdосkodnom. Steppelt, hosszú-ujjú,ból holdakat, arany- és sárga szín-tem, keménypapírból hosszú süve-díszítettem fel, amiben már kislá-megláttam az ünnepségen, ő a ragyogó holmiban teljes nyugalommal, komoly arccal ült a színpadon, és elkezdte a *Didergő király* c. mesét.

Katica az utolsó évet töltötte a járást. Reggel együtt indul-őket – szülői beleegyezéssel –, értem a közeli munkahelyem-volt forgalom a városban. Ter-„közlekedés szabályait”, hogy sem balról, sem jobb oldalról műsor előtt izgalommal ké-kapott, de hogy mit, azt titok-felelő öltözékről kellett gon-bő fehér köpenyre ezüstpapír-nel napot, csillagokat öltöget-get kreáltam, amit hasonlóan nyom is segédkezett⁴⁰. Mikor

Szépen hangsúlyozva, hibátlanul mesélte a hosszú szöveget, segítség nélkül mesélt és mesélt... Olyan aranyos volt, annyira meghatódtam, meg könnyeztem. Most nézegetem a falra helyezett képeket. Katica az egyik képen széken ülve, a színpad közepén, abban az öltözékben, amiben mesélt.

Másik képen kiscsoportos óvodásként a záróünnepélyen: három-fodros, mindegyik soron flitterrel kivarrt szoknyában, fényes mellénnyel, bő ujjja azonosan díszítve a szoknyával, magas-okos homlokáról a haja elsimítva – mindig úgy szerettem fésülni – középen hatalmas masni, a ruhához illő dísszel.

A kollégák minden évben ünnepséget rendeznek nőnapon. Már bent voltunk a nagy-teremben, mikor megérkezett a kislányom az óvodából. Ölembe ültettem.

⁴⁰ Óvodás Katica díszes köpenyben, fején süveggel mondja a verset.

Mellettem idős kolléga, akkor a műszaki osztály vezetője ült, különben művész-ember. Beszélgetés közben gyönyörködve nézte a kislány kezét, majd megjegyezte: olyan gyönyörű a kezecskéje, mint egy ékszer.

Hat és fél éves korában beírtuk az iskolába. Szerencsésebben indult, mint testvére. Nagyon kedves idős tanítónő *egy orvos felesége* osztályába került.

Nyugodt, kiegyensúlyozott gyermekszerető asszony, aki tudott bánni a kicsikkel. Izgultam az első szülői értekezleten, hogy majd mit hallok?

Az olvasással, írással, minden feladattal jól megbirkózott, semmi gond nem merült föl nála. Én inkább Kata élénksége miatt félttem, mert olyan eleven volt, mint egy fiú.

Izgultam, hogy fogja megszokni az iskolai fegyelmet? Féltve érdeklődtem a napközis tanító néninél, hogy viselkedik az én lányom?

Ó, Katica? – kezdte a választ. Megremegtem, hogy mit fogok most hallani, de így folytatta: – aranyos, jó kislány, szót fogad és jól tanul.

Fellélegeztem. Ha otthon bármilyen cserfes és rakoncátlan, megbocsátható, ha az iskolában jól viselkedik és rendesen tanul, annak igazán örültem. Nem is volt vele/velük semmiféle komoly problémám sem az általános iskolában, majd később a középiskolában sem.

Hét éves korában, mikor Attila öccse megszületett, Anyukám egész nyárra elvállalta a két nagyobb gyermekemet, levitték őket Balatonakarattyára, hogy itthon könnyebben boldoguljak. A gyerekeknek jót tett a vakáció. Iskolai év előtt Apukám hozta őket haza. Vonattal érkeztek, én eléjük mentem az állomásra.

A vonat már beérkezett, mikor közeledtem az állomás felé, ők hárman velem szemben: Apám középen, kétoldalt kézen fogva, mosolyogva jöttek felém. Katica kigömbölyödve, fehér, alul fodros, út közben alaposan összemaszatolt selyemruhácskájában, lebarnulva – úgy nézett ki, mint egy kis cigánypurdé – futott elém, mikor meglátott. Sosem felejttem el a látványt.

Itthon beszámoltak az utazás részleteiről. A vonat akkortájt mindig koszos volt, leülni csak úgy lehetett, ha valamit magunk alá raktunk, vagy ha előbb letöröltük az üléseket. A gyerekeknek ilyesmire nem terjedt ki a figyelme. Apukám Budapesten átutazóban a Gundel-étteremben vendégelte meg őket, ami nagy eseményt jelentett számukra.

Egy alkalommal arra lettem figyelmes, hogy az én kisiskolás lányom a fénykép-albumokat nézegeti, mellette a három éves, kisöccse. Kati magyaráz neki: – nézed, a fényképen ez a kisbaba Anyuci.

Attila döbönt arccal néz rá, és azt mondja: – Hülye vagy? Anyuka nem kisbaba!

Aztán megnőtt ő is a két testvére mellett, s most, születésnapján eszembe jutottak ezek a régi, kedves epizódok. Akkor még nem írtam verseket, ezért nem szabályos vers, mivel gyakorlatlan vagyok e téren, de őt ma egy verssel köszöntöttem. Címe:

LÁNYOM SZÜLETÉSNAPJÁRA

Drága Kislányom!

Hideg tél van, jégcsapok a fákon,
hófúvás és zúzmara az egész világon.
A hőmérő mínusz huszonötöt mutat,
hogy jutok a kórházba, izgulok.
Mentőkre hiába várok, azok kint, vidéken...
végül katonai szállító jött értem.
Hiába a zord tél, szívem telve melegséggel,
most is, mint valaha, mikor megszülettél.
2005. január huszonöt, ma van
egyetlen leányom születésnapja.

Most kissé szelídebb idő járja, hogy
 az én kisleányomnak ne fázzon a lába.
 Nekem mindig ünnep a születésnapod.
 Sokáig merengtem ma éjjel:
 épp' hajnalban felébredtem,
 amikor hajnali négykor a világra jöttél.
 Megláttam a hosszú fekete hajad
 formás-párnás-hurkás tested, s akkor
 én voltam a legboldogabb az egész világon.
 Telt-múlt az idő, lassan cseperedtél
 mindenki szeretett, míg nőttél-növekedtél.
 Kora-hajnalon születél, ezért
 egész életeden át mindig szorgos lettél,
 örömet szereztél tanulásban – másban.
 Most már „NAGYLÁNY” lettél
 éltél megfordítva a 15-ös számot!
 A Teremtő átsegített sokszor
 göröngyökkel kövezett utakon.
 Most is légy bátor, mint eddig,
 érezd jól Magad, ne félj a holnaptól,
 ne félj az élettől, mindig bizakodjál,
 mert a Jóisten Veled lesz, hidd el.
 Én pedig e napon, most is, mint máskor
 imámba foglallak minden este százszor.
 Azt kérem Istentől, s azt kívánom
 adjon szívedbe békességet,
 Neked jó egészséget!
 Légy elégedett önmagaddal,
 hogy tieiddel szeretetben, örömben,
 boldogságban mindig legyen részed.
 Kérem Teremtőnket: gond nélkül élhess
 két aranyos gyermekeddel, s velünk együtt
 örülj az életnek! Érezd azt, hogy szeretettel
 veszünk körül most és mindig aggódunk érted.
 E borongós téli napon szívből azt kívánom
 legyen boldog és vidám az én kisleányom.
 Fogadd szeretettel, s engeddd, hogy
 rózsaszállal köszöntselek téged.
 Igaz szeretettel:
 Édesanyád.
 (Balassagyarmat 2005. január 25.)

**. **

KATICÁT KÖSZÖNTÖM: 2007. január 25.

GONDOLATAIMBAN minden esztendőben visszalapozok arra a kemény télre, amikor 1954. január 25. hajnalán eljött az idő, s nekem sürgősen be kellene mennem a kórházba. Mivel én nem éreztem valami jól magam, ezért Anyukám ment el apáddal a kultúrházba egy színházi előadásra. Egyszer csak éreztem, hogy indulnom kellene...

Sötét, hideg éjszaka volt, -25 C° hidegre süllyedt a hőmérő higanyszála, és – amint a mellékelt küldeményemből is kitűnik – izgalommal vártam, hogy hazaérkezzenek, mert én gyedül ilyen állapotban nem gondolhattam arra, hogy elinduljak egyedül a síkos utakon, a fagyos hideg éjszakában.

Amikor nemsokára megérkeztek, fellélegeztem. A továbbiakról, kiskorod néhány emlékérről a rövid történeteket kiemeltem a regényemből.

Drága Kislányom fogadd szeretettel idős szülőanyádtól ezeket a korabeli emlékezőseket születésnapod emlékére, azzal, hogy további életedre sok-sok kellemes évet, egészséget, nyugalmas szép napokat kívánok azzal, hogy szeretteid körében mindig érezd jól magad.

Szeretettel édesanyádtól 2007. január 25.

..*

KEDVESNŐVÉREK – Részlet Életem regényéből

Még mindig álmos vagyok, egész héten nem tudtam kipihenni az éjszakázásokat. Délután belealudtam az olvasásba, a könyv kiesett a kezemből. Amikor fölébredtem, két kedves-nővér vendéget találtam a szobában. Anyukámmal beszélgettek. Bementem hozzájuk, kéréssel fordultak anyámhoz, hogy engedjen engem hozzájuk, Ferences nővérnek. Talán ez volna a legjobb megoldás számomra. Nekem is eszembe jutott már nemegyszer. Nem lennék olyan egyedül. Csend és béke venne körül, nyugalom testben és lélekben.

Néztem a fiatal nővér szép arcát: kiegyensúlyozott, nyugodt, békés vonásait, szeméből derű és tisztaság áradt, ami a szívből, a lélekből fakad és kisugárzik másokra. Kár, hogy nem neveltek engem is zárdában. Apáméknak erről más volt a véleményük.

Viszont én mindig vonzódtam a szerzetesekhez, mind a női, mind a férfi rendtagokhoz. Már Marosvásárhelyen is bejártam a kedves-nővérekhez – akik osztálytársnőimet tanították – ha tehettem, a barátok templomába jártam szentmisét hallgatni. Iskolatársaim közül sokan végezték el az alsó négy osztályt a zárdában, mind szerettek oda visszajárni, s boldogan látogatták a nővéreket utána is.

Kicsit elkalandoztak gondolataim. Nem tudom, jó apáca lennék-e? Mindig jól éreztem magam köztük, szerettem a tiszta, fennkölt társalgást. De nem érzek magamban hivatást a pálya iránt. Azonban a mai világban úgy érzem, nem volna okos dolog erre az útra lépni. Amilyen hangokat hall az ember, hogy üldözik a papokat, egyházi embereket, ki tudja, mi lesz ebből? Különben is, ott legfeljebb tanár lehetnék. Én pedig művészeti pályán érezném igazán jól magamat.

..*

KÉKKŐ,⁴¹ BŐVÍTVE

Történt: 1938/39.

VÉGE ÉRT GONDTALAN GYERMEKKOROM, beköltöztettek Pásztóra, (bentlakásos) internátusba. Tizenkét évesen először voltam távol hosszabb időre az otthontól, ezért szomorúan hagytam ott szüleimet, testvéreimet, gyermekkorom kedves emlékeit. Minden újdonság volt nekem. Félszegnek, elhagyottnak éreztem magam az idegen környezetben városi lányok között.

Új otthonom a kis város elején volt. Hatalmas, rendezett park vette körül, asztalokkal, padokkal. Jó időben ott tanultunk. Kedves fiatal nevelőnő viselte gondunkat, akít kisasszonynak szólítottuk.

Magázott bennünket. Iskolai felszerelésünket külön tanulószobában, saját kisasztal fiókjában tartottuk, és ott tanultunk. A leckét a kisasszony kikérdezte és segítette, ha szükségünk volt rá.

Nagy hálósobákban aludtunk. Hetenként mostunk haját. Legtöbb lány rövidre nyírt frizurát viselt, csak nekem volt – ülőhelyzetben földig érő – dús, szőke hajam. Még éjfélkor is szárítottam a vaskályha mellett, amikor a többi lány már az igazak álmát aludta.

Anyukám tojássárgájával mosta, kamillateával öblítette a hajam, s amikor lehetett, napon szárítottam. Két vastag copfot fontunk belőle és nappal koszorúba csavarva került a fejemre. Szó szerint nehéz volt cipelni ezt a fejdíszet.

Az internátus melletti kis lakásban élt iskolánk igazgatóhelyettese, Szeghy tanárnő, aki számtant tanított nekünk. Magányos, idős nő volt, – senkivel nem beszélt magánéletéről. Jól öltözött, de mindig sötét ruhában járt, fején kalappal. Megközelíthetetlen volt. Velünk szemben szigorú, keveset beszélt, féltünk tőle.

⁴¹ Írásommal 2004-ben a Mécs László Irodalmi Díj pályázaton Emléklapot nyertem.

Kérdezni sem mertünk tőle semmit, pedig gyakran előfordult, hogy nem értettük a magyarázatait.

Étkezni bejártunk a városba; a Fő utcai hosszú, egész udvart betöltő épületben volt a konyha és ebédlő. Nekem nem tetszettek az ott készített ételek Anyukám finom főztje után. Egy alkalommal kint a folyosón ültem, mikor a többiek már végeztek az ebéddel. Paradicsomleves volt, utána tészta. De milyen tészta? Grízes! Tészta liszttel? Egyiket sem tudtam megenni. A paradicsomleves édes volt, mint a méz, – undorodtam tőle. Csak úgy tudtam megenni, ahogyan otthon készült.

A főtt tésztát meg általában nem szerettem, pláne olyanokat, amilyeneket ott kaptunk: szétfőtt, egészen más, mint az otthon – frissen, tojással készített tészták.

S most itt ülök a napon, a szakácsnő és a nevelőnő dorgálása után, éhesen és az otthoni finom ebédekre gondolok... Még évekkel később is a szétfőtt tésztákra, a nekem undorítóan édes paradicsomlevesre emlékezem vissza. Képtelen voltam megenni.

Szintén bent a város mellékutójában emelkedett a Polgári Fiú- és Leányiskola kétemeletes épülete. Ide jártunk át naponta reggeli után. *Vasárnaponként sorba állítva bennünket, mentünk a nagytemplomba, misére.*

Borzasztó naív voltam. Engem otthon szerénységre, egyszerűségre neveltek, így az ott látottak kisebbrendűséget ébresztettek bennem. Első napokban történt, hogy a parkban három „nő” vidáman csevegve közeledett felém. Én nagy tisztelettel „kezicsókolommal” köszöntöttem őket. Nemsokára kisült, hogy alig voltak nálam idősebbek. Gondolom, jól nevelhettek magukban a kétcopfos, vézna gyereklányon!

Egyszer kezembe adtak egy ún. „gyónó füzetet”. Azt se tudtam, mit jelent. Mit felelhetek én ezekre a kérdésekre, például: Hogy hívják az ideálját? Vagy: Hányszor csókolózott? Kedvenc színészei? Mindez olyan volt előttem, mintha hottentotta vagy kínai nyelven írták volna. Tény, hogy ezeken én még nem estem át, mozit se láttam még kívülről sem, így hát, hogy ne nézzenek annyira naivnak, fölényesen kitöltöttem, találomra beírva valamit. *Ilyen voltam én, akkor.*

Aztán megszoktam a kisvárost, de soha nem szerettem ott lenni. Csendes, komoly kislány voltam, idővel megszerettek az osztálytársaim. Lassan beletanultam az ottani életbe. Mindjárt jobban éreztem magam, mikor baráti viszonyba kerültem egy, helyben lakó osztálytársnőmmel.

A lányok azt mondták, nagyon hasonlítunk egymásra, ezért „*Testvéreknek*” szólítottuk egymást. Ha együtt láttak bennünket, főleg háttal, akkor meg sem tudtak bennünket különböztetni. Egyforma magasak voltunk, karcsúak és szőkék. Hajunkat egyformán hordtuk, ő is hosszú, két copfba font hajfonatot viselt, akár csak én. Ugyanazokat a tantárgyakat, és tanárokat szerettük mindketten. Egyforma iskola-köpenyt viseltünk, együtt jártunk minden-hová, mint ha ikertestvérek lennénk.

Még a névsorban is egymást követtük: Bakalár, Bedő, Csépe, Csikós, *Finta, Fodor*, – Ő a pásztói főjegyző lánya volt. Ebben az időben gyakran eljátszottam azzal a gondolattal, hogy mi – talán *egy korábbi, másik életben együtt éltünk, valóban, mint testvérek.*

A város túlsó felén egy szép kis liget volt, tóval. Mikor télen befagyott, odajártunk korcsolyázni. Eleinte ügyetlen voltam, gyakran leestem, később már jól siklottam a jégen. Ide olyankor mentem – persze mindig csoportban, a nevelőnőnkkel –, amikor a barátnőm is ráért, hogy ott kint is találkozzunk egymással. Szerettem vele együtt lenni, s ez a vonzalom kölcsönös volt bennünk.

Nem messze határainktól már dúlt a Második Világháború, Mi azonban, mint kisdíákok ebből nem sokat érzekeltünk, el voltunk foglalva tanulmányainkkal. Visszagondolva már intő előjelei voltak a közelgő felfordulásnak; sétáink alkalmával hangosan énekeltük, hogy: „*Minden zsidó menjen Palesztinába-sztínába...*” Holott voltak zsidó vallású osztálytársaink, akikkel jó barátságban éltünk és együtt tanultunk.

Hogy honnan, kitől hallottuk ezeket az uszító dalokat, azt már nem tudom, de biztos, hogy nem fogtuk fel az értelmét. Ugyanis nálunk otthon szó sem lehetett az emberek megkülönböztetéséről.

Amikor visszacsatolták a Felvidéket a csonka hazához, év elején, egy szép őszi napon iskolai kirándulásra vittek bennünket. Autóbusszal jártuk végig a gyönyörű tájakat. Miskolc felé indultunk. Rövid pihenőt tartottunk a városban, találkoztam Guszti bátyámmal, aki az Evangélikus Tanítóképzőbe járt, ha jól emlékszem, akkor az utolsóelőtti évfolyamot végezte.

Büszke voltam csinos és kedves bátyámra leánytársaim előtt.

Fagylalttal várt engem az autóbussznál, vele felsétáltam az Avas hegyre, ahonnan néztük a várost. Elérve a Tatra hegyvonulatait, az erdők gyönyörű őszi színben pompáztak. A sárga, a vörös és barna színek váltakoztak a fenyvesek csodás zöld színárnyalataival. Nem tudtunk betelni a látvánnyal, s azzal a jóérzéssel, hogy mindez újra a magyar hazához tartozik!

Kassán megnéztük a belvárost, aztán nagy elődünk, II. Rákóczi Ferenc sírjára piros rózsából készült koszorút helyeztünk. Elvittek Krasznahorka várába, végigjártuk a Magas-Tatra nevezetességeit.

Rozsnyón megtekintettük az Andrássy kastélymúzeumot, benne a régi magyar főúr kincseit. Ott eszembe jutottak Anyukám e vidékhez fűződő emlékei. Sokat mesélt Kisszebenről és Rozsnyóról. A közelében fekvő Kisfeketepatakon született, s ahol az én (általam sosem ismert) dédapám tanító volt. Anyukámat ő nevelte, mivel fiatal gyermekként árván maradt. Rozsnyón járt középiskolába, ott töltötte lánykorát.

Jó ismeretség fűzte a vele egyidős Andrássy grófkisasszonyhoz. Másik leánykori barátnőjét, Anna nénit régen, még kislánykoromban látogattuk meg Rozsnyón. Hasonló korú lányával együtt játszottunk a babáival.

Rozsnyón lakott Anyukám bátyja, Pista bácsi, akinek három fia volt. Unokatestvéreim kalauzoltak a városban, és csatangoltunk a közeli erdőben, ahol kék áfonyát majszoltunk. Megmutatták a „*kunszt*”-ot, a bányából kijövő nyíllást, ahonnan a víz állandó körforgásban jött a felszínre.

Kívülről úgy nézett ki, mint egy falusi kút, körben lécekkel elkerítve, és néhány vödör állandóan körbejárva hozta fel a vizet a mélyből, mint egy örökmozgó. Mikor egy-egy vödör kiömlött, folytatta lefelé útját. A fiúk azt mondták, hogy ez a *kunszt* (ma sem tudom, pontosan mi a jelentése).

Már esteledett, mikor a kirándulásról hazafelé jövet, megérkeztünk Kékkőre.

Megcsodáltuk az út mellett, a hegybe beleépített Nagy-Magyarország térképét, a négy nagy magyar folyóval. A térképet színes villanyégőkkel rakták ki. Előtte elénekeltük a Himnuszt, és elmondtuk a magyar imádságot, a Hiszekegyet: Azt hiszem, nem sokan emlékeznek rá, ezért ide leírom:

„Hiszek egy Istenben,
Hiszek egy hazában.
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország föltámadásában.
Amen.”

Az emberek körbeállva, a meghatottságtól könnyes szemmel hallgatták énekünket és imánkat, mivel nekik nemrég még tilos volt magyarságuk kinyilvánítása. Mi meg csak álltunk és bámultunk, nem tudtunk betelni a megvilágított látvánnyal, amit még ma is magam elé tudok idézni.

Kékkő kicsi község, Balassagyarmattól, a jelenlegi országhatártól kb. 22 kilométer távolságban. Hosszú évek óta Balassagyarmaton élek, gyakran jártam át a közeli kisvárosba, Nagykürtösre autóval.

Amikor megtudtam, hogy annak a közelében (2 kilométerre) fekszik Kékkő, oda is ámentünk. Felidéztem magamban gyermekkori emlékeimet, hogy az a föld ismét elszakadt hazánktól.

Az ifjú koromban megcsodált térképnek semmi nyoma nem maradt. Nemcsak az idő mosta és gyalulta le azt a részt, ahol villanyégőkkel volt kirakva a szép egységet alkotó, a Kárpátokkal koszorúzott Nagy-Magyarország térképe, a négy folyóval...

Milyen jó, és annak örülök, hogy lassan elmúlnak az ellentétek az országok között, és az Európai Unióban testvérként, békében élhetünk együtt, határok nélkül...

*_*_*

KÉKKŐ RÖVIDÍTVE

AMIKOR A FELVIDÉKET visszacsatolták a csonka hazához, egy őszi napon iskolai kirándulásra vittek bennünket. Autóbusszal Miskolc felé indultunk. Rövid pihenőt tartottunk a városban, találkoztam Guszti bátyámmal, aki az Evangélikus Tanítóképzőben tanult, az utolsóelőtti évfolyamot végezte. A lányok előtt büszke voltam csinos bátyámra, aki fagyalttal várt a busznál, és vele mentem, az Avasra, onnan gyönyörködtünk a város látképében. Elérve a Tátra hegyvonulatait, az *erdők gyönyörű őszi színben pompáztak*. A sárga, a vörös és barna színek váltakoztak a fenyvesek élénkzöld színárnyalataival. Nem tudtunk betelni a látvánnyal, s azzal a jóérzéssel, hogy mindez ismét Nagy-Magyarországhoz tartozik!

Kassán megnéztük a belvárost, aztán nagy elődünk, II. Rákóczi Ferenc sírjára piros rózsából készült koszorút helyeztünk. Elvittek Krasznahorka várába, végigjártuk a Magas-Tátra nevezetességeit. Rozsnyón megtekintettük az Andrássy-kastélymúzeumot, benne a régi magyar főúr kincseit. Ott eszembe jutottak Anyukám ehhez a vidékhez fűződő emlékei. Sokat mesélt Kissebenről és Rozsnyóról. A közelében fekvő Kisfeketepatakon született, ahol az én (általam sosem ismert) dédapám tanító volt. Anyukámat ő nevelte, mivel fiatal gyermekként árván maradt. Rozsnyón járt középiskolába, ott töltötte lánykorát. Jó ismeretség fűzte a vele egyidős Andrássy grófkisasszonyhoz. Másik leánykori barátnőjét, Anna nénit régen, még Rozsnyón kislánykoromban meglátogattuk. Hasonló korú lányával együtt játszottunk a babáival.

Rozsnyón lakott Anyukám bátyja, Pista bácsi is, náluk is voltunk, három fia volt. Unoka-testvéreim kalauzoltak a városban, csatangoltunk a közeli erdőben, ahol kék áfonyát majszoltunk. Megmutatták a „*kunszt*”-ot, a bányából kijövő nyílást, ahonnan a víz állandó körforrásban jött a felszínre. Kívülről úgy nézett ki, mint egy falusi kút, körben lécekkel elkerítve, és néhány vödör állandóan körbejárva hozta föl a vizet a mélyből, mint egy örökmozgó. Mikor egy-egy vödör kiömlött, folytatta lefelé útját. A fiúk azt mondták, hogy ez a *kunszt* (ma sem tudom, pontosan mi a jelentése).

Már este volt, mikor a kirándulásról hazafelé jövet, megérkeztünk Kékkőre. Megcsodáltuk az út mellett, a hegybe beleépített Nagy-Magyarország térképét, a négy nagy magyar folyóval. A térképet színes villanyégőkkel rakták ki. Előtte elénekeltük a Himnusz, és elmondtuk a magyar imádságot, a Hiszekegyet: Nem sokan emlékeznek rá, ezért ide leírom:

„Hiszek egy Istenben,
Hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország föltámadásában. Amen.”

Az emberek körbeállva, meghatottságtól könnyes szemmel hallgatták énekünket és imánkat, mivel nekik nemrég még tilos volt magyarságuk kinyilvánítása.

Mi meg csak álltunk és bámultunk, nem tudtunk betelni a megvilágított látvánnyal, amit most is magam elé tudok idézni. *Kékkő kis község*, Balassagyarmattól, a jelenlegi országhatártól kb. 22 kilométer távolságban. Hosszú évek óta élek ebben a városban, ahonnan gyakran átruccantunk autóval a közeli Nagykürtösrre. Mikor megtudtam, hogy annak a közelében (2 kilométerre) fekszik Kékkő, oda is átmentünk.

Felidéztem magamban gyermekkori emlékeimet, hogy az a föld ismét elszakadt hazánktól. Ifjú koromban megcsodált térképnek semmi nyoma nem maradt. Nemcsak az idő mosta és gyalulta le azt a részt, ahol villanyégőkkel volt kirakva a szép egységet alkotó, a Kárpátoktól koszorúzott Magyarország térképe, a négy folyóval...

*_*_*

KELLETT EZ NEKÜNK?

Levélváltás e-mailen egy házban lakóval
2011. október 21.

EGYMÁSNAK érdekes-szép vagy eredeti alkotásokat küldözünk számítógéppel, időnként kicseréltük gondolatainkat. Levelet kaptam tőle, a következő szöveggel:

Valószínű, nevetséges, amit most írok, de 20 év óta a rendszerváltás igazi okát nekem még nem magyarázta meg senki. Pedig nem dugom homokba a fejem.

Mindig hallgatom a híreket, a híradókat, nézem egyéb ide kapcsolódó műsorokat figyelem. Sokan csak azt hajtogatják, hogy na, kellett ez nekünk? Jól van, ha ezt akartátok! Szerény tudomásom szerint, mikor a Szovjetunió felbomlott, valahogy ott kezdődtek a gazdasági-politikai gondok.

Innentől kezdve mit tehetett volna ez a kis ország, mint amibe belecsöppentünk, ami sokunknak nem hiányzott...

Végül azt kérdezem, hogy miért kellett ennek így lenni? Te tudod ennek az igazi okát? Megköszönném, ha engem felokosítanál! Aláírás.

Válaszom: Meglepett a kérdésed. Nem vagyok történész, s politikával sem foglalkoztam soha, mert utálok. Nem szerettem az elmúlt rendszert, de hibái ellenére, a vége felé már jó dolgunk volt és hazudik, aki az ellenkezőjét állítja. Én már akkor arra gondoltam: Német Miklóst kellett volna a haza élére állítani nem (bocsánat a kifejezésért) a gyenge, Isten nyugosztalja – Antall Józsefet, akinek a mi „kedves és drága” O.Viktorkánk volt a kedvence és segítője! Ez volt a legnagyobb hiba. Hogy változtatni kellett, nem is kérdés, mert a kommunizmust sehogyan sem lehet – teljes mélységében – jó rendszernek becézni, még ha igazán nagyon szép és emberi alapgondolatai is voltak – vannak.

De én is éltem – még előttük gyermekként – egy másik rendszerben, kapitalizmusban, ahol ugyancsak akadt elég hiba, akkor is voltak szegény emberek, csak éppen jobban tudták kezelni vagy takargatni a hibákat.

Tehát jött a fordulat, a kapitalizmus, s bár talán mindenki tudta, mivel jár, lásd a mai „eredményeket!” – mégis ezt választották.

S a néhai első miniszterelnök a lökött környezetével, akkor követte el a legnagyobb hibát, amikor nem vettek igénybe olyan embereket, akik értenek egy ország vetetéséhez és gazdaságának átalakításához!

Szerintem nem csak azzal kellett volna kezdeni, hogy „ruszkik haza” (persze, egyszer mégis, haza kellett már végre küldeni őket), hanem válogatni lehetett volna az akkori valóban gyenge és rosszul menő tsz-ek, rosszul vezetett állami gazdaságok és a nagyon jól működők között. Utóbbiakat kiemelten kellett volna kezelni, a jó vezetőiket megtartani, még ha kommunista-párthoz tartoztak is (s mondd meg nekem, hogy kik azok, akik nem voltak akkor párttagok! – talán rajtam kívül?

Igen, modernizálni kellett volna minden területen, s nem elsöpörni azt, ami előrevitte volna az országot. Uram bocsá' átkeresztelni lehetett volna azokat a jól működő intézményeket, amelyeket valamilyen orosz vagy kommunista névvel látták el, és a szerkezetükön is javítani, változtatni lehetett, kellett volna, hogy megfeleljenek a küszöbön álló 21. század követelményeinek. Jó példákat kellett volna átvenni, s nem fejfel nekimenni a falnak!

Jó, hogy a kiskaszók visszakapták a földjeiket, vagy belőle valamennyit, de legtöbb gazda már meg sem tudta művelni – igavonó állatok s gépek nélkül. Addig azt megkapták attól a termelőszövetkezetből, ahol dolgoztak.

Tehát valamilyen összevont gazdálkodási rendszert mégis ki kellett volna találni, mert minél nagyobb egy közösség, annál olcsóbb a fenntartása.

Gondolni kell arra, hogy többbe kerül, – ahogy történt –, hogy mindenki, a kisebb gazdaság is, megvette a drága fényes traktorát, persze, állami támogatással. Legtöbb gazdaságba feleannyi sem kellett volna.

Valamikor, még a Horthy-korszakban, kapitalizmusban is – azok a nagy gazdaságok termeltek és igazán jó eredményeket értek el, szinte olcsóbban, mint a kiskaszók, mert ott modern gépekkel dolgoztak, s nem szóródtak szét a költségek!

Amikor a nagy felvonulás volt a Kossuth tér közelében (s összepisilték a környéket), lehetett látni, hogy fényes traktorok, drága nyugati autók-lakókocsok sorakoztak ott a megjelent „szegény” parasztkaszók tüntetésén... S megkaptak mindent az állam segítségével, minden felszerelés ellenére nem megy jól a „bolt” (közben a mi helyzetünk egyre romlik, főleg a korábbi jó Forintunk is)!

Persze, mindig, mindenütt lehetnek, vannak kivételek!

Visszatérve a kérdésedhez. Valóban, sok mindenben közrejátszottak a próbálkozások, azok hasznunkra is váltak, azonban a vezetőink nem gazdálkodtunk vele megfelelően – hozzáértő vezetők és szakemberek nélkül. A sok jogász a minisztériumban nem értett a gazdaság helyreállításához, persze, legtöbben meggazdagodtak!

Szovjetunió szétesése. Szerencsénk volt, hogy ott feltűnt egy okos ember, aki fordított a kockán (Gorbacsovra gondolok). Egyébként, ha maradt volna a korábbi társaság, a ruszki katonák talán most is itt masíroznának nálunk (örömmel fürödne családjuk a Balatonnál), s várnák, (mint korábban már előfordult), hogy tőlünk idegenek (mint a törökök) 140 évig egyék a mi finom búzáinkból készített kenyeret...

Tehát nem OV. uralkodásának köszönhetjük azt sem, mint ha az ő felszólítására hagyták volna el az országot, mert azt a Szovjetunióban történt változások tették lehetővé!

S hogy miért kellett ennek így történnie? Tudod, én akkor imádkoztam az ország felvirágoztatásáért, de – nem hallgattak meg Odafent! – hogy maradjon az élen Németh Miklós.

Ő azonban tudta, hogy az akkor kibontakozó ifjak – élükön OV. – kikezdené azért, mivel akkor, mint minden vezető, a kommunista-párt tagja volt (ő is: OV, mint KISZ-titkár, s kedves papája is (párttitkárként, de nem vagyok biztos benne). Hiszen még most is mindig ilyeneken lovagolnak ahelyett, hogy végeznék a vállalt feladatot és az ország építésén törnék a fejüket, munkát-kenyeret biztosítanának a lassan fél ország éhező népének.

Ahelyett, kilószámra alkotják a rendeleteket jogászok, amelyeket szinte már a következő országgyűlésen meg kell változtatni; szellemidézésükkel megbolondítják az embereket, mert most is keresik az 50-60 évvel ezelőtt valamilyen „bűnt” elkövetőket, ahelyett, hogy a feladatuk ellátásával foglalkoznának, ráadásul beültetik mindenhová a saját embereiket havi többmilliós fizetéssel, akik jól élnek, míg sokan éheznek, hogy még a többségnek a következő ciklusban se legyen nyugta e hazában.

Ennyit tudtam válaszolni a kérdéseidre. De azt hiszem, nem sokat tévedtem.

*_*_*

(Csak úgy, kapásból íródott!
ez a gúnyvers a túlzott rendeletekért:
Készült: 2011. forró nyáron!)

ALKOTJUK A RENDELETEKET

Lufi-honban nagy a zsvaj
Sürgés-forgás nap-mint nap!
Nincsen idő gondolkodni

nincsen idő mindenre
ha száz kezünk volna, akkor se
érnénk munkánk végére.

Aztán megerősítjük a királyt!
ki fején hordhat koronát!
a Sándor-palotában lakhat!

Sok kisherceg-hercegisasszony
palotában növekedhet azután!
Ennyi jó nektek mért nem elég?

Kuss, te népség, hallgass már!
Legyen elég az új világ,
nektek ennél több nem jár!

Ünnepségből lesz elég, ha akartok,
Parlamentből kivonulhattok,
lengethetitek a zászlótokat!

Róhatjátok az utcát,
mindig éltesseitek a királyt!
s annyit kiabálhattok,

amennyit csak akartok!
A hangotok ne sajnálnátok,
s ti ifjak csak mulassatok,

miért is kéne dolgoznotok?
Járatok csak diszkóba,
papátok ad pénzt egy szóra!

De ha neki sincs a buxába,
mehettek a bús p....-ba!
Sose unatkozzatok, szórakozzatok,

(Úgy is mondhatni: pin-kódba',
ahogy egyik klubtársunk ezt
egy prózájában kimondta!)

Ez kell nektek, gyerekek!
Saját bajok úgy lefoglálnak,
hogy ránk nem is gondoltok.

Csak kicsit várjátok még,
meglátjátok, nemsokára minden
lesz, de arra kicsit még várni kell!

Hallgassátok szájatva, mi lett:
alkottunk százával rendeletet,
azok eldöntik, mi kell nektek.

Alkotunk új alkotmányt,
meglátjátok, hogy egyből
jóra fordul a világ!

Lányokkal ti csak mulassatok,
mert legolcsóbb a szerelem
ahhoz még pénz sem kell!

Ha fiúkkal együtt háltok,
és sok-sok babát csináltok!,
akkor növekszik a nemzet!

Ne csak feketék szaporodjanak!
Végre több ember dolgozna...
Igaz, nincs is hol dolgozni, mert

bezártak már a gyáarak,
amit a multik nem bánnak,
ha nekik nem megy, hát ők mennek.

Máshol is lesznek balfácánok,
akiknek megfelel az új világ!
Hajrá, hajrá, Lufi-hon!

Nehogy még azt mondjátok,
Hogy mi semmit sem csinálunk!
Ahhoz sok-sok ember kell!

S mi dolgozunk csendesen
alkotunk új- meg új rendeleteket!
Abból nekünk sosincs elég!

Visszük az unióba, csinálunk
ott nagy vihart, hogy tudják
hogy kell ezt csinálni:
zavarosban halászni.

KENYÉR – A NAPVILÁGTÓL LEVÉVE

MAROSVÁSÁRHELYRŐL való menekülésünk, majd a front idején és utána rövid ideig szülőfalumban húzódtunk meg, ahol Anyukám (Apukám és legidősebb bátyámat a frontra vezényelték) tudott szerezni kenyérlisztet, ezért nekünk nem kellett akkor nélkülöznünk.

Persze, sok minden hiányzott, de nem éhezünk.

Ezen kívül Pityuval 'kovászt gyártottunk' – a kenyérsütéshez szükséges élesztő pótlására. Életem regényéből adok közre néhány gondolatot. 1945. „Azért nekünk arra nem lehet panaszunk, hogy nincs mit ennünk. Itt falun meg tudjuk oldani, hogy legalább a mindennapi kenyerünk, betevő falatunk meglegyen.

Mi valahogyan át tudtuk vészelni a legnehezebb hónapokat is. A front alatti időben jöttünk rá, hogy valamit tudunk tenni azért, hogy legyen ennivalónk, mikor Anyukámnak elfogyott a pénze. Pityu bátyám tanított a front miatt megrövidült iskolai évben. Ugyan elkészült rá, hogy pénzt nem fog érte kapni, de a szülők pótolták nekünk, ennivalóval, amire szükségünk volt.

Igyekeztünk a kovászt mindig frissen tartani, mivel nem lehetett beszerezni élesztőt.

Ha a faluban valakinek szüksége volt rá, tőlünk vitte, amiért ételmet (tejet, tejterméket kaptunk, meg tojást, kacsát, libát, kinek mije maradt meg a katonák által kifosztott gazdaságban).

Ezért nem nélkülöztünk ételmisszer tekintetében ebben az ínséges időben, mikor máshol, főleg városokban gyakran éheztek az emberek. Igaz, nekik megmaradt a lakásuk, s élelemért cserébe ők is azt adtak, amit tudtak, ruhát, cipőt, bútort, ékszereket. Nekünk akkor már semmink se volt, nagyrészt Erdélyben maradt, úti poggyászuk pedig menekülés közben elveszett. Azt hiszem, talán mindenki vesztes volt abban a szörnyű világégésben.

Korábban, gyermekkoromban csak láttam, hogy készül a kenyér. Háború után már a kenyértésztát magam is dagasztottam – amikor Anyukám legyöngült, megbetegedett a rá nehezedő gondok miatt – de teljesen egyedül csak mostanában került rá sor.

Mikor kisült a friss kenyér, olyan jól sikerült, szép dombosak, magasak, ott sorakoznak a hófehér kenyérkendőkön... Jóízűen beleharapok. Gondolataim messze kalandoztak. Eszembe jutott kedves Guszti bátyám, és a többi hadifogoly, akiknek talán még száraz kenyér sem jut, biztosan éheznek. Miért nem lehet megosztani velük a falatot, akik talán éheznek, – nekünk pedig még van mit ennünk. Torkomon akadt a falat.”

Később, amikor már városban laktunk, akkor gondok adódtak a kenyér minőségével. A lisztet és sok más alap-élelmiszert jegyre kaptuk, már amikor, de nem mindig. Hosszú ideig alig lehetett kenyeret kapni, vagy ha be is tudtuk szerezni, néha ehetetlennek bizonyult. Sokszor nélkülöztünk Pityu bátyámmal Salgótarjánba, amikor már szó lehetett arról, hogy a lakásból is kimozdulhassunk a „békekötés” után. Ott vállaltunk állást, hogy szüleink nehéz sorsán segítsünk.

Sokáig tartott, amíg megfelelőnek mondható minőségű liszt készült, mint háború előtt. Talán a gabonafajták miatt is történt, hogy mindenáron a Szovjetunióban termesztett búzát akarták nálunk is meghonosítani, amelynek nem volt olyan a sikértartalma, mint a hazai fajtáknak. Bizony vágás közben gyakran ráragadt a késre, nem sült olyan igazi kenyér belőle, mint gyermekkoromban.

Idézek egy részt „Jutalomutazás a Szovjetunióba – 1970. október” c. novellámból: „Száguldott velünk a gyorsvonat Kiev, Leningrád és Moszkva felé, ahol étkezést kaptunk. Nekem ízlettek a különleges orosz ételkülönlegességek, csak a kenyérral nem voltam kibékülve. Ugyanis minden négyszemélyes asztalra helyeztek egy-egy kosárkába fehér, a másikba barna kenyeret. Kolléganőmnek, Babának nagyon ízlett a csokoládébarna kenyér, de én nagyon éreztem rajta a korpa ízért, nem tudtam enni belőle. Ezért amikor elfogyott a fehér kenyér, pótlást kértem. A barna kenyér a háborús időket juttatta eszembe.

Akkor nem bírtam megenni a rosszul sült, vagy inkább sületlen, keletlen kenyeret. Ugyanis különféle magvakból: kukoricából, rozsból, árpából, és ki tudja, még miből gyártották a szomorú háborús kenyeret. Nem sikértartalmú, jó magyar honban termett búzából alkották szakértő kezek; gyakran különféle bogarakat, még egeret is belesütöttek. Én abból többet önszántamból soha többé nem kérek! Akkor is sokat nélkülöztem, nem bírtam megenni.

Helyette bármi mást elfogyasztottam, ami éppen volt, például főtt krumplit.”

Ezért nem tudom megérteni azokat az embereket, akik mostanában panaszkodnak – bármire, mindenre, – ha okuk nincs rá. Mit szóltak volna, ha abban az időben élnek?

Most, aki dolgozhat, válogathat annyiféle kenyérből- és péksüteményből, amit felsorolni is sok volna.

A boltok tele mindenféle finomsággal.

Persze, most más a gondja azoknak, akik ugyan szeretnének, de nem kapnak állást, akiknek megszűnik a munkája: nekik hiába a nagy választék kenyérből, és másból, ha nincs pénz, amiből megvásárolják.

Ahogy visszatekintek a történelemben, sok emberöltőn át, egyszerre nehéz sorsokat – mellette gazdagságot, igazságtalan elosztást lehet látni, némelyek vért izzadva jutottak a mindennapi kenyérhez, míg mások dúskáltak a könnyen megszerzett vagy ölükbe hullott jólétben... Nem keverem bele a politikát, hiszen a bajok nem csak nálunk vannak.

Sokkal nagyobb nyomorúságban élnek emberek milliói, még a mi nem könnyű helyzetünkhöz hasonlítva is.

Gondolataim cikáznak. Én csak a kenyérről, a mindennapi kenyerről akartam beszélni.

Nem tudom befejezni írásomat, mert nem tudom, mikor lesz már olyan világ, amikor nem lesznek koldusok, szegény emberek, éhező gyermekek sem nálunk sem az egész földkerekségén...

_

KERTÜNK

Életem regényéből (kissé átdolgozva)

APÁM A LAKHATÁSSAL együtt járó nagy kertet még legénykorában kezdte művelni, betelepíteni. A kert elejét két sor ribizlibokorral leválasztotta a további területtől. Termett ott fehér és piros, korai és későbbi fajta, kisebb és nagyobb szemű ribizli. Ezen kívül ide kerültek az egresbokrok is. A kert első részén zöltség termett. Finom hagymafélék, húsleveshez használatos zöltségféle: sárgarépa, petrezselyem, karalábé, aztán saláta, uborka, mindenfajta főzeléknek való itt termett meg a családnak.

A ribizlibokrok fölötti részre burgonyát, csemegekukoricát ültettek. Ide került többféle finom gyümölcsöt termő fa: körte, alma, cseresznye, meggy, ringló és birsalma. Az út felőli részen, a kerítést képező bokrok mellett, a kert teljes hosszában szilvafák települtek, mind nemes fajta: fehér, vörös, duránci és ringló, de a legtöbb a nagy szemű, kiváló és jóízű Besztercei szilvafa. Ősszel, teljes érés előtt befőttnek hasznosították, majd később, amikor jól megérett, kiváló szilvalekvár főtt belőle, az üvegek megtöltötték a nagy éléskamra sok-sok polcát. Még ma is érzem számban a finom ízét, és lehetőleg csak azt a szilvafajtát keresem, ha vásárolni megyek.

Kisbárányban 1931-ben, a kert fái között készült egy családi kép, ahol mindnyájan rajta vagyunk: szüleim középen ülnek, egyik oldalon középső bátyám Pista és én állok, Anyukám kezét karolva, a másik oldalon Bandi öcsém áll, ő Apukám kezét fogja, mellette a legidősebb bátyám Gusztai áll.

Szerettem a szépen gondozott kertben tölteni az időt. Iskolai szünetben délután – hónom alá csaptam egy kis takarót a finom házi kenyérből leszeltem egy-két karéjjal, megkentem mangalicazsírral vagy vajjal, papírba kis sőt készítve ruccantam át a kertbe gyakran egyedül, mindig szerettem a magányt. Ott költöttem el az uzsonnámat a kert bejáratnál lévő kerek kútnál leöblített, frissen szedett zöldhagymával, retekkel, vitamindús friss zöldfélékkel. Uzsonna után nagy bögréből vizet ittam rá.

Különös csemegének számított az első frissen szedett zöldhagyma és retek. Ilyenkor nem mulasztottuk elkántálni testvéreimmel, kórusban, mielőtt beleharaptunk volna: „*Újság hasamba, betegség a pokolba.*”

Gyakran álmodoztam vagy olvastam a ribizli sorok között, néztem a felhők járását, hallgattam a madarak csicsergését, a tücskök ciripelését. Egész délutánokat töltöttem el, kivittem folyóiratokat, könyveket. Egyik nyár végén kint felejtettem a kert ribizlibokrai között a Pajtás gyermekújság köteteit, amelyek az őszi esőzések és a téli csapadék hatására tavaszra teljesen szétmállottak.

Később a kert elejére apám áttelepítette a lakásunk előtti virágoskertből a száz családra főlzaporodott méhesét. Mindig csodáltam, hogy tudott bánni ezekkel a szúrós kis bogarakkal. Legtöbbször rövid ujjú ingben dolgozott körülöttük, csak a fejére húzott védőhálós sisakot. A méhecskék ott sétálgattak a csupasz karján százával, mégsem csípték meg.

Amikor látta, hogy mi félünk tőlük és elszaladunk előlük, azt mondta: ha valaki nyugodt marad, nem fut, nem csapkod, nem rángatja a kezét, a méhek nem támadják meg. Hiába hallottam tőle ezt az intelmet többször is, engem gyakran futásra készítettek.

Látva, hogy felém szállnak, felvettem a nyúlcipőt, nem vártam be őket. Ennek ellenére megesett, hogy megszúrtak. De ez nem okozott nekünk gondot; a közelben sorolt petrezselyem zöldjéből csipetnyit összemorzsoltam, azzal dörzsöltem be a csípés helyét, – így semmi baj nem történt, elmúlt a viszketés és a szúrás helye sem maradt meg.

Gyakran játszottam fiútestvéreimmel a kertben, minden fát megmásztam. Legjobban akkor ízlett az uzsonna, ha valamelyik fa tetején fogyaszthattam el. A tágas iskolaudvaron labda- és métajátékokkal időztünk. Gyakran megkergettek a fiúk, – tudták, hogy iszonyodom a gilisztától, békától, kígyóféléktől, s ezt jól kihasználták ellenem. Nem vártam be, hogy a nyakamba dobják, inkább futásnak eredtem... Talán ezért lettem később a középiskolai éveim alatt olyan jó futó, hogy még érmet is nyertem.

Egy alkalommal nedves réteken mászkáltunk, ahol a testvéreim előszeretettel fogdosták össze a békákat. Amikor Guszti bátyám egy siklókígyót talált, azt emelgette egy Y-alakú boton a feje fölé, s én iszonyodva néztem, mert nemcsak irtóztam, de félttem is tőle. Uccu, neki! – futva indultam, s percek alatt, kifulladásra érkeztem haza.

A virágoskerten túl, a melléképület előtt helyezkedett el a kis baromfiudvar. Egy időben szüleim pulykákat tartottak. Hatalmasra nőttek ezek a szárnyasok, élvezettel figyeltem, ahogy a pulykakakasok két oldalt húzzák kiterjesztett szárnyukat, s pöffeszkedve söprik a földet, hangosat böffentve pöfögnek. Amikor már iskolába jártam, feladataim közé tartozott az etetésük. A zöldségeskertből a rengeteg hagyma zöldjéből tördeltem egy nyalábra valót, azt kellett összevágni, ami korpával megszórva lett a pulykák vacsorája. Messziről büzlöttek a hagymától. Mivel gyakran etettem őket, megszoktak engem, és csoportba verődve kísérgettek, követtek mindenhová, ha betértem a baromfiudvarba. Engem sosem bántottak, azonban a pulykakakasok másokkal szemben nem viselkedtek barátsággal. Ha idegen tévedt a közelükbe, erős lábaikkal alaposan megrugdosták. Amikor a pulykák nagyra nőttek, házörzőként úgy vigyázták a portát, mint máshol a kutyák.

Előfordult olyan eset, hogy a kapun nem engedtek be senkit, ilyenkor figyelni kellett, ki várakozik ott, és eléje kellett mennünk, hogy megvédjük a pulykakakasok haragjától.

_

KÉT ÁLLÁSOM VAN

Salgótarján, 1946. június 5. szerda

FÉL LÁBBAL MÁR szinte kint érzem magam a Tisztiorvosi hivatalból. Megmondtam, ennyi pénzért nem vállalom ezt a rengeteg adminisztrációt. Emelést kaptam. Azért – ha akad másik állás – elmegyek innen.

S ekkor újságolta nekem Zoli (Manci néni fia, unokatestvérem), hogy felvétel van a Bányairodában. Kérdezte, érdekel-e?

De mennyire! Délután már jelentkeztem az Igazgatóságon, ahol felvettek a leltározás gépelésére. Egyelőre fél tíztől délután két óráig a tisztiorvosi hivatalban, utána kettőtől kilencig a Bánya Igazgatóságnál fogok dolgozni. A kisujjam majd' kitörik, annyit kell emelgetni a nagy-kocsis írógépet. Most már látom, nem is olyan könnyű, amit vállaltam, még súlyban számolva sem. Mindenképpen meg kell oldanom, hogy a délelőtti munkát fél kettőre befejezzem, másképpen nem jutok el időben a Bányához, mert elég távol van egymástól a két hely.

Így is a „Nemzeti Segélynél” kell ebédelnem, ha enni akarok, mert közben nem jutok haza, épp ellenkező irányban visz az utam.

Viszont ezt az iramot nem lehet sokáig bírni. Azt hiszem, hogy ott kell hagynom a tisztiorvosi hivalt, elég lesz a bánya. Tetszik nekem ez a hely, de sajnos, nem végleges állás, talán csak három hónapig tart, a leltározás idejére érvényes. Közben máshol is körül kell néznem, hogy mikor ez megszűnik, ne maradjak jövedelem nélkül.

Kedves a közvetlen főnökünk, Sztáray. Családja Pesten él, a felesége és héthónapos kisbabájuk. Már második nap elengedett énekpróbára, amikor megtudta, hogy oda járok. Ezért aztán nagy szorgalommal dolgozom, igyekszem a kiesést előre pótolni a próbák napján.

Délelőtt nagy meglepetés ért. Kun főjegyző a városházáról üzent, hogy keressem fel. Én? Vajon miért hív? Hiszen még sosem láttam. Azt se tudtam, honnan ismer engem?

Amikor hazaértem a virágszedésből, átöltöztem és felkerestem. Gép- és gyorsírót keres. Már túlestem a próbagépelésen is, amit gyorsírásból tettem át. Azonnal fel tudnának venni. Mondtam, hogy azt nem tehetem, mert a Bányánál még nem járt le a szerződése.

Aztán eszembe jutott: mi lesz itt, mert időközben az Acélgyárhoz is beadtam egy kérvényt. Talán már ott is döntöttek? Ha tudnám, hogy ott fölvesznek, azt választanám. Ott több a járandóság: lakás, fűtés, világítás, kalória-pénz, és még egyebekkel is fizetnek. Csak ne járjak úgy, hogy a két, vagy több szék között a földre pottyanjak.

A bányánál. – Az egészségházban felmondtam az állásomat. Most csak a bányánál dolgozom, ott jól fizetnek, csak az a kár, hogy nem végleges. Ha lehetne, legszívesebben itt maradnék. Intelligens, helyes emberek vesznek körül. Most az a helyzet, hogy a városnál is alkalmaznának, talán még a gyárnál is lehetséges, de az még bizonytalan. Visnovszky megígérte, hogy Röder igazgató úrnál érdeklődni fog, és az eredményt közli velem. Hogy kértem a jó Istent, segítsen jó álláshoz. De most... (egyszerre három!) nem tudom, mi a teendő ilyenkor? De imáim meghallgatásra találtak az Égben, – meg is köszöntem, hogy Odafent nem felejtettek el engem.

_

KIRÁNDULÁSOK ERDÉLYBEN (REGÉNY-RÉSZLET) 1.

Életem Regénye 1. fejezetéből (Gyermekevek)

ANNAK A NYÁRNAK a vége felé már szüleim is eljöhettek Pávára, ahol nagymamám élt, és apukám született. Felejtethetetlen vakációkat jelentettek számomra: kirándulások, emlékek maradtak meg bennem ebből az időből. Jártuk a havasokat, megcsodáltuk a környék szépségeit, érdekességeit. Velük együtt sok helyen megfordulva, Háromszék megye gyönyörű tájában gyönyörködtem.

Pokolsár 1. Kovászna járási székhely Háromszék megyében, alig négy kilométerre fekszik Pávától. Akkor városias jellegű nagyobb község, – hivatalos ügyeket ott kellett intézni, ezért gyakran gyalogosan is átjártunk.

A helység közepén, szép park közelében egy ritka, talán egyedülálló természeti jelenség található, a Pokolsár. A település központjában, szép park közelében a mélyből tört fel valamikor, kisebb szobányi területen állandóan buzog, fortyog és morajlik a sáros forrás.

Ki tudja, milyen mélységből tör elő? Úgy hallottuk, esetenként megindul a forrás, olykor erősebben, félelmetes zajjal szökik fel a mélyből, gyakran több méter magasra. Kiszámíthatatlan a működése, ezért zárták körül sűrű deszkakerítéssel, nehogy valakinek baja essék miatta. A kerítésnél mindig sok kíváncsi ember tolong. Mi is sokáig álldogáltunk ott, csodálva a ritka jelenséget.

Kovászna felett, a havasok aljában, alig egy kilométer távolságra található a fogaskerekű állomás. Ott is csodálatos látványban részesülhettünk. Mi is, meg mindenki, aki megfordult ott, elámulat tőle.

Amíg a község területén összesen négy kútban található „édes víz” (így hívják a normál ivóvizet), a többi kútban mindenütt „borvíz” (szénsavas, kissé savanykás ízű ásványvíz) tör fel a mélyből.

A fogaskerekű állomás közelében – tizenöt-húsz négyzetméteres körzetben – hétféle; ha jól emlékszem, az említett kettőn túl: vasas, kénes, sós, rezes és iszapos víz buzog a mélységből. Némelyik csak néhány centiméterre, mások pedig magasra szökkennek fölfelé, és állandóan, megállás nélkül ontják magukból a különleges összetételű vizet. Aki errefelé jár, csak néz, és elbűvölve áll a természet e csodája előtt.

Fenn a havason 2. A fogaskerekű állomástól indult a kiránduló csapat felfelé haladva, kétezer méter magasba. Felérve, még tizennégy kilométeren keresztül, felejthetetlen szép tájakon haladt velünk a keskeny nyomtávú vasúti szerelvény. Jobbról irtózatossá váló mélység tátongett, ott gomolyogtak mellettünk a felhők, ahonnan ki-kibukkant a nap és leláttunk a félelmetes mélybe. Másik oldalon vége-látatlan fenyőerdők, sudár fenyőfák meredtek az ég felé.

Fakitermelés folyik, fatelepeket működtetnek, tornyokba rakott, feldolgozott farönkök hatalmas mennyiségben láthatók mindenütt. Fenn a Havas tetején erdővel koszorúzott tisztás, selymes zöld pázsit ölelésében egyszerű kis faház állt. Az ég acélké. Süt a Nap, minden ragyog. A levegő üde és tiszta. Mint a mesében...

Éjszakára ottmaradtunk egy kis faházban a havas csúcsán. Ezt az éjszakát nem lehet elfelejteni. A közelben nagy, fa-rudakkal elkerített esztenák (karámok) álltak. A marhacsordát és juhnyáját tavasszal felterelték a jó havasi legelőkre és ott, a szabadban tartózkodnak késő őszig. Egész nyáron fejték az állatokat, ott dolgozták fel a tejet, majd a kész túrót, sajtot, ordát, és egyéb terméket naponta a kisvasúton szállították le a falvakba. Mi is vásároltunk tőlük friss tejet, ordát, és sajtot vacsorára.

Ahogy leszállt az est, tudtuk, nem lehet elhagyni a kis faházat. Jól bezárkóztunk, ellenőriztük az ablakokat, ajtókat. A nyájakat őrző pásztorok figyelmeztettek az óvatosságra. Ablakokat, ajtókat jól elbarikádoztuk, az ajtó elé még a bútorokat is odatoltuk. Az esti szürkület után nem kellett sokáig várakozni.

Ahogy az állatokat őrző pásztorok jelezték, szinte menetrendszerűen megérkeztek a karámokhoz a farkasok, még bent sem mertünk mozogni, mert időnként ott ólálkodtak a ház körül. Elkezdtek szörnyű koncertjüket; félelmetes ordítással, vonyítással telt az éjszaka. Nem is tudom, hogy az ott élő pásztorok nap-nap után, hogy bírják ki ezt az eszeveszett ordítást és félelmet. Az biztos, hogy amíg élek, nem felejttem el.

Reggel, – amikor felszálltunk a kisvasútra – láttuk a farkascorda szörnyű pusztítását; néhány kegyetlenül összemarcangolt szerencsétlen állatot szállítottak a kisvonat nyitott platóin.

Barnamedve 3. Másik alkalommal közvetlenül Páváról gyalog indultunk neki a havasoknak. Páva kis község, ahol egyetlen utcájának egyik oldalán a házak szinte a hegybe beékelődnek. Ott kandikál ki a zöld fenyves aljából a piros-tetős református templomtorony, kicsit följebb, a kis temető, ott alusszák örök álmukat elődeink.

Mellette kanyarog a gyalogút fölfelé, a havasokhoz. Sokan indultunk neki a partnak, legalább tíz főből állt kis csapatunk.

Eléggé edzett voltam, hiszen már kisgyermekkorunkban jártuk az erdőket, – mégis nagy megpróbáltatást jelentett kétezer méter magasba állandóan felfelé, meredek emelkedőn, ritkán járt gyalogösvényeken haladva célunkat elérni. Ezt a kirándulást felejthetetlen élményként őrizgetem magamban.

Út közben pihenésképpen megálltunk egy hatalmas méretű málnabokor mellett, csipegettük a finom gyümölcsöt. Eszegetés közben apukám feltartott kezével csendre intett bennünket és a bokor túlsó felére mutogatott. Mit látnak szemeim? Még a lélegzetem is elállt, mert ott, a bokorról, egy hatalmas barnamedve békésen majszolta az ízletes vadmálnát – együtt lakmároztuk vele.

Szerencsénkre a magas, sűrű bokor jól elzárt tőle, talán ő is nagyon elmerült az evésben, – így mi szép csendesen igyekeztünk a közeléből minél messzebbre kerülni. Szerencsésen megúsztuk a találkozást, és hamarosan felértünk a tetőre.

Ott fenn fákkal szegélyezett tisztásra értünk, ahol csodálatos látvány tárult lénk. Gyönyörű kilátás nyílt mindenfelé a tájra: a mélyben, körben elszórt kis falvakra, a zsindeles házacs-kákra, templomtornyokra. Mindezt örökre magamba zártam.

Parajd 4. Szüleim elhatározták, hogy meglátogatjuk rokonainkat, Parajdon a református lelkész családját. Egész napra kiterjedt a kirándulás. Segítségükkel megnéztük a híres sóbányát.

Érdekes, és felejthetetlen emlékként látom magam előtt azokat a képeket, ahogy az akkori kezdetleges módszerrel hozták felszínre a sót. Fent a bánya bejáratánál letekintettünk a feneketlen mélységbe...

A bányászok lámpásainak apró fénye szerteszét csillogott-villogott, mint apró szentjánosbogárkák; a megmunkált só-tömbök tündökölve ragyogtak lent, a sötét háttérben. A kopácso-lás zajának visszhangja mesebeli csilingelésnek hangzott a hatalmas térségben. Elvarázsolt meseországban éreztem magam.

A bányában valamilyen egyszerű, fából tákolt lifttel szálltunk le a mélybe, ahol a munka folyt. A sót kezdetleges módszerrel, csákányok segítségével, vésőkkel nyerték ki a falazatból. Óriási tömböket faragtak ki belőle, nagy halomba gyűjtötték a jég-gerendákat, amelyek olyan fényesen csillogtak a kis bányáslámpák fényében, mintha üvegből lettek volna.

Azokat hozták a felszínre további feldolgozásra.

Ezt a csodálatos látványt soha el nem felejttem, ha szemem behunyom, most is látom a tömbök ragyogását és hallom a csákányok csilingelését.

Az egész nyarat Páván, a kedves rokonaimmal töltöttem, akiket végre megismerhettem. Addig szüleim berendezkedtek Marosvásárhelyen, én pedig Pávától, szeretett Nagymamám és kedves rokonaimtól búcsút véve, 1941. augusztus végén élményekben gazdagon szálltam vonatra.

Elindultam új otthonunkba, az általam addig ismeretlen városba (Marosvásárhelyre), ahol majd a tanulmányaimat folytatom.

A vonat egyhangú kattogása közben az ablakból kitekintve, csodáltam a gyönyörű tájat, ahogy erőlködve, pöföve haladt a mozdony, Erdély csodálatos tájain; füstje a szerelvény teljes hosszában kísérte utunkat, amint kanyarogva lassan pőfékelt az emelkedőkön.

Az ablakból néztem az őszeleji erdő csodálatos színeit, és magamba szívom a fenyvesek illatát. Várakozásteljesen gondolok a közeli iskolai évre; még nem tudom, hová vesznek fel, hiszen a tavaszi beiratkozáskor még nem laktam a városban, csak most, a pótbeiratkozáson vehetek részt.

Új élet kezdődik családunknak, és nekem is. Még nem tudom, milyen sors vár rám, de szeretnék reménykedve tekinteni az ismeretlen jövőbe.

_

KIRÁNDULÁSOK ERDÉLYBEN

A következő két rövid történetet naplóm alapján írtam (unokáimnak)

FARKASOKKAL TALÁLKOZTUNK. Amit most hallotok, nem mese, mert megtörtént velem Erdélyben, Háromszék megyében. Tudjátok-e, hol van Erdély? Kérjétek meg Anyukát, Apukát mutassa meg nektek a térképen! Amikor én – a ti nagymamátok – még kislány voltam, Marosvásárhelyen jártam iskolába. Ott töltöttem el az iskolai szünidőket, ahol a magas hegyek majdnem elérik a Mennysorság kapuit, ott nyaraltam, az én kedves Nagymamámnál, aki nem messze élt tőlünk Nagy-Magyarország Délkeleti csücskében, a havasok tövében megbúvó kis falucskában, amit úgy hívtak, hogy Páva. A kis településnek egyik házsora már a fenyvesekbe beépült, és körben 2000 méter magas havasok keretezik.

Vakációban a család és a rokonság kirándulásra készülődött. Mivel egy nap alatt oda-vissza nem lehet meg-
utat, ezért még este két
innivalót csomagol-
ba. Ott fogunk éjsza-
legtetején. Hajnalban
ezért korán nyugovóra
kasok sem kukorékol-
ró bakancsokat húz-
felpakoltuk a hátzisa-

járni ezt a hosszú
napra való enni-
tunk a hátzisa-
kázni, fent a Havas
kell indulnunk,
tértünk. Még a ka-
tak, amikor hegyjá-
tunk a lábunkra, és
kokat⁴².

Pávától Kovásznáig gyalog tettük meg a négy kilométeres utat, mert akkor még nem járt annyi autóbusz, mint most.

Kovászna akkor még kis város, tőle nem messze, a havasok aljában van a fogaskerekű vasút állomása. Itt található az a különleges hely, ahol közel egymáshoz *hétféle forrás fakad!* Hogy legyen elég innivalónk, a finom borvízforrásból (szénsavas víz) itt merítettük tele kulacsainkat.

A fogaskerekű szerelvénye repített fel bennünket kétezer méter magasságba. Ott még 14 kilométeren keresztül zakatolva, kéményéből békésen eregetve a füstöt, – vadregényes tájakon, keskeny síneken haladt velünk a hosszú szerelvényt vontató mozdony.

Egyik oldalon felhők gomolyogtak, alattuk ki-kibukkant a fölkelő nap, és láthatóvá vált közvetlenül mellettünk a félelmetes, feneketlen mélység.

Másik oldalon fenyőerdő, – sudár fenyőfák meredeztek az ég felé. Az erdő csendjét csak a mozdony pöfögése és az ébredő erdő madárcsicsergése törte meg.

Több helyen fakitermelés folyt. Fatelepek mellett haladtunk el, ahol a szépen egymásra rakott, feldolgozott fák hatalmas mennyiségben feltornyozva elszállításra vártak.

Úti célunkhoz érve, a havas tetején haragoszöld erdőkkel körülvett tisztás közepén egyszerű, kis faház állt. Acélkék ég alatt mindenütt gyönyörű zöld pázsit terült el. A levegő üde és tiszta. Süt a nap, minden ragyog a fényében.

Csend van, itt is csak a madarak csivitelése, a fák rezzenése, és néha távolról a juhokat terelő pulikutyák ugatása hallatszik.

Lepakoltuk kevés holminkat a kis faházban, aztán barangoltunk a környéken. A közelben nagy, fa-rudakkal elkerített esztenák (karámok) álltak. A marhacsordákat és juhnyájukat tavasszal felterelték ide a jó havasi legelőre, ahol késő őszig a szabadban őrizték őket.

Itt fejték az állatokat minden reggel és este, feldolgozták a tejet, majd a kész túrót, sajtot, ordát (tudjátok-e, hogy mi az?) és egyéb terméket naponta frissen szállították le a kisvasúton. Aznap este mi is friss sajtot és ordát vacsoráztunk. Közben megszemléltük, hogy készül a pásztorok ebédje kis kondérokban, szabadtűzőn.

⁴² Kép: Tó a havasokban.

Ahogy leszállt az est, igyekeztünk magunkat elszállásolni. Behúzódtunk a faházba, mert a pásztorok figyelmeztettek rá, hogy később nem tanácsos elhagynunk a védelmet nyújtó házikót. Jól bezárkóztunk, ellenőriztük az ablakokat, ajtókat. Még bútort is toltunk az ajtó elé, és az ablakokat elbarikádoztuk, nehogy ott be tudjanak ugrani az ordasok.

Nem kellett sokáig várakoznunk, az esti szürkület után a karámokhoz menetrend szerint megérkeztek a farkasok. Nemsokára elkezdtek szörnyű koncertjüket. Félelmetes ordítással, vonyítással telt az éjszaka. Tudtuk, hogy a házba nem jöhetnek be (nem ránk voltak kíváncsiak), mégsem mertünk elaludni, mivel a ház körül is ólálkodtak. Nem tudom, hogy a pásztorok nap-nap után hogy bírták ki ezt az eszeveszett ordítást és félelmet.

Reggel, amikor felszálltunk a kisvasútra, hogy hazafelé induljunk, láttuk a farkasok szörnyű pusztítását, néhány kegyetlenül összemarcangolt szerencsétlen állatot szállítottak a kisvasút nyitott platóin.

Félelmetes, de felejthetetlen élmény maradt mindnyájunk számára ez a kirándulás.

Láttunk egy nagy barnamedvét. Valamikor réges-régen, még a múlt század negyvenes éveiben, a gyönyörű Erdélyben éltem. Egy szép nagyvárosban, Marosvásárhelyen jártam iskolába, és a nyári szünidőket mindig az én kedves Nagyanyámnál, Páván töltöttem.

Páva csodálatosan szép falucska égis érő Háromszéki havasok lábánál. Az apró falut olyan sűrű erdők veszik körül, hogy hét nap, hét éjjel sem lehet végére érni. A havasok aljában fekszik, fő utcájának egyik oldalán a házak egészen a fák közé épültek. Ott kandikál ki a zöld fenyves aljából a piros-tetős templomtorony, ott kanyarog a gyalogút fölfelé, a falu kopjafás kis temetője mellett, – egyenesen a havasok tetejére. Abban a fenyőkkal körülvett kis temetőben alusszák örök álmukat őseink, csendes békességben.

Jártuk a csodálatos erdőket, kirándultunk a havasokra. Egyszer gyalog indult útnak családunk tíz főből álló – kis csapata, fölfelé a parton, egyenesen a havasoknak.

Én edzett voltam, hisz' már kisgyermekkoromban Édesapámmal jártam az erdőket, – mégis, nagy megpróbáltatásnak bizonyult kétezer méter magasba, állandóan fölfelé a meredek emelkedőn, ritkán járt gyalogösvényeken haladva célunkhoz érni.

Ez a kirándulás olyan élményt tartogatott számomra, amit én még most, nagymamakorban sem tudok elfelejteni. Mentünk, mendegéltünk, egyre fáradtabban. Az út felénél már szuszogva, lihegve, egyre lassabban haladtunk.

Éppen jókor megláttunk egy hatalmas méretű, sűrű málnabokrot, megálltunk mellette. Elhatároztuk, hogy megpihenünk, közben uzsonnázunk. Aztán csipegetni kezdtük a finom gyümölcsöt. Eszegetés közben Apukám kezét szájára téve, csendre intett bennünket, és a bokor túl-felére mutogatott.

Mit látnak szemeink? Még a lélegzetünk is elállt, mert ott egy hatalmas BARNAMEDVE békésen majszolta a bokorról a vadmálnát. Együtt uzsonnáztunk! Ő fent, mi meg lejjebb, a bokor másik oldalán.

Ezer szerencse, hogy a magas, sűrű bokor bennünket jól elzárt tőle – mert ő is nagyon elmerült az evésben, – így mi szép csendesen, óvatosan lépkedve igyekeztünk minél messzebbre kerülni a közeléből.

Szerencsésen megúsztuk a találkozást és hamarosan felértünk a tetőre. Ott egy fákkal szegélyezett szép tisztásra értünk, ahol csodálatos látvány tárult lénk. Amerre a szemünk ellát, körben mindenfelé gyönyörű kilátás nyílt a tájra. A mélyben láttuk az elszórt kis falvakat, a zsindelyes háztetőket, piros-tetős templomtoronyokat. Ez a kirándulás is örökre felejthetetlen élmény maradt mindnyájunk számára.

KISFIAM 2. BŐVÍTETT VÁLTOZAT

2003

KISFIAM KORASZÜLÖTTKÉNT, két egészséges gyermekem után hétévre jött a világra. Már az állapotom se ment simán, az irodából mentők vittek kórházba. Orvosom ajánlotta, hogy meg kell szakítani a terhességet, mivel előre látható, hogy gondokkal kell küzdenem, s a végkifejlet is kétséges.

Abban az időben tiltott volt az abortusz, de elmondta, hogy két egészséges, élő gyermek esetében problémás terhesség feloldást jelent a tilalom alól.

Én vallási és érzelmi okokból ragaszkodtam megfogant magzathoz. Az orvos végig otthon akart tartani, de én vállaltam az irodai munkát, természetesen orvosi felügyelet alatt álltam.

Orvosom előrejelzése beigazolódott. Gyermekemet születési súlya miatt tovább tartották kórházban, bejártam hozzá szoptatni. Attila kéthónapos korában el kellett foglalnom munkahelyemet. Felváltva három asszony vállalta az otthoni gondozását, később a bölcsődében helyeztem el, ahol rendes gárda vigyázott rá.

Másfél éves korában Budapestre kellett vinnem klinikai kivizsgálásra, ahol megállapították nála a Down-szindrómát. Betegségével kapcsolatban mindent elolvastam, s nagyon elkésérett, mikor megtudtam, hogy gyógyíthatatlan szindrómával jött a világra. Kétéves kora körül gondok jelentkeztek a bölcsődében, mert fogékonyabb volt a fertőzésekre, mint a többi egészséges gyerek. Az orvosok szerint a következő tavaszon ki kell venni a manduláját, bár alig múlt két éves.

Műtét után harmadik nap hazavihettem; ugyanis ugrált az ágyakon, és az orvos attól tartott, hogy a túlzott mozgás miatt valami baja történhet. Hamar felgyógyult, ezt követően masszív kiskölyök lett, jól bírta a bölcsődét, mikor elérte a három éves kort, óvodába mehetett. Igaz, kicsit mindent lassabban tanult meg, mint egészséges testvérei, de szépen beletanult a hétköznapi életbe, megelőzve sok egészséges társát, – kellő időre szobatiszta lett.

Az átlagosnál több gondnal járt Attila nevelése, mint az egészséges gyermekeké. Különben aranyos kisgyermek volt, szerették a bölcsődében, és szerencsénk volt, hogy olyan óvónő csoportjába került, aki szívesen foglalkozott vele. Egy óvodai balesete miatt azonban megfájdult a térde, de erről engem nem tájékoztattak. Azt hittem, hogy betegségével kapcsolatos. Mindenhová hurcoltam, mert alig bírt járni. Kapcsolatokat kerestem, hol tudnának rajta segíteni. Közben kinőtte az óvodát, újabb gondok jelentkeztek, mert normál iskolába nem mehetett.

Egy gyógypedagógus adott jó ötletet. Nagy fiam már egyetemre járt, vele együtt kerestük fel Budapesten, a Csalogány utcai foglalkoztató intézet igazgatóját, akinek segítségével, megfelelő kivizsgálások után sikerült Attilát bejuttatni egy számára megfelelő budapesti bentlakásos iskolába, ahonnan hétvégeken és vakációkra hazahoztuk.

Másfél éves kora óta rendszeres időközönként vittem klinikai felülvizsgálatra (hét éves kislányom kíséretében), ahol nála súlyosabb esetekkel is találkoztam.

Hálát adtam a Teremtőnek, hogy Attila betegsége enyhébb a látottaknál. Pszichológussal is találkoztunk, – lehet, az én vigasztalásomra.

Lelkileg kiegyensúlyozottan fogadtam a tényeket, tettem, amit kellett. Inkább fizikailag gyötört meg az a sok herce-hurca, amit egy beteg gyerek szállítása jelent autóbusszal, vonattal, Budapesten villamossal a klinikáig, és még sok más helyre.

Sokan nem tudják, mennyi gondnal jár egy beteg gyermek gondozása, nevelése, ráadásul férjem nem tudta elviselni, hogy beteg gyermeke született! Bennünket – nemhogy összekötött volna a harmadik gyermek, inkább eltávolított egymástól. Kibírhatatlan lett a családi életünk. Rá kellett jönnöm, hogy nagyobb bünt követnék el gyermekeimmel szemben, ha fenntartom a megromlott családi kötöttséget. Három éves volt Attila, mikor egyedül maradtam gyermekeimmel.

Az apa hiányát a családban nekem kellett pótolni szeretettel, hogy ép embereket neveljek belőlük.

Más oldalról is bántódás éri a szülőt, aki beteg gyermekét gondozza. Attilának rózsahimlője volt, helyettes orvos jött hozzánk, hogy kiírjon mellé betegsége idejére. Egy világ omlott össze bennem, mikor kijelentette, hogy *az ilyen gyerek nem éri meg a 12 évet!* Ezt, így, valakinek az arcába vágni – kegyetlenségnek tartottam! Rettegve vártam az idők múlását, és amikor elérte a tizenkettedik, majd a további éveket, hálát adtam Istennek, hogy nem teljesült szomorú kinyilatkoztatása.

Sorozása idején apa híjában, nem volt elég a szakorvosi igazolás, nekem kellett elkísérenem. Ott álltam Attilával a behívott, csupaszra vetkőzött fiúk, katonák között, az orvosi bizottság előtt.

Még jó, hogy nekem nem kellett levetkőznöm a sok hímnemű között... Aztán ez is elmúlt, kibírtam!

Szerencsésnek éreztem magam, mert mindhárom gyermekem, Attila is, megállta helyét. Elvégezte a foglalkoztató iskola minden fokozatát, erről bizonyítványt kapott. Ez olyan eredmény volt, amire nem is számíthattam. Utána egy jól felszerelt intézményben lelt otthonra és munkára, ahol mindenkit szellemi és fizikai erejének megfelelően képeztek. Voltak, akik kijártak üzemekbe, mások az épületben különböző egyszerű munkát láttak el. Nyugalommal töltött el a tudat, hogy jó ellátást kap, az emeleten otthonosan berendezett szobákban hárman-négyen laknak. Mindenkinél külön lezárható szekrénye van. Gondoskodnak szórakozásukról, – az épületet park veszi körül, ott sétálgatnak, néha segédkeznek a kertésznek, nyitott a kapu, kijárhatnak a városba.

Sajnos, a rendszerváltás után romlottak a megélhetési viszonyok, ott is, mint itthon, nehezebb helyzetbe kerültünk. Egyre kevesebb munkát kaptak, aztán semmit. Lassan takarékosági intézkedések miatt elmaradtak a bejáró tanárok, akik különböző szakköröket irányítottak. Attila rajz-szakkörre járt, tanárnője szerint tehetségesen rajzol. Igaz, itthon is ezzel tölti idejének nagy részét, alig győzzük rajzpapírral és filctollal ellátni.

Némely ember valamilyen fogyatékossgal jön a világra, – sokuk értékes tulajdonságokkal. Többségük jóindulatú, készséges, és egészséges igazságérzetük folytán nem csapják be embertársaikat. Mégis ők azok, akiket kigúnyolnak, ugratják őket, pedig inkább tisztelni kellene naiv jóindulatukért. Nem tudják megvédeni magukat. Sajnos, nemegyszer a társadalom is igazságtalan hozzájuk. Ha az ilyen ember mások hibájából bajba keveredik, az „értelmesek” elinalnak a helyszínről, – és azok hibájából kénytelenek szenvedni.

Nekem ezen a téren bántam meg, hogy jóindulatú gyermek, a *retettel, türelemmel ná-* Testvérei és én is min- Ezért ő is érzi, mivel Ha szomorkodom, meg- galmas, készségesen se- lésnél, amíg megvolt a lalatoskodni.

van tapasztalatom, mégsem lágra jött, mert melegszívű, gondolataimat is lesi. *Sze- la mindent el lehet érni.* dig szeretettel vettük körül. szerezhet nekünk örömet. vigasztal. Rendszerető, szor- gít a háztartásban, bevásár- kertünk, ott is szeretett fog-

2003 Nyári vakáció. Attila harmadik hónapja itthon van. Minden évben több időt tölt itthon, mióta nem kapnak munkát. Rajzait kiraktam a két rekamiéra, – jól mutattak a nyers-fehér gypjún, olyan az egész, mint egy színes, virágos rét. Érdeklődtem a Könyvtárban, hogy kell készülni egy kiállításra?⁴³

⁴³ A képen: Attila a kiállításon, mögötte a filctoll-festményeivel.

A szabadságon lévő igazgatónőt meg kellett várnunk, – Ő osztja be a kiállítások idejét. Visszajött, telefonon hívtam. Néhány rajzot vittem neki mutatóba. Megnézte, vette a naptárát, kijelölte a napot: *2003. augusztus 9-én délután 4 órára tűzte ki az ünnepélyes megnyitót*, október 10-ig lesznek kiállítva a képek. Megbeszéltük a részleteket. Ismerős (szomszédunk) pszichiáter mond bevezetőt a megnyitón, – aki szívesen vállalta. Elkészültek a meghívók. Nagyon jól néz ki rajta Attila rajza. Sok meghívót küld ki a Könyvtár, többet én adok át személyesen ismerősöknek. Attila gőzerővel dolgozik. Nem gondoltam, hogy ennyire átérzi a kiállítás jelentőségét. Örül, s ki tudja, hány képet fog még rajzolni, persze, már 80 képet leadtunk, biztos nem lehet többet kirakni. Nem gondoltam, hogy lesz valami az egészről, s lám, mégis sikerült. Olyan öröm tölt el, hogy beteg gyermekem ilyenben részesülhet.

Eljött a kiállítás napja. A bejáratnál egy csoportot látunk: Attila felismerte Dunakesziről érkezett barátait, akiket egy törekeny, apró termetű nő, a fejlesztő-gondozó vezetett, Attila örömeiben a nyakába ugrott. Együtt mentünk az első emeleti galériára. Sok vendég érkezett, pótszéket kellett bevinni. Szép műsort szerveztek, amit videóra vettek fel; rajzai a helyi stúdiót fogják díszíteni. Hihetetlen számomra, nem gondoltam, hogy ilyen megható ünnepség lesz, s hogy ilyen sokan kíváncsiak Attila munkáira. Nagyon jó érzés volt látni a sok kedves ismerőst, akik mind elismerően nyilatkoztak a színes rajzokról.

Vannak mélypontok életünkben. Sorsunk nagy igazságtalansága, hogy életünkben megjelenő súlyos terhek elviselése nehezebb, mint akiknek kedvezőbb anyagi helyzet jutott, mert mi a vállunkon hordjuk a mindennapok terhét. Könnyebb (volna) elviselni a bajokat, ha útra kelhetnénk világot látni, és élményekkel tudnánk gazdagítani nehéz napjainkat... Az én életem is sokkal elviselhetőbb lett volna anyagi gondok nélkül.

És mégis, sohasem bántam meg, hogy Attilát világra hoztam, hogy beteg gyermekemmel kellett foglalkoznom. Megérte. Tapasztalatból tudom, hogy *a szeretet csodát művel!* Kárpótolta engem a sors sok minden másért; mert mások által elvesztettnek hitt gyermekem olyan eredményt ért el – amihez sok egészséges ember sem jut –, hogy ennyire örül sikerének, hogy velem együtt boldognak érzi magát.

** **

KISGYERMEKKÉNT FALUN

Naplórészlet

AZ ÉJJELI CSENDET a faluban egyszerre harangzúgás veri fel.

Tűz van, azért kongatnak. Mindenki kiugrik az ágyból. Mi, gyerekek is felriadtunk. Mi ez a nagy lárma? Az ebédlőszoba ablakához sietünk, ahonnan erős világosság szűrődik be a szobába. Nem messze, az úton túli szérűben lángok nyúlnak az egekig. A közelben lakók vödrökkel felszerelve rohannak arrafelé.

A falu kis szertárából az önkéntes tűzoltók az akkori egyszerű felszerelésüket vontatva, szintén sietnek a helyszínre. A nagygazdaság és a szomszédos házak kerekesszék- vagy gémeskútjaiból húzzák, merítik a vizet. Az egész falu felnőtt lakossága tudja, mi a teendő ilyenkor. Minden kútnál felsorakozik egy-egy csapat. Férfiak, asszonyok és a nagyobb gyerekek állnak sorba, kézről-kézre adják a vödröket, a tűzoltók pedig locsolják, öntözik a tűzcsóvákat. Sietni kell, mert sok kazal sorakozik a szérűben, nem messze állnak a gazdasági épületek, az istálló, nehogy átkapjon a tűz máshová, mert óriási kárt okozna. Az istállóból már kivezették a megriadt állatokat a falu messzebb eső részére.

Mi gyerekek ruhát kapkodunk magunkra és kimegyünk az udvar végébe, hogy közelebből figyeljük az eseményeket. Néztük a veszélyes tűzijátékot, amely nappali fénnel világította be a keleti égboltot és az egész környéket.

Másnap átmentünk megnézni a tűz nyomait. Két hatalmas szalmakazal lett a lángok marta-léka. Mindenütt füst és hamu... A szérú gazdája a szomszédok segítségével igyekszik eltaka-rítani a tűzvész maradványait.

Figyelmesen hallgattuk az embereket, akik egymás közt értékelték a történeteket: Igaz, kár az elégett szalmáért, de hála Teremtőnek, meg a szorgos munkának, na meg annak, hogy szélcsend volt, – nem terjedtek tovább a lángok, mert nem messze a porták, házak már sokkal sűrűbben épültek egymás mellé, mint itt, a faluvégen.

Bicikli. Nyurga kislány voltam, lehettem már nyolc éves, mikor Apukám kerékpárján biciklizni tanultam. Abban az időben, ritkaságszámba ment, a kis faluban is, ahol laktunk, csak neki volt kerékpárja, ezért nagy feltűnést keltettem vele.

Fiútestvéreim már úgy-ahogy hajtották a gépet, csak én nem tudtam vele boldogulni. Lábaim elég hosszúak voltak, ezért én is megpróbáltam vele közlekedni. Nemsokára – ha felsegítettek rá –, akkor már tudtam vele haladni, de természetesen az ülésre felülni egyedül nem tudtam; nagyon zavart a keresztben elhelyezkedő váz. (Akkor még én nem is láttam női biciklit, amire jóval könnyebb lett volna le- és felszállni.) Ahhoz tehát segítség kellett, hogy a magas vázon áttéve lábamat, állva hajtsam a két pedált. De ha elindultam, hajtottam rendesen, de a megállással megint csak nem boldogultam egymagam.

Történt egyszer, egy késői nyári délután, hogy rápattantam a biciklire és elindultam csak úgy, cél nélkül a nagyvilágba. Kikanyarodtam az udvarunkból, le a faluba, onnan irány az egyetlen, faluból kivezető országút. Én csak hajtottam, nagy lihegve sikerült feljutnom a dombra, az Ebhát-tetőre. Nemsokára ott vagyok Nagybárcány határában. Nem kanyarodtam be a faluba, hanem balra fordulva haladtam tovább; az elágazásnál sem fordultam Sámson-háza felé, hanem ott is balra tartottam. Most már volt egy kitűzött célom: Átbiciklizem Lucfalvára, meglátogatni barátnőmet, Piroskát. Az út csak rémlett előttem, hiszen talán csak egyetlen egyszer jártam errefelé, lovas-kocsival. Máskor gyalog szoktunk átrándulni, a hegyen keresztül, mert arra csak egy rövid sétaút a szomszédos község.

Csak mentem, hajtottam, az alig ismert úton, míg elértem a célomat, és bekanyarodtam a Paplak udvarára. Mivel leszállni nem tudok a kerékpárról, már jó messziről elkezdtem csengetni, hogy észrevegyék jöttömet. Kiszaladtak az udvarra, elélem. Ekkorra már jól lefékeztem járművemet, nem haladtam gyorsan, mert ide is partra kellett fölhajtanom. Kértem őket, fogják meg a biciklit, hogy leszállhassak.

Nagyot néztek, mert már szürkület volt. El se tudták képzelni, mit keresek én itt ilyenkor, egyedül. Elmondtam, hogy csak elindultam, s mivel nem tudok föl- és leszállni, hát ide jöttem, és ha segítenek fölszállni rá, hamarosan visszaindulok, csak előbb pihenek egy kicsit.

Abban az időben nem volt telefon, hogy csak úgy, átszóljanak, hol vagyok, nem volt más mód, mint az, hogy hazamenjek. Kaptam egy jó uzsonnát, aztán segíteni, áttenni a jobb lábamat a másik oldalra, majd ugyanúgy, ahogy jöttem, hajtottam a pedálokat hazafelé.

Közben sötétedett, kezdtem félni. Siettem haza, erőlködve nyomkodtam a pedálokat, mert tudtam, nem fognak megdicsérni a kirándulásomért. Szüleim csak annyit tudtak, hogy a testvéreim felültettek a biciklire, de hogy hová tűntem ennyi időre, nem is sejtették. Szerecsém volt, mert minden baj nélkül hazaérkeztem. Annak biztosan örültek, hogy épségben látnak, de alaposan megleckéztettek, amiért szó nélkül, egyedül, ilyen hosszú útra tudtukon kívül elmerészkedtem. Ezt követően már csak arra törekedtem, hogy megtanuljak a kerékpárról leszállni.

Földrengés. Korareggel van, vasárnap. Rajtam kívül még senki nem ébredt fel. Most kel a nap, sugarai bearanyozzák a szobát, ahol elmélázva figyeltem a szép reggelt. A nyitott ablakon át egy fecskepár repült be, itt köröztek mellettem, a fejem fölött. Csicseregnek, meg-megkerülik a szoba mennyezetének közepén lógó, szépen megmunkált, aranyozott, fehérburás függő petróleumlámpát.

Kis neszre ébredtem: Mi ez?

Egyszer csak látom, hogy a lámpa ide-oda leng. Jól látnak szemeim? Igen. Kicsit mintha a bútorok is megmozdultak volna, az éjjeliszekrényen tartott apró tárgyak: gyertyatartó, fényképtartó is összezőrdült. Csak néhány percre tarthatott.

Nem képzelődés! Egy kisebbfajta földrengés volt.

Szüleim is fölébredtek a szokatlan neszre. Hálósobájuk az enyémtől alkóvval elválasztva, melynek nyílását egy nagy, nehéz, sötét bársonyfüggöny foglalta el. Anyukám átszaladt hozzám. Nem tartott sokáig az egész, így nem volt idő megijedni! Átmentem a hálósobájukba, odabújtam anyám mellé. Olyan jó volt mellette. Jó volt hozzábújni, közelsége mindig biztonságot árasztott.

Ilyenkor szokott nekem mesélni, s kérdéseimre válaszolni. Még igen kicsi voltam akkor. Megkérdeztem tőle: hol voltam azelőtt, mielőtt megszülettem? Az volt a válasza: – bár nem egészen értettem: – a Jordán vizében fürödtél, ahol nagyon jól érezted magad. Iskolás koromban eszembe jutott ez a dolog, kíváncsiságból megnéztem a terem falán függő nagy térképen, hol van az a Jordán folyó.

Anyámék hálósobájában az éjjeliszekrény felett volt egy bekeretezett fénykép, amely őt ábrázolta szép ruhában, fején hatalmas fehér kalappal. A menyasszonyi képe. Mosolya máig elkísér. Őrzök róla egy másik kedves régi képet is. Ott elegáns kosztümben, akkori divatnak megfelelő kalappal. Ezt a képet máig a könyvespolcon legkedvesebb könyveim mellett őrzöm, ahol minden nap láthatom.

KLÁRI BARÁTNŐM

GYERMEKEINK még kicsik voltak. A két család baráti kapcsolatot tartott fenn. Evangélikus vallásúak lévén, fiuk konfirmációja előtt Klári arra kért, vigyázzak az akkor talán másfél éves kisfiára. Nem tudja kire bízni, mert a nagymama is szeretne ott lenni a templomi ünnepségen. Természetesen megtettem. A gyerekekkel mentem hozzájuk, mert az egész délelőttöt ott kell töltenünk. Megmutatta, hol van a kicsi ebédje, amit előre elkészítettek neki, majd nemsokára elindult a család.

Kis történetemhez tudni kell, hogy a gyerek nagyon rossz-étvágyú volt, ezért Klári sokat panaszkodott nekem. Magam is láttam, hogy gyakran ketten szaladgálnak a nagymamával a gyereket kergetve, és könyörögve neki, hogy egy-egy falatot magához vegyen. Ezt kicsit furcsálltam és izgultam, hogy sikerül őt megetetni. Mikor megláttam (már akkor, mikor megmutatták nekem) az elkészített ételt, nem csodálkoztam a rossz étvágyán. Ugyanis egy összeégett, valamikor piros kis lábasban (ami talán sosem volt tisztára súrolva), kókeménnyre főzött gríz volt... Magamban arra gondoltam, hogy ez a gyerek nem rossz étvágyú, hanem egy jó ízléssel megáldott valaki, s ezért nem hajlandó megenni a förtelmesen kinéző lábasban főzött, még förtelmesebb ételt.

Be kellett nyitnom a fürdőszobába, mert a gyerek kezét megmostam etetés előtt. Hogy ott milyen látvány fogadott, azt leírni se lehet... Rakáson szennyes ruha, beázott pelenkák mindennel tele, bűz és kosz mindenhol...

Vele kapcsolatban történt később, a következő két eset is:

Az óránkat ellefejtettük beállítani, ezért valahogy elaludtunk egy hétfői napon. Észre se vettük, gyors készülődés után Katámmal együtt indultunk el otthonról. A ligeten át mit sem sejtve, karonfogva ballagtunk... Arra lettünk figyelmesek, hogy valaki siet utánunk, talpa alatt ropogott a homok. Klári barátnőm szólt mögöttünk, aki akkor már a velünk szomszédos épületben lakott a Lenin lakótelepen. Azt kérdezte tőlünk:

- Talán szabadságon vagytok, hogy ilyen lassan ballagtok?
- Miért kérded?, – válaszoltam kérdéssel. Van még idő nyolc óráig!
- Nálam mindjárt fél kilenc! Rossz az órátok!

Most rajtunk volt a sor, hogy elcsodálkozzunk, mert sohasem szoktunk elkésni. Márpedig most biztosan késve érünk be az irodába.

Klárinak mindig megvolt az a rossz szokása, hogy képtelen valahová pontosan érkezni. Talán elvétele sem fordult elő, hogy reggel 8-ra beérjen az irodába. Évekig elnézték neki, végül mégis megsokallták és megkérték, hogy keressen magának máshol elfoglaltságot.

Előbb mi költöztünk a Lenin lakótelepre, később épült fel a következő nagy ház, ahová ők is költöztek. Még nem készültek el a különféle üzletek, szolgáltató egységek, csak egy kis élelmiszerbolt volt a közelben. Egy alkalommal ott vásároltam, Klári is ott vásárolt.

Amikor fizetésre került a sor, hallom, hogy barátnőm hangosan társalog valakivel, s közben azt kérdezi tőle:

– Mondd, miért olyan bűdös a mosogatórongy?

A kis üzletben összegyűlt nők összenéztek, s láttam, hogy mindegyik mosolyog. Lelki szemeim előtt megjelent az a rég' látott koszos fürdőszoba és a gyerek kis edénykéje. Én is mosolyogtam, lehetőleg nem feltűnően.

Azért bűdös, mert nem mossa ki rendesen – súgta oda nekem szomszédasszonyom.

** **

KONGREGÁCIÓ ÉS A TÁNC

Salgótarjában már ismeretségekre tettem szert, talán leghamarabb a Ferences atyák között találtam igazi (lelki) „barátokra”. Mivel diákkoromban Marosvásárhelyen is kongreganista voltam, kerestem a kapcsolatot hasonlóan gondolkodó és érző lányokkal. Itt is beléptem közéjük. Egy délutáni kongregációs összejövetelen szó esett a vallásosságról, moderniségről, a táncról. Én azt mondtam, hogy összeegyeztethető a szórakozással, a táncsal a vallásos lány viselkedése. – Házfőnökatya úgy nyilatkozott, hogy „Krisztus visszafordulna a táncterem ajtajából.”

– Nekem viszont az a véleményem – szóltam – nem mindegy, kik táncolnak ott. A tánc lehet szép, művészi és szórakoztató. Szerintem, úgy is lehet táncolni, hogy Krisztus ne forduljon vissza a táncterem ajtajából, hanem mikor belép, elmosolyodjon. A táncolók pedig másnap nyugodt lelkiismerettel mehetnek – akár gyónás nélkül is – az áldoztató rúcsához.

Én például istenhívő, és vallásos vagyok, azért mégis határozottan szeretem a táncot jó zenére, jó modorú partnerrel. Kellemes és fölemelő egy jót keringőzni a „Kék Duna” melódiára... A zene ritmusára szinte zsong az ember szíve, fölemelkedik, a test könnyűvé lesz, mintha szárnyaink nőnének, mintha nem is a földön járnánk, hanem fenn a magasban, Isten közelében...

Tűzbe jöttem, s úgy magyaráztam, úgy akartam saját igazamat bizonyítani, miközben folytattam: – Lehet, hogy mások nem így gondolják, nem így tesznek. Mindez szomorú, talán ők mostoha gyermekei Istennek. Meg kell őket tanítani, látni a szépet, hallani a jót, – szeretettel, megértéssel, türelemmel... Akkor nem lehet semmi baj!

Csak nézett rám Házfőnökatya, előbb csóválta a fejét, majd elmosolyodott...

Délután a kórusunk énekelt a litánián. Szép, ünnepi litánia volt.

* * *

KORRUPCIÓ – BETEGSÉG – MIEGYÉB...

LEVELET KAPTAM távoli rokontól, aki már évek óta Németországban él, elég hibásan beszél és ír magyarul. Ennek ellenére magyarnak érzi magát, nagyon gyakran jár haza, mivel az édesanyja valahol a közelben lakik. Elgondolkodtam azon, amit levelében rögzített. Az érthetőség kedvéért meg kell jegyeznem, mielőtt a véleményét közölném, hogy nemrégén egyik levelemben említést tettem arról, hogy élünk, mit csinálunk.

Megemlítettem neki egyik legnagyobb gondunkat.

Az akkor 40 éves fiamnak 2004 nyarán, egyre rosszabb, nehezebb lett a járása, és fájdalmai jelentkeztek. Hozzáteszem, hogy veleszületett betegsége folytán olyan helyen élt (foglalkoztató intézetben), ahol rendszeres orvosi- és nővéri felügyelet van. Ennek ellenére nekem kellett észrevennem, hogy valami komoly baj okozza nála a felmerült gondokat.

Ezért azon a nyáron végig itthon tartottam, és elvittem a helyi kórházba, ismerős főorvosnőt kértem meg a vizsgálatára. Ahogy a rutin-vizsgálatokat elvégezte, azonnal azt mondta, hogy a mindkét oldali csípőficam okozhatja a fájdalmakat és a nehéz járását. Elküldött röntgen-vizsgálatra, ami megerősítette azt, amit megállapított és javasolta, mielőbb vigyem ortopéd orvoshoz, mivel műtétre lesz szükség.

Úgy lett, ahogy mondta.

Elkezdtem keresgélni és 2005. április 19-én a bal csípőjének sikeres műtéttel egy időben (mivel alacsony termetű), a főorvos a felhasznált protézissel, néhány centiméterrel a bal lábát meghosszabbította.

Fiam négy napot töltött a budapesti Uzsoki-úti baleseti sebészeten, ahol megoperálták, 22-én megkaptuk a zárójelentést, melyben „Jobb oldali TEP műtétre előjegyezve” mondat szerepel. A műtét idejét 2005. szeptemberre jelölték ki.

A zárójelentéssel együtt kiadták a következő műtétre, a laborvizsgálatra szóló nyomtatványt is azzal, hogy szeptember előtt telefonon érdeklődjem a műtét idejéről. Érdeklődtem akkor, azonban közölték, hogy az operáló orvos külföldi útja miatt elhalasztják a műtétet, majd érdeklődjem később...

Többszöri érdeklődés után személyesen jelentem meg, közben levélben is megkerestem a kórházat, mindig halogatták az időpont kijelölését, de megint közölték, hogy 2006. április 3-ára halasztják, tehát ismételten elodázták, és a laborvizsgálati lapra ráírták, hogy november 7-én 7,30-kor kell jelentkezni. Az említett iratok nálam vannak.

Azóta sok víz lefolyt a Dunán, de a mai napig nem történt meg a műtétje, pedig a fiamnak jelenleg már gondot okoz, hogy a bal lába hosszabb lett, ezért sántít, és egyre nehezebben járkal, amiből később súlyos gondok jelentkezhetnek. (Ugyanis az első műtét után a kedves és ismerős főorvos nekem elmondta, hogy – mivel fiam alacsony termetű, annyit tudott segíteni, hogy a szokásosnál nagyobb protézist épített be a csípőjébe. Igaz, ezt nem kértem, de megköszöntem a jóindulatát).

Megértem az egészségügy átalakításával kapcsolatos gondokat, azonban úgy tudom, hogy mindenütt kötelezően várólistákat kell vezetni, és azt is, hogy közben nyilván akadhatnak sürgősebb esetek.

Azonban már a negyedik évbe léptünk, ezért nem hiszem, hogy ne keríthettek volna rá sort, hogy fiam félbe-maradt, második operációját elvégezzék.

Az viszont igaz, hogy a kórház és a valóban kiváló orvoshoz ismeretség útján jutottunk. Az is igaz, hogy a „közbenjáró” közölte, hogy a fiam betegsége miatt nem fogad el hálapénzt, ezért Attila fiam legszebb filctollal festett képét berámáztatva ajándékoztuk meg, aminek láthatóan örült és gratulált a fiamnak ügyes keze munkájához.

Az is igaz, hogy az ott dolgozók maximális gondossággal végezték a munkájukat. Mégis bennem ennyi időhúzás után felmerül: ha egy 60-80.000 Ft-tal kibélelt borítékot nyújtottunk volna át (hallomás útján jutott el hozzánk az akkori műtétért **járó** hálapénz összege), akkor a következő műtétnél is ennyi összeg reményében valószínűleg rég' túl lennénk rajta, és el is felejtettük volna a műtétet.

Nos, amíg nálunk ilyen gondok merülnek föl, addig a sokkal fejlettebb országokban már az ilyen történetek teljesen ismeretlenek – írta nekem a rokonom.

Rokonom, 2008.02.03. leveléből: „Orvosokkal vagy más bürokratákkal kapcsolatos ügyekhez annyit megjegyezhetek, ha nálunk (Németországban) valakitől pénzt fogadnak el a kórházi szolgáltatásért, az illető azonnal repül és még a nyugdíját is elveszítheti.

Ha például rendőrnek megpróbálsz pénzt adni, téged is becsuknak. Megtörtént olyan eset, hogy egy polgármester a sógorának juttatta a munkát (egy faluban, utat javítani), azonnal megvádolták, és állásából eltávolították.

Ami nálatok folyik, azt mi itt már régen elfelejtettük, azt, hogy ott keleten most is vígan folyik a korrupció.

Ha nálatok ezekről szó esik, azt mondják, az nem lehetséges, és hangos vita kerekedik belőle, és megy minden úgy, mint addig. Ráadásul azt hiszik, hogy mindenütt meg kell kenni a kereket, sőt, sokak szerint az kötelező.

Velem, és akik itt élnek nyugaton, olyan, ami ott előfordul, már nem eshet meg. Szomorú, ha az orvosok olyan mélyre süllyedtek, hogy pénzt fogadnak el betegektől. Hol van már a Hippokratészi eskü értelme?

Egyszer el akartam vinni anyámat az orvosomhoz (aki látogatóba jött hozzám), amikor anyu valahogyan egyszerre nagyon csendes lett. Kérdezem tőle: anyu mi van? Azt mondja: nekem itt nincs semmim, mit adjak neki? Úgy bámultam rá, mint egy számár, mert nem tudtam, hogy Cseszkóban is ilyen korrupció járja, hogy még nyugdíjasoktól is képesek ellenszolgáltatást elvárni. Azt válaszoltam neki: anyukám, ezek az orvosok nem szorulnak rá, mindenük megvan: annyi a pénzük, azt sem tudják talán, hány házuk, autójuk van.

Úgy oldottuk meg a dolgot, hogy knédlit (cseh gombócot) vittünk neki, így anyám is megnyugodott, az orvosnő pedig nagyon örült neki, mivel ő is onnan származik.”

Rokonom javasolta, írjam meg ezeket „álnéven” (!), és küldjem el az újságokba, hátha megmozdul már végre nálatok is valami, mert ez nem európai, hanem balkáni állapotokat idéz föl bennem.

S erről eszembe jutott az én apukám véleménye, hogy a múlt század elején csak a kocsisok (akik a lovas fogatokat vezették), és a fodrászok fogadtak el borraivalót, tanult, diplomás emberek soha. És mi lett azóta?

Éppen azok, a diplomás emberek tartják a markukat, akik másokhoz viszonyítva rendezett körülmények között élnek, mégis, azoktól elvárják a „hálapénzt”, akikről lerí, hogy azt az illető megkoplalja!

Talán el se kellene nekem mondani, ami velem megtörtént, mégis kikívánczik belőlem. Mindkét szememet műtötték egyik budapesti klinikán. Az első operáció sikerült, a másikat három operációval sem lehet látásra bírni. De az orvosom elvárta, illetve elfogadta a műtétek után a bélelt borítékokat. A legutóbbinál azonban már nem adtam, mivel nekem kellett rájönnöm, hogy olyan szemcseppekkel kezelt, amelynek leírásában szerepel, hogy a használók **25 %-a (!)** zöld-hályogot kap tőle! Engem zöld-hályog miatt műtött, de azt a szemcseppet használták a kórházban, s nálam a gyógyszergyártó fenyegetése bevált! Ráadásul még utána is azt ajánlotta otthoni kezelésre addig, amíg határozottan visszautasítottam, megmondtam, hogy azt soha többé be nem veszem. Igaz, ez már „eső után köpönyeg”, amit visszacsinálni nem lehet, a bal szememmel szinte semmit sem látok!

(Novellát írtam belőle: Hogy csinálják a zöld-hályogot?)

Ennyit, a magyar egészségügyről, illetőleg azokról, akik annyira ragaszkodnak az eddigi rossz és káros gyakorlatokhoz. Egyben megkövetem azokat az egészségügyben dolgozókat, akik lelkiismeretesek, és minden tekintetben együtt érzők a betegekkel.

-

KRIMI A KÖZELBEN?

2003. május 21.

MINDIG TÖRTÉNIK VALAMI, nem unalmasak a napjaink. Vásárlásból csomagokkal felszerelve, jöttem haza a piacról. 90 éves ismerősöm ül a közeli buszváróban. Jó, hogy látom, legalább megkérdezhetem tőle, elköltöztették-e már, mivel nemrég’ a háza előtt láttam egy csomó embert, amint az udvarában vagonnyi felhalmozott dobozt, ruhát, s ki tudja, még mit, pakolták föl teherautókra. Épp’ piacnap volt, sok gépkocsi, meg ember, s még a járda is le volt zárva.

Azt válaszolta, még nem költözött el, haladékat kapott, hogy elhagyja a kisajátított területét. Azonban nincs megelégedve a Vár utca környékén részére kijelölt lakással, mert kicsi lakás, nem fér el benne a holmija, oda a kutyáit se tudja elvinni. Annyira szereti az állatait, hogy értük mindent feláldozna.

Aztán sírva fakadt, elmondta, mi történt vele az utóbbi napokban:

– „Egyik este a kerítésen átmászva, egy férfi behatolt hozzám. Megfenyegetett, ha azonnal nem adom át neki a pénzem, megöl, „itt fog kifolyni a vérem!”.

Az illető ismerhette őt, mivel tudott róla, hogy a házát kisajátították. Persze, arra gondolt, hogy a pénzt otthon tartja.

– A kerten keresztül, a szomszéd udvarába átmászva sikerült megszöknöm – panaszkolta. Egy ismerősöm felhívta a rendőrséget, azonban talán rossz számon, mert nem tudtak kapcsolatot teremteni. Aztán tegnap este ismét bemászva a kerítésen, megint rám ijesztettek.

– Miért nem tett feljelentést a rendőrségnél? – kérdeztem tőle.

– Már voltam ott, „valakivel” beszéltem, aki azt tanácsolta, hogy bírósághoz kell fordulnom, de addig engem agyonütnek.

Nem értem. Miért kellene a bírósághoz, s miért nem a rendőrséghez kell fordulni ilyen esetekben.

Amíg beszélgettünk, megjelent egy nála sokkal fiatalabb férfi, leült a buszváró padjára, s csak bólogatott arra, amit nekem Mariska (így hívják a panaszkodót) mondott, s megerősítette, hogy ő is jelen volt akkor, amikor egy alkalommal megfenyegették.

– Iszákos emberről van szó, akiről feltételezhető, hogy ígéretét be is váltja – nyilatkozta.

Az egész történetet – enyhén szólva – furcsállottam. Szerény véleményem szerint, amíg a bíróság kitűz egy tárgyalást és tisztázódna az ügy, addig is védelmet kellene nyújtani ilyen helyzetben egy magyar állampolgárnak, s főleg, hogy kideríthető a betörő, mert tanú is van a történetekre.

Hazaérve elpakoltam a csomagokat, kezembe vettem a telefont, tárcsáztam a Rendőrkapitányságot; bejelentést tettem az ügyeletes tisztnél (?). Azonban olyan válaszokat kaptam, ami nem nyugtatott meg kellőképpen. Hivatkozott paragrafusokra, s hogy ez bírósági ügy, meg hogy kaptam-e felhatalmazást a bejelentésre, s legjobb, ha együtt elmegyek az illetővel rendőrségre, de siessünk, mert délután 4-kor lejár a munkaidő... Ezt sem értettem. Miért nem akarnak intézkedni? Vagy miért kell sietni? S ha valami éjszaka történik, akkor sem lehet segítséget kérni? Ez amolyan tipikus hivatalnoki kacskaringó, minden, csak nem rugalmas intézkedés, – gondoltam magamban, s kéretem, kapcsolja a kapitány úr vagy helyettesének telefonját. Közeledett a dél, a kapitány nem volt bent, így a helyettesének ismétlem röviden vázoltam az ügyet, hozzáfűztem, hogy kötelességemnek tartom bejelenteni a nem mindennapi esetet, s kérem nevezettnek megfelelő védelmét elrendelni.

Megjegyeztem: ha szükséges, hogy leírom röviden a lényeget, délután beviszem személyesen, mert az ügyeletes válaszát nem tartottam kielégítőnek, – a tanácsát nem tudom teljesíteni (azt is mondta, de nem az én feladatom, hogy az idős asszonyt bekísérjem a kapitányságra).

Hangsúlyoztam, hogy azt a választ, amit telefoni bejelentésemre kaptam, érthetetlennek tartom, ezért választottam bejelentésemnek ezt a módját. Ígéretet kaptam rá, hogy eligazítja az ügyeletes tisztet, nyugodtan menjek be bármikor, mert éjjel-nappal mindig rendelkezésre áll valaki, aki a bejelentéseket felveszi és intézkedik, ha szükséges. Ez már kicsit másként hangzott, mint amit előzőleg hallottam.

Ebéd után leírtam a rövid bejelentést, összeszedtem magam, megjelentem a rendőrségen. Az ügyeletes (nem tiszt, altiszt) udvariasan fogadott, átadta nekem a lemezt, kinyomtatta, s nagyot nézett. Kisült, hogy délelőtt vele beszéltem.

Azt mondta, hogy ránézve sértő, amit leírtam. Én ugyan nagyon finoman fogalmaztam, szavá is tettem, hogy semmi bántó szándék nem vezetett.

Én csupán az illető védelmét kívántam szolgálni, – de ha óhajtja, itt a számítógépben kijavítom szöveget, ha valami nem tetszik benne. De ettől elállt, felvitte a bejelentésemet a kapitány-helyettesnek. Szóban kiegészítettem, hogy intézkedést várok, mert a „sértett személy” (ahogyan ők fogalmaznak) félelemben él, tekintve, hogy már többször rátörtek.

Visszajövet azzal lepett meg, hogy nem is kell a beadvány, mert az ügy már folyamatban van.

Ugyan nem mondhat konkrét választ, de szavaiból kiszűrtem, hogy nem egy, hanem két gyanúsított van, s „azoknak már nincs módjuk újból megijeszteni” Mariskát. Még hozzáfűzte, nem tudta, hogy a telefoni bejelentésemnél kiről van szó.

– Tudom, – válaszoltam, megerősítettem, hogy *Szamaras Mariskáról*, akit így ismernek a városban, csak én ezzel a gúnynévvel sem a telefonban, sem a levélben nem illehettem. Főleg az okozta a gondot, hogy nekem Mariska félelmében elég zavarosan mondta el a történetet, s abból adódott némi félreértés.

Így lett a krimiből egy „Heppiend” (fon.), – Én is megnyugodtam. Bár nem mondta ki nyíltan, hogy a jövőben nem árthatnak s védencemnek, de megértettem szavaiból: „*a madarak már kalitkában vannak!*” Persze így is félelmetes dolog: a város szívében történik olyan eset, hogy egy idős asszonyhoz betörnek, s ilyen módon megfenyegezzék...

** **

„KULTURÁLIS” TÁJÉKOZTATÓ – CSAK FELNÖTTEKNEK!

NEM TUDOM MAGAMBAN TARTANI, de nem is akarom, micsoda csemegékre bukkan-tam ma, amikor végre megnyílt a Start-lapom. Hagy olvassam már, mi történik kis hazánk-ban. – gondoltam.

Az első cikk: A magyarok negyede nem tud olvasni... – Nos, haladunk, de sajnos, visszafelé! Aztán ennél sokkal szaftosabb témák özönével találkoztam, se vége- se hossza a felsorolás-nak. Csak csemegének néhány részletet hagy említsek meg, hol tartunk ma! A címszavak közül néhány:

... vérfürdőre készült egyetemista...

Vád a pécsi ámokfutó ellen

... kómában az ámokfutó autós...

Csók közben kábította el áldozatát...

Megkarmolta a jegyellenőrt...

...négyezer óvszert lopott...

Besurranó tolvajt fogtak...

Közel 20 évig vezetett hamis igazolvánnyal...

Fejszével vágta fejbe a fiát...

Pofonvert két gyereket...

Kislányokat akartak megerőszakolni...

Betörtek... Betörtek... Betörtek...

Újabb bombariadó...

Álrendőrök raboltak...

Kétszer is kirabolta mozgássérült áldozatát

Profi marihuána termesztés egy tanyán

Drogra bukkantak.

Nem sorolom tovább, mivel mindez a teljességnek csupán részlete.

Elgondolkodtam a szörnyűségeken. Nem szívesen veszek kezembe újságot. Talán ezért.

Ma is csak azért kezdtem el csemegézni a hírek között, mert a gépem csigalassúsággal működik, s amikor leállt, elolvastam egy-egy rövid cikket.

Aztán azon kezdtem rágódni: hová fajul az emberiség, ha nap-mint nap hasonlók történhetnek egy ilyen kis országban, mint a miénk?

Aggódok. Mit szóltok hozzá?

Kinyitottam a Napvilág Íróklub lapját és föltettem, hogy mások is olvashassák.

_

KÜLÖNLEGES NAP *Finta Kata naplójából: Salgótarján, 1945. május 31. péntek*

Különleges napom volt ma. Mintha kicseréltek volna valakivel, mintha nem én lennék én. Amikor mentem a hivatalba, ez járt már eszemben. Egyedül jártam végig a lépcsőket. Tényleg én vagyok az, aki most itt megy, én járok erre? Én vagyok-e Finta Kata?

Ki vagyok én tulajdonképpen?

Eszembe jutott Ósz Lajos. Egyszer még „otthon”, Marosvásárhelyen mesélt nekiünk. Ültünk a rekamién Székely Klárral, és ő – szokása szerint – beszélt:

„Talán nem is valóság az élet.

Mindenki álomban él csak,

Valakinek az álma a mi életünk...

Egy gyönyörű szép, furcsa álma ez a Jóistennek...”

Hogy ezt a gondolatot honnan merítette? Nem tudom, kitől származik az idézet. De ha nem így volna, azért én ma mégis álomban éltem. Minden olyan különösen, olyan nyomasztóan hatott rám, mintha ólomsúly nehezedne tagjaimra. Ugyanezt éreztem egész nap, a hivatalban, majd este otthon is.

_

LÁNYOM - HOL TANULJAK TOVÁBB?

1968

KATICA VÁLASZÚT ELŐTT ÁLL. Elvégezte az általános iskola 8 osztályát, döntenünk kellett, hol tanuljon tovább? Nem volt olyan határozott elképzelése a jövőjére vonatkozóan, mint bátyjának. Találgattuk, mi lenne a helyes? Megkérdeztem tőle, volna-e kedve egészségügyi pályához? A városban ezerágyas kórház és több egészségügyi intézmény működik, és éppen abban az évben nyílt meg az egészségügyi szakközépiskola.

Érdeklődésekre megtudtam: Aki itt sikeresen leérettségizik, utána részt vehet felsőfokú képzésen: Ha védőnő akar lenni, mehet főiskolára, ha orvosi pályát választ, akkor egyetemen folytathatja tanulmányait.

Megbarátkozott a gondolattal, ráadásul legjobb barátnője is kedvet érzett hozzá, ezért eldölt, hol tanul tovább. Beíratam az első évfolyamra, mely egyben az iskola kezdetének első éve volt, úgy, hogy még bizonyos iskolai szakkönyvek hiányoztak. Anatómiát, és más egészségügyi szaktárgyakat a nehéz, egyetemi könyvekből kellett tanulniuk. Az egyes szaktárgyak oktatóit a legkiválóbb kórházi szakorvosok közül jelölték ki.

Leánykám együtt járt az általános iskolába Anicával, akihez szoros barátság fűzte. Általában nálunk tanultak a külön lányszobában. Oda nehéz volt bemenni, vagy átmenni rajta, mert minden, a heverők, sőt, még a padló is könyvekkel, iskolai holmijukkal volt teleszórva, nem éppen a legnagyobb rendben. Nem zavart különösebben, örültem, hogy mindketten szorgalmasak, rendesen készítik iskolai feladataikat. De azt elvártam tőlük, hogy amikor befejezik a tanulást, a szobában maguk után rendet rakjanak. A fürdőszobában ott tornyosultak a mosógép tetején Anica levetett ruhái. Néha összepakoltam, s azt mondtam neki: Te maradhatsz, de vidd haza a cókmozkodat, – a mosást nem vállalom.

Azt hiszem, hogy legszívesebben teljesen hozzánk költözött volna; otthon nem érezte jól magát. Ugyanis a papája nagyon szerette az italt (nem a málnaszörpöt vagy ásványvizet kell ez alatt érteni), s emiatt mamája folyton patáliákat rendez, nálunk viszont csend és békesség honolt.

Ezért gyakran előfordult, hogy haza se ment, hanem nálunk aludt – pedig csupán néhány háztömbnyire lakott tőlünk. Otthon nemigen hiányzott – gondolom, mert sosem keresték.

Amikor az emberi testről és egyéb „kényes kérdésekről” tanultak, otthon engem vizsgáztattak, hátha zavarba jövök. Egyszer ártatlan arccal (de elég átlátszóan) kérdezték tőlem, mintha nem is tudnák, hogy mi az impotencia? Gondolták – zavarba hoznak, és nem merem nekik elmagyarázni.

Fejtegetésbe kezdtem, előbb a potenciáról – úgy általában – tartottam nekik kiselőadást, persze, nem egészen úgy, ahogyan ők ezt elgondolták, kimondottan egy bizonyos készségre. Természetesen olyan bizalmas-baráti viszonyban voltunk, hogy mindenről mertek előttem beszélni. Mindenféle gondjukról értesültem, beszámoltak arról, mi történik az iskolában.

Így tudtam meg (s előttem nagyon idegen volt az a magatartás), amit osztályfőnökökről elmondtak. Amikor én középiskolába jártam, abban az időben még külön lány- és fiúosztály volt, aranyos *osztályfőnöknővel*. Már maga az a tény is furcsa volt előttem, hogy egy olyan osztályban, ahol fiú csak elvétve akadt (itt például 2-3), az osztályfőnök férfi! Ebben a korban előfordulnak olyan intim témák, amelyekben egy nő jobban el tudná őket igazítani. Igaz, a mai lányok már felvilágosultabbak, nyíltabbak, mint mi voltunk középiskolás korunkban. Attól eltekintve, hogy akiről most szó van: férfi, még lehetett volna udvarias, sőt! De egyáltalában nem volt az.

Megdöbbsentem, mikor elmondták a lányok, milyen szavakat használ órakon. Ha valaki nem értette a magyarázatát, vagy az órán nem jól felelt, az volt a kedvenc szavajárása: „Maguk marhák!” Azt nem tudom, hogy mint tanár, szakmailag hogy állta meg a helyét, de ezen a téren is voltak kétségeim, azonban goromba beszédmodorán és magatartásán megbotráncoltam, és elítéltem érte, s e tekintetben nem én voltam egyedül.

Ezért az első szülői értekezletre ennek megfelelően készültem. Elhatároztam, hogy adandó alkalommal szóvá teszem a róla hallottakat. Legközelebbi alkalommal kertelés nélkül elmondtam a tanár úrnak, hogy a lányok félnek tőle. Arra is kitértem, nem merik neki elmondani, hogy magyarázatait nem értik.

Nem mernek szólni, mert lemarházza őket, és buktatással fenyegetőzik. Hangsúlyoztam, hogy amikor én középiskolába jártam, bizony akkor is nehéz volt a matematika, mindenki attól rettegett. Szerencsénkre egy olyan tanárnő jött hozzánk, aki maga kért bennünket: nyugodtan szóljon, aki nem érti a feladatot, hajlandó többször is elmagyarázni. Ennek köszönhetően az 57 fős osztályunkban igen jó volt a matematika osztályzat átlaga. Sosem ijesztgetett bennünket azzal, hogy az osztály felét megbuktatja!

Igaz, azzal saját magát is bemutatná.

Szóvá tettem azt is, hogy nem tetszik nekünk, szülőknek, ha leányainkat lemarházza! Lehet, hogy egy fiúosztályban elmegy az ilyesmi (bár én azt sem helyeselném), de lányokkal szemben nem illendő ilyen szavakat használni.

Több szülő csodálkozott őszinteségemért, de egyetértettek velem, és utána többen hasonlóan nyilatkoztak. Ezt követően a tanár úr kicsit finomított a beszédmodorán.

Más alkalommal üzenetet kaptak a szülők, hogy adjuk írásba, hozzájárulunk ahhoz, hogy gyermekünk cigarettázhasson az iskolában!

Nos, én vettem a bátorságot, és bementem, személyesen kifejtetni erről saját véleményemet. Ugyanis az osztályt iskolai táborozásra vitték, s mikor hazajöttek, észrevettem, hogy a lányom titokban cigarettára gyújt.

Nem tetszett a dolog.

Én sem cigarettáztam, csupán az irodai fiókomban volt egy dobozban vendég-cigaretta azért, ha valaki, vendég vagy kolléga bejön hozzám, megkínálhassam.

Otthon is, a kisasztalon szép tartóban finom cigarettákat tartottam, ugyancsak a vendégek kínálására, de mi nem cigarettáztunk, s büszke voltam – mostanáig – gyermekeimre (nagy fiamra és lányomra), hogy lám, ott van előttük, s eszükbe se jut rágyújtani.

Furcsának tartottam, hogy iskolai felügyelet mellett egy táborban rászoktatják a diákokat a dohányzásra, majd a szülőtől kérnek rá engedélyt, hogy ezt az iskolában is megtehessek. Eszembe se jutott, hogy én ráadjam áldásomat!

Amikor Katica középiskolába került, a *Lenin lakótelepen* laktunk. A kisebb szoba berendezése idején vásároltunk egy kedves, fiatalos szobabútort. Tetszés szerint összerakható, teljes falat plafonig borító keskeny szekrénysor volt, alul két helyen megszakítva két kényelmes, sötétpiros huzattal bevont külön fekhellyel.

Egy kisasztal, és két modern ülőhely tartozott hozzá, a fekhellyel egyező huzattal. A szobába nagyszőnyeg nem fért be, így kisebb összekötő került oda, később magunk készítettünk suba-eljárással, nagy kerek szőnyeget.

Abban az időben gyakran átjártunk a közeli határon, és Szlovákiából hoztuk hozzá vastag piros fonalat. Szobájában az egyetlen üres falfelületre is a határon túli üzletben vásároltunk nagyméretű poszttert, amit kislányom választott ki magának saját ízlése szerint.

Tetszésére bíztam, hogy a fal színét maga válassza ki. Nagyot nézett a szobafestő, mikor meghallotta a kívánságát. Akkor divatos volt az ún. „fröcskölt-fal”. De ezt a mester úgy tanulta, hogy a falfelületet szabályosan, szép egyenletesen kell fröcskölni.

Nos, Katica nem kért ebből! Csontszínű alapra égőpiros festéket választott, és saját kezűleg mutatta meg a festőnek, hogyan fröcskölje be a falat. Neki fontos volt, hogy ne legyen szabályos, hanem itt-ott ritkábban, apróbb pettyekkel, vagy nagyobb foltokkal, máshol kicsit elmosódva.

Nagyot nézett és hűmmögött a mesterünk, s mikor látta, hogy komolyan gondolja a lány, csupán azt kérte: meg ne mondjuk senkinek, hogy ebben a tevékenységben ő közreműködött volna! Nekem a végeredmény tetszett, úgyhogy az én szobámat – bár az övéénél kicsit szolidabban, magam is hasonló módon kértem fröcskölni. Az enyém halványzöld színt kapott.

Lakóhelyünkön az épületek között hatalmas fák álltak, lakásunk kellemes délkeleti fekvésű volt. Nyári melegben a virágos erkélyen, ahol a Debrecenből hozott zöld folyondár hosszan és dúsan lengedezett a szellőben, ott aludtunk kempingágyon, s hajnalban a madarak csiripelésére ébredtünk. Barátságos, kedves otthonunkban jól éreztük magunkat.

LÁNYOM DOLGOZÓ NŐ!

1.

ÉRETTSÉGI UTÁN megkérdeztem lányomat: volna-e kedved továbbtanulni? Eddig nem beszélt róla, holott a szakközépiskola után több egészségügyi főiskolára, sőt az orvosi egyetemre is pályázni lehetett. Több osztálytársa kozmetikusnak tanul, és néhányan védőnőnek jelentkeztek.

Nem mondom, hogy anyagilag könnyű lett volna az életünk, ha a továbbtanulást választja, én mégis szerettem volna, ha diplomát szerez, végül saját döntésére bíztam. Ő azonban kijelentette, csak gyermekorvosnak tanulna, de az a kötelező gyakorlattal együtt még hat évet jelentette, azt nem vállalja.

Ezért aztán kellemes balatoni nyaralás után munkába állt a helyi kórház Röntgen osztályán. Kedves úriember volt a főnöke, akinek a felesége is ott dolgozott. Jól ismertük egymást, tudtam, hogy jó sora lesz, ismerősök között. Egyébként sem volt idegen számára a kórház, mivel gyakorlatra oda jártak az iskolából.

Hamar belejött a munkába, majd beosztották őket, fiatalokat is ügyeleti szolgálatra. Külön szobájuk volt, ahol alhattak, ha nem történt olyan eset, ami nem várhatott másnapig.

– Képzeld anyu, mi történt ügyelet alatt? – kérdezi a lányom, mikor hazaérkeztünk egy délután.

Mi történt? – mondd gyorsan, mert láttam rajta, hogy nagyon izgatott.⁴⁴

– Este későn fejeztük be a munkát, mert a sebészetről betegeket hoztak át Röntgen-vizsgálatra. Már lezuhanyoztam, s kor kezembe veszem a könyvem. Aztán furcsa neszezést hal-
Figyelnem kezdtem, a fekhelyem megnézni, mi lehet az. Képzeld, ten futkároztak az ágyam alatt! ágyemümet összecsomagoltam, kuksoltam egész éjjel a keskeny kellemetlen volt a nagy hodálytam.

Mindig irtózott az egerektől, séltem neki, hogy gyerekkorom-mezőn, és sokszor találkoztunk tőztam tőlük, meg is fogtam őket.

Igaz, egyszer pórul jártam, mert, ahogy megfogtam a mezei pocok hosszú farkát, az ügyesen megfordult, és beleharapott az újamba. Utána kicsit én is óvatosabb lettem.

Nemsokára újabb beszámolóval rukkolt elő. Több szoba, váró-, és mellékhelyiség tartozott az osztályhoz. Ügyeletben az volt a szokás, hogy mikor a munkaidő lejár, és az ügyeletes magára marad, bezárja az ajtókat, és a kis szobában tölti az időt. Ha a kórház különböző osztályáról telefonálnak, hogy beteget visznek át Röntgenre, az ügyeletes kinyitja az ajtót. Most is így történt.

– Anyukám! Képzeld, mi történt megint ügyeletben! A sebészetről hoztak át egy férfit. Mikor végeztünk a munkával, kikísértem őket, majd bezártam a külső ajtót. Később megint hoztak egy sürgős esetet. Amikor végeztünk, gondosan bezártam az ajtót utánuk. Arra gondoltam, már nem történik semmi, lefekvéshez készülődtem. Még égett a villany, olvastam. Arra lettem figyelmes, mintha valami mozogna a közelben. Talán mégsem.

Megint valami nesz az ajtó előtt. Most már letettem a könyvem, figyelni kezdtem. Nemsokára kopognak az ajtón. Most már igazán megijedtem. Ki lehet ott? – hisz’ biztos vagyok benne, hogy bezártam a bejáratit ajtót. Gyorsan magamra kapom a köpenyt, és hangosan kérdezem: – ki az?

Inkább motyogást, mint értelmes beszédet hallok. Megismétlem: Ki van az ajtónál? Kérem, mondja meg a nevét! Az illető megismétli a nevét. Most már megértettem, ki az: R. János kér bebocsátást! Az illető a szomszédos épület pszichiátriai osztályán kezelés alatt áll. Nem veszélyes, mert nap közben is szabadon járkálhat a kórház területén. De így este, egyedül vele, bezárt ajtóknál...

Kata érezte, hogy bajban van, nem tud telefonálni, a telefon a kezelőben van. Most mit tegyen? Jobbnak látta, ha beengedi. Leültette. Megkínálta cigarettával, aztán megkérdezte, mi járatban van?

– Álmos voltam, és elaludtam – feleli.

– Hol?

– A WC-ben. Aztán nem tudtam kimenni, mert az ajtó be van zárva. Itt meg világos volt, hát bekopogtam.

– Most már értem, hogy került ide János. – De fogy a cigaretta, az idő halad. János kezdte magát túlságosan otthonosan érezni. Nagyokat röhögve épp’ most mesélte el, hogy egyszer már börtönben ült szeméremsértés miatt. Ennek fele sem tréfa, ki kell valamit találni, hogy megszabaduljak tőle! De mit tegyek?

éppen lefeküdni készültem. Mivemet, hogy egy kicsit olvassak lok, mintha kaparászna valaki... alól jöttek a hangok. Fölkeltem egerek, nem is egy, hanem ket-
Úgy megijedtem tőlük, hogy és kimentem az előtérbe, ott vizsgálóasztalon. Persze nagyon ban, egész éjszakát átvirrasztot-

nem úgy, mint én. Ekkor elme-ban sokat mászkáltunk erdőn-egerekkel. Én annyira nem ir-

⁴⁴ Katica érettségi képe 1972

Amikor az utolsó cigarettával megkínáltam, megkértem, üljön nyugodtan, kinézek a Röntgen-gépekre, mindjárt jövök. Kisurrantam, fölemeltem a telefonkagylót, kértem a pszichiátriát. Az ügyeletes nővér vette fel. – Képzeld, itt ül nálam B. János. Nagyon kérlek, küldj valakit érte, mert félek tőle.

Néhány perc és ott volt két ápoló, karon fogták látogatómat és elköszöntek.

Az eset úgy történt, hogy János a nappali műszak végén bejött a váróhelyiségbe, ahol a betegek kezelésre vártak. Senki se figyelt rá. Bement a toalettre, ott elaludt. Mikor a betegek elmentek, délután a takarítónő nem vette észre, hogy valaki ottmaradt, beszólt az ügyeletre, hogy elmegy, a lányom utána lezárta a bejáratot.

Nagy ijedtséggel fogadták reggel a kolléganők, mikor elmondta az éjszakai kalandját. Utána az ügyeletesek mindig alaposan körülnéztek, mielőtt bezárkóztak a szobába.

Mióta lányomnak állása van, *két kereső van a családban*. Sokat jelent. Maga osztja be a fizetését, szépen beruházkodik. Vásárolt egy villany-varrógépet a régi rozoga Singer-varrógépünk helyett, amin nem volt könnyű dolgozni. Az új gép már eldolgozza a szegélyeket, hímezni is tudunk rajta. Ebben az időben sok ruhát készítettünk otthon, de a helyi szövetkezeténél is többször rendeltünk magunknak elegáns ruhát, kosztümöt. Divatlapokat rendeltünk szabásmintákkal együtt. Állandóan szabtuk-varrtunk.

Ilyenkor tele volt a lakás kitergetett papírral, gombostűvel, fércel. Egymásnak próbáltuk a ruhákat, s addig fejtettünk és igazítottunk rajta, amíg elkészült a jól szabott ruhaköltemény. Sokan el se hitték, hogy saját magunk varrjuk a ruháinkat.

Abban az időben rendszeres színházi autóbusz indult minden szombaton Budapestre. Igyekeztünk kihasználni a jó alkalmat, amikor csak tehettük, útra keltünk, s hazáig megbeszélve élményeinket, utána jót aludtunk ülve, amíg hazaértünk. Gyakran a busz vezetője ébresztett föl, s szívesen megállt a park közelében, ahol laktunk.

Jövedelmünkből már arra is telt, hogy világot lássunk. A múlt nyáron Katicával, társasutazással Itáliában mentünk. Csodálatos tájakon, nálunk akkor még ismeretlenül jó autós-trádn vitt utunk. Sok élményben volt részünk, megcsodáltuk Velence, Firenze és több város régi palotáit, és templomait, múzeumait. Ez már egy külön téma, tény, hogy felejthetetlen élményekkel tértünk haza.

1975. szeptember elején befizetünk a Lipcsei vásárra. Pozsonyt érintve hagytuk el a Dunát. Csehszlovákián keresztül vágatott velünk a szerelvény, s nemsokára megláttuk az Elba folyócskát, amely haladásunkkal egyfolytában szélesedett.

Mikor átléptük a cseh-német határt, tovább is a Prágai medencén át vitt utunk, ahol már a folyó nagy folyóként hömpölygött a sínek mellett, s futott Észak felé, hogy a tenger ölelő karjaiban vegyüljön el a sós tengervízzel.

Tiszára takarított mezőkön keresztül haladtunk. A vonat ablakából csodáltuk a tájat. Nekünk azért tűnt föl mindez, mert Magyarországon amerre jártunk, mindenütt kidobált szeméthalmokkal találkozunk városok-falvak határában, erdők-mezők útjai mellett. Itt pedig vonatunk ablakán kinézve, mindenütt tiszta mezők, útszélek, s kora ősz lévén, még minden tiszta és üde zöld volt. Ezért már az odafelé vezető út is emlékezetes és nagyon megkapó volt számunkra.

Katicával nagyon jól éreztük magunkat. Sok szépet láttunk a Német Demokratikus Köztársaságban a rövid öt nap alatt. Megnéztük a vásárt és Lipcse város nevezetességeit, egy napra átruccantunk Drezdába, Megcsodáltuk pazar látványt nyújtó régi épületeit, palotáit, rendben tartott, virágokkal, szökőkutakkal teli sétányait.

Nem tudtunk betelni a sok szépséggel, a képtár kapuján belépve előtűnt a *Zwinger* csipkés palota-együttese, rendezett, szökőkutakkal, szobrokkal teli parkjával. Idejövételünket megkoronázta az a néhány óra, amit bent a képtárban töltöttünk.

Csodálattal adóztunk a sok szépség láttán, a régmúltban élt, nagy művészek alkotásai, a festmények és szobrok előtt.

Erről azonban itt nem írhatok többet, mert az már egy külön fejezetet igényelne. Ebben az időben ketten éltünk a kellemes zöldövezeti otthonunkban, a fiúk csak hétvégeken (ételt főltankolni), és iskolai szünetekben nyaralni jöttek haza. A nyarat most is a Balatonnál töltöttük, ahol Apukám sajnos, már egyedül élt, de mindig örült a jöttünknek. Persze nyaralás és fürdés közben, rendbe tettük a lakást, kertet, mert Apukám ereje egyre fogyott. De ez közös munka volt, jólesett a városi élet bezártsága után a sok mozgás. Ilyenkor a csendes, kevésszavú apám sokat mesélt, alig ismertem rá. Látszott rajta, hogy jólesik neki a társaság a magányos napok után, mi is azon igyekeztünk, hogy jól érezze magát körünkben.

LÁNYOM, KATI PESTRE MEGY

2.

AKKOR MÁR MEGINT a városközpontban laktunk. Igaz, szerettem a korábbi lakást, ahol kellemes volt a környék, a sok fa, a zöld környezet, mégis jobban vonzódom a központhoz, ahol minden közel van, percek alatt beérek az irodába, és mindent karnyújtásnyira megkapok. Főnököm ajánlotta fel, hogy városközpontban hamarosan átadásra kerülő új, összkomfortos lakásra cserélhetném a lakást, ahol központi fűtés lesz, ezért jóval kényelmesebbek a mostaninál. A lakásigénylők viszont az olcsóbb rezsiköltségek miatt szívesebben választják korábban épült lakásokat.

Lakásunkban sok bajunk akadt a hagyományos kályhával. Igaz, a nagyszobai cserép-kályhát szeretem, mert kellemes meleget áraszt, de körülményes volt minden évben a fűtőanyag beszerzése. A kis szobai Kályhát pedig már rég' kicseréltük olajkályhára, amiben folyton elromlik valami (hasonlóan a fürdőszobai kályhához), mi meg nem értünk hozzá. Hiába közel a benzinkút, mégis gondot okozott fűtőanyag beszerzése és hurcolása a második emeletre. Eldöntöttem, hogy kérjük a modernebb, lakást, ahol a fűtéssel nem lesz gondunk.

1976. október 26-án voltak még apróbb teendők a lakásban, de megkaptuk a kulcsokat, és Katicával elkezdtük a gardrób szekrények és kamrapolcok festését, az ablakok rendbehozatalát. Lemértünk mindent, függönyöket vásároltunk, varrtunk, szegtünk, rendezkedtünk. Amit lehetett, már beköltözés előtt felszereltünk, elvégeztünk. Nemsokára átköltöztünk, és berendezkedtünk. Nagyon tetszenek a hatalmas ablakok, a nagy üvegajtó, ahol reggeltől délutánig besüt nap, teljes világossággal árasztva el a lakást. Déli oldal felé loggia, a bejáratnál folyosó van, ahol sok virágot nevelhetek. Eleinte kicsit zavart a nagy forgalom, én azonban hamar hozzászoktam a nagy forgalom- okozta zajhoz, mert szerencsémre jó alvó vagyok.

Lányom egy szerelmi-válság után volt, udvarlója féltékenységevel üldözte, nem bírta szabadulni. Ráadásul második férjem dolgait már nem bírta elviselni és a munkahelyén kialakult új helyzet miatt neki is gyülekeztek feje fölött a fellegek. Bár szerette és megszokta a munkáját, azzal állított haza egy alkalommal, hogy nem tudja, mitévő legyen.

– Képzeld anyukám: délelőtt behívtak az igazgatói irodába, ott trónol a személyzetis. Közölték, hogy engem szemeltek ki *kórházi főnővérnek*. Ehhez természetesen tovább kell magamat képeznem. Ősszel be kell iratkoznom a Marxista Esti Egyetemre. Bumm! Úgy ért a hír, mint egy villámcsapás, nagy dörgéssel!

Utána mély csend lett, mert én nem tudtam megszólalni. Magamban azon tanakodtam: Én kerüljek Annus néni helyére, aki még nem is nyugdíjképes? Egyébként sosem vágytam íróasztal mellé, te tudod, anyukám. Nem akarok személyi ügyekkel foglalkozni. Másrészt nem vagyok párttag, nem is akarok oda lépni. Marxista egyetemre se akarok járni. Miért nem hagynak engem nyugodtan dolgozni?

Nehezen ocsúdtam fel gondolatimból, és fogalmam sem volt róla, mit felelhetnék erre. Katica folytatta: – Nos, mi a válasza? – kérdezték tőlem.

Nekem meg különféle gondolatok cikáztak az agyamban. Alig tudtam annyit kinyögni, hogy köszönöm a bizalmat, s ha lehet, kérek néhány napi gondolkodási időt.

– Mit szólsz hozzá, anyukám? – tette föl most már nekem a kérdést.

– Helyesen reagáltál a váratlan ajánlatra. Komoly döntés előtt állsz, valóban meg kell gondolni az ajánlatot. Előmeneteled szempontjából ugyan előnyös lenne, de az elgondolásod helyes. Fiatal vagy, sok az idős ápolónő és más beosztású dolgozó, kérdés, hogy fogadnának egy fiatal feljebbvalót, akinek nincs semmiféle vezetési tapasztalata. Biztos, sok ellenséget szereznél, ha amellettdöntesz, hogy vállalod, ami viszont egy munkahelyen sem kellemes. Másik dolog, hogy mindenkivel, aki magasabb beosztást vállal, elvégeztetik a pártiskolákat.

Nemcsak azt, ami már szóba került, hanem a többbit, a szakosítókat is. Évekig tanulhatnál, sorozatosan járhatnál vizsgázni olyan témákból, amelyeket hivatalosan a rendszer sem ismeri el főiskolai vagy egyetemi végzettségnek.

A népszámlálásnál böngésztük az íveket, és az eligazításnál felhívták rá a figyelmet, hogy nem lehet a statisztikai íven főiskolai végzettségnek bejegyezni, aki akár évekig pártfőiskolákon folytatott tanulmányokat. Milyen nehéz volt meggyőzni erről az érintetteket, hogy még az a rendszer sem fogadja el tanulmányaikat, amely erre kötelezte őket.

Tehát Neked kell eldöntened, hogy elfogadod-e az ajánlatot, vagy sem. Látom, semmi kedved hozzá, és magadban tulajdonképpen már el is döntötted. Akkor pedig minél előbb meg kell adnod a választ. Én egyetértek az elgondolásoddal.

Utána még elmondta, hogy van egy másik lehetőség is, ami jobban tetszik neki. Szakmai vonalon továbbtanulhat, ahol diplomát kap az elvégzett tanulmányokról. Itt csak az a bökkenő, hogy hetenként két nap Budapestre kell utaznia. Igaz, fizetik az utazást és engedélyezik a szabadnapokat, de mások dolgoznának rám. Ki tudja, hogy fogadnák el a kolléganők?

Nekem eszembe jutott, – s ezt megosztottam vele is: nálunk, az apparátusban is előfordul, hogy kollégák különféle helyeken tanulnak, hónapokat vannak távol, s munkájukat mások végzik el. (Például én is.) Nem mondhatom, hogy örülünk neki.

Aztán azzal folytatta, hogy már több alkalommal voltak Budapesten néhányan, és ismeretségre tettek szert. Arra gondolt, hogy megpróbál Budapesten elhelyezkedni, s akkor onnan, helyből végezhetné a szakmai továbbképzést.

Éreztem, hogy ezzel az itthoni problémái megoldódának. Tudom, helyes az elképzelése, mégsem tudok örülni annak, ha elmegy itthonról. Eszembe jutottak azok a nehéz évek, amelyeket nekem át kellett élnem, egyedül, idegen környezetben, ismeretlen emberek között. De akkor közvetlenül menekülésünk, háború- és front után éltünk, nem volt más választásom. Mindenünk odaveszett, egyetlen vékony kabátom volt, félcipőben vészeltem át az első két téli hideget, s amíg bejött a forint, Pityuval együtt sokat koplaltunk.

Neked csak annyival lesz könnyebb, ha elmész itthonról, hogy én, tudlak segíteni a kezdeti nehézségekben. Milyen jó volna, ha a többször próbált lakáscserénk – Budapestre – sikerült volna.

Az Idegsebészeti Tudományos Intézetnél. (1978. december 1.)

Amikor az embernek összesűrűsödnek a gondjai, amikor már nem talál belőle kiutat, váratlanul egyszerre megoldódnak a dolgok. Életem folyamán mindig ezt tapasztaltam. Ő sem jött ki a férjemmel, meg akart szabadulni féltékeny Misikétől is, végül nem kellett elvállalnia egy olyan előléptetést a munkahelyén, ami neki nem tetszett.

Nem volt nehéz döntenie, mikor állásajánlatot kapott a Budapesti Idegsebészeti Tudományos Intézetnél, ráadásul előnyösebb fizetési feltételekkel. Egyelőre a Dózsa György út elején levő szállóban kapott egy icipici szobát, ahol alig fér be valami.

Elvittük a legszükségesebb holmiját, sikerült berendezkednie. Valóban aranyos, lakályos volt, de olyan szűk, mint egy szekrény.

Az ajtóra szabtunk-varrtunk zsebes vásznat, az apróság abba került. Mindig jó ötletei voltak itthon is, ha a lakásban rendezkedtünk. A szálló gondnoknője külön megdicsérte, mikor meglátogattam, azt mondta, hogy olyan aranyos szoba nincs több az egész épületben, mint az övé.

Azóta is Budapesten él – most már két majdnem felnőtt gyermekeivel már diplomával – az én lányom, és ugyanazon a helyen végzi nehéz munkával járó egészségügyi feladatát.

LÁNYOM 3. – HÍVATLAN VENDÉGEK – KÉT FELVONÁSBAN

1. EGEREK. Sikeres érettségi után megkérdeztem lányomat: – Szeretnél továbbtanulni? Milyen pályát választanál? Eddig ugyanis nem beszélt róla, holott a szakközépiskolai érettségivel többfajta egészségügyi főiskolára, sőt az orvosi egyetemre is pályázhatna. Osztálytársi közül többen kozmetikusnak, néhányan védőnőnek jelentkeztek. Nem mondom, hogy anyagilag könnyű lett volna az életünk, ha a továbbtanulást választja; mégis szerettem volna, ha diplomát szerez, de saját döntésére bízta. Ő másként döntött.

– Gyermekeorvos szeretnék lenni, de az a kötelező egyéves gyakorlattal nekem még hat év tanulást jelentene, inkább elhelyezkedem, – röntgen-asszisztens leszek, ami munkavégzés mellett két éves továbbképzést jelent. (Utána, amikor Budapesten helyezkedett el, ezen a pályán még két diplomát szerzett, munka mellett.)

– Jól gondold meg, neked kell döntened.

Nem másította meg elhatározását, ezért egy kellemes családi balatoni nyaralás után elhelyezkedett a helyi kórház Röntgen osztályán. Kedves ember a főnöke, a felesége is ott dolgozik. Jól ismerjük egymást, tudom, jó sora lesz ismerősök között. Egyébként sem volt idegen számára a kórház, mivel gyakorlatra oda jártak a középiskolából.

Már egész jól belejött a munkába; beosztották őket, fiatalokat is ügyeleti szolgálatra. Külön ügyeletes szobájukban alhattak, ha nem történt olyan eset, ami nem várhatott másnapig.

– Képzeld anyu, mi történt ügyelet alatt? – kérdezi a lányom, amikor hazaérkeztünk délután.

– Mi történt? – mondd gyorsan, mert láttam rajta, hogy nagyon izgatott.

– Este későn fejeztük be a munkát, mert a sebészetről betegeket hoztak át vizsgálatra. Már lezuhanyoztam, éppen lefeküdni készültem. Kezembe veszem a könyvem, egy kicsit olvasni szerettem volna.

Nemsokára furcsa neszezést hallok, mintha kaparászna valaki... Figyelni kezdtem. A fekhelyem alól jöttek a hangok. Fölkeltem megnézni, mi lehet az. Képzeld, anyukám, egerek! Nem is egy, hanem két kisegér futkározott az ágyam alatt! Úgy megijedtem tőlük, hogy összefogtam az ágyneműmet, és kimentem az előtérbe, ott kuksoltam egész éjjel a keskeny vizsgálóasztalon. Persze nagyon kellemetlen volt a nagy hodályban, egész éjszakát átvirrasztottam.

Mindig irtózott az egerektől, nem úgy, mint én. Ekkor elmeséltem neki, hogy gyerekkoromban testvéreimmel gyakran mászkáltunk erdőn-mezőn, sokszor találkoztunk egerekkel. Nem féltem tőlük, meg kézbe fogtam őket. Igaz, egyszer pórul jártam, mert, ahogy megfogtam a mezei pocok farkát, ő ügyes akrobata mozdulattal a hosszú farkincája ellenére megfordult, és beleharapott az ujjamba. Ezután én is óvatosabb lettem.

2. János látogatása a pszichiátriáról. Ez a történet is lányommal történt meg, első munkahelyén, ügyeletben. Több szoba, váró-, és mellékhelyiség, nagy folyosó tartozott akkor, az ezerágas, nagy kórház, külön épületében lévő Röntgen osztályához.

Szokás és munkarend szerint, amikor a munkaidő lejár, és az ügyeletes magára marad, bezárja az ajtókat, és a kis szobában tölti idejét. Ha a kórház különböző osztályáról telefonálnak, hogy beteget visznek át Röntgenre, az ügyeletes kinyitja az ajtót.

Most is így történt. Amikor lányom hazajött a kórházból, megint újabb beszámolóval rukkolt elő.

– Képzeld, anyukám, már megint mi történt ügyeletben! Délután beteget hoztak át a sebészetről, a vizsgálat végeztével kikísértem a társaságot, majd bezártam a külső ajtót. Később megint hoztak egy sürgős esetet, ugyanolyan gondosan bezárkóztam. Arra gondoltam, talán már nem történik semmi, – lefekvéshez készülődtem. Még égett a villany olvastam. Arra lettem figyelmes, mintha valami motoszkálna a közelben. Figyeltem. Talán mégsem?

Néhány perc elteltével megint valami neszt hallok az ajtó előtt. Most már letettem a könyvem, s úgy kezdtem hallgatózni. Nemsokára valaki mégis kopog. Biztos vagyok benne, hogy bezártam a bejárati ajtót, mégis lehetséges, hogy itt, az ajtómnál kopognak? Most már igazán megijedtem. Fölkeltem, gyorsan magamra kaptam a köpenyt, és hangosan megkérdeztem: – ki az?

Inkább motyogást, mint értelmes beszédet hallok. Megismétlem: – Ki van az ajtónál? Kérem, mondja meg a nevét! Az illető megismétli a nevét, majd megkérdezi: Bemehetek?

Jól hallok a nevét, tudom, ki az, de a felismerés egyáltalán nem nyugtatott meg. R. János kért bebocsátást! Az illető a szomszédos épület Pszichiátriai osztályán kezelés alatt áll. Nem veszélyes, mert nap közben is szabadon járkal a kórház területén, de így este, egyedül a közelében, bezárt ajtóknál... Még végiggondolni se mertem.

Kata érezte, hogy bajban van, nem tud telefonálni, a telefon ugyanis nem itt az ügyeleti szobában, hanem a kezelőben van. Most mit tegyen? Jobbnak látta, ha beengedi. Nagyot lélegzett, hogy bátorságot merítsen, beengedte, majd hellyel és utána cigarettával is megkínálta váratlan vendégét, aztán megkérdezte, mi járatban van?

– Álmos voltam, és elaludtam – feleli.

– Hol?

– A WC-ben. Ki akartam menni, de nem tudtam, mert az ajtó be van zárva. Itt meg világos volt, hát bekopogtam.

– Most már értem, hogy került ide János – folytatta a lányom – de fogy a cigaretta, az idő meg halad. János kezdte magát túlságosan otthonosan érezni. Nagyokat röhögve akkor kezd mesélni nekem, hogy egyszer már börtönben ült szeméremsértés miatt.

Ennek fele sem tréfa, ki kell valamit találni, hogy megszabaduljak tőle! Mit tegyek? Mikor az utolsó cigarettával megkínáltam, megkértem, üljön nyugodtan, kinézek a Röntgen-gépekre, mindjárt visszajövök. Gyorsan kisurrantam mellette, felvettem a telefonkagylót, kértem a pszichiátriát. Az ügyeletes nővér vette fel. Gyorsan elmondom, milyen helyzetbe kerültem. Képzeld, itt ül nálam B. János. Nagyon kérlek, küldj valakit érte, mert félek tőle. Sietve elmondtam, milyen történetekkel szórakoztat. A kagylót letéve, megkönnyebbülve nyitottam ki a bejárati ajtót. Néhány perc, és megjelent két ápoló, karon fogták látogatómat, és elköszöntek. Nagyot sóhajtottam, hogy megszabadultam tőle. Aztán folytatta:

– Így történt, hogy János a nappali műszak végén bejött a váróhelyiségbe, ahol a betegek kezelésre vártak. Senki se figyelt rá, mindenki ismeri őt. Bement a toalettre, ahol elaludt. Mikor a betegek elmentek, délután a takarítónő nem vette észre, hogy valaki a WC-ben maradt, beszólt az ügyeletre, hogy elmegy. Utána lezártam a bejárati ajtót, így aztán nem csak én voltam bezárva.

Másnap reggel ijedtséggel fogadták a kolléganők, mikor lányom elmesélte az éjszakai kalandját. Ezután ők is mindig alaposan körülnéztek, mielőtt bezárkóztak volna az ügyeletes szobába.

_

LÁNYOM SZÜLETÉSNAPJÁRA 5.

NEHÉZ DÖNTÉS ELŐTT ÁLLTAM. Első gyermekem megfázott, megbetegedett, nem adhattam újra bölcsődébe, nem volt a közelben senkim, akire rábízhattam volna. Most a gyerek egészsége a legfontosabb, ezért bármilyen nehéz lesz, otthon maradok, amíg megerősödik és eléri az óvodás kort. Fel kellett mondanom jól jövedelmező állásomat, pedig igen nagy szükségünk lett volna keresetemre. Munkahelyem nem járultak hozzá, Munkaügyi Bíróságra került az ügy, de úgy sem tehettem mást.

Akkor ilyen idők jártak. Ma már nehéz elhinni, ha a munkaadó ragaszkodott valakihez, ezt is megtehetette. Mindennek ellenére otthon maradtam.

Nehéz anyagi helyzetbe kerültünk, mivel kiesett az én biztos jövedelmem. Próbáltam olyan munka után nézni, amit otthon végezhetnék. Egyelőre nem sikerült. Azzal segítettem magunkon, hogy ruháinkat magam kötöttem, varrtam. Nagyon sokat jelentett, hogy a gyermekemet otthon, magam nevelhettem. Jó időben sokat sétáltam a városban, a Palóc ligetben, a jó levegőn mozogtunk, játszottunk. Ezért a liget szinte második otthonunkká vált. Így telt el az esztendő. Ennek is megvolt az előnye. Bár kevesebb volt a jövedelmünk, de legalább együtt lehettem a gyermekemmel.

Újra várandós lettem. Ez az idő egészen másként zajlott le, mint az első. Mostani állapotomban testem formája más volt, amiből (tapasztalt asszonyok szerint) meg lehetett állapítani, hogy lányom lesz.

Szélesebb voltam, mint az előzőnél, és 10 kg súlytöbbletet szedtem magamra. Olyan furcsa volt ennyire meghízni, sehol se fértem el, mindennek nekiütköztem. Lehet, hogy ezért, az utolsó időszak nehéz volt számomra.

Anyukám most is jókor érkezett. – Már nálunk volt, mikor „eljött az időm”. Vasárnap délután a közeli kultúrházban színházi előadás volt, férjem jegyeket váltott rá. Engem is invitált, de lemondtam róla, már alig bírtam mozogni. Ezért férjen ment el anyukámmal. Éjfél tájban éreztem, hogy közeleg az időm. Volt telefonunk, biztonságban éreztem magam, ha sürgős, tudok segítséget hívni.

Borzasztó hideg tél volt, ezen az éjszakán -25°C volt a hőmérséklet. Mikor hazaérkeztek a színházi előadásról, kértem férjemet, telefonáljon a mentőkért. Abban az időben csak két mentőautója volt a kórháznak, s épp’ ekkor mindkettő vidékre ment. Ki tudja, mikor érkeznek vissza ebben a rettenetes időben? Mi lesz, hogy jutok be a kórházba? – a csúszós úton képtelen vagyok közlekedni.

Ólomlábakon haladt az idő, engem pedig egyre jobban sürgetett az állapotom. Kezdtém idegeskedni. Később, több telefonálás után, a laktanyai mentőt irányították hozzánk. Emlékszem, még segítséggel is alig bírtam fölmászni a magas kocsira. Mikor beértünk a kórházba, azonnal a szülőszobába vittek.

1954. január 25. hétfő. Hajnali négykor érkezett világra a kislányom, akinek Katalin nevet adtam. Majdnem négykilós, nagy baba volt. Mikor megszületett, a kórházi osztályon szárnyra kapott a hír, hogy valaki gyönyörű nagy babát hozott a világra. Kis dagi volt, egy hétig alig lehetett a pufók arcában a szemét meglátni. Mivel a terhességem teljesen normális mederben folyt, nem volt szükségem orvosokhoz járni, csak a kötelezően előírt vizsgálatokon vettem részt. A szülésnél Bak doktor segédkezett.

(Katica lányom születésnapja megegyezik Guszti bátyáméval, ő is január 25-én jött a világra, csak jóval korábban.)

Amíg a kórházban voltam, meglepetéssel fedeztem fel, hogy a vizitek alkalmával még Salgótarjánból régi ismerősöm, dr. OE az osztály főorvosa, járja a kórtermeket. Ő is emlékezett rá, hogy Salgótarjánban kisfiamat ő segítette világra.

Az újszülöttek osztálya közel volt a szobánkhoz; egy kisbaba sírása mindig behallatszott. Talán nem ez a találó kifejezés, pontosabb, ha azt mondom, hogy mély hangon minden éjjel ordított. Arra gondoltam: szegény asszony, aki ezt a gyereket haza viszi, lesz vele elég baja otthon.

Egy hét múlva, rá kellett jönnöm, hogy az a mély hangú, éjjel síró baba az én Katica lányom. Szegényke biztosan azért sírt, mert éhes volt, s lehet, hogy nem elégedett meg azzal az adaggal, ami jutott neki. Az akkori elmélet nála megdőlt, hogy csak bizonyos időközökben volt ajánlatos etetni a gyereket. Otthon is kitartóan átsírta az éjszakákat. Anyukám hasonló véleményen volt, ezért elhatároztam, hogy én megszegem a szabályt, és ha éjjel a teával nem elégszik meg, hajnalban jóval korábban megszoptatom. Ez sem bizonyult hatásosnak, még mindig sírt éjszakánként. Egy teljes hónapig tartott, – mindenkit kiborított.

Mindnyájan fáradtak, elgyötörtek voltunk reggel, és egész nap szédelegtünk az átvirrasztott éjszakák miatt.

Aztán egyszerre csak úgy, magától megtanulta, hogy váltakoznak nappalok és éjszakák. Utána semmi baj nem volt vele azon kívül, hogy engem valósággal meg akart enni. Szép kisbaba volt, hurkás, fodros combokkal, testtel, mint Murillo angyalkái. Anyukám sokáig maradt nálunk, segített nekem most már a két gyerek körüli teendőkben. Rám is fért, mert különben eléggé magamra voltam hagyatva.

Férjem ígéretése és kedveskedése ellenére hamar rájöttem, hogy mégsem zavartalan az életünk. Sehol sem tudott megmaradni, hozzá nem illő, züllött emberekkel barátkozott, mindez igazán nem tetszett nekem.

Szüleim akkor költöztek a Balaton partjára, mikor Katica másfél éves volt. Pici korától kezdve szeretett pancsolni, csodálta a hullámzó Balatont.

Megálltam vele a parton, be akart ugrani a tóba, ahol a víz felnőtt embereknek is mellmagasságig ért. Alig tudtam visszatartani. Minden nyáron ott voltunk, ők később a vakációkat a nagyszülőknél töltötték.

Itthon hatalmas udvar vette körül a házat, egyik végében használaton kívüli, elhanyagolt terület volt, benne épületmaradványok, kő, meg különféle lim-lom fölhalmazva. Elmentem a Városházára, kértem, engedjék meg, hogy kitisztítsuk, és kertnek megműveljük.

Rendbe tettük. Következő évben már paprikát, zöldhagymát, paradicsomot termeltünk ott. A gyerekek nagyon élvezték, mert kis szerszámaikkal, öntözőkannával nagy igyekezettel ők is „dolgozhattak”. Következő évben a kert egyik sarkát dróthálóval elkerítettük, kiscsirkéket vásároltam és neveltem.

Csak az volt a bökkenő, hogy sohasem vágtam csirkét (még a gondolattól is irtóztam, mert anyukámtól se láttam soha, mindig más végezte ezt a kegyetlenséget); amikor csirkét akartam főzni, ha nem jött valaki hozzám, aki ezt megtette volna helyettem, bizony késett az ebéd.

Egyik évben – akkor már Katica is nagyobb volt, a csirkék között akadt egy szép fehér, piros taréjú „Lekhorn” kakas. Hogy, hogy nem, Katicát nem tűrte el, nem mehetett a kerítés közelébe, mert a kakas fölugrott, és lábával rugdosott feléje.

Mindig nagy csapat gyerek játszott az udvarban, hiszen több család élt itt, és a szomszédos udvarokból is átjöttek barátok, meg hívatlan vendégek. Szerettek ott, és a kertben, illetőleg annak eldugott részen – mielőtt rendbe tettük volna – a dzsungelben játszani, bujkálni.

Egyszer Katica a szomszédunk kislányával együtt fontoskodó arccal jött hozzám. Biztattam őket, bátran álljanak elő, mit akarnak? Suttogva, titkolózva elmondták, hogy a gyerekek, köztük az én fiam is – ott játszik a dzsungelben, és uram bocsá', cigarettáznak!

Azonnal utánajártam a dolognak, előállítottam a „bűnösöket” és alaposan megdorgáltam őket. Mikor az érintett szülőknek szóvá tettem, hogy figyeljék csemetéjüket, nehogy tüzet okozzanak játék közben, szabadkoztak, hogy az ő gyerekük ilyet nem tesz! A kislányok viszont határozottan állították, kiket láttak lent, a bokrok között.

Ekkor nekem eszembe jutott a régi idő, mikor gyermekkoromban a többi gyerekkel – főleg fiúkkal – a kertünkben együtt *pipáztunk*!

Nem kell arra gondolni, hogy igazi dohányt tettünk a vadrózsa gyökeréből magunk-faragta pipába, csupán száraz tökszárat nyomkodtunk bele. Ezért aztán olyan nagy felháborodást nem jelentett számomra a dolog, – talán minden gyerek megpróbálja. Csupán a tűzveszély miatt kellett rájuk figyelni.

Férjem fizetése megközelítőleg sem volt elég a négytagú család ellátására, ezért lázas igyekezettel kerestem a lehetőséget arra, hogy valamilyen jövedelemhez jussak. Megismerkedtem egy tanító feleségével, aki négy gyermek nevelése miatt szintén bedolgozói munkát vállalt; a helyi Háziipari Szövetkezet részére otthon szőtteket készített.

Kiürítettük a kisebb szobánkat, oda éppen elfért a szövőalkalmazatosság. Beléptem a szövetkezetbe, és közel három évig egy nagy, rozoga szövőszéken dolgoztam.

Palóc mintákat szőttünk, amiből falvédők, párnák, különféle terítők, később függönyök készültek.

Persze, mikor a szövőszéssel valami gond adódott, olyankor az én férjem sosem volt kéznél és mindig a szövetkezet emberét kellett segítségül hívnom. Ezért gyakran le kellett állni a munkával, mert hol a gép volt rossz, máskor meg nem kaptunk anyagot a folyamatos munkához. Hamar megtanultam a szövés technikáját, szerettem csinálni. Amikor már jól belejöttem, saját elképzelésem szerint terveztem mintákat.

Ezeket a darabokat megvásárolhattuk, így a lakás díszítéséhez szükséges díszpárnákat, asztalterítőket és falvédőket jutányos áron vettem meg. A kézimunka, a magyaros népi szőttek mindig tetszettek nekem. Nem mondom, hogy túlságosan sokat lehetett vele keresni, de időm volt, és némi jövedelemhez hozzájutottam.

A gyerekek fejlődtek. Közben Gyurika hároméves korában óvodába ment. Szabadidőben sokat sétáltunk. Volt egy kedves, idős barátnőm. Erdélyből származott, egyedül élt.

Korábban a bankban dolgozott, amikor nyugdíjba ment, sokszor járt hozzánk, gyakran csatlakozott hozzánk, velünk jött sétálni, ezért én sem éreztem magam annyira magányosnak.

Ha szükség volt rá, szívesen vigyázott a gyerekekre.

Este volt, én már lefektettem őket. Katica kis ketreces ágyacskája a cserépkályhához közel volt, Annuska a közelében helyezkedett el. Mikor hazaérkeztem, nevetve mesélte, mi történt addig, amíg távol voltam. Katica sehogy se akart elaludni, zavarta, hogy nem én vagyok vele, mint máskor. Ő igye-

mesélt neki, de csak nem
Aztán csendben ma-
alszik, de nem így tör-
tudományát, amit nyil-
dett össze. Ezek bizony
tak. Annuska nem akart
mintha nem is hallaná,
kiabálva kezdte monda-
rád!

kezett szórakoztatni,
jött álom a szemére.
radt, hátha mégis el-
tént. Elővette minden
vén az udvarban sze-
csúnya szavak vol-
reagálni rá, úgy tett,
de Katica hangosan,
ni neki, hogy: sz...

Annuskának nagy önuralomra volt szüksége, hogy el ne nevesse magát, de továbbra is csak hallgatott, ő nem hagyta abba, egyre gyakrabban ismételte. Mikor Annuska megunt, odafordult hozzá és azt mondta neki: én is rád! – mire Katica sértett arccal, megbotránkozva kérdezte: de Annuska! Miért beszélsz ilyen csúnyán?

Szívesen hurcolta magával a Gimnázium-közbe, ahol lakott⁴⁵. A szomszédok, idős barátnői nagyon élvezték a kislány csacsogását. Rengeteget beszélt, aranyos volt.

⁴⁵ A képen Annuska kis Katival a kertben.

Érdekesen ejtett ki bizonyos betűket. Én úgy fogalmaztam, hogy kicseréli vagy leahagyja az ékezeteket. Ugyanis az **ő** betűt például **ó**-nak ejtette, az **ü**-t meg **u**-nak. Nagy hahota volt az idős hölgyek körében, mikor megkérdezték, hogy hol van anyukád, miért nem jött el? Erre ő azt válaszolta: mert „dolgozik, **szó** (sző), azért hogy nekem **cipót** (cipőt) vegyen”. Ha megkérdezték, ki vagy te? – erre az volt a válasza (Annuska tanította rá): „**Ulinó**” (értsd: úrinő) vagyok! Ha pedig azt kérdezték, hány éves vagy, azt felelte: „**Kétésfélés**” (két és fél éves) vagyok. Nagyon kedvelte a szép ruhákat, amikor valami újat kapott, azt be kellett mutatni az idős barátnőinek. Ott illegett-billegett előttük. Nagyon szerették őt.

Egy időben egy nagy fekete sérült madár (talán varjú) tévedt az udvarukba. Nem tudott repülni, inkább csak jött-ment, már nem félt senkitől. Az ott lakó idős úr etette, amíg annyira gyógyult, hogy elrepülhetett.

Egyszer Itthon kis Katica azt mondta Annuskának: „Annusta, gyere, menjünk Csóka bácsi-hoz”, ugyanis a madarat Csókának hívták, s ha az Csóka, a gazdája is csak Csóka bácsi lehet!

Katica már három éves, ősszel óvodás lesz, nincs akadálya, hogy ismét járjak dolgozni. Talán szerencsés voltam gyermekeimmel, mert hamar beilleszkedtek az új helyzetbe. Szerettek óvodába járni. Rendesen felszerelt volt az óvodájuk, az óvónők felkészült, kedves emberek.

Gyorsan teltek az évek, s mikor Katica az utolsó évet töltötte a nagycsoportban, már jól ismerte a járást. Reggel együtt indultunk, leadtam az óvodában, s mivel őket már délután négykor elengedték (szülői beleegyezéssel), ő jött értem a közeli munkahelyemre. Akkor még tehettem, mert alig volt forgalom a városban. Természetesen többször gyakoroltuk a „közlekedés szabályait”, hogy csak akkor léphet le a járdáról, ha sem balról, sem jobb oldalról nem közeledik jármű.

A farsangi műsor előtt izgalommal készültünk, mert komoly szerepet kapott, de hogy mit, azt titokban tartották. Csak megfelelő öltözkékről kellett gondoskodnom. Steppelt, hosszú-ujjú, bő fehér köpenyre ezüstpapírból holdakat, arany- és sárga színekkel napot, csillagokat öltögettem, keménypapírból hosszú süveget kreáltam, amit hasonlóan díszítettem föl, amiben már kislányom is segédkezett.

Amikor megláttam az ünnepségen, ő a ragyogó holmiban teljes nyugalommal, komoly arccal ült a színpadon, és elkezdte a Didergő király c. mesét. Szépen hangsúlyozva, hibátlanul mondta a hosszú szöveget, segítség nélkül mesélt és mesélt... Olyan aranyos volt, annyira meghatódtam, hogy megkönnyeztem. Most nézegetem a falra helyezett képeket. Egyiken Katica egy széken ül a színpad közepén, és komoly arccal mondja a hosszú mesét.

Másikon kiscsoportos óvodásként a záróünnepélyen: három-fodros, mindegyik soron flitterrel kivarrt szoknyában, fényes mellénnyel, bő ujjja azonosan díszítve a szoknyával, haja magas-okos homlokáról elsimítva (mindig úgy szerettem fésülni), középen hatalmas masni, a ruhához illő dísszel.

A kollégák minden évben ünnepséget rendeznek nőnapon. Már bent voltunk a nagyteremben, mikor megérkezett kislányom az óvodából. Ülbe ültettem. Mellettem idős kolléga ült, akkor a műszaki osztály vezetője, különben művész-ember. Beszélgetés közben gyönyörködve nézte a kislány kezét, majd megjegyezte: olyan gyönyörű a kezecskéje, mint egy ékszer.

Hat és fél éves korában beírtuk az iskolába. Szerencsésebben indult, mint testvére. Nagyon kedves idős tanítónő (egy orvos felesége) osztályába került. Nyugodt, kiegyensúlyozott gyermekszerető asszony, aki tudott bánni a kicsikkel. Izgultam az első szülői értekezleten, hogy majd mit hallok? Az olvasással, írással, minden feladattal jól megbirkózott, semmi gond nem merült fel nála. Én inkább Kata élénksége miatt félttem, mert olyan eleven volt, mint egy fiú. Izgultam, hogy fogja megszokni az iskolai fegyelmet? Félve érdeklődtem a napközis tanító nénitől, hogy viselkedik az én lányom?

– Ó, Katica? (Megremegtem, hogy mit fogok most hallani, de így folytatta:) Aranyos, jó kislány, szót fogad és jól tanul. – Fellelegeztem. Ha otthon bármilyen cserfes és rakoncátlan, megbocsátható, ha az iskolában jól viselkedik és rendesen tanul, annak igazán örültem. Nem is volt vele/velük semmiféle komoly problémám sem az általános iskolában, majd később a középiskolában sem.

Hét éves volt, mikor testvére, Attila megszületett. Anyukám egész nyárra elvállalta a két nagyobb gyermekemet, levitték őket Balatonakarattyára, hogy könnyebben boldoguljak itthon. A gyerekeknek jót tett a vakáció. Iskolai év előtt apukám hozta őket haza. Vonattal jöttek, én eléjük mentem az állomásra.

A vonat már beérkezett, mikor közeledtem az állomás felé, ők hárman szemben: Apám középen, kétoldalt, kézen fogva, mosolyogva jöttek felém.

Katica kigömbölyödve, fehér, alul fodros (út közben összemaszatolt) selyemruhácskában öltözve, alaposan leburnulva (úgy nézett ki, mint egy kis cigánypurdé) futott elém, mikor meglátott. Sosem felejttem el a látványt. Itthon beszámoltak az utazás részleteiről. A vonat akkortájt koszos volt, leülni csak úgy lehetett, ha valamit magunk alá raktunk, vagy ha előbb letöröltük az üléseket. A gyerekeknek ilyesmire nem terjedt ki a figyelme. Apukám Budapesten átutazóban a Gundel-étteremben vendégelte meg őket, ami nagy eseményt jelentett számukra.

Arra lettem figyelmes, hogy az én kisiskolás lányom a fénykép-albumokat nézegeti, mellette a három éves, betegen született kisöccse. Kati magyaráz neki: – Nézed, a fényképen ez a kisbaba Anyuci. Attila döbbszent arccal néz rá, és azt mondja: – Hülye! Anyuka nem kisbaba!

Aztán megnőtt ő is a két fiú között, s most, születésnapján eszembe jutottak ezek a régi, kedves epizódok. Nem szoktam verset írni, ezért nem szabályos vers, mivel gyakorlatlan vagyok benne, de őt ma egy verssel köszöntöttem.

LÁNYOM SZÜLETÉSNAPJÁRA

Balassagyarmat 2005. január 25.

DRÁGA KISLÁNYOM!

Hideg tél van, jégcsapok a fákon,
Hófúvás és zúzmara az egész világon.
A hőmérő mínusz huszonötöt mutat,
Izgulok, hogy jutok be a kórházba.
Mentőkre hiába várok, azok kint, vidéken...
Végül katonai szállító jött értem.
Hiába a zord tél, szívem telve melegséggel
Most is, mint valaha, mikor megszülettél.

2005. január huszonöt. Ma van
Egyetlen leányom születésnapja.
Most kissé szelídebb idő járja, hogy
Az én kisleányomnak ne fájzon a lába.
Nekem mindig ünnep Katica születésnapja.
Sokáig merengtem ma éjjel:
Felébredtem épp' hajnalban,
Te akkor, hajnali négykor születted.

Megláttam hosszú fekete hajad
Formás-párnás-hurkás tested, s akkor
Én voltam a legboldogabb ezen a világon.
Telt-múlt az idő, lassan cseperedtél
Mindenki szeretett, amíg nőttél-növekedtél.
Kora-hajnalon születél, ezért
Élteden át mindig szorgos voltál,
örömet szereztél tanulásban – másban.

Most már „NAGYLÁNY” lettél
Éltél megfordítva a 15-ös számot!
A Teremtő átsegített sokszor
Göröngyökkel kövezett utakon.
Most is légy bátor, mint eddig,
Érezd jól Magad, ne félj a holnaptól,
Kérlek, ne félj az élettől, mindig bizakodjál.
Mert a Jóisten Veled lesz, hidd el.

Én pedig e napon, most is, mint máskor
Imámba foglallak minden este százszor.
Azt kérem Istentől, s azt kívánom
Adjon szívedbe békességet,
És Neked mindig jó egészséget!
Légy elégedett önmagaddal,
Hogy tieiddel szeretetben, örömben,
Boldogságban mindig legyen részed.

Kérem Teremtőnket: gondtalanul élhess
Két aranyos gyermekeddel, s velünk együtt
Örülj az életnek! Érezd azt, hogy szeretettel
Veszünk körül most, s mindig aggódunk érted.
E borongós téli napon szívből azt kívánom
Legyen boldog és vidám az én kisleányom.
Fogadd szeretettel, s engedd, hogy
kedves virágommal köszöntselek téged.

*_*_*

Fogadd igaz szeretettel az én virágaimat:
Édesanyád

LÉGIRIADÓK

Egy diák naplójából

MAROSVÁSÁRHELY, 1944. szeptember elején egyre gyakrabban szól a sziréna, nyugtalansággal töltenek el a sorozatos riadó-jelzések. Alig lehet kimozdulni a lakásból. Azért rendszeresen járok zongoraórákra, ami messze van, legalább három kilométer gyalogutat jelent.

Út közben mindig sikerül kifogni egy-egy riadót. Ennek köszönhetően a város több óvóhelyét volt szerencsém megismerni. Egy alkalommal a Korzó Katonai Parancsnokságra mentem, ahová a középiskolás diákokat irodai teendők végzésére osztották be a hosszú, háborús vakáció idején. Most éppen díszítőírással készített köszönőleveleket vittem el a parancsnoknak.

Szeptemberben már több hivatal bezárt, elköltözött a városból. A parancsnok említette, hogy felesége elutazott Sopronba, mert a lába be van gipszelve, és kitudja, ha netán' gyors tempóban el kellene hagynia a várost, a bepólyált lábával gondot jelentene az utazás. Az ezredes a szép munkáért egy gyönyörű nagy őszirózsa csokorral kedveskedett nekem.

Ekkor történt, hogy hazafelé – óriási csokorral a kezemben – ábrándozva ballagtam hazafelé a nagy forgalomban. Az úttesten rengeteg, romániai szász menekültekből álló menetoszlop haladt; már legalább két órája mennek szekerekkel és gyalog, végeláthatatlan, tömött sorokban. Szegényeknek el kellett hagyniuk otthonaikat, értékeik javarészét, talán mindenüket, egész életük munkájával, verejtékével megszerzett vagyonukat hátrahagyva, és kevés holmijukkal mennek, menekülnek – de hová? – a bizonytalanság felé.

De miért? Ez a politika! Ez a háború? Az ártatlan embereket sújtó, kegyetlen háború. Az értelmetlen, ártatlanokat fölláldozó borzalmas, embertelen állapot, amit emberek találnak ki.

Ilyen gondolatokba mélyedve jutottam el a Fő-tér forгатagán túlra, és a Városházát megkerülve, rátértem a hazafelé vezető egyenes útra.

Repülőgépek zaja vert föl gondolataimból. Ez nem újdonság, megszoktuk, hogy állandóan a fejük fölött keringenek, hol szövetséges, hol ellenséges repülőrajok. Én is megálltam, a Poklos-patak hídján kezdtem számolni, hány gép van fenn: 13! Ez nem valami szerencsés szám! Mások is megállnak, nézik, számolják. Kisdiákok az úttest közepén körbeállva muto-gatnak felfelé:

– Nézd csak, milyen szép „V” alakba fejlődnek. Mi ez? Repülőgép-bemutató?

A gyerekek megint kiabálnak: – Ni! – az első hogy előresiet! – Aha! Valamit dob a gépből... Alig hangzott el, máris egy hangos, bumm, megrázza levegőt, a környéket. Ez bizony nem bemutató, hanem bombázás!

Mindenki, – én is – rohanunk, a legközelebbi óvóhelyet keresve. Hü, hogy ropogott... mert alacsonyan szállva, géppuskáztak is a gépekből. Az óvóhelyre érve eszembe jutott, hogy családunk minden tagja szanaszét, anyukám egyedül, otthon, ő miattunk aggódhat.

Eszembe jutottak a szegény szász menekültek, hogy az utakon haladva hová tudnak elbújni? Sehová! Most érhetek ki a városból, az országúton érheti őket a bombázás.

Másnap megtudtuk, hogy őket, a szerencsétlen földönfutókat bombázták és géppuskázták a nyílt terepen. Rengeteg halott... ember és állat lett a bombázás áldozata.

Családunkban is történt egy tragikus eset. Bandi öcsém a Marosban fürdött, mikor a szász menekültek a folyó közelében haladtak az országúton, éppen akkor, amikor a bombázás történt. Bandi szeme a nagy légnyomás miatt megsérült. Azonnal kórházba került, megoperálták, de elvesztette az egyik szemét. Ezért nem nagyon vigasztalt az a tény, hogy Marosszentgyörgy fölött leszedtek négy ellenséges gépet.

*_*_*_*_*

LÉLEK VÁLSÁGA⁴⁶ 1.

Kisbárkány, 1945. augusztus 27. hétfő

MEGHÜLTEM, FÁJ A TORKOM, már tegnap lázam volt. Azt hiszem, esténként fázom meg, amikor hálóingben egy szál pongyolában kiülök az udvar magas kőfalára, és órák hosszat, sokszor éjfélig ott bámulom ábrándozva a sötétet, a csillagokat. Hűvösek az esték, az éjszakák. Ez árthatott meg. Este – ima után – leborultam a hideg köre és zokogtam. Olyan furcsa érzés vett rajtam erőt. Távolról harmonikaszó hallatszott, fejem fölött a gyönyörű tiszta égen nagyon távolról, fényesen ragyogtak fölöttem a csillagok.

⁴⁶ 2005: Pro Bono-Díj címen meghirdetett pályázatán Elismerő oklevél.

Én voltam ott egyedül, csak én. Mi jutott eszembe? Talán semmi. Úgy éreztem, hogy áthűl a testem, mégsem keltem fel a hideg kökerítésről.

Nem tudom, mi volt velem. Szerettem volna akkor úgy, csendesen, édes-borzalmasan semmivé lenni... Azt se tudtam aztán, mi történik velem. Mintha a kívánságom teljesült volna, hogy már én is a csillagok között lebegnék... Most, utánagondolva, tudom, mindez butaság részemről.

Szégyelltem magam. Jó, hogy senki se sejti, ez az én titkom. Kezdek gyengülni, fogytán az akaraterőm. A kérem a Jóistent, csak addig tartsak ki, amíg itt vagyok. Aztán a változás majd csak segít rajtam – talán.

Gondolataim csapongnak. Az egyik éjjel mit álmodtam? Eddig szégyelltem leírni, de lehet, hogy csak elfelejtettem? Nem tudom. Álmomban láttam egy bájos egyéves kisleányt: mogyoró-barna szeme, barna bőre volt, mint egy kis cigánypurdénak. Dundi, erős baba volt, és én nagyon szerettem őt, saját kisfiamat láttam benne. Magamhoz szorítottam, annyira, hogyha nem álom, talán szegény megfulladhatott volna tőle. Erre fölébredtem. (Olvastam egyszer az álmoskönyvben, hogy kisleánnyal álmodni – szerencsét jelent.) Boldog voltam álmomban, éreztem tisztán, mennyire szerettem.

Kedvre virradva, ismét érdekes álmot láttam. Valahol – talán Tarjánban, – eddig ismeretlen helyen jártam, és leendő főnököm ismeretlen emberek között tett próbára. Nem váltam be, mégsem utasított el. Egy számomra idegen hölgy arra biztatott, hogy ne féljek, engem fognak alkalmazni.

Ezen az álmon már nem is csodálkoztam, mert mindig a körül keringnek gondolataim, hogyan tudnék valahol már elhelyezkedni. – Viszont úgy vettem észre, mostanában Apukám mintha nem akarná, amit viszont nem értek, hiszen eddig ő is biztatott.

.-*.*

A LÉLEK VÁLSÁGA 2.

FÉLELMEM NEM ALAPTALANOK. Egy este összeültünk, megbeszélni Apámmal és bátyámmal leendő sorsunkat. Ha kapok állást, beköltözünk Salgótarjánba. Én még mindig kétségek közt vergődöm: mi lesz egy teljesen idegen városban, hisz' még nem annyira biztonságosak a körülmények, hogy ne lenne okom félelemre.

Vendégeink érkeztek Salgótarjánból, a főszolgabírói hivatalból. Apám már rég' ismeri őket, én is tavasz óta. Elmondták, milyen a helyzet: *embereket tartóztatnak le, ok nélkül üldözik egyeseket. Az emberek rettegnek.* Nem ajánlják, hogy elfogadjam a felajánlott rendőrségi állást Salgótarjánban (a napokban egy ismerősünk tett róla említést). *Borzasztó dolgok történnek ott.* Azon felül drágaság van. A tisztviselők „feljavított” fizetése egyszerűen nevetséges. Érdeklődött, volna-e kedvem a továbbtanuláshoz?

– Nem érzek hivatást az irodai munkához, pedig megvan hozzá a képzettségem. Nagyon is volna kedvem a továbbtanuláshoz, de sajnos, nem olyanok a körülményeink, hogy ezt megengedhetném magamnak. Elmondtam, hogy minden vágyam a művészi pálya volt, ma is az, de nem tehetek mást, dolgoznom kell.

Kislánykorom óta elhivatottságot éreztem valamilyen művészeti pályához, és most is, hogy divattervező, vagy festő, esetleg író lehessenek. Rajzoláshoz, festéshez van tehetségem és kedvem, vagy aprólékos, finom kézimunkákat készíteni, ruhákat tervezni. Szeretném a megkezdett zongora-tanulmányaimat folytatni, amit megszakított a háború.

Napokig ez a beszélgetés forgott a fejemben. Marosvásárhelyen még volt jövőm, otthonom, szerettem, és nem éreztem magam oly egyedül. Szüleim *nyugodt körülményeket nyújtottak számunkra*, ők is jól érezték magukat. Voltak barátnőim, osztálytársaim, tanáraink, akik bíztak bennem, munkámat elismerték.

Az 57-es létszámú nagy osztályban mindig az első 4-5 között voltam tanulmányi eredményeimet illetően, pedig otthonról engem sohasem kellett készteni. Rokonaink is szerettek, örültek, amikor náluk voltam. Olyan emberek vettek körül, akikkel jól éreztem magam. És most minden elveszett, minden megváltozott...

Az iskolában mindent saját erőmből, magam akaratából értem el. És most, hová jutottam? Mi lesz velem? Én, aki mindig tudtam az anyagot, mindig felkészülve mentem az iskolába, – most ott állok, azt se tudom, hogy fogok leérettségizni. Még jó, hogy az osztályvizsgát sikerült letennem. És miért? Mert menekülünk kellett, és kénytelen vagyok egy eldugott helyen, a „világvégén” élni, várni, de legalább tudnám, hogy mire? Rajtam senki sem segít, hogy mi legyen, hogy induljak el...

Már akkor is, amikor a fiatalságot készítettem színdarab előadására, ezek a gondolatok gyötörtek. Amikor fáradtan, végre bejöttem az iskolából, amikor már teljes sötétségbe borult a lakás és csend volt, mindenki aludt. Akkor, akkor éreztem, mennyire egyedül vagyok... senki se hallja segélykiáltásaimat. Nekem mindig erősnek kell lennem, de ilyenkor, egyedül, *szabad sírni*... Gondolatban a távollévő barátot, szeretteimet látom, velük vagyok, velük beszélek. Mindenfelé elkalandozom vissza, a múltba, majd a bizonytalan jövőbe... Aztán csöndben, a sötétben imádkozva alszom el.

Kisbárkány, 1945. augusztus 23. – Mindig vonzódtam a szerzetesekhez, mind a női, mind a férfi rendhez. Már Marosvásárhelyen is – amikor tehettem – bejártam a zárdába, s későbbi lakhelyeim is, ahol volt, szerzetesek templomába jártam misére.

Még mindig álmos vagyok, egész héten nem tudtam kipihenni az éjszakázásokat. Délután belealudtam az olvasásba, a könyv kiesett a kezemből. Amikor fölébredtem, két kedves-nővér vendéget találtam a szobában. Anyukámmal beszélgettek, bementem hozzájuk. Kéréssel fordultak anyámhoz, engedjen engem hozzájuk, Ferences nővérnek. Talán ez volna a legjobb megoldás számomra. Nekem is eszembe jutott már nemegyszer ez a gondolat. Nem lennék olyan egyedül. *Csend és béke venne körül, nyugalom testben és lélekben.*

Néztem a fiatal nővér szép arcát: kiegyensúlyozott, nyugodt, békés vonásait, szeméből derű és tisztaság árad, ami a szívből, a lélekből fakad és árad kifelé másokra...

Kár, hogy nem neveltek engem is zárdában. Szüleimnek erről más volt a véleménye. Marosvásárhelyen iskolatársaim közül sokan végezték az alsó négy középiskola osztályát a zárdában, mind boldogan tértek vissza a nővérekhez. Én is szívesen velük tartottam.

Kicsit elkalandoztak a gondolataim. Azon törtem a fejem: Jó apáca lennék-e? Mindig jól éreztem magam köztük, szerettem a tiszta, fennkölt társalgást. De nem érzek magamban hivatást a pálya iránt. Különben, ott legfeljebb tanár lehetnék. Én pedig művészeti pályán érezném igazán jól magam. Idekint, a világiak között is élhet az ember komoly, tiszta, becsületes életet. Azonban a mai világban valahogy nem volna okos dolog ezt a pályát választani. Amiket mostanában hall az ember, hogy üldözik az egyházi embereket, ki tudja, mi lesz még ebből?

Augusztus 24. – Nagyon lekötöttek a fiatalokkal való foglalkozások, – amit szívesen végeztem, mégis – most, hogy vége az egésznek, ismét nem találom a helyemet. Jó volna hamar elindulni, állást keresni, mert a jelenlegi kilátástalanság szinte megnyomorít.

Pityu bátyám – talán ő érzi legjobban, mostanában mi zajlik bennem – ajándékkal kedveskedett. Egy szép, *rubin kövekkel ékesített aranygyűrűt ajándékozott nekem*. Közepén egy nagy, körben nyolc apróbb rubinkövel kirakva. *Ő készítette!* Ó, milyen kedves, hogy az első munkáját nekem adja! Igazán nagyon boldog voltam, és olyan titokban készítette, hogy észre se vettem, miben mesterkedik.

Igazán meghatótt figyelmességével.

Kicsit oldotta a bennem felgyülemlett feszültséget.

Augusztus 27. – Meghültem, fáj a torkom, már tegnap is lázam volt.

Azt hiszem, esténként fázom meg, amikor hálóingben, egy szál pongyolában kiülök az udvart körülvevő *magas kőfal tetejére* és órák hosszat – gyakran éjfélig – ott bámulom ábrándozva a sötétséget, a csillagos eget. Hűvösek az esték, az éjszakák. Ez árthatott meg.

Este – imáim után – leborultam a hideg kőre és zokogtam. Olyan furcsa érzés vett rajtam erőt. Távolról harmonikaszó hallatszott. Fejem fölött a gyönyörű tiszta, csillagos ég. A csillagok nagyon távolról, fényesen ragyogtak fölöttem. Csak én voltam ott, egyedül, csak én. Mi jutott eszembe? Talán semmi. Úgy éreztem, hogy áthúl a testem, mégsem keltem fel onnan.

Nem tudom, mi volt velem. Szerettem volna akkor úgy, csendesen, édes-borzalmasan semmivé lenni... Semmit se tudtam aztán, mi történik velem. Mintha megtörtént volna a kívánságom. *Mintha már én is a csillagok között lebegtem volna...* Most, utánagondolva, tudom, butaság volt. Szégyelltem magam. Jó, hogy senki se tudja, ez az én titkom.

A lélek válsága! Kezdek gyengülni. Akaraterőm fogytán. Csak addig tartsak ki, amíg itt vagyok. Aztán a változás majd csak segít – talán...

Gondolataim csapongnak. Eddig szégyelltem leírni, vagy elfelejtettem? Nem tudom. Nemrég' *álomban* egy bájos egyéves-körüli kisfiút láttam: barna szeme, barna bőre volt, mint egy kis cigánypurdénak. Dundi, erős baba volt, és én nagyon szerettem, a saját kisfiamat láttam benne. Magamhoz szorítottam, annyira, hogyha nem álom, talán szegény megfulladt volna tőle. Erre fölébredtem. (Olvastam egyszer az álmoskönyvben, hogy kisfiúval álmodni – szerencsét jelent, ami igazán rám férne!) Boldog voltam álomban, tisztán éreztem, mennyire szeretem a csöppséget.

Néhány nap múlva megint érdekes *álmot* láttam. Valahol, ismeretlen helyen voltam, soha nem látott emberek között – talán Tarjánban, egy irodában – és felvételi próbára jelentkeztem. Leendő ismeretlen főnökömnél nem váltam be, – de mégsem utasított vissza. Egy számomra idegen hölgy is jelen volt, nagyon biztatott, hogy ne féljek, engem fognak alkalmazni.

Ezen az álmon már nem is csodálkoztam, mert mindig ekörül keringnek gondolataim. – Viszont úgy veszem észre, mostanában Apu nem akarja. (Ezt viszont nem értem, mert eddig ő is biztatott.)

Bizonytalan volt a helyzet közvetlenül háború után minden tekintetben; a közlekedés sem volt biztonságos, az utakon csellengő katonákkal lehetett találkozni.

Bár nem egyedül, bátyámmal együtt döntöttük el, hogy Salgótarjánba költözünk, és állást vállalunk, mégis nehéz volt elszakadni szüleimtől. Mégis meg kellett tennünk, mivel Erdélyből menekülve mindenünk elveszett, gondoskodni kellett létfenntartásunkról. Így indultam bátyámmal a nagybetűs ÉLETBE!

A LÉLEK VÁLSÁGA⁴⁷

Részletek Életem regényéből

HÁBORÚ UTÁN, 1945-ben történt mindaz, amit elmondok, mikor a front elvonult szegény hazánk földjéről, s abból a kis faluból, ahová Erdélyből menekültünk, ahol a háborús borzalmakat átéltük.

Félelmeim nem alaptalanok. – Egy este összeültünk, megbeszélni apámmal és bátyámmal leendő sorsunkat. Ha kapok állást, beköltözünk ketten Salgótarjánba. Én még mindig kétségek közt vergődöm: mi lesz egy teljesen idegen városban, hisz' még nem biztonságosak annyira a körülmények, hogy ne lenne okom a félelemre.

⁴⁷ 2005. június: Pro Bono Irodalmi Díj pályázatán Elismerő Oklevél díjban részesítettek.

Vendégeink érkeztek Salgótarjánból, a főszolgabírói hivatalból. Apám már rég' ismeri őket, tavasz óta én is. Elmondták, milyen a helyzet, *embereket tartóztatnak le, ok nélkül üldöznek egyeseket. Az emberek rettegnek.* Nem ajánlják, hogy elfogadjam a felajánlott rendőrségi állást Salgótarjánban (a napokban egy ismerősünk javasolta). *Borzasztó dolgok történnek ott.* Azon fölül drágaság van. A tisztviselők „feljavított” fizetése egyszerűen nevetséges.

– Nem érzek hivatást az irodai munkához, pedig megvan hozzá a képzettségem. Nagyon is volna kedvem a továbbtanuláshoz, de sajnos, nem olyanok a körülményeink, hogy ezt megengedhetném magamnak. Elmondtam, hogy minden vágyam a művészi pálya volt, ma is az, de nem tehetek mást, dolgoznom kell.

Kislány korom óta elhivatottságot éreztem valamilyen művészi pályához, és most is, hogy divattervező, festő, vagy író legyek.

Rajzoláshoz, festészethez van tehetségem és kedvem, vagy aprólékos, finom kézimunkákat készíteni, ruhákat tervezni. Szeretném a megkezdett zongoratanulmányaimat folytatni, amit megszakított a háború.

Napokig ez a beszélgetés forgott a fejemben. Marosvásárhelyen még volt jövőm, otthonom, szerettek, és nem éreztem magam oly egyedül. Szüleim *nyugodt körülményeket nyújtottak számunkra*, ők is jól érezték magukat. Voltak barátnőim, osztálytársaim, tanárain, akik bíztak bennem, munkámat elismerték. Az 57-es létszámú nagy osztályban mindig az első 4-5 között voltam tanulmányi eredményeimet illetően, pedig otthonról engem sohasem kellett készíteni. Rokonaink is szerettek, örültek, amikor náluk voltam.

Olyan emberek vettek körül, akik körében jól éreztem magam. És most minden elveszett, minden megváltozott körülöttem.

Az iskolában mindent saját erőmből, a magam akaratából értem el. És most, hová jutottam? Mi lesz velem? Én, aki mindig tudtam az anyagot, mindig felkészülve mentem az iskolába, – most ott állok, azt se tudom, hogy fogok leérettségizni. Még jó, hogy az osztályvizsgát sikerült letennem. És miért? Mert menekülnünk kellett, és kénytelen vagyok egy eldugott helyen, a „világvégen” élni, várni, de legalább tudnám, hogy mire? Rajtam senki sem segít, hogy mit tegyek, hogy induljak el az életben...

Amikor esténként fáradtan, végre bejöhettam az iskolából, amikor már teljes sötétségbe borult a lakás, mindenki aludt és csend volt, – akkor, akkor éreztem, mennyire egyedül vagyok... senki se hallja segélykiáltásaimat.

Nekem mindig erősnek kell lennem, de ilyenkor, *egyedül szabad sírni...* Gondolatban a távollévő barátot, szeretteimet látom, velük vagyok, velük beszélek. Mindenfelé elkalandozom a múltba, majd a bizonytalan jövőbe... Aztán csöndben, a sötétben imádkozva alszom el.

Kisbárány, 1945. augusztus 23. csütörtök. – Mindig tisztelettel viseltettem és vonzódtam mind a női, mind a férfi szerzetes-rendhez. Már Marosvásárhelyen is bejártam a zárdába, később is, ha tehettem, s ahol volt, a barátok templomába jártam misére.

Még mindig álmos vagyok, egész héten nem tudtam kipihenni az éjszakázásokat, ugyanis a falusi fiatalokkal foglalkoztam, táncolni tanítottam őket, és színdarabot rendeztem augusztus 20-ára. Ezért aztán ma délután olyan fáradt voltam, hogy belealudtam az olvasásba, a könyv kiesett a kezemből. Amikor fölébredtem, két kedves-nővér vendéget találtam a szobában. Anyukámmal beszélgettek, bementem hozzájuk. Azt kérték anyámtól, engedjen engem hozzájuk, Ferences nővérnek. Talán ez volna a legjobb megoldás számomra. Nekem is eszembe jutott már nemegyszer ez a gondolat. Nem lennék olyan egyedül. *Csend és béke venne körül, nyugalom testben és lélekben.*

Néztem a fiatal nővér szép arcát: kiegyensúlyozott, nyugodt, békés vonásait, szemében derű és tisztaság, ami szívből fakad, és másokra is kisugárzik... Milyen kár, hogy engem nem neveltek zárdában! De erről apámnak más volt a véleménye.

Marosvásárhelyen, az iskolatársaim közül sokan végezték az alsó négy középiskola osztályát a zárdában, mind boldogan tértek vissza a nővérekhez. Én is szívesen velük tartottam.

Kicsit elkalandoztak a gondolataim. Azon törtem a fejem: jó apáca lennék-e? Mindig jól éreztem magam köztük, szerettem a tiszta, fennkölt társalgást. De nem érzek magamban hivatást a pálya iránt. Különben, ott legfeljebb tanár lehetnék. Én pedig művészeti pályán érezném jól magam. Idekint, a világiak között is élhet az ember komoly, tiszta, becsületes életet. Azonban a mai világban valahogy nem volna okos dolog ezt a pályát választani. Amiket mostanában hall az ember, hogy üldözik az egyházi embereket, ki tudja, mi lesz még ebből?

Augusztus 24. péntek. – Nagyon lekötöttek a fiatalokkal való foglalkozások, – amit szívesen végeztem, mégis – most, hogy vége az egésznek, ismét nem találom a helyemet. Jó volna hamar elindulni, állást keresni, mert a jelenlegi kilátástalanság szinte megnyomorít.

Pityu bátyám – talán ő érzi legjobban, mostanában mi zajlik bennem – ajándékkal kedveskedett. Egy szép *rubin-kővel ékesített, aranygyűrűvel lepette meg engem.* A közepén nagyobb, körben nyolc apró rubinkő van kirakva. *Ő készítette!* Ó, milyen kedves, hogy az első munkáját nekem – adja! Igazán nagyon boldoggá tett vele, és olyan titokban készült, hogy észre se vettem, miben mesterkedik. Igazán meghatótt figyelmességével. Kicsit feloldotta a bennem a felgyülemlett feszültséget.⁴⁸

Augusztus 27. hétfő. – tegnap is lázam volt. Azt hiszem, hálóingben, egy szál pongyolámagas kőfal tetejére és órák rándozva bámulom a sötétet, a az esték, az éjszakák. Ez árthatott rultam a hideg köre, és ott vett rajtam erőt. Távolról harmo- a gyönyörű tiszta, csillagos ég. A nyesen ragyogtak fölöttem. Csak Mi jutott eszembe? Talán semmi. tem, mégsem keltem fel onnan.

Meghültem, a torkom fáj, már esténként fázom meg, amikor ban kiülök az udvart körülvevő hosszát, sokszor éjfélig ott áb- csillagokat. Elég hűvösek már meg. Este – imáim után – lebo- zokogtam. Olyan furcsa érzés nikaszó hallatszott. Fejem fölött csillagok nagyon távolról, fé- én voltam ott, egyedül, csak én. Úgy éreztem, hogy áthúl a tes-

Nem tudom, mi volt velem. Szerettem volna akkor úgy, csendesen, édes-borzalmasan semmivé lenni... Semmit se tudtam aztán, mi történik velem. Mintha megtörtént volna a kívánságom. *Mintha már én is a csillagok között lebegtem volna...* Most, utánagondolva, tudom, butaság volt. Szégyelltem magam. Jó, hogy senki se tudja, ez az én titkom.

A lélek válsága! Kezdek gyengülni. Akaraterőm fogytán. Csak addig tartsak ki, amíg itt vagyok. Aztán a változás majd csak segít – talán.

Gondolataim csapongnak. Az egyik éjjel mit álmodtam? Eddig szégyelltem leírni, vagy elfelejtettem? Nem tudom. *Álmomban* láttam egy bájos egyéves kisfiút: barna szeme, barna bőre volt, mint egy kis cigánypurdénak. Dundi, erős baba volt, és én nagyon szerettem, a saját kisfiamat láttam benne. Magamhoz szorítottam, annyira, hogyha nem álom, talán szegény megfulladhatott volna tőle. Erre fölébredtem. (Olvastam az álmoskönyvben, hogy kisfiúval álmodni – szerencsét jelent.) Boldog voltam álmomban, éreztem tisztán, mennyire szerettem a csöppséget.

Néhány nap múlva megint érdekes *álmot* láttam. Valahol – talán Tarjánban, egy irodában, – ismeretlen helyen voltam, soha nem látott emberek között felvételi próbára jelentkeztem. Leendő ismeretlen főnökömnél nem váltam be, de mégsem utasított vissza. Egy számomra idegen hölgy is jelen volt, nagyon biztatott, hogy ne féljek, engem fog alkalmazni.

⁴⁸ Pista bátyám fényképe.

Ezen az álmon már nem csodálkozom, mert mindig körül keringnek gondolataim. – Viszont úgy veszem észre, mostanában Apukám nem akarja. Ezt azért nem értem, mert eddig ő is biztatott.

Bizonytalan volt a helyzet közvetlenül háború után minden tekintetben; a közlekedés sem volt biztonságos, az utakon csellengő katonákkal lehetett találkozni. Bár nem egyedül, bátyámmal együtt döntöttük el, hogy Salgótarjánba költözünk megélhetésünket biztosítani, mégis nehéz volt elszakadni szüleinktől. De mit tehattunk? Meg kellett tennünk, mivel Erdélyből menekülve mindenünk odaveszett, gondoskodni kellett létfenntartásunkról. Így indultam bátyámmal a nagybetűs ÉLETBE!

LELKIGYAKORLAT⁴⁹

Naplórészlet

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ elől menekülve, el kellett hagynunk otthonunkat Marosvásárhelyen, mert Apukámat és három fiútestvérem közül már a két idősebb fiút behívták katonai szolgálatra. Nem maradhattunk ott, mivel érezhető volt, hogy ha a front eléri az országhatárt, Erdély ismét román terület lesz. Ezért szinte az utolsó vonatra szálltunk, és visszaindultunk szülőföldemre, hogy majd ott találkozzon a család. Kis faluban vészeltük át a front borzalmait. Amint vége lett a háborúnak, s a helyzet megengedte, bátyámmal Salgótarjánba költöztünk, hogy munkát, megélhetést biztosítsunk magunknak.

Hosszabb-rövidebb ideig tartó ideiglenes állás után, a Rimamurány-Salgótarjáni Acélművek Rt. üzemi irodájában kaptam végleges állást, ahol természetbeni járandósággal egészítették ki szerény havi fizetésünket. Bátyám pedig tanítói diplomája mellé ott szerezte meg a Marosvásárhelyen elkezdett aranyműves-ötvös mesteri vizsgát. Eközben alkalomszerűen már készített ékszereket is.

Rozsant szobát, hideg vizes fürdőszobával, és konyha-használattal béreltünk egy öreg inastól. Lakásunk közel volt a Ferences-rendi szerzetesek kis templomától, ahová misére jártunk, s én beálltam a templomi kórusba, ahol hamar barátokra, és segítőkre találtunk.

Sok nehézséggel kellett megküzdenünk, főleg a forint megjelenéséig. Neveltetésünk miatt nem volt könnyű átélni az új világnézet elterjedését és megbirkózunk azzal, hogy mindenünk odaveszett a háború alatt.

Történt 1946. évben, a kommunizmus akkori egyik fellegvárában, amit akkor sokan előszeretettel neveztek Kismoszkvának! Mondanivalómat naplóm részleteivel folytatom.

Ünnepelünk, naplóm!

Salgótarján, 1946. március 21. csütörtök.

Ma kezdődött a lelkigyakorlat a Ferences atyák templomában, amire korábban is, minden évben vártam. Az iskolában leginkább azért, mert ez három nap szünetet jelentett, mert addig nem kellett tanulnunk!

Legutóbb, 1944-ben a lelkigyakorlaton valami nagyon megfogta a lelkemet. A Minorita tisztelendő atyákhoz ebből az alkalomból egy vendég előadó jött el, és nekünk Marosvásárhelyen, a középiskolában ő tartotta az elmélkedéseket.

A nevére sajnos nem emlékszem, pedig aláírta a kis füzetkémet, ami menekülésünk közben eltűnt.

Most örömmel készülök az elkövetkező napokra.

Lehet, hogy nem leszünk olyan sokan, mint az iskolában, ahol kötelező volt a részvétel. Lehet, hogy nem ismerjük úgy egymást, mint ott. Nem baj. Hiszem, hogy nem lesz hiábavaló. Bella nem jön, mert délután is be kell járnia az irodába, így nem lesz ott ismerősöm.

⁴⁹ Írásommal az Ezüst Toll Pályázaton Emléklap díjban részesültem 2005.03.04.

Elhatároztam, hogy jegyzetelni fogok. Íme, a beszédek vázlata:

Elmélkedés Március 21. csütörtök.

– Miért vagyunk a világon?

– Miért élünk?

– Utasok vagyunk. Egy cél felé törekszünk... az örök boldogság felé. (Saját véleményem: nem sokan törekszünk, legalább is, nem tudatosan).

– Örök értékek: Isten és az emberek lelke. Az anyag múlandósága.

Péter atya mondta el a következő gyönyörű verset, melynek sorai mindnyájunkat mélyen meghatott:

Verni kezdem az aranyhidat

Mécs László verse

Megkérdeztem a fecskéket, fülemléket: miért?

Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.

Megkérdeztem a vágákat, virágokat: miért?

Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.

Megkérdeztem a folyókat, viharokat: miért?

Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.

Megkérdeztem a kacagó tavaszokat: miért?

Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.

Megkérdeztem a jégpáncélos teleket: miért?

Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.

Megkérdeztem a Napot, Holdat, csillagrendszereket: miért?

Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.

Megkérdeztem a bölcseket, eszméket, vallásokat: miért?

Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.

Megkérdeztem a rózsaszínű bölcső-csónakokat: miért?

Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.

Megkérdeztem a fekete koporsó-csónakokat: miért?

Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.

Megkérdeztem végül az Istent

Én nem jöttem, és nem megyek,

Én nem voltam és nem leszek: én Vagyok.

Mi vár itt énrám?

Bölcső-csónakon jöttem, koporsó-csónak vár rám.

Eszmék emlőin nőttem, ereimbe csempészték az elmúlást.

Tavaszok voltak pajtásaim, viharokkal cimboráltam.

Nem akarok elmúlni a cimboráimmal.

Kapaszkodnám a fecskék szárnyába,

de a fecskék tovatűnnek.

Megnyergelném a fiúk nyihogó tombolását,

de a fiúk tovatűnnek.

Lányok bimbózó bájain tutajoznék,

de a lányok tovatűnnek.

Mi vár itt reám?

Aranyhidat verek hitből, reményből, szeretetből.

Az elmúlás erecskéi, csermelyei, folyói felett,

tavaszok, eszmék, filozófiák felett,

emberek, Nap, Hold, csillagrendszerek felett,

az elmúlástengere felett.

Aranyhidat verek Ahhoz,

aki nem jött, és nem megy,

aki nem volt és nem lesz, – **Aki Van!**

..*.*

Igen, ez adatott nekünk, mert minden tovatűnik, minden elenyész, elporlik, ami anyag. Eszembe jutott a német dal: *Es geht, alles vor über...* Az emberből egyedüli, ami maradandó, a lélek. Ezért értékeljük nagyra a lelkünket, törődjünk vele, ne hanyagoljuk el, hiszen csak ennyiben különbözünk az állatoktól.

Építsünk magunknak aranyhidat hitből, reményből, szeretetből.

Az idő elmúlik. Nem mindegy, mivel töltjük el. Nem mindegy, mit beszélünk, mit teszünk.

Törődjünk a lelkünkkel. Gyűjtsük a lelki értékeket, addig, amíg nem késő.

A lemaradt utas példája. Vigyázzunk, mi ne járjunk úgy. Le ne maradjunk a Mennysorság felé haladó vonatról, mert akkor lemaradunk örökre.

Elmélkedés Március 22. péntek

Krisztus szenvedése. 1900 éve... Az áruló csók... 30 ezüstpénz... Péter apostol fogadkozása, aztán mégis megtagadja Jézust. Ellenségei voltak a zsidók, nem értették. Poncius Pilátus pedig meggyőződése ellenére ítélte el Őt; a nép követelésére.

A közömbös emberek. – Középkor eretneksége, – a rómaiak és a ma modern embere.

Nem akarták, és nem akarják Krisztus elvei szerint berendezni a világot. Pedig nélküle hiába keresik, kutatják a békét, mert az csak az ember szívéből fakadhat.

Az ifjúság a szabad életet, élvezeteket hajhássza. Mindenütt keresik az örömet, csak ott nem, ahol igazán megtalálnák.

De mindig voltak Veronikák, akik kendőjükkel siettek a verejtékező Krisztushoz. Voltak bűnbánó Magdolnák, jeruzsálemi asszonyok. De nem utolsó, hanem elsősorban ott van Szűz Mária, aki mindvégig kitartott a szenvedő Jézus mellett.

Vannak ma is ilyen emberek. Tartozunk mi is közéjük. Akarjunk hozzájuk tartozni.

Andalúziában, az örök tavasz hazájában szálló legenda: „*Mária könnyei gyönggyé változtak, és ott ragyognak ma is az égen, ezek a Tejút csillagai.*”

Eszközeink: önmegtagadás, szenvedés, Krisztus megvallása. Vállaljuk inkább a megvető megjegyzéseket, például azt, hogy ha ránk azt mondják: bigott. (Nekem ugyan nem szégyent, hanem örömet jelent, ha valaki rám célozva ezt a jelzőt használja. Ismerem a „bigott” szó jelentését: bi Gott-ból származik, bei’ Gott a valódi jelentése, vagyis: Istennél.) Nekem öröm, ha oda eljuthatok.

Áruló csók, bűnbánó csók és a szeretet csókja. Melyiket válasszuk? Csak az elsőt ne! – Sempler fidelis! Lebegjen szemünk előtt mindig.

Elmélkedés Március 23. szombat

Hogy szeret bennünket a jó Isten? A tékozló fiú esete, aki elhagyja Atyját, utána mégis visszatér megtörten, fáradtan, csalódottan. Atyja mégis visszafogadja, szeretettel, örömmel látja otthon a megtérő, megtévelyedett fiát.

A bűnös: lelki halott, aki halálos bűn által elveszíti Isten kegyelmét, de a szerető, jóságos Isten kész neki megbocsátani. Az Úr Jézus mindig várja a megtérő bűnöst az Oltáriszent-ségben. Milyen nagy kegyelem, mily nagy szeretet!

Mikor a bűnös rádöbben arra, hogy rossz úton jár, akkor ér el hozzá a kegyelem első sugara.

„Sursum Corda!” Fel a szívvel! Tegyük minden nap valami jót. Bármilyen csekélységet, valami pozitívumot, de kitartóan. Így tudunk könnyebben küzdeni rossz szokásaink, bűneink ellen!

Imádság: „Mindenható Istenünk! Te, aki a szívekbe látsz, látod a sok jó elhatározást. Most, a lelkigyakorlaton a szentbeszédek által felújítottuk ezeket.

Kérünk, ne engedd, hogy ezek csupán elhatározások maradjanak. Engedd, hogy a Te dicsőség-re, valóra váljanak.

Add meg szívünknek azt az örömet, hogy mi is lelkeket menthessünk. Hogy azoknak is, akik nem voltak jelen a szentgyakorlaton, átültethessük szívükbe az elvetett magot.

Kérünk, édes jó Istenünk, áldd meg lelki atyánkat, köszönetünk és hálánk jeléül engedd meg, hogy ne legyen hiábavaló a munkája. Engedd, hogy még sok-sok lélekben gyullassza fel Irántad a szeretetet, és ez által legyen boldog. – Amen”

A lelkigyakorlatot Péter Péter Richter Regalát ferences atya vezette, akit kértem, hogy írja alá személyesen a vázlatomat és a keze-írása a naplómban benne van. *Péter Ofn s. k.*

Megjegyzés: A fiatal Péter atya lelkesen foglalkozott a templomi kórossal, minden alkalommal ott volt köztünk. Gyakran jártunk kirándulásokra, voltunk a Salgói várban⁵⁰ és többször mentünk vele kútra is. A hatóság később lomhoz tartozó kultúrter-
különféle összejöveteleket, tartottak, az ifjúságnak, a mulatságokat is engedélyezték onnan a kedves úgy tudom, a kedves kis baráti közelségbe kerültünk, amíg bátyámmal Salgó-
is elköltöztünk onnan, történt velük utána: Hová kerültek, átérték-e a nehéz időket? Én azonban máig szeretettel gondolok rájuk.

Mátraverebély-Szent-elkobozta a temp-
met, ahol korábban karácsonyi vásárokat kórustagoknak tánc-
lyeztek. Végül elhe-
Házfőnök atyát, s Péter atyát is, akivel gyakran járt hozzánk, tarjánban laktunk. Mi ezért nem tudom, mi

* _*_*

LELKIGYAKORLAT RÖV.

Részlet Finta Kata egykori naplójából
Salgótarján, 1946. március 21. csütörtök

ÜNNEPELÜNK, NAPLÓM! Ma kezdődött a lelkigyakorlat. Minden évben vártam. Az iskolában leginkább azért, mert ez három nap iskolai szünetet, vakációt jelentett, addig sem kellett tanulnunk!

Legutóbb, 1944-ben a lelkigyakorlaton valami nagyon megfogta a lelkemet. A Minorita tisztelendő atyákhoz ebből az alkalomból egy vendég előadó jött el, és nekünk a középiskolában ő tartotta az elmélkedéseket. A nevére sajnos nem emlékszem, pedig aláírta a kis füzetkémet. Sajnos, ez menekülésünk közben eltűnt.

Most örömmel készülök az elkövetkező napokra. Lehet, hogy nem leszünk olyan sokan, mint az iskolában (kötelező volt a részvétel). Lehet, hogy nem ismerjük úgy egymást, mint ott. Nem baj. Hiszem, hogy nem lesz hiábavaló.

Bella nem jön, mert délután is be kell járnia az irodába, így nem lesz ismerősöm. Elhatároztam, hogy jegyzetelni fogok.

Íme, a vázlat:

1. Elmélkedés. Miért vagyunk a világon? – Miért élünk? – Utasok vagyunk. Egy cél felé törekszünk... Az örök boldogság felé. (Saját véleményem: nem sokan törekszünk, legalább is, nem tudatosan). Örök értékek: Isten és az emberek lelke. Az anyag múlandósága.

⁵⁰ Lásd a fényképen a Salgó-várát.

Verni kezdem az aranyhidat

Mécs László verse

Megkérdeztem a fecskéket, fülemiléket: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem a vágyakat, virágokat: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem a folyókat, viharokat: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem a kacagó tavaszokat: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem a jégpáncélos teleket: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem a Napot, Holdat, csillagrendszereket: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem a bölcseket, eszméket, vallásokat: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem a rózsaszínű bölcső-csónakokat: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem a fekete koporsó-csónakokat: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem végül az Istent
Én nem jöttem, és nem megyek,
Én nem voltam és nem leszek: én Vagyok.
Mi vár itt énreám?
Bölcső-csónakon jöttem, koporsó-csónak vár rám.
Eszmék emléin nőttem, ereimbe csempészték az elmúlást.
Tavaszok voltak pajtásaim, viharokkal cimboráltam.
Nem akarok elmúlni a cimboráimmal.
Kapaszkodnám a fecskék szárnyába,
de a fecskék tovatűnnek.
Megnyergelném a fiúk nyihogó tombolását,
de a fiúk tovatűnnek.
Lányok bimbózó bájain tutajoznék,
de a lányok tovatűnnek.
Mi vár itt reám?
Aranyhidat verek hitből, reményből, szeretetből.
Az elmúlás erecskéi, csermelyei, folyói felett,
tavaszok, eszmék, filozófiák felett,
emberek, Nap, Hold, csillagrendszerek felett,
az elmúlástengere felett.
Aranyhidat verek Ahhoz,
aki nem jött, és nem megy,
aki nem volt és nem lesz, **aki Van!**

Igen, minden tovatűnik, és minden anyag elenyész. (Saját megjegyzésem: Eszembe jutott a német dal: Es geht alles vor über...)

Az emberből egyedüli, ami maradandó, a lélek. Ezért értékeljük nagyra lelkünket. Törőd-jünk vele. Ne hanyagoljuk el, mert csupán ennyiben különbözünk az állatoktól.

Építsünk magunknak aranyhidat hitből, reményből, szeretetből.

Az idő elmúlik, nem mindegy, mivel töltjük el. Nem mindegy, mit beszélünk, mit teszünk.

Törődjünk a lelkünkkel. Gyűjtsük a lelki értékeket, addig, amíg nem késő.

A lemaradt utas példája. Vigyázzunk, mi ne járjunk úgy. Le ne maradjunk a Mennysorság felé haladó vonatról, mert akkor lemaradunk örökre.

2. Elmélkedés: március 22. péntek. Krisztus szenvedése. 1900 éve... Az áruló csók... 30 ezüstpénz... Péter apostol fogadkozása, aztán mégis megtagadja Jézust.

A zsidók, ellenségei voltak, nem értették meg. Poncius Pilátus pedig meggyőződése ellenére ítélte el őt, a nép követelésére.

A közömbös emberek. – Középkor eretneksége, – a rómaiak és a ma modern embere. Nem akarták, és nem akarják Krisztus elvei szerint berendezni a világot. Pedig nélküle hiába keresik, kutatják a békét, mert az csak az ember szívéből fakadhat.

Az ifjúság a szabad életet, élvezeteket hajhássza. Mindenütt keresik az örömet, csak ott nem, ahol igazán megtalálnák. De mindig voltak Veronikák, akik kendőjükkel siettek a verejtékező Krisztushoz. Voltak bűnbánó Magdolnák, jeruzsálemi asszonyok. De nem utolsónak, hanem elsősorban ott van Szűz Mária, aki mindvégig kitartott a szenvedő Jézus mellett. Vannak ma is ilyen emberek. Tartozunk mi is közéjük. Akarjunk ide tartozni. Andalúziában, az örök tavasz hazájában szálló legenda: „*Mária könnyei gyönggyé változtak, és ott ragyognak ma is az égen, ezek a Tejút csillagai.*”

Eszközeink: önmegtagadás, szenvedés, Krisztus megvallása. Vállaljuk inkább a megvető megjegyzéseket, például azt, hogy ha ránk azt mondják: bigott. (Nekem ugyan nem szégyent, hanem örömet jelent, ha valaki rám célozva ezt a jelzõt használja. Ismerem a „bigott” szó jelentését: bi Gott-ból származik, bei’ Gott a valódi jelentése, vagyis: Istennél.) Nekem öröm, ha oda eljuthatok. Áruló csók, bűnbánó csók és a szeretet csókja. Melyiket válasszuk? Csak az elsőt ne! – Sempler fidelis! Lebegjen szemünk előtt mindig.

3. Elmélkedés: március 23. szombat

Hogy szeret bennünket a jó Isten? A tékozló fiú esete, aki elhagyja Atyját, utána mégis visszatér megtörtén, fáradtan, csalódottan. Atyja mégis visszafogadja, szeretettel, örömmel látja otthon a megtérő, megtévelyedett fiát. A bűnös: lelki halott, aki halálos bűn által elveszíti Isten kegyelmét. A szerető, jóságos Isten kész megbocsátani. Az Úr Jézus mindig várja a megtérő bűnöst az Oltáriszentségben. Milyen nagy kegyelem, mily nagy szeretet! Amikor a bűnös rádöbben arra, hogy rossz úton jár, akkor ér el hozzá a kegyelem első sugara.

„Sursum Corda!” Fel a szívvel! Tegyük minden nap valami jót. Bármilyen csekélységet, valami pozitívumot, de kitartóan. Így tudunk könnyebben küzdeni rossz szokásaink, bűneink ellen!

Ima:

„Mindenható Istenünk! Te, aki a szívekbe látsz, látod a sok jó elhatározást. Most, a lelkigyakorlaton a szentbeszédetek által felújítottuk ezeket.

Kérünk, ne engedd, hogy ezek csupán elhatározások maradjanak. Engedd, hogy a Te dicsőségedre, valóra váljanak.

Add meg szívünknek azt az örömet, hogy mi is lelkeket menthessünk. Hogy azoknak is, akik nem voltak jelen a szentgyakorlaton, átültethessük szívükbe az elvetett magot.

Kérünk, édes jó Istenünk, áldd meg lelki atyánkat, köszönetünk és hálaunk jeléül engedd meg, hogy ne legyen hiábavaló a munkája. Engedd, hogy még sok-sok lélekben gyullassza fel Irántad a szeretetet, és ez által legyen boldog. Amen”

A lelkigyakorlatot vezette: Péter Richter Regalát ferences atya, akit kértem, hogy írja alá személyesen a vázlatomat, és a keze-írása a naplóm-ban benne van. *Péter Ofn s. k.*

LENIN LAKÓTELEPI LAKÁSUNK

Balassagyarmat. 1967. szeptember 5.

AKKOR MÁR a városnál dolgoztam, főnököm ajánlotta nekem, szabaduljak meg a rosszlelkű otthonomtól. (Ugyanis házasságunk csak 16 évre volt szavatolva – elváltunk.) Lakáscserével kerültünk egy komfortfokozattal jobb lakásba, főnököm jóvoltából a Lenin lakótelep 2. épületének második emeleti lakásába költöztünk, velem szemben lakik egy kollégám, a műszaki osztály vezetője.

Kellemes, zöldövezeti lakás volt egy kilométerre a központtól, a város nyugati bejáratánál. Szépen berendezkedtünk. Előbb még a régi bútorokkal, szőnyegekkel költöztünk oda, aztán szép lassan újat vásároltunk.

Eladtam a régimódi nagy rekamiét és kombináltszekrényt. Helyükre, részletfizetésre vásároltam modern szobabútort. Volt benne szekrénysor, amiben bőven jutott hely ruháknak, könyveknek, apró-cseprő dísz tárgyaknak.

Összecsukszerű, kényelmes, széles, kétszemélyes fekhely tartozott hozzá, két fotellel és kis asztalkával. A nagyszobába szép szőnyeget vásároltam, ami illett a bútor huzatához.

Utána lassanként beszereztem mosógépet, porszívót, televíziót, mert addig, amíg házasságban éltem, semmire sem telt. Amikor valamit venni akartam, férjem mindig megakadályozta, nem tudom, miért. Mellette nem lehetett előre lépni.

Most magamra maradtam három gyermekemmel, mégis, lassan, de biztosan sikerült kellemes otthont varázsolnom a családomnak.

Már minden ismerősömnek volt televíziója, nekünk nem. A tanácsházára jártam a gyerekekkel néha, megnézni egy-egy jó filmet, műsort. A zongorát is átvittük az új lakásba, egy darabig még ott terpeszkedett az erkélyes nagyszobában, aztán később eladtam, mert a nagyobb fiam már Pesten volt, lányomnak meg nem volt kedve a zenetanuláshoz. A célomat így is elértem vele, mert néhány évig jártak Zeneiskolába, legalább megalapozták zenei műveltségüket. Az új helyen arra törekedtem, hogy legyen mindenkinek jó tanuló- és pihenőhelye.

Később, mikor Katica középiskolába került, a kishozzába is vásároltunk egy kedves, fiatalos szobabútort. Tetszés szerint összerakható, teljes falat plafonig takaró keskeny szekrénysor volt, alul két helyen megszakítva két kényelmes fekhellyel. Sötétpiros huzata volt, Katica választotta, később, mikor családot alapítottak, ezt magával vitte. Tartozott hozzá egy kis asztal, és két modern ülőhely a fekhellyel egyező huzattal. A szoba kicsi volt, így nagyszőnyeg nem fért bele, kisebb összekötő került oda, később pedig magunk készítettünk subaeljárással, piros színből egy nagy kerek szőnyeget.

Abban az időben gyakran átjártunk a közeli határon és Szlovákiából hoztunk hozzá fonalat. Szobájának egyetlen üres, nagy falfelületére a határon túlról hoztunk egy nagyméretű poszttert, amit ő választott ki magának.

Tetszésére bízom, hogy szobája falának színét ő válassza ki. Nagyot nézett a szobafestő, mikor meghallotta a kívánságát. Akkor ugyanis divatos volt az ún. „fröcskölt-fal”. De ezt a mester úgy tanulta, hogy szabályosan, szép egyenletesen kell fröcskölni a falfelületet. Nos, Katica nem kért ebből. Csontszíni alapszínre égőpiros festéket választott, és saját kezűleg mutatta meg a festőnek, hogy fröcskölje. Fontos volt, hogy ne legyen szabályos, hanem itt-ott ritkábban, apróbb pettyekkel, vagy nagyobb foltokkal, máshol kicsit elmosódva.

Mesterünk ijedve, csupán azt kérte, nehogy megmondjuk valakinek, hogy ebben a tevékenységben ő közreműködött volna!

A végeredmény nekem is tetszett, úgyhogy a nagyszobát – bár az övénél kicsit szolidabban, magam is hasonló módon, csak kellemes világoszöld alapon sötétebb foltokkal kértem fröcskölni.

Kellemes délkeleti fekvésű erkélyünk volt; a nyári nagy melegben kitettünk egy kempingágyat, és ott aludtunk.

Szép virágokat telepítettem oda, s a Debrecenből hozott zöld folyondár hosszan és dúsan lengedezett a szellőben. Barátságos, kedves helyünk lett, délutánonként szívesen üldögtünk ott a fákkal körülvett helyen, tiszta levegőben.

A távolság sem jelentett gondot, szinte jól esett reggel és délután a séta, amit meg kellett tennünk, de kellemetlen időjárás esetén igénybe vehettük a rendszeresen közlekedő autóbuszjáratokat.

LEVÉL A NŐK LAPJÁHOZ - 2005

Kivonatossan ismertetem a Nők Lapjához írt leveletemet:

LAPJUKBAN OLVASTAM az „Eladósodás” c. kétségbeesett sorokat, s bennem is összegyűlt a keserűség és feltettem a kérdést magamnak: Mi lesz velünk? Kérem, olvassák el leveletemet: a mi sorsunkat.

Nemcsak az én családom, de ismerőseim, baráti körömből sokan olyan helyzetbe kényszerültünk, hogy (illetékesek segítségével) az OTP segítségét vesszük igénybe: az „A” és „B”-hitelt.

Lányom egyedül neveli két iskoláskorú gyermekét. Szerencsére (manapság már ez is nagy szó!) állása van, de igencsak nehezen élnek, ezért addig, amíg tehettem, én segítettem – ahogy tudtam – őket (főleg a kertemből). Sajnos, ma már erre képtelen vagyok. Ő is igénybe vette már az „A”-hitelt”. Ugyanis az én becsületes, életem során végzett munkámmal megszerzett nyugdíjamat „éhbérnek” sem lehet nevezni, hiszen abból ennivalóra alig jut, mert a havonta érkező csekkek befizetésére elmegy majd’ az egész összeg.

Három gyermekemet egyedül neveltem, iskoláztattam, az „ideális 3-gyermekes családot egyedül”. Legidősebb fiam villamosmérnök, számítástechnikai-automatika szakon diplomázott a Műszaki Egyetemen. Sajnos munkahelye megszűnt, munkanélkülivé vált. Hosszú éveken keresztül nem tudott elhelyezkedni, ezért „kényszervállalkozó” lett, – nem nagy sikerrel. Ez év tavaszán sikerült ideiglenes jelleggel elhelyezkednie, így öt hónapig dolgozott. Most megint kilincsel, munkát keres.

Közben a számítógépe tönkre ment, s – mivel OTP lakossági számlám van, ahová rendszeresen érkezik a nyugdíjam, hozzá segítettem, hogy részletre megvásárolja a számítógépe bizonyos alkatrészeit.

Most a következőképpen állok anyagilag: Férjem két éve meghalt, temetésére igényelnem kellett az „A-hitelt”, most a számítógép miatt a „B-hitelt” kellett igénybe vennem. Ezért jelenleg Most mínusból élünk! – az OTP jóvoltából! Nehezíti helyzetünket, hogy ahányan, annyi felé élünk: Lányom és pénz nélküli fiam Budapesten él, külön-külön. Rajtuk kívül van egy 37 éves rokkant gyermekem, aki Foglalkoztató intézetben éli napjait, s ahol már ők sem kapnak munkát. Amit kap, édeskevés ahhoz, amire feltétlenül szüksége lenne, nekem kell pótolnom.

Mit ad Isten? Egy hónapja robbant le a 17 éves Wartburgom, a motor felújítása közel 50 ezer forintba került. Ezt sajnos, nem tudom nélkülözni, mert e nélkül sem rokkant fiam, se én nem tudunk 4-5 kilométert gyalogni, csomagokkal (oda nincs rendszeres, közvetlen autóbuszjárat, se vonat). Csekély nyugdíjam a benzinre megy el. Szomorú, hogy ilyen körülmények között háromszoros benzinárat kell fizetnünk (már literenként 150 Ft), hogy ilyen „luxus-kocsin” hordhassam haza a fiamat.

Napról-napra romlik a helyzetünk. Két éve még álmomban se gondoltam arra, hogy így lerobbanunk. Akkor még megengedhettem magamnak egy-két könyvet is, ma már a Nők Lapját is csak nagy nehezen tudom kigazdálkodni! Nem tudom, hogy számolnak a NAGYOK, hogy jövőre 6-8% lesz az infláció, hiszen naponta drágul minden, lassan már semmit se ér a nyugdíjunk.

Egy-két éve még el se hittem, hogy ilyen mélyre lehet süllyedni, hogy a felvett hiteleket se tudom törleszteni!

Ma már semmit nem lehet előre tervezni. Ne gondolja senki, hogy én a sült-galambot vártam, mindent megtettem, hogy felszínen maradjunk, hogy kicsit jobban élhessünk! Pont az ezredfordulón lesz 20 éve (!), hogy nyugdíjas lettem. Nem nehéz kiszámítani, hány éves lehetek. Tíz éve vállalkozási engedélyt váltottam ki, közvetítő kiskereskedelem folytatására, – befektetés nélkül. Ez is jó volt, mert hébe-hóba bejött néhány forint, ami mindig kellett a háztartási kiadásokra.

Ahogy belenézek a feljegyzésekbe, kezdetben egész szépen hozott valamennyi jövedelmet, abból még tudtam nyaralni, s jutott belőle néha-néha olyan dolgokra, amire mostanában már gondolni se lehet. Most alig jön be valami, hiszen ismerőseimnek, mások is ugyanúgy küszködnek a napi megélhetésért, ezért, amit én kínálok, nem nélkülözhetetlen, ezért lassan arra a csekély jövedelemre se számíthatok.

Borzasztó érzés, hogy nem tudok magamon, családomon segíteni, hogy hiábavaló volt az egész életem fáradozása, hogy minden befektetett munkám, álmom lassan szertefoszlik!

Mi lesz velünk?! Kérdésekre ki ad választ?

Köszönöm, hogy meghallgatott!”

Aláírás.

_

LEVÉL KÜLFÖLDI ROKONTÓL

Korrupció – betegség – miegyéb...

LEVELET KAPTAM távol lakó rokontól, aki már nagyon régen Németországban él, s eléggé hibásan beszél és ír magyarul. Ennek ellenére magyarnak érzi magát, nagyon gyakran jár haza, édesanyját látogatni.

Gondolkodtam azon, amit levelében rögzített. Az érthetőség kedvéért meg kell jegyeznem, mielőtt a véleményét közölném, hogy nemrégén egyik levelemben említést tettem neki arról, hogy élünk, mit csinálunk, stb. Megemlítettem egyik legnagyobb gondunkat.

Ugyanis fiamnak (akkor 40 éves) 2004 nyarán egyre rosszabb, nehezebb lett a járása, és fájdalmai jelentkeztek. Hozzáteszem, hogy veleszületett szindróma folytán olyan helyen élt (foglalkoztató intézetben), ahol rendszeres orvosi- és nővéri felügyelet van. Ennek ellenére nekem kellett észrevennem, hogy valami komoly baj okozza nála a fájdalmakat. Ezért azon a nyáron végig itthon tartottam, és elvittem a helyi kórházba, ismerős főorvosnőt kértem a vizsgálatára. Ahogy a rutin-vizsgálatokat elvégezte, azonnal azt mondta, hogy mindkét oldali csípőficam okozhatja a fájdalmakat és a nehéz járását. Azonnal elküldött röntgen-vizsgálatra, ami megerősítette korábbi megállapítását, és javasolta, mielőbb vigyem ortopéd vizsgálatra, mivel műtetre lesz szüksége.

Elkezdtem keresgélni, és *2005. április 19-én* a bal csípőjének sikeres műtéttel egy időben (mivel alacsony termetű), a főorvos a felhasznált protézissel, néhány centiméterrel a bal lábát meghosszabbította, bár erre én nem kértem.

Négy napot töltött a kórházban, 22-én megkaptuk a zárójelentést, melyben „Jobb oldali TEP műtétre előjegyezve” mondat szerepel. A műtét idejét *2005 szeptemberében* jelölte meg. A zárójelentéssel együtt kiadták a következő műtetre, a laborvizsgálatra szóló nyomtatványt is azzal, hogy szeptember előtt telefonon érdeklődjem a műtét idejéről. Sajnos, az újabb rendeletek miatt ez folyton csak húzódott.

Érdeklődésekre közölték, hogy az operáló orvos külföldi útja miatt elhalasztják a műtétet, majd ismét érdeklődjem...

Többszöri érdeklődés után személyesen jelentem meg a kórházban, közben levélben is megkerestem a őket, mindig halogatták az időpont kijelölését, míg végre közölték, hogy **2006. április 3-ára újra kitűzték a műtétet**. Akkor ismét elodázták, és *a laborvizsgálati lapra ráírták, hogy november 7-én 7,30-kor kell jelentkezniünk*. (Az iratokat megőriztem.)

Azóta sok víz lefolyt a Dunán, de még mindig nem került sor a műtetre, pedig a fiamnak már fájdalmat okoz, ugyanis a nagyobb betét miatt a bal lába hosszabb lett, ezért sántít, és egyre nehezebben járkal, amiből később súlyos gondok jelentkezhetnek.

Megértem az egészségügy átalakításával kapcsolatos gondokat, azonban úgy tudom, hogy mindenütt kötelezően kell vezetni a várólistákat, és azt is, hogy közben nyilván akadtak sürgősebb esetek.

Azóta már a negyedik évbe léptünk, ezért nem hiszem, hogy ne keríthettek volna rá sort, hogy fiam félbe maradt második operációját elvégezzék.

Az viszont igaz, hogy a kórház és a valóban kiváló orvoshoz ismeretség útján jutottunk. Az is igaz, hogy a „közbenjáró” közölte, hogy a fiam egészségi állapotára tekintettel a főorvos nem fogad el tőlünk hálapénzt. Az is igaz, hogy az ott dolgozók maximális gondossággal végezték a munkájukat. Mégis bennem ennyi időhúzás után felmerült: ha egy 60-80.000 Ft-tal kibélelt borítékot nyújtottunk volna át (hallomás útján jutott el hozzánk a *műtétért járó hálapénz* összege), akkor a következő műtétnél is ennyi összeg reményében valószínűleg rég' túl lennénk rajta, és el is felejtettük volna.

Nos, amíg nálunk ilyen gondok történnek, addig a sokkal fejlettebb országokban már teljesen ismeretlenek.

Rokonom, 2008.02.03. leveléből idézem: „Orvosokkal vagy más bürokratákkal kapcsolatos ügyekhez csak annyit jegyezhetek meg, ha nálunk (Németország) valakitől pénzt fogadnak el szolgáltatásért, az illető azonnal repül és még a nyugdíját is elveszítheti.

Ha például rendőrnek megpróbálsz pénzt adni, téged is becsuknak. Megtörtént olyan eset, hogy egy polgármester a sógorának juttatta a munkát (egy faluban, utat javítani), azonnal megvádolták, és állásából kidobták.

Ami nálatok folyik, azt mi itt már régen elfelejtettük, azt, hogy ott keleten most is korrupció van. Ha nálatok ezekről szó esik, azt mondják, az nem lehetséges, és hangos vita kerekedik belőle, és megy minden úgy, mint addig. Ráadásul azt hiszik, hogy mindenütt meg kell kenni a kereket, sőt, sokak szerint az kötelező.

Velem, és akik itt élnek nyugaton, olyan, ami ott előfordul, már nem eshet meg. *Szomorú, ha az orvosok olyan mélyre süllyedtek, hogy pénzt fogadnak el betegektől. Hol van már a Hippokratészi eskü értelme?*

Egyszer el akartam vinni anyámat az orvosomhoz (aki látogatóba jött hozzám), amikor anyu valahogy nagyon elcsendesedett.

Kérdezem tőle: anyu mi van? Azt mondta: nekem itt nincs semmim, mit adjak neki?

Úgy bámultam rá, mint egy számár, mert nem tudtam, hogy Csehszlovákia is ilyen korrupció járja, hogy még nyugdíjasoktól is képesek ellenszolgáltatást várni.

Azt válaszoltam neki: anyukám, ezek az orvosok nem szorulnak rá, mindenük megvan: annyi a pénzük, azt sem tudják talán, hány házuk, autójuk van. Úgy oldottuk meg a dolgot, hogy knédlit (cseh gombócot) vittünk neki, így anyám is megnyugodott, az orvosnő pedig nagyon örült neki, mivel onnan származik.

Rokonom javasolta, írjam meg ezeket álneven (!), és küldjem el az újságokba, hátha megmozdul már végre nálatok is valami, mert ez nem európai, hanem balkáni állapotokat idéz fel bennem.

S erről eszembe jutott apukám véleménye, hogy a múlt század elején még csak a kocsisok (akik a lovas fogatokat, a hintókat vezették), és a fodrászok fogadtak el borraivalót, tanult, diplomás emberek soha. És mi lett azóta?

Tanult, diplomás emberek tartják a markukat, akik másokhoz viszonyítva rendezett körülmények között élnek, de attól is elvárják a „hálapénzt”, akikről lerí, hogy azt az illető megkoplalja!

Talán nem kellene mondani, ami velem megtörtént, mégis kikíváncozik belőlem. Mindkét szememet műtötték. Az egyik sikerült, a másikat három operációval sem lehet látásra bírni, elfuserálták. Az orvosom elvárta, illetve műtétek után elfogadta mindenkitől a bélelt borítékokat.

A legutóbbi operáció idején azonban már nem adtam neki, mivel nekem kellett rájönnöm, hogy olyan szemcseppekkel kezelt, amelynek leírásában szerepel, hogy a használók 25 %-a (!) zöld-hályogot kap tőle!

Első műtét után, azt a szemcseppet használták a kórházban, amelytől a gyógyszergyártó fenyegetése bevált! Ráadásul még utána is azt ajánlotta a főorvosnő addig, amíg határozottan visszautasítottam, mivel jelentkeztek a testemen is bizonyos jelek, hogy allergiás vagyok rá! Ugyanis a gyógyszergyártó a tájékoztatóján pontosan jelzi, hogy az a szemcsepp 100-embernél zöld-hályogot idéz elő!

*Igaz, ez már „eső után köpönyeg”, amit visszacsinálni nem lehet! (Van erről egy novellám, a címe: **Hogy csinálják a zöld-hályogot?**)*

Ennyit, a magyar egészségügyről, illetőleg azokról, akik annyira ragaszkodnak az eddigi rossz és káros gyakorlatokhoz. Egyben megkövetem azokat az egészségügyben dolgozókat, akik lelkiismeretesek, és minden tekintetben együtt érzők a betegekkel.

-

KORRUPCIÓ – BETEGSÉG – MIEGYÉB...

Németországi rokonom 2008.02.03. leveléből:

LEVÉL JÖTT távol lakó rokonomtól, aki már nagyon régen Németországban él, hibásan beszél és ír magyarul. Ennek ellenére magyarnak érzi magát, nagyon gyakran jár haza, mivel az édesanyja a közelben lakik.

Legutóbbi levelemben írtam neki azokról a gondokról, amelyeken az elmúlt években el kellett szenvednem az amúgy is súlyos problémával született gyermekem kétoldali csípőficam-operációja kapcsán micsoda gondokkal kellett megküzdenem.

S megemlítettem a szem-operációimmal kapcsolatban történeteket, mivel a bal szemre alig látok, (nem is tudom, hogy nevezzem: minnek „köszönhető:” nemtörődömség-, felelőtlenség miatt talán 5% százalékot se látok), azért a főorvos nyugodtan elfogadta és zsebre vágta a jelenleg legnagyobb címletű papírpénzt borítékba csomagolva.

Erre kaptam rokonomtól választ: Elgondolkodtam azon, amit levelében rögzített.

Mi elérjük ezt újra, ami nálunk is, még a Horthy-korszak alatt természetes volt, amikor csak a lovat hajtó kocsisok, s még a fodrászok fogadtak el „borravalót), mások vérig sértődtek volna, ha valaki a szolgáltatásukért, megfizetett munkájukért pénzt dugdosott volna a kezükbe-zsebükbe akár borítékolva is...

A levél: „Orvosokkal vagy más bürokratákkal kapcsolatos ügyekhez annyit megjegyezhetek, ha nálunk (Németországban) valakitől pénzt fogadnak el szolgáltatásért, az illető azonnal repül és még a nyugdíját is elveszítheti. Ha például rendőrnek megpróbálsz pénzt adni, téged is becsuknak. Megtörtént olyan eset, hogy egy polgármester (egy faluban, utat javítani) a sógorának juttatta a munkát, azonnal megvádolták, és állásából kidobták.

Ami nálatok folyik, mi már régen elfelejtettük, azt, hogy ott Keleten még most is korrupció lehetséges. Ha nálatok ezekről szó esik, hangos vita kerekedik belőle, s meg minden úgy, mint addig. Ráadásul azt hiszik, hogy mindenütt meg kell kenni a kereket, sőt, sokak szerint az kötelező.

Velem, és akik itt élnek nyugaton, olyan, ami ott előfordul, már nem eshet meg. Szomorú, ha az orvosok olyan mélyre süllyedtek, hogy pénzt fogadnak el betegektől. *Hol van már a Hippokratészi eskü értelme?*

Egyszer el akartam vinni anyámat az orvosomhoz (aki látogatóba jött hozzám), s anyám egyszerre valahogy nagyon csendes lett... Kérdezem tőle: mi a baj? Azt mondja: nekem itt nincs semmim, mit adjak neki? Úgy bámultam rá, mint egy számár, nem tudtam, hogy Cseszkóban is ilyen korrupció járja, hogy még nyugdíjasoktól is képesek ellenszolgáltatást elvárni! Azt válaszoltam neki: anyukám, ezek az orvosok megsértődnének érte, és nem szorulnak rá, mindenük megvan: annyi a pénzük, azt sem tudják talán, hány házuk, autójuk van. Nem várják el, hogy a gyógyításra váró emberek fizessenek nekik!

Úgy oldottuk meg a dolgot, hogy knédlit (cseh gombócot) vittünk neki, így anyám is megnyugodott, az orvosnő pedig nagyon örült neki, mivel ő is onnan származik.

Az érthetőség kedvéért meg kell jegyezmem, mielőtt a véleményét közölném, hogy nemrégén egyik levelemben említést tettem arról, hogy élünk, mit csinálunk, stb. Megemlítettem neki egyik legnagyobb gondunkat. Ugyanis fiamnak (akkor 40 éves) 2004 nyarán egyre rosszabb, nehezebb lett a járása, és fájdalmai jelentkeztek. Hozzáteszem, hogy veleszületett betegsége folytán olyan helyen élt (foglalkoztató intézetben), ahol rendszeres orvosi- és nővéri felügyelet van. Ennek ellenére nekem kellett észrevennem, hogy valami komoly baj okozza nála a felmerült gondokat.

Ezért azon a nyáron végig itthon tartottam, és elvittem a helyi kórházba, ismerős főorvosnőt kértem meg a vizsgálatára. Ahogy a rutin-vizsgálatokat elvégezte, azonnal azt mondta, hogy a mindkét oldali csípőficam okozhatja a fájdalmakat és a nehéz járását. Azonnal elküldött röntgen-vizsgálatra, ami megerősítette korábbi megállapítását, és javasolta, mielőbb vigyem ortopéd vizsgálatra, mivel műtetre lesz szüksége.

Elkezdtem keresgélni, és 2005. április 19-én a bal csípőjének sikeres műtéttel egy időben (mivel alacsony termetű), a főorvos a felhasznált protézissel, néhány centiméterrel a bal lábát meghosszabbította.

Négy napot töltött a kórházban, 22-én megkaptuk a zárójelentést, melyben „Jobb oldali TEP műtetre előjegyezve” mondat szerepel. A műtét idejét **2005 szeptemberében** jelölte meg. A zárójelentéssel együtt kiadták a következő műtetre, a laborvizsgálatra szóló nyomtatványt is azzal, hogy szeptember előtt telefonon érdeklődjem a műtét idejéről. Örültem, hogy hamarosan túlesünk rajta, megműtik a másik csípőjét is. Érdeklődtem a megjelent időben, azonban közölték, hogy az operáló orvos külföldi útja miatt elhalasztják a műtétet, majd érdeklődjem...

Többszöri érdeklődés után személyesen jelentem meg, közben levélben is megkerestem a kórházat, mindig halogatták az időpont kijelölését, míg végre közölték, hogy **2006. április 3-ára halasztották**, mégis, akkor ismételten elodázták, és *a laborvizsgálati lapra ráírták, hogy november 7-én 7,30-kor kell jelentkezniünk.* (Az említett iratok nálam vannak.)

Azóta sok víz lefolyt a Dunán, de a mai napig nem történt meg a műtét, pedig a fiamnak jelenleg az okoz gondot, hogy a bal lába hosszabb lett, ezért már sántít, egyre nehezebben járkal, amiből később súlyos gondok jelentkezhetnek.

Megértem az egészségügy átalakításával kapcsolatos gondokat, azonban úgy tudom, hogy mindenütt kötelezően kell vezetni a várólistákat, és azt is, hogy közben nyilván akadtak sürgősebb esetek. Azóta már a negyedik évbe léptünk, ezért nem hiszem, hogy ne keríthettek volna rá sort, hogy fiam félbe maradt második operációját elvégezzék.

Az viszont igaz, hogy a kórház és a valóban kiváló orvoshoz ismeretség útján jutottunk. Az is igaz, hogy a „közbenjáró” közölte, hogy a fiam betegsége miatt nem fogadnak el hálapénzt. Az is igaz, hogy az ott dolgozók maximális gondossággal végezték a munkájukat az első műtétnél. Mégis bennem ennyi időhúzás után felmerült: ha egy 60-80.000 Ft-tal kibélelt borítékot nyújtottunk volna át (*hallomás útján jutott el hozzánk a műtétért járó hálapénz összege*), akkor a következő műtétnél is ennyi pénz reményében valószínűleg rég' túl lennénk rajta, el is felejtettük volna a másik lába műtétjét is.

Nos, amíg nálunk ilyen gondok merülnek fel, addig a sokkal fejlettebb országokban már az ilyen történetek teljesen ismeretlenek. Rokonom javasolta, írjam meg ezeket álneven (!), és küldjem el az újságokba, hátha megmozdul már végre nálatok is valami, mert ez nem európai, hanem balkáni állapotokat idéz fel bennem.

S erről eszembe jutott apukám véleménye, hogy a múlt század elején csak a kocsisok (akik a lovas a fogatokat, hintót vezették), és a fodrászok fogadtak el borravalót, tanult, diplomás emberek soha. És mi lett utána?

Tanult, diplomás emberek tartják a markukat, akik másokhoz viszonyítva rendezett körülmények között élnek, de attól is elvárják a „hálapénzt”, akikről lerí, hogy azt az illető megkoplalja! *Némelyik kórházban valakit megbíztak azzal, hogy közölje a műtetre várókkal, mennyi összeg jár a műtétért!*

Talán el se kellene nekem mondani, ami velem megtörtént, mégis kikívánczik belőlem. Mindkét szememet műtötték. Az egyik sikerült, a másikat három operációval sem lehet látásra bírni. De az orvosom elvárta, illetve elfogadta a műtétek után a bélelt borítékokat.

A legutóbbi operáció idején azonban már nem adtam neki, mivel nekem kellett rájönnöm, hogy olyan szemcseppekkel kezelt, amelynek leírásában szerepel: **a használók 25 %-a (!) zöld-hályogot kap tőle!** Nekem tudomásom szerint most a bal szememet szürke-hályog miatt műtötte, mégis, azt a szemcseppet használták a kórházban, s lám nálam, a gyógyszergyártó fenyegetése bevált! Szinte semmit nem látok a bal szememmel!

Ez az eset orvosi műhiba, ami más országokban kivizsgálják és a kárt szenvedetteket kárpótolják! De családukban nem csupán ez az egy hasonló gond történt, gyógyszerek mellékhatása miatt!

Ráadásul még utána is azt ajánlotta a főorvosnő, addig, amíg határozottan megmondtam, hogy nem vagyok hajlandó elfogadni azt a szemcseppet! Igaz, ez már „eső után köpönyeg”, amit visszacsínálni nem lehet!

*(Van erről egy novellám. Az a címe: **Hogy csinálják a zöld-hályogot, abban mindent, pontosan leírtam.**)*

Ennyit, a magyar egészségügyről, illetőleg azokról, akik annyira ragaszkodnak az eddigi rossz és káros gyakorlatokhoz. Egyben megkövetem azokat az egészségügyben dolgozókat, akik lelkiismeretesek, és minden tekintetben együtt érzők a betegekkel.

_

LEVÉL LÁNYOMHOZ: DRÁGA KISLÁNYOM!

FÉLREÉRTÉS NE LEGYEN KÖZTÜNK, ezért írok Neked legutóbbi beszélgetésünkkel kapcsolatban. Ugyanis eszembe sincs, hogy csupán a jelenlegi kormányra ruházzam azt a terhet, a világválságot, ami bennünket is sújtott – ha jól emlékszem, 2008-ban, ami azzal kezdődött, hogy megszüntették a karácsony előtti dupla nyugdíjat (nem tudom, vonatkozott-e a dolgozókra is). Nos, azt nem a jelenlegi kormány tette.

Szeretek igazságos lenni, még akkor is, ha valaki nekem nem szimpatikus.

De az biztos, hogy már e század idejében sok-sok hibát elkövettek a politikusaink a rendszerváltás óta. A kommunizmus 40 évig tartott, annak a 60-70-es éveitől kezdtek javulni a viszonyok, s a század végén már bennünket irigyelt a többi, akkor még a szovjetek „áldásos” kezei alatt sínylődő országok is.

Igen, akkor már akadtak olyan emberek, akik értettek a gazdaság javításához, normalizálódott a helyzet, tagadhatatlan, hogy valóban jobban élünk a korábbinál és a mostaninál.

A 4-éves ciklusváltásnak az volt a hátránya, hogy az éppen uralkodó csoportnak nem ellenzéke, hanem inkább ellensége volt, s amit az egyik jól megoldott, az ellenfele csak azért is megszüntette. S ráadásnak, lehet, büntetésül: a jó Isten ránk mérte a szörnyű válságot, amit mi az egész világgal együtt hordjuk a hátunkon.

De azt ne mondja senki, hogy most jobban élünk, mint pl. a rendszerváltáskor. Ugyanis AKKOR jutott a nem magas összegű nyugdíjból is nyaralásokra minden évben (s nem egyedül mentem én sem), nem kellett eltologatni a számlák kifizetését a következő hónapra (nem a saját háztartásomra vonatkozik) s nem sorolom tovább. Lehet, hogy ha nem jön a válság, nem lenne ilyen nehéz az élet.

De sok minden közrejátszik ehhez, főleg az, hogy a normális munka-lehetőségek megszűntek, rendszerváltás óta egyik politikai csoport sem tudott ezen segíteni.

Isten ne adja, hogy megtörténjen, de biztos vagyok benne, hogy te se tennéd az utcára a gyereked, ha nem volna hová mennie.

Arra kérek, ne értelmezd félre azt, amit tegnap este tőlem hallottál, mert nem vagyok rosszindulatú, s szomorú, hogy utolsó éveimben kell elviselnem a nehéz időket, pedig volt rá alkalmam a háború után bőven nekem és másoknak is!

Nem szeretnék politikai okok miatt háborúzni saját lányommal, egyébként másokkal sem.

Szeretettel: Édesanyád

Megjegyzés fentiekhez:

Most sem én vagyok egyedül az országban olyan nyugdíjas, aki eltartja az egy főre szánt nyugdíjból a gyerekét.

(Az, amit hallani lehet, most (2016-ban), hogy olyan rendeletet készülnek alkotni az OKOSOK odafent a minisztériumban, hogy kötelező lesz az idős szülők eltartása. Igaz, hogy a Forint értéktelen lett, mégis, nagyon sok helyen a kevés pénzből is, a szülők tartják el a munkanélküli gyerekeiket, sokszor a családjukat is, mert sokan évekig nem jutnak munkához! Ez inkább viccnek jó, nem rendeletnek! Remélem, ha ez valóság, talán lesz annyi eszük a parlamentben ülőknek, hogy nem fogadják el a rendeletet.)

LIBÁK ÉS EGYÉBEK

Részlet Unokáim (1) c. kötetemből

FIAM CSALÁDJA. Fiatal házások a Szabadsághegyen béreltek lakást, ami kezdő bevételekhöz mérten költségesnek bizonyult, a bérlakás meghaladta anyagi erejüket. Sok utánjárással sikerült ideiglenes megoldást találniuk, amikor végre, a *Táltos utcában* utaltak ki részükre egy szükséglakást.

Régi, körfolyosós ház földszintjén, egy szoba-konyhás, hozzá semmi, WC a folyosó végén, konyhában falikút szolgáltatja a vizet. A vízcsap fölött akkora lyuk éktelenkedik, hogy kis jóakarattal át lehet látni rajta a szomszédba. Középen áll a mosógép, zsinórjától alig lehet átjárni a kis szobába. Nehéz hónapokat kellett itt átélniük, de csak így jutottak lakásépítési lehetőséghez.

Megpályázták a második kerületben, négylakásos házban épülő egyik lakást *Zöldövezetben*, a Zöldlomb utcában végre emberi körülmények közé kerültek, van új lakásuk. Én is besegítettem nekik némi költséggel, s nemsokára átköltöztek, a berendezésnél is segítettem.

Menyem pajzsmirigy-problémái miatt többhetes kezelésre kórházba került, én kísérettem kis unokámat az első osztályba. Két díszpintye volt egy kalitkában. Szeptember elején, reggelenként és esteen már hideg volt, de nappalra kirakták a kalitkát az erkélyre, közel a gáz-rostélyhoz.

Estefelé gyanús gáz-szagot éreztem, s mivel fiam még nem érkezett haza, az általam még nem ismert szomszédom segítségét kértem, aki nem tapasztalt rendellenességet, ezért megnyugodtam.

A kalitkát éjszakára bevittük a fürdőszobába, nehogy megfázzanak a madárcák. *Másnap reggel sírásra, jajveszékelésre ébredtem.*

Rohantam hozzá, hogy mi történt? A kisfiú áll a fürdőszobában és vigasztalhatatlan, mert az egyik kismadár élettelenül hevert a kalitka aljában... Most már biztos voltam benne, hogy a rostélyon kiszivárgó gáz ártott meg a madárnak. Csak úgy tudtam nyugtatni a kis lurkót, hogy iskolából hazajöve, szép temetést rendezünk a kismadárnak.

Délután a kert sarkában eltemettük, síremléket állítottunk neki és virágot helyeztünk rá. Jól elvultunk együtt, reggelenként sétálva együtt mentünk iskolába, délben eléje mentem. Nem sok dolgom volt, nap közben pihentem a kerti fák alatt. Időnként meglátogattuk édesanyját a János kórházban.

Hihetetlen, hogy szaladnak az évek... Megjelennek előttem a korabeli emlékek, A sok bonyodalom közepette azért néha akadnak kellemes napok az életben. Szemem előtt van első unokám, mint huncut kisfiú, akit kíséretetek az általános iskola első osztályába, s amint jajgatva siratja elpusztult kismadarát...

Megjelennek előttem a régi emlékek, amikor nálam volt, és az *Ipoly-parton sétálva* (egyik háznál még libákat neveltek) megálltunk a rácsos vaskapu előtt. Az egész libacsapat odagyűlt, nagy gágogással fogadtak bennünket.

Ekkor Lénárd meghatottan, olyan halkán, hogy alig lehetett hallani, megszólalt: Kezicsókolom, liba! Belőlünk kitört a nevetés, mert ő, mint városi kisgyerek, nemigen találkozott eddig gágogó libákkal...

És most – 1994. május 13-án Lénárd érettségizik!

LIPCSEI VÁSÁRBAN 1975

Részletek egy külföldi utazásról

IBUSZ UTAZÁST SZERVEZETT A HIVATAL. Lányom már állásban volt, saját pénze is volt, elhatároztuk, hogy mindketten befizetünk a Lipcsei vásárra. Akkor még csak a gavallérom: közölte velünk, hogy csatlakozna hozzánk, ha megengedjük. Aztán amikor Budapesten felszálltunk a gyorsvonatra, hiába vártuk ott a megbeszélt időben, nem volt ott.

Utolsó pillanatban késve, csomag nélkül érkezett az állomásra. Közbe jött valami, nem tarthat velünk, azonban nem mond le róla, repülőgéppel utánunk jön – mondta.

Ebben maradtunk. Megbeszéltük a napot, órát, Lipcseben a színház előtt fogunk találkozni, s együtt nézünk meg egy előadást.

Pozsonyt érintve hagytuk el a Dunát. Innen Csehszlovákián keresztül vágatott velünk a szerelvény, s nemsokára megláttuk az Elba folyócskát, amely haladásunkkal egyfolytában szélesedett. Mikor átléptük a cseh-német határt, tovább is a Prágai medencén át vitt utunk, ahol már nagy folyóként hömpölygött a sínek mellett, s futott Észak felé, hogy a tenger ölelő karjaiban vegyüljön el a sós tengervízzel.

Tisztára takarított mezőkön keresztül haladtunk. A vonat ablakából csodáltuk a tájat. Nekünk azért tűnt fel, mert Magyarországon amerre járunk, mindenütt kidobált szeméthalmokkal találkozunk városok-falvak határában, erdők-mezők útjai mellett, itt pedig vonatunk ablakán kinézve, mindenütt tiszta mezők, útszélek, s kora őszi léven, még minden tiszta és üde zöld volt. Ezért már az odafelé vezető út is emlékezetes és nagyon megkapó volt számunkra.

Jól éreztük magunkat, élveztük a gyönyörű tájakat. Sok szépet láttunk a Német Demokratikus Köztársaságban a rövid öt nap alatt. Első állomásunk Lipcse volt, ott töltöttük az idő javarészét. A belvárosban szálltunk meg, a régi városháza melletti Hotelben, földszintjén étkeztünk a hatalmas ebédlőben. Én minden nép ételét szívesen kóstolgattam. Ott is igyekeztem a különlegességekkel megismerkedni.

Sokat sétáltunk, hamar feltaláltuk magunkat a városban. Naponta barangoltuk a hatalmas területet elfoglaló vásárbán, végigjártuk az egyes országok kiállításait, megcsodáltuk a kiállított újdonságokat, már amennyi az időnkéből és erőnkéből telt.

Visszatérve szabadon csatangoltunk a városban. Egyre halványodó német nyelvtudásommal igyekeztem magam megértetni, még Marosvásárhelyen, amikor a német csapatok ott állomásoztak, jól bírtam a nyelvet.

Megnéztük a város nevezetes épületeit, bekukkantottunk az üzletekbe, némi apróságot vásárolva, hogy otthon meglephessük majd szeretteinket. Mindez fárasztó volt, utána jól esett a pihenés.

Drezda. Lipcséből Karl-Marx-stadton keresztül vonattal átruccantunk Drezdába. A csoport tagjai közül csak néhányan mentünk át egy napra, mivel ez nem tartozott az úti-programunkba, s hazafelé ott már nem lesz időnk városnézésre; megcsodáltuk a különlegesen szép város pazar látványt nyújtó régi épületeit, palotáit, rendben tartott, virágokkal, és a szökőkutakkal teli sétányait.

Nem lehetett betelni a sok szépséggel. De mindez semmi volt ahhoz képest, amit a képtár kapuján belépve láttunk: a Zwinger csipkés palota-együttesét, rendezett, szökőkutakkal, szobrokkal teli parkjával.

Idejövetelünket megkoronázta az a néhány óra, amit bent a képtárban töltöttünk.

Az ember csodálattal adózik a sok szépség láttán, a régmúltban élt, nagy művészek alkotásai előtt. Rafael, Tintoretto, Veronese, Tizian, Storze festményei, vagy Correggio: Csodálatos éj című képe előtt, s hogy ne soroljam tovább.

A szobrok, majd a vitrinbe zárt kupák, vázák, tányérok és a többi szépség látványától szabadulni sem tudtunk volna, – de letelt az idő, sietnünk kellett a sétányon át a vasútállomásra, majd vissza Lipcsébe, ahol csoportunk időzött.

Eljött az idő, mikorra még itthon megbeszéltük a randevút. Csinosan ölözve érkeztünk a színház elé, ahol hiába várakoztunk, udvarlóm sehol... Ezért a szép színházat csak kívülről és az előcsarnokát csodáltuk meg.

Azt azonban a mai napig sajnálom, amiért elpazaroltuk időnket rá várakozva ahelyett, hogy jegyet váltottunk volna az előadásra.

Mindez különösebben nem bántott bennünket, mert nagyon jól éreztük magunkat. A vámnál nagyon izgultunk, pedig semmi tiltott dolgot nem hoztunk magunkkal. Mindketten egy-egy bőröndöt vásároltunk, a sok látnivaló, fénykép, dia- és egyéb apróság mellett ez is megmaradt nekünk emlékül.

Igaz történet Lulu kandúrról

Gyermekkori naplója alapján írta: Finta Kata

Amikor a kotlós történetét elmeséltük vendégeinknek, nem akarták elhinni. Saját szemükkel győződhetek meg arról, hogy a kiscsibe mindig ott téblábol a játékos kismacskák között és Cirmoskánk épp' úgy terelgeti, nyalogatja, mint a cicáit.

Lulu kandúrunk hófehér bundáját nagy fekete pettyek díszítették. Nagyon kedves, barátságos állat volt. Hatalmas termetű, egyben jó egerésző, hasznos jószág. Okos állat lévén, sok mindenre betanítottam.

Amikor magamhoz hívtam, azonnal ott termett, és a térdem felett jó magasan összekulcsolt kezemet „Cica hopp!” felszólításra, azonnal átugrotta.

Vendégeink nem voltak olyan állatbarátok, mint a mi családuk, ezért nem is lehettek olyan tapasztalataik a háziállatokkal kapcsolatban.

A fiú, ha tehette, – enyhén szólva – farkánál fogva emelgette a macskákat, ezért mi, ha előre tudtuk jövetelüket, eldugdostuk, biztos helyre zártuk őket. Barátaink a szomszédos községben laktak. Jó viszonyban voltunk egymással, ott is, a mi családukban is volt egy-egy majdnem azonos korú fiú, meg egy lány.

Szüleink gyakran összejöttek – hol náluk, hol nálunk – egy-egy tarokkpartira, mi meg gyerekek, addig vidáman játszogatva töltöttük el az időt a kertben, vagy a környéken csatangolva. Sokáig tartottuk a baráti kapcsolatot velük, amíg a háború messzire nem sodort tőlük.

MADARAK- ÉS EMBEREK KOLDUSAI

TÉL VAN, HIDEG TÉL, künn az utcán hóborított táj, a fákon-háztetőkről jégcsapok lógnak. Az utcákon gyerekek vidáman húzzák a szánkót, máshol hóembert gyúrnak, a járdán bundába, meleg holmiba öltözött emberek járkálnak, végzik a mindennapi munkát. Egy eldugott utca udvarának szögletében a kukákban egy ember kotorász.

Már egyiket átnézte, most a másik kukához megy, gondosan belenéz, hátha valami ehető ételt talál benne. Kenyérhéjat talál, örömmel konstatálja, hogy az összekötözött kis szatyorban tisztán maradt. Gyorsan a táskájába rejti, s továbbkutat.

A kuka fogóján egy műanyag dobozt lát.

Ni, csak! Egy darabka szalonna van benne, ez is tiszta, ehető. Jó vacsorám lesz, gondolja: A mai munkám nem volt hiábavaló, s eltünteti a táskájában.

Néha öröm ér
ma vacsorát találtam
a kuka mellett.

Ide gyakran jár, olyanok lakhatják a házat, akik nem haragszanak a kukázó emberekre, hanem a kuka mellé tisztán rakják, vagy a fogójára kötik a még ehető falatokat. Néha még zoknit, meg ingeket, ruhaneműt tisztán, cipőt is a kuka mellé teszik.

Milyen jó, hogy vannak jószívű emberek... Rajtam is olyan kabát van – jut eszébe hálásan – amit a kuka mellé tettek:

Mit találtam még?
Egy jó meleg pulóvert
s egy pár harisnyát!

De ma már más a helyzet, a városokból kiutálták a hajléktalanokat, csak olykor merész-kednek be, amikor ételosztást rendez valamelyik jótékony szervezet. Akkor aztán megtelnek a járdák, alig lehet az éhségtől korgó gyomrú emberektől járni. Milyen sokan vannak, akik éhezhetnek, hogy ennyire felszaporodott azok száma, akik rászorulnak mások segítségére, ha meg akarják tömni a gyomrukat.

MADARAK KOLDUSAI A VEREBEK

Az érzéketlenek koldusai pedig Ti vagytok,
éhező-fázó, városokból is kiutált-kitiltott
hajléktalan emberek...
Sehogyan sem értem, miért nem szeretnek
titeket sem, verebek?
Mért irigylik sorsotokat, szorgos napjaitokat?
Ti is a jó emberek alamizsnájával
tengetitek életetek' s ti is
olyanok vagytok, mint a többi madár...
Ezért hívnak a madarak koldusainak,
de nekem akkor is kedvesek vagytok,
mert nem vágytok el tőlünk,
mivel téli hidegben dideregve-éhezve is
hú társaink vagytok.

Nem szálltok el innen messze, új hazába,
nem vándoroltok el
melegebb vidékre, itt maradtok velünk
zord télben-fagyban élelem nélkül is,
fázón, dideregve...

-.*-*

MAGAMRÓL – ÉLETEMRŐL⁵¹

HOGY FOGTAM ÍRÁSHOZ? Hogy kezdődött az írás-szeretete? Kislány koromban művészi pályáról álmodtam, iparművész-ruhatervező szerettem volna lenni. Folyton rajzoltam. Mindig, minden kezembe kerülő papírra lányokat, nőket rajzoltam, őket „öltöztettem”.

Sorsomnak más céljai voltak velem.

A döntés nem rajtam múlt.

Kisdiák koromtól naplót vezettem.

Egy fiatal lánynak mi lehet fontosabb annál, mikor otthonához vészesen közelít, s már állandóan hallatszik a front félelmetes moraja? Menekülés előtt mit csomagol be kis bőröndjébe?

„Imakönyvein kívül magához veszi féltett kincseit: fényképezőgépét, fotóalbumokat, naplóit. Édesapja és három fiútestvére közül már ketten katonai szolgálatot teljesítenek.

A család elveszíti szép otthonát a második világháborúban, csupán kis úti-csomagjuk marad meg eljövendő életükre, de Isten kegyelméből mindnyájan életben maradnak, háború befejeztével korábbi lakhelyükön találkoznak, csak a legidősebb testvér esik orosz hadifogságba. Nehéz perceikben az édesapa szavai adnak biztatást a családnak: Minden, ami odaveszett, pótolható, fontos, hogy mindnyájan, élünk!”

A lerombolt hazában nem volt könnyű mindent újra kezdeni, felépíteni a családi otthont. Az elképzelt szép jövőt elsöpörte a háború, nem folytathatta tanulmányait a képzőművészi főiskolán, helyette bátyjával a közeli városba költöztek, állást vállalt, hogy szüleimet és öccsét támogatni tudja, aki még nem fejezte be tanulmányait.

Néhány ideiglenes munkahely után a Salgótarjáni Acélgyárban helyezkedett el, ahol jól hasznosította kitűnő alapokat adó középiskolai tanulmányait, ezért hamar önálló feladatokkal bízták meg.

Férjhez ment, nemsokára a vállalat egyesült ugyanazon felügyelet alatt álló, Balassagyarmaton működő céggel, mint ahol akkor dolgozott. Felettesei elégedettek voltak a munkájával, ezért továbbra is alkalmazták; a kötbér-ügyek intézésével bízták meg.

A városban lakást kapott.

Gyermeke betegsége miatt néhány évet otthon kellett töltenie, csak amikor másodszülött kislánya is elérte az óvodás kort, újra elhelyezkedett a Városi Tanácsnál. Erős lélekkel és akarattal, nehéz munkával egyedül küzdte fel magát, nevelte és iskoláztatta két egészséges gyermekét és próbálta beilleszteni az életbe betegen született kedves kisfiát, mivel rosszul sikerült házasságából kénytelen volt kilépni.

Életemben kitörölhetetlen törést jelentett az erdélyi otthon elvesztése...

Regényében is vissza-visszatért ez a fájó emlék. Amikor jóval később kezébe kerültek Hankiss Elemér könyvei, megragadta az író gondolata.

Bár élete és otthona rendezett volt, mégis akkor értette meg, miért nem tudta elfelejteni a régi, elveszett kedves családi otthont.

⁵¹ No-Ko Sat pályázatra küldtem.

Beleélte magát az író szavaiba: „*az otthon elvesztése, háborúban, földrengéskor vagy családi válságok következtében, az emberi élet egyik legnagyobb traumája. Otthonát elvesztve az ember hirtelen újra lecsupaszodik, törékenné s védtelenné válik egy idegen világban.*”

Nehéz, gondokkal teli életét végigkísérték Ady Endre *Az Úr érkezése* c. költeményének sorai: „*Mikor elhagytak, amikor a lelkem roskadozva vittem, csöndesen és váratlanul átölelt az Isten.*” A vers mély gondolata gyakran szerepel naplójának sorai közt. Mert hitt annak varázserejű szavaiban, sokszor imádságként idézte fel magában, s érezte, hogy a Teremtő a nehéz, kilátástalan helyzetekben is erőt adott és mindig megsegítette.

Csudával határos, hogy miközben a család minden vagyona odaveszett, a naplók, az akkori kislány féltett kincsei, a vérzivataros időket, menekülést átvészelve, épségben megmaradtak. Nyugdíjas korában, a lakás tatarozása közben kerülnek kezébe ismét a megmentett kis csomag kincsei; ennek köszönhetően örökíti meg hű ábrázolással fiatalsága szép emlékei mellett a háború borzalmait, mert a front alatt is, az ablaktalan, hideg szobában hasalva írja naplójába szinte történelmi hűséggel az átélt napok eseményeit.

Sok-sok évtizedet hátrahagyva, fiatalos lendülettel, önszorgalomból kezd a számítógép rejtelseinek megismeréséhez, majd a több kötetre terjedő regényének írásához. Benne leírja egy művészi pályára készülő kislány reményeit, akit sorsa más irányba terelt.

A könyvben van öröm- és bánat, szerelem és küzdelem, háború és borzalom, minden, ami előfordulhat egy hosszú élet éveiben.

A naplószerű írás átível két világháborút, három rendszerváltást. A regény szerzője átél két sikertelen házasságot, utána a nyugdíjas évek örömeit-küzdelmeit köti csokorba.

Honlapot készített neki az egyetemista unokája.

Ő volt az a csodabogár, aki korábban szeretet iskolába járni, majd irodában dolgozni.

Értelmiségi családból való indíttatása (édesapja írói- és költői munkássága), majd kiváló tanárainak köszönhetően jó írás- és fogalmazás-készsége kifejlődött. Középiskolás korától naplót vezetett, már az önképzőkörben érdeklődött az irodalom iránt.

Mindig szeretett olvasni, szeretett írni, aminek nagy hasznát vette; munkahelyein ő tartotta a kapcsolatot sajtóval, cikkeket írt akkor és később is. Ennek hasznát vette tanulmányai során, majd a munkahelyeken. Bárhová ment, hamar megbíztak különféle önálló munkával. Feladatait lelkiismeretesen végezte, amiért megbecsülték, anyagilag elismerték, jutalmat és kitüntetésekkel kapott (köztük kiváló munkájáért kormánykitüntetést).

Szolgálati ideje alatt fokozatosan előléptették, végül osztályvezetőként ment nyugdíjba.

Ennyit a múlttól.

Aktív életet él, nyugdíjas éve alatt sportolt, kertészkedett, bejárta gépkocsival az országot. Unokái nevelésében szívesen részt vállalt, akik minden idejüket, később iskolai vakációjukat nála, vagy vele együtt nyaralva töltötték. Bizalmas, baráti kapcsolatban volt és van velük.

Később felváltotta az írógépeit számítógépre, melyen saját szorgalomból kezdett gyakorolni, elsajátította különféle fogásokat és leírta Édesapja egyetlen megmaradt verseskötetét, és 500 oldalas regényt *Életem regénye* címen. Könyve egy részét középiskolás korában megkezdett naplói alapján írta. Az viszont – elmondhatja, hogy – csodával határos, hogy miközben a család minden vagyona odaveszett, a naplók, az akkori kislány féltett kincsei, a vérzivataros időket, menekülést átvészelve – épségben maradtak...

Nagy fordulópont volt az életében, de az elvesztett szép álmait, hogy iparművész nem lehetett, pótolja az írás, ami teljesen leköti napjait; az ebbe befektetett munkát élvezettel, olyan buzgalommal és odaadással végzi, vagy talán még jobban, úgy, mintha fizetnének érte... Ma már a nagyregényen kívül több kisebb terjedelmű regénye, úti kalandjai, novelláskötetei- és egyéb írásai vannak, melyeket anyagi okok miatt nem tud megjelentetni. Ezért jelenleg a fiókokban, a könyvespolcon és számítógépe könyvtárában hever kiadásra összeállított, szépen megszerkesztett két novelláskötete, és felsorolni se lehet, még mi minden, mert sok helyet foglalna el.

A Városi Könyvtárban böngészve a Sansz- és Pályázatfigyelőből örömmel szerzett tudomást különféle pályázati felhívásokról, ott fedezte fel a Boldog Jövőnk Alapítványát. Ahová harmadik éve rendszeresen küldött pályázatokat, s örömmel tölti el, amikor nyomtatásban látja saját írásait. Az utóbbi 2-3 év alatt beküldött pályázatokból több (15) novellát, mesét jelentettek meg Irodalmi Antológiákban, emléklapokat kapott, s múlt év október 9-én országosan meghirdetett pályázaton első díjat, pénzdíjjal, és díszoklevelet nyertem el műveivel. (Írás végén felsorolva található.)

Művei közt több humorosan megírt novella és egyéb írás van. Ilyen az „Átverésem története” melynek témáját saját életéből vette, a novellák, karcolatok közül a „Gyógyszerek dicsérete”, „Barátnőm pesszimista” című, aki mindent sötéten lát, „Fekete Márta” (egy félresikerült randevú története), „Nő a volánnál”, „Lányom dolgozó nő” (benne: Találkozás az egerekkel és egy pszichiátriai kezelttel. „Én és a számítógép” c. írásában leírva olvasható, milyen nehézségekkel kellett megküzdeni, és milyen kalandjai voltak kezdetben, amíg magánszorgalomból megismerkedett a „csodamasina” rejtelseivel.

Külön csokorba kötve kivonatosan sorolja fel munkáit. Életében megtörtént, átélt eseményeket és környezetében lezajlott, ellesett epizódokat örökölt meg.

Ha a kedves olvasót bővebben érdekelné fantasztikus fordulatokkal teli élete és munkássága, arra kéri, lehetőleg e-mailban, de levélben és telefonon is felkeresheti.

Elérhetőség: Ha az Interneten beütik az írói – leánykori nevét, sok minden megjelenik írói-költői alkotásaiból.

_

A MAGYAR POSTA FEJLŐDÉSE. – NETÁN VISSZAFEJLŐDÉSE?

AHOGY VISSZAEMLEKEZEM, valamikor kisebb falvakban nem voltak postahivatalok, általában csak a körjegyzőségek székhelyén. Gyermekkoromban, ahol az én édesapám tanított, a postahivatal 5 kilométer távolságra volt a falutól. A bíró alkalmazott egy ún. kisbíró, aki dobolt, hozta- és vitte a hivatalos postai küldeményeket, az ott élők leveleit is, ha voltak ilyenek. Mi, gyakran jártunk a postára, ha levelet, csomagot akartunk feladni. Nekünk akkor a távolság nem jelentett nehézséget, kirándulásnak számított.

Legtöbbször gyalog jártunk, később kerékpárral, ami akkor még ritkaságszámba ment.

A kisposták naponta továbbították az összegyűjtött csomagokat, leveleket – valamilyen módon – a legközelebb eső vasútállomásra. Esetünkben ez onnan további 4 kilométert jelentett. Természetesen városokban a nagyobb posták hasonlóan a vasútállomásra vitték napi zárás után az összegyűlt postai küldeményt. A vonatokon külön lezárható vagon volt a posta részére, ahol mindig postás is utazott. Feladata volt a megjelölt helyeken – ahol megállt a vonat – leadni az oda szóló küldeményeket, ahol a helyi postás megbízottja már várta a csomagját, és vitte a hivatalba a pénzküldeményt, leveleket, csomagokat. Ezért nem is késtek a küldemények.

Budapesten, a Keleti pályaudvarnál (engedjék meg, hogy ne kelljen az akkori hivatalos elnevezést használnom), volt az a posta, melynek feladata volt bizonyos különleges feladatokat ellátni. Például eltévedt küldemények átirányítása, kézbesíthetetlen levelek címzettjeinek keresése, stb. Ideérkeztek azok a küldemények, amelyeket Budapestről át kellett irányítani az ország egyéb területére.

Az érkező küldeményeket címzés szerint éjjel szétosztották, a megfelelő pályaudvarról a legkorábban induló vonatszerelvényeken a szélrózsa minden irányába útjára bocsátották a leveleket, csomagokat, újságokat, hogy reggelre mindenhová megérkezzen a küldemény.

Nem érlelték, tologatták napokig vagy hetekig, hanem az én emlékezetemben minden postahivatalban mondjuk a ma feladott postai anyagot az ország területén már a következő munkanapon kézbesítették.

Amikor mi 1944 őszén Erdélyből menekültünk a front elől, a szerelvényen is volt egy ilyen külön postakocsi. Mivel igen hideg volt a többi nyitott vagonban, elfoglaltuk a postakocsit, ott is meggyőződhattunk a küldeményekről.

Én például kétféle újságot választottam fekhelyül: a Függetlenséget és a Vasárnapi újságot (azzal tréfálkoztunk, hogy az a legpuhább). Nos, arról már nem vagyok meggyőződve, hogy ezek a küldemények, hogy érkezhettek meg a címzettekhez (egyedi eset, talán sosem, mert a szerelvény majdnem egy hónap alatt érkezett meg velünk és a postai küldeményekkel, a romokban talált Budapestre. De az is elképzelhető, hogy ha később is, de a megfelelő helyekre továbbították.)

Abban az időben becsülete volt a postásoknak csakúgy, mint a vasutasoknak, ami akkor megfelelő (ha nem is kiemelkedő) fizetéssel, majd nyugdíjjal járó hivatali elfoglaltságnak számított. Olyan embert nem alkalmaztak, aki a kívánalmaknak nem felelt meg.

A postai küldemények címzettjét meg kellett keresni, tilos volt csak úgy lerakni valahol a küldeményt. Abban az időben még nem voltak postaládák, személyesen adták át a küldeményeket a címzetteknek, a postások a területén élőkkel személyes kapcsolatot tartottak.)

Nálunk a családban szokás volt a levelezés. Sajnos, úgy hozta az élet, hogy igen rövid ideig örülhattünk annak, hogy rokonaink közelében élhessünk, ezért levelezés útján tartottuk a kapcsolatot velük. A 40-es években Marosvásárhely és Nógrád megye egyik kis falujában élő baráti családdal leveleztünk, ami bizony közelebb van az ezer, mint az ötszáz kilométerhez. A leveleket mégis mindig pontosan, egy-két nap alatt megkaptuk.

A második világháború romba döntötte az országot, nem kímélve sem a postákat, sem a vasutat. Idő kellett hozzá, amíg normalizálódott a helyzet.

Abban az időben nem kellett attól félni, hogy valaki ne találjon magának elfoglaltságot, munkát. Kellettek a szorgos kezek az újjáépítéshez, a fizikai erő, de kellettek a szervezők, tervezők, minden feladathoz.

Amikor megindult a vasút, még sokáig annak segítségével szállították a postai küldeményeket, újságokat. Akkor is kellettek a becsületes postások, vasutasok. Persze, előbb ők is, mint mások, néhány évig az elszabadult infláció miatt éhbérért dolgoztak, majd amikor megszületett a Forint, örömmel dolgoztak, akkor is átvették korábbi elődeik szokásait és becsülete volt munkájuknak.

Persze, még messze nem modern szállítási eszközök álltak rendelkezésükre. Leírom egyik feljegyzett utazásomat, amellyel nemcsak embereket, de a postai küldeményeket is vitték a vonattól a megjelölt településéig:

A következő rövid történet az 50-es évek elején történt.

„... Hétvégén, vonattal indultam Balassagyarmatról Szirákra, hogy láthassam elsőszülött fiamat és szüleimet (ugyanis amíg lakást kaptam, náluk volt). Nógrádkövesdnél kellett átszállnom vonatról autóbuszra.

Nem valami kényelmes autóbuszra kell gondolni, hanem – mint akkor neveztük, „*fakaruszra*” (értsd: ponyvával letakart nyitott teherautó, amelynek platójára körben fapadokat helyeztek ülés céljára. S azok, akik oly szerencsések voltak, hogy eme *kemény kényelemben* részesülhettek, még nagyon örülhettek. Akiknek nem jutott a padon hely, azok tántoroghattak egész úton egyik ülő embertől – vagy emberről – a másikra, avagy valaki ölébe, – netán a padlóra.

El lehet képzelni, micsoda „kényelmet” jelentett ilyen jármű-alkalmatosságon utazni, akarom mondani, rázkódni, mivel ennek rugózata egyáltalában nem erre a célra lett megkonstruálva, és az akkori utakról nem is tudom, milyen jelzőket lehetne zengedezni, amelyeken a háború okozta óriási gödrök, meg kiálló kövek még fokozták az utazóközönség utazás alatti gyönyörűségét.

Egyszóval: „majd’ kirázta lelkünket Nógrádkövesdtől Szirákig.”

Ehhez csupán annyit fűzök, hogy a „kényelmes” padok alatt volt elhelyezve zsákokban, a vonatról szállítandó posta anyaga, amelyeket az érintett települések postahivatalánál sorban le kellett adni. Az utazók addig várakoztak.

1972 novemberében nagy változás történt. Az ország területét hat részre osztva, irányítószámokkal látták el a településeket. Ahogyan előszeretettel mondták: a HOLLÓ segített a küldemények irányításában. A posta elérte a „régiszepek béke-időket” (értsd alatta a háborút megelőző időszakot).

Akkor már ismét hivatalban dolgoztam, rendszeresen küldtük és érkeztek hozzánk a levelek, a megyei, minisztériumi hivatalokból, az ország sok városából. Rend és pontosság jellemezte a postások munkáját.

Mindez nemcsak a hivatalos küldeményekre vonatkozott. Szüleimtől, testvéreimtől távol éltem. Akkor még nem volt minden családnak telefonja. Én szerencsés voltam, 1952-től telefon volt a lakásomban.

Még most is emlékszem az első telefonszámunkra: 102 volt. Viszont szüleimmel csak személyes találkozással vagy levélben tarthattuk a kapcsolatot. Én minden héten levelet írtam nekik, vagy meglátogattam őket. Soha nem kallódott el levél, megkapták a táviratot is időben. Most kicsit más a helyzet, de erről majd később szólok.

Valahol az irataim között megvannak azok a levelek, amelyeket, az 1956-os események közben kaptam szüleimtől és testvéreimtől. Még akkor, a zürös helyzetben is, tették dolgukat a postások.

Parádon (1968) egészségügyi okokból gyógyüdülőbe kaptam beutalót. Egy véletlen találkozás összehozott valakivel.

Ő is távol lakott (ez az én formám). Leginkább levelezés útján tartottuk a kapcsolatot.

Akkor nem volt még „szabad-szombat”, ki sem találta! Általában pénteken adtuk fel egymásnak a levelet, amely szombaton postabontáskor az íróasztalunkon volt, pedig Szeged Balassagyarmattól igencsak távol esik, de a postások éjszaka dolgoztak, hajnalban továbbították vasúton, akkor már kis postásbuszokon a küldeményeket, hogy a forró hangú leveleknek örülhessenek a szerelmesek.

Persze a MÁV külön telefonja is gyakran szikrázott a forró szavaktól abban az időben, mert nehéz volt kivárni egy-egy személyes találkozást.

És most, a *modern technika idejében* mi van, mi történt a Magyar Postával? Én azt nem tudhatom, de amit hallomásból és másként eljutott hozzám, megosztom másokkal.

Kitalálták a BUDAÖRSI válogatást, ahová összegyűjtenek minden levelet és levélküldeményként feladott más apróságot. Ott állnak toronyban, esetleg akár egy hétig is. Nem érdekel senkit, hogy mi van bennünk. Pihennek.

Mindegy, milyen fontos örömhír vagy kellemetlen családi eseményről van benne szó, ki bánja?

Ja, a Mobil-telefon! Azért még nincs mindenkinek! Van, aki csak a hagyományos módon tudja vagy szeretné közölni ismerőseivel, barátaival, rokonaival a gondolatait. S a levelek ott hevernek napokig, akár egy hétig is, de lehet, hogy örökre elkallódnak.

És kiket foglalkoztatnak ott? Azt hallottam, hogy nem a régi jól bevált módszert alkalmazzák (nem felesküdt postások, akik talán a munkanélküliek keserű kenyerét eszik) nem postások dolgozzák fel az anyagot, hanem kiadják diák-munkának. Na, nem arról van szó, hogy sajnálnám azoktól a fiataloktól, akik azért a nevetségesen alacsony bérért ott válogatják és fulladoznak a töméntelen anyagban!

Azonban jó lenne keresni az okát, hogy mostanában miért késnek a küldemények, miért tűnik el annyi fontos irat, amit ilyen úton bocsátanak útjára...

Csak egy-két konkrét esetre térek ki, ami biztosan megtörtént. Korábban a kézbesítő postás olyat nem tehetett, ha a küldeménynek nem találta meg a címzettjét, hogy csak úgy otthagyja valahol.

Most szokás a postaszekrényekre vagy mellé lerakni a levelet, hogy az illető, – ha netán véletlenül arra sétál (mert már nem lakik ott, vagy ki tudja?) és észreveszi, ő vagy másvalaki, – ha nem, hát kit érdekel tovább? Gyakran hetekig van a postaszekrények tetején hagyott kézbesítetlen levél.

Nemrég' történt, velem. Nagyon fontos és sürgős esetben táviratot kellett feladnom egy ismerősömnek, mert az általam ismert telefonján nem jelentkezett. A belföldi tudakozó sem tudott segíteni. Bemondtam a szöveget, kérve, hogy sürgősen kézbesítsék. Ha jól emlékszem, 2700 Ft befizetési díjat jeleztek ellenértékként!

A táviratban kértem az illetőt, hogy sürgősen hívjon vissza. Teltek a napok, jött a hétvége. Hallgat a telefonom, nem kapok választ. Fölhívom a távírdát, kézbesítették-e a táviratomat? Azt a választ kaptam, hogy ma (ez már a következő hét első délutánja volt) fogják továbbítani, mert a lakáscíme is megváltozott, de újabb költséget jelent (mármint nekem) az előbb említett összeget megduplázzák!

Válaszom: Köszönöm, de nem kérem, mert az egész ügy aktualitását veszítette. Komoly vita alakult ki közöttünk, hogy ezt miért most, napok múlva közlik velem? Erősködtek, hogy ezt nekem számlázni fogják (dupla számlázás a semmiért!), mire én azt mondtam, ha ezt megteszik, olyan botrányt csapok, hogy nem fogják megköszönni. Szabályzat ide, szabályzat oda, nem merték leszámlázni duplán.

Mindazt, amit most leírtam, azzal óhajtom befejezni, hogy természetesen nemcsak korábban, most is vannak rendes becsületes postások, akik lelkiismeretesen végzik feladataikat. Nem rájuk vonatkozik a kritika. Az viszont biztos, hogy a modern csodálatos technika mellett a szolgáltatás romlott. A városunkban is az 5+2 ablak közül gyakran 2-3, sőt időnkint csak 1-2 van nyitva, ahol valaki dolgozik.

Az emberek a hosszú fűtött helyiségben az ajtóig sorban várakoznak télikabátban, izzadva, áldva a mai posta szervezetlenségét. Csak egy kérdésem van: Mi történt a jó hírű Magyar Postával?

2. A MAGYAR POSTA FEJLŐDÉSE – NETÁN VISSZAFEJLŐDÉSE?⁵²

AHOGY VISSZAEMLÉKEZEM, valamikor csak a körjegyzőségek székhelyén léteztek postahivatalok, a kis települések szolgálatát is ott látták el. Gyermekkoromban, ahol az én édesapám tanított, a postahivatal öt kilométer távolságra esett a falutól.

A falu bírása alkalmazott egy ún. kisbíró, aki dobolt, hetenként kétszer hozta- és vitte a hivatalos postai küldeményeket, az ott élők leveleit is, ha voltak ilyenek.

Mi, gyerekek, gyakran jártunk a postára, ha levelet, csomagot kellett a szüleimnek feladni. Ott a négy polgári iskolát végzett, postás kisasszony látta el öt falu postai teendőit. Nekünk akkor az a távolság nem jelentett nehézséget, kirándulásnak számított. Legtöbbször gyalog tettük meg az utat, később aztán kerékpárral, akkor még ez is ritkaságszámba ment.

A kisposták naponta továbbították az összegyűjtött csomagokat, leveleket – valamilyen módon – a legközelebb eső vasútállomásra, ami onnan további négy kilométer távolságot jelentett. Természetesen városokban a nagyobb posták, napi zárás után a legközelebbi vasútállomásra vitték az összegyűjtött postai küldeményt. A vonatokon külön lezárható posta-vagont közlekedtettek, postás kísérettel. Feladata volt a megjelölt helyeken – ahol megállt a vonat – leadni az oda szóló küldeményeket, ahol a helyi posta megbízottja már várta a leplombált zsákot, és vitte a hivatalba a pénzküldeményt, leveleket, csomagokat.

Abban az időben nem késtek a küldemények, mivel az előző nap továbbítottak a megfelelő helyre kerültek, s onnan még aznap ki is osztották a címzetteknek.

⁵² Az anyagot kérésre állítottam össze, megjelent: a LYRA Irodalmi Antológia (Pápa) 2005. júniusi számában.

Budapesten, a Keleti pályaudvaron (engedjék meg, hogy ne kelljen az akkori hivatalos elnevezést használnom), létezett az a posta, melynek feladatát képezte bizonyos különleges feladatokat ellátni. Például eltévedt küldemények átirányítását, kézbesíthetetlen levelek címzettjeinek keresését, stb. Ideérkeztek azok a küldemények, amelyeket Budapestről át kellett irányítani az ország más területére, vagy külföldre.

Az érkező postát címezés szerint még azon az éjjelen osztották szét, aztán – a megfelelő pályaudvarról a legkorábban induló vonatszerelvényeken – a szélrózsa minden irányába útjára bocsátották a leveleket, csomagokat, újságokat, hogy reggelre mindenhová megérkezzen a küldemény.

Nem érlelték, nem tologatták napokig vagy hetekig, hanem az én emlékezetem szerint minden postahivatalban mondjuk a ma fölradott anyagot az ország területén már a következő munkanapon, kézbesítették.

Amikor mi 1944 őszén Erdélyből menekültünk a front elől, azon a vonat-szerelvényen is volt egy külön postakocsi.

Mivel igen zord kora őszi köszöntött ránk, a nyitott vagonokban a hideg miatt elfoglaltuk a zártabb postakocsit, ahol meggyőződhattunk a küldeményekről. Én például kétféle újságot választottam fekhelyül: a Függetlenséget és a Vasárnapi újságot (azzal tréfálkoztunk, hogy az a legpuhább).

Nos, arról már nem vagyok meggyőződve, hogy ez a szállítmány hogyan érkezett meg a címzettekhez, hiszen a szerelvény majdnem egy hónap alatt tette meg az utat – velünk, a postai szállítmánnyal együtt – a romokban talált Budapestre. De akkor háború volt.

Abban az időben becsülete volt a postásoknak csakúgy, mint a vasutasoknak.

Munkájuk rendszeres (ha nem is kiemelkedő) havi fizetéssel, majd nyugdíjjal járó hivatali elfoglaltságnak számított. Olyan embert nem alkalmaztak, aki a kíváncsalmaknak nem felelt meg. A postai küldemények címzettjét meg kellett keresni, tilos volt csak úgy valahová lerakni a küldeményt.

Abban az időben még nem találták ki a postaládákat, mindenkinek személyesen, kézbe adták át az érkező levelet és egyebet; a postás és a területén élők között személyes kapcsolat alakult ki.

A mi családjunk sokat levelezett mivel rokonainktól távol laktunk. Sajnos, úgy hozta az élet, hogy igen rövid ideig örülhettünk annak, hogy szeretteink közelében élhessünk, ezért levelezés útján tartottuk velük a kapcsolatot. A 40-es években Marosvásárhely és Nógrád megye egyik kis falujában élő baráti családdal leveleztünk, ami bizony közelebb áll az ezer, mint az ötszáz kilométerhez. A leveleket mégis mindig pontosan, egy-két nap alatt megkaptuk.

A második világháború romba döntötte az országot, nem kímélve sem a postákat, sem a vasutat. Idő kellett hozzá, amíg normalizálódott a helyzet. Abban az időben nem kellett attól félni, hogy valaki ne találjon magának elfoglaltságot, munkát. Kellettek a szorgos kezek az újjáépítéshez, a fizikai erő, de kellettek a szervezők, tervezők, minden feladathoz.

Amikor megindult a vasút, még sokáig annak segítségével szállították a postai küldeményeket, újságokat. Háború után is kellettek a becsületes postások, vasutasok. Persze, előbb ők is, mint mások, néhány évig az elszabadult infláció miatt éhbérért dolgoztak, majd amikor megszületett a Forint, örömmel dolgoztak, és akkor is átvették korábbi elődeik szokásait, és megbecsülték a munkájukat.

Hol voltak akkor korszerű szállítási- és utazási lehetőségek? Leírom egyik följegyzett utazásomat, amikor nemcsak az emberek, de a postai szállítmány is, nem könnyedén került a vonattól a megjelölt településéig a rendeltetési helyére.

A következő rövid eset már az 50-es évek elején történt.

„Hétvégén, vonattal indultam Balassagyarmatról Szirákra, hogy láthassam kicsi fiamat és szüleimet (ugyanis amíg lakást kaptam, ők nevelték). Nógrádkövesdnél kellett átszállnom vonatról autóbuszra. Nem valami kényelmes autóbuszra kell gondolni, hanem – mint akkor neveztük, „*fakaruszra*” (értsd: ponyvával letakart nyitott teherautó, amelynek platójára körben fapadokat helyeztek ülés céljára. Azok, akik oly szerencsések voltak, hogy eme kemény kényelemben részesülhettek, még nagyon örülhettek. Akiknek nem jutott a padon hely, azok tántoroghattak egész úton egyik ülő embertől – vagy emberről – a másikra, avagy valaki ölébe, – netán a padlóra.

El lehet képzelni, micsoda „kényelmet” jelentett ilyen jármű-alkalmatosságon utazni, akarom mondani, rázkódni, mivel ennek rugózata egyáltalában nem erre a célra lett megkonstruálva, és az akkori utakról nem is tudom, milyen jelzőket lehetne zengedezni, amelyeken a háború okozta óriási gödrök, meg kiálló kövek még fokozták az utazóközönség utazás alatti gyönyörűségét.

Egyszóval: majd’ kirázta lelkünket Nógrádkövesdtől Szirákig.”

Ehhez csupán annyit fűzök, hogy a „kényelmes” padok alatt helyezték el zsákokban, a vonatról szállítandó postai anyagot, amelyeket az érintett települések postahivatalánál út közben le kellett adni. Addig az utasok pihentek és várakoztak.

1972 novemberében nagy változás történt. Az ország területét hat részre osztva, irányítószámokkal látták el a településeket. Ahogyan előszeretettel mondták: a HOLLÓ segített a küldemények irányításában. A posta elérte a „régiszip béke-idők” színvonalát (értsd alatta a háborút megelőző időszakot).

Akkor én már hivatalban dolgoztam, rendszeresen küldtük és érkeztek hozzánk a hivatalos levelek, a megyei, minisztériumi hivatalokból, az ország sok városából, ugyanúgy a lakosság privát küldeményei is. Rend és pontosság jellemezte a postások munkáját.

Mindez nemcsak a hivatalos küldeményekre vonatkozott. Szüleimtől, testvéreimtől távol éltem. Akkor még ritkaság számba ment, ha valaki telefonhoz jutott. Én szerencsésnek mondhattam magam, mivel 1952-től telefonnal együtt kaptam lakást. A 102-es első telefonszámunkra most is emlékezem. Viszont szüleimmel csak személyes találkozással vagy levélben tarthattunk kapcsolatot.

Minden héten levelet írtam nekik, vagy meglátogattam őket. Soha nem kallódott el levél, megkapták a táviratot is időben. Most kicsit más a helyzet, de erről majd később szólok.

Valahol az irataim között megvannak azok a levelek, amelyeket, az 1956-os események közben kaptam szüleimtől és testvéreimtől. Még az akkori zürös helyzetben is, tették dolgukat a postások.

Parádon 1968 évben, egészségügyi okokból gyógyüdülőbe kaptam beutalót. Egy véletlen találkozás összehozott valakivel. Ő is távol lakott (ez az én formám). Vele is levelezés útján tartottuk a kapcsolatot egy ideig.

Akkor még ki sem találták a „szabad-szombatot!” Általában pénteken adtunk fel egymásnak levelet, amely szombaton postabontáskor az íróasztalunkon volt, pedig Szeged Balassagyarmattól igencsak távol esik, de a postások éjszaka dolgoztak, hajnalban továbbították vasúton – és akkor már kis zöld postásbuszokon – a küldeményeket, hogy a forró hangú leveleknek a hét végi pihenőnapon örülhessenek a szerelmesek.

Persze a MÁV külön telefonja is gyakran szikrázott a forró szavaktól abban az időben, mert nehéz volt kivárni egy-egy személyes találkozást.

Mai helyzet: Jelenleg a postákat – hasonlóan más hivatalokhoz – korszerű számítógépekkel, és egyéb modern technikával látták el. És mégis, mi lehet az oka, hogy ennek ellenére, a felszereltséghez viszonyítva, nem tudják ellátni feladataikat a lakosság meglegedésére? Mi történt a Magyar Postával? Erre nem tudnék most pontos választ adni. Pedig én nemcsak csodálom a modern gépcsodákat, hiszen korom ellenére használom a számítógépet is.

A tárgyra térve: BUDAÖRSÖN felállították, berendezték, ellátták minden csodamasínával az Országos Logisztikai Központot (OLK), amely úgy működik, hogy az ország egész területéről (persze külföldről is) oda szállítják a különféle postai küldeményeket, e célra rendeltetett korszerű postai járművekkel. Ide értendők a különféle levelek, levél-küldemények, csomagok és a pénzküldemények dokumentumai – erre a célra rendszeresített, különleges, zárható, biztonsági dobozokban – a szállítólevelek, mivel a pénzt nem természetes állapotában, mint korábban, hanem átutalással juttatják el a címzettnek.

Valaki, aki ott dolgozik, megsúgta nekem: annyira „biztonságos”, hogy esetenként a bezárt doboz ajtaja kiesik!

Ne legyünk ennyire szigorúak, hiszen nem pénzről, értéktárgyról van szó, csupán a szállítólevelekről, mi történhet, ha egyik-másik elkallódik? Legfeljebb keresi majd valaki, a feladó vagy a címzettje, de meglehet, hogy egy agyafúrt egyén is tudna vele valamit kezdeni. Ki tudja? Sosem lehet tudni.

Megérkeznek a szélrózsa minden irányából a szállítmányok. Készen állnak a postás-alkalmazottak a fogadására. Kezdődik a munka a hatalmas, korszerűen felszerelt épületben. A leveleket dobozokból ömlesztve zúdítják be az e célra rendszeresített válogatóba, amely tulajdonképpen egy számítógép, amely minden egyes levelet lefényképez, onnan a levelek irányítószám szerint szétválogatva külön-külön tárolóba jutnak.

Némelyiket kidobja a gép (úgy becézik, hogy) a „szemétkosárba”. Nyilván ezeknél a leveleknél a címzés vagy az irányítószám hibás lehet.

Kissé szabadkozott a nyilatkozó, de olyan érzésem támadt, mikor erről esett szó, hogy ezekkel tovább nem foglalkoznak, pedig engem éppen ez érdekelt volna.

Talán nem érdekel senkit, hogy mi van bennünk? Mindegy, milyen fontos örömhír vagy kellemetlen családi eseményről van benne szó, ki bánja?

Ja, ott a Mobil-telefon (ami még nincs mindenkinek)! Ezért sokan még csak a hagyományos módon tudják, vagy szeretnék közölni ismerőseikkel, barátaikkal, rokonaikkal a gondolataikat. S azok a küldemények ott hevernek, ki tudja meddig, lehet, talán örökre elkallódnak...

A csomagokkal hasonlóan bánnak, természetesen terjedelmük szerint hatalmas gép olvassa le és jegyzi fel a ráírt adatokat, és irányítószám szerint onnan továbbítják a címzetteknek, szintén a korszerű postai autókkal.

A hiba ott kezdődik, ill. folytatódik, hogy a kitalált rendszer mégsem működik kellőképpen, a munkát nem győzik az alkalmazottak gépesítve sem, ezért a sok küldemény rendszeresen főlhalmozódik. Ilyenkor külső munkaerőt (főleg diákokat) vonnak be. Vannak, akik rendszeresen vállalják kis fizetségért a feladatot.

Két műszakba osztják be a jelentkezőket, reggel 7-19-ig és 19-7-ig dolgoznak, vállalva az éjszakázást is. Budapest határában egy postai autóbusz várja a jelentkezőket, az viszi a központba, majd a munkaidő leteltével ugyanúgy oda visszahozza őket.

Szigorúan ellenőrzik munkájukat, aki lazásál, kirakják az épületből, és várhatja, amíg műszak végén visszaviszik a busszal Budapest határába. (De érthetetlen ilyen esetben, miért nem alkalmaznak megfelelő számú munkaerőt, amikor az országban amúgy is nagyon sok, erre alkalmas állandó embert állíthatnának munkába?)

A hibák keresésénél nem arról van szó, hogy sajnálnám a fiataloktól, akik azért az alacsony bérért válogatják és fulladoznak a töméntelen anyagban! De jó lenne keresni az okát, hogy mostanában miért késnek a küldemények, miért tűnik el annyi fontos irat, amit ilyen úton bocsátanak útjára...

A torlódások miatt, vagy kellő szervezethez hiányában történhetnek olyan esetek, hogy egy-egy levél nemhogy másnap, de gyakran egy hét múlva érkezik meg valahová (pl. 45 km távolságra), amikor már a benne foglaltak idejét múlták, de sorolni lehetne a hibákat, ki tudja, meddig.

Csak egy-két konkrét esetre térek ki, ami biztosan megtörtént. Ha a kézbesítő postás nem találta meg a küldemény címzettjét, korábban nem hagyhatta csak úgy ott valahol. Mostanság ugyanis szokás postaszekrények tetejére, vagy mellé lerakni leveleket, hogy az illető, – ha netán véletlenül arra sétál (mert már nem ott lakik, vagy ki tudja?) elviszi, ő vagy másvalaki, – ha nem, hát kit érdekel tovább? Gyakran hetekig látható a postaszekrények tetején otthagytott kézbesítetlen levél.

Össze lehet hasonlítani a régi, elavult rendszerrel a korszerű ellátást, de az eredményt is úgy kellene értékelni. Én hibaszázalékot nem tudnék mondani, de megélt tapasztalatokat annál inkább. Most, ilyen korszerű fölszereltséggel, sokkal gyorsabban, és hibátlanabban kellene működnie a postának!

Nemrég' történt, velem. Nagyon fontos és sürgős esetben táviratot kellett föladnom egy ismerősömnek, mert az ismert telefonján nem jelentkezett, s a belföldi tudakozó sem tudott segíteni. Telefonba mondtam a távirat szövegét, kérve a sürgős kézbesítését. 2700 Ft befizetési díjat jeleztek ellenértékként!

Arra kértem az illetőt, azonnal hívjon vissza telefonon, amint megkapja a táviratot. Teltek a napok, jött a hétvége. Hallgat a telefon, nem kapok választ. Fölhívom a távírdát, kézbesítették-e a táviratomat?

Azt a választ kaptam, hogy ma fogják továbbítani, (ez már a következő hét első délutánja volt, ami azt jelenti, hogy addig egy ember gyalog is odaért volna) mert a lakáscíme is megváltozott, ami újabb költséget jelent (mármint nekem) az előbb említett összeget megdupláz-zák!

Válaszom: Köszönöm, de nem kérem, mert az ügy aktualitását veszítette. Komoly vita alakult ki közöttünk, azt reklamáltam, miért csak napok múlva közölték velem?

Erősködtek, hogy nekem számlázni fogják (dupla számlázást a semmiért!), mire én azt mondtam, ha ezt megteszik, olyan botrányt csapok, hogy nem fogják megköszönni. Szabályzat ide, szabályzat oda, nem merték mégsem újból leszámlázni.

Mindazt, amit most leírtam, azzal óhajtom befejezni, hogy természetesen nemcsak korábban, most is dolgoznak becsületes postások, akik lelkiismeretesen végzik feladataikat. Nem rájuk vonatkozik a kritika. Az viszont biztos, hogy a csodálatos modern technika mellett a szolgáltatás nem javult, hanem inkább romlott.

Itt, a városunkban is az 5+2 ablaknál dolgoznak, azonban gyakran 2-3, sőt időnkint csak 1-2 van nyitva, s az emberek télen a hosszú fűtött helyiségben az ajtóig sorban állva, télikabátban, izzadva várakoznak, áldva a mai posta szervezetlenségét.

Már csak egy kérdésem van: Mi történt a jó hírű Magyar Postával?

MAI GYERMEKNEVELÉS

Életem regénye 2. kötet 4. fejezetéből

MINDIG TUDTAM ifjúkoromban is, hogy nagy vétek az embereket a templomtól, a vallásosságtól elidegeníteni. Azt el kell ismernie mindenkinek, hogy egyházi iskolákban a papok és apácák mindig jóra, szeretetre nevelték az ifjúságot. Olyan programot kínáltak a tanulóknak, amelyek lekötötték őket, nem kezdték el már tizenéves korukban a szex-et, s nem szoktak rá az italozásra, a kábítószerre. Diákkoromban azonban az effajta nevelés nemcsak az egyházi iskolákra volt érvényes. Micsoda tanáraim voltak nekem is! Programot szerveztek iskolában, a vallás oktatója is. Sportkörre jártunk, hétvégén kirándulni mentünk. Hasznos szórakozással telt az szabadidő, nem jutott eszébe a fiataloknak, hogy unalmukban kábítószer után nézzenek, vagy tizenévesen kezdjenek szexelni.

Persze, akadtak kivételek abban az időben is, de az, valóban kivételnek számított! Más-
képpen nevelkedtek már az utánunk következők is. De ki ennek az oka? Csak a rendszer?

Hiába tettem szóvá véleményemet, hogy a gyerekeket kiskorban kell elkezdni nevelni. Azt is, hogy nem mindegy, milyen iskolába járnak. Sokan arra hivatkoztak, hogy nem akarják kétféle nevelésben részesíteni (ez volt a hivatalos nézet), mivel az iskolában is mást oktattak. Még családon belül is előfordult, hogy egyik szülő más nézetet vallott, ezért azt tartották helyesnek, hogy a mindkét fél felel értük.

Tudom, ma talán még jobban elfoglaltak a fiatal szülők, sokat kell vállalniuk. De már tizenéves korban nem kell a nyakukon ülni, a fiataloknak tudniuk kellene, mivel kell eltölteni az idejüket. Én ebben a korban hozzám illő osztálytársakkal barátkoztam – mindhárman jó tanulók voltunk. Együtt készültünk a következő napi órákra, együtt szórakoztunk hozzánk illő társágban, nem ültünk a TV előtt (igaz, nem is volt még akkor), nézve a szörnyűséges folytatásos adásokat... és a válogatott gyilkosságokkal tele filmeket.

Sosem fordult elő, hogy ne tanuljuk meg a leckét, hogy ne legyen kész a házi-feladatunk, pedig a szüleink nem nyaggattak érte, meg sem kellett kérdezniük, hogy elkészültek-e a feladatok, mert az természetes volt.

Felnőtt koromban igyekeztem átadni a jó módszert másoknak is, amikor egyedül maradtam, egyedül kellett maradnom, három gyermek nevelése maradt rám. Mégis, lelkiismeretesen tanultak, rá tudtam nevelni őket arra, hogy első a kötelesség, és csak utána jöhet a szórakozás akár egy jó könyv, séta vagy a televízió.

Igen, a televízió... Mostanában mit kell tapasztalnom? Nemcsak saját unokáimnál, máshol is elszabadult a pokol. Bizonyos TV-csatornák fontosabbak lettek a leckénél, a kötelességnél. De micsoda műsorok! Primitív, igénytelen emberek példája ragad rájuk. Példaképnek tekintik azt a léha, erkölcstelenséget, amit látnak. Eltompult agyúak igénytelen csevegését hallgatják. S ezért elmarad a tanulás, háttérbe szorul az iskola. Későeste jut eszükbe, és kapkodva nézik át, – ha egyáltalán eszükbe jut, amit másnapra feladtak nekik az iskolában.

Mit láthat mostanában egy tizenéves? Még jó, ha csak semmitmondó műsor megy azokban az órákban, mikor a diákoknak otthon szorgalmasan kellene készülniük a másnapi órákra. De mi a választék? Egyik csatornán megy a „Villában”, másikon a „Big-brother”, következőn „Mónika...”, de nem sorolom tovább. Mindenütt hasonló léha, erkölcstelen életmódot, pucérkodást láthatnak, mosdatlan, trágár beszédet hallanak. Legtöbb fiatal nem tud különbséget tenni a jó, az ízléses között, az életben pedig a TV-ben látottakat utánozzák, hasonlóan beszélnek, úgy viselkednek.

Talán még szomorúbb, ha a felnőtteknek is tetszenek ezek az adások, egymással társalognak az elhangzottakról és százával, ezrével telefonálnak be tetszésüket nyilvánítva... Hová fajul az emberiség? Hihetetlen, hogy micsoda igénytelenség vesz körül bennünket!

Alig akad egy-két csatorna, ahol igazán szép filmeket vetítenek. Legtöbb adásban csak a durvaság, tele gyilkossággal, alig kezdődik el egy film, már halomra lövik benne egymást, mindenkinek kezében fegyver van...

Milyen emberek azok, akik ezeket a filmeket kigondolják, és színre viszik? Nincs más témájuk, mint kegyetlenség, gyilkolás? A legtöbb fiatal példát lát a képernyőn megjelenő „erős” emberektől. Miért veszik meg a TV társaságok drága pénzen ezeknek a filmeknek a vetítési jogát? Nemesebb célra nem lehetne fordítani azt az összeget? Mindez érthetetlen számomra. Nem lehet igaz, hogy ez tetszene a többségnek! Nincs erő arra, hogy ezt megakadályozzák?

Ha csak a sportot veszem alapul, már ott is leginkább a durva erő számít, nem a testedzés a cél. Főleg a versenysportnál van így. Autóversenynél az esztelen száguldás. És miért? Hogy valamelyik óriás autógyártó vállalat nyerjen! S ezért hány embernek kell meghalnia?

Más versenysportnál is hasonló a helyzet! Megjelennek azok a hatalmas húsbálák a képernyőn (már nem is ember-formájúak: izomtömegek), a birkózók a ringben, az ökölvívók, az amerikai futballpályán „játsszók” (és még sorolhatnám), s elkezdik szörnyű viadalaikat... Tépik, ütik, szúrják-vágják, rúgják-harapják egymást, öklözik és gyomrozzák, hajukat tépik, a másik szemét kiütik, már folyik a vér, alig szuszognak, de amíg van bennük egy csöpp élet, de irgalom az nincsen...

És ezt nevezik sportnak? A sport – szerintem – az egészséget, a test edzését hivatott szolgálni, nem pedig a másik ember életének, egészségének tönkretételét! A felsoroltakat még versenynek se nevezném. Versengés, harc, vérig menő durvaság! És miért? Legtöbbször a pénzért, valamilyen nagy cég hasznáért!

Szerencsére az én gyermekeim nem éreztek hasonló vágyat a versenysportért, de biztos, hogy harcoltam volna ellene, ha ilyen álmaik lettek volna! Pedig a hivatásválasztásnál hagytam saját elképzelésüket érvényesíteni, csupán a lányomnak segítettem, terelnem kellett valami felé, mert nem volt konkrét elképzelése.

Még a karate-gyakorlatok tanulását el tudtam volna képzelni bizonyos határig, kizárólag abból a célból, hogy támadás esetén valaki megvédje magát, mivel a mai világban – sajnos – ennek egyre inkább ki vagyunk téve.

Az iskola... „egy nagy ömlesztett bedolgozóüzem, ahol a hazai selejtkiemelésre vagyunk berendezkedve” (nemrég’ olvastam), s én hozzátenném, hogy a TV is ide kívánczik.

Talán az iskolákkal, s az ott tanító tanárokkal is lehet némi probléma, ha nem tudják lekötni az ifjúságot, s ezért aztán fiataljaink nagy tömege nem tudja megkülönböztetni a helyeset a rossztól.

MÁJUSI ESTE 1

Részlet Finta Kata naplójából

1946. május 5. Vasárnap este, most egyedül vagyok. Kint esik az eső. Engem gyötör a gondolat: Talán vége lesz az egésznek? Pedig szeretjük egymást. Itt van előttem egy csokor: orgona, fehér virág, és nefelejcs; mit mondanak nekem?

Ők is a tavaszt, a szerelmet hirdetik. Olyan, mint egy fehér koszorú, a jó Isten alkotása. Milyen szépek, de milyen hamar elhervadnak.

Mégis lehetséges? Milyen kár, hogy ami szép, nem tart örökké.

Ilyen múlandó minden... Az év: tavasz, nyár, ősz, tél és vége az évnék.

Megszületik a gyermek, gőgicsél, iskolába jár, dolgozik, szeret, szenved, megöregszik, aztán meghal.

MÁJUS ESTE 2

Naplórészlet 1946. május 5.

Vasárnap este, most egyedül vagyok. Kint esik az eső. Engem gyötör a gondolat: Talán vége lesz az egésznek? Pedig szeretjük egymást. Itt van előttem egy csokor: orgona, fehér virág és nefelejcs; mit mondanak nekem?

Olyan, mint egy fehér koszorú, a jó Isten alkotása. A tavaszt, a szerelmet hirdetik. Milyen szépek, de milyen hamar elhervadnak. Hogy lehet ez? Milyen kár, hogy ami szép, nem tart örökké.

Ilyen múlandó minden...

Az évszakok: tavasz, nyár, ősz, tél és vége az évnék. A virág kibújik a földből, szárat növeszt, majd bimbót hajt, aztán virágba szökken, virul, pompázik, gyönyörködhet, majd kezd összehúzódní, aztán kiszárad, vagy megfagy, és vége...

A szerelem: boldogító, felemelő érzés, sokszor fájó gyötrellem. Aztán csalódás, kiábrándulás, szomorúság.

Az idő: megszületünk, a gyermek él, iskolába jár, dolgozik, szeret, örül, vagy boldogtalan, szenved, megöregszik, aztán meghal. Így múlik el minden.

A virág, az élet, és a világ...

MANDULAMŰTÉT KARÁCSONYKOR 1969.

Katica már utolsó évét járta a középiskolában, amikor a mandulája miatt belázasodott, és orvosi tanácsra, műtétre került sor.

Ekkor tapasztaltuk, hogy bizony ilyen korban már nem olyan könnyű átvészelni egy mandulaműtétet, mint kicsi korban.

Míg ők már a beavatkozás másnapján jól érzik magukat, lányom tizenhét évesen három hetet töltött a kórházban.

Mivel némileg egészségügyi tapasztalattal már rendelkezett, a gyakorlati idejük nagy részét a kórházban töltötték, most is, műtét után igyekezett segédkezni a betegek körül, segített a nővéreknek, amikor jobban érezte magát. Sajnos, annyira elhúzódott az idő, hogy a karácsonyi ünnepekre sem jöhetett haza.

Kisöccse itthon töltötte az iskola szünidejét, bátyját pedig hazaengedték a katonaságtól.

Így Karácsony délutánján, már otthon mindennel elkészültünk, összeállítottuk betegünknek az ünnepi vacsorát, és egy szépen feldíszített kicsi karácsonyfával, ajándékokkal fölszerelve hárman bevonultunk a kórházba.

Ebben az évben így ünnepeltünk mindnyájan, együtt. Három hét kellett hozzá, hogy felgyógyuljon, az egész szünidejét kórházban töltötte.

MÁNIÁS DEPRESSZIÓ

Internetről meglepetéssel vettem le saját anyagomat: <http://bipolarisvilag.hu>

„Finta Kata író, költő
irodalmi személyiség
a Napvilág Íróklub tagja.

Finta Kata művek
az Országos Széchenyi Könyvtár
Magyar Elektronikus Könyvtárában
Keresőbe beírni,
a szerző: Finta Kata
művei közt itt egy példa:

FINTA KATA Hazánk irodalmi életének egyik kiemelkedő alakja immár második alkotását olvashatjuk itt. Ahogy ígértem ez egy jóval komolyabb mű. Finta Kata, egyébként nem szenved bipoláris zavarban, de úgy érzi egy-két remekművével talán ő is segíthet, hogy javuljon a betegeknek és hozzátartozók életminősége, változzon gondolkodásuk...”

*

Ahányan vagyunk, annyifélék, nem egyformák. Mostanában annyit hallunk depresszióban szenvedő embertársainkról, köztük sajnos sok fiatalról. Amikor én gyermek voltam, alig lehetett erről hallani. Ha valaki beszélt róla, annyit tudtam belőle kivenni, hogy ez az unatkozó gazdagok, grófkisasszonyok problémája.

Másoknak akkor is dolgozniuk kellett, nemigen értek rá annyi töprengésre, ami kiválthatta az efféle betegséget – vagy rossz szokást.

Én például nehezen tudom elképzelni, mi az a szorongás, már úgy érte, hogy valaki mindig, mindenért, egyfolytában szorong.

Mert időnként mindenki átesik rossz napokon, bárkit érhet bánat, amit nehéz megemésztenie, vagy kerülhet nehéz helyzetbe, amiből nem talál kiutat.

Tény, hogy én is mindig vizsgadrukkos voltam, pedig természetemből fakadóan felkészültem abból, amiről számot kellett adnom. Azonban amikor túlestem rajta, általában nem is rosszul, akkor elfelejtettem a nagy izgalmat.

Sosem hagytam, hogy eluralkodjék rajtam a búbánat, még ha nem is úgy sikerült valami, ahogyan előre elképzeltem.

Mint másoknak is, nekem is voltak olyan tantárgyaim, amelyeket szerettem, ahol jól álltam, s ami nem ment, abból igyekeztem jobban felkészülni, s ha mégsem lettem belőle sikeres, soha nem akartam beleörülni. Hála optimista természetemnek.

Ez volt a legnagyobb kincs, amit apámtól örököltem.

Saját véleményem, hogy némely embernél az egyedüllét okoz problémát, hogy még a családon belül is úgy érzi, magára marad. Talán ez az általános gond. Főleg egy fiatalnak nagyon fontos a társaság, barátok, mostani kifejezéssel „haverok „.

De az már igazán nem mindegy, hogy kivel barátkozik. Léha emberekkel nem jó szoros barátságba bonyolódni, akik csak a piát, a drogot hajszojják. Szerencsére, a mai fiatalok sokasága már felfogja ennek a káros hatását.

Mindig gondolnunk kell cselekedeteink következményeire... Mert a szélsőségekből visszatanulni nagyon nehéz. Korábbi időkben is nagy terhet jelentett az iskolai elvárás, nemcsak manapság. Mindenki ismerje meg önmagát, saját erejét. Érezze, mennyit bír el, és ahhoz állítsa maga elé az elérendő célját, de ezt akarja, ezért teljes erőbedobással, szorgalmasan munkálkodik érte.

Igen, nagy baj az, ha valaki csak önmagába fordulva éli napjait, főleg, ha félelmei vannak, ha nem bízik önmagában és erejében.

Annyi minden szép és nemes dolgot találhat mindenki, ami hobbijaként szolgálhat. Jó könyvek olvasása, elmerülni az igazán tartalmas-hasznos és érdekes irodalomban.

Kirándulások biciklin vagy gyalog, úszás, valamilyen könnyebb sport, séták és testedzés vagy baráti összejövetel kellemes társaságban. Igen, fiúk-lányok együtt, kellemes zenére tánc, módjával egy-két pohár ital is jöhet (nem a gyermekkorban, de ismerje mindenki a saját mércéjét.)

Ugyanis szórakozás nem azokat a modern bulikat jelenti, ahol fülsiketítő zene-dobogás mellett „ráznak „, drogoznak, cigiznek, ráadásul lerészegednek, összehányják (bocs') a szüleik lakását. Talán sokan azt gondolják, ez teszi őket felnőtté? Nem, ennek ellenkezőjét jelenti: gyerekesen viselkednek. Ez lenne a szórakozás? Az igazi szórakozás nem teszi tönkre az embert, hanem felüdíti, feltölti.

Miért kell inni, akarom mondani „vedelni” annyi szeszest, amennyit nem bír el valakinek a szervezete, hogy utána azt se tudja, mit tesz? Miért kell összetörni vagy uram bocsá összehányni a környezetet, s nem kell az első alkalommal lefeküdni a táncpartnerrel, vagy beülni a lerészegedett barát (vagy annak papája) autójába, aki már kótyagosan az első kanyarnál nekimegy egy fának, és a másvilágon találja magát társaival együtt, vagy „jobbik esetben” sérülten vagy megnyomorodva, egy kórházi ágyon ébred, ha felébred.

Akkor, ott, van ideje elgondolkodni: – ez lenne az életcél? Ez a jó buli? Mindenki összeszedheti magát.

Legyen mindenkinek önkritikája. Amikor valaki elmerül bánatában, gondolkozzon el rajta, igyekezzék abból kilábalni, aztán igyekezzen magának célt kitűzni. Mérlegelje, amíg nem késő, hogy mit akar elérni életében.

Ne mélyüljön el annyira a problémáiban, hogy azoktól már nem látja meg a kiutat.

Legyenek értelmesen gondolkodó, illetudó vele egykorú vagy idősebb barátai – ismerősei, akivel őszintén megbeszélheti a gondjait.

Mert ha időben nem tud felülemelkedni saját gondjain, s már csak arra koncentrál, hogy a gyógyszerektől várja a gyógyulását, akkor ne mélyüljön el a pirulák mellékhatásaiban sem, mert azoktól mindenki tart – válasszon helyette értékes és szórakoztató olvasmányokat.

A rossz napok után nem jó merevnek, görcsösnek maradni.

Nagyon fontos: tanuljon meg magában elmélyülni. Ez lehet a modern relaxálás, gyakorolja az ellazulást, amit én az igazi, elmélyült imádsághoz hasonlítok.

Mindenki naponta leltározza önmaga cselekedeteit, úgy is lehet mondani, tartson rendszeresen lelkiismeret vizsgálatot, hogy tudja értékelni cselekedeteit.

Akkor megismerheti önmagát, és talál kiutat a bajaiból, ha igazán hiszi és akarja, amit szeretne elérni, mert ez a legfontosabb, valamit erősen hinni és akarni kell!

Írta: Finta Kata
Forrás: Napvilág Íróklub
Eredeti cím: Depresszió
Eredeti forrás cím:-
Kép forrás:
1. kép: -
2. kép: -
3. kép: -

A másik megjelent műve
(LÁSD külön, a harmadik abc-s kötetnél a Mi-betűknél.)
Milyen lesz a világ hetven év múlva?
<http://bipolarisvilag.hu>

** **

MÁRTA RANDEVÚJA⁵³
Mindig vidám asszony

ABBAN AZ IDŐBEN amolyan igazi fekete kolléganővel dolgoztam néhány évig. Sötéten fénylő, fekete haja, bőre, a szeme, és minden fekete volt rajta, pedig nem volt se roma, se cigány, csak nagyon fekete. Ráadásul nagy, sötét szemeit az akkori divatnak megfelelően vastag fekete csíkkal húzta körbe, s az öltözködésben is a feketét részesítette előnyben, pedig nem gyászolt senkit.

A csinos, helyes asszonyt jó kedéllyel áldotta meg az Ég, pedig gondja neki is akadt bőven, hiszen két gyermekét egyedül nevelte. Nemcsak kedélyes, de amilyen fekete, olyan temperamentumos volt.

Ebédszünetünk egy egész óráig tartott, amit igyekeztünk kikapcsolódással tölteni. Ebéd után Márta előszedte a napilapokat, azokból szemezgetett, amit érdekesnek talált, felolvasta nekünk.

Na, de a kolléganőm nem a napi politikai rovatokat részesítette előnyben, hanem a házassági apróhirdetéseket böngészte előszeretettel, némelyiken jókat kacagtunk. Együtt válogattuk ki, melyikre küldjön választ. Előfordult, hogy a levelet is közösen fogalmaztuk meg, izgalommal figyelve, mi lesz az eredménye.

– Mit szóltok hozzá, ha erre a hirdetésre válaszolok? – kérdezte. A hirdetés így szólt: „Középtermetű, 40-es, jól szituált férfi talpraesett, csinos, lehetőleg fekete hajú asszonyt keres. Házasság is szóba jöhet jeligré.” – Én pedig korban éppen hozzám illő, szívesen randevúznék egy csinos gavallérral – toldotta meg.

– Bár a szöveg nem mond sokat az illetőről, de rendben, legalább találkozhat az a jólszituált fiúval, – adtuk rá áldásunkat választására.

Előbb csak neveltünk, aztán nekiültünk az írásnak. Elkészült a közös mű, Márta szép betűivel leírta, majd postára adta a levelet. Aztán napokig vártuk a választ. Nem telt el hosszú idő, jött egy levél Kecelről, szép kiírt betűkkel, kulturált hangvételű fogalmazással. Benne a randevú ideje, ismertetőjel: egy szál piros rózsabimbó a zakó gomblyukában!

⁵³ Megjegyzés: Írásomat a napokban olvasott Interneten ismerkedéssel kapcsolatos cikkekre gondolva írtam.

Kecel hallatán, elneveltük magunkat, mert nemrégiben újságcikk jelent meg arról, hogy ott vannak a híres zugpálinkafőzők. *Kecel. De hol lehet, Kecel?* Egyikünk se tudta.

Nosza, elő a térképpel, keressük meg. Nem lehet valami nagyváros, mert végül a nagy magyar Alföldön egy kicsi pontnál találtunk rá.

Rövid válaszban közöltük, vagyis írta Márta, hogy a középutat választva, Budapesten legyen az első randevú, megjelölve a pontos helyét is.

Márta készülődik. Mit vegyek föl? – tanakodik. Elláttuk jó tanácsokkal, és sok sikert kívántunk neki, majd a következő vasárnap autóbuszra ült és elment a találkozóra, mi meg izgalommal várakoztunk...

Hétfő reggel az irodában Márta nem bírta magával, titokzatos arccal járt-kelt közöttünk, ha érdeklődtünk, mi újság, nevetett, de hiába unszoltuk, nem akart nyilatkozni az elmúlt nap eseményiről. Csak annyit árult el: nem fogjátok elhinni! És csak nevetett, nevetett... Azt hittük, remekül sikerült minden. Nem győztünk várni, de ő csak ebédszünetben volt hajlandó elmondani.

– Képzeljétek! – kezdte a mondókáját, amikor visszatértünk az ebédlőből – leültem az Erzsébet-téri parkban egy padra és várok (abban az időben még ott volt az Engels-téri távolsági autóbusz-pályaudvar). Sokan üldögéltek és járkáltak ott, én meg figyeltem jobbra, balra, nehéz egy soha nem látott valakire ráismerni.

Csak leskelődöm, kinek van piros rózsabimbó a gomblyukában. Nemsokára szembe jön velem valaki. De Márta nem tudta folytatni, rájött a szünni nem akaró nevetés.

– Ezt hallgassátok meg! Várom a jól szituált gavalléromat, elképzelve magamban egy csinos, jólöltözött férfit... – És mit, akarom mondani: kit látok?

Kellő pontossággal el sem tudom mondani a látványt. Közeledik felém egy alföldi „szakadt-magyar”, majdnem toprongyos, gondozatlan külsejű valaki, görbe lábaival kacsázva, de a rózsabimbó ott díszelgett tévedés, ő a várva-várt gaval-tott, tehát azt se tehettem, hogy illanjak a helyszínről... Ugyan-Nők Lapja legutóbbi számát, szántam.⁵⁴

– Külseje még hagyján, de tív ember tart felém, ami azért mert nem erre számítottam a vél után. Első gondolatom az Miért nem kértem tőle fényké-ekkora meglepetés!

Csend lett, mi meg csodál-folytatja, megint csak nevet, nül csengett. Aztán kissé meg-

ráadásul egy teljesen primi-volt meglepő számomra, szépen megfogalmazott le-volt, hogy jól felültem neki. pet, akkor nem érhetne

koztunk, hogy Márta nem nevet... De nevetése idege-nyugodva folytatta:

– Mosollyal az arcán, de én inkább vigyornak nevezném, esetlenül jön felém, fülig pirulva nyújtja előre a kezét kézfogásra (kezét? – a mancsát!), majd zavartan bemutatkozik, de én a nevét sem értettem, mert legalább olyan zavarban voltam, mint ő. Aztán rögtön azt mondta (így!) „innák valamit, gyűjjön vélem, biztos van a közelbe’ egy kucsma!” – mer’ szomjan vónék.

Na, nekem már csak ez hiányzott! Megköszöntem a meghívást, azt válaszoltam, hogy sietnem kell, nemsokára indul az utolsó buszom, amivel haza tudok jutni, pár percem van, inkább itt beszélgessünk. Leült, de olyan szorosan mellém, hogy majd’ a szoknyámra telepedett.

⁵⁴ A képen: Lányok a Titkárságról. Elöl én vagyok és Márta.

Elhúzódtam mellőle, így is éreztem rajta a szesz szagát, amit nemrég' vehetett magához. De ő egyre igyekezett közelebb ülni mellém...

– Nos, – folytatja Márta, – épp' olyan pálinkaszaga volt, mintha abban fürdött volna. Biztosan ő is azok közül az almapálinka-főzők közül való, gondoltam, akiről olvastunk az újságban, ezért még kínomban is nehezen tartottam vissza magam a nevetéstől.

Egyszer csak a könyökével megbökve az oldalam, ismét invitálni kezdett, hogy menjek vele valahová, ahol inni lehet, ott megbeszélhetjük a legközelebbi találka időpontját. Gondolhatjátok, hogy ezek után, így édes kettesben nem töltöttünk együtt sok időt, mielőbb igyekeztem tőle megszabadulni.

Csak azt nem értettem, ki írta helyette a hirdetést és főleg a leveleket, amit tőle kaptam, mert abban biztos vagyok, hogy nem saját szerzeménye volt egyik sem. Ugyanis partnerem se nem jól szituált, se nem kulturált ember benyomását keltette, s ahogy elköszöntünk egymástól, látnom kellett, hogy a nadrágján itt-ott szakadások éktelenkednek... De hagyjuk a külsőségeket, a beszédmodora se volt különb a megjelenésénél.

És – képzeljétek! Akkor én ennyi meglepetés után még bosszankodni se tudtam, pedig lett volna rá okom, – hanem majdnem nevetésben történ ki. Alig vártam, hogy minél messzebbre kerüljek tőle, ne adj' Isten, hogy valaki ismerős együtt meglásson bennünket a buszra várás idején... Így végződött a mindig jókedvű, kedves Márta randevúja. Azért azt a tanulságot levonta, hogy egyelőre nem fog újabb házassági ajánlatra válaszolni.

Egyébként a kolléganőm időnként jó érzékkel költött verseket. Néhány nap múlva, névnapomra a következő versikével lepte meg kis csoportunkat:

Pécsi Márta írta Katalin napra

2004

Ünnepre készül a titkárság
Apraja és nagyja,
Ma van a mi főnöknőnknek,
Katalinnak napja.
Sürgés-forgás, titkolódzás
E nap napirendje,
A sok női dolgozó
Nem fér a bőrébe.
A férfiak sem kivételek
Ők is lázban égnek,
Hogy örömet szerezzenek
Szintén Katalinnak.
De mielőtt sor kerülne
ajándék adására,
Következő lenne
A nők kívánsága:
A mai nap legyen ünnep
Bármily hibát követnek el,
A hibáért járó letolás
Ez esetben hagy maradjon el.
Ezen kívül a legnagyobb
Kívánságunk lenne,
Még sok boldog névnapot
Éljél meg körünkbe'.

_

MEGÁRADT AZ IPOLY

Jegyzeteim alapján összeállítottam: 2005-ben.

NEM MOSTANÁBAN TÖRTÉNT, amiről regélek, akkor 1966-ot mutatott a naptár. Március volt, a hideg gyorsan megre váltott, olvadni kezdett a télen felgyülemlett hó. A közeli Tatra magas hegyeiből lezúduló víz egyre jobban közeledett a csendes folyó felé; a város mellett elhaladó részén mély medréből kilépve, veszéllyel fenyegette a kis települést.

Hiába a felkészülés, az előkészületek, a vízár csak jött, minden útjába akadt hordalékot, szennyet, kitépt fák és ágakat, állatokat és bútorokat görgetve, magával sodorva, zúgva, megállíthatatlanul hömpölygött a hatalmas áradat, félelmet keltve az emberekben.

Máskor a csendesen kanyargó, hazánk északi határfolyója mentén sétálva, a város természetkedvelő közönsége élvezettel csodálta a mély mederben folydogáló vizet, a benne úszkáló halakat. Az Ipoly-part bizonyos részeit a horgászok előszeretettel látogatták. A folyó mindkét partját dús növényzet szegélyezte, a fűzfák mélyen lenyúló ágait nyaldosta a víz. Az égerfák gyökerei a folyóban fürödtek.

Mindkét parton rét húzódott, egyik oldalán Balassagyarmat, a túloldalán a városnak a Trianonban leszakadt szerves része, Tótygyarmat fekszik, amit most Szlovákgyarmatnak neveznek.

Télen-nyáron sokan sétálnak a vízparton, ahol mindig tiszta és friss a levegő, mert a szellő vagy a szél az ide szivárgó port és füstöt mindig továbbcsöpri a várostól. Mások a kutyáikat vezetik pórázon, vagy futtatják a fák árnyékában. Minden évszakban felüdülést jelent egy folyóparti séta: télen a befagyott folyó mentén, térdig gázolva a fehér hóban, csupasz fűzfák közelében, a táj szépségében gyönyörködünk, tavasszal a fűzfa barkája díszíti a tájat, és az ébredő természet köti le az oda látogatók figyelmét, nyáron a dús puha pázsiton, árnyas fák alatti séta, ősszel a nyarat búcsúztató természet nyugalma nyújt kellemes kikapcsolódást a rohanó világban.

Lakásunktól nem esik messze az Ipoly, ezért én is arra sétáltam kisgyermekeimmel a jó levegőn, a legkisebbet még babakocsiban tolva. A két idősebb testvér ott vizsgálódott a növények között, virágot szedtek, nézték a folyóba ugráló békákat és úszkáló halakat, ismerkedtek a fűszálak közt élő bogarakkal.

Az Ipoly folyó általában sekély vize mélyen kanyargós medrében csendesen folydogált. Régebben minden nyáron kijelöltek fürdésre egy folyószakaszt, ahová sokan szívesen jártak családotól. Száraz időben, alacsony vízszintnél kisgyermek ficsánkoltak benne, a nagyobb lurkók mezítláb átgázoltak a túlpartra, előfordult, hogy a határfolyón átléptek a tilosba, „idegen ország” tiltott területére. Nem rossz szándékkal, talán csak véletlenül, de gyakran kellemetlenség támadt belőle, mivel a szolgálatot teljesítő határőrök éberrel vigyázták a határfolyó mindkét oldalát.

Nem először fordult elő, hogy kiöntött az Ipoly, ezért most sem jött egészen váratlanul. Tavaszi hóolvadáskor a csendes folyócska sokszor hatalmas és veszélyes folyóvá változott, óriási gondot jelentve a folyóparti településeknek, és a város partközeli lakóinak.

Nemcsak a hirtelen tavaszi hóolvadás, hanem a nagyobb esőzések alkalmával, nemcsak az árterületet árasztotta el, hanem a város Ipoly-part felőli városrészét is fenyegette az árvíz.

A tavaszi hóolvadáskor az Ipoly szinte menetrendszerűen kilépett medréből, elárasztva réteket, kerteket, part menti utcákat, az óvárost, a folyóparton sorakozó épületek pincéit és udvarát megtöltötte a piszkos hordalék.

A város vezetősége felkészülten várta az áradatot, most is időben mozgósította a megszokott szervezeteket: a helyi Határőrséget, Tűzoltóságot, a Polgári védelmi osztagokat, a város-vezető embereit szakembereikkel, a tanácsapparatú szinte valamennyi dolgozóját, és minden épkézláb embert, akire számítani lehetett.

Nagy készülség mellett rendben folytak a mentési munkálatok a folyóparton, az előtött részekben.

Jöttek-mentek a telefonok, nyüzsgött a Tanácsháza, olyan volt, mint a megbolygatott hangyaboly, hasonlóan az előtött vízparti részek, ahol egymás mellett serénykedtek a város lakói is.

Óránkért kellett az Ipoly régi, láncokkal lezárt, határt jelölő, gyaloghídja melletti mércénél az áradás szintjét ellenőrizni, mivel a mostani, az eddigiéknél is nagyobb, pusztító áradás tört a városra, olyan, hogy hiábavalónak bizonyult az ún. „nyúlgáttakkal” való védekezés. A mentési munkálatok ellenére nemcsak a part menti utcákat öntötte el, hanem feljött egészen a Révész Gábor utca emelkedő részéig, ahol az akkori bank épületének falát nyaldosta.

Mi akkor az utcával szemközt, a Rákóczi út 41. számú épületben laktunk, az ablakból is látni lehetett a piszkos áradatot, a folyó káros tevékenységét, amely már velünk éppen szemben, a főutcat is fenyegette.

Megteltek a pincék, a part menti, és a mélyebben fekvő utcák házaiba is beszivárgott a víz, óriási károkat okozva a lakosságnak. Hosszú idő telt bele, hogy a víz utánpótlása elapadjon, addig rengeteg munkát, gondot okozott nemcsak a városnak, de a folyópart mentén elterülő falvak lakosságának is.

Szerencsésnek mondható, hogy alig egy éve, tette kész, rátermett ember került a város élére tanácselnökként, aki szívvel-lélekkel látta el feladatát, valóban mindent megtett a városért, amit lehetett azokban a nehéz időkben.

Most is amint leapadt az ár, a legmagasabb fórumokon tett lépéseket annak érdekében, hogy szabályozzák a folyót, nehogy megismétlődjen a pusztítás.

Mozgósította az apparátus szakembereit, felkereste az országos szervek vezetőit, a parlamentben folyósóbeszélgetéseket, és különféle minisztériumokban tárgyalásokat kezdeményezett annak érdekében, hogy az Ipoly folyónak a várost érintő részét szabályozzák.

Elképzelhető, mennyi utánjárást, tárgyalást, munkát igényelt annak véghezvitele, hiszen nemcsak a felettes hatóságokkal, hanem idegen állami szervekkel is egyeztetni kellett, ami később az országhatár kiigazítását is maga után vonta.

Nagy erőfeszítések árán sikerült megnyernie az illetékes fórumokat, és megkezdődtek az országhatár mindkét oldalán az Ipoly szabályozásának óriási munkálatai, a folyó medrének eltérítése úgy tervezve, hogy a város mentén messzebbre kerüljön a beépített résztől.

Sikerült elérni, hogy a folyó már 1967 novemberében új medrébe terelve folytatta útját. Ezzel egy időben elkészült az új híd, és a közös csehszlovák-magyar határátkelő állomás épületegyüttese.

Az Ipoly szabályozásával a város területet nyert, amit aztán a nemzetközi tárgyalásokat követően máshol kárpótoltak, lévén az Ipoly határfolyó. Még jó, hogy a munkálatok szinte egy év alatt elkészültek, viszont a határ kiigazítása hosszú időbe telt, és csak nemrég (majdnem 20 év) történt meg a nemzetközi jóváhagyása.

A város lakói annak az embernek köszönhetik, hogy a folyó mellé épített gátak védik a várost az áradásoktól. Azonban megváltozott a csendes és békés Ipoly-part, mivel nemrég ott épült ki a várost elkerülő új út. Igaz, hogy ezzel a városközpontban lakók megszabadultak a nagy kamion- és egyéb nagy jármű-forgalomtól, azonban a folyó környéke, bája, már nem a régi.

Amikor mostanában kimegyek a folyóhoz, a szabályos mérnöki munkával megépített korszerű útról nézve, nosztalgiával gondolok a környék elmúlt buja és természetes szépségére, de nem felejttem el, és lelki szemeim előtt megjelenik az a hatalmas, hömpölygő áradat, ami bennem, és mindenki bennem félelmet keltett.

.**

MEGINT POLITIKA

Regény II. 4. fejezetből

NEM SZERETEM A POLITIKÁT, ha kinyitom a rádiót, a TV-t, özönlenek a hírek, mindenhol politizálnak. De miért kell a múltat, mindent, azt is, ami akkor pozitív volt, lebecsülni, egyaránt megbecsteleníteni azokat az embereket is, akik akkor már változtatni akartak, jobbítani akarták azt a politikai rendszert, melynek kialakulásáról igazán nem tehettek. Tény, hogy nem hullott ölünkbe semmi, nekem is küzdenem kellett a jobblétért, s ha a politikai helyzet nem is volt ínyemre (rajtam kívül sokunknak), mégis hajtott valamilyen elkötelezettség, leginkább a szülőktől belénk nevelt kötelességérzet, vagy még inkább azért, mivel... a semmiből kellett mindennap előteremtenem a mindennapi kenyerünket.

Olyan nehéz, sokszor ellenséges, idegen környezetben előkészíteni saját és később gyermekeim jövőjét. Most olvastam a következőket: „*A minisztérium agya a költségvetési és közgazdasági I. főosztály.*

A hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején az itt dolgozó Antal-Medgyessy-Kollarik hármas számított a Ház csodacsapatának. ... A fiúk alakították ki a hatvannyolc utáni szabályzókat, amikor a PM csúcson volt...”⁵⁵

Közben eszembe jutott, hogy a legutóbbi választást követően az országgyűlésben egy Fideszes „nagyság” felállt, mélyen szemébe nézett az újonnan megválasztott miniszterelnöknek, s kérte: nézzen a szemébe, majd úgy mondja, milyen tisztséget töltött be az elmúlt rendszerben?

Egy olyan valaki forszírozta mindezt, akinek papája *abban a rendszerben* III/3-as besúgója volt a rendőrségnek... S ez nemsokára tudomására jutott, s akkor álszent képpel jelent meg a képernyőn, s gyónta meg *ő maga*, ország-világnak papája bűneit. (Mi értelme volt ennek, ki felelhet az apja bűneiért?) Ugyebár sosem lehet tudni...

Mostanában tudományos kutatók: közgazdászok, politológusok foglalkoznak azokkal az időkkel, s bizony kisül, hogy a rendszerváltás nem egészen úgy történt, ahogyan sokan gondolták. Íme, néhány idézet: „*Csak jóval később voltam képes és hajlandó észrevenni, hogy vannak köztük esetleg, talán, jó szándékú s akár még jóra való emberek is. Aztán a hatvanas évek második felében, kicsit fellélegezve, egyre több két lábon járó <oximoron> találok.*”⁵⁶

(Tölem: Aztán a hatvanas évek második felében, kicsit fellélegezve, egyre több olyan emberrel lehetett találkozni, akik meg akarják másítani, jobbítani akarják a helyzetünket, akik ki akarnak törni a Szovjet Unió karmaiból. (Magam is ismertem valakit: ilyen volt Balassagyarmaton Lombos Márton, a városi tanács elnöke, aki példás lendülettel vezette, építette városát 1965. május 1-től 1977. április 6-ig!)

„... *csendben, óvatosan, rejtőzködve, mintha mi se történne, napról napra ... építették az európai gondolkodás rejtett struktúráit, csempészték be az európai kultúra értékeit. Ezek nem a rossz kommunisták, ne adj’ Isten, többet tettek az országért, mint közülünk, jó nem a kommunisták közül sokan*”⁵⁷.

„*Kelet-Európában ennek a szerepnek nincs olyan morális csillogása, mint a kemény ellenállásnak, de ha nem lettek volna ilyen „hídemberek”, reformerek, akkor még több lett volna a baj, még mélyebbre süllyedt volna az ország, még rosszabb pozícióból indultunk volna 1989-ben.*”⁵⁸

Ha arra gondolok, hogy most a különböző pártok egymással versengenek, ki tett többet a jólétünkért?

⁵⁵ Lengyel László Kétszög c. könyvében 133. oldal.

⁵⁶ Mint előbb, 142. oldal.

⁵⁷ Mint előbb, 143. oldal.

⁵⁸ Az idézet: Hankiss Elemér Idegen világban? című kötetéből, Helikon Kiadó 2002.

Csak azt érezzük, hogy egyre lejjebb süllyedünk az életnívónk minden területén...

Visszasírjuk azokat az időket (a mondás tölem!) mert: „*A szocializmusnak is voltak, ha nem is jó oldalai, de legalább jó bablevelei és rakott krumplijai.*”⁵⁹ (Hankiss Elemér: Idegen világban? {Helikon Kiadó, 2002} c. könyv 133. oldal.)

Nem vagyok egyedül, aki azt vallja, hogy voltak abban a korszakban, még a legnehezebb időkben is gyönyörű napok, és idők, szigetek, ahol öröm volt élni és dolgozni, hiszen akkor voltam fiatal.

... emlékszem, még a legnehezebb negyvenes években, bárki akármit gondol, akkor, egy gyönyörű nyári estén, mikor egyedül bámultam a naplementét, s arra gondoltam: csodálatos a világ, csodálatos az élet, mert felidéztem magamban valakinek csodálatosan, számomra, csupán nekem, a legszebben megfogalmazott vallomását: „*Ha valakit szeretünk...*”

Majd a későbbi időkben nem kellett szeletekben kiosztani a húst a családnak (s nem olyan ritkán, mint mostanában), hanem kilóra vettük, s ha maradt belőle, eltettük másnapra. Aztán volt pénz hűtőszekrényre, az autóra benzinre, nyaralni... és most?

Mindezek tények, de az is, hogy a rendszerváltás óta süllyedünk, egyre jobban lefelé, s ki tudja, meddig tart még a lejtő... Hogy fokozatosan, lépésről-lépésre kell lemondanunk, elhagynunk minden luxust.

Én már a rendszerváltás előtt nyugdíjas voltam, de nem kellett számolgatnom a filléreket, autót tartottam fenn, minden nyáron sikerült üdülni valahol, a családommal együtt nyaraltam, és egész hónapra maradt (tehát az utolsó két hétre is!) ennivalóra pénzem. S mi több, nyugdíjas létemre tudtam segíteni a családomat úgy, hogy sose mentem üres kézzel hozzájuk, hanem teleraktam a kocsit csomagtartóját (amíg kertem volt onnan, később a piacról) olyan élelmiszerrel és egyéb jóval, ami jól jött az unokáknak.

Most? Már ott tartok, hogy egyre ritkábban megyek látogatóba, mert szégyellem, hogy még egy 100 forintos csokit sem tudok vinni ajándékba. Pedig most is jól jönne nekik, mert egyikük most megy gimnáziumba, a másik pedig épp mostanában érettségizik. Milyen jól esne, ha tudnék vinni nekik valami emléket ilyen alkalmakra...

S mindezek mellett most sikerült kishazánk népét kettéosztani. Kihalt az emberi tapintatosság, elharapódzott a gyűlölet. Volt barátok, iskolatársak (akár még családokon belül is) utálják egymást csupán azért, mert a politikáról más nézeteik vannak.

Jóval korábban, még az „átkost” megelőző időkben is voltak nézetkülönbségek, de nem vérre ment a dolog. Nem tudom, hová vezet mindez? Meg kellene békélni... a keresztényi, a krisztusi szeretet jegyében kellene élni és együttműködni (s nem csak szónokolni mindenkinek) a békésebb, jobb jövő reményében.

.**

MEGLÁTNÍ ÉS MEGSZERETNI⁶⁰

1. Szüleim emlékére Lejegyeztem: 2004-ben

APÁM a második világháború után, a katonaságtól tartalékos főhadnagyként szerelt le. A fronton átélt szenvedései, de még kitüntetései is hiábavalónak bizonyultak, mert az igazságtalan Trianoni „béke-szerződés” szűkebb hazáját, Erdélyt elszakította Magyarországtól.

Hazájába, a Székelyföldre nem mehetett, – magyar tartalékos tisztnek ott nem volt keresnivalója. Az első háború életének új útját jelölte ki. Romba döntötte jövőjére vonatkozó elképzeléseit; hét év kihagyás után nem mehetett mérnöki pályára.

⁵⁹ Idézet. mint előbb!

⁶⁰ Megjelent a Lyra Irodalmi Antológia 2006. júniusi számában

Kenyérkereset után kellett néznie. Székelykeresztúron oklevelet szerzett, ezért úgy döntött, tanítói pályán helyezkedik el. Nógrád megye talán legkisebb községébe, Kisbárcányba nevezték ki, ahol ő szervezte meg az első általános iskolát. Itt telepedett le és két évtizedig tanított a faluban és a közeli tanyákon élő szülők gyermekeit.

Öt kilométerre fekvő Sámsonházán volt a körjegyzőség, és a környék egyetlen postahivatala, ahová gyakran átruccant ügyeit intézni, újságot vásárolni – hol gyalog, majd később kerékpáron. Nagyobb település lévén – több diplomás ember élt ott, a Hangya-Szövetkezet élelmiszerboltot tartott fenn, ahol már nagyobb választékból lehetett vásárolni, mint a kicsiny falu szatócsboltjában.

Egy ilyen alkalommal akadt útjába a városiasan öltözött, csinos fiatal hölgy. Karcsú, remek alakja, dús, hatalmas vörösesbarna hajkoronája megragadta figyelmét. Ő is levelet adott fel a postán. Előbb feltűnés nélkül szemrevételezték egymást, majd a férfi tisztelettel megemelte kalapját, mire a hölgy, tartózkodó udvariassággal fejét megbiccentette. Ezt követően ki-ki indult a maga útjára.

A tanító, az én apám, egész úton hazafelé – majd otthon is – törte a fejét, ki lehet ez a nyilván nem idevalósi fiatal nő?

Megérezte, hogy meglátni és megszeretni a pillanat műve volt. Azon tanakodott, hogy kerül ide?, hiszen nagyjából már a környék minden falujában élő úri családot megismerte.

Ezután egyre gyakrabban sétált át a faluba, remélve, hogy majd csak összefut a bájos ismeretlennel.

Szerencsésnek tartotta magát, amikor ügyeit intézve a körjegyzői irodában meglátta ismeretlen-ismerőst, aki – egy szőszke, két-hároméves kisfiút kézen fogva – a jegyző feleségével társalgott. A kisfiú látványa elgondolkoltatta: A szép hölgy talán már nem is szabad?, lehet, hogy férjes asszony?

Nem akart kétségek közt maradni, ezért – mivel a jegyző feleségét már jól ismerte – a hivatalos ügyét befejezve, odament üdvözölni. Akkori szokás szerint meghajolva, kézcsókkal köszönt Matyikának, így már nem tetszett tolakodásnak, hogy az ismeretlen hölgynek is bemutatkozzék, akit Margitnak szólítottak. Jövőben könnyebb lesz majd az alkalom keresése újabb találkozásra.

Nem kellett sokáig várni, mert Sámsonházán egyházi ünnepségre készülődtek. Meghívták a környező községekben élők színe-javát, – őt is. Az evangélikus istentisztelet után lakomára voltak hivatalosak. Ekkor már többet tudott csinos ismerőséről. Az aljegyző elmondta neki, hogy az ifjú asszony a kántortanító unokahúga, nemrég' özvegyült meg, és most hosszabb látogatásra jött rokonokhoz.

Ezért megszervezhette, hogy az asztalnál „véletlenül” egymás mellé kerüljenek. Most már mód nyílt vele meghitt beszélgetésre, és a következő találkozás előkészítésére. Mindketten jól érezték magukat, kellemes emlékekkel búcsúztak egymástól, a következő viszontlátás reményében. Így történt, hogy Margit asszony nem sokáig maradt özvegyen, mert apám hamarosan feleségül kérte. Időközben elkészült a tanítói lakás, – néhány hónapi udvarlási idő után úgy döntöttek, – összeházasodnak. Apró akadály középük állt ugyan, az, hogy a menyasszony és vőlegény más-más vallású. A község pedig, ahol tanít, színtiszta katolikus.

Akkori szokás szerint a falu lakói elvárták, hogy tanítójuk a majdan születendő gyermekeit katolikusnak keresztelje. 1923. június 1-jén házasodtak össze. Az esküvőt a katolikus templomban tartották. A menyasszony nagybátyja evangélikus kántortanító, ezért eleget téve az elvárásoknak, az evangélikus templomban is megáldatták frigyüket.

Margit asszony (édesanyám) első férje Budapest mellett, Rákoslígyen a gimnáziumban tanított. A nála idősebb férje jó módú volt, több bérház tulajdonát képezte.

Hirtelen halálát követően a házakat pénzzé tették, ami a kisfiú öröksége lett – volna, de a gazdasági világválság következtében a bankban elhelyezett minden vagyon semmivé vált. Ahogy később többször szó esett róla, egy levélbélyeg ára és az emléke maradt meg belőle.

Most, hogy újra házasságra lépett, korábbi lakását felszámolva, elhozatta bútorát, minden holmiját. Lassan sikerült berendezkedni. A tágas vidéki lakás kényelmes, a kor divatja szerint ízlésesen berendezve: a padlót szőnyegek borították, a falakra nagy, keretezett olajfestmények kerültek, gondos kezek által készült csipkefüggönyök, -asztalterítők tették otthonossá.

Édesapám gyermekeként szerette a háromévesen készen kapott Gusztávot, sajátjaként nevelte, majd taníttatta, a később születendő gyermekeivel együtt. A következő évben kopogtatott a gólya: kisfiú született, akit apja után Istvánnak kereszteltek.

Két év múlva leány látott napvilágot, aki a Katalin nevet kapta (ez a kislány voltam én). Majd újabb két év elteltével András is megérkezett. Szeretettel, nagy gondoskodással nevelkedtek a csöppségek.

Amikor a gyermekek megszülettek, apám feleségét kímélve, főzött finom ételeket, jó tyúk-húslevest, – még süteményt, tortát is sütött ilyenkor, hogy az anya minél tovább pihenessen, békésen gondozza a kis jövevényeket.

Teljes komfort hiányában nem volt könnyű feladat ellátni az immár hattagú családot. Apám – ha kellett – minden gondból, a házi teendőkből is kivette részét, de mindig volt állandó segítség, aki a háztartásban szorgoskodott. A faluból egy özvegyasszony, Terka néni sokáig volt segítségükre, mert neki is jól jött a kiegészítés, hiszen két gyermekével maradt özvegyen. A háztartásban kettőnek is bőven akadt tennivalója.

A mosást akkori szokás szerint mosóteknőben végezték, a vasalás pedig faszenes vasalóval zajlott. Korábban egy nagy, fa- és széntüzelésű rakott tűzhely volt a konyhában, ott látták el a sütés-főzési teendőket.

Minden gyermekére büszke volt apám, de amikor napvilágot látott egyetlen leánya, úszott a boldogságban.

Annyira, hogy a rettenetes zord téli időjárás ellenére, már másnap reggel hóban-fagyban, lovas kocsiba fogat és útnak indul a járhatatlan utakon – akkori előírásoknak megfelelően – bejegyeztetni a nagy távolságra eső Mátraverebélybe, az egyházközség anyakönyvébe.

Sietsége miatt diákkoromban aztán gyakran écelődtek velem. Például a középiskolai osztályfőnöknőm egy ízben – amikor a születési időpontokat kérdezte sorban a lányoktól –

megjegyezte: „hogyan lehet valakinek ilyen (December 30!) születésnapja? Szülei nem tudtak várni két napot? Egy évvel lett volna fiatalabb!”

Mi, gyerekek felcseperedve, a közeli városokba kerültünk középiskolába, a család a szélrózsa irányában szétszóródott, már csak a vakációkat töltöttük a szülői házban. Mikor Erdély egy része visszakerült a csonka hazához, apukám kérte áthelyezését nagyobb városba, hogy a család ismét együtt éljen és helyből folytassuk tanulmányainkat, Marosvásárhelyre helyezték.

Szüleim – ha időnként nehéz gondokkal küszködve is – boldog szövetségben éltek.⁶¹ Sok kellemes, szép napot éltek át együtt szeretetben, boldogságban, de emellett sok-sok megpróbáltatás várt rájuk, gondok, küzdelem a megélhetésért. Még sok minden történik velük, majd nehéz, történelmi idők következtek.

Édesapám közel 20 évig tanította a kis falu nebulóin kívül a fiatalokat, időseket, nőket, férfiakat. Amikor kis hazánk határainál már dúlt a második világháború, házastársként, de egy ideig kényszerűen külön-külön kellett megélniük annak borzalmait.

⁶¹ Szüleim már a Balatonakarattyán épített otthonuk előtt.

Apám és idősebb testvéreim már katonai szolgálatot teljesítettek, nem sokáig élvezhettük szép városi otthonunkat, a meleg családi fészket, menekültként kellett elhagynunk Erdélyt.

Háború után a csonka-hazában találkozott a család, új életet kellett kezdeni, ami nem volt könnyű a nagy viláégés után, mikor mindenünk odaveszett menekülés közben.

Mégis – szüleim a gondokat, nehézségeket a súlyos időkben is át tudták hidalni, mert egymás iránti megértés, a szeretet és tisztelet mindvégig bennük élt.

Házasságukról el lehet mondani, hogy boldogan éltek, míg meg nem haltak!

Kislánykoromban én is mindig azt szerettem volna, s hittem is, hogy sűrű tartó házasságot érdelek. De nem úgy sikerült nekem.

MEGLÁTNÍ ÉS MEGSZERETNI

2. Szüleimre emlékezem

APÁM a második világháború után, a katonaságtól tartalékos főhadnagyként szerelt le. A fronton átélte szenvedései, és kitüntetései is hiábavalónak bizonyultak, mert a *Triani* „békeszerződés” Erdélyt elszakította hazánktól. A Szülőföldjére, a székelyföldre nem mehetett, – magyar tartalékos tisztnek ott nem volt keresnivalója. Az első világháború életének új útját jelölte ki. Romba döntötte jövőjére vonatkozó elképzeléseit; hét év kihagyás után nem mehetett mérnöki pályára. Kenyérkereset után kellett néznie. Székelykeresztúron oklevelet szerzett, ezért tanítói pályán helyezkedett el.

Nógrád megye legkisebb községébe, Kisbárkányba nevezték ki, ahol ő szervezte meg az első általános iskolát. Itt telepedett le és két évtizedet tanított a faluban.

Öt kilométerre eső *Sámsonháza*n volt a körjegyzőség, és a posta, ahová hol gyalog, később kerékpáron gyakran átruccant ügyeit intézni. A településen több diplomás ember élt, a Hangya-Szövetkezet élelmiszerboltjában nagyobb választékból vásárolhatott, mint a kicsiny falu szatócsboltjában.

Egy alkalommal útjába akadt egy csinos fiatal hölgy. Karcsú alakja, dús, vörösesbarna hajkoronája megragadta figyelmét. Ő is levelet adott fel a postán. Feltűnés nélkül szemrevételezték egymást, majd a férfi tisztelettel megemelte kalapját, mire a hölgy tartózkodó udvariassággal megbiccentette fejét. Ezt követően ki-kí a maga útjára indult. A tanító, az én apám, hazafelé egész úton törte a fejét, kí lehet ez a fiatal nő? Megérezte, hogy *meglátní és megszeretni pillanat műve volt*. A környék minden falujában élő tanult embert, családot már ismerte, de őt emlékezetében nem tudta hová tenni.

Ezután gyakrabban átsétált a faluba, remélve, majd csak összefut a bájos ismeretlennel. Szerencsésnek tartotta magát, amikor ügyeit intézve a körjegyzői irodában meglátta ismeretlen-ismerőst, aki – egy szöske kisfiút kézen fogva – a jegyző feleségével társalgott. A kisfiú elgondolkoztatta: a szép hölgy már nem is szabad? – talán férjes asszony?

Nem akart kétségek közt maradni, ezért – mivel a jegyző feleségét már jól ismerte – a hivatalos ügyét befejezve, odament őt üdvözölni. Akkori szokás szerint meghajolva, kézcsókkal köszönt Matyikának, így már nem tetszett tolaakodásnak, ha az ismeretlen hölgynek is bemutatkozott, akit Margitnak szólítottak. Így már a jövőben könnyebb lesz újabb találkozáásra alkalmat találni.

Nem kellett sokáig várni, mert Sámsonháza egyházi ünnepségre készülöttek. Meghívták a környező községekben élők színe-javát, – őt is. Az evangélikus istentisztelet után lakomára voltak hivatalosak. Ekkor már többe tudott csinos ismerősről. Az aljegyző elmondta neki, hogy az ifjú asszony az evangélikus kántortanító unokahúga, nemrég’ özvegyült meg, most hosszabb látogatóba jött rokonaihoz.

Megszervezte, hogy az asztalnál „véletlenül” egymás mellé kerüljenek, ezért mód nyílt vele meghitt beszélgetésre, és a következő találkozás előkészítésére. Mindketten jól érezték magukat, kellemes emlékekkel búcsúztak egymástól, a következő viszontlátás reményében. Így történt, hogy Margit asszony nem sokáig maradt özvegyen, mert apám hamarosan feleségül kérte.

Időközben elkészült a tanítói lakás, – néhány hónapi udvarlási idő után úgy döntöttek, – összeházasodnak. Apró akadály középük állt ugyan, az, hogy a menyasszony és vőlegény más-más vallású. A község pedig, ahol tanít, színtiszta katolikus.

Akkori szokás szerint a falu lakói elvárták, hogy tanítójuk a majdan születendő gyermekeit katolikusnak kereszteltesse. 1923. június 1-jén házasodtak össze. Az esküvőt a katolikus templomban tartották. A menyasszony nagybátyja evangélikus kántortanító, ezért eleget téve az elvárásoknak, az evangélikus templomban is megáldatták frigyüket.

Margit asszony (édesanyám) első férje Budapest mellett, Rákoslígyenben a gimnáziumban tanított. A nála jóval idősebb férj jómódú volt, több bérház tulajdonát képezte.

Hirtelen halálát követően a házat pénzzé tették, ami a kisfiú öröksége lett – volna, de a gazdasági világválság következtében a bankban elhelyezett minden vagyon semmivé vált. Ahogy később többször szó esett róla, egy levélbélyeg ára maradt meg belőle. Most, hogy újra házasságra lépett, korábbi lakását felszámolva, elhozatta bútorát, minden holmiját. Lassan sikerült berendezkedni.

A tágas vidéki lakás kényelmes, a kor divatja szerint ízlésesen berendezve: a padlót szőnyegek borították, a falakra nagy, keretezett olajfestmények kerültek, gondos kezek által készült csipkefüggönyök, asztal-terítők tették otthonossá.

Édesapám gyermekeként szerette a háromévesen készen kapott Gusztávot, sajátjaként nevelte, majd taníttatta, a később születendő gyermekeivel együtt.

A következő évben kopogtatott a gólya: kisfiú született, akit apja után Istvánnak kereszteltek. Két év múlva leány látott napvilágot, aki a Katalin nevet kapta (ez a kislány voltam én). Majd újabb két év elteltével András is megérkezett.

Szeretettel, nagy gondoskodással nevelkedtek a csöppségek. Amikor a gyermekek megszülettek, apám feleségét kímélve, saját kezűleg főzött tyúkhúslevest, – még süteményt, tortát is süített ilyenkor, hogy az anya minél tovább pihenhessen, békésen gondozza a kis jövevényeket.

Teljes komfort hiányában nem volt könnyű feladat ellátni az immár hattagú családot. Apám – ha kellett – minden gondból, a házi teendőkből is kivette részét, de mindig volt állandó segítség is.

A faluból egy özvegyasszony, Terka néni sokáig volt segítségükre, mert neki is jól jött a kiegészítés, hiszen két gyermekével maradt özvegyen. A háztartásban kettőnek is bőven akadt tennivalója. A mosást akkori szokás szerint mosóteknőben végezték, a vasalás pedig faszenes vasalóval zajlott.

Korábban egy nagy, fa- és széntüzelésű rakott tűzhely volt a konyhában, ott látták el a sütés-főzési teendőket.

Minden gyermekére büszke volt apám, de amikor napvilágot látott egyetlen leánya, úszott a boldogságban. Annyira, hogy a rettenetes zord téli időjárás ellenére, már másnap reggel hóban-fagyban, lovas kocsiba fogat és útnak indul a járhatatlan utakon – akkori előírásoknak megfelelően – bejegyeztetni a nagy távolságra eső Mátraverebélybe, az egyházközség anyakönyvébe.

Sietsége miatt diákkoromban aztán gyakran élcélődtek velem.

Például a középiskolai osztályfőnöknőm egy ízben – amikor a születési időpontokat kérdezte sorban a lányoktól – megjegyezte: „hogyan lehet valakinek ilyen (december 30!) születésnapja? Szülei nem tudtak várni két napot? Egy évvel lett volna fiatalabb!”

Mi, gyerekek felcseperedve, a közeli városokba kerültünk középiskolába, a család a szélrózsa irányában szétszóródott, már csak a vakációkat töltöttük a szülői házban. Mikor Erdély egy része visszakerült a csonka hazához, apukám kérte áthelyezését nagyobb városba, hogy a család ismét együtt éljen és helyből folytassuk tanulmányainkat. Marosvásárhelyre helyezték.

Szüleim – ha időnként nehéz gondokkal küszködve is – boldog szövetségben éltek. Sok kellemes, szép napot éltek át együtt szeretetben, boldogságban, de emellett sok-sok megpróbáltatás várt rájuk, gondok, küzdelem a megélhetésért. Még sok minden történik velük, majd nehéz, történelmi idők következtek.

Édesapám közel 20 évig tanította a kis falu nebulóin kívül a fiatalokat, időseket, nőket, férfiakat. *Amikor kis hazánk határainál már dúlt a második világháború*, házastársként, de egy ideig kényszerűen külön-külön kellett megélniük annak borzalmait.

Apám és idősebb testvéreim már katonai szolgálatot teljesítettek, nem sokáig élvezhettük szép városi otthonunkat, a meleg családi fészket, menekülteként kellett elhagynunk Erdélyt.

Háború után a csonka-hazában találkozott a család, új életet kellett kezdeni, ami nem volt könnyű a nagy világgézés után, mikor mindenünk odaveszett menekülés közben.

Mégis – szüleim a gondokat, nehézségeket a súlyos időkben is áthidalták, mert egymás iránti megértés, a szeretet és tisztelet mindvégig bennük élt. Házasságukról el lehet mondani, hogy boldogan éltek, míg meg nem haltak!

MEGLÁTNÍ ÉS MEGSZERETNI

3. Szüleim emlékére – Részlet Életem regényéből

APÁM a második világháború után, a katonaságtól tartalékos főhadnagyként szerelt le. A fronton átélt szenvedései, és kitüntetései is hiábavalónak bizonyultak, mert a *Trianoni „békeszerződés”* Erdélyt elszakította hazánktól. Szülőföldjére, Székelyföldre nem mehetett, – magyar tartalékos tisztnek ott nem volt keresnivalója. A háború életének új útját jelölte ki. Romba döntötte jövőjére vonatkozó elképzeléseit; hét év kihagyás után nem mehetett mérnöki pályára.

Kenyérkereset után kellett néznie. Székelykeresztúron oklevelet szerzett, ezért tanítói pályán helyezkedett el. Nógrád megye legkisebb községébe, Kisbárcányba nevezték ki, ahol ő szervezte meg az első általános iskolát. Itt telepedett le és két évtizedet tanított a faluban. Öt kilométerre eső *Sámsonháza*n volt a körjegyzőség, és a posta, ahová hol gyalog, később kerékpáron gyakran átruccant ügyeit intézni. A településen több diplomás ember élt, a Hangya-Szövetkezet élelmiszerboltjában nagyobb választékból vásárolhatott, mint a kicsiny falu szatócsboltjában. Egy alkalommal útjába akadt egy csinos fiatal hölgy. Karcsú alakja, dús, vörösesbarna hajkoronája megragadta figyelmét. Ő is levelet adott fel a postán. Feltűnés nélkül szemrevételezték egymást, majd a férfi tisztelettel megemelte kalapját, mire a hölgy tartózkodó udvariassággal megbiccentette fejét. Ezt követően ki-ki a maga útjára indult. A tanító, az én apám, hazafelé egész úton törte a fejét, ki lehet ez a fiatal nő? Úgy érezte, hogy *meglátni és megszeretni pillanat műve volt*.

A környék minden falujában élő tanult embereket, úri családot ismerte, de őt emlékezetében nem tudta hová tenni.

Ezután gyakrabban átsétált a faluba, remélve, majd csak összefut a bájos ismeretlennel. Szerencsésnek tartotta magát, amikor ügyeit intézve a körjegyzői irodában meglátta ismeretlen-ismerőset, aki – szöszeke kisfiút kézen fogva – a jegyző feleségével társalgott. A kisfiú elgondolkasztotta: a szép hölgy már nem is szabad? – talán férjes asszony?

Nem akart kétségek közt maradni, ezért – mivel a jegyző feleségét ismerte – a hivatalos ügyét befejezve, odament üdvözölni. Akkori szokás szerint meghajolva, kézcsókkal köszönt Matyikának, így már nem tetszett tolakodásnak, hogy az ismeretlen hölgynek is bemutatkozzék, akit Margitnak szólítottak. Így már a jövőben könnyebb lesz újabb találkozásra alkalmat találni.

Nem kellett sokáig várni, mert Sámsonházán egyházi ünnepségre készülődtek. Meghívták a környező községekben élők színe-javát, – őt is. Az evangélikus istentisztelet után lakomára voltak hivatalosak.

Ekkor már többet tudott csinos ismerőséről. Az aljegyző elmondta neki, hogy az ifjú asszony az evangélikus kántortanító unokahúga, nemrég' özvegyült meg, most hosszabb látogatóba jött rokonaihoz.

Megszervezte, hogy az asztalnál „véletlenül” egymás mellé kerüljenek, ezért mód nyílt vele meghitt beszélgetésre, és a következő találkozás előkészítésére.

Mindketten jól érezték magukat, kellemes emlékek búcsúztak egymástól, a következő viszontlátás reményében. Így történt, hogy Margit asszony nem sokáig maradt özvegyen, mert apám hamarosan feleségül kérte.

Időközben elkészült a tanítói lakás, – néhány hónapi udvarlási idő után úgy döntöttek, – összeházasodnak. Apró akadály közéjük állt ugyan, az, hogy a menyasszony és vőlegény más-más vallású. A község pedig, ahol tanít, színtiszta katolikus.

Akkori szokás szerint a falu lakói elvárták, hogy tanítójuk a majdan születendő gyermekeit katolikusnak kereszteltesse. 1923. június 1-jén házasodtak össze. Az esküvőt a katolikus templomban tartották. A menyasszony nagybátyja evangélikus kántortanító, ezért eleget téve az elvárásoknak, az evangélikus templomban is megáldatták frigyüket.

Margit asszony (édesanyám) első férje Budapest mellett, Rákoslígyen a gimnáziumban tanított. A nála jóval idősebb férj jó módú volt, több bérház tulajdonát képezte.

Hirtelen halálát követően a házakat pénzzé tették, ami a kisfiú öröksége lett – volna, de a gazdasági világválság következtében a bankban elhelyezett minden vagyon semmivé vált. Ahogy később többször szó esett róla, egy levélbélyeg ára maradt meg belőle. Most, hogy újra házasságra lépett, korábbi lakását felszámolva, elhozatta bútorát, minden holmiját. Lassan sikerült berendezkedni. A tágas vidéki lakás kényelmes, a kor divatja szerint ízlésesen berendezve: a padlót szőnyegek borították, a falakra nagy, keretezett olajfestmények kerültek, gondos kezek által készült csipkefüggönyök, asztalterítők tették otthonossá.

Édesapám gyermekeként szerette a háromévesen készen kapott Gusztávot, sajátjaként nevelte, majd taníttatta, a később születendő gyermekeivel együtt. A következő évben kopogtatott a gólya: kisfiú született, akit apja után Istvánnak kereszteltek. Két év múlva leány látott napvilágot, aki a Katalin nevet kapta (ez a kislány voltam én). Majd újabb két év elteltével András is megérkezett. Szeretettel, nagy gondoskodással nevelkedtek a csöppségek. Amikor a gyermekek megszülettek, apám feleségét kímélte. Nem csak tyúkhús-levest főzött, hanem süteményt, tortát is sütött, hogy az anya minél tovább pihenjen, gondozza a kis jövevényeket.

Teljes komfort hiányában nem volt könnyű feladat ellátni az immár hattagú családot. Apám – ha kellett – minden gondból, a házi teendőkből is kivette részét, de mindig volt állandó segítsége. Nem egyszer hallottuk tőle mi is, hogy a nők szervezete gyöngébb, és a nehéz munkáktól meg kell kímélni őket.

A faluból egy özvegyasszony, Terka néni sokáig volt segítségükre, mert neki is jól jött a kiegészítés, hiszen két gyermekével maradt özvegyen. A háztartásban kettőnek is bőven akadt tennivalója.

A mosást akkori szokás szerint mosóteknőben végezték, a vasalás pedig faszenes vasalóval zajlott. Korábban egy nagy, fa- és széntüzelésű rakott tűzhely volt a konyhában, ott látták el a sütés-főzési teendőket.

Minden gyermekére büszke volt apám, de amikor napvilágot látott egyetlen leánya, úszott a boldogságban. Annyira, hogy a rettenetes zord téli időjárás ellenére, már másnap reggel hóban-fagyban, lovas kocsiba fogat és útnak indul a járhatatlan utakon – akkori előírásoknak megfelelően – bejegyeztetni a nagy távolságra eső Mátraverebélybe, az egyházközség anyakönyvébe.

Sietsége miatt diákkoromban aztán gyakran écelődtek velem. Például a középiskolai osztályfőnöknőm egy ízben – amikor a születési időpontokat kérdezte sorban a lányoktól – megjegyezte: „hogyan lehet valakinek ilyen (december 30!) születésnapja? Szülei nem tudtak várni két napot? Egy évvel lett volna fiatalabb!”

Mi, gyerekek felcseperedve, a közeli városokba kerültünk középiskolába, a család a szélrózsza irányában szétszóródott, már csak a vakációkat töltöttük a szülői házban.

Amikor Erdély egy része visszakerült a csonka hazához, apukám kérte áthelyezését nagyobb városba, hogy a család ismét együtt éljen és helyből folytassuk tanulmányainkat. Marosvásárhelyre helyezték.

Szüleim – ha időnként nehéz gondokkal küszködve is – boldog szövetségben éltek. Sok kellemes, szép napot éltek át együtt szeretetben, boldogságban, de emellett sok-sok megpróbáltatás várt rájuk, gondok, küzdelem a megélhetésért. Még sok minden történik velük, majd nehéz, történelmi idők következtek.

Édesapám közel 20 évig tanította a kis falu nebulóin kívül a fiatalokat, időseket, nőket, férfiakat. Amikor kis hazánk határainál már dúlt a második világháború, házastársként, de egy ideig kényszerűen külön-külön kellett megélniük annak borzalmait.

Apám és idősebb testvéreim már katonai szolgálatot teljesítettek, nem sokáig élvezhettük szép városi otthonunkat, a meleg családi fészket, menekülteként kellett elhagynunk Erdélyt. Háború után a csonka-hazában találkozott a család, új életet kellett kezdeni, ami nem volt könnyű a nagy viláégés után, mikor mindenünk odaveszett menekülés közben. Mégis – szüleim a gondokat, nehézségeket a súlyos időkben is áthidalták, mert egymás iránti megértés, a szeretet és tisztelet mindvégig bennük élt. Házasságukról el lehet mondani, hogy boldogan éltek, míg meg nem haltak!

4. MEGLÁTNÍ ÉS MEGSZERETNI

Szüleim emlékére – igaz történet Bőv.

APÁM A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN a katonaságtól tartalékos főhadnagyként szerelt le. A fronton átélt szenvedései, de még kitüntetései is hiábavalónak bizonyultak, mert az igazságtalan *Trianoni „békeszerződés”* szűkebb hazáját, Erdélyt elszakította Magyarországtól.

A Székelyföldre nem mehetett, – magyar tartalékos tisztnek ott nem volt keresnivalója. A háború életének új útját jelölte ki. Romba döntötte jövőjére vonatkozó elképzeléseit; hét év kihagyás után nem mehetett mérnöki pályára.

Kenyérkereset után kellett néznie. Székelykeresztúron oklevelet szerzett, ezért úgy döntött, tanítói pályán helyezkedik el. Nógrád megye talán legkisebb községébe, Kisbárcányba nevezték ki, ahol ő szervezte meg az első általános iskolát. Ott telepedett le.

Öt kilométerre fekvő *Sámsonházán* volt a körjegyzőség, és a környék egyetlen postahivatala, ahová gyakran átruccant ügyeit intézni, újságot vásárolni – hol gyalog, majd később kerékpáron.

Nagyobb település lévén – ahol több diplomás ember élt. A Hangya-Szövetkezet élelmiszerboltot tartott fenn, melyben nagyobb választékból lehetett vásárolni, mint a kicsiny falu szatócsboltjában.

Egy ilyen alkalommal akadt útjába a városiasan öltözött, csinos, fiatal hölgy. Karcsú, remek alakja, dús, hatalmas vörösesbarna hajkoronája megragadta figyelmét. Ő is levelet adott fel a postán. Előbb feltűnés nélkül szemrevételezték egymást, majd a férfi tisztelettel megemelte kalapját, mire a hölgy tartózkodó udvariassággal fejét megbiccentette.

Ezt követően ki-ki indult a maga útjára. A tanító, az én apám, egész úton hazafelé – majd otthon is – törte a fejét, ki lehet ez a nyilván nem idevalósi fiatal nő? De érezte, hogy *meglátni és megszeretni pillanat műve volt*. Azon tanakodott, hogy kerül ide? – hiszen nagyjából már a környék minden falujában élő úri családot megismerte.

Ezután egyre gyakrabban sétált át a faluba, remélve, hogy majd csak összefut a bájos ismeretlennel.

Szerencsésnek tartotta magát, amikor ügyeit intézve a körjegyzői irodában meglátta, amint ismeretlen-ismerőse – egy szőszke, két-hároméves kisfiút kézen fogva – a jegyző feleségével társalog. A kisfiú látványa elgondolkoztatta: A szép hölgy már nem is szabad? – talán férjes asszony lehet.

Nem akart kétségek közt maradni, ezért – mivel a jegyző feleségét már jól ismerte – a hivatalos ügyét befejezve, odament köszönteni. Akkori szokás szerint meghajolva, kézcsókkal üdvözölte Matyikát, így már nem tetszett tolakodásnak, ha a társaságában levő hölgynek is bemutatkozik, akit Margitnak szólítottak. Így a jövőben könnyebb lesz újabb találkozásra alkalmat keresni.

Nem kellett sokáig várni, mert Sámsonházán egyházi ünnepségre készülődtek. Meghívták a környező községekben élő intelligenciát, – így őt is. Az evangélikus istentisztelet után lakomára voltak hivatalosak. Ekkor már többet tudott csinos ismerőséről. Az aljegyzőtől megtudta, hogy a kántortanító unokahúga, aki nemrég' özvegyült meg és most hosszabb látogatásra jött rokonaihoz. Ezért megszervezhette, hogy az asztalnál „véletlenül” egymás mellé kerüljenek. Most már mód nyílt vele meghitt beszélgetésbe merülni, és a következő találkozást megbeszélni.

Mindketten jól érezték magukat egymás társaságában, kellemes emlékekkel búcsúztak el, a következő viszontlátás reményében. Így történt, hogy Margit asszony nem sokáig maradt özvegyen, mert Apám hamarosan feleségül kérte.

Időközben elkészült a tanítói lakás, – néhány hónap udvarlási idő után úgy döntöttek, – összeházasodnak. Apró akadály középük állt ugyan, az, hogy a menyasszony és vőlegény más-más vallású. A község pedig, ahol tanít, színtiszta katolikus. Akkori szokás szerint elvárták, hogy tanítójuk majdan születendő gyermekeit katolikusnak kereszteljék. 1923. június 1-jén házasodtak össze. Az esküvőt a katolikus templomban tartották.

A menyasszony nagybátyja evangélikus kántortanító, ezért eleget téve az elvárásoknak, az evangélikus templomban is megáldatták frigyüket.

Margit asszony (édesanyám) első férje Budapest mellett, Rákoslígyen, a gimnáziumban tanított. Nála jóval idősebb férje jómódú volt, több bérház tulajdonát képezte. Hirtelen halálát követően az épületeket pénzzé tették, ami a kisfiú öröksége lett – volna, de a gazdasági világválság következtében a bankban elhelyezett minden vagyona semmivé vált. Ahogy később többször szó esett róla, egy levélbélyeg ára maradt meg belőle. Most, hogy újra házasságra lépett – korábbi lakását felszámolva – elhozatta bútorát, minden holmiját. Lassan sikerült berendezkedni. A tágas vidéki lakás kényelmes, a kor divatja szerint ízlésesen berendezve: a padlót szőnyegek borították, a falakra nagy, bekeretezett olajfestmények kerültek, gondos kezek által készült csipkefüggönyök, asztal-terítők tették otthonossá. Édesapám gyermekeként szerette a háromévesen készen kapott Gusztávot, sajátjaként nevelte, majd taníttatta, később születendő gyermekeivel együtt. A következő évben kopogtatott a gólya: kisfiú született, akit apja után Istvánnak kereszteltek.

Két év múlva leány látott napvilágot, aki a Katalin nevet kapta (a kislány én voltam). Majd újabb két év elteltével András is megérkezett.

Szeretetben, nagy gondoskodással nevelkedtek a csöppségek. Amikor a gyermekek születtek, Apám feleségét kímélve, főzött finom ételeket, jó tyúkhúslevest, – süteményt, tortát is süített ilyenkor, hogy az anya minél tovább pihenhessen, békésen gondozza a kis jövevényeket.

Teljes komfort hiányában nem volt könnyű feladat ellátni az immár hattagú családot. Apám – ha kellett – minden gondból, a házi teendőből is kivette részét, de mindig volt állandó segítség, aki a háztartásban szorgoskodott. Egy özvegyasszony, Terka néni sokáig volt segítségükre, mert neki is jól jött a kiegészítés, hiszen két gyermekével maradt özvegyen. A háztartásban kettőnek is bőven akadt tennivalója. A mosást akkori szokás szerint mosóteknőben végezték, a vasalás pedig faszenes vasalóval zajlott. Korábban egy nagy, fa- és széntüzelésű rakott tűzhely volt a konyhában, ott látták el a sütés-főzési teendőket.

Minden gyermekére büszke volt Apám, de amikor napvilágot látott egyetlen leánya (december 30.), úszott a boldogságban. Annyira, hogy a rettenetes zord téli időjárás ellenére, már másnap reggel hóban-fagyban, lovas-kocsiba fogat, és elindul a járhatatlan utakon – akkori előírásoknak megfelelően – bejegyeztetni a távol eső egyházközség anyakönyvébe, Mátraverebélybe. Nagy sietsége miatt aztán velem később gyakran élcelődtek. Például a középiskolai osztályfőnököm egy ízben – amikor a születési időpontokat kérdezte sorban a lányoktól – megjegyezte: „hogyan lehet valakinek ilyen születésnapja? Szülei nem tudtak várni két napot? Egy évvel lett volna fiatalabb!”

Édesapám közel 20 évig tanította a kis falu nebulóin kívül a fiatalságot, időseket, nőket, férfiakat, mondhatni: az egész település lakosságát. Mi, gyerekek felcseperedve, a közeli városokba kerültünk bentlakásos középiskolába; a család a szélrózsa irányában szétszóródott, már csak a vakációkat töltöttük a szülői házban. Mikor Erdély egy része visszakerült a csonka hazához, Apukám kérte áthelyezését nagyobb városba, hogy a család ismét együtt éljen, és helyből folytassuk tanulmányainkat. Marosvásárhelyre helyezték.

Szüleim – ha időnként nehéz gondokkal küszködve is – boldog szövetségben éltek. Sok kellemes, szép napot éltek át együtt szeretetben, boldogságban, de emellett sok-sok megpróbáltatás várt rájuk: gondok, küzdelem a megélhetésért. Még sok minden történik velük, majd nehéz, történelmi idők következtek.

Amikor kis hazánk határainál már dúlt a második világháború, házastársként, de egy ideig kényszerűen külön-külön kellett megélniük annak borzalmait. Apám és idősebb testvéreim katonai szolgálatot teljesítettek, nem-sokáig élvezhettük szép városi otthonunkat, a meleg családi fészket, menekültként kellett elhagynunk Erdélyt. Háború után ismét a csonka-hazában találkozott a család, új életet kellett kezdeni. Szüleim a gondokat, nehézségeket a súlyos időkben is át tudták hidalni, mert egymás iránti megértés, a szeretet és tisztelet mindvégig bennük élt. Házasságukról el lehetett mondani, hogy boldogan éltek, míg meg nem haltak.

MEGLÁTNÍ ÉS MEGSZERETNI – SZÜLEIM EMLÉKÉRE

Részlet Életem regényéből Rövid.

APÁM A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN a katonaságtól tartalékos főhadnagyként szerelt le. A fronton átért szenvedései, és kitüntetései is hiábavalónak bizonyultak, mert a *Trianoni „béke-szerződés”* Erdélyt elszakította hazánktól. A Székelyföldre nem mehetett, – magyar tartalékos tisztnek ott nem volt keresnivalója.

A háború életének új útját jelölte ki. Romba döntötte jövőjére vonatkozó elképzeléseit; hét év kihagyás után nem mehetett mérnöki pályára.

Kenyérkereset után kellett néznie. Székelykeresztúron oklevelet szerzett, ezért tanítói pályán helyezkedett el. Nógrád megye legkisebb községébe, Kisbárkányba nevezték ki, ahol ő szervezte meg az első általános iskolát. Itt telepedett le és két évtizedet tanított a faluban.

Öt kilométerre eső *Sámsonházán* volt a körjegyzőség, és a posta, ahová hol gyalog, később kerékpáron gyakran átruccant ügyeit intézni. A településen több diplomás ember élt, a Hangya-Szövetkezet élelmiszerboltjában nagyobb választékból vásárolhatott, mint a kicsiny falu szatócsboltjában. Egy alkalommal útjába akadt egy csinos fiatal hölgy. Karcsú alakja, dús, vörösesbarna hajkoronája megragadta figyelmét.

Ő is levelet adott fel a postán. Feltűnés nélkül szemrevételezték egymást, majd a férfi tisztelettel megemelte kalapját, mire a hölgy tartózkodó udvariassággal megbiccentette fejét. Ezt követően ki-kí a maga útjára indult. A tanító, az én apám, hazafelé egész úton törte a fejét, ki lehet ez a fiatal nő? Úgy érezte, hogy *meglátni és megszeretni pillanat műve volt*. A környék minden falujában élő úri családot már ismerte, de őt emlékezetében nem tudta hová tenni.

Ezután gyakrabban átsétált a faluba, remélve, majd csak összefut a bájos ismeretlennel. Szerencsésnek tartotta magát, amikor ügyeit intézve a körjegyzőségen meglátta ismeretlen ismerőst, aki – szöske kisfiút kézen fogva – a jegyző feleségével társalgott. A kisfiú elgondolkodtatta: a szép hölgy már nem is szabad? – talán férjes asszony?

Nem akart kétségek közt maradni, ezért – mivel a jegyző feleségét már jól ismerte – a hivatalos ügyét befejezván, odament üdvözölni. Akkori szokás szerint meghajolva, kézcsókkal köszönt Matyikának, így már nem tetszett tolakodásnak, hogy az ismeretlen hölgynek is bemutatkozzék, akit Margitnak szólítottak. Így már a jövőben könnyebb lesz újabb találkozásra alkalmat találni.

Nem kellett sokáig várni, mert Sámsonházán egyházi ünnepségre készülődtek. Meghívták a környező községekben élők színe-javát, – őt is. Az evangélikus istentisztelet után lakomára voltak hivatalosak. Ekkor már többet tudott csinos ismerőséről. Az aljegyző elmondta neki, hogy az ifjú asszony az evangélikus kántortanító unokahúga, nemrég' özvegyült meg, most hosszabb látogatóba jött rokonaihoz. Megszervezte, hogy az asztalnál „véletlenül” egymás mellé kerüljenek, ezért mód nyílt vele meghitt beszélgetésre, és a következő találkozás előkészítésére. Mindketten jól érezték magukat, kellemes emlékekkel búcsúztak egymástól, a következő viszontlátás reményében. Így történt, hogy Margit asszony rövid ideig maradt özvegyen, mert apám hamarosan feleségül kérte.

Időközben elkészült a tanítói lakás, – néhány hónapi udvarlási idő után úgy döntöttek, – összeházasodnak. Apró akadály középük állt ugyan, az, hogy a menyasszony és vőlegény más-más vallású. A község pedig, ahol tanít, színtiszta katolikus. Akkori szokás szerint a falu lakói elvárták, hogy tanítójuk a majdan születendő gyermekeit katolikusnak kereszteltesse. 1923. június 1-jén házasodtak össze.

Az esküvőt a katolikus templomban tartották. A menyasszony nagybátyja kántortanító, ezért eleget téve az elvárásoknak, az evangélikus templomban is megáldatták frigyüket.

Margit asszony (édesanyám) első férje Budapest mellett, Rákoslígyen tanított a gimnáziumban. A nála jóval idősebb férj jómódú volt, több bérház tulajdonát képezte. Hirtelen halálát követően a házakat pénzzé kellett tenni, ami a kisfiú öröksége lett – volna, de a gazdasági világválság következtében a bankban elhelyezett minden vagyon semmivé vált. Ahogy később többször szó esett róla, egy levélbélyeg ára maradt meg belőle.

Most, hogy újra házasságra lépett, korábbi lakását felszámolva, elhozatta bútorát, minden holmiját. Lassan berendezkedtek. A tágas vidéki lakás kényelmes, a kor divatja szerint ízléssel berendezve: a padlót szőnyegek borították, a falakra nagy, keretezett olajfestmények kerültek, gondos kezek által készült csipkefüggönyök, -asztalterítők tették otthonossá.

Édesapám gyermekeként szerette a háromévesen készen kapott Gusztávot, sajátjaként nevelte, majd taníttatta, a később születendő gyermekeivel együtt.

A következő évben kopogtatott a gólya: kisfiú született, akit apja után Istvánnak kereszteltek. Két év múlva leány látott napvilágot, aki a Katalin nevet kapta (ez a kislány voltam én). Majd újabb két év elteltével András is megérkezett. Szeretettel, nagy gondoskodással nevelkedtek a csöppségek.

Amikor a gyermekek megszülettek, apám feleségét kímélve, saját kezűleg főzött, például tyúkhúslevest, – még süteményt, tortát is sütött ilyenkor, hogy az anya minél tovább pihenhessen, békésen gondozza a kis jövevényt. Teljes komfort hiányában nem volt könnyű feladat ellátni az immár hattagú családot. Apám – ha kellett – minden gondból, a házi teendőkből is kivette részét, de mindig volt állandó segítség; a faluból egy özvegyasszony, Terka néni sokáig volt náluk, mert neki is jól jött a kiegészítés, hiszen két gyermekével maradt özvegyen. A háztartásban kettőnek is bőven akadt tennivalója.

A mosást akkori szokás szerint mosóteknőben végezték, a vasalás pedig faszenes vasalóval zajlott. Korábban egy nagy, fa- és széntüzelésű rakott tűzhely volt a konyhában, ott látták el a sütés-főzési teendőket. Minden gyermekére büszke volt apám, de amikor napvilágot látott egyetlen leánya, úszott a boldogságban. Annyira, hogy a rettenetes zord téli időjárás ellenére, már másnap reggel hóban-fagyban, lovas kocsiba fogat és útnak indul a járhatatlan utakon – akkori előírásoknak megfelelően – bejegyeztetni a nagy távolságra eső Mátraverebélybe, az egyházközség anyakönyvébe. Sietsége miatt diákkoromban aztán gyakran élcelődtek velem. Például a középiskolai osztályfőnöknőm egy ízben – amikor a születési időpontokat kérdezte sorban a lányoktól – megjegyezte: „hogya lehet valakinek ilyen születésnapja? (December 30!) Szülei nem tudtak két napot várni? Egy évvel lett volna fiatalabb!”

Felcseperedve mi gyerekek, a közeli városokba kerültünk továbbképzésre, én is, 12 éves koromban bentlakásos középiskolába. A család a szélrózsa irányában szétszóródott, már csak a vakációkat töltöttük a szülői házban. Mikor Erdély egy része visszakerült a csonka hazához, apukám kérte áthelyezését nagyobb városba, hogy a család ismét együtt éljen és helyből folytassuk tanulmányainkat. Marosvásárhelyre helyezték.

Szüleim – ha időnként nehéz gondokkal küszködve is – boldog szövetségben éltek. Sok kellemes napot éltek át együtt szeretetben, boldogságban, de emellett sok-sok megpróbáltatás várt rájuk, gondok, küzdelem a megélhetésért. Még sok minden történik velük, majd nehéz, történelmi idők következtek.

Édesapám közel 20 évig tanította a kis falu és a közeli tanyák nebulóin kívül a fiatalokat, időseket, nőket, férfiakat. *Amikor kis hazánk határainál már dúlt a második világháború,* házastársként, de egy ideig kényszerűen külön-külön kellett megélniük annak borzalmait. Apám és idősebb testvéreim már akkor katonai szolgálatot teljesítettek, rövid ideig élvezhettük a szép városi otthonunkat, a meleg családi fészket. Menekültként kellett elhagynunk Erdélyt. Háború után a csonka-hazában találkozott a család, új életet kellett kezdeni, ami nem volt könnyű a nagy világégés után, mikor mindenünk odaveszett menekülés közben. Mégis – szüleim a gondokat, nehézségeket a súlyos időkben is áthidalták, mert egymás iránti megértés, szeretet és tisztelet mindvégig bennük élt. Házasságukról el lehet mondani, hogy boldogan éltek, míg meg nem haltak!

MEGRÁZÓ TÖRTÉNET – FÉRJEM LÁTOGATÁSA...

NAGYON MEGROMLOTT A LÁTÁSA, csak segítséggel tudott lépcsőn járni. Autóval vittem a szemészetre, ahol egy budapesti orvos vizsgálta. Mivel itt nincsenek megfelelő műszerei, ezért beutalót adott a Szemészeti Klinikára. Megnyugtatta, hogy csupán egy vizsgálatról van szó, utána még aznap hazaengedik.

Nekem mindkét térdem be volt dagadva, nem mertem arra vállalkozni, hogy Budapestre kocsival vigyem. A megjelölt *csütörtöki napon* autóval kivittem az állomásra, fiammal telefonon megbeszélve, ő várta az autóbusznál Budapesten, s taxival vitte a Klinikára.

Azonban nem engedték haza, mert zöld hályog miatt meg kell operálni a szemét. Fiam telefonált, hogy néhány apróságra szüksége van. Megbeszéltük, hogy a következő autóbusz vezetőjével felküldöm, ahol ő fogja várni, és még aznap beviszi a Klinikára.

Pénteken késő délután ismét csöng a telefon. Miklós jelentkezett a Klinikáról. Nagyon rossz volt a vonal, alig lehetett érteni, mit mond. Úgy kezdte, hogy valami fontosat akar velem közölni a folyamatban levő kárpótlásokkal kapcsolatban. A recsegések miatt azt mondtam, hogy majd holnap megbeszélünk mindent, mert a korai busszal indulva meglátogatnom. Már becsomagoltam, s elviszem, amire még szüksége lehet. Ekkor megszakadt a telefonvonal. *Este* nyugtalanság vett rajtam erőt. Elkészítettem a ruháimat, amit holnap magamra veszek, aztán lefeküdtem, hogy kipihenjem magam. Még egy kicsit olvastam, a szobában csak az olvasólámpa égett.

Hihetetlen dolog történt. Olvasás közben megnéztem az órát, kilencet mutatott. Felnéztem a könyvemből, és a fotelban, ahol férjem szokott ülni TV nézés közben, ott láttam őt felöltözve. A TV felé fordult, mintha nézné a műsort...

– Mi az? Káprázik a szemem? Hisz Pesten van a Klinikán! Arra gondoltam, hogy a felgyülemlett gondok kikezdték az idegeimet. Mégsem, mert Attila már lefeküdt, de most megszólalt: Nézd, Anyuka! Papa ott ül a fotelben... Valóban, még mindig ott volt...

Túltettem rajta magam, talán gondjaim miatt az idegességtől lehet... aztán elaludtam.

Szombat reggel az útra készülődve, csöng a telefon. Ki lehet az?, sietnem kell a buszhoz. A Klinikáról egy orvos keresett, kölcsönös bemutatkozás után a következőket mondja:

– Asszonyom! Sajnálattal közlöm, hogy férje tegnap este kilenc órakor meghalt (1997. október 21-én történt). Szóhoz sem jutottam. Részleteket nem közölve, elbúcsúzott. Arra gondoltam, hogy este, mikor megszakadt a vonal, férjem még valamit akart mondani... Aztán mikor a fotelban ülve láttam előző nap, pont abban az időben, mikor már nem élt, de búcsúzni eljött hozzám... Talán kiengesztelni akart sok mindenért, mert a korábbi udvariassága ezt követelte. Eddig *nem hittem ilyen történetekben, de most velem történt meg!*

Katicát is meglátogatta... – Lányommal együtt intéztük Budapesten a hivatalos ügyeket, közben beszélgetés közben elmondtam az esetet. Arra gondoltam, azt fogja mondani, hogy képzelődtem. Ezzel szemben csodálkozva hallgattam, amit ő mondott nekem.

– Anyukám! Engem is meglátogatott Papa, éppen aznap este. Kiengesztelni jött, sápadt arccal kért tőlem bocsánatot. Te tudod, miért. Eddig velem se történt még ilyen. *Most már elhiszem, ha hasonlót mondanak!*

** **

MEGRÁZÓ TÖRTÉNETEK

Két eset együtt

1. SZOMORÚ EMLÉKŰ HÉTVEGE – 1971. Húsvét előtti héten meglátogattam Balatonkenese-Üdülőtelepen élő szüleimet. Anyukám évek óta már a lakásban sem tudott segítség nélkül járni; kényelmes nyugszékben töltötte idejét. Tudtam, hogy egyre törekezőbb. A hétvégét azzal töltöttem, hogy rendbe tegyek körülötte mindent. Megfürösztöttem, levágtam a haját, megmostam. Emlékszem, milyen jól esett neki gondoskodásom.

Arra kért: legközelebb, ha jössz, hozzád nekem töltött káposztát. – Tudod, olyan töltött káposztát szeretnék enni, amelyet mi (vagyis amelyet ő vagy én) készítünk, mert jó az, amit Apuka főz, mégis más. Ebben maradtunk. Megígértem, hogy legközelebbi viszek neki olyat, amelyet szeretne. Húsvét utáni héten készültem ismét hozzájuk.

Azonban ünnep után kedden délután megszólalt a veszprémi kórházból keresnek, egy orvos telefonált. Nagyon rossz volt a vonal, alig lehetett érteni, amit mond. Annyit megértettem belőle, hogy Anyukám nagyon rossz állapotban van, ha látni akarom, látogassam meg. Azt se tudtam, hogy kórházban van. Felhívtam telefonon a bátyámat, mit tudnak Anyuka állapotáról? Valamivel többet, mint én, de jót nem mondhattak. Közöltem, hogy azonnal indulok hozzájuk autóbusszal.

Késődélután volt, mire Budapestre éreztem. Bandinál már összegyűlt a család. Guszti tegnap meglátogatta, de nekem azt ajánlotta, hogy ne induljak el, úgysem tudok vele beszélni; mikor előző nap meglátogatta, Anyukám már nem volt magánál. Rettenetesen érintett a hír. Persze, a vonatközlekedés miatt hiába indultam volna útnak. Hová mehetnék éjszaka egy idegen városban? Náluk maradtam éjszakára.

Másnap a hajnali vonattal utaztam Veszprémbe. Azonnal a kórházba siettem, de elkéstem. Már a portán szomorú hírral fogadtak, hogy Anyukám előző este kilenckor meghalt. Mélyen lesújtott a hír. Én intéztem el a szokásos szomorú teendőket ott a kórházban, és a temetkezési vállalatnál. Felhívtam testvéreimet, velük egyeztetve intézkedtem. Budapesten fogjuk eltemetni a Farkasréti temetőben. Mivel még nem küldött értesítést a kórház Apukámnak, az a feladat is rám várt, hogy én tájékoztassam a szomorú hírről.

Autóbuszra szálltam. Szomorú utazás volt, azt tudni, hogy Édesanyánk nincs többé közöttünk. Bántott, mivel utolsó kívánságát nem tudtam teljesíteni, hogy töltött káposztát vigyek neki.

Megérkeztem Balatonkenese-Üdülőtelepre. Olyan különleges volt számomra Apukával a találkozás. Ott ült a kis szobában magába roskadva. Szeretettel üdvözöltük egymást, leültem melléje, beszélgetni kezdtünk. Nem értettem egészen a dolgot, mert elutazásom előtt még egyszer benéztem a kórházba, ahol megerősítették, hogy nem küldték ki az értesítést a halálesetről, ahogy kértem reggel. Ne is tegyék, mondtam, mivel egyenesen odautazom, jobb lesz, ha tőlem hallja, s nem egy kétsoros táviratban kell olvasni a lesújtó hírt.

Egymás mellett ültünk a heverőn. Csodálkozva hallgattam, mert Apukám úgy beszélt, mintha már tudná, mi történt. Elmondta, hogy került kórházba Apám (most, hogy Anyukám nem él), azt várja, mikor érkezik meg a kocsi, amivel hazahozzák. Itt akarja eltemetni a ház mögött, a magas kerti falban kivájt pincehelyiségben, ott készít neki nyughelyet az aranyeső bokrok mellett, és kerti virágokkal fogja beborítani. *Én csak hallgattam, miért beszél így, hisz' nem tudhatja, hogy már nem él... De ő megérezte...*

Nemsokára csengettek, – a postás jött. Én mentem eléje a kapuhoz, akkor hozta a gyászos hírről szóló táviratot. Akkor tájékoztattam Apukát arról, hogy most Veszprémből, a kórházból jöttem, de nem fogják ide hozni Anyukát. Beszéltem testvéreimmel és arra gondoltunk, Budapesten kellene eltemetni. Szeretnénk, ha ő is egyetértene vele.

Nem fért a fejembe: honnan tudta olyan biztosan, hogy már nem él? – ezt nehéz volt megértenem. Megérezte, tudta – értesítés nélkül is. Néhány napig ottmaradtam vele, aztán kértem a testvéreimet, hogy a temetés részleteit megbeszélni már ők jöjjenek le hozzá.

Este magamra maradtam az elárvult szobában, sokáig nem jött álom a szememre. Különböző képek merültek fel bennem a múltból. Láttam anyám szomorú arcát, mikor meglátogattam őket és elkísértek a hegytetőig. Nem tudom miért, nagyon érzékenyültem. Átöleltük egymást, nem jutott eszembe semmi vigasztaló szó, én is elpityeredtem, mint egy kisdiák, aki először megy el otthonról. Sokáig integettünk egymásnak.

Egyedül maradtam, egyedül az erdő magányos ösvényén, besötétedett, letértem az ismert ösvényről, nem tudtam tájékozódni. Körülöttem a sűrű erdő. Elindultam vaktában az akácfák alatt, botorkálva siettem előre. Úttalan úton, tüskés bokrok között haladtam a göröngyös ösvényen... Hajam csapzottan lóg az arcomba, szememben a kétségbeesés, fáradtan pihegek...

Utána egy kisgyermekkorú kép jelent meg előttem:

Korareggel van, vasárnap. Most kel a nap, sugarai bearanyozzák a szobát, ahol elmélázva figyeltem a szép reggelt. A nyitott ablakon át egy fecskepár repült be, ott köröztek a fejem fölött. Csicseregnek, meg-megkerülik a szoba mennyezetének közepén lógó, szépen megmunkált, fehérburás függő petróleumlámpát.

Kis neszre lettem figyelmes. Mi ez? A lámpa ide-oda leng. Jól látnak szemeim? Igen. Kicsit mintha a bútorok is megmozdultak volna, az éjjeliszekrényen tartott apró tárgyak összezördültek. Csak néhány percig tartott. Nem képzelődés! Kisebbfajta *földrengésnek lettem tanúja*.

Szüleim is fölébredtek a szokatlan neszre. Hálósobájuk az enyémtől alkóvvval elválasztva, melynek nyílását egy bársonyfüggöny foglalta el. Anyukám átszaladt hozzám. Nem tartott sokáig az egész, így nem volt idő megijedni!

Átmentem a hálósobájukba, odabújtam Anyám mellé. Olyan jó volt mellette, jó volt hozzábújni, közelsége mindig biztonságot árasztott. Ilyenkor szokott nekem mesélni, s kérdéseimre válaszolni. Örök róla egy fényképet: fiatal korában mosolyog rajta, elegáns kosztümben van, akkori divatnak megfelelő kalappal. Ezt a képet legkedvesebb íróasztalom felett őrzöm, ahol minden nap láthatom.

Aztán egy vendégség jutott eszembe. Hogyan készülődött anyukám mindig a vendég-látásra. Jó érzéke volt hozzá, nagyon finoman főzött, süített, díszítette a hidegtálakat, tortákat. Az ismerősök szerettek hozzánk járni. Matyi néni és a védőnő a körorvossal mindig nálunk ebédelt. A fiatal orvos kisurrant a konyhába, ott forgolódott a készülő ételek körül, kicsent egy szelet rántott-húst a tálból, Anyukám mosolyogva ránézett, és a mutatóujjával – mint egy csintalan gyereket – fenyegette...

Milyen szomorú, hogy már csak így, emlékezetben láthatom...

Hajnal lehetett, mikor végre álom jött a szememre.

2. FÉRJEM LÁTOGATÁSA. Már nagyon megromlott a látása, csak segítséggel tudott lépcsőn járni. Autóval vittem a helyi kórház szemészetre, ahol egy budapesti orvos vizsgálta. Mivel itt nincsenek megfelelő műszerek, beutalót adott a Szemészeti Klinikára. Megnyugtatta, hogy csupán egy vizsgálatról van szó, utána még aznap hazaengedik.

Nekem mindkét térdem be volt dagadva, nem mertem arra vállalkozni, hogy Budapestre kocsival vigyem. A megjelölt *csütörtöki napon* – előzőleg fiammal telefonon egyeztetve – kivittem az állomásra, ő Budapesten várta az autóbussznál, s taxival vitte a Klinikára. Azonban nem engedték haza, mert meg kell operálni a szemét.

Fiam telefonált, hogy néhány dologra szüksége volna az ottléte idejére. Megbeszéltük, hogy a következő autóbusz vezetőjével felküldöm, ahol megint ő várja, és még aznap beviszi a Klinikára.

Pénteken késő délután csöngött a telefon. Miklós jelentkezett a Klinikáról. Nagyon rossz volt a vonal, alig lehetett érteni, mit mond. Úgy kezdte, hogy valami fontosat akar velem közölni a folyamatban levő kárpótlásokkal kapcsolatban.

A recsegés miatt javasoltam, hogy majd holnap megbeszélünk mindent, mert a korai busszal indulva, meglátogatom. Már be is csomagoltam, s elviszem, amire még szüksége lehet. Ekkor megszakadt a telefonvonal.

Este nyugalanság vett rajtam erőt. Elkészítettem a ruháimat, amit holnap magamra veszek, aztán lefeküdtem, hogy kipihenjem magam. Kezembe vettem a könyvemet, a szobában csak az olvasólámpa világított.

Olvasás közben felnéztem a könyvemből, hogy megnéztem az órát, – kilencet mutatott. *Hihetetlen dolog történt. A fotelban, ahol férjem szokott ülni TV nézés közben, ott láttam őt felöltözve, a televízió felé fordulva, mintha a műsort nézné... – Mi az? Káprázik a szemem? Hisz Pesten van a Klinikán!*

Először arra gondoltam, hogy a felgyülemlett gondok kikezdték az idegeimet. De mégsem, mert Attila már lefeküdt, és most megszólalt: Nézd, Anyuka! Papa ott ül a fotelban... Ahogy odafordultam, valóban, még mindig ott volt...

Túltettem magam rajta, aztán elaludtam.

Szombat reggel az útra készülődve, csöng a telefon. Sietnem kell a buszhoz. Ki kereshet engem korán reggel? A Klinikáról egy orvos keresett. Kölcsönös bemutatkozás után a következőket mondja:

– Asszonyom! Sajnálattal közlöm, férje tegnap este kilenc órakor meghalt (*ez 1997. október 21-én történt*). Szóhoz sem jutottam. Néhány vigasztaló szó után, részleteket nem közölve, elbúcsúzott. Arra gondoltam, hogy este, mikor megszakadt a vonal, férjem még valamit akart mondani... Aztán mikor a fotelban ülve láttam előző nap, pont abban az időben, mikor már nem élt, de ő eljött hozzám búcsúzni... Talán kiengesztelni akart, mert korábbi udvariassága ezt követelte.

Nemcsak engem, lányomat is meglátogatta... – Vele együtt intéztük Budapesten a szokásos temetéssel kapcsolatos hivatalos ügyeket. Beszélgetés közben elmondtam neki az esetet.

Arra gondoltam, azt fogja mondani, hogy képzelődöm. Ezzel szemben csodálkozva hallgattam, amit ő mondott nekem. – Anyukám! Engem is meglátogatott Papa, éppen aznap este. Kiengesztelni jött, sápadt arccal kért tőlem bocsánatot. Te tudod, miért. Számomra megfoghatatlan, mivel ilyen velem azelőtt sosem történt.

Eddig nem hittem hasonló történetekben, de most mindez velem, velünk megtörtént!

Most már én is elhiszem, amikor hasonló történetet hallok!

1. MEGSZÁLLTUK SZLOVÁKIÁT?⁶²

HOGY MIÉRT MONDOM EZT? – mindjárt érthető lesz. Kolléganőm családi körülményei miatt hirtelen elment tőlünk, ezért új munkaezrot alkalmaztunk. Éva került mellém az irodába, akit főnököm ajánlott hozzánk (kedves, nyugodt természetű asszony, irodai gyakorlattal). Már ismertük egymást, sorstársak voltunk, ő is egyedül nevelte lányát és fiát. Hamar barátságba kerültünk, gyakran találkoztunk munkaidőn túl is nála, vagy minálunk.

Kolléganőm megismerkedett egy „*hazánktól idegenbe szakadt*” férfivel, aki Belgiumból rokonai látogatására érkezett Magyarországra, éppen a szomszéd házba.

Kedves és csinos kolléganőm tetszett neki, folyton a nyomában járt. Egy Ford Mikro-busszal közlekedett, úgy hajtott vele, mint a szélvész. Néhányszor meghívott bennünket szórakozni. Voltunk Vácon, Deákváron egy éjszakai bárban, meg máshol is.

1968. augusztus 20. emlékezetes maradt számomra, de biztos vagyok benne, hogy ő sem felejtí el.

Közel negyven éve történt, hogy szórakozni indultunk ünnep előtti szombat délután. Nem gondoltunk arra, hogy hamarosan történelmi eseménynek leszünk résztvevői.

Vili meghívott bennünket, menjünk vele Salgótarjánba, az új toronyház éttermébe, vacsorázni. Elfogadtuk a meghívást, jól éreztük magunkat, beszélgettünk, még táncoltunk is a földszinti nagyteremben. Lehetett már este 11 óra, amikor hazafelé készülödtünk. Szécsényt elhagyva, két határőr állította le az autót, – igazoltattak mindnyájunkat.

– Kérem, forduljanak vissza, ezen az úton nem mehetnek tovább.

Évával a hátsó ülésen összenéztünk. Talán Vili papírjaival lehet valami baj, – mivel külföldi állampolgár? Nem értettük.

– Miért nem mehetünk haza? – kérdeztük egyszerre.

⁶² A novelláért Pro Bono Díjban részesültem 2005-ben, a BJA pályázatán és megjelent a Boldog Jövők Alapítványa által kiadott Irodalmi Antológiában.

– Az utat lezárták! – közölték röviden.
– Gyerekeim otthon várnak; haza kell mennem, megijednek, ha nem megyek haza – sóhajtottam.

– Sajnos, nem mondhatok többet – válaszolta. Hiába könyörögtünk. Azt sem ajánlotta, hogy az hogy az Ipoly-menti gyalogúton próbálkozzunk hazajutni.

Végképp’ nem értettük, – annyira különösnek találtuk az egészet. De mit tehattünk volna, visszafordultunk. Vili, a Belga (magunk között így hívtuk) említette, hogy rokonai élnek Szécsényben, szállást kérhet tőlük éjszakára. Arra gondoltunk, hogy onnan hazatelefonálunk, ne izguljanak miattunk.

Visszafordult a kocsival és bekopogunk, már éjfél is elmúlt, álmukból vertük föl a családot, nem biztos, hogy örültek váratlan látogatásnak! Azért szállást kaptunk. Szerettük volna az otthoniakat tájékoztatni, hol vagyunk, de a telefonjuk süket volt. Miért? Ki tudja? Most már igazán nem értettük a helyzetet, szállásadóink sem tudtak bővebb felvilágosítással szolgálni, este még jó volt a készülék.

Reggel korán keltünk Évával. Gondoltuk, ha nem lehet autóval közlekedni, Vili ráér, de mi kimegyünk a vasútállomásra, és vonattal megyünk haza.

Már elmúlt nyolc óra, az irodában kellene lennünk. Az állomáson nagy körülményesen sikerült telefonvonalat kapni. Még ez is – gondoltuk. Könyörgésünkre azonban kivételesen kapcsolták a balassagyarmati Városházát. Főnökünkkel beszéltem.

– Katika! Hol vannak? Megijesztettek, amiért nem találtuk reggel az irodában!

– Mi is megijedtünk, amikor éjfél tájban Salgótarjánból hazafelé jövet Szécsény után lezárták az útvonalat, nem tudtunk hazamenni. – Elmondtam, hogy jártunk. Tőle tudtuk meg, mi történt: „Bevonultunk Szlovákiába” – közölte némi humorral, – katonai járműveknek tartják fenn az útvonalat!

– Micsoda? – Ezt hallva, majd’ leültem a meglepetéstől.

Kértem, szóljanak haza telefonon, mert a gyerekek biztosan aggódnak miattam. Balassagyarmatra érve az állomásról egyenesen hazamentem. Gyermekeim nyáron otthon töltötték a vakációjukat – nagy ovációval fogadtak. Megkapták az üzenetet, hogy nemsokára megérkezünk vonattal, ezért megnyugodtak. Este ők sem tudták elképzelni, miért nem mentem haza. Nekik is feltűntek az elmúlt éjjel a katonai menetoszlopok, – ki akartak menni, megnézni a tankokat a 22-es fő-útra, – ami közel van a lakásunkhoz.

Kollégámnak, H. Bélának rokonai élnek Szlovákiában, közel a határhoz. Később elmesélte nekünk, hogy egyik látogatása idején félig tréfásan, félig komolyan azzal fogadták őt: „megszálltatok” bennünket!

Éva kolléganőm ismeretsége a „Belgával” – végül rosszul végződött.

Ugyanis Vilinek vissza kellett utaznia Belgiumba. Éva viszont nagyon megtetszett neki, meghívta, menjen ki vele, nézze meg, milyen helyen lakik. Ő viszont sokat rágódott rajta, elfogadja-e a meghívást két hónapi ismeretség után, végül beleegyezett. Arra gondolt, jót tesz egy kis kikapcsolódás, világot látni, úgyis hamar visszajön. Szabadságot kért, kiváltotta útlevelét (akkortájt az sem volt könnyű feladat).

Telt-múlt az idő, csak akkor kaptam tőle egy képeslapot, amikor már itthon kellett volna lennie. Kusza írással néhány sort írt, látszott, hogy sietve vetette papírra. (Ezen is csodálkoztam, mivel egyébként szép kézírással szokott írni.) A szöveg sem tetszett nekem. Úgy vettem észre, mintha valamit még akart volna közölni, de nem merte leírni. Nemsokára beigazolódott aggodalmam.

A hivatalban felkeresett egy rendőrtiszt, érdeklődött kolléganőm iránt. – Lejárt a vízuma – közölte. Megkérdezte, mit tudok róla, küldött-e értesítést a munkahelyére?

Azt is kérdezte tőlem, szándékában állt-e disszidálni? Kérem, mondja meg, ha tudott róla, mert ilyenkor arra lehet következtetni.

Abban az időben nagyon figyelték (s nagy bűnnek számított, ha valaki külföldre távozott és elfelejtett visszajönni!

Kaptam az alkalmon, közöltem vele aggodalmamat. Megmutattam a képeslapot, amelynek utolsó mondata most világosodott meg előttem! Azt viszont nyugodtan állítottam, hogy nem állt szándékában külföldön maradni, hiszen középiskolás lányával él együtt, akit nem hagyna itthon szó nélkül, s az a gyanúm, hogy féltékeny udvarlója nem engedi hazajönni!

Nem kellett sokáig várnunk, amikor megtudtam, mi történt valójában. Rövid üzenetet kaptam tőle, hogy szökve menekült haza. Fél, hogy majd keresi a Belga, ezért egyenesen Esztergomba utazott egy barátnőjéhez. Arra kért, ha megjelenne nálam, ne áruljam el, hol van, tagadjam le azt is, hogy hazajött. *Néhány nap múlva hajnalban csöngetésre ébredek.* Kinézek az ablak kémlelőjén, – Vili köszönt rám. Látszott rajta, hogy nagyon ideges. Azonnal Éva után érdeklődött. – Nincs nálatok? – se őt, sem a lányát nem találtam otthon. Igazán tudni akarom, mi van vele, hol van? – nagyon fontos nekem!

– Sajnálom Vili! – igyekeztem meggyőzni. – Nincs nálunk, arról se tudok, hazajött-e. Együtt utaztatok el, – én attól az időtől nem is láttam. Ezt nyugodtan mondhattam, mert így igaz. Továbbfaggattott. – Beszélt nekem egy barátnőjéről, aki Esztergomban lakik. – Meg tudnád adni a címét? Nem volt nehéz válaszolnom, mivel azt én se tudtam. Feldúltan távozott, biztos voltam benne, hogy utána megy.

Egy hét múlva telefonon hívott Éva. Valóban megjelent Esztergomban, de barátnője letagadta, hogy valamit is tudna róla. Hosszú vitájuk támadt a lakás bejáratánál, miközben Éva rettegett, nehogy berontson a szobába, ahová hirtelen behúzódott.

Ezt követően hívott telefonon, s közölte, hogy beszélnie akar velem. Javasolta: félúton, a váci rév túloldalán, a Pokolcsárdában találkozunk.

A megbeszélt időben érkeztem, Éva a lányával várt rám sötét napszemüvegben, a tikkasztó nyárestén – fején vékony selyemsállal. Örömmel üdvözöltük egymást, de megijedtem, mikor megláttam közlőrl. Az álca ellenére még mindig jól kivehető kék foltok éktelenkedtek bájos arcán. Aztán a terített asztal mellett, miközben finom vacsorát rendeltünk, – elmesélte rémtörténetét. A kellemes nyári estén egy vakációzó egyetemista pincérkedett, aki udvariasan leste minden kívánságunkat. A finom étel után pezsgőt bontottunk a viszontlátást- és „szerencsés” visszatérését megünnepelni.

Röviden vázolja az eseményeket, elmondta, hogy hamar kisült gavallérja beteges féltékenysége. Bárhová mentek, árgus szemmel figyelte minden lépését, mozdulatát. Ha üzletbe mentek étterembe, vagy séta közben, szinte remegett, ha bárhová nézett. Lassan, szinte nem mert senkire ránézni, különben jelenetet rendezett. Hazaérve gorombán bánt vele, megverte, s annak nyomai látszanak rajta most is. Ha elment valahová, bezárta őt. Nem engedte hazajönni, leveleit cenzúrázta, azért nem tudta velem közölni, milyen bajba keveredett. A követségre együtt mentek, ott se tudott segítséget kérni. Félt tőle.

Végül meg kellett szöknie. Egy alkalommal aztán, amikor Vili elment otthonról, átmászott a magas kőkerítésen, ami körülvette udvarlója birodalmát, majd fölkereste az elég távol lakó – egyetlen szomszédot, aki sejtette, milyen helyzetben lehet.

Ő segített neki, hogy megszabaduljon „kedves” vendéglátójától.

– Így végződött a kellemesnek ígérkező nyári vakációm – mondta Éva – kész krimi az egész külföldi utazásom! Ezért döntöttem úgy, hogy lányommal együtt végleg Esztergomban maradok. Ott vállalt állást. Sajnáltam, hogy meg kellett válnom tőle, akivel megértettük egymást a hivatalban, akihez szoros barátság fűzött, s ezután már a nagy távolság miatt csak ritkán látogathattuk egymást. Arról a bizonyos történelmi augusztus 20-áról mindig eszembe jut barátnőm rémtörténete.

**. **

2. MEGSZÁLLTUK SZLOVÁKIÁT

MIÉRT MONDOM EZT? – Olvassátok, mindjárt érthető lesz, ha elolvassák/meghallgatják írásomat. Kolleganóm családi körülményei miatt hirtelen elment tőlünk, ezért új munkaerő került hozzánk. Éva került mellém az irodába, főnököm ajánlotta fölvételeit; kedves, nyugodt természetű asszony jó irodai gyakorlattal. Már ismertük egymást, sorstársak voltunk, ő is egyedül nevelte lányát és fiát. Hamar barátságba kerültünk, gyakran találkoztunk munkaidőn túl is nála, vagy minálunk.

Rokonai látogatására érkezett egy „*hazánktól idegenbe szakadt*” férfi Belgiumból, éppen Éva lakása mellé, a szomszéd házba. Kedves és csinos kolleganóm tetszett neki, hamar szerét ejtette, hogy megismerkedjék vele. Utána folyton a nyomában járt. Egy Ford Mikro-busszal közlekedett, úgy hajtott vele, mint a szélvész. Néhányszor meghívott bennünket szórakozni. Voltunk Vácon, Deákváron egy éjszakai bárban, meg máshol is.

1968. augusztus 20. emlékezetes maradt számomra, de biztos vagyok benne, hogy egyikünk sem felejtí el ezt a napot.

Több mint negyven éve történt, hogy szórakozni indultunk ünnep előtti szombat délután. Nem gondoltunk arra, hogy hamarosan történelmi eseménynek résztvevői leszünk.

Vili meghívott bennünket vacsorázni, Salgótarjánba, az új toronyház éttermébe. Elfogadtuk a meghívást, jól éreztük magunkat, beszélgettünk, még táncoltunk is a földszinti nagyteremben. Lehetett már este 11 óra, amikor hazafelé készülődtünk. Szécsényt elhagyva, két határőr állította le az autót, – mindnyájunkat igazoltatták. – Kérem, forduljanak vissza, ezen az úton nem mehetnek tovább. Évával a hátsó ülésen összenéztünk. Talán Vili papírjaival lehet valami baj, – mivel külföldi állampolgár? Nem értettük.

– *Miért nem mehetünk haza?* – *kérdeztük egyszerre.*

– Az utat lezárták! – közölték röviden.

– Gyerekeim otthon várnak; haza kell mennem, megijednek, ha nem érek haza – sóhajtottam.

– Sajnos, nem mondhatok többet – válaszolta a katona. Hiába könyörögtünk. Azt sem ajánlotta, hogy az Ipoly-menti gyalogúton próbálkozzunk hazajutni.

Végképp nem értettük, – annyira különösnek találtuk az egészet. Vili, a Belga (magunk között így hívtuk) említette, hogy rokonai élnek Szécsényben, szállást kérhet tőlük éjszakára. Mit tehettünk volna egyebet, visszafordultunk. Arra gondoltunk, onnan hazatelefonálunk, ne izguljanak miattunk. Visszafordult a kocsival és mikor bekopogunk, már éjfél is elmúlt, álmukból vertük föl a családot, nem biztos, hogy örültek a váratlan látogatásnak! Azért mégis kaptunk szállást. Szerettük volna az otthoniakat tájékoztatni, hol vagyunk, de a telefonjuk süket volt. Miért? Ki tudja? Most már igazán nem értettük a helyzetet, szállásadóink sem tudtak bővebb felvilágosítással szolgálni, azt mondták, este még jó volt a készülék.

Reggel korán keltünk Évával. Gondoltuk, ha nem lehet autóval közlekedni, Vili ráér, de mi kimegyünk a vasútállomásra, és vonattal megyünk haza. Már elmúlt nyolc óra, az irodában kellene lennünk. Az állomáson nagy körülményesen sikerült telefonvonalat kapni. Még ez is – gondoltuk. Könyörgésünkre azonban kivételesen kapcsolták a balassagyarmati Városházát. Főnökünkkel beszéltem.

– Katika! Hol vannak? Megijesztettek, amiért nem találtuk reggel az irodában!

– Mi is megijedtünk, amikor éjfél tájban Salgótarjánból hazafelé jövet Szécsény után lezárták az útvonalat, nem tudtunk hazamenni. Elmondtam, hogy jártunk. *Tőle tudtuk meg, mi történt: „Bevonultunk Szlovákiába”* – közölte főnököm némi humorral, – katonai járműveknek tartják fenn az útvonalat!

– Micsoda? – Ezt hallva, majd leültem a meglepetéstől. Kértem, szóljanak haza telefonon, mert a gyerekek biztosan aggódnak miattam. Balassagyarmatra érve, egyenesen hazamentem. Gyermekeim nyáron otthon töltötték a vakációjukat – nagy ovációval fogadtak. Megkapták az üzenetet, hogy nemsokára megérkezünk vonattal, ezért megnyugodtak.

Este ők sem tudták elképzelni, miért nem mentem haza. Nekik is feltűntek az elmúlt éjjel a katonai menetoszlopok, – ki akartak menni, megnézni a tankokat a 22-es fő-útra, – ami közel van a lakáshoz.

Kollégámnak, H. Bélának rokonai élnek Szlovákiában, közel a határhoz. Később elmesélte nekünk, hogy egyik látogatása idején félig tréfásan, félig komolyan azzal fogadták őt: „megszálltatok” bennünket!

Éva kolléganőm ismeretsége a „Belgával” – végül rosszul végződött. Ugyanis Vilinek vissza kellett utaznia Belgiumba. Éva viszont nagyon megtetszett neki, meghívta, menjen ki vele, nézze meg, milyen helyen lakik. Ő viszont sokat rágódott rajta, elfogadja-e a meghívást két hónapi ismeretség után végül mégis beleegyezett. Arra gondolt, jót tesz egy kis kikapcsolódás, világot látni, úgyis hamar hazajön. Szabadságot kért, kiváltotta az útlevelét (akkortájt az sem ment könnyen).

Telt-múlt az idő, csak akkor kaptam tőle egy képeslapot, amikor már itthon kellett volna lennie. Kusza írással néhány sort írt, látszott, hogy sietve vetette papírra. (Ezen is csodálkoztam, mivel egyébként szép a kézírása.) A szöveg sem tetszett nekem. Úgy vettem észre, mintha valamit még akart volna közölni, de nem merte leírni. Nemsokára beigazolódott aggodalmam. *A hivatalban felkeresett egy rendőrtiszt, iránta érdeklődött.*

– Lejárt a vízuma – közölte. Megkérdezte, mit tudok róla, küldött-e értesítést a munkahelyére? Azt is kérdezte tőlem, szándékában állt-e disszidálni? Kérem, mondja meg, ha tudott róla, mert ilyenkor arra lehet következtetni. Abban az időben nagyon figyelték, s nagy bűnnek számított, ha valaki külföldre távozott és „elfelejtett visszajönni”!

Kaptam az alkalmon, közöltem vele az aggodalmam. Megmutattam a képeslapot, amelynek utolsó mondata most világosodott meg előttem! Azt viszont nyugodtan állítottam, hogy nem állt szándékában külföldön maradni, hiszen középiskolás lányával él együtt, akit nem hagyna itthon szó nélkül, s az a gyanúm, hogy féltékeny udvarlója nem engedi hazajönni!

Nem kellett sokáig várnunk, amikor megtudtam, mi történt valójában. Rövid üzenetet kaptam tőle, hogy szökve menekült haza. Fél, hogy majd keresi a Belga, ezért egyenesen Esztergomba utazott egy barátnőjéhez. Arra kért, ha megjelenne nálam, ne áruljam el, hol van, tagadjam le azt is, hogy hazajött.

Néhány nap múlva hajnalban csöngetésre ébredek. Kinézek az ablak kémlelőjén, – Vili köszönt rám. Látszott rajta, hogy nagyon ideges. Azonnal Éva után érdeklődött. – Nincs nálatok? – se őt, sem a lányát nem találtam otthon. Igazán tudni akarom, mi van vele, hol van? – nagyon fontos nekem!

– Sajnálom Vili! – igyekeztem meggyőzni. – Nincs nálunk, arról se tudok, hazajött-e. Együtt utaztatok el, – én attól az időtől nem is láttam. (S ezt nyugodtan mondhattam, mert így igaz.) Továbbfaggattott. – Beszélt nekem egy barátnőjéről, aki Esztergomban lakik. – Meg tudnád adni a címét?

Nem volt nehéz válaszolnom, mivel azt én se tudtam. Feldúltan távozott, biztos voltam benne, hogy utána megy.

Egy hét múlva a lakásunkon csörög a telefonon. Éva hívott. Vili valóban megjelent Esztergomban, de a barátnője letagadta, hogy valamit is tudna róla. Hosszú vitájuk támadt a lakás bejáratánál, miközben Éva rettegett, nehogy berontson a szobába, ahová hirtelen behúzódtott. Ezt követően hívott telefonon, s közölte, hogy beszélnie akar velem. Javasolta: félúton, a váci rév túloldalán, *a Pokolcsárdában találkozunk.*⁶³

A megbeszélt időben érkeztem, Éva a lányával várt rám sötét napszemüvegben, a tikkasztó nyárestén – fején vékony selyemsállal. Örömmel üdvözöltük egymást, de megijedtem, mikor megláttam közlőre. Az álca ellenére még mindig jól kivehető kék foltok éktelenkedtek bájos arcán.

⁶³ Pokolcsárdában 1968. augusztus 20 címen lásd a P-betűs történeteknél is.

Aztán a terített asztal mellett, miközben finom vacsorát rendeltünk, – elmesélte rémtörténetét.

A kellemes nyári estén egy vakációzó egyetemista pincérkedett, aki udvariasan leste minden kívánságunkat. A finom étel után pezsgőt bontottunk a viszontlátást- és „szerencsés” visszatérését megünnepelni.

Röviden vázolván az eseményeket, elmondta, hogy hamar kisült gavallérja beteges féltékenysége. Bárhová mentek, árgus szemmel figyelte minden lépését, mozdulatát. Ha üzletbe mentek vagy étterembe, és séta közben is, szinte remegett, ha bárhová nézett. Lassan, szinte nem mert senkire ránézni, különben jelenetet rendezett. Ott hazaérve gorombán bánt vele, megverte, s annak nyomai látszanak rajta most is. Ha elment valahová, bezárta őt.

Nem engedte hazajönni sem, mikor lejárt az útlevele.

A leveleit cenzúrázta, azért nem tudta velem közölni, milyen bajba keveredett. A követségre együtt mentek, ott se tudott segítséget kérni. Félt tőle. Végül meg kellett szöknie.

Egy alkalommal aztán, amikor Vili elment otthonról, átmászott a magas kőkerítésen, ami körülvette udvarlója birodalmát, majd felkereste az elég távol lakó – egyetlen szomszédot, aki sejtette, milyen helyzetben lehet. Ő segített neki, hogy megszabaduljon „kedves” vendéglátójától.

– Így végződött a kellemesnek ígérkező nyári vakációm – mondta Éva – kész krimi az egész külföldi utazásom! Ezért döntöttem úgy, hogy lányommal együtt végleg Esztergomban maradok. Ott vállalt állást. Sajnáltam, hogy meg kellett válnom tőle, akivel megértettük egymást a hivatalban, s akihez barátság fűzött; ezután már a nagy távolság miatt csak ritkán látogathattuk egymást.

Arról a bizonyos történelmi augusztus 20-áról mindig eszembe jut barátnőm rémtörténete.

** **

MENEKÜLÉS 1.

Regényrészlet

MAROSVÁSÁRHELY, 1944. szeptember 10. vasárnap. – Utolsó nap a városban, életem legszebb nyarának végén. Éjszaka nem aludtunk. Mi lesz velem? Hová tűnnek reményeim? Hová jutunk ebben a vérzivataros időben? Megkegyelmez-e a háború életünknek? Istenem! Miért van mindez? Olyan jól indult családunk sorsa, együtt volt családunk, jól éreztük magunkat kényelmes otthonunkban. Talán örökre búcsút kell vennünk mindentől? Miért kell ismét elszakadnunk a nagyszülőktől, rokonainktól?

Ebéd alatt senki se szólt, tudtuk, hogy mindenki arra gondol: mikor fogunk megint újra terített asztalnál együtt ebédelni? Egyikünknek sem esett jól az étel. Még egyszer körbejártam a szobákat, tekintetemmel végigsimogatva a megszokott tárgyakat. Az ebédlőszoba nagy kandallóján az óriási szegfűcsokor piroslott, a péntek esti emlék. Elszorult a szívem... Mindent itt hagyni...

Az utolsó személyvonat ebéd után indul. Az utcánkban mindenki az állomás felé tart! Mi is összepakoltunk, búcsúzkodtunk a nálunk lakó osztálytársainktól, akik szintén csomagolnak. Róza néni sír (ő segített anyukámnak a háztartásban), megtudta, hogy elmegyünk.

Mi lesz vele? Egy darabig még biztosan ügyel a házra, az itt maradt holmira. De ki tudja, meddig teheti? Nem fogják-e vandálok szét dúlni mindenünket, őt meg kirakják valahová. Mi lesz az árván maradt kiscicáimmal? Lelkére kötöttem Róza néninek, hogy gondoskodjék róluk.

Apukám tartalékos tisztként egy levಂತekorú csoportot menekít Nyugatra, elkísért bennünket az állomásra; a szerelvény már bent állt, rengeteg ember. Közbenjárásával kaptunk egy háromszemélyes tiszti fülkét. Lassan teltek a kocsik. Ember-ember hátán mindenütt, kilencen szorongtunk a fülkében (mint a szardíniásdobozban a halak). Se állni, se leülni nem lehetett. Indulás előtt egy órával megszólalt a sziréna...

Az emberek a közeli dombra menekültek. Az eső zuhog, piszok, sár, mindenütt. – Megjelentek a repülőgépek, de nem bombáztak. Lefűjték a riadót, mindenki elfoglalta helyét. Fél óra múlva megint riadó! Zűr-zavar mindenütt, de elindították a szerelvényt. Még ki se értünk a városból, megint megszólaltak a szirénák.

A vonat ablakából elmerengve néztem a várost, a Marost, a víkendtelepet, ahol olyan sok kellemes órát töltöttünk, fürödtünk, csónakáztunk. Most senki nincs arrafelé. Mindenki mással van elfoglalva. Mindenki rohan, csomagol. Így keltünk útra Nagyvárad felé, mert még élt bennünk a remény egy szikrája, hátha visszatérhetünk onnan Marosvásárhelyre. Ezért a személypoggyászsunkat Nagyváradra irányítottuk.

Marosvásárhely és Nagyvárad között, 1944. szeptember 11. 12. 13. – Várost elhagyva, mindenütt szomorú látvány fogadott: a bombázások nyomai. Utazásunk igazán nem luxusutazás: vonatfüst, zsúfoltság, ember-ember hátán, még a vonat tetején is emberek.

Nem volt közvetlen csatlakozás Nagyváradra, Debrecen is érintenünk kellett, ahol szörnyű pusztulás képe fogadott. Az állomásépület fele romokban, a pályaudvar nagy része is romhalmaz. A vonat- és villamossínek sok helyen felszaggatva.

Három nap múlva, hajnali négykor érkeztünk Nagyváradra. Szerencsénkre megkapták a táviratunkat, – vártak bennünket (Gusztai bátyám menyasszonyának nagybácsija, aki magas rangú papi tisztséget tölt be a nagyváradai püspökségen.) Pazar lakosztályt kaptunk, mindennel ellátott bennünket. Jól esett a háromnapos zűrös utazás mocsját lemosni magunkról a szép fürdőszobában, utána a fehér, puha ágyban kialudni fáradságunkat.

Nagyvárad, szeptember 14. – Nem szenvedtünk semmiben hiányt, még a nagy ebédlőben álló zongorán gyakorolhattam is, ahol Ferenc József fehér márványszobra állt és Erzsébet királyné, s Mária Terézia festménye függött a falon. A hatalmas ablakok a patakra nyíltak, a nagy fák félelmetesen zúgtak, mintha éreznék, hogy ismét piros vérral festett *történelmi idők következnek*. Rokonaink igyekeztek elfeledtetni földönfutó sorsunk valóságát. Apukától és bátyámról is kaptunk hírt. Minden reggel, délután és este légiriadó volt.

Esténként rengett a föld, fények cikáztak a sötétségben, Szatmárnémeti bombázása is odahallatszott. A püspökségi épület alatti hatalmas pince szolgált óvóhelyül, ahol sokan kerestek menedéket a környékről. Nehéz elképzelni, milyen szörnyű rombolással jár egy-egy bombatámadás.

A palota mellett szőnyegbombázás pusztított: A villamos sínek föltekeredve meredeztek az ég felé. Utcák tűntek el, nem lehetett megkülönböztetni, hol álltak a házak. Egy-egy helyen olyan bombatölcsér tátongott, amibe beleférne egy lakóépület.

1944. szeptember 25. – Egyre bizonytalanabb a helyzetet, már itt is folyamatosan halljuk az ágyúdörgést. A két fiúnak indulnia kellene a leventékkel, de nélkülünk nem mozdulnak. Apu megbízta őket, maradjunk együtt mindnyájan! Alaposan végiggondoltuk helyzetet, eldöntöttük, hogy együtt megyünk szülőföldem felé, hogy a háború befejeztével ott találkozzon a család. Kimentünk az állomásra, érdeklődtünk a földadott poggyászaink iránt.

Sajnos, a nagy zűr-zavarban valahol lekapcsolták a teherszállítmányt, mert az emberek mentése a legfontosabb. Szomorúan kellett tudomásul vennünk újabb veszteségeinket, nem sok reményünk maradt arra, hogy valaha is viszontlátjuk csomagjainkat. Az összes vagyónk egy-egy kézipoggyász, váltás fehérneművel, néhány aprósággal.

A front megállás nélkül közeledik, az ágyúzás ijesztő moraja már vészesen közről hallatszik. Nem tudtuk, kiérünk-e a vonattal előbb, mint ahogy az ellenség beszabadul a városba?

Körben minden villogott a repülőktől, bombázástól, zuhogó esőben vettünk búcsút szeretteinktől. Két óra lehetett éjfél után, mikor elindult a vonat. Marhaszállító vagon volt a lakosztályunk. Mikor elhelyezkedtünk, eszembe jutott, hogy ez micsoda „*Luxusutazás*” – *vagonokban!* Borzasztó hideg, volt, helyenként beesett az eső, a tavaszikabátomban dideregtem.

Sebesült katonák szálltak be hozzánk, úgy eresztették el őket, menjenek, ki merre lát! Nagyon fáztunk, átköltöztünk a postakocsiba. Újságokból készítettünk fekhelyet, legpuhább derékalj a „Függetlenség” volt.

Karcag, 1944. szeptember 27. – Az állomás kútjából langyos artézi víz jött, abban mosakodtunk. A vonat sokáig vesztegelt minden állomáson, itt is. Élelem után kellett nézünk a környéken. Egy százados vezetésével csendőrök utaztak a szerelvényen. Tőlük vásároltunk kenyeret és szalonnát. Néhol 2-3 napig vesztegeltünk, Szajolnál fényképeket készítettünk. Lassan, haladtunk, mert a szerelvényt többször mellékvágányra tolták.

Október 2-án átköltözzünk a százados szállítmányába, egy üres fülkébe. Azt mondta, hogy gyorsabban fogunk haladni, mert katonai szerelvénynek számít. Kicsit jobb társaságba kerültünk az eddiginél – velünk jött két tanítónő és két postás. A „lakás” jobb, melegebb volt. Nem fáztam már éjjel sem, mert kaptunk egy meleg takarót (később tudtam meg, hogy a százados a sajátját adta ide).

Tiszaföldvár, 1944. október 3. – Átmentünk Homokra, a szinte szőlőskertek közé épült kis településre, ahol két szatyor finom szőlőt vásároltam. Egész úton zuhogott az eső, bőrig áztunk. Még szerencse, hogy nadrágba bújtam, a fejemre papírcsákót tettem. Híntón jöttünk vissza. Szentes és Csongárd között keltünk át a Tisza-hídon. Ahol vesztegelt a vonat, a tiszta, derült időben, kék ég alatt, ragyogó napsütésben sétáltunk.

Az út folyamán egy *szarkaláb-csokor* többször gazdát cserélt.⁶⁴ Fényképeket készítettünk, a szarkalábat is megörökítettük. Elbolondoztunk az úton, sokat nevettünk. Így tettük túl magunkat szomorú helyzetünkön a sorsára gondol, s eszébe na?, – akkor nem jó semmi...

Megint zuhogó esőben szép, rendezett város, sok vi-paradicsompaprikát vásárolás közben is *szép a természet, sétálni indulunk a vonat kö-*

Először végigmentünk a csőn megpihentünk, majd át-Innen is szép a kilátás. Itt *a háború zaját*. Nem messze színes falevelekkel.

Mi meg békésen sétálga-
den a legnagyobb rendben

Bár nappal sokat álldogá-
ütemben haladunk előre, kö-

kön, mert ha az ember ilyen-
jut, hogy sehol sincs ottho-
és minden csak fáj!

indultunk *Szentesre*. Nagyon
rággal. Édes-piros almát és
tam. Hiába minden, menekü-
sült a nap, mi pedig délután
rül.

vonat egyik oldalán, a lép-
másztunk a túlsó oldalra.
csend van, *végre nem halljuk*
egy erdő tarkállik gyönyörű

tunk, mintha a világon min-
volna...

lunk, de éjszakánként rendes
zeledünk célunk felé.

Október 5-én érkeztünk *Monorra*. Útitársunk azt mondta, kár, hogy ilyen rövid volt az út, amit együtt tölthettünk. Még hogy rövid! Lassan egy hónapja, hogy elindultunk Maros-vásárhelyről! Anyukámmal együtt meghívott uzsonnára, tokaji borral kínált, én csak egy likőröspohárral ittam belőle, majd hármasban egy vendéglőben még táncoltunk is. Visszafelé vacsorára egy bódében fasírozottat vásároltunk. Olyan jólesett a sok száraz étel után, még most is érzem finom ízeit.

A vagon ajtajában az egész társaság bús magyar-nótákat énekelt, majd sokáig társalogtunk. Úgy tájékoztattak, hogy már éjjel beérünk Budapestre. Csak úgy, ruhástól feküdtünk le, mert már mindent összecsomagoltunk.

⁶⁴ Lásd a fényképen

Budapest, 1944. október 6. péntek. – Szomorú gyászünnepen reggel a Nyugatiban ébredtünk. Útitársainktól a viszontlátás reményében vettünk búcsút, – bár ebben egyikünk se bízott. Sok ismerőssel találkoztunk, akik szintén Marosvásárhelyről érkeztek. Két testvérem kihasználta az alkalmat, elmentek fürödni. Mi a Keletiben tisztálkodtunk, de az is jól esett. Ismerősöknek levelet írtam, postára adtam abban a reményben, hogy innen hamarabb megkapják.

Este Pista bátyámmal moziba mentünk, egy olasz film ment „Maga lesz a férjem”. Bátyámmal a Rákóczi úton benéztünk egy eszpresszóba. Olyan furcsa Pest, este, elsötétítve. Éjjel volt egyriadó, szerencsére nem bombáztak. A vonatunk csak reggel indul tovább, ezért még ma is „vagonlakóként” vonatban aludtunk.

.**

MENEKÜLÉS 2.

Regényrészlet

MAROSVÁSÁRHELY, 1944. szeptember 10. vasárnap. – Utolsó nap a városban, életem legszebb nyarának végén. Éjszaka nem aludtunk. Mi lesz velem? Hová tűnnek reményeim? Hová jutunk ebben a vérzivataros időben? Megkegyelmez-e a háború életünknek? Istenem! Miért van mindez? Olyan jól indult családunk sorsa Marosvásárhelyen, együtt volt családunk, jól éreztük magunkat kényelmes otthonunkban. Talán örökre búcsút kell vennünk mindentől? Miért kell ismét elszakadnunk a nagyszülőktől, rokonainktól?

Ebéd alatt senki se szólt, tudtuk, hogy mindenki arra gondol: mikor fogunk megint újra terített asztalnál együtt ebédelni? Egyikünknek sem esett jól az étel. Még egyszer körbejártam a szobákat, tekintetemmel végigsimogatva a megszokott tárgyakat. Az ebédlőszoba nagy kandallóján az óriási szegfűcsokor piroslott, a péntek esti emlék. Elszorult a szívem... Mindent itt hagyni...

Az utolsó személyvonat ebéd után indul. Az utcánkban mindenki az állomás felé tart! Mi is összepakoltunk, búcsúzkodtunk a nálunk lakó osztálytársainktól, akik szintén csomagolnak. Róza néni sír (ő segített anyukámnak a háztartásban), megtudta, hogy elmegyünk.

Mi lesz vele? Egy darabig még biztosan ügyel a házra, az itt maradt holmira. De ki tudja, meddig teheti? Nem fogják-e vandálok szét dúlni mindenünket, őt meg kirakják valahová. Mi lesz az árván maradt kiscicáimmal? Lelkére kötöttem Róza néninek, hogy gondoskodjék róluk.

Apukám tartalékos tisztként egy leventekorú csoportot menekít Nyugatra, elkísért bennünket az állomásra; a szerelvény már bent állt, rengeteg ember. Közbenjárásával kaptunk egy háromszemélyes tiszti fülkét. Lassan teltek a kocsik. Ember-ember hátán mindenütt, kilencen szorongtunk a fülkében (mint a szardíniásdobozban a halak). Se állni, se leülni nem lehetett. Indulás előtt egy órával megszólalt a sziréna... Az emberek a közeli dombra menekültek. Az eső zuhogott, piszok, sár, mindenütt.

Megjelentek a repülőgépek, de nem bombáztak. Lefújták a riadót, mindenki újra elfoglalta a helyét. Fél óra múlva megint riadó! Zűr-zavar mindenütt, de elindították a szerelvényt. Még ki se értünk a városból, megint megszólaltak a szirénák.

A vonat ablakából elmerengve néztem a várost, a Marost, a víkendtelepet, ahol olyan sok kellemes órát töltöttünk, fürödtünk, csónakáztunk. Most senki nincs arrafelé. Mindenki mással van elfoglalva. Mindenki rohan, csomagol.

Így keltünk útra Nagyvárad felé, mert még élt bennünk a remény egy szikrája, hátha visszatérhetünk onnan Marosvásárhelyre. Ezért a személypoggyászuinkat Nagyváradra irányítottuk.

Marosvásárhely és Nagyvárad között, 1944. szeptember 11. 12. 13. – Várost elhagyva, mindenütt szomorú látvány fogadott: a bombázások nyomai. Utazásunk igazán nem luxusutazás: vonatfüst, zsúfoltság, ember-ember hátán, még a vonat tetején is emberek. Nem volt közvetlen csatlakozás Nagyváradra, Debrecent is érintenünk kellett, ahol szörnyű pusztulás képe fogadott. Az állomásépület fele romokban, a pályaudvar nagy része is romhalmaz. A vonat- és villamossínek sok helyen felszaggatva.

Három nap múlva, hajnali négykor érkeztünk Nagyváradra. Szerencsénkre megkapták a táviratunkat, – vártak bennünket (Gusztai bátyám menyasszonyának nagybácsija, magas rangú papi tisztséget tölt be a nagyváradai püspökségen.) Pazar lakosztályt kaptunk, mindennel ellátott bennünket. Jól esett a háromnapos zűrös utazás mocsát lemosni magunkról a szép fürdőszobában, utána a fehér, puha ágyban kialudni fáradságunkat.

Nagyvárad, szeptember 14. – Nem szenvedtünk semmiben hiányt, még a nagy ebédlőben álló zongorán gyakorolhattam is, ahol Ferenc József fehér márványszobrára állt és Erzsébet királyné, s Mária Terézia festménye függött a falon. A hatalmas ablakok a patakra nyíltak, a nagy fák félelmetesen zúgtak, mintha éreznék, hogy ismét piros vérrel festett *történelmi idők következnek*. Rokonaink igyekeztek elfeledtetni földönfutó sorsunk valóságát.

Apukától és bátyámról is kaptunk hírt.

Minden reggel, délután és este légiriadó volt. Esténként rengett a föld, fények cikáztak a sötétségben, Szatmárnémeti bombázása is idehallatszott. A püspökségi épület alatti hatalmas pince szolgált óvóhelyül, ahol sokan kerestek menedéket a környékről. Nehéz elképzelni is, milyen szörnyű rombolással jár egy-egy bombatámadás. A palota mellett szőnyegbombázás pusztított: A villamos sínek föltekeredve meredeztek az ég felé. Utcák tűntek el, nem lehetett megkülönböztetni, hol álltak a házak. Egy-egy helyen olyan bombatölcser tátongott, amibe beleférne egy lakóépület.

1944. szeptember 25. – Egyre bizonytalanabb a helyzetet, már itt is folyamatosan halljuk az ágyúdörgést. A két fiúnak leventékkel indulnia kellene, de nélkülünk nem mozdulnak. Apuka megbízta őket, maradjunk együtt mindnyájan! Alaposan végiggondoltuk helyzetet, eldöntöttük, hogy együtt megyünk szülőföldre felé, hogy a háború befejeztével ott találkozzon a család. Kimentünk az állomásra, érdeklődtünk a föladott poggyászaik iránt.

Sajnos, a nagy zűrzavarban valahol lekapcsolták a teherszállítmányt, mert az emberek mentése a legfontosabb. Szomorúan kellett tudomásul vennünk újabb veszteségeinket, nem sok reményünk maradt arra, hogy valaha is viszontlátjuk csomagjainkat. Az összes vagyónk egy-egy kézipoggyász, váltás fehérneművel, néhány aprósággal.

A front megállás nélkül közeledik, az ágyúzás ijesztő moraja már vészesen közről hallatszik. Nem tudtuk, kiérünk-e a vonattal előbb, mint ahogy az ellenség beszabadul a városba? Körben minden villogott a repülőktől, bombázástól, zuhogó esőben vettünk búcsút szeretteinktől.

Két óra lehetett éjfél után, mikor elindult a vonat. Marhaszállító vagon volt a lakosztályunk. Mikor elhelyezkedtünk, eszembe jutott, hogy ez micsoda „*Luxusutazás*” – *vasgöndörben!* Borzasztó hideg, volt, helyenként beesett az eső, a tavaszikabátomban dideregtem. Sebesült katonák szálltak be hozzánk, úgy eresztették el őket, menjenek, ki merre lát! Nagyon fáztunk, átköltöztünk a postakocsiba. Újságokból készítettünk fekhelyet, legpuhább derékalj a „Függetlenség” volt.

Karcag, 1944. szeptember 27. – Az állomás kútjából langyos artézi víz jött, abban mosakodtunk. A vonat sokáig vesztegelt minden állomáson, itt is. Élelem után kellett nézünk a környéken. Egy százados vezetésével csendőrök utaztak a szerelvényen.

Tőlük vásároltunk kenyeret és szalonnát. Néhol 2-3 napig vesztegeltünk, Szajolnál fényképeket készítettünk. Lassan, haladtunk, mert a szerelvényt többször mellékvágányra tolták.

Október 2-án átköltözzünk a százados szállítmányába, egy üres fülkébe. Azt mondta, hogy gyorsabban fogunk haladni, mert katonai szerelvénynek számít. Kicsit jobb társaságba kerültünk az eddiginél – velünk jött két tanítónő és két postás. A „lakás” jobb, melegebb volt. Nem fáztam már éjjel sem, mert kaptunk egy meleg takarót (később tudtam meg, hogy a százados a sajátját adta ide).

Tiszaföldvár, 1944. október 3. – Átmentünk Homokra, a szinte szőlőskertek közé épült kis településre, ahol két szatyor finom szőlőt vásároltam. Egész úton zuhogott az eső, bőrig áztunk. Még szerencse, hogy nadrágba bújtam, a fejemre papírcsákót tettem. Hinton jöttünk vissza. Szentes és Csongárd között keltünk át a Tisza-hídon. Ahol vesztegelt a vonat, a tiszta, derült időben, kék ég alatt, ragyogó napsütésben sétálgattunk. Az út folyamán egy *szarkaláb-csokor* többször gazdát cserélt. Fényképeket készítettünk, a szarkalábat is megörökítettük. Elbolondoztunk az úton, sokat nevettünk. Így tettük túl magunkat szomorú helyzetünkön, mert ha az ember ilyenkor a sorsára gondol, s eszébe jut, hogy sehol sincs otthona?, – akkor nem jó semmi... és minden csak fáj!

Megint zuhogó esőben indultunk *Szentesre*. Nagyon szép, rendezett város, sok virággal. Édes-piros almát és paradicsompaprikát vásároltam. Hiába minden, menekülés közben is *szép a természet, süt a nap, mi pedig délután sétálni indulunk a vonat körül*. Először végimentünk a vonat egyik oldalán, a lépcsőn megpihentünk, majd átmásztunk a túlsó oldalra. Innen is szép a kilátás. Itt csend van, *végre nem halljuk a háború zaját*. Nem messze egy erdő tarkállik gyönyörű színes falevelekkel. *Mi meg békésen sétálgatunk, mintha a világon minden a legnagyobb rendben volna*.

Bár nappal sokat álldogálunk, de éjszakánként rendes ütemben haladunk előre, közeledünk célunk felé.

Október 5-én érkezünk Monorra. Útitársunk azt mondta, kár, hogy ilyen rövid volt az út, amit együtt tölthettünk. Még hogy rövid! Lassan egy hónapja, hogy elindultunk Marosvásárhelyről! Anyukámmal együtt meghívott uzsonnára, tokaji borral kínált, én csak egy likőrös-pohárral ittam belőle, majd hármásban egy vendéglőben még táncoltunk is. Visszafelé vacsorára egy bódében fasírozottat vásároltunk. Olyan jólesett a sok száraz étel után, még most is érzem finom ízeit.

A vagon ajtajában az egész társaság bús magyar nótákat énekelt, majd sokáig társalogtunk. Úgy tájékoztattak, hogy már éjjel beérünk Budapestre. Csak úgy, ruhástól feküdtünk le, mert már mindent összecsomagoltunk.

Budapest, 1944. október 6. péntek. – Szomorú gyászünnepeken reggel a Nyugatiban ébredtünk. Útitársainktól a viszontlátás reményében vettünk búcsút, – bár ebben egyikünk se bízott. Sok ismerőssel találkoztunk, akik szintén Marosvásárhelyről érkeztek. Két testvérem kihasználta az alkalmat, elmentek fürödni.

Mi a Keletiben tisztálkodtunk, de az is jól esett. Ismerősöknek levelet írtam, postára adtam abban a reményben, hogy innen hamarabb megkapják. Este bátyámmal moziba mentünk, egy olasz film ment („Maga lesz a férjem”).

Bátyámmal a Rákóczi úton benéztünk egy eszpresszóba. Olyan furcsa Pest, este, elsötétítve. Éjjel volt egy riadó, szerencsére nem bombáztak. A vonatunk csak reggel indul tovább, ezért még ma is „vagonlakóként” vonatban aludtunk.

.-*.*

MENEKÜLÉS 3. INDULNUNK KELL

Finta Kata egykori naplójából

ALIG ALUDTUNK VALAMIT, ma 1944. szeptember 9. szombat van. Már nagyon közről hallatszik az ágyúdörgés, a front egyre közeledő, félelmetes moraja. A repülők állandóan zúgnak fölöttünk. Borzasztó a felfordulás mindenütt! Egymáshoz szorosan közel, állandóan mennek a különféle járművek, civil és hadi felszerelésekkel. Katonák kocsin és gyalog: magyarok... németek... Költöztetik a kórházakat.

A nagyállomás közelében – ahol lakunk – még annál is nagyobb a felfordulás. Az utakon nem lehet keresztülmenni. A katonai parancsnokságon javasolták Apukámnak, hogy: vonaton vagy gyalog, ha elhatároztuk, indulnunk kell a front elől. Itt az utolsó perc. Ki tudja, mi lesz Erdély sorsa a háború befejezése után? Szüleim döntöttek, hogy azonnal csomagolunk. Hárman megyünk: Anyukám, Bandi testvérem és én.

Személyenként egy-egy nagy személypoggyászt lehet feladni, és mindenki vihet magával egy kisebb bőröndöt, amibe a mindennapi személyes holmija belefér. Én a „kincseimet” pakolom: fényképezőgépet, rengeteg fotómat, imakönyvemet, naplóimat.

Gusztai bátyám talán már a fronton van, Pista bátyám is megkapta a behívóját, Apám pedig egyelőre itt teljesít szolgálatot Marosvásárhelyen, Ő se marad sokáig, levante-csapatot menekít majd Nyugatra, hogy ne kerüljenek orosz fogságba.

Marosvásárhelyen az utolsó nap, utolsó vasárnapunk: 1944. szeptember 10.

Életem legszebb nyarának végén. Éjszaka egyikünk se tudott aludni. Mindenki azon törte a fejét, hogy mi lesz ezután? Hogyan, hová fordul családunk sorsa? Hová lesznek szép reményeink? Hová kerülünk ebben a vérzivataros időben? Megkegyelmez-e a háború az életünknek? Istenem! Miért van mindez? Olyan jó volt Marosvásárhelyen az életünk, családunk sorsa. Miért kell ismét elszakadnunk a nagyszülőktől, rokonainktól?

Mindig csak a miért? De választ nem kapunk rá! Láthatjuk-e még szép kis városunkat, ahol a család együtt lehetett, ahol olyan jól éreztük magunkat? Élvezhetjük-e kellemes lakásunk kényelmét, ahol még meg se melegedhettünk? Vagy most már örökre búcsút kell vennünk mindentől? Itt kell hagynom a hozzánk menekült öt kedves cicánkat, akik árván maradtak, mert a zsidókat elhurcolták valahová.

A vonat ebéd után indul. Felférünk-e ebben a nagy tömegben, a nagy kavarodásban?

Leültünk ebédelni. Senki se szólt, csendesen hallgatott mindenki, tudtuk, hogy mindenki arra gondol, – mikor fogunk megint újra terített asztalnál, (majdnem) mindnyájan jó otthoni ételt enni? Egyikünknek sem esett jól az ebéd. Még egyszer körbejártam a szobákat, tekintetemen végigsimogatva a megszokott bútorokat, tárgyakat. Látjuk-e még ezeket, vagy csak most, utoljára? Az ebédlőszoba nagy kandallóján ott piroslott az óriási pirosszegfű-csokor, a péntek esti emlék, amit Pityu bátyám diplomája megünneplésén kaptunk tőlük a búcsúvacsorán. Ez is itt fog elhervadni nélkülünk. – Úgy elszorult a szívem... Mindent itt hagyni! Elindulni a bizonytalanságba...

Róza néni sírt, mikor megtudta, hogy elmegyünk. Mindig olyan jól megvoltunk együtt. Most mi lesz vele? Egy darabig még biztosan ügyel a házra, az itt maradt holmikra. De ki tudja, meddig teheti? Nem fogják-e vandálok szétdúlni mindenünket, őt meg kirakják valahová. Mi lesz az árván maradt kiscicáimmal, őket nem vihetjük magunkkal. Lelkére kötöttem Róza néninek, hogy gondoskodjon róluk.

Ebéd után végső búcsúcsút vettünk szeretett otthonunktól, aztán kimentünk az állomásra. Rengeteg ember... Apukám közbenjárásával beszállhattunk egy 3-személyes tisztí fülkébe. Lassan teltek a kocsik. Micsoda zsúfoltság! Ember-ember hátán mindenütt. Mi is kilencen szorongtunk a 3 személyre szabott kis fülkében. Se állni, se leülni nem lehetett. Még annak is örülhettünk, hogy fölfértünk a vonatra.

Indulás előtt egy órával: megszólalt a sziréna. Mindenki rohant a vonatból fel a dombra. Amíg végre elindíthatták a vonatot, még kétszer fújtak riadót. Végre mégis elindulhattunk. Így hagytuk el kedves otthonunkat.

A vonat ablakából elmerengve néztem a várost, a Maros folyót, a víkendtelepet, ahol olyan sok kellemes órát töltöttünk, boldogan fürödtünk, csónakáztunk. Most senki sincs arrafelé. Mindenki mással van elfoglalva. Mindenki rohan, csomagol. Hová? A bizonytalan jövőbe!

Megjegyzés: Rövidített változatát lásd: Halljuk a front moráját fájlban a H-betűsöknél!

..*.*

MENTS MEG URAM MINKET! BETEGSZÁLLÍTÓK

MENTS MEG URAM ATTÓL, hogy a mentők szállítására szoruljunk, de attól is, hogy lelkiismeretlen egészségügyi alkalmazottakkal kerülünk kapcsolatba. Elmondom, saját tapasztalatom alapján hogyan működött a mentő-szolgálat, s néhol az egészségügyi szolgálat is, amikor nagy szükségünk volt rá. Mindaz, amit leírok, velünk történt meg.

1.) *Budapesti betegszállítók.* Fiamat csípőműtét után, 2008. március 17-én, nagyszombaton engedték haza az egyik jó nevű budapesti intézményből. Előző nap tudtuk meg, hogy végre hazaengedik. Szállítására mentőt rendeltek.

Tekintettel alapbetegségére (saját ügyeit nem tudja egyedül intézni, anyja és gondnoka vagyok, nekem kell őt kísérem mindenhová), ezért arra kértem a nővért, írja rá a betegszállító nyomtatványra, hogy én megyek vele a mentőben.

– Szó sem lehet róla, a mentő csak a beteget viszi el!

– Már pedig ő nem mehet egyedül, alapbetegsége miatt képtelen az ügyeit intézni, különben is otthon zárt ajtókra találhatnak, ha engem itt hagynak. Hol fogják elhelyezni, ha én nem mehetek vele? – tettem fel a kérdést, és csak néztünk egymásra a lányommal, aki szintén egészségügyben, egy budapesti intézménynél dolgozik.

Én pedig alapbetegsége miatt a lányommal fölváltva a kórházban töltöttem a nappalokat, hogy a magatehetetlen embernek segítségére legyünk. Sok rimánkodásra a nővér, fölírt a szállító nyomtatványra, mintha kegyet gyakorolna, hogy családtag-kísérő szükséges. Kérdeztük, mikor jön a mentő, hogy másnap reggel időre ott legyek, mivel Budapesten, a lányomnál tartózkodom, hogy beteg gyermekem kórházi kezelése idején segíteni tudjak neki, etetni, mosdatni, stb.

– A mentő reggel 8 órától este 8-ig jöhet, közelebbit nem mondhat. – De azt hozzáfűzte, hogy legfeljebb 10 percet várnak, ha nincs elkészítve, akkor továbbmennek nélküle.

Következő kérésünk az volt, hogy a mentő-rendeléssel együtt kapjuk meg a recepteket az előírt injekciókra, amit naponta kell majd otthon beadni neki.

– Reggel majd átadja, közölte röviden.

– Akkor legalább kérünk néhány injekciót, és egy váltás-kötést a 22 centis varratra. (2005-ben az első csípő-műtét után minden kérés nélkül, napokkal előbb átadták a recepteket, amit még Budapesten kiválthattunk, és három napra való injekciót is kaptunk, ezért akkor, nyugodtan tértünk haza.)

Most azt a választ kaptuk tőle, hogy nem lehet, pedig nagyszombaton, ki tudja mikor érkezünk haza. Csak az utolsó délután adta át a recepteket, amit akkor már nem tudtunk kiváltani.

Megint nagy könyörgésre előbb adott egyetlen injekciót, s mikor közöltem, hogy ünnepek következnek, s ki tudja, otthon melyik gyógyszerár lesz ügyeletes a városban, nagy kegyesen átadott még egyet.

Újabb kérésünk: Adja meg a mentő-szállító telefonját, szeretnénk megérdeklődni, mikor érkeznek a kórházhoz, s tudnom kellene, mikor legyek ott, s hány órára készítsük el a beteget.

– Nem adhatja meg a telefonszámot. – kaptuk az újabb rövid, elutasító választ.

– Miért? Titkos számuk van? – Utána további kérések sokaságára, mégis elárulta a telefonszámot, felhívtuk a központot, ahol udvariasan közölték, hogy a beosztást csak másnap reggel tudják megmondani, ezért reggel hívjuk őket újra.

A kórház egyes kisegítőinek ilyen visszautasító magatartása miatt beláttam, hogy rájuk nem lehet számítani, ezért elhatároztam, hogy a heti csomagokkal együtt, taxival, reggel 8-ra megyek be a kórházba, s a beteg szoba-társait arra kértem, ha mégis reggel korábban jönnek a mentők, mondják meg a fiam helyett, hogy nem vihetik el nélkülem. Ők már napok óta együtt voltak velem, ismerték a helyzetet, miért kérem ezt tőlük.

Reggel, a kórházból hívtuk ismét a mentőket, amikor megtudtuk, hogy, csak délután jönnek értünk. A szállítás napján a betegek reggelit kapnak (s akik úgy járnak, mint a fiam, hogy érte csak nagyszombaton estefelé jön a mentő), nekik sem ebéd, sem uzsonna nem jár. Ráadásul a kórháznak ebben a részlegében megszüntették a büfét, semmiféle ételhez nem lehet hozzájutni. S mi lett volna, ha hallgatok a lelketlen személyzetre, hazautazom külön, és otthagynom a beteg gyermekemet, – estig éhezett volna? Végül az útviszonyok miatt csak délután 5-kor indultunk el Budapestről, semmi gondot nem okozott, hogy én is velük mentem.

Este 7-kor értünk haza, s NAGYSZOMBAT lévén, már minden üzlet zárva volt, még kenyeret sem kaptunk. Az ünnepek alatt a Budapesten beszerzett némi élelmiszerral kellett beérnünk a két ünnepen.

Nem tudom, miért képzelik egyes egészségügyi dolgozók, hogy ilyen magatartás után nekik jár „hálapénz”? Ezért a magatartásért? Ezt a rémjesét csak egyes kisegítő személyek magatartása miatt örökítem meg. Szerencsére dolgoznak még olyanok is az egészségügy területén, akik úgy végzik munkájukat, ahogyan a betegek segítésére-gyógyítására készültek-főlesküdték valamikor. Azoknak ott is megköszöntem a munkáját, és hálával emlékezem vissza a gondoskodásukért.

2.) *Szécsényi szállítók.* Fiamat a zárójelentés alapján a műtét után két héttel, varrat kiszedésre és ellenőrzésre rendelték vissza a kórházba. Kálvária kezdődött a mentőkkel, bár a fő hibát nem ők követték el. Ugyanis idejében kértem a háziorvostól a szállítási nyomtatványt. Igen ám, de azt az illetékes beosztott hiányosan állította ki, ezért amikor a jelzett időpontban megjelentek értünk a szállítók, kijelentették, hogy csak a beteget viszik el, mivel bizonyos adatok nem szerepelnek a nyomtatványon, különben tele a mentő, úgyse férnék el. – Már pedig egyedül nem mehet, jelentettem ki, hiszen magatehetetlen, az orvos utasításait nem tudja majd átadni; azért került kizáró gondnokság alá, mivel az ügyeit nem tudja egyedül intézni. Különben is, a mentők sorban otthagyják a beteget a megfelelő kórházaknál, s órák múlva mennek érte vissza, sokszor reggeltől estig kell rájuk várakozni. Ezt pedig nem lehet megtenni egy olyan emberrel, aki nem tud magáról gondoskodni.

Tüzetesen átnézve a nyomtatványt, láttam, hogy ott szerepel a kísérő, amit én is úgy értelmeztem, hogy valaki a családból elkísérheti. Azonban ilyen esetben az én adataimat is fel kellett volna tüntetni. Ezt illetett volna tudni annak, aki kitöltötte a nyomtatványt, de az mégsem szerepelt a nyomtatványon. Ha pedig félreérthető, akkor a nyomtatvány hibás.

A szállítók elmentek, egy csomó telefon következett – csúcsidőben –, közölni a budapesti kórházban az operáló orvossal, miért nem jelentkezünk a kijelölt időben, meg kellett állapodni a következő időpontban, mikor mehetünk.

Itthon pedig fölkérni egy szakorvost, szedje ki a varratokat, s megvizsgáltatni, mit kell tenni a bedagadt lábaival, ami sajnos, nem természetes műtét után, stb. Ugyanis a jelenlegi operáció, sokkal súlyosabb volt, mint az előző, ráadásul a kórházban műtét után másnap elesett, mivel segítség nélkül kelt fel az ágyból. Este történt, amikor már nem voltam bent nála, és ő nem tudta, ha valami gondja van, csöngethet a nővérnek. Ezért másnap reggel újból bevitték őt a műtőbe.

3.) *Milyen egészségügyi dolgozó az, aki olyan kellemetlenséget okozott, amelyet büntetlenül velünk elkövethetett?* Fiam műtétjének zárójelentésében szereplő időre ismét (2008.04.16.), még mindig fekvőbetegként kellett – volna – elkísérnem Budapestre.

A szállítását időben kértem április 14-én. Szerettem volna aznap megkapni a betegszállítólapot, de az asszisztensnő közölte, csak délután tudja elkészíteni, és másnap délben tudja átadni. Sajnos, én is mozgássérült vagyok.

Egyébként a körzetünket helyettesként, 1 – 1 ½ órában látják el, ezért délben telefonáltam neki; azt a választ kaptam, hogy délután 4-ig átvehető egyik kollégájától, aki ott lesz.

Arra kértem, írja rá, vagy jegyezze föl egy cédulára annak a mentőszolgálatnak a telefonszámát, amelyikkel megállapodott a szállításban, hogy megtudjam tőlük a másnapi indulás idejét. Amikor kezembe került a szállítást kérő nyomtatvány, rendben, minden rovat pontosan kitöltve, rajta az időpont (mire az ambuláns rendelésre ott kell lennünk), a családi kísérő igazolása az orvos által és a szükséges családi kísérő adataival). Sajnos, csak éppen a legfontosabbat nem tudtam meg, a telefonszámot nem jegyezte rá, ezért fogalmam se volt arról, melyik szállító-szolgálattal állapodott meg.

De neki lejárt a munkaideje, s mint aki jól végezte dolgát, hazament. Kezddhettem nyomozni telefonon azok után (mivel nem ismerem sem az ő, sem a házi orvos otthoni vagy mobil-telefonszámát), akik talán útbaigazítottak volna. Mivel már egy helyi kórházi szállítás miatt ismertem a szécsényi céget, elsőnek őket hívtam. Ott közölték, hogy amikor a kérés befutott hozzájuk, már nem vállalták el, mert másnapra teljesen megtelt mentővel kezdenek, s ezt közölték az asszisztensnővel is.

Keresnem kellett a házi orvosunk otthoni telefonszámláját, akit nagy nehezen elértem, mivel a több, elvállalt körzetének fekvőbetegeit látogatta, ő adott telefonon utasítást az asszisztensnőnek, legyen segítségemre, de minden eredmény nélkül végződött.

Elkezdtem totózni a 104-es mentőszolgálatnál, adják meg a többi megyén belüli betegszállító telefonját. Megkaptam a salgótarjániakét. Fölhívtam a számot, ahol szintén nemleges választ kaptam, a kért napra már nem vállalhatják el a rendeltetést; egyébként is ők vérszállításra szakosodtak. Ott is érdeklődtem, hol van még a megyében szállító szolgálat, megkaptam a pásztoói cég telefonját, a vezető nevével.

Újabb telefon. Előzékenyen fogadtak, de csak másnap 14 órai budapesti érkezésre tudták volna vállalni a szállítást. Az pedig nem jó, mivel az operáló főorvos nyomtatékosan arra kért, hogy legkésőbb 11 órára legyünk ott.

A vezető az ajánlotta, hogy a következő napra, tehát 16-ika helyett 17-én el tudnak vinni bennünket, mivel egy másik beteget is szállítanak a fővárosba, reggel 9 órára.

Mit tegyek? Abban állapodtam meg vele, hogy fölhívom a főorvost (szerencsémre ismerem a mobil számát), s megkérdezem tőle, mehetnénk-e a következő napon? Igennel válaszolt, de megismételte, hogy 11 óráig tud fogadni.

Ismét Pásztót hívtam, s a szolgálat-vezetője ígéretet tett rá, hogy másnap reggel fél 7 körül értünk jönnek. Óvatosságból azt is megkérdeztem, jó lesz-e a korábbi napra kapott szállítást kérő lap, nehogy úgy járjak, mint egy alkalommal, hogy a nyomtatvány nem felelt meg. Azt mondta, megoldják. Végre!

Én pedig hiába töröm a fejem, nem tudom megérteni, hogy tehet annyira lelkiismeretlen, tudva, hogy nem sikerült a mentőt megszereznie a kért időre, de ezt az információt magának megtartotta, számára nem volt fontos, hogy bennünket tájékoztasson. Pedig amikor átadta munkatársának a nyomtatványt azzal, hogy érte fogunk menni, ő már nagyon jól tudta, hogy másnap reggel mi itthon hiába várjuk majd a mentőket...

Ezt nevezik lelkiismeretlen munkának, s ezért akarnak különleges elbánásban részesülni, hogy a nyugatiakhoz hasonló fizetéseket kapjanak? Ha ott ilyesmit tesz valaki, az repül az állásából, biztos, hogy másnap az utcán találná magát.

Ebből adódnak olyan esetek, hogy a kárt szenvedettek és általában sokan ilyen esetek miatt a jelenlegi egészségügyi-átalakítást, a rendeleteket kárhozzátják, holott – amint a mi példánk bemutatja – a legtöbb esetben a kiegészítő egészségügyi alkalmazotton sok minden múlik. Ha az illetékes nem végzi el megfelelően a feladatát a munkahelyén, az érintett betegek és hozzátartozóik helyzetét nehezítik meg. Ilyenkor helyette kétségek közt, telefonálgatva, az utolsó pillanatban dől el, hogy a mentő rendben elvigye őket.

Az történeteket megkoronázza, hogy az illetőnek eszébe sem jutott az eset után elnézést kérni tőlünk.

**.*

MENTS MEG URAM MINKET!

Attila második operációja: 2008. március 17.

MENTS MEG URAM ATTÓL, hogy a mentők szállítására szoruljunk, de attól is, hogy lelkiismeretlen egészségügyi alkalmazottakkal kerülünk kapcsolatba. Elmondom, saját tapasztalatom alapján hogyan működött a mentő-szolgálat, s néhol az egészségügyi szolgálat is, amikor nagy szükségünk volt rá. Mindaz, amit leírok, velünk történt meg.

1.) *Budapesti betegszállítók.* Fiamat csípőműtét után, 2008. március 17-én, nagyszombaton engedték haza az egyik jó nevű fővárosi intézményből. Előző nap tudtuk meg, hogy végre hazaengedik. Szállítására mentőt rendeltek. Tekintettel alapbetegségére (saját ügyeit nem tudja egyedül intézni, anyja és gondnoka vagyok, nekem kell őt kísérem mindenhol), ezért arra kértem a (háziornostól a) nővért, írja rá a betegszállító nyomtatványra, hogy én megyek vele a mentőben.

– Szó sem lehet róla, a mentő csak a beteget viszi el!

– Már pedig ő nem mehet egyedül, alapbetegsége miatt képtelen az ügyeit intézni, különben is otthon zárt ajtókra találunk, ha engem itt hagynak. Hol fogják elhelyezni, ha én nem mehetek vele? – tettem fel a kérdést, és csak néztünk egymásra a lányommal, aki szintén egészségügyben, egy budapesti intézménynél dolgozik. Én pedig alapbetegsége miatt a lányommal fölváltva a kórházban töltöttem a nappalokat, hogy a magatehetetlen embernek segítségére legyünk.

Sok rimánkodásra a nővér, fölírta a szállító nyomtatványra, mintha kegyet gyakorolna, hogy családtag-kísérő szükséges.

Kérdeztük, mikor jön a mentő, hogy másnap reggel időre ott legyenek, mivel Budapesten, a lányomnál tartózkodom, hogy beteg gyermekem kórházi kezelése idején segíteni tudjak neki, etetni, mosdatni, stb. – A mentő reggel 8 órától este 8-ig jöhet, közelebbit nem tud. – De azt hozzáfűzte, hogy legfőlőbb 10 percet várnak, ha nincs elkészítve, akkor továbbmennek nélküle. Következő kérésünk az volt, hogy a mentő-rendeléssel együtt kapjuk meg a recepteket az előírt injekciókra, amit naponta kell majd otthon beadni neki.

– Reggel majd átadja, közölte röviden.

– Akkor legalább kérünk néhány injekciót, és egy váltás-kötést a 22 centis varratra. 2005-ben az első csípő-műtét után minden kérés nélkül, napokkal előbb átadták a recepteket, amit még Budapesten kiválthattunk, és három napra való injekciót is kaptunk, ezért akkor, nyugodtan tértünk haza.

Most azt a választ kaptuk, hogy nem lehet, pedig nagyszombaton, ki tudja mikor érkezünk haza. Csak az utolsó délután adta át a recepteket, amit akkor már nem tudtunk kiváltani. Megint nagy könyörgésre előbb adott egyetlen injekciót, s mikor közöltem, hogy ünnepek következnek, s ki tudja, otthon melyik gyógyszerész lesz ügyeletes a városban, nagy kegyesen átadott még egyet.

Újabb kérésünk: Adja meg a mentő-szállító telefonját, szeretnénk megérdeklődni, mikor érkeznek a kórházhoz, s tudnom kellene, mikor legyenek ott, s hány órára készítsük el a beteget.

- Nem adhatja meg a telefonszámot. – kaptuk az újabb rövid, elutasító választ.
- Miért? Titkos számuk van?

– Utána további kérések sokaságára, mégis elárulta a telefonszámot, föl hívtuk a központot, ahol udvariasan közölték, hogy a beosztást csak másnap reggel tudják megmondani, ezért reggel hívjuk őket újra. A kórház egyes kiséítőinek ilyen visszautasító magatartása miatt beláttam, hogy rájuk nem lehet számítani, ezért elhatároztam, hogy a heti csomagokkal együtt, taxival, reggel 8-ra megyek be a kórházba, s a beteg szoba-társait arra kértem, ha mégis reggel korábban jönne a mentők, mondják meg a fiam helyett, hogy nem vihetik el nélkülem. Ők már napok óta együtt voltak vele, ismerték a helyzetet, miért kérem ezt tőlük.

Reggel, a kórházból hívtuk ismét a mentőket, amikor megtudtuk, hogy, csak délután jönnek értünk.

A szállítás napján a betegek reggelit kapnak (s akik úgy járnak, mint a fiam, hogy érte csak nagyszombaton estefelé jön a mentő), nekik sem ebéd, sem uzsonna nem jár. Ráadásul a kórháznak ebben a részlegében megszüntették a büfét, semmiféle ételhez nem lehet hozzájutni. S mi lett volna, ha hallgatok a lelketlen személyzetre, hazautazom külön, és otthagynom a beteg gyermekemet, – estig éhezett volna?

Végül az útviszonyok miatt csak délután 5-kor indultunk el Budapestről, semmi gondot nem okozott, hogy én is velük mentem. Este 7-kor értünk haza, s NAGYSZOMBAT lévén, már minden üzlet zárva volt, még kenyeret sem kaptunk. Az ünnepek alatt a Budapesten beszerzett némi élelmiszerral kellett beérnünk.

Nem tudom, miért képzelik egyes egészségügyi dolgozók, hogy ilyen magatartás után nekik jár „hálapénz”? Ezért a magatartásért? Ezt a rémjesét csak egyes kiséítő személyek magatartása miatt örökítem meg. Szerencsére dolgoznak még olyanok is az egészségügy területén, akik úgy végzik munkájukat, ahogyan a betegek segítésére-gyógyítására készültek-főlesküdték valamikor. Azoknak ott is megköszöntem a munkáját, és hálával emlékezem vissza a gondoskodásukért.

2.) *Szécsényi szállítók.* Fiamat a zárójelentés alapján a műtét után két héttel, varrat kiszedésre és ellenőrzésre rendelték vissza a kórházba. Kálvária kezdődött a mentőkkel, bár a fő hibát nem ők követték el. Ugyanis idejében kértem a háziorvostól a szállítási nyomtatványt. Igen ám, de azt az illetékes beosztott hiányosan állította ki, ezért amikor a jelzett időpontban megjelentek értünk a szállítók, kijelentették, hogy csak a beteget viszik el, mivel nem minden adat szerepel a nyomtatványon, különben tele a mentő is, nem férnék el.

– Már pedig egyedül nem mehet, jelentettem ki, hiszen magatehetetlen, az orvos utasításait nem tudja majd átadni; azért került kizáró gondnokság alá, mivel az ügyeit nem tudja egyedül intézni. Különben is, a mentők sorban otthagyják a beteget a megfelelő kórházaknál, s órák múlva mennek érte vissza, sokszor reggeltől estig kell rájuk várakozni. Ezt pedig nem lehet megtenni egy olyan emberrel, aki nem tud magáról gondoskodni.

Tüzetesen átnézve a nyomtatványt, láttam, hogy ott szerepel a kísérő, amit én is úgy értelmeztem, hogy valaki a családból elkísérheti. Azonban ilyen esetben az én adataimat is fel kellett volna tüntetni.

Ezt illetett volna tudni annak, aki kitöltötte a nyomtatványt, de az mégsem szerepelt a nyomtatványon. Ha pedig félreérthető, akkor hibás a nyomtatvány. A szállítók elmentek, egy csomó telefon következett – csúcsidőben –, közölni a budapesti kórházban az operáló orvos-sal, miért nem jelentkezünk a kijelölt időben, meg kellett állapodni a következő időpontban, mikor kell mennünk.

Itthon pedig föl kérni egy szakorvost, szedje ki a varratokat, s megvizsgáltatni, mit kell tenni a bedagadt lábaival, ami sajnos, nem természetes műtét után, stb. Ugyanis sokkal súlyosabb volt a jelenlegi operáció, mint az előző, ráadásul a kórházban műtét után másnap leesett az ágyról, mivel segítség nélkül kelt föl az ágyból.

Este történt, amikor már nem voltam bent nála, és ő nem tudta, ha valami gondja van, csöngethet a nővérnek. Ezért másnap reggel újból bevitték őt a műtőbe.

3.) Milyen egészségügyi dolgozó, aki olyan kellemetlenséget okozott, amelyet büntetlenül velünk elkövethetett? Fiam műtétjének zárójelentésében szereplő időre ismét (2008.04.16.), még mindig fekvőbetegként kellett – volna – elkísérnem Budapestre. A szállítását időben kértem április 14-én.

Szerettem volna aznap megkapni a betegszállító-lapot, de az asszisztensnő közölte, csak délután tudja elkészíteni, és másnap délben tudja átadni. Sajnos, én is mozgássérült vagyok. Egyébként a körzetünket helyettesként, 1 – 1 ½ órában látják el, ezért délben telefonáltam neki; azt a választ kaptam, hogy délután 4-ig átvehető egyik kollégájától, aki ott lesz.

Arra kértem, írja rá, vagy jegyezze föl egy cédulára annak a mentőszolgálatnak a telefonszámát, amellyel megállapodott a szállításban, hogy megtudjam tőlük a másnapi indulás idejét.

Amikor kezembe került a szállítást kérő nyomtatvány, rendben, minden rovat pontosan kitöltve, rajta az időpont (mire az ambuláns rendelésre ott kell lennünk), a családi kísérő igazolása az orvos által és a szükséges családi kísérő adataival). Sajnos, csak éppen a legfontosabbat nem tudtam meg, a telefonszámot nem jegyezte rá, ezért fogalmam se volt arról, melyik szállító-szolgálattal állapodott meg.

De neki lejárt a munkaideje, s mint aki jól végezte dolgát, hazament. Kezddhettem nyomozni telefonon azok után (mivel nem ismerem sem az őt, sem a háziorvos otthoni vagy mobil-telefonjának a számát), akik talán útbaigazítottak volna.

Mivel már egy helyi kórházi szállítás miatt ismertem a szécsényi céget, elsőnek őket hívtam. Ott közölték, hogy amikor a kérés befutott hozzájuk, már nem vállalták el, mert másnapra teljesen megtelt mentővel kezdenek, s ezt közölték az asszisztensnővel is.

Ezért kerestem a háziorvosunk telefonját, akit nagy nehezen elértem, mivel a többi, elvállalt körzetének fekvőbetegeit látogatta, ő adott telefonon utasítást az asszisztensnőnek, legyen segítségemre, de minden eredmény nélkül végződött.

Elkezdtem totózni a 104-es mentőszolgálatnál, adják meg a többi megyén belüli betegszállító telefonját.

Megkaptam a salgótarjániakét.

Felhívtam a számot, ahol szintén nemleges választ kaptam, a kért napra már nem vállalták el a rendeltetést; egyébként is ők vérszállításra szakosodtak. Ott is érdeklődtem, hol van még a megyében szállító szolgálat, megkaptam a pásztoi cég telefonját, és a vezető nevével.

Újabb telefon. Előzékenyen fogadtak, de csak másnap 14 órai budapesti érkezésre tudták volna vállalni a szállítást. Az pedig nem jó, mivel az operáló főorvos nyomatékosan arra kért, hogy legkésőbb 11 órára legyünk ott. A vezető az ajánlotta, hogy a következő napra, tehát 16-ika helyett 17-én el tudnak vinni bennünket, mivel egy másik beteget is szállítanak a fővárosba, reggel 9 órára.

Mit tegyek? Abban állapodtam meg vele, hogy fölhívom a főorvost (szerencsémre ismerem a mobil számát), s megkérdezem tőle, mehetnénk-e a következő napon? Igennel válaszolt, de megismételte, hogy 11 óráig tud fogadni.

Ismét Pásztót hívtam, s a szolgálat-vezetője ígéretet tett rá, hogy másnap reggel fél 7 körül értünk jönnek. Óvatosságból azt is megkérdeztem, jó lesz-e a korábbi napra kapott szállítást kérő lap, nehogy úgy járjak, mint egy alkalommal, hogy a nyomtatvány nem felelt meg. Azt mondta, megoldják.

Végre! Én pedig hiába töröm a fejem, nem tudom megérteni, hogy tehet annyira lelkiismeretlen, egy egészségügyi nővér, tudva, hogy nem sikerült a mentőt megszereznie a kért időre, de ezt az információt magának megtartotta, számára nem volt fontos, hogy bennünket tájékoztasson.

Pedig amikor átadta munkatársának a nyomtatványt azzal, hogy érte fogunk menni, ő már nagyon jól tudta, hogy másnap reggel mi itthon hiába várjuk majd a mentőket... Ezt nevezik lelkiismeretlen munkának, s ezért akarnak különleges elbánásban részesülni, hogy a nyugatiakhoz hasonló fizetéseket kapjanak?

Ha ott ilyesmit tesz valaki, az repül az állásából, biztos, hogy másnap az utcán találná magát. Ebből adódnak olyan esetek, hogy a kárt szenvedettek és általában sokan ilyen esetek miatt a jelenlegi egészségügyi-átalakítást, a rendeleteket kárhozzátják, holott – amint a mi példánk bemutatják – a legtöbb esetben a kisegítő egészségügyi alkalmazotton sok minden múlik. Ha az illetékes nem végzi el megfelelően a feladatát a munkahelyén, az érintett betegek és hozzátartozók helyzetét nehezítik meg.

Ilyenkor helyette, kétségek közt, telefonálgatva, az utolsó pillanatban dől el, hogy a mentő rendben elvigye őket. A történeteket megkoronázza, hogy az illetőnek eszébe sem jutott az eset után elnézést kérni tőlünk.

-.*-*

MÉRLEGEN A SZERETET ÉS BARÁTSÁG

2007.06.13.

NEM IS OLYAN RÉGEN, baráti társaságban névnapot ünnepeltünk. Társalgás közben jutott eszembe kolléganőm és korábbi szomszédom esete, aki szinte mérte a figyelmességet, a szeretet megnyilvánulásait.

Nem is titkolta: úgy vesz ajándékot barátoknak, ismerősöknek névnapra, születésnapra, hogy előbb kiszámolja, legutóbb milyen értéket kapott tőlük.

Ha netán az illető bármilyen jó barátja vagy ismerőse, de véletlenül elfelejtette volna őt köszönteni, megajándékozni, vagy kisebb értékű ajándékot kapott tőle, azt most ő mindenképpen elfelejti!

Azonban rajta kívül több embert tudnék felsorolni ismeretségi körömben, akik úgy gondolják, mintha a szeretet, a figyelmesség egyfajta csere-kereskedelem fogalomkörébe tartozna.

Azt vallják: csak azt szeretem, csak azzal szemben vagyok figyelmes, azzal cselekszem jól, aki viszonozza, s lehetőleg úgy, hogy busásan visszakapjam tőle. Az ilyen megnyilvánulás, ami nem szeretetből fakad, igazán nem sokat ér. Az ilyen cselekedet valóban olyan, mint a kereskedelem.

Általában ők kérkednek, ők azok, akik fennen hangoztatják, kivel milyen jól tettek, hogy mennyire önfeláldozók, adakozók.

Ráadásul legtöbbjük sűrűn járnak templomba, de amint kilépnek onnan, máris készek felebarátaikat megszólítani, róluk nem is egyszer szeretetlenül, sőt, gyűlölettel beszélni – megcsúfolva a keresztény egyházak tanait.

Példám az ilyen „istenfélő-szeretetről”.

Régi ismerősöm a közelemben költözött. Ilyenkor mindenhol jól jön olyan segítség – főleg egyedülálló nő esetében – aki a lakásban bizonyos dolgokat fölszerel, kijavít. Nos, amikor szó esett róla, megemlítettem neki, hogy nálam nemrég történt festés-tatarozás.

El kellett végeztetni különféle szerelési munkát; és nekem a Szalézi-rend házfőnöke ajánlott egy ezermestert, aki a könyvespolcokat, akasztókat, miegyebet szakszerűen felszerelte, felerősítette, ajtóknál-ablakoknál a nagy hézagokat pótolta jutányos árárt.

Megadtam a címét, telefonját, s úgy gondolom, nála is jól elvégezte, amit rábíztak.

Félév se telt el, nálam megint akadt volna valamilyen szerelési munka, felvettem a telefont, hogy ismét kérjem a segítségét, azonban többszöri hívásomra nem jelentkezett.

Ezért kértem (azt hittem, hogy barátnőmet), ha találkozik vele, szóljon neki, hogy keressen fel. Azonban hiába vártam a mestert, többé nem jött hozzám.

Végül kacskaringós utakon hallottam a hírt, miért maradt el.

Ugyanis „kedves ismerősöm” valamilyen (politikai) pletykát terjesztett rólam, ugyanis nem vagyunk mindenben ugyanazon a nézeten. Ennyit a szeretetről, önzetlenségről és barátságról...

.**

MESE A NAGY BARNÁ MEDVÉRŐL 1.

Készült: korabeli napló alapján

VALAMIKOR RÉGES-RÉGEN, még a múlt század negyvenes éveiben, a gyönyörű Erdélyben éltem. Egy szép magyar városban, Marosvásárhelyen jártam középiskolában, és a nyári szünidőket mindig az én kedves Nagyanyámnál, Páván töltöttem.

Páva csodálatosan szép falucska Háromszék megyei égig érő havasok lábánál. Az apró falut olyan sűrű erdők veszik körül, hogy hét nap, hét éjjel sem lehet végére érni. A havasok aljában fekszik, fő utcájának egyik oldalán a házak egészen a fák közé épültek. Ott kandikál ki a zöld fenyves aljából a piros-tetős templomtorony, ott kanyarog a gyalogút fölfelé, a falu kopjafás kis temetője mellett, – egyenesen a havasok tetejére.

Abban a fenyőkkel körülvett kis temetőben alusszák örök álmukat csendes békességben rokonaink.

Jártuk a csodálatos erdőket, kirándultunk a Havasokra. Egyszer gyalog indult útnak családunk tíz főből álló – kis csapata, fölfelé a parton, egyenesen a havasoknak.

Én elég edzett voltam, hisz’ már kisgyermekkoromban jártam az erdőket az édesapámmal, – mégis, nagy megpróbáltatás volt kétezer méter magasba, állandóan fölfelé a meredek emelkedőn keresztül, ritkán járt gyalogösvényeken haladva célunkhoz érni.

Ez a kirándulás olyan élményeket tartogatott mindnyájunk számunkra, amit még most, dédmamakorban sem tudok elfelejteni.

Mentünk, mendegéltünk, egyre fáradtabban. Az út felénél már szuszogva, lihegve egyre lassabban haladtunk.

Éppen jókor megláttunk egy hatalmas méretű, sűrű málnabokrot, megálltunk mellette. Elhatároztuk, hogy megpihenünk, és közben meguzsonnázunk. Csipegetni kezdtük a finom gyümölcsöt. Eszegetés közben apukám csendre intett bennünket, és kezét szájára téve, a bokor túloldalára mutogatott.

Mit látnak szemeink? Még a lélegzetünk is elállt, mert ott egy hatalmas barnamedve békésen majszolta a bokorról a vadmálnát. Együtt uzsonnáztunk! Ő fent, mi meg lent, a bokor másik oldalán.

Még ezer szerencse, hogy a magas, sűrű bokor bennünket jól elzárt tőle – aztán ő is nagyon elmerült az evésben, – így mi szép csendesen, óvatosan lépkedve igyekeztünk minél messzebbre kerülni a közeléből.

Szerencsésen megúsztuk a találkozást és hamarosan felértünk a tetőre. Ott egy fákkal szegélyezett szép tisztásra értünk, ahol csodálatos látvány tárult lénk. Gyönyörű kilátás nyílt a tájra, körben mindenfelé, amerre a szemünk ellát.

A mélyben láttuk az elszórt kis falvakat, a zsindelyes házacskákat, piros-tetős templomtoronyokat. Ez a kirándulás örökre felejthetetlen élmény maradt mindnyájunk számára.

MESE A NAGY BARNÁ MEDVÉRŐL 2.

Készült: korabeli napló alapján

VALAMIKOR RÉGES-RÉGEN, még a múlt század negyvenes éveiben, a gyönyörű Erdélyben éltem. Egy szép magyar városban, Marosvásárhelyen jártam középiskolában, és a nyári szünidőket mindig az én kedves Nagyanyámnál, Páván töltöttem. Páva csodálatosan szép falucska Háromszék megye égis éri havasok lábánál. Az apró falut olyan sűrű erdők veszik körül, hogy hét nap, hét éjjel sem lehet végére érni. A havasok aljában fekszik, fő utcájának egyik oldalán a házak egészen a fák közé épültek.

Ott kandikál ki a zöld fenyves aljából a piros-tetős templomtorony, ott kanyarog a gyalogút fölfelé, a falu kopjafás kis temetője mellett, – egyenesen a havasok tetejére. Abban a fenyőkkel körülvett kis temetőben alusszák örök álmukat csendes békességben rokonaink.

Jártuk a csodálatos erdőket, kirándultunk a Havasokra.

Egyszer gyalog indult útnak családunk tíz főből álló – kis csapata, fölfelé a parton, egyenesen a havasoknak.

Én elég edzett voltam, hisz' már kisgyermekkoromban jártam az erdőket az édesapámmal, majd a testvéreimmel, – mégis, nagy megpróbáltatás volt kétezer méter magasba, állandóan fölfelé a meredek emelkedőn keresztül, ritkán járt gyalogösvényeken haladva célunkhoz érni.

Ez a kirándulás olyan élményeket tartogatott mindnyájunk számunkra, amit még most, dédmamakorban sem tudok elfelejteni. Mentünk, mendegéltünk, egyre fáradtabban. Az út felénél már szuszogva, lihegve egyre lassabban haladtunk.

Éppen jókor megláttunk egy hatalmas méretű, sűrű málnabokrot, megálltunk mellette. Elhatároztuk, hogy megpihenünk, és közben meguzsonnázunk. Csipegetni kezdtük a finom gyümölcsöt. Eszegetés közben apukám csendre intett bennünket, és kezét szájára téve, a bokor túl-felére mutogatott.

Mit látnak szemeink? Még a lélegzetünk is elállt, mert ott egy hatalmas barna-medve békésen majszolta a bokorról a vadmálnát. Együtt uzsonnáztunk! Ő fent, mi meg lent, a bokor másik oldalán.

Még ezer szerencse, hogy a magas, sűrű bokor bennünket jól elzárt tőle – aztán ő is nagyon elmerült az evésben, – így mi szép csendesen, óvatosan lépkedve igyekeztünk minél messzebbre kerülni a közeléből.

Szerencsésen megúsztuk a találkozást és hamarosan felértünk a tetőre. Ott egy fákkal szegélyezett szép tisztásra értünk, ahol csodálatos látvány tárult lénk. Gyönyörű kilátás nyílt a tájra, körben mindenfelé, amerre a szemünk ellát. A mélyben láttuk az elszórt kis falvakat, a zsindeyes házacskákat, piros-tetős templomtoronyokat. Ez a kirándulás örökre felejthetetlen élmény maradt mindnyájunk számára.

FARKASOKKAL TALÁLKOZTUNK – IGAZ MESE

Naplója alapján írta: Finta Kata

NEM IS MESE, HANEM VALÓSÁG, amit most olvastok, mert megtörtént velem Erdélyben, Háromszék megyében. Tudjátok-e, hol van Erdély? Kérjétek meg Anyukát, Apukát, mutassa meg nektek a térképen! Amikor még kislány voltam (a ti déd-mamátok), Marosvásárhelyen jártam középiskolába.

Ott, ahol a magas hegyek majdnem elérik a Mennysországi kapuját, ott nyaraltam, az én kedves nagymamámnál, ő is Erdélyben élt, Páván, egy kis faluban.

Iskolai szünidőben a család és rokonság kirándulásra készülődött. Mivel egy nap alatt nem lehet megjárni oda-vissza ezt a hosszú utat, ezért még este két napra való enni-innivalót készítettünk. Ott fogunk éjszakázni, fent a Havas hegyek tetején. Hajnalban kell indulnunk, ezért korán nyugovóra tértünk.

Még a kakasok sem kukorékolnak, mikor hegyjáró bakancsokat húztunk a lábunkra és felpakoltuk a hátizsákokat. Pávától Kovásznaig gyalog tettük meg a négy kilométeres utat, mert akkor még nem járt annyi autóbusz, mint most.

Kovászna fölött, a havasok aljában van a fogaskerekű vasút állomása. Itt található az a különleges hely, ahol közel egymáshoz hétféle forrás fakad. Hogy legyen elég innivalók, a finom borvízforrásból itt merítettük tele kulacsokat.

A fogaskerekű szerelvénye repített bennünket föl, kétezer méter magasba. Ott még 14 kilométeren keresztül zakatolva, kéményéből a füstöt békésen eregetve, – vadregényes tájakon haladt velünk a keskeny síneken a hosszú szerelvényt vontató mozdony. Egyik oldalon gomolyogtak a felhők, ahonnan ki-kibukkant a felkelő nap és láthatóvá vált közvetlenül mellettünk a félelmetes, feneketlen mélység. Másik oldalon fenyőerdők, sudár fenyőfák meredeztek az ég felé. Az erdő csendjét csak a mozdony zakatolása és az ébredő erdő madárcsicsergése törte meg.

Több helyen fakitermelés folyt. Fatelepek mellett haladtunk el, ahol a szépen egymásra rakott, feldolgozott fák hatalmas mennyiségben feltornyozva elszállításra vártak.

Felérve a célunkhoz, a havas tetején haragoszöld erdőkkel körülvett tisztás közepén egyszerű, kis faház állt. Acélkék ég alatt mindenütt gyönyörű zöld pázsit terült el.

A levegő üde és tiszta. Süt a nap, minden ragyog a fényében. Csend van, itt is csak a madarak csivitelése, rezzenése hallatszik és néha távolról a juhokat terelő pulikutyák ugatása.

Lepakoltuk kevés holminkat a kis házban, aztán barangoltunk a környéken. A közelben nagy, fa-rudakkal elkerített esztenák (karámok) álltak.

A marhacsordákat és juhnyájakat tavasszal felterelték ide a jó havasi legelőkre, ahol késő őszig a szabadban legeltek. Itt fejték az állatokat minden reggel és este, aztán feldolgozták a tejet, majd a kész túrót, sajtot, ordát (tudjátok-e, hogy mi az?) és egyéb terméket naponta frissen szállították le a kisvasúton. Aznap este mi is friss sajtot és ordát vacsoráztunk. Közben megszemlélhettük, hogy készítik szabadtűzön a pásztorok, kis kondérokban ételeiket.

Ahogy leszállt az est, igyekeztünk elszállásolni magunkat. Behúzódtunk a kis faházba, mert a pásztorok figyelmeztettek rá, hogy később nem tanácsos elhagynunk a védelmet nyújtó házikót. Jól bezárkóztunk, ellenőriztük az ablakokat, ajtókat. Még bútort is toltunk az ajtó elé, és az ablakokat is elbarikádoztuk.

Nem kellett sokáig várakoznunk, az esti szürkület után menetrend szerint érkeztek a karámokhoz a farkasok. Nemsokára elkezdtek szörnyű koncertjüket. Félelmetes ordítással, vonyítással telt az éjszaka.

Tudtuk, hogy a házba nem jöhetnek be (meg nem is ránk voltak kíváncsiak), mégsem mertünk elaludni, mert ott ólálkodtak a ház körül. Nem is tudom, hogy a pásztorok nap-nap után hogyan bírták elviselni az eszeveszett ordítást és félelmet.

Reggel, amikor felszálltunk a kisvasútra, hogy hazafelé induljunk, láttuk a farkasok szörnyű pusztítását, néhány kegyetlenül összemarcangolt szerencsétlen állatot szállítottak a kisvasút nyitott platóin.

Azt is elmondhatom nektek, hogy félelmetes, de felejthetetlen élmény maradt mindnyájunk számára ez a kirándulás.

V É G E

„Apám még abba a generációba tartozott, amely kitűnően ismerte a német nyelvet. Azonban fiatal korában nem volt hajlandó németül beszélni, azzal az indokolással, hogy ha valaki érintkezni akar velünk, tanulja meg az országunk nyelvét, az se lehet nehezebb egy osztráknak, mint nekünk a derdie-das.”⁶⁵

Az idézetről jutott eszembe: mivel ma világszerte, s nálunk is elterjedt az angol nyelv, ami igazán nem hiba, szerintem csak az a bökkenő, hogy sokan keverik a magyarral, s olyan helyre is beillesztenek teljesen feleslegesen egy-egy angol szót (amit azért – valljuk be – sokan nem értik meg), mivel arra az egyetlen angol szóra nálunk lehet, hogy még tíz szó is akadna!

ZÁRÓ GONDOLATOK

DIÁKKOROMBAN valakitől kaptam egy álmoskönyvet, néha megnéztem, mit jelentenek az álmok. Azért annyira jó vagyok magamhoz, hogy csak akkor hittem benne, ha rám nézve kedvező vagy kellemes lenne.

Mit tartalmaz a boldogság fogalma? Minden fiatal a boldog jövőről álmodik, ábrándozik. Egy társra, majd családra vágyunk, akik szeretnek bennünket, megértenek, segítenek, hogy elkerüljük a göröngyös utakat, s megtaláljuk a boldogságot, egy meleg fészket, az otthon, ahol szeretteivel nyugalomban, békességben lehet élni. Az otthon melege elteti az embert, nyugalmat, biztonságot nyújt.

Hankiss Elemér következő gondolatát az „Idegen világban” c. könyvében olvastam, én is vallom: *„...az otthon elvesztése, háborúban, földrengéskor vagy családi válságok következtében, az emberi élet egyik legnagyobb traumája. Otthonát elvesztve az ember hirtelen újra lecsupaszodik, törékennyé s védtelenné válik egy idegen világban.”*

Én mindezt átéltem, amikor 1944. szeptember 10-ikén, diákként Marosvásárhely vasútállomásán felszálltam az utolsó, menekülteket szállító vonatra. Elvesztettem az anyagi javakon kívül a biztonságérzetemet, háború után bolyongtam a zűrös és kegyetlen világban, mivel nem csak én, de szüleim, testvéreim is lecsupaszodtak otthonalanul, életem folyamán éreztem az elvesztett meleg családi otthon hiányát.

Boldogság, melegség és a szeretet gondolata él bennem is, fiatalként arról álmodoztam, hogy vágyaimat elérjem, művészi pályára készültem, de vágyaim a világháború miatt elszálltak, mint szélben a pihék. Minden ember boldogságra vágyakozik, hogy elérje azt, amit szeretne, de sorsom másként fordult, mint amire vágytam.

Ifjúkori álmaimat elfújta a szél, mégis megálltam a helyem, mert Édesapám bizakodó természetét örökségül kaptam tőle, és sokszor eszembe jutott nehéz időkben Ady Endre gondolata: *„Mikor elhagytak, amikor a lelkem roskadozva vittem, csendesen és váratlanul átölelt az Isten!”*. Nehéz időkben éreztem, hogy Valaki Odafentről vigyáz rám. Szerencsének tartom, hogy jó alappal indultam, mivel a marosvásárhelyi gazdasági-kereskedelmi középiskolában a szokásosnál több tantárgy volt, mint máshol, mint pl. a gép-és gyorsírást, kereskedelmi matematikát, levelezést, könyvelést, alkotmánytant, sőt, alapfokú jog is a tantárgyak között volt. Kiváló tanáraink olyan tantárgyakra oktattak, amelyeket később az életemben kamatoztatni tudtam.

Nyári vakációkban egy hónap, munkavállalás kötelező volt, én egy fiatal jogász nőnél gyakoroltam, aki magával vitt a bírósági tárgyalásokra is; mivel jól beszélt németül, sokszor német nyelvre váltottunk.

Ezért történt, hogy nem sikerült az ifjú korban vágyott pálya, mert munkát kellett vállalom háború után, hiszen menekülésünk miatt minden vagyonunk elveszett.

⁶⁵ Az idézetet Szabó Magda: Figurák c. kötetéből (93. old) kölcsönöztem.

Mégis, munkahelyeimen sikeres lettem, mert ahol irodában alkalmaztak, hamarosan önállóan végezhettem a levelezést, és munkámmal mindenütt elégedettek voltak, hamar előléptettek; amikor Balassagyarmatra átköltöztem, a cég a jogi ügyekkel bízott meg, jó fizetéssel.

Végül a Balassagyarmaton a Városi Tanácsnál helyezkedtem el, ott nyugdíjazásomig dolgoztam, munkámért előléptettek, titkárság-vezetői beosztásom idején központi érdemérmet kaptam a hozzájáró pénzjutalommal.

Nyugdíjas koromban kezdtem írással foglalkozni, munkámat itt is siker koronázta, mivel a novellákat, majd verseket pályázatokra küldve, különféle díjat és pénzjutalmat nyertem.

Igaz, hogy másként fordult az életem a háború, majd a nehéz idők miatt, mégsem panaszkodom. Életem folyamán igyekeztem megteremteni az elveszett helyett a békés otthont. Bár gyermekkori álmaimat a háború keresztülhúzta, ráadásul a házasságom sem sikerült, magamra hagyva is taníttattam, felneveltem három gyermekemet, otthont alapítottam, melegséget, nyugalmat biztosító fészket, ahol jól érzem magam, ahová mindig vágyódással, kellemes érzéssel térek vissza.

Mindezt áldassék az Isten!

Finta Káta

